H. MELVILLE

MOBY DICK

BEYAZ BALİNA

Türkçesi:

SABAHATTİN EYUBOĞLU - MİNA URGAN

H. MELVILLE

MOBY DICK

BEYAZ BALİNA

Türkçesi:

SABAHATTİN EYUBOĞLU - MİNA URGAN

MOBY DİCK - HERMAN MELVİLLE

Moby Dick (Beyaz Balina), Andre Gide, Thomas Mann gibi büyük yazarların da belirttiği üzere, dünya edebiyatının on büyük romanından biridir. Dev romanlar sıralamasında, Savaş ve Barış, Karamazov Kardeşler, Kızıl ve Kara'nın yanında Moby Dick de yer almaktadır. Bu güzel roman, Sabahattin Eyuboğlu ile Mina Urgan tarafından dilimize kazandırılmış ve ilk basımı tükenmişti. Cem Yayınevi, Sabahattin Eyuboğlu ile Mina Urgan'ın tekrar gözden geçirip birçok yerini yeniden çevirdikleri Moby Dick’in yeni basımını kıvançla sunar.

HERMAN MELVILLE

MOBY DICK

BEYAZ BALİNA 3. Basım

Çevirenler:

SABAHATTİN EYUBOĞLU — MİNA URGAN

Kurucusu:

OĞUZ AKKAN

cem yayınevi

Dizgi: Metin Dizimevi Baskı: Gümüş Basımevi İstanbul —1987

İçindekiler

SONSÖZ

ÖNSÖZ

Hermán Melville’in gençlik yılları, Moby Dick'in nasıl meydana geldiğini anlamak bakımından bir hayli ilginçtir. 1819‘da New-York'da doğan Melville, hali vakti yerinde, İyi bir ailenin oğluydu. Kültürlü bir adam olan babası, çok para sıkıntısı çektikten, tamamiyle iflâs ettikten sonra delirerek öldü. Metville’in annesi, yedi sekiz çocukla ve bir yığın borçla dımdızlak kalmıştı ortada. Babasını yitirdiği sırada, Melville on iki yaşındaydı. Ancak on beş yaşına kadar okula gidebildi. (Edebiyat alanında yaratıcı olmak için, gerçek anlamda bilgi gerektiği halde, akademik eğitimin hiç de şart olmadığını gösteren bir örnek daha bu). Ailesinin para durumu yüzünden, on beş yaşında ekmeğini kazanmak zorunda kalan Melville çeşitli işlerle uğraştı: Bir bankada, ağabeyinin kürkçü dükkânında, bir çiftlikte çalıştı. Bir ara öğretmenlik yaptı. Sonra, 1837’de, on sekiz yaşındayken, Liverpool'a giden bir gemide iş buldu. Bu ilk yolculuğunu, Redburn (1849) adlı romanında anlatmıştır. Amerika’ya döndükten sonra, gene bir süre New-York’da öğretmenlik yaptı. Ne var ki, deniz özlemine kapılmıştı artık. Hermán Melville’in içi içine sığmıyordu. Güney denizlerine giden Acushnet adlı bir balina gemisinde tayfa oldu. Bu gemide bir buçuk yıl çalıştıktan sonra, Hermán Melville bir arkadaşı ile birlikte, gemiden ayrılıp, Marquesa adalarının birinde kaldı. Orada geçirdiği günleri, ilk yayımlanan kitabı Typee'de (1846) anlatmıştır. Ama, bu güzelim adada pek hoş kızlar olduğu gibi yamyamlar da vardı. Orada bir çeşit tutsak olarak bir ay kaldıktan sonra, Melville, Avustralya’dan gelen bir ticaret gemisine binerek kaçtı. Bu gemide de uzun süre kalmadı. Pasifik Okyanusu adalarının büyüsüne iyice tutulduğu için, Tahiti'ye gelince, gemiye dönmedi. Tahiti’deki yaşantısını, ikinci çıkan romanı Omoo’da (1847) anlatır. Gene bir balina gemisinde tayfa olarak oradan ayrıldı, Hawai adasına, Honololu’ya gitti. Oradan Amerikan donanmasının bir gemisine tayfa girdi; on ay kadar da bu gemide çalıştı. Deniz erlerinin bir hayli çetin yaşamını White-Jacket'de (1850) ele alır.

1844 yılının sonlarına doğru, Hermán Melville denizden vazgeçti. Çeşitli serüvenlerle geçen bu yolculuklarında çok görmüş, çok öğrenmişti. Daha sonraları Moby Dick'de dediği gibi, eğitimini tayfa olarak

tamamlamış, bilgi edindiği Yale ya da Harvard üniversiteleri bu gemiler olmuştu. Bu üç dört yıl, özellikle balina gemisinde geçirdiği on sekiz ay, Moby Dick'in temelini kurmuştu.

Herman Melville'in gençliği ne denli renkli, serüveni!, hareketli ise; yirmi beş yaşından sonraki yaşamı da, görünüşte o denli durgun, can sıkıcı, hareketsiz geçmiştir. Ama Melville o heyecanlı denizci yaşantısına bir son vermeseydi, hiç yazamayacaktı belki de. Oysa yazmaya başlamıştı artık. Moby Dick'i sunduğu arkadaşı ünlü yazar Nathaniel Hawthorne'a bir mektubunda, yirmi beş yaşına değin kendinde hiçbir gelişme olmadığını, ancak yirmi beşinden sonra yaşamaya başladığını söylerken bunu belirtmek istiyordu her halde. 1846 ile 1850 arasında, Melville yarı yarıya kendi öz yaşamından kaynaklanan beş kitap yayımladı: Typee, Omoo, Mardi, Redburn ve White-Jacket. Bunlar sayesinde oldukça ün sağladı. Ama ne gariptir ki, 1851'de ilk olarak İngiltere'de yayımlanan gerçekten büyük yapıtı Moby Dick, bu ilk romanları kadar tutulmadı. Moby Dick'den bir yıl sonra çıkan, kusurlarına karşın özgün ve ilgi çekici bir kitap olan Pierre ise, düpedüz bir fiyasko oldu.

1847'de evlenen Melville, Massachussetts'de bîr çiftliğe çekilip, on üç yıl orada sessiz sedasız oturdu. Karısını, dört çocuğunu geçindirebilecek kadar para sağlayamıyor, çok sıkıntı çekiyordu. Gene Hawthorne'a yazdığı bir mektupta, durumundan acı acı yakınır durur: «Dolarların onu lânetlediğini», sırf kazanç için kitap yazamadığım, değerli bir kitabın da insana para getirmediğini, şu sırada Kutsal Kitabı yazsa bile, gene sokaklarda açlıktan Öleceğini anlatır. Melville, bir ara konferanslar vererek para kazanmaya çalıştı. Derken, 1863'de New-York'a taşındı, kendine iş aradı. Üç yıl sonra, kırk yedi yaşındayken, gümrük müfettişi olarak, pek az para getiren küçük bir memuriyet buldu ve on dokuz yıl bu işde kaldı. Yirmi beş yaşına değin dünyanın denizlerinde cirit atan Melville, hayatının son kırk yedi yılında ancak üç kez yolculuk etti: 1849 da Moby Dick İngiltere'de basılırken Avrupa'ya gitti. Londra' ya ve Paris'e uğradı. Bir ara, kaptan olan kardeşinin gemisinde Pasifik Okyanusu'nda yolculuğa çıktı. 1856'da, kayınpederinin verdiği parayla, Kudüs'e gitti. Bindiği gemi bu arada dört gün İstanbul'da kaldı. İlk iki gün yoğun sisten ötürü, Melville hiçbir şey görmemiş, ancak sahilde köpeklerin havladığını duymuştu. Sis dağılınca İstanbul'un görünüşüne hayran kaldı. Büyükdere'den bakınca

Boğaz’ın ne derdi güzel olduğunu anlatır mektuplarının birinde. Ama her nedense, İstanbul’un ona bir kasvet duygusu, bir bunalım verdiği de anlaşılıyor. Sokaklarda, karanlık, korkunç, trajik bir hava seziyor. Sanki her birinde kendini asan bir adam varmış gibi, çoğu evlerin yıkık, çürük ve korkunç olduğunu söylüyor. «Binbir direkli sarnıç» dediği Yerebatan Sarayı’nda, bir cinayete kurban gitmek korkusuna kapılıyor. Kapalıçarşı’daki insan kalabalığı, yangın yerleri, mezarlıklar, müthiş sarsıyor Melville'!. Mektuplarının birinde, bir cenaze alayının peşine takıldığını, bu arada bir mezarın üstüne kapanmış, ağlayan bir kadın gördüğünü anlatıyor; bu kadının ağlayıp inlemesini bir türlü unutamadığını, yirmi yıl sonra bile düşlerine girdiğini söylüyor.

Otuz yaşından sonra Melville yazar olarak tüm ününü yitirmişti Zaten az da yazıyordu artık. İsrael Potter (1835), The Confidence Mars (1857) ve yayımladığı dört şiir kitabı hiçbir ilgi uyandırmadı. The Piazza Tales'de (1856), «Bartleby the Scrivener», «Benito Cereño», «The Encantadas» gibi eşsiz öyküler bulunduğu halde, aynı kayıtsızlıkla karşılandı. En son ve bize kalırsa Moby Dick’den sonra en güzel yapıtı Billy Budd, ölümünden ancak otuz üç yıl sonra, 1924’de yayımlandı. Melville 1891’de, yetmiş iki yaşında öldüğü zaman, büyük bir yazarın göçüp gittiğinin hiç kimseler farkına bile varmadı Amerika'da.

Birçok dâhi gibi, Melville de kendi yaşadığı çağın sınırlarını iyice aşmış, çoğu çağdaşlarının kavrayamayacağı yapıtlar vermişti. Ama iyi ki, ne sanat, ne de edebiyat alanında hiçbir gerçek değer, temelli olarak güme gitmez bu dünyada. Nitekim Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Amerikalı ve Avrupalı okuyucular Melville'i yeniden keşfettiler. Ve işte o zaman kıyametler koptu. Hiç önemsenmeyen Moby Dick ile birlikte, Melville'in tüm kitapları yeniden yayımlandı; Melville'! inceleyen yüzlerce makale, sayısız kitap basılmaya başlandı. 1919'da, yâni yazarın doğumunun yüzüncü yıldönümünde başlayan bu merakın, gelip geçici bir moda olmadığı da besbelli; çünkü onun gerçekten de hakettiği bu ün, günden güne artmaktadır.

Pequod adlı bir balina gemisinin son yolculuğunu, balinaların nasıl avlandıklarını, geminin sonunda nasıl battığını anlatan Moby Dick, ilk bakışta denizlerde geçen bir serüven romanı sanılabilir. Ne var ki insan Moby Dick’i okudukça, okuduklarını düşündükçe, kitabın derinliğini,

gerçek anlamını sezmeye başlar. Bu derinliği, bu gerçek anlamı sezmeyenler ise, balina avıyla ilgili, heyecanlı bir öykü olarak, gene de Moby Dick'in pekâlâ keyfini çıkarabilirler.

Zaten kimi büyük yapıtlar, iki katlı gibidir bir bakıma, üst kat, yâni yüzeydeki kat, çoğunun anlayacağı türdendir. Kitabın gerçek büyüklüğünü yapan alt katın anlamını ise, herkes kolay kolay kavrayamaz. Ne demek istediğimizi daha iyi açıklamak için, birçok büyük yapıtları, bu arada Hamlet’i örnek verebiliriz. Hamlet, psikolojik açıdan, dünya edebiyatının, en çapraşık kişilerinden biridir, Shakespeare’ln tragedyası yoğun bir şiir ve düşünceyle yüklüdür, incelenmesi, anlaşılması çok güç bir oyundur. Ama kendi ülkemizde de, dünyanın her yerinde de, Hamlet ne zaman oynansa, herkes tiyatroya koşar. Çünkü Hamlet'in gizli alt katı, aydınları ne denli sarıyorsa, kolayca göz önüne serilen üst katı da, en bilgisiz insanları o denli ilgilendirebilir. Hamlet'in konusunu bir düşünelim: Bir adam kendi öz kardeşini, kulağına zehir dökerek uykusunda öldürüp, yengesiyle evleniyor, kardeşinin tahtına yerleşiyor - yâni hem zina, hem cinayet işliyor, öldürülen kıral hortluyor, oğlunu öc almağa zorluyor. Güzelim bir genç kız acı çeke çeke çıldırıyor, derede boğuluyor. Boğulan kızın erkek kardeşiyle âşığı, kızın mezarının içinde, cenaze töreni sırasında döğüşüyorlar, ucu zehirli meçlerle düellolar yapılıyor, zehirli şarap kadehleri hazırlanıyor, altı kişi gözümüzün önünde can veriyor, vb. İşte Hamlet'in üst katı, bu tüyler ürpertici melodramdan başka bir şey değildir. Moby Dick'in üst katı da, avcılar için fena biten bir balina öyküsü, bir serüven romanından başka bir şey değildir.

Oysa bu görünürdeki üst katı bırakıp, biraz derinlere inince, bu kitaba «roman» demenin bile ne derece doğru olduğunu düşünmeye başlarız. Roman deyince, insanın aklına aşk geliyor, kadın geliyor. Oysa aşkın, kadının hiçbir yeri yok bu kitapta, üstelik de bir aşk öyküsünden çok bir kin öyküsü olan bu kitabın, birçok bakımlardan roman türünün sınırlarını fersah fersah aşan, çok değişik, çeşitli yanları var.

İlk dikkatimizi çeken şey, Moby Dick'deki güçlü gerçekçilik. Herman Melville, bu balinacılık işinin İçyüzünü iyice biliyordu. Hem kendi özel deneylerine, hem de okuduğu kitaplara dayanan sağlam bir bilgisi vardı bu konuda. Moby Dick'de dediği gibi hem kitaplıklar içinde yüzmüş, hem de okyanuslarda yelken açmıştı. Böylece - en küçük ayrıntılarından tutun da

bir balinanın bir gemiyi batırabilmesine kadar - hiçbir şey uydurma değildir bu kitapta Gerçekten balinalar koskoca gemileri batırabiliyorlardı. Nitekim bir balina 1820'ye doğru, Essex adlı bir gemiyi batırmıştı. Batan geminin ikinci kaptanı Owen Chase'in bu konuda yazdığı kitap, kendi oğlu tarafından yakın ahbabı olan Melville'e verilmişti. İşin daha garibi şu ki, Moby Dick çıktıktan iki üç hafta sonra, bir balina Ann Alexander adlı başka bir gemiyi batırmış, Melville de haberi duyunca, «bu Moby Dick'in işi olsa gerek» diye şakalaşmıştı. Üstelik, korkunç gücü, saldırganlığı,kötülüğü, bembeyaz oluşu, hattâ adı Moby Dick'inkini andıran Mocha Dick diye bir balina da Pasifik Okyanusu'nda ün salmıştı o sıralarda. Mocha Dick sonunda yakalanmış, ama onun yüzünden otuzdan fazla adam ölmüş, on dört balina sandalıyla dört gemi batmıştı. Tayfaya göre bu deniz canavarı, düpedüz bir balık değil, okyanusların ifriti gibi bir şeydi. 1839'da Jeremiah Reynolds'un Knickerbocker Magazine'de Pasifik Okyanusu'nun Beyaz Balinası üstüne yazdıklarını Melville'in de okuduğu ye Moby Dick'in gerçek örneğinin bu Mocha Dick olduğu besbelli.

Aynı gerçekçiliği, kitabın doğrudan doğruya zooloji ile ilgili diyebileceğimiz bölümlerinde de görürüz. Bu parçalarda Melville, balinagillerin çeşitlerini, balinanın iç ve dış yapısını, davranışını, biçimini, boyunu bosunu, balinadan çıkan ispermeçet yağını, avlama tekniğini ve bunlara benzer birçok şeyi uzun uzun anlatır. Bu parçaları sıkıntılı sanıp atlayanlar çok yanılıyorlar. Çünkü Melville, çoğu zaman, en özlü, en güzel düşüncelerini buralara koymuş. Newton Arvin'in dediği gibi, eşsiz bir ustalıkla zooloji ile şiiri birbiriyle kaynaştırmanın yolunu bulmuştur. Örneğin balinanın neyle beslendiğini anlatan ve pek can sıkıcı sanılabilecek bir bölümün sonunda şöyle bir parça vardır: «Hiçbir acıma duygusuna kapılmıyor, hiçbir güce boyun eğmiyor deniz. Binicisini sırtından atmış azgın bir savaş atı gibi, başıboş deniz, soluk soluğa tüm dünyaya saldırıyor. Suların ne denli kurnaz olduğunu düşünün bir kez. Orada en korkunç yaratıklar bile, çoğu zaman göze görülmeden, mavilerin en tatlısında kendilerini haince gizleyerek, suyun altında kayıp giderler. Denizde yaşayan en amansız yaratıkların şeytanca parlaklığını ve güzelliğini - örneğin köpek balıklarının o kıvrak ve hoş biçimini - de bir düşünün. Denizin dört bir yanında' görülen yamyamlığı bir kez daha düşünün. Düşünün ki, tüm yaratıklar» birbirlerini yerler, dünya kurulalı

beri birbirleriyle savaşıp dururlar. Bütün bunları düşünün; sonra bu yeşil, tatlı ve çok uslu toprağa bir bakın. Her ikisini de, karayı da denizi de şöyle bir düşünün. Kendi benliğinizle bu iki şey arasında garip bir benzerlik sezmiyor musunuz acaba? Çünkü tıpkı o korkunç okyanusun yeşil toprağı çerçevelediği gibi, insanoğlunun ruhunda da huzur ve sevinçle dolu bir Tahiti adası vardır; ve yarı yarıya gizemli kalan bir yaşam, olanca korkunçluğuyla, bu adayı çepeçevre sarar. Tanrı seni korusun! Bu adadan uzaklaşma sakın; bir daha geri dönemezsin!»

Moby Dick gerçekçi bir roman olduğu kadar, hem yapısı, hem de özü açısından bir tragedyadır aynı zamanda. Zaten Massachussets' deki çiftliğine kapanıp kitabı yazdığı sırada, Melville boyuna Shakespeare'i okuyordu. Shakespeare’in etkisi, anlatımında, düşüncelerinde, kişileri canlandırışında, göze batacak kadar belirgindir. Moby Dick, biçim olarak bile bir tragedyayı andırır yer yer. örneğin Kaptan Ahab' ın da, öteki kişilerin de kendi kendilerine konuştukları, böylece iç dünyalarını bize açıkladıkları uzun parçalar vardır. Hattâ kitabın birkaç bölümü doğrudan doğruya tiyatro tekniğiyle, çeşitli kişilerin konuştukları bir oyun sahnesi olarak yazılmıştır.

Shakespeare, en karamsar tragedyalarına soytarılar ve komedya sahneleri koyduğu gibi, Melville de Moby Dick'e komik kişiler, bol bol komedya sahneleri eklemiştir. Ama bunlar gerçekten güldürücü olduğu halde, yapıtın genel havası, eski Yunanistan ya da Elizabeth çağının büyük tragedyalarının havasına uygundur daha fazla. Zaten birazdan göreceğiz ki, Moby Dick, Elektra ya da Hamlet gibi, bir öc alma tragedyasından başka bir şey değildir aslında. Pequod gemisinin son yolculuğunda olup bitenleri anlatan, böylece oyunda bir çeşit koro görevini üstlenen Ishmael, çok haklı olarak bu dertli geminin «kara tragedyasından söz eder. Melville de kitabındaki trajik havanın ne denil yoğun olduğunu iyice bildiği için, Moby Dick’i bitirmek üzere olduğu sıralarda bir ahbabına yazdığı mektupta, bütün kitabın bir cehennem ateşinde piştiğini söyler.

Moby Dick bir roman ya da bir tragedya olduğu kadar bir şiirdir zaman zaman. Balinanın beyazlığını, fırtınaları, tayfunları, Pasifik Okyanusu'nun durgunluğunu, Kaptan Ahab’ın acılarla dolu tutkusunu anlatan nice nice parçalar şiirden başka bir şey değildir aslında. İşte, Sayın Sabahattin Eyuboğlu ile birlikte kitabı Türkçeye çevirirken bu yüzden epeyce güçlük

çekmiştik. Düz yazı iyi kötü başka bir dile çevrilebilir. Ama şiir -hele yüceliği olan şiir- söz konusu olunca, İtalyanlar «traduttore, traditore» demekte haklıdırlar. Yani şiirin gerçek güzelliğini başka bir dilde vermek hiç de kolay olmuyor. Oysa, denizlerin hem büyüleyici güzelliğini, hem de insanda gizemli bir korku uyandıran dehşetini, belki hiçbir şair -«Le Bateau Ivre» de Rimbaud bile- bu kadar iyi anlatamamıştır. Ünlü İngiliz yazarı D.H. Lawrence, Moby Dick'i deniz üstüne yazılan en büyük kitap saymakta gerçekten haklıdır. İşin tuhafı şu ki, Melville hiç farkında olmadan, bu tür parçaların yalnız özünü değil dilini de şiir haline koymuştu. Amerikalı eleştirmen F.O. Matthiessen, bir tek hecenin, bir tek virgülün bile yerini değiştirmeden Moby Dick'in kimi yerlerini şiir biçiminde dizerek, bunu su götürmez bir kesinlikle kanıtlamıştır.

Görüyoruz ki, Moby Dick çok değişik yanları olan, çok zengin bir kitap: Hem gerçekçi bir serüven romanı, hem balinagiller, üstüne bilimsel bir inceleme, hem balina avıyla ilgili teknik bir yapıt, hem güldürücü sahneleri olan bir tragedya, hem de bir şiir yer yer, Ama bütün bunlardan fazla, Moby Dick yüce bir deniz destanı bize kalırsa.

Çoğu destanlar bir savaşı anlatır. Moby Dick de bir savaş destanıdır. Tanrısız diyebileceğimiz bir evrende, tüm kötü güçlere karşı, bir tek insanın, Kaptan Ahab'ın açtığı umutsuz bir savaşın, yenilgiyle biten bir savaşın destanı.

Yıllardır güney denizlerine dehşet salan Moby Dick adlı bir beyaz balina, yaşlı bir kaptanın, Kaptan Ahab'ın bacağını koparmıştır.

Kaptan Ahab da, uçsuz bucaksız okyanuslarda bu deniz canavarını bulmak, onu avlamak, onu öldürmek istiyordur ille. Ama Ahab Kaptanın tutkusu, Moby Dick'den kişisel bir öc almak, sakat kalmanın acısını çıkarmak hırsı değildir yalnız. Beyaz Balina onun gözünde azgın bir deniz canavarından başka bir şey olmuştur artık. Evrendeki tüm kötülüğün, doğadaki tüm kötülüğün, toplumdaki tüm kötülüğün, insani arın içindeki tüm kötülüğün bir timsali haline gelen Moby Dick, Ahab Kaptanı için için öldürmektedir. Ne gariptir ki, İngiliz şairi ve ressamı William Blake'in, Moby Dick'den 50-60 yıl önce yayımlanan America adlı şiirinde, «Güney denizinde ruhumu içip tüketen bir balina görüyorum» diye bir dizesi vardır. Ahab Kaptan için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Moby Dick sanki

ruhunu içiyordur onun da: «Ahab, çılgınlık nöbetleri arasında, bedeninde ve ruhunda duyduğu tüm acıları, Balinadan ayrı düşünemez olmuştu. Ahab için, yeryüzündeki tüm kötü güçler, ete kemiğe bürünmüştü Beyaz Balina'da. Bu kötü güçler sanki Ahab'ı kemirdikçe kemirmiş, yüreğinin ve ciğerinin yarısını yemiş bitirmişti. İnsanı aşan bu kötülük, dünya yaratılalı beri vardı. Çağımızın Hıristiyanları bile, dünyanın yarısını bu kötü güçlerin eli altında görürler. Eskiden Doğuda, onların heykellerini yaparlar ve şerlerinden kurtulmak için taparlardı onlara. Ahab diz çöküp tapmıyordu bu kötü güçlere. Tam tersine nefret ettiği Balinada onları somut olarak görüyor; ve sakat bedeniyle üstüne saldırıyordu onların. İnsanı delirten, içini kemiren ne varsa; her şeyi derinliğine kurcalayan ne varsa; içinde kötülük bulunan hangi gerçek varsa; sinirleri bozan, beyni cendereye sokan ne varsa; yaşamda ve düşüncede iblisçe ne varsa, dünyada kötü diye ne varsa; çılgın Ahab bunların hepsini Moby Dick'de gözle görülür, üstüne saldırılır bir hale getiriyordu, insanlığın Adem' den beri duyduğu tüm öfke ve kin, sanki Balina'nın beyaz kamburu içinde toplanmış gibiydi.»

Görüyoruz ki, Melville, Moby Dick'in Kaptan Ahab için tam neyi simgelediğini burada açıkça anlatmış; hattâ kitabının başka bir yerinde, Beyaz Balina nın bir allegori olmadığını da söylemiştir. Gelgelelim Moby Dick çağımıza yeni bir «mythos» kattığı için, her eleştirmen onun değişik bir yorumunu yapmıştır: Örneğin Van Wyck Brooks'a göre, Moby Dick, Beowulf destanındaki canavar Grendei gibi, doğanın yaban güçlerinin bir simgesidir; William S, Glein'e göre, kaderdir;

Henry Pommer'e göre, Tanrıdır; William E. Sedgewick'e göre, evrenin çözülmez gizidir; hattâ Aileen Wells Parks'a göre, para ve ağır endüstriye dayanan sömürücü sınıftır. Leon Howard'in dediği gibi, çağımızın aydınları en çok neden korkuyorlarsa, onu görmüşlerdir Moby Dick'de. Bu arada Freud'cular ve Joung'cular da Moby Dick'in psikanalize dayanan yorumlarını yapmışlardır. Örneğin, Mumford, onun bilinç-altı olduğunu; Newton Arvin, nefret edilen baba otoritesinin ve baskısının bir simgesi olduğunu ileri sürmüştür. D.H. Lawrence ise, Moby Dick'i, beyaz ırkın psikolojik bakımdan yitirdiği cinsel gücün bir simgesi olarak görmüştür.

Ama Kaptan Ahab için, Moby Dick her çeşit kötülüğün bir simgesinden başka bir şey değildir; ve ona karşı duyduğu kin öylesine korkunçtur ki, sevdadan delirenler olduğu gibi, Kaptan Ahab da kinden delirir. Hattâ

bacağı ilk koptuğu sıralarda, onu yatağına sıkı sıkı bağlamak zorunda kalırlar. «Böylece bir deli gömleği içinde, çılgın fırtınalar beşiğinde sallanıp durduğunu» söyler Melville, Ama düpedüz delilik diyebileceğimiz bu durum kısa bir süre sonra geçtiği halde, Ahab gene de için için deli kalmıştır. Kendi de bilir bunu: «Ben deliliğin delirmiş biçimiyim» der.

Ahab bir delidir; çünkü artık Ahab bir tek düşünceye saplanmış, bir tek tutkusu olan, Moby Dick'i öldürmekten başka bir şey düşünemeyen bir monoman olmuştur. Yazar, Ahab'ın cinnetini iyice belirtmek için, onu başka bir kaptanla karşılaştırır: Moby Dick, Ahab'ın bacağını kopardığı gibi, bu kaptanın da kolunu koparmıştır. Ama Samuel Enderby adlı geminin kaptanı, normal bir tepki göstererek, bu canayarı hiç aramıyor, tam tersine, bucak bucak kaçıyordur ondan. Melville, Ahab'ın saplantısının anormal olduğunu, hatta düpedüz paranoyak bir tutum olduğunu gizlemez. Şu da var kİ, Melville'e göre, acı çeken tüm insanlar, Kaptan Ahab gibi ruh hastasıdır aslında.

Ahab, biricik amacını gerçekleştirmek, Moby Dick'i öldürebilmek uğruna, Tanrı ile de, insanlarla da bağını koparmıştır. Gencecik karısını, doğan küçük çocuğunu bırakmış; kendisini oyalayabilecek, avutabilecek her şeyden sıyrılmış, yıllardır içtiği piposunu bile denize atmıştır. Ahab, yalnızlığın umutsuz kıraçlarındadır artık.

Oysa Ahab insanları sever; bu yalnızlığın acısına dayanamaz zaman zaman. Onun çılgınlığını önlemeye çalışan, namuslu ve aklı başında bir insan olan ikinci kaptana yalvarır: «Yaklaş! Yanıma gel, Slarbuck. Bir insan gözüne baksın gözlerim. Denizi, gökleri seyretmekten daha güzel; Tanrıyı görmekten daha güzel bir insan gözüne bakmak.» Balina sandalından atladı diye, cezalandırılmak için uzun zaman denizde bırakılan, bu yüzden aklını oynatan küçük zenci Pip'e, acımayla karışık derin bir sevgi duyar Kaptan Ahab. Bambaşka biçimlerde her ikisi de deliren bu yüce ihtiyarla bu zenci çocuğu arasındaki bağ, Kıral Lear ile küçük soytarısının sevgisi kadar dokunur bize. Ama Ahab, bu sevgiye de karşı koyar; çünkü saplantısı, monomanisi, onu insanlığın sınırları dışına sürüklemiş, tam bir yalnızlığa mahkûm etmiştir.

Ahab'ın gururu, yalnızlığı kadar korkunçtur. Moby Dick'i dünya okyanuslarında kovalarken, hiçbir kimseye borçlu olmak istemediği gibi,

bilime bile borçlu olmağa katlanamaz. Gök cisimlerinin yüksekliğini ölçmeye yarayan aracı, yani sekstantı, güverteye fırlatıp paramparça eder. Bir Yunan tanrısı kadar gururlu olmakla övünür. Güneş onu hor görse, güneşe bile el kaldıracağını söyler. Milton'un Paradise Lost'unda Tanrı'ya baş kaldıran Şeytan kadar gururludur Ahab. Ama gururu acılarla doludur. Kierkegaard, «meydan okuyan umutsuzluktan» söz eder. Ahab'ın gururu da meydan okuyan bir umutsuzluktur aslında.

Melville birbirine karşıt iki sözcükle, Ahab'ın tam ne olduğunu bize anlatır: «Tanrısız, Tanrı gibi bir adam» der Ahab için. Dindarların gözünde Ahab Tanrısızdır; çünkü kötü güçleri yeryüzünden yok etmek, Tanrının görevidir. Ahab bu işi kendi üstüne almakla, Tanrıyı yadsımış, kendi kendini, tanrılaştırmıştır. Ahab'ın dinsiz sayılması gerektiği adından bile anlaşılır nasılsa; çünkü Kutsal Kitaba göre, israel hükümdarlarının en güçlülerinden biri olan Kıral Ahab, karısı Jezebel'e uyarak, putlara tapmış, Tanrıya karşı gelmiştir.

Ahab her bakımdan tam anlamıyla lânetli bir insandır. Hatta bu lânetin damgasını yüzünde taşır gibidir. Melville onu anlatırken der ki: «Kır saçlarının arasında başlayan, soluk, upuzun bir yara izi, yanık esmer yüzünün bir yanından boynuna inip, ceketinin yakası altında yokoluyordu. Bu yara İzi, ulu bir ağacın dimdik gövdesini yukardan aşağı diklemesine yaran bir yıldırım izine benziyordu.» Sanki Tanrı öfkelenip, şimşekle çarpmış gibidir Ahab'ı.

İşin en acı yanı şu ki, Ahab'ın biricik amacı, yani kötülüğü evrenden silip süpürme amacı bir saplantı halini alıp, onun içini korkunç bir kin, bir öc alma hırsı ile doldurunca; onu insanlığın da, doğanın da sınırları dışına sürükleyince, Ahab hiç farkına varmadan, yıkmak istediği kötü güçlerin eline düşmüştür. Fedallah ile arasındaki gizemli bağ bu bakımdan çok anlamlıdır. Gizlice gemiye alınan ve bir insandan çok, cehennemden çıkmış doğaüstü bir varlığı andıran Fedallah, Ahab' ın karanlık gölgesi, kötü meleği gibidir. Beyaz Balina'yı öldürmek tutkusu, Ahab'da olduğu kadar yoğundur onda da.

Ahab bir tek düşünceye saplanmış, tüm insanlara karşı, doğaya karşı, Tanrıya karşı, hatta kendi benliğine karşı savaşan bir monomandır. Ahab korkunçtur; Ahab lanetlenmiştir. Ama onun bir tanrıyı andırdığı, onda

insanı büyüleyen gizemli bir güç; Melville’in dediği gibi, «acılarından gelen, anlatılmaz, dayanılmaz bir yücelik» olduğu da besbellidir. Yalnız kişiliğinde değil, dış görünüşünde bile, biçiminde bile göze çarpar bu yücelik: «Alevler tüm bedeninin içini dışını yaladıktan sonra... hiçbir yeri yanmadan sapasağlam ateşten çıkarılmış» gibidir gövdesi. Cellini'nin Perseus’u gibi «bozulmaz bir kalıba dökülmüş, tunçtan bir heykele» benzer. Melville, onu yüce tragedyalar için yaratılmış, güçlü, görkemli bir varlık olarak anlatır. Gerçekten de Prometheus’u -içini kemiren atmacayı kendi düşüncesiyle yaratan bir Prometheus’u- andırır Ahab. Yüceliği bizleri büyülediği gibi, gemisinin tüm tayfasını da büyüler. Çeşitli ülkelerden, kıtalardan gelen; ırkları, sınıfları, eğitimleri, dinleri bambaşka olan; böylece Pequod gemisinde küçük bir dünya oluşturan bu adamların hepsi, kaptanlarının tutkusuna kapılırlar; onlar da yanıp tutuşurlar Beyaz Balina'yı öldürmek hırsıyla.

Ahab ne denli yüce ise, bu destanın gerçek kahramanı Moby Dick de o denli yücedir. Her şey ona bağlı olduğu, onun çevresinde döndüğü halde, Moby Dick'i ancak kitabın sonlarına doğru görürüz. Pequod'un karşılaştığı gemilerden birinde,deli bir tayfanın, Beyaz Balina’yı Tanrının ta kendisi sanmasına hiç şaşmamalı; çünkü bu bir balina değil, efsanelerden çıkmış, gizemli, gerçek-dışı bir varlık, Melville'in dediği gibi, içinde yüzdüğü okyanusta büyü saçan «koca bir tanrı»dır. Moby Dick’ in, akla durgunluk veren yüceliğinde, dayanılmaz bir güç olduğu gibi, insanı dehşet içinde bırakan görülmedik bir güzellik de vardır. Ahab’ın Yunan tanrılarını andırdığını söyleyen Melville, Moby Dick’i de Zeus'a benzetir, tanrılar gibi yüzdüğünü söyler: «Tatlı bir sevinç, güçlü bir huzur sarar gibiydi hızla ilerleyen Beyaz Balina’yı. Ak bir boğaya dönüşüp kaçırdığı genç kıza, boynuzlarına tutunan Europa’ya o güzel gözleriyle yan yan bakan Zeus bile, Girit kıyılarındaki düğün yatağına büyülü bir hızla giderken; daha güzel, daha haşmetli, daha heybetli olamazdı o Tanrı gibi yüzen Beyaz Balina’dan.»

Moby Dick meydana çıkınca, tayfaların onun üstüne anlattıkları garip masallara, aralarında binlerce kilometre mesafe olan iki ayrı yerde aynı sırada bulunabileceğine, hiçbir zıpkının, hiçbir insan gücünün onu öldüremeyeceğine, dünya yaratılalı beri var olduğuna, her zaman da var olacağına inanacağımız gelir nerdeyse.

Moby Dick görüldükten sonra, kitabın belki de en güzel kısmı olan son üç bölüm başlar. Ahab ile Beyaz Balina arasında üç gün süren kıyasıya savaşı, Beyaz Balina kazanır, gemiyi batırır, Ahab Kaptan'ı da, tayfasını da öldürür. Evrenin kötü güçleriyle çarpışırken Ahab’ın nasıl yenildiğini bize anlatmak için, bir tek kişi, yalnız Ishmael sağ kalır sonunda.

Mina Urgan

BALİNA SÖZCÜĞÜNÜN KAYNAKLARI

(Bu derlemeyi, bir orta okulda mubassırlık eden veremli bir delikanlı yapmıştır.)

Bu soluk yüzlü delikanlı - giysisi, yüreği, bedeni ve beyni yırtılasıya aşınmış bu delikanlı - hâlâ gözümün önünden gitmez. Durmadan eski sözlüklerinin, eski dilbilgisi kitaplarının tozunu alırdı bir mendille. Olmıyacak da bir mendildi bu: Dünyada ne kadar millet bilirseniz, hepsinin alaca bulaca bayrakları vardı üstünde. Bu delikanlı, eski püskü dilbilgisi kitaplarının tozunu almaya bayılırdı. Günün birinde, kendisinin de böyle toz olup savrulacağını düşünürdü sanki.

«Başkalarına ders verirken ve bizim dilimizde 'Whale Fish' (balina balığı) sözcüğünü onlara öğretirken whale' sözcüğünün 'h' harfini bilgisizce unutacak olursanız, büyük bir yanlışa düşmüş olursunuz; çünkü bu 'h' harfi whale' sözcüğüne asıl anlam kazandıran harftir.»

Hackluyt

«Whale (Balina) — İsveç ve Danimarka dillerindeki **hval** sözcüğü. Bu balığın adı, yuvarlaklığından ve yuvarlanmasından gelir; çünkü Danimarka dilinde **hvalt** kubbeli ya da kemerli demektir.»

Webster Sözlüğü

«Whale (Balina) — Doğrudan doğruya HollandalIların ve Almanların **wallen** sözcüğünden gelmiştir. **Walw-ian,** dönmek, yuvarlanmak demektir.»

Richardson Sözlüğü

'I T, ibranilerde

Xnyoδ, Yunanlılarda

Cetus Lâtinlerde

Whoel Anglo-Saksonlarda
Hvalt DanimarkalIlarda
Wal HollandalIlarda
Hwal isveçlilerde
Whale İzlandalılarda
Whale ingilizlerde
Baleine Fransızlarda
Ballena ispanyollarda
Pekee-Nuee-Nuee Fijilerde
Pehee-Nuee-Nuee Erromangolularda

SEÇME PARÇALAR

(Bir kitaplıkta çalışan önemsiz bir memurun derlemeleri)

Biraz sonra göreceğimiz gibi, bu çalışkan ve zavallı kitap kurdu, bu kitapçı yamağının yamağı, dünyanın en büyük kitaplıklarını ve bütün kitap dükkânlarını karış karış aramış; ister kutsal olsun, ister olmasın, her çeşit kitapta balinalarla ilgili ne bulduysa toplamıştır. İşte bu yüzdendir ki, her ne kadar gerçek de olsalar, balina üstüne söylenmiş bu karma karışık sözlerin her birini, bu derlemeleri, balinacılığın bir İncil'i saymamalısınız. Saymayın sakın hal Eski yazar ve ozanlardan alınan bu parçaların değerli ya da eğlenceli bir yanı varsa, o da, bizimki dahil, bir çok milletlerin ve kuşakların balina üstüne gelişi güzel söyledikleri, düşündükleri, hayal ettikleri, şiirlere koydukları her şeyi bir kuş bakışıyla göstermesinden gelir.

Sana uğurlar olsun, zavallı kitapçı yamağı! Sen bu dünyanın hiç bir şarabıyla ısınamayacak olan, o umutsuz, o soluk yüzlü insanlardan birisin. Beyaz İspanyol şaraplarının en hafifi bile, çok sert, çok kırmızı gelir sana. Ama ara sıra insan senin gibilerle oturmaktan, senin kadar zavallı olmaktan, göz yaşları içip keyiflenmekten hoşlanır. Boş kadehler ve dolu gözlerle, pek de tatsız olmayan bir hüzünle, sizlere dobra dobra «vazgeç bu işten, kitapçı yamağının yamağı,» demekten hoşlanır insan. Sizler, dünyaya hoş görünmek için ne kadar çabalarsanız, o kadar nankörlükle karşılaşırsınız. Keşke Hampton Court, ya da Tuileries saraylarını boşaltabilsem de, sizleri onların içine yerleştirebilsem! Ama ağlama) Yüreğin tâ yukarlarda, en yüksek direklerin başında olsun! Çünkü senden önce ölen dostların, yedi kat gökleri süpürüyorlar; şımarık eski melekleri - Cebrail'leri, Mikail'lerl, Rafael'leri, - kapı dışarı atıyorlar, sana yer açılsın diye. Sen yeryüzünde ancak kırık yürekleri çınlatabilirsin. Göklerde ise, kırılmaz billur kadehleri çınlatacaksın.

SEÇME PARÇALAR

Ve Tanrı büyük balinaları yarattı.

Tekvin

Deniz canavarı geçer, parlak izi kalır ardında;

Beyaz beyaz olur derin suları denizlerin.

Eyyub

Oysa Tanrı, Yunus'u yutsun diye, kocaman bir balık yaratmıştı.

Yunus

Gemilerin yüzdüğü yerde, deniz ejderini yarattın, sularda oynasın diye.

Davut

Ve işte o gün Tanrı; keskin, büyük, güçlü kılıcıyla cezalandıracak deniz ejderini - o sularda kayan yılanı cezalandıracak. O deniz ejderinin, o biçimsiz yılanın ta kendisini cezalandıracak; ve öldürecek denizlerin ejderhasını.

İşaya

Bu canavarın kocaman ağzına yaklaşan ne olursa olsun -hayvan, gemi, kaya, ne olursa olsun - hemen o korkunç gırtlağından aşağı iner ve kamının dipsiz uçurumunda yok olur.

Plutarkhos

Dünyanın en büyük balıkları Hint Okyanusunda yetişir. Bu balıklar arasında «balina» ya da «girdap» denenleri, karada olsalar, dört dönümlük

yer kaplarlardı.

Plinius

Denize açıldığımızdan iki gün sonra, bir sabah, güneş doğarken, bir sürü balina ve daha başka deniz canavarları gördük. Balinalardan biri çok büyüktü. Ağzını açmış, üzerimize gelirken, dört bir yana dalgalar savurup, denizi köpüğe boğuyordu.

Lukianos

Dişleri çok değerli olan at-balinaları yakalamak üzere bu memlekete gelmiş; bu dişlerin bir kaçını kirala götürmüştü. En iyi balinalar o memlekette avlanıyormuş. Bazıları kırk sekiz, hatta elli yarda boyundaymış. İki günde altı kişi, altmış balina avlamışlar; bu altı kişiden biri de kendisiymiş.

Other veya Octher'in ağzından Kıral Alfred yazmıştır.

Bu canavarın her şeyi - hayvanları, gemileri - yutan ağzının korkunç girdabında, o küçücük balık, kılı kıpırdamadan rahatça uyur.

Montaigne - Raymond Sebond'a övgü

Kaçalım, kaçalım! Bu o canavar değilse, Allah canımı alsın! Sabırlı Eyyub’un yaşam öyküsünü yazan soylu Musa peygamberin anlattığı canavar!

Rabelais

Bu balinanın karaciğerini, iki araba zor taşırdı.

Stowe

Denizleri kazanda su gibi kaynatan o büyük deniz ejderi.

Davut (Lord Bacon'nın çevirisine göre)

Balina ya da «ork» denen balığın koca gövdesi üstüne kesin olarak bir şey bilmiyoruz. Bunlar öyle iri oluyorlarmış ki, bir tekinden, inanılmaz ölçüde yağ çıkarılıyormuş.

Lord Bacon - Hayat ve Ölüm Hikâyesi

Bedenin iç yaraları için, merhemlerin en iyisi balina yağıdır.

Kral Henry

Tıpkı bir balina.

Hamlet

Hekimler derdine çare bulamayınca,

Ufacık okuyla göğsünde onulmaz bir yara açan

Düşmanıyla vuruşmak İçin,

Geçti savaş meydanından

Yaralı bir balinanın enginden kıyılara kaçtığı gibi.

Spencer

Koca gövdeleriyle durgun denizleri çalkalandıran balinalar kadar büyüktü.

Sir William Davenant - Gondibert'in önsözü

İnsanlar, ispermeçet balinasının ne olduğunu bilmemekte haklı; çünkü bilgili Hosmanus, otuz yılda yazdığı kitapta açıkça şunu söylüyor: «Nesclo quid sit.»

Sir Thomas Browne - ispermeçet yağı ve İspermeçet Balinası üzerine

Koca kuyruğu, vurduğunu yok eden bir belaydı,

Spencer'in belâlı Talus'u gibi.

Attıkları mızraklar saplıydı böğrüne.

Bütün bir kargı ormanı vardı sırtında.

Waller - Yaz Adalarında Savaş

Cumhuriyet ya da Devlet dediğimiz (Lâtincesi «Civitas») o büyük deniz canavarı, uydurma bir şeydir, yapma bir yaratıktır.

Hobbes'ın Leviathan adlı yapıtının ilk tümcesi

O sersem Mansoul, onu çiğnemeden yuttu; bir balinanın bir çaça balığını yuttuğu gibi.

Bunyan

O deniz canavarı,

Tanrının yarattığı denizde yaşayan varlıkların

En büyüğü.

Milton

Ve işte orada deniz ejderi.

Enginde yaşayan varlıkların en büyüğü yatar;

Yüzer ya da uyur derin sularda, bir kara parçası,

Kımıldayan bir ada sanki. Her soluk alışında

Bir deniz yutar; ve bir deniz püskürtür her soluk verişinde.

Milton

Güçlü balinalar denizlerde yüzer; balinaların içinde de yağ denizleri yüzer.

Fuller

Bir burunun ardına saklanıp yatmış,

Avlarını bekliyor koca deniz ejderleri.

Açık ağızlarına yaklaşan her balık.

Gider hemen gırtlaklarından içeri.

Dryden : Annus Mirabilis

Balinayı geminin arkasına bağlayıp yüzdürürlerken, kafasını keserler. Bu kafa, bir sandalla kıyıya çekilir çekilebildiği kadar. Kafa, on iki ya da on üç ayak suda bile dibe değer.

Purchass: Thomas Edge'in Spitzbergen'e yaptığı on yolculuk

Yollarına devam ederlerken bir sürü balina gördüler: Okyanusta oynaşıyorlar; doğanın, sırtlarında açtığı bir delikten suları fışkırtıp duruyorlardı.

Harris Coll: Sir T. Herbertin Asya ve Afrika Yolculukları

Orada gördükleri balinalar öyle çoktu ki, gemiyle çarpışmamaları için binbir dikkatle yol almak zorunda kaldılar.

Schouten'in Altıncı Dünya Yolculuğu

«Balina Karnında Yunus» adlı gemimizle, Elbe'den Kuzey Doğu rüzgârlarına yelken atçık...

Kimine göre balina ağzını açmazmış, ama masal bu...

Sık sık direk başlarına çıkar, balina görmeğe çalışırlar; çünkü balinayı ilk görene bir düka altını verilir...

Shetland yakınlarında avlanmış bir balinadan söz ettiler bana : Bu balinanın karnından bir varilden fazla ringa balığı çıkmış...

Zıpkıncılardan biri, Spitzberg yakınlarında, baştan başa bembeyaz bir balina avlamış.

Harris Coll : Greenland’e Bir Yolculuk (1671)

Bu kıyıda (Fife’da) birçok balina karaya vurdu. 1652 yılında karaya vuranlardan biri, seksen ayak uzunluğundaydı. Kemikleri korse yapmaya yarayan türdendi bu balina. Fıçılar dolusu yağdan başka, iki yüz elli kilo iyi kemik de verdi. Bu canavarın çene kemikleri, Pitferren bahçesinde kapı kemeri oldu.

Sibbald'ın Fife ve Kinross u

Bir ispermeçet balinası yakalamak ve vurmak sevdasına kapıldım; çünkü balinaların bu türü öyle azgın ve öyle hızlıdır ki, hiç kimse bir tekini bile öldürememiştir benim bildiğim.

Richard Strafford: Bermuda dan Mektup (1668)

Denizlerdeki balinalar,

Tanrının buyruğuna boyun eğerler.

N. E. Primer

Bir sürü büyük balina da gördük; çünkü bu güney denizlerinde balina, kuzey denizlerine göre bire karşı yüz ölçüsündedir.

Kaptan Cowley’in Dünya Gezisi (1729)

...Balinanın soluğu ise, öyle pis kokar ki insanı, çıldırtabilir...

Ulloa: Güney Amerika

Elli kadar küçücük periye emanet edildi,
Güzelin iç etekliğini korumak görevi;
Çember çember balina kaburgalarıyla donatıldığı halde,
Yedi kat surların teslim olduğunu biliriz biz.

Pope

Karada yaşayan canlıları, boy açısından denizin derinliklerinde yaşayanlarla karşılaştıracak olursak, karadakiler pek zavallı kalır ötekilerin yanında. Balina hiç kuşkusuz. Tanrının yarattığı en büyük hayvandır.

Goldsmith: Tabiat Tarihi

Küçük balıklar üstüne bir masa! yazarsanız, koca balinalar gibi konuşturursunuz onları.

Goldsmith: Johnson'a

Öğleden sonra denizde bir kayalık gördüğümüzü sandık. Meğer bu kayalık, Asyalıların öldürüp kıyıya çektikleri bir balinaymış. Biz görmeyelim diye de, kendileri balinanın arkasına saklanmaya çalışıyorlardı.

Cook : Yolculuklar

Büyük balinaları öldürmeğe kalkmazlar pek. Kimilerinden öyle korkarlar ki, denize açıldıktan sonra adını bile ağızlarına almazlar. Onlardan biri yaklaşırsa, kaçırmak için, sandallarında, gübre, kireçtaşı, ardıç ve bunlara benzer daha birçok şey taşırlar.

1772’de Bank ile Solander’in İzlanda Yolculuğu Üstüne Uno Von Troil’in Mektupları

Nantuckel’lilerin bulduğu ispermeçet balinası pek azgın ve hızlı

bir hayvandır; onu yakalayabilmek için çok usla ve gözüpek balıkçılar gerek.

Thomas Jefferson: Balina üstüne 1778’de Fransız Elçisine verilen Rapor

Sorarım size efendim, dünyada bunun bir eşi, benzeri var mı?

Edmund Burke: Parlamento'da Nantucket Balina Avcılığından söz ederken

ispanya: Avrupa kıyılarında karaya vurmuş kocaman bir balinadır.

Edmund Burke

Kıralın, denizleri korsanlardan ve yağmacılardan koruma görevine her yıl aldığı paranın onda biri, kıral balıkları, yani balina ve mersin balığı üstündeki hakkından gelir. Bu balıklar karaya vurunca ve kıyılarda avlanınca, kiralın malı sayılırlar.

Blackstone

Şimdi tayfanın ölüm oyunu başlamak üzere:

Şaşmaz Rodmond, havaya kaldırmış zıpkınını.

Tetikte bekliyor tam atacak zamanı.

Falconer : Batan Gemi

Damlar, kubbeler, kuleler ışıl ışıldı.

Hava fişekleri kendiliğinden fırlıyordu sanki,

Gecenin karanlıklarına doğru.

Bir an aydınlatmak için gökleri.

Ateşle suyu karıştırmak için,

Sevinçli bir balinanın denizlerden

Göklere fışkırttığı sular gibiydi

Karanlıkta hava fişekleri.

Cowper: Kıraliçenin Londra'ya Gelişi Üstüne

Yüreği her atışta, büyük bir hızla, on ya da on beş galon kan yollar gövdesine.

John Hunter: Küçük boylu bir balinanın Anatomisi üstüne

Bir balinanın şah damarı, sular idaresinin Londra Köprüsündeki en kalın borusundan daha kalındır; ve bu borudan gürül gürül akan su, balinanın yüreğinden fışkıran kandan daha gür, daha hızlı değildir.

Paley : Dinbilim

Balina, arka ayakları olmayan memeli bir hayvandır.

Baron Cuvier

Kırk derece güneyde, ispermeçet balinaları gördük; ama bir mayısa kadar bir tekini bile avlayamadık. Bir mayıstan sonra deniz onlarla doluydu.

Colnett : İspermeçet Balinacılığını Geliştirmek Üzere Bir Gezi.

Renk renk, cins cins, biçim biçim balıklar,

Batıp çıkıyor, oynayıp birbirini kovalıyor, savaşıyordu Altımdaki başıboş sularda.

Hiçbir denizci görmemiş böyle şey,

Diller anlatamaz gördüklerimi.

Kocaman deniz ejderinden tutun da, küçük küçük

Milyonlarca böceklere kadar, tüm canlılar

Kat kat, sıra sıra yüzen adalar gibi

Gidiyorlardı gizemli iç güdüleriyle
O ıssız, o boş sularda bir yerlere doğru.
Tümen tümen düşmanlar saldırıyordu üstlerine:
Balinalar, köpek balıkları, azgın canavarlar.
Kılıçları, bıçkıları, kıvrık boynuzları, kancalı dişleriyle...

Montgomery: Tufandan önceki Dünya

Hey, savaş türküleri! Hey!
Söyleyin ki balıklar kiralına.
Atlantik okyanusunda yoktur
İspermeçet balinasından büyüğü;
Yoktur ondan daha güçlü balık
Soğuk sularında kutupların.

Charles Lamb: Balinanın Zaferi

1690 yılında kimi kişiler, yüksek bir tepeden balinalara bakıyorlardı: Balinalar birbirleriyle oynuyor, sular fışkırtıyorlardı havalara. içlerinden biri, denizi göstererek şöyle dedi: «Bizim için yeşil, verimli bir otlaktır bu sular. Oğullarımızın torunları burada kazanacaklar ekmek paralarını.»

Obed Macy: Nantucket Tarihi

Suzan ve kendim için bir ev yaptım. Bir balinanın çene kemikleriyle de, bu eve bir kapı yaptım gotik üslûbunda.

Hawthorne: İki Kere Anlatılmış öyküler

İlk sevgilisi için bir mezar yapılmasını istedi. Kırk yıl kadar önce Pasifik Okyanusunda bir balina öldürmüştü bu sevgilisini.

Aynı kitaptan

«Hayır efendim, bu bir kuzey balinası,» dedi Tom; «fışkırttığı suları gördüm. öyle iki gök kuşağı fışkırttı ki havaya, hiç bir Hıristiyan eşini görmemiştir şimdiye değin! Bu balinada fıçılar dolusu yağ olduğu kuşku götürmez.»

Cooper: Kılavuz

Gazeteleri getirdiler: Berlin gazetesi, orada sahneye balinalar çıkarıldığını yazıyordu.

Goethe: Eckermann'la Konuşmalar

«Aman yarabbi! Ne oluyor, Mr. Chace?»

«Gemiyi bir balina batırıyor,» dedim.

Pasifik Okyanusunda büyük bir ispermeçet balinasının saldırısına uğrayıp sonunda batan Nantucket limanına bağlı «Essex» gemisinin ikinci kaptanı Nantucket’li Owen Chace’in öyküsünden. New York, 1821

Bir tayfa direk başında duruyordu gece.

Serin serin esiyordu yeller;

Soluk bir ay parlayıp sönüyordu gökte.

Oynaya oynaya bir balina geçti denizden,

Ardında ışıl ışıl fosforlar bırakarak.

Elizabeth Oakes Smith

Bu bir tek balinayı yakalamak için birkaç sandaldan atılıp çekilen halatların uzunluğu 10.440 yarda, yani nerdeyse altı İngiliz mili tutuyordu... Balina kimi zaman kocaman kuyruğunu bir kırbaç gibi şaklatır ve üç dört mil uzaktan duyulur bu kırbaç sesi.

Scoresby

Yeniden fırlatılan zıpkınların acısıyla kuduran balina olduğu yerde durmadan döner, kocaman kafasını kaldırır, çenesini açar, çevresinde ne bulursa kapmak ister. Sandallara saldırıp, başıyla onlara toslar: bu sandalları korkunç bir hızla sürükleyip param parça ettiği de olur...

Şaşılacak şeydir: İspermeçet balinası kadar ilginç ve ticaret açısından bu denli önemli bir hayvanın töreleri ve davranış biçimi, acaba neden böyle savsaklanmış; bunca yetkili bilgin, hele son yıllarda birçok fırsat varken, neden merak edip de balinayı yakından incelememişlerdir?

Frederick Debell Bennett: Dünya Çevresinde Balina Avı (1840)

13 Ekim. Direk başı nöbetçisi bağırdı:

«Bir fışkırtı gözüktü!»

«Nerde?» diye sordu kaptan.

«Sancak tarafında, rüzgâra doğru, üç derece kadar uzakta, kaptanım.»

«Sağlam tut dümeni) Dayan!»

«Baş üstüne, kaptanım.»

«Hey, direk başı! Hâlâ görüyor musun balinayı?

«Evet kaptanım, bir sürü balina hem de! Dalıp çıkıyorlar; su püskürüp duruyorlar!»

«Her görüşte haber ver, bağır!»

«Peki, kaptan. İşte gene! Püskürüyorlar! Püskürüyorlar!»

«Ne kadar uzakta?»

«İki buçuk mil!»

«Vay canına! O kadar yakında mı? Herkes güverteye!»

J. Ross Browne: Bir Balina Seferi Üstüne Parçalar

Şimdi anlatacağımız korkunç olay, «Dünya» adlı bir balina gemisinde oldu. Bu gemi Nantucket adasındandı.

«Dünya» Gemisinde Çıkan isyandan Kurtulan Lay ve Hussey'nin anlattıklarından - 1828

Bir defasında, yaraladığı bir balina onun peşine düştü. Bir süre, elindeki mızrakla kendini korudu. Ama sonunda azgın hayvan sandala yüklendi. Bu saldırışı önleyemeyeceklerini anlayınca, o da, arkadaşları da, denize atlayarak canlarını zor kurtardılar.

Tyerman ve Bennet: Sefer Anıları

Mr. Webster, «bu Nantucket adası, bizim milli çıkarlarımızın özel ve garip bir parçasıdır,» dedi. »Orada, sekiz ya da dokuz bin insan denizlerde yaşar; ve her yıl, zanaatların en yiğidi, en yılmazı olan balinacılıkla ulusal gelirimizi geniş ölçüde arttırırlar.»

Nantucket'de bir dalgakıran yapılması amacıyla Daniel Webster'in Senatodaki bir konuşmasından.

Samuel şöyle bir karşılıkta bulundu: «Eğer çıt çıkarırsan, ruhunu doğru cehenneme yollarım.»

Gemide isyan çıkaran Samuel Comstock'un yaşam öyküsü, kardeşi William Comstock tarafından, «Dünya» adlı balina gemisindeki olayın değişik bir öyküsü.

Balina doğrudan doğruya onun üstüne düştü; ve her halde düşmesiyle onu öldürmesi bir oldu.

Henry T. Cheever : Balina ve Balina avcıları, ya da Balinacının Serüvenleri ve balinanın öyküsü, Amiral Preble'in yurduna dönüş seferinde derlenmiştir.

İngilizlerle Hollandalılar, Hindistan yolunu keşfetmek için kuzey denizlerinde seferler yaptılar. Asıl aradıklarını bulamadılar ama, balinanın hangi sularda yaşadığını öğrendiler.

McCulloch: Ticaret Sözlüğü

Bu işler karşılıklı olur: Kurşun çarptığı yerden başka yere seker.

Balinacılar, balinaların yaşadıkları suları bulunca, farkında olmadan gizemli Kuzey Batı yoluyla ilgili yeni ipuçları da buldular.

Basılmamış bir yazıdan

Denizlerde bir balina gemisi gördünüz mü, şaşarsınız biraz. Yakından baktınız mı, bu gemi, kısa yelkenleriyle, direk başından enginleri gözetleyen nöbetçileriyle, öteki sefer gemilerinin çoğundan bambaşkadır.

Birleşik Amerika'da Deniz Akımları ve Balinacılık.

Londra çevresinde ve başka yerlerde gezenler, toprağa dikilmiş, giriş kemerleri olarak kullanılan kocaman eğri kemikleri görmüşler ve belki de bunların balina kaburga kemiği olduğu söylenmiştir kendilerine.

Bir Balina Avcısının Kutup Gezisi Üstüne öyküleri

Beyaz soydan gemiciler, sandallarıyla balina avından döndükten sonra: gemilerinin, tayfa olarak aralarında çalışan vahşilerin kanlı ellerine geçtiğini gördüler.

«Hobomack» adlı Balina Gemisinin nasıl zaptedildiği ve yeniden nasıl kurtarıldığı konusunu ele alan gazete haberinden.

Amerikan Balina gemilerinin tayfasından pek azı bindikleri gemiyle yurda dönerler; hemen herkes bilir bunu.

Bir Balina Gemisinde Sefer

Birdenbire sulardan koca bir gövde çıktı ve dimdik havaya fırladı. Bu bir balinaydı.

Mirriam Coffin ya da Balina Avcısı

Balina zıpkınlandı zıpkınlanmasına! Ama bununla bitmiyor ki iş! Azgın, zorlu bir tayın nasıl hakkından gelirsin, kuyruk sokumuna bir bir ip bağlayarak?

Balina kemiği bulmak için yapılan bir seferden.

Bir gün bu canavarların (yani balinaların) ikisini gördüm. Biri dişi, biri erkekti her halde. Birbiri ardından yavaş yavaş yüzüyorlardı. Kayın ağaçlarının dallarıyla örtülü Ateş Toprağı dedikleri kıyıdan, bir taş atımı uzaktaydılar.

Darwin: Bir Doğa Bilgininin Gezisi

İkinci kaptan, başını çevirip kocaman bir ispermeçet balinası görünce, «tayfa kıç tarafa!» diye bağırdı. Balina açık ağzıyla geminin burnuna yaklaşmış, onları saniyede mahvedebilirdi. «Hepiniz kıç tarafa. yoksa öldünüz!»

Balina öldüren Whartor

Yiğit zıpkıncı vurunca balinayı.

Gülün çocuklar, sağlam olsun yürekler!

Bir Nantucket Türküsü

Çevresinde bora fırtına,

Denizdeki evinde tek başına koca balina.

Güçlü olan haklı olunca bir devdir o,

Sonsuz denizlerin kralıdır balina!

Bir Balina Türküsü

MOBY DİCK - BEYAZ BALİNA

BU KİTABI DEHASINA HAYRAN OLDUĞUM NATHANIEL HAWTHORNE’A SUNUYORUM

BÖLÜM I -BELİRTİLER

Ishmael deyin bana. Birkaç yıl önce-kaç yıl önce olduğu önemli değil - paramın azaldığı yada hiç kalmadığı bir sırada, karada da beni ayrıca bağlayan hiçbir şey olmadığı için, biraz engine açılayım, bu dünyanın denizlerini şöyle bir göreyim dedim. Ben böyleyimdir; böyle bulurum sıkıntıdan kurtulmanın, uyuşan kanıma hız vermenin yolunu. Baktım ki ağzımın tadı kaçmış, buruklaşmışım; baktım ki içime o soğuk Kasım yağmurları çiseliyor; baktım ki durup dururken tabutcu dükkânlarının önüne dikilip kalıyorum, ya da karşıma çıkan her cenaze alayının peşine takılıyorum; baktım ki içimi saran kasveti önleyemiyorum, o kadar ki, beni bazı ahlâk ilkeleri durdurmasa, mahsus sokağa çıkarak, onun bunun şapkasını, bile bile başlarından kapıp yere atacağım - işte o zaman bir an önce denize açılmanın zamanı geldi derim kendi kendime. Tabancam, kurşunum budur benim. Kato. filozofça bir gösterişle kılıcının üstüne atar kendini. Bense, sessiz sedasız bir gemiye binerim. Bunun da şaşılacak bir yanı yok. Hemen hemen tüm insanlar, bilerek bilmiyerek, yaşamlarının şu ya da bu anında denize benim duyduğum sevgiyi az çok duymuşlardır.

İşte örneğin sizin o Manhotto'ların ada üstünde kurulu kenti. Hint Okyanusu Adaları nasıl mercan kayalarıyla sarılı ise, bu kenti de dokları sarmış. Dört bir kıyısını ticaret dalgaları dövüyor. Sağdan soldan hep denize iner yolları. Kentin en ucunda Batarya denilen yerdeki koca mendireği, birkaç saat önce göremediğiniz dalgalar yıkar, rüzgârlar serinletir. Gidin de orada suları seyreden kalabalığı görün.

Uyuşuk bir pazar günü, öğleden sonra kenti dolaşın. Corlears Hook’dan Coentis Slip’e gidin; oradan da Whitehall yoluyla kuzeye doğru. Ne görürsünüz? Kentin her bir yanında sessiz nöbetçiler gibi, yüzlerce binlerce ölümlü insan, okyanus düşleri içinde dona kalmıştır. Kimi halat direklerine dayanmış, kimi rıhtımların ucuna oturmuş, kimi Çin'den gelen gemilerin küpeştelerinden bakıyor, kimi denizi sanki daha iyi görebilmek için iplere tırmanmış. Ama bunlar hep kara adamları; bütün hafta dört duvar arasına kapanmış, tezgâhlara bağlanmış, iskemlelere çivilenmiş, yazı masalarına yapışmış adamlar. Ne demektir bu? Yeşil çayırlar, çimenler ne güne duruyor? Bu adamlar ne arıyorlar burada?

Hele bakın! Dosdoğru suya yürüyen kalabalık nasıl artıyor gittikçe. Sanki gelip suya atlayacak hepsi. Ne garip! Yalnız bir şey var onları doyuran: karanın bittiği yer. Gidip şurada, depoların arkasında, rüzgâr olmayan yerlerde dolaşsalar ya! Olmaz! Akılları fikirleri suya biraz daha sokulmakta, nerdeyse düşecek kadar yaklaşmakta. İşte, dizilmişler deniz kıyısına, miller boyu, fersahlar boyu. Hepsi içerlerden, güneyden, doğudan, batıdan, daracık geçitlerden, yollardan, sokaklardan, caddelerden geliyorlar. Ama burada birleşiyor hepsi. Nedir bu, söylesenize? Bütün bu gemi ibrelerinin mıknatısı mı çekiyor onları buraya?

Dahası var. Diyelim ki kırlardasınız, yüksek göller bölgesindesiniz. Dilediğiniz patikaya sapın. Yüzde doksan bu patika sizi bir vadiye götürür; ve sizi orada, bir derenin biriktirdiği suyun kıyısında bırakır. Bir büyü var bu işin içinde. Dünyanın en dalgın adamını, en derin hülyalara dalmışken alın; ayağa kaldırıp yürütün; bu adam, hiç şaşmadan, nerede su varsa oraya götürecektir sizi. Amerika'nın büyük çöllerinde susuz kalırsanız, kervanınızda da fizik öteleriyle uğraşan bir profesör varsa, deneyin bu dediğimi, öyledir, derin düşünce ile su her zaman elele gider, herkes bilir bunu.

Bir ressamı alın. Bütün Sacco vadisinin en hülyalı, en kuytu, en sessiz, en büyülü, en romantik manzarasının resmini yapmak istiyor size. Baş vuracağı ana motif nedir? işte ağaçlar. Gövdeleri oyuk oyuk, içlerinde harçlar, keşişler varmış gibi. Bir yanda çayırlar, bir yanda sürüler uykuda. Şuradaki kulübenin bacasından uykulu bir duman tütüyor. Uzak ormanların içinden çıkarak, sıra sıra mor dağların üstünde kıvrım kıvrım dolanan yol. Ama bu resim ne denli büyülü olursa olsun, şu çam ağacı çobanın başında istediği kadar yaprak döker gibi fısıldasın, boşuna olurdu tüm bunlar çoban gözü önündeki suyun büyüsüne dalmış olmasa. Bir haziran günü Amerika'nın uçsuz bucaksız çayırlarına gidin, diz boyu pars zambaklarının İçinde fersahlarca yürüyün - eksik olan tek şey nedir? Su! Suyun damlası yoktur orada. Niyagara bir kum çağlayanı olsaydı, bunca uzâklardan görmeye gider miydiniz onu? Tennessee'li yoksul şair, birden eline iki avuç gümüş para geçince, bir palto mu alayım - bir palto fena halde gerekiyormuş ona - yoksa yürüye yürüye ta Rockaway kıyısına kadar mı gideyim diye düşünmüş. Neden? Niçin her sağlam gürbüz delikanlı, yüreği de sağlam ve gürbüz her delikanlı, günün birinde denizlere açılmaya can

atar? Ne den siz kendiniz, ilk deniz yolculuğuna çıktığınızda, sizin de, geminizin de karayla bağı kalmadığını öğrenince, o garip coşkunluğu duydunuz? Eski İranlılar neden denizi kutsal sayarlarmış? Eski Yunanlılar neden Zeus'un öz kardeşini denize tanrı diye vermişler? Tüm bunların bir anlamı olsa gerek. Hele o Narcissus masalının anlamı daha derin: Pınar başında gördüğü o güzel, o dayanılmaz hayali yakalayamadığı için kendini sulara atıp boğulmuş Narcissus. Aynı hayali bizler de tüm ırmaklarda, tüm denizlerde görüyoruz. Yaşamın hiçbir zaman elle tutamayacağımız hayalidir o. Her şeyin gizi de budur işte.

Her neyse, gözlerim bulanmaya, ciğerlerim ağırlaşmaya başlar başlamaz denize açılmak isterim deyince, yolcu olarak gitmek istediğimi sanmayın. Çünkü denize yolcu olarak çıkmak için insanın bir kesesi olmalı; içi boş bir kese de, bir paçavradan farksızdır. Bundan başka, yolcuları deniz tutar, kavgacı olurlar, geceleri uykuları kaçar, pek keyfine varamazlar denizin. Yoo, yolcu olarak dünyada binmem gemiye. Denizci olarak bir hayli görgüm olduğu halde de. gemiye ne amiral, ne kaptan, ne ahçıbaşı olarak binmek isterim, isteyenin olsun bu mevkilerin şanı şerefi. Ben kendi hesabıma, her çeşit yüksek görevin dertlerinden, sıkıntılarından tiksinirim. Kendime bakmam yetmiyormuş gibi, bir de tutup gemilere, çatanalara, yelkenlilere, uskunalara daha bilmem nelere mi göz kulak olacağım? Ahçıbaşılığa gelince, bunun gemide ne onurlu bir iş olduğunu bilirim. Subay gibi bir şeydir ahçıbaşı. Ama her nedense, tavuk horoz kızartmaktan hoşlanmadım bir türlü. Gelgelelim bu yaratıklar bir güzel kızartılıp da tam kıvamınca yağı, tuzu, biberi de yerinde oldu mu, kimse benim kadar saygı, hatta bir çeşit ihtiram duyamaz onlara karşı. Eski Mısırlılar, balıkçıl kuşu ızgarasına, su aygırı kızartmasına öyle taparcasına düşkünmüşler ki, bunların mumyalarını, ehram denilen o koskocaman fırınlarda bulursunuz.

Yoo, hayır! Ben denize gittim mi, tayfa olmalıyım; baş kasaraya inen, ana direğin tepesine çıkan düpedüz bir tayfa. Gerçi cart curt ederler bana, bir serenden ötekine zıplatırlar beni, mayıs çayırlarında bir çekirge gibi... Başlagıçta bir hayli tatsızdır bu türlü işler. İnsanın onuruna dokunur. Hele Van Rensselaers'ler, Randolph'lar, ya da Hardicanute'lar, gibi çift çubuk sahibi eski bir aile evladıysanız. Ve hele elini katrana sokmazdan önce köy öğretmeni olarak caka satmışsanız, en iri yarı delikanlılara bile boyun

eğdirmişseniz, büsbütün içerlersiniz. Emin olun kolay iş değildir öğretmenlikten tayfalığa geçiş. Buna güler yüzle katlanmak için, insan, Seneka ile stoacı filozofları beraberce kaynatıp içmiş olmalı. Ama zamanla alışılır buna da.

Ne olur yani, yaşlı kaptanın biri, «al şu süpürgeyi de güverteyi temizle,» derse bana? Çok mu ağır bir hakarettir bu? Kaç dirhem gelir İncil'in terazisinde? Cebrail'in gözünden mi düşerim, adamı saydım, dediğini hemen yaptım diye? Köle olmayan var mı bu dünyada, sorarım size? Velhasıl, yaşlı kaptanlar bana istedikleri kadar cart curt etsinler, beni istedikleri kadar itip kaksınlar, bunda bir kötülük görmem. Bilirim ki, herkesin başına gelir bu - ister fizik açıdan olsun, ister metafizik açıdan. Dünyanın düzeni bu. Tüm insanlar böyle itilir kakılır. Herkes birbirinin sırtını sıvazlayıp, alınyazısına katlanmalı.

Şu da var, gemiye tayfa olarak bindim mi, zahmetime karşılık para verirler bana. Yolcuların ise bir tek metelik aldıklarını şimdiye dek duymuşluğum yok. Tam tersine, yolcular para vermek zorundadır. Para vermekle para almak arasında da dünyanın farkı var. Para vermek, meyva bahçesindeki iki hırsızın, yani Adem ile Havva'nın başımıza açtıkları dertlerin en büyüğüdür belki de. Şaşılacak şey doğrusu: Paranın yeryüzündeki tüm kötülüklerin başı olduğunu, paralı bir insanın hiç bir zaman cennete gidemeyeceğini biliriz. Gene de, bize verilen paraları el etek öpüp alıveririz. Ah, nasıl da can atarız cehennemlik olmaya!

Son olarak şunu da söyleyeyim. Gemiye tayfa olarak binerken, sağlığımı da düşünürüm, insan elini kolunu işletir, baş kasara güvertesinde temiz hava alır. Çünkü (Pythagoras'ın kurallarına aykırı düşünmeye kalkmazsanız), bu dünyada baştan esen rüzgârlar, kıçtan esen rüzgârlardan çok daha süreklidir. Böyle olunca da, kıç güvertedeki amiralin aldığı hava, İkinci elden bir havadır. Neden derseniz, bu havayı daha önceden baş güvertedeki tayfa alıp vermiştir. Amiral ise, ilk soluk alanın kendi olduğunu sanır; ama hiç de öyle değildir. Bunu birçok başka işde de görürüz: Baştakiler, hiç farkında olmadan, buyrukları altındaki basit insanların ardından gelir. Peki ama, birçok ticaret gemisinde deniz havası aldıktan sonra, nereden aklıma esti de balina avına gitmeye kalktım diye sorarsanız, bunun karşılığını en iyi kader tanrıçalarının gözle görünmez hafiyesi verir; çünkü o, beni durmadan gözetler, peşimden gelir, ve

bilinmez değişik yollardan her yaptığıma karışır. Kuşkusuz, benim bu balina seferine gitmem, kaderin çok önceden hazırladığı görkemli programın bir bölümüydü. Bu balina seferi, çok daha uzun ve büyük iki temsil arasında yer alan kısa bir varyete numarasıydı. Bana kalırsa, programın o kısmı aşağı yukarı şöyleydi:

BİRLEŞİK AMERİKA CUMHURBAŞKANLIĞI İÇİN ÇEKİŞMELİ BÜYÜK SEÇİM

Ishmael adında birinin balina seferi

AFGANİSTAN'DA KANLI BİR SAVAŞ

Neden bu tiyatro yönetmeni hatunlar bana balina avında entipüften bir rol verdiler de; kimine büyük tragedyalarda görkemli roller, kimine kibar komedyalarda kısa ve kolay roller, kimine de kaba soytarılık oyunlarında keyifli roller dağıtırlar? Orasını pek bilmem doğrusu. Bununla beraber, o zaman olup bitenler şimdi aklıma geliyor da, çeşitli kılıklara bürünen bir sürü kurnazlıklarla kandırılıp, gizliden gizliye dürtüklemelerle, bu rolü oynamaya nasıl sürüklendiğimi sezinler gibi oluyorum. Üstelik öylesine aldandım ki, bu işe hiç kimse karışmadan, sırt kendi isteğimle, kendi kafamla düşüne taşına girdiğimi sanıyordum.

Beni sürükleyen şeylerin en başta geleni, kafama takılan o dayanılmaz büyük balina hayali oldu. O korkunç, o gizemli canavardı tüm merakımı uyandıran. Sonra o vahşi denizler, balinanın bir ada gibi koca gövdesini gezdirdiği uzak denizler; onun yarattığı baş edilmez, akla hayale sığmaz tehlikeler; görülecek, duyulacak binbir hârika, Patagonia'nın büyülü manzaraları - tüm bunlar beni baştan çıkardı. Bunlar bir başkasını belki de böyle çekmezdi; ama ben hep uzak şeylerin özlemiyle yanar tutuşurum. Yasak denizlere açılmaya, vahşi kıyılara çıkmaya can atarım, iyi şeylerin ne olduğunu bilirim ama, kötü şeyleri de çabucak kavrarım; ve hemen anlaşıveririm onlarla - bırakırlarsa, elbette. Çünkü insanın, çevresindeki tüm komşularla dostluk etmesi iyi bir şeydir.

İşte, tüm bunlar yüzünden balina avı seferi işime geldi. Hârikalar dünyasının bent kapakları açılıverdi; ve çılgın hayallerimin sularıyla, sıra sıra balinalar, sonsuz bir alay halinde içimin ta derinliklerine aktı. Bunların tam ortasında, karlı bir tepe gibi yükselen, kocaman bembeyaz bir hayalet vardı.

BÖLÜM II YOL ÇANTASI

Eski çantama bir iki gömlek tıktım. Çantamı koluma aldığım gibi, Horn Burnuna, Pasifik Okyanusuna doğru yola çıktım. Koca Manhatto'ların güzelim kentini bırakıp, kazasız belâsız Yeni Bedford'a geldim. Aralık ayının bir cumartesi gecesiydi. Nantucket postasını yapan küçük geminin gittiğini ve pazartesinden önce başka gemi olmadığını öğrenince çok canım sıkıldı.

Balina seferinin dertlerini, belâlarını göze alan delikanlıların çoğu, Yeni Bedford'dan işe başlarlar. Bense, hemen söyleyeyim, hiç de o niyette değildim. Ben balina gemisine Nantucket'den binmeyi kafama koymuştum, başka yerden değil. Neden derseniz, bu eski adanın adında sanında, beni içten içe saran bir coşkunluk, bir taşkınlık vardı. Üstelik son yıllarda. Yeni Bedford balina avının tekelini yavaş yavaş eline geçirmiş; zavallı koca Nantucket, artık geride kalmıştı bu işde. Ama asıl beşik gene de Nantucket idi. Sular Kartaca için neyse, balina avı için de Nantucket oydu. İlk vurulan Amerikan balinası orada karaya çıkarılmıştı. İlk balina avcıları, Kızılderililer, deniz canavarı avına gitmek için, uzun sivri sandallarına Nantucket'den değil de nereden binmişlerdi? Nantucket'den değil de nereden denize açılmıştı iri çakıl taşlarıyla yüklü ilk gözüpek şalupa? Masallardan öğrendiğimize göre, Kızılderililer, bu çakıl taşlarını atıp aradaki mesafeyi ölçer, oralardan fırlatacakları zıpkının balinalara yetişip yetişemeyeceğini anlarlarmış.

Gelgelelim, Yeni Bedford'dan çıkış limanına gitmezden önce, bir günle iki geceyi nasıl geçireceğim, nerede yiyip, nerede yatacağım sorunu vardı. O gece pek tekin değildi; daha doğrusu, zifirî karanlık, kasvetli, domuzuna soğuk, kötü bir geceydi. Buralarda tek tanıdığım adam yoktu, ceplerimin dibini korkuyla iskandil etmiş, bula bula birkaç gümüş para bulmuştum. Sırtımda çantam, kasvetli bir sokağın ortasında durup, kuzey mi daha karanlık güney mi daha karanlık diye bakınırken, dedim ki kendi kendime: «Ishmael, dostum, nereye gidersen git, bu geceyi geçirmek için aklın seni

nereye götürürse götürsün, kaç para diye sormayı unutma, titizlik filân da etme.»

Duraksaya duraksaya sokaklarda dolaştım ve «Çapraz Zıpkınlar» tabelası önünde durdum. Ama burası fazla pahalı, fazla civcivli bir yer geldi bana. Biraz daha ileride, «Kılıç Balığı Hanı»nın kıpkızıl pencerelerinden öyle bol, öyle sıcak ışıklar geliyordu ki, önüne yığılı karları buzları nerdeyse eritmiş gibiydi. Başka her yerde, on parmak buz vardı, kaskatı bir asfalt gibi. Ayakkabılarım da öyle perişandı ki, ayağım keskin buzlara takıldıkça canım yanıyordu. Biraz durup yola taşan bol. ışıkları seyrettikten, içerden gelen bardak şıngırtılarını dinledikten sonra, burası da fazla pahalı, fazla civcivli diye düşündüm. Sonunda, «hadi, düş yola, Ishmael, sana söylüyorum, düş yola, uzaklaş bu kapıdan. Delik pabuçların yakışmıyor buraya,» dedim, yoluma devam ettim. Şimdi artık ayaklarım beni denize inen sokaklara götürüyordu. En rahat değilse de, en ucuz hanlar orada olacaktı.

Ne berbat sokaklardı bunlar! Sağda solda, ev değil, kara kara yığınlar vardı sanki. Yer yer de, bir mezarın içinde gezinen ışıklara benzeyen mumlar. Haftanın son günü, gecenin bu saatinde, kentin bu mahallesi nerdeyse ıssızdı. Ama çok geçmeden, bulanık dumanlı ışıklar sızdıran, basık ve geniş bir binanın önüne vardım. Kapısı sanki kollarını açıyordu bana. Halka özgü yerlerin bakımsız hali vardı burada Ayağımı içeri atar atmaz, eşikteki kül tenekesine çarpıp yere yuvarlandım. Tozdan dumandan boğulacaktım nerdeyse. «Bu da ne?» dedim. «Gomorra harabelerinin külleri mi yoksa?» «Çapraz Zıpkınlar»dan, «Kılıç Balığı»ndan sonra, bunun adı da «Tuzak Han» olsa gerek. Her neyse, ayağa kalktım, içerden gelen gür bir sese doğru ilerleyip, ikinci bir kapıyı açtım.

Cehennemde lânetliler kurultayı toplanmıştı sanki. Yüzlerce kara surat bana çevrildi. Arkalarında, kıyamet gününün kara bir meleği, bir kürsünün üstüne açılmış kitabı yumrukluyordu. Bir zenci kilisesiydi burası. Ve vaiz, cehennemdeki karanlıkları, ağlaşıp bağırışmaları, dövünmeleri anlatıyordu. «Vay vay, Ishmael!» diye mırıldandım geriliyerek, «Tuzak Hanı amma da berbat karşılıyor insanı!»

Biraz daha ilerleyip, doklara yakın bir yerde, sönük bir ışığın önünde durdum. Kasvetli bir gıcırtı duydum tepemde. Başımı kaldırınca, kapının üstünde sallanan bir tabela gördüm. Belli belirsiz bir resim vardı bu tabelada: Dümdüz fışkırıp serpilen bir su. Altında da şu yazılıydı: «Fışkırtı Hanı - Sahibi Peter Coffin,» yani Peter Tabut.

Tabut? Fışkırtı? Oldukça uğursuz bir alâmet bu. Ama Tabut soyadı Nantucket'de yaygındır derler. Bu Peter de buraya Nantucket'den gelmiş olsa gerek. Işık böylesine sönük, yer böylesine ıssız, kırık dökük küçük ev yanık bir mahallenin yıkıntılarından buraya getirilmişe benzediğine, sallanan tabela fakir fakir gıcırdadığına göre; odanın ucuzu da, nohut kahvesinin en âlâsı da burada olmalı dedim kendi kendime.

Acayip bir yerdi burası. Bu harap evin bir yanı üçgen biçiminde ileri fırlamış, bir yanı da, kötürüm gibi, hazin hazin sarkıyordu. Issız, kasvetli bir köşe başındaydı. Euroclydon denen fırtına rüzgârına karşıydı; ve bu rüzgâr, Saint Paul'ün gemisini batırdığı zaman bile böylesine ulumamıştır. Gerçi evinde rahat rahat oturup, yatağına girmeden önce ocağın karşısında ayaklarını ısıtan bir adam için Euroclydon rüzgârı tatlı bir meltem gibidir. Kitabının tek nüshası bir bende kalmış eski bir yazar der ki: «Euroclydon denilen fırtına rüzgârı, yerine göre çok değişen bir nitelik taşır: Soğuğu geçirmeyen bir pencere camının arkasından bakınca başka, tek camcısı ölüm olan soğuğa açık bir pencereden bakınca başkadır.» Bu parça aklıma gelince, «aferin sana eski püskü kitap, iyi mantık yürütüyorsun,» diye düşündüm. Bu pencereler benim gözlerim, ev de şu bedenim. Ne yazık ki, deliğini deşiğini kapamamışlar, şurasına burasına bez parçaları tıkamamışlar. Ama iş işten geçmiş, düzeltilemez artık. Dünya yapılmış bitmiş. Gök kubbesi kurulmuş, arta kalan taşı tahtası milyonlarca yıl önce süpürülüp atılmış. Ah zavallı insanoğlu, işte kaldırımı başına yastık eder, dişleri birbirine vurur, sırtındaki paçavralar içinde tir tir titrer. Kulaklarına bez de tıksa, ağzına bir mısır koçanı da soksa, Euroclydon fırtınasından gene de koruyamaz kendini. Kızıl ipek hırkalar içinde yaşlı zengin (sonradan daha kızıllarını da giydi), «Püf! Euroclydon da neymiş?» diyor. «Ne güzel, ayazlı bir gece! Orion yıldızı pırıl pırıl! Aydınlık bir kuzey gecesi! Doğuda bitmeyen yazlar olurmuş, varsın olsun! Ben kendi yazımı, kendi kömürümle kendim yaparım.»

Evet ama, yoksul insanoğlu ne yapsın? Morarmış ellerini kutup yıldızlarına tutup ısıtabilir mi? Burada olacağına Sumatra'da olsa daha iyi değil mi? Ekvator çizgisinin üzerine boylu boyunca uzansa daha keyifli olmaz mı? Siz ne söylüyorsunuz! Bu soğuğu çekmektense, cehennemin dibinde ısınmaya can atar vallahi!

Gelgelelim, yoksul insanoğlu, zenginin kapısı önünde kaldırıma düşmüş işte. Bu da bir buz dağının, sıcak Moluka adalarından birine yanaşması kadar aklın alamayacağı bir şeydir. Zengin, bir Çar gibi, donmuş insan ahlarından yapılmış bir sarayda oturmaktadır. Bir Yeşilay Kurumunun başkanı olduğu için, yetimlerin ılık göz yaşlarından başka içki kullanmaz.

Ama yeter artık bu kadar ağlama sızlanma. Balina seferine çıkıyoruz yakında, daha neler neler olacak. Donmuş ayaklarımızın üstündeki buzları silkip dökelim ve bu «Fışkırtı Hanı»'nın ne biçim bir yer olduğunu görelim.

BÖLÜM III FIŞKIRTI HANI

Bu kamburu çıkmış yapının kapısından girince; geniş, basık, dağınık bir holde bulursunuz kendinizi. Duvarları bir gemi mezarlığından gelme tahtalarla kaplı gibidir. Bir yanda, kocaman yağlı boya bir resim asılıdır, öylesine dumanlanmış, bozulmuştur ki, şuradan buradan gelen ışıklar altında ne olduğunu anlamak için, uzun incelemelere girişmek, ikide birde gidip bakmak, han arkadaşlarınızı sorguya çekmek zorunda kalırsınız. Bir sürü gölge öylesine birbirine karışık ki, ilk bakışta, Yeni İngiltere’nin cadıları zamanında, iddialı genç bir ressam, bir büyücü dünyasını anlatmak istemiş dersiniz. Uzun uzun seyrettikten, düşünüp taşındıktan sonra - hele holün dibindeki küçük pencereyi açarsanız - ne denli garip de olsa, ilk görüşünüzün pek de yersiz olmadığını anlarsınız.

Ama insanı en çok şaşırtan, aklını durduran, resmin tam ortasında, ne olduğu belirsiz bir köpüğün içinde yüzen, mavi, sönük, dikine inen üç çizginin üstündeki o uzun, kaypak, gizemli kocaman, yığınımsı şeydir. Sinirli bir adamın aklını oynatacak, bataklık gibi cıvık cıvık, belâlı bir resim. Ama gene de bu resimde, öyle dile gelmez, ulaşılmaz, hayale sığmaz bir yücelik var ki, insanı bağlar kendine. Bu görülmedik resmin anlamını kavrayacağınıza ister istemez yemin edersiniz. İkide bir, parlak ama aldatıcı bir düşünceye kapılıverir insan: Bir gece fırtınası içinde Karadeniz bu! Doğanın dört ana öğesinin olağanüstü bir çarpışması! Yanmış yıkılmış bir fundalık! Kuzey kutbunda bir kış manzarası! Buz tutmuş zaman nehrinin birden çözülmesi! Ama sonunda tüm bu hayaller resmin tam ortasındaki o esrarlı şeyin önünde iflâs ediyordu. O şeyin ne olduğu bir bilinse, her şey anlaşılacaktı. Ama durun bakalım, kocaman bir balığa benzemiyor mu bu biraz? Sakın büyük deniz ejderhasının ta kendisi, olmasın bu?

Gerçekten de ressamın yapmak istediği buydu. Bu benim kendi varsayımım; ama bu konu üzerinde kendileriyle görüştüğüm birçok yaşlı adamın düşüncesine de dayanıyor biraz. Resim, Horn Burnu'nda işleyen bir gemiyi, büyük bir kasırga içinde gösteriyor. Yarı batmış gemi sulara

karışmış, yalnız yelkensiz kalmış direkleri görünüyor. Ve azgın bir balina, korkunç bir fırlayışla geminin üstüne atlayıp, üç direğe saplanmak üzere.

Karşı duvarda, boydan boya, vahşilerin kullandığı korkunç topuzlar, mızraklar asılı. Kimilerine, fildişi testerelerini andıran sıra sıra parlak dişler kakılmış; kimilerine de tutam tutam insan saçları yapıştırılmış; bir tanesi de, kocaman sapıyla, uzun kollu bir orakçının yeşil otlara salladığı orağa benziyor. Baktıkça tüyleri ürperiyor insanın. Acaba hangi vahşi, hangi korkunç yamyam, bu keskin, bu belâlı âletle ölüm biçmeğe gitmiş? Bunların arasında, eskimiş, paslanmış, kırık dökük balina mızrakları, zıpkınlar var. Bunlardan bazıları dillere destan olmuş silâhlar. Bir zamanlar upuzun olan şu eğri büğrü mızrakla Nathan Swain, elli yıl önce, bir tek gün içinde, güneş daha batmadan, on beş balina öldürmüş. Şimdi tıpkı bir burguya benzeyen şu zıpkın da, Java denizlerinde bir balinaya fırlatılmış, içinde zıpkınla kaçan balina, yıllar sonra Blanco Burnu'nda öldürülmüş. Zıpkın, balinaya, kuyruğuna yakın bir yerden girmiş; insanın gövdesinde durmadan dolaşan bir iğne gibi, tam kırk ayak yürüdükten sonra, balinanın ense tümseğinde bulunmuş. Bu alaca karanlık holü ve eskiden büyük bir ocak olan basık kemerli bir yeri geçtikten sonra, herkesin oturduğu odaya girersiniz. Orası daha da karanlık bir yer. Tavandaki ağır kirişler öylesine alçak, döşeme öylesine yamrı yumrudur ki, insan kendini eski bir geminin kıç altında sanır. Hele böyle bir gecede, rüzgâr ulurken, bir köşeye demirlenmiş bu harap gemi böyle yıkılırcasına sallanırken... Bir yanda uzun, alçak, rafa benzer bir masa var. Üstündeki çatlak camekânlar, dünyanın dört bir köşesinden toplanmış tozlu antikalarla dolu. Odanın bir ucunda, karanlık bir ini andıran bir içki tezgâhı. Bunu yapan, soylu bir balinanın kellesine benzetmeye özenmiş, öyle olsun olmasın, işte balinanın koca kemerli çene kemiği öyle geniş ki, neredeyse atlı bir araba geçer içinden, içki tezgâhında külüstür raflar; üstlerinde bir takım sürahiler, yuvarlak ya da yassı şişeler. Ve balinanın, insanı yakalamasıyla yutması bir olan ağzı içinde, lanete uğramış bir Hazreti Yunus’u andıran (adı gerçekten Yunus’dur), ufak tefek, buruş buruş yaşlı bir adam telâşla gider gelir. Bu adam denizcilere, paralarına karşılık, ateş pahasına, alkol delirmeleri ve ölümler satar.

Zehirini döktüğü iri iri bardaklar Allahın belâsı şeylerdir. Dışardan baktınız mı yuvarlak, kocamandır; ama bu kalleş cam, içerden dibe doğru

namussuzca daralıp insanı aldatır. Bu hırsız kadehlerin çevresinde, cama kabaca çizilmiş, üstüste, koşut çemberler vardır. Şuraya kadar dolarsa bir peni, şuraya kadar iki; tam dolarsa da bir şilling ki, buna Horn Burnu ölçüsü denir.

Oraya girince, bir masada oturan genç denizciler gördüm. Sönük bir ışıkta, balina kemikleri üstüne yapılmış çeşitli resimlere bakıyorlardı. Hancıyı bulup, bir oda istiyorum, dedim. O da bana hanın dolu olduğunu, bir tek boş yatak bile bulunmadığını söyledi. Sonra birden alnına vurarak, «Aman! Aganta!» dedi. «Bir zıpkıncıyla aynı yatakta yatarsın, değil mi?» diye sordu. «Balina seferine çıkacaksın her halde, böyle şeylere alışman gerek.»

Başkasıyla bir yatakta yatmaktan hiç hoşlanmadığımı; yatarsam, zıpkıncının kim olduğunu bilmem gerektiğini; hancının bana verecek başka bir yeri sahiden yoksa, zıpkıncı da ayrıca kötü bir adam değilse, bu kadar soğuk bir gecede yabancı bir kentte daha fazla dolaşacağıma, kim olursa olsun, aklı başında biriyle aynı yatakta yatacağımı söyledim.

«Ben de böyle söyleyeceğini düşünmüştüm. Peki, buyur, otur. Akşam yemeği? Akşam yemeği ister misin? Hemen hazır olur.»

Bataryadaki tahta sıralar gibi, dört bir yanı oymalı, tahtadan eski bir sedire iliştim. Sedirin öbür ucunda oturan dalgın denizci, eğilmiş, bacaklarının arasındaki tahta kısmını biraz daha süslüyordu. Bütün yelkenlerini açmış bir gemi oymaya kalkmıştı; ama bana kalırsa, bu gemi işi pek yürümüyordu.

Sonunda oradakilerden dört beşiyle birlikte, beni bitişik odada yemeğe çağırdılar. İzlanda Adası kadar soğuktu orası. Ne ocak vardı, ne soba. Yakacak parası yokmuş hancının. Kefene bürünmüş gibi görünen, iç yağından yapılmış, berbat iki mum yanıyordu sadece. Ceketlerimizi sıkı sıkı ilikleyip, yarı donmuş parmaklarımızla birer fincan kaynar çay içmeye hazırlanıyorduk; ama çok esaslı bir yemek varmış meğer; yalnız etle patates değil, üstelik de hamur köftesi - düşünür» bir kere, akşam yemeğinde hamur köftesi!

Yeşil ceketli bir delikanlı, bu köftelere öylesine saldırdı ki, hancı «oğlum» dedi, «bu gece korkunç düşler göreceğinin resmidir.»

Hancıya alçak sesle sordum: «O zıpkıncı bu mu yoksa?»

Hancı, şeytanca bir alay edâsıyla, «yok canım!» dedi. «Zıpkıncı esmer bir adamdır. Hamur köftesini de dünyada ağzına koymaz. Sadece et yer! Hem de çiğ yemesini sever eti.»

«Allah Allah!» dedim. «Nerede bu zıpkıncı? Burada mı şimdi?»

«Neredeyse gelir.»

Bu esmer zıpkıncıdan kuşkulanmaya başlıyordum elimde olmayarak. içimden dedim ki, «bu adamla bir arada yatacaksam, o benden önce soyunup yatağa girsin, ne olur ne olmaz.»

Yemek bitince herkes gene bitişik odaya döndü. Ben de ne yapacağımı bilmediğim için, seyirci olarak aralarında kalmaya karar verdim.

O sırada dışarda bir kıyamet koptu.

Hancı ayağa fırlayarak, «Grampus gemisinin tayfası!» dedi. «Bu sabah açıklarda görünmüş. Üç yıldır denizdeydi: tıka basa doludur. Yaşadık çocuklar! Feegee’lerden en son haberleri alırız şimdi.»

Holden deniz çizmelerinin patırdısı geldi, kapı ardına kadar açıldı; ve bir hayli belâlı gemiciler, paldır küldür içeri daldılar. Kaba, tüylü gocuklarıyla, başlarındaki yırtık pırtık yün atkılarıyla, buz tutmuş sakallarıyla, Labrador’dan çıkagelmiş bir sürü ayıya benziyorlardı. Gemiden daha yeni inmişler, karada ilk geldikleri yer burası olmuştu. Onun için, doğru balinanın ağzına, yani içki tezgâhına dümen kırmalarına hiç şaşmadık. Kırışık yüzlü, ufak tefek, yaşlı Yunus, kürsüye çıkmış bir papaz gibi, iş başındaydı orada. Hemen, ağzına kadar dolu bardaklar verdi hepsine. Adamlardan biri, fena halde nezle olduğundan yakındı. Bunun üzerine Yunus ona, cin ile pekmez karışığı, katrana benzer bir içki hazırladı; nezleye, öksürüğe, her türlü soğuk algınlığına birebirdir diye yemin etti - soğuğu ne kadar eskiden, nerede almış olursanız olun; ister Labrador kıyılarında, ister bir buz adasının en rüzgârlı yamacında.

Çok geçmeden içki başlarına vurdu. En kaşerlenmiş ayyaşlar bile, karaya ayak bastılar mı, hep böyle olurlar. Başladılar alabildiğine tepinip gürültü çıkarmaya.

Ama baktım içlerinden biri, biraz kenarda duruyor; surat asıp gemi arkadaşlarının keyfini bozmak istemiyorsa da, onlar kadar gürültü etmekten kaçınıyor. Bu adam hemen dikkatimi çekti. Ve madem deniz tanrıları bu adamı bana gemi arkadaşı olarak seçmişlerdi (bu öyküye pek karışmayacak da olsa) onu burada biraz anlatmadan geçemeyeceğim. Uzun boylu bir adamdı. Geniş omuzları, gemi karnı gibi de bir göğsü vardı. Böylesine kaslı bir adam az gördüm şimdiye dek. İyice yanmış, kararmış yüzünde, bembeyaz dişleri insanın gözünü kamaştırıyordu. Bakışlarının derinliklerinde de, pek sevinçliye benzemeyen anılar yüzüyordu. Güneyden geldiği sesinden hemen anlaşılıyordu. Boyunun bosunun güzelliğine bakıp, Virginia'daki Allegany Dağları'nın o uzun boylu adamlarından biri olsa gerek diye düşündüm. Arkadaşlarının cümbüşü son kerteye varınca, bu adam, hiç kimsenin dikkatini çekmeden sıvışıp gitti. Denizde ahbap oluncaya değin onu bir daha görmedim. Ötekiler az sonra, yokluğunu farkettiler; ve kimbilir neden bu adama pek düşkün oldukları için, «Bulkington! Bulkington! Bulkington nerede?» diye bağrışarak, onu bulmak üzere handan dışarı fırladılar.

Şimdi artık saat dokuza yaklaşıyordu. Bu cümbüşlerden sonra, odaya olağanüstü bir sessizlik çökmüştü. Denizciler tam içeri girmeden önce kurduğum küçük bir plan pek hoşuma gitmeğe başladı.

Bir yatakta iki kişi yatmayı kimse istemez. İnsan öz kardeşiyle bile aynı yatakta yatmamayı yeğ tutar. Neden bilmiyorum ama, uyurken, tek başına kalmak ister insan. Hele yabancı bir handa, yabancı bir kentte, bilmediğiniz bir adamla yatacaksanız - üstelik de bu yabancı bir zıpkıncı ise -iş büsbütün sarpa sarar. Denizcisiniz diye bir yatakta iki kişi yatmak için de hiç bir neden yoktur; çünkü bekâr kırallar karada nasıl tek başına yatarlarsa, denizciler de denizde tek başına yatarlar. Gerçi hepsi aynı yerde yatarlar ama; her birinin branda bezinden yapılmış, ayrı bir hamağı, ayrı yatak yorganı vardır; kimseye dokunmadan da uyur.

Bu zıpkıncı aklıma geldikçe, onunla bir arada yatmak düşüncesi beni çileden çıkarıyordu. Bu adam zıpkıncı olduğuna göre, üstündeki keten ya da yün çamaşırlar, ne tertemiz, ne de en İyi cinstendi her halde. Düşündükçe sinirleniyordum. Üstelik geç olmuştu artık. Doğru dürüst bir adam olsa, çoktan gelir, yatmak üzere olurdu şimdi, ister misin adam gece

yarısı sökün etsin, yatağa atsın kendini! Hangi aşağılık yerden gelecek kim bilir?

«Patron,» dedim, «ben vaz geçtim, o zıpkıncıyla, yatmayacağım. Şu sıranın üstünde uyurum.»

«Nasıl istersen. Ama kusura bakma, sana şilte olarak bir sofra örtüsü bile veremem. Şu tahtanın berbatlığına, şu deliklere, çentiklere bak.. Ama dur hele, ahbap. Tezgâhta bir rende var. Dur, acele etme. Böyle çok rahat edersin.»

Bunun üzerine gitti, rendeyi getirdi. Eski ipek mendiliyle sıranın tozunu aldı. Bir maymun gibi sırıtarak, var gücüyle benim yatağımı rendeledi. Talaşlar sağa sola uçuyordu. Ama sonunda rende, yontulmaz cinsten bir budağa çarpmaya başladı. Hancı neredeyse bileğini kıracaktı. «Allah aşkına vaz geç bu işten,» dedim. Yatağın benim için yeterince yumuşak olduğunu, üstelik ne denli rendelese de bir çam tahtasının kuş tüyü haline gelemeyeceğini söyledim. Hancı gene sırıtarak, yontukları topladı, odanın ortasındaki büyük sobaya attıktan sonra işine gitti ve beni kendi tasalarımla başbaşa bıraktı.

Sıranın boyunu ölçtüm, baktım benim boyumdan bir ayak kısa. Bir iskemle eklemekle buna bir çare bulunurdu. Ama eni de bir ayak dardı. Odadaki öteki sıra da rendelenmiş sıradan dört beş parmak yüksek olduğu için ikisini yanyana koyamazdım. Bunun üzerine rendelenmiş sırayı, boş olan tek duvara ittim. Duvarla sıra arasında da, sırtımı yerleştirecek kadar bir boşluk bıraktım. Ama çok geçmeden, pencerenin altından öyle soğuk bir hava geldi ki, burada dikiş tutturamayacağımı anladım. Üstelik çarpık çurpuk kapıdan gelen başka bir soğuk hava akımı, pencereden gelenle birleşip, geceyi geçirmeyi düşündüğüm yerin yanı başında bir takım küçük kasırgaları meydana getiriyordu.

«Hay Allah kahretsin bu zıpkıncıyı!» dedim. Ama dur hele, şu adama bir kazık atamaz mıyım acaba? Odasına girer, kapıyı içerden kilitler, yatağına atlarım. Gelsin, istediği kadar kapıya vursun, zor uyandırır beni. Bu fena bir fikir değildi galiba. Ama biraz daha düşününce vaz geçtim. Çünkü zıpkıncı sofada beni sabaha kadar bekler, ben odadan çıkar çıkmaz da üstüme çullanırdı, olur ya...

Çevreme biraz daha bakındıktan sonra, başkasının yatağında yatmadan bu geceyi geçiremeyeceğimi anlayınca, «acaba» diye düşündüm, «acaba bu tanımadığım zıpkıncıya karşı temelsiz bir takım ön yargılar beslemiyor muyum? Biraz daha beklerim. Nerdeyse gelir. Adama şöyle bir bakarım. Belki de pekâlâ yatak arkadaşlığı edebiliriz, kim bilir?»

Gelgelelim, handa kalanlar birer ikişer gelip yattıkları halde, benim zıpkıncı görünürlerde yoktu.

«Patron,» dedim, «ne biçim adam bu?» Hep böyle geç mi yatar?»

Nerdeyse gece yarısı olmuştu.

Hancı gene kıs kıs güldü. Benim anlayamadığım bir şeyler düşünüp çok keyifleniyor gibiydi.

«Hayır,» dedi, «çoğu zaman erken gelir. Erken yatar, erken kalkar, öyle ya, arı gibi adamdır. Ama bu akşam satıcılığa çıktı. Niçin gecikti bilmem, belki de kellesini satamamıştır.»

Tepem attı: «Kellesini mi satamamıştır! Nedir bu bana anlattığın martavallar? Ne demek istiyorsun yani? Mübarek cumartesi gecesi, daha doğrusu pazar sabahı, kentin sokaklarında kellesini mi satıyor bu zıpkıncı?

«Evet, tam bunu demek istiyorum. Kendisine söyledim de. Çarşıda dolu bu mal, satamayacaksın, dedim.»

«Hangi mal?» diye bağırdım.

«Hangi mal olacak? Kelle! Az mı kelle var dünyada?»

Kendimi tutarak, «bak; sana söyleyim, Patron,» dedim, «vazgeç bana bu masalları anlatmaktan. Enayi dümbeleği değilim ben.»

Hancı, dişini, karıştırmak için bir çöp yontarak, «olmayabilirsin,» dedi. «Ama zıpkıncı, kellesinden ileri geri konuştuğunu duyarsa, davula çevirip tokmaklar seni.»

Hancının bu karmakarışık lâfları beni gene çileden çıkardı.

«Kellesini patlatırım,» dedim.

-Kellesi patlak zaten,» dedi.

«Patlak mı? dedim. «Gerçekten mi patlak?»

«Elbette ya, bana kalırsa bu yüzden satamıyor kellesini.»

Hancıya yaklaştım, Kar tipisinde Hekla Dağı kadar soğukkanlıydım.

«Ahbap,» dedim, «bırak şu çöp yontmayı. Birbirimizin dilinden anlamalıyız, hem de hemen. Ben senin hanına geliyorum, bir yatak istiyorum. Sen bana, yalnız bir yatağın yarısını verebilirim, diyorsun; öteki yarısı bir zıpkıncının. Tanımadığım bu zıpkıncı üstüne de, bir sürü olmayacak, insanı çileden çıkaracak masallar anlatıp duruyorsun. Yatak arkadaşımdan kuşkulandırıyorsun beni. Yatak arkadaşlığından daha senli benli, daha sıkı fıkı bir yakınlık da can sağlığı. Şimdi soruyorum sana, açıkça söyle: Bu zıpkıncı kimdir, nedir? Bu geceyi sağ salim geçilebilir miyim kendisiyle? Önce, şu kellesini satmak masalından vazgeç ne olur. Çünkü bu masal doğruysa, zıpkıncı zır deli demektir. Ben de bir deliyle aynı yatakta yatmak niyetinde değilim. Sana gelince, Bay hancı, sana gelince diyorum, bana bile bile bu işi yaptırırsan, seninle mahkemelik oluruz.»

Hancı derin bir soluk alarak, «bak hele,» «Senin gibi öfkeli bir adamın böyle uzun uzun nutuk çekmesine şaştım. Ama merak etme, bu lâfını ettiğim zıpkıncı Güney denizlerinden yeni geldi. Oradan mumyası yapılmış bir yığın Yeni Zelanda kellesi getirdi. Bunlar antika sayılır, bilirsin. Hepsini sattı, bir teki kaldı. Onu da bu akşam satmaya uğraşıyor. Yarın pazar; millet kiliseye giderken yollarda insan kellesi satmak bir tuhaf kaçar da, onun için. Geçen pazar satmaya kalktı. Tıpkı soğan gibi ipe geçirilmiş dört kelleyle tam kapıdan çıkacağı sırada, yolunu kestim.»

Bu açıklama, bir türlü içinden çıkamadığım karanlığı aydınlattı. Meğer hancı hiç de alay etmek niyetinde değilmiş benimle, öyle ama, cumartesi gecesi sokaklara dökülüp mübarek pazar sabahına kadar dinsiz imansız ölü kelleleri satmak gibi yamyamca bir işle uğraşan bir zıpkıncıya ne demeli?

«Bana kalırsa, Patron, bu zıpkıncı tehlikeli bir adam.»

Hancı, «parasını tıkır tıkır veriyor,» diye karşılık verdi. «Ama hadi, geç oldu. Yatsan fena olmaz. Güzel bir yataktır. Sal ile ben gerdeğe girdiğimiz gece o yatakta yattık. İki kişi bol bol yatar içinde. Koskoca bir yatak. Biz kullanırken, karım, bizim Sam ile küçük Johnny'yi de ayak ucunda yatırırdı. Ama bir gece öyle düşler gördüm ki, sağa sola tekmeler

almışım,Sam'ı da yere fırlatmışım. Nerdeyse kolu kırılacaktı oğlanın. Ondan sonra Sal, olmaz artık, dedi. Hadi gel, şimdi bir ışık getiririm sana.»

Bunu söylerken bir mum yaktı, ışığı bana doğru uzattı, yol gösterdi. Ama ben bir türlü karar veremiyordum.

Hancı, köşedeki saate bakıp bağırdı: «Oho! Pazar günü olmuş. Zıpkıncı gelmez artık. O, başka bir yere demir atmıştır. Hadi gel artık; gelsene, gelmiyor musun?»

Biraz daha düşündüm; sonra merdivenleri çıktık. Hancının beni götürdüğü küçük oda, bir midyenin içi kadar soğuktu; ve koskoca bir yatak vardı içinde. Gerçekten, dört zıpkıncı yan gelip yatabilirdi bu yatakta.

Hancı, mumu, hem lavabo, hem de masa işini gören, nuhnebiden kalma acayip bir gemici sandığının üstüne koyarak, «hadi, hadi bakalım, dedi, «rahat rahat yat artık, iyi geceler.»

Yataktan gözlerimi çevirince, hancı yok olmuştu.

Yatak örtüsünü açarak, eğilip baktım. Yorgan çarşaf pek parlak olmamakla beraber, fena da sayılmazdı. Sonra odaya bir göz attım. Karyoladan ve masadan başka bir eşya yoktu; Yalnız kaba bir raf, dört duvar, mukavvadan bir paravana; paravananın üstünde de balina zıpkınlıyan bir adamın resmi. Odayla ilişiği olmayan eşya olarak da, yerde köşeye atılmış iple bağlı, branda bezinden bir hamak ve kocaman bir denizci hurcu. Bu hurçta zıpkıncının giyecekleri olsa gerek. Ocağın üstündeki rafta, bir takım görülmedik kemik zokalar, yatağın başında da upuzun bir zıpkın.

Ama sandığın üstündeki de ne? Elime alıp, ışığa yaklaştırdım, yokladım, kokladım: ne olabilir diye düşünmediğim şey kalmadı, hiçbir şeye benzetemedim. Olsa olsa büyük bir kapının keçesi... Kenarlarında şıngır mıngır bir şeyler - Kızılderililer'in çarıklarını süsleyen renk renk büyük kirpi dikenlerine benziyor. Bu keçenin ortasında bir delik, daha doğrusu bir yarık. Güney Amerika'daki baştan geçme kepeneklerde olduğu gibi. Ama nasıl olur da aklı başında bir zıpkıncı, bu kapı keçesini başına geçirir, bir Hıristiyan kentipde bu kılıkla sokaklarda bir aşağı bir yukarı dolaşabilirdi? Şu keçeyi bir giyeyim, dedim. Omuzlarıma ağır bir tulum gibi çöktü; domuzuna kalın ve kıllı milli bir şeydi. Biraz da nemli geldi

bana, sanki o gizemli zıpkıncı bunu yağmurlu bir günde giymiş gibi. Duvara gömülü bir ayna parçasına gidip, kendime baktım, ömrümde böyle şey görmemiştim. Çıkarıp atmak için öyle bir acele ettim ki, boynuma ağrılar girdi.

Yatağın kenarına oturup, bu kelle satan zıpkıncı ve keçesi üstüne düşüncelere daldım. Yatağın kenarında bir zaman düşündükten sonra, kalktım, gocuğumu çıkardım. Odanın ortasında yeniden düşünmeye başladım. Derken ceketimi çıkarıp, bir ara da öyle düşündüm. Ama baktım ki, bir gömlekle kalınca, soğuktan donacağım; hancının, gecenin bu saatinden sonra zıpkıncı artık gelmez dediğini de anımsayıp,işi uzatmadan, pantolonumla çizmelerimi çıkarıverip, ışığı söndürdüm, yatağa atladım ve kendimi Allaha emanet ettim.

Şilte, mısır koçanlarıyla mı, çanak çömlek kırıklarıyla mı doluydu, orasını bilmem artık. Ama bir hayli döndüm durdum, uzun zaman uyuyamadım. Sonunda biraz dalıp, nerdeyse uyku diyarına doğru yelken açacakken, sofadan gümbürtülü ayak sesleri geldi, kapının altından odaya bir ışık sızdı.

«Tanrım, sen beni koru, dedim içimden. Geldi galiba zıpkıncı, cehennem olası kelle tüccarı! Ama hiç kıpırdamadım; o bana bir lâf etmedikçe ağzımı açmamaya karar verdim. Adam, bir elinde lâmba, bir elinde Yeni Zelanda kellesi, odaya girdi. Yatağa bakmadan, ışığı, benden bir hayli uzak bir köşeye koydu; ve demin sözünü ettiğim hurcun ipleriyle uğraşmaya başladı. Yüzünü görmeğe can atıyordum ama, hurcun ağzını çözünceye değin başı benden yana çevrilmedi. Bu iş bitince, döndü. Aman Tanrım! Bu ne! Bu ne surat! Koyu renk, morumsu, sarı lekeler içinde.. Yer yer de koca koca kara dörtgenler. Korktuğum başıma geldi, diye düşündüm. Belâlı bir yatak arkadaşı! Bir döğüşten çıkmış, yüzü gözü parçalanmış, hekimden geliyor. Ama adam tam o sırada ışığa doğru dönünce, yanaklarındaki o kara dörtgenlerin yakı olmadığını gördüm. Bunlar bir çeşit lekeydi, önceden ne olduğunu söktüremedim; ama çok geçmeden anlar gibi oldum. Yamyamlar arasına düşmüş ve yüzüne döğme yapılmış bir beyaz adamın -o da balinacı idi - öyküsü aklıma geldi. Çıktığı uzak seferlerin birinde, bu zıpkıncının başına da aynı şey gelmiştir diye düşündüm. «Olur ya, ne çıkar?» dedim içimden. Adamın sadece dış görünüşü bu. Derisi ne biçim olursa olsun, iyi bir adam olabilir. Peki ama,

bu döğme dörtgenler bir yana, teninin bu acayip rengine ne demeli? Bu renk sıcak ülkelerde iyice yanmış olmaktan da gelebilir elbette. Ama güneşin bir beyaz adamı böylesine morumsu bir sarı renge soktuğunu duymuşluğum yoktu. Gerçi güney denizlerine de hiç gitmiş değildim. Oraların güneşi, insan derisini bu garip hale sokuyordu belki. Bütün bu düşünceler şimşek gibi aklımdan gelip geçerken, zıpkıncı benim varlığımın farkında bile değildi. Bir hayli uğraşıp hurcunu açtıktan sonra, arayıp içinden bir kızılderili baltası, bir de fok balığı derisinden yapılmış, kılları üstünde bir para kesesi çıkardı. Bunları, odanın ortasındaki eski denizci sandığının üstüne koyup. Yeni Zelanda kellesini eline aldı - korkunç, iğrenç bir şeydi bu - hurcuna tıktı. Derken kuzgun derisinden yepyeni başlığını çıkardı. Şaşkınlıktan bağıracaktım nerdeyse: Başında saç yoktu, daha doğrusu saça benzer bir şey yoktu. Tepesinde bir tutam püskül sadece. Dazlak, morumsu başı tıpatıp küflü bir kafatasına benziyordu. Herif benimle kapı arasında durmasaydı, bir solukta kapağı dışarı atabilirdim.

Öyle ödüm kopmuştu ki, pencereden atlamayı bile düşündüm. Ama pencere hem ikinci kattaydı, hem de arkaya bakıyordu. Ben korkak adam sayılmam; ama bu kelle tüccarının, bu morumsu serserinin ne olduğunu bir türlü aklım almıyordu. Korku bilgisizlikten doğar; bu yabancı beni öyle şaşırtmış, afallatmıştı ki, gecenin ortasında şeytanın ta kendisi odama girmiş gibi korkuyordum, doğrusu. Hem öylesine korkuyordum ki, ona bir lâf edecek, ne biçim adam olduğunu sorup öğrenecek halde değildim.

Bu arada adam soyunuyordu. Göğsü kolları meydana çıktı. İnanır mısınız, oraları da yüzündeki dörtgenlerle doluydu; sırtında da aynı kara dörtgenler... Herif sanki Otuz Yıl Savaşlarına girmiş, dört bir yanı yara bere içinde, canını zor kurtarmıştı. Dahası var, bacakları da öyle: Bacaklarının üstünde bir sürü koyu yeşil kurbağa hurma fidanlarına tırmanıyor sanki: Besbelliydi artık: Vahşinin biriydi bu adam-iğrenç bir vahşi. Güney denizlerinde bir balina gemisine binip, bu Hıristiyan ülkesine gelmişti. Düşündükçe tirtir titriyordum. Üstelik kelle satıyordu- belki de kendi öz kardeşlerinin kellelerini. Ya benim kellemi de canı çekerse! Aman yarabbi! Baltası da şuracıkta hazır!

Ama korkudan titremeye de vakit kalmamıştı artık; çünkü tam o sırada adam öyle bir şeyler yapmaya başladı kİ, gözlerim meraktan faltaşı gibi

açıldı, herifin dinsiz imansızın bir olduğundan kuşkum kalmadı. Odaya ilk girdiği sırada bir iskemleye astığı gocuk mu, kepenek mi, ne olduğu belirsiz paltosuna gitti; ceplerini karıştırdı; ufacık biçimsiz, garip, insanımsı bir şey çıkardı. Sırtı kambur, üç günlük Kongo'dan gelmiş bir bebek renginde bir şey. Mumyalanmış kelle aklıma gelince, kara kuklanın da gerçekten bir bebek mumyası olduğuna inanacaktım nerdeyse. Ama bu nesnenin kaskatılığını ve cilâlı abanoz gibi parladığını görünce, tahta bir put olduğunu anladım - öyle olduğu da meydana çıktı nasılsa. Çünkü vahşi, boş ocağa gitti, mukavva paravanayı yerinden kaldırdı, bu kambur putcağızı sacayağın üstüne oturttu. Ocağın kıyısı bucağı ve tuğlaları, is içindeydi. Bu yüzden Kongo putuna pek uygun küçük bir tapınak gibi göründü bana.

içim içime sığmayarak, bundan sonra ne olacak diye gözümü dört açıp, yarım yamalak gördüğüm puta baktım, önce adam, gocuğunun cebinden iki avuç talaş çıkardı, putun önüne özenle yerleştirdi; sonra bunların üstüne bir parça peksimet koydu, talaşları, tutuşturup kutsal ateşini yaktı. Derken, elini birkaç kez ateşe daldırdıktan ve parmakları yandığı için hızla geri çektikten sonra, peksimeti ateşten çıkarabildi. Sonra, üstündeki alevi ve külleri biraz üfleyerek, peksimeti kibarca zenci yavrusuna sundu. Ama küçük şeytan, bu kupkuru yiyeceğe hiç de yüz vermedi, dudaklarını kıpırdatmadı. Bizimki bir yandan bu acayip maskaralıkları yaparken, bir yandan da gırtlağından garip sesler çıkarıyordu: Ağzını burnunu tuhaf tuhaf oynatıp, biteviye türkümsü dualar mırıldanıyor, putperest İlâhiler okuyordu. Sonunda ateşi söndürdü; vurduğu bir çulluğu çantasına atan bir avcı gibi, putu gelişi güzel yakalayıp, gocuğunun cebine tıktı.

Bütün bu olmayacak işler, tedirginliğimi büsbütün artırdı. Adamı, artık marifetlerini bitirip yatağa atlamaya niyetli görünce, ışık sönmeden önce, elimi kolumu bağlayan büyüyü bozmanın tam sırası diye düşündüm.

Ama ben, ne söylemeli diye düşünüp dururken, iş işten geçti: Herif masanın üstündeki baltasını alıp, bir an bu baltanın ucunu yokladı, ışığa tuttu; sonra bir de ne göreyim, baltanın sapını ağzına koyup püfür püfür tütün dumanları çıkarmaya başladı. Hemen arkasından ışık söndü. Ve bu azgın yamyam, baltası ağzında, yatağa atladı. Kendimi tutamadım artık, bağırıverdim. Yamyam birden şaşırıp homurdanarak, eliyle beni iskandil etmeye başladı.

Bir şeyler kekeliyerek - kendim de anlamadığım bir şeyler- heriften kaçıp duvardan yana yuvarlandım, «insen de, cinsen de, kımıldama, bırak kalkıp şu lâmbayı yakayım,» diye yalvardım. Ama gırtlağından çıkan seslerden sezinlediğime göre, herif ne demek istediğimi pek anlamamıştı.

Sonunda: «Kim sen, şeytan?» dedi. «Söyle sen kim? Yoksa vallah, ben seni gebertir.»

Herif bunu söyler söylemez, tüten baltasını, karanlıkta sallamaya başladı tepemde.

«Hancı! Allah aşkına yetiş, Peter Coffin!» diye avaz avaz bağırdım. «Hancı! Bekçi! Coffin! Allahın melekleri, koruyun beni.»

Yamyam, «konuş! Söyle sen kim? Yoksa vallah ben seni gebertir,» diye homurdandı gene.

Bir taraftan da korkunç baltasını sallayıp, dört bir yanıma sıcak tütün külleri saçıyordu; o kadar ki, üstüm başım tutuşacak diye korktum. Bereket versin, o sırada, elinde bir ışıkla, hancı odaya girdi. Yataktan fırlayıp, yanına koştum.

Hancı gene sırıta sırıta, «korkma, korkma artık,» dedi. «Queequeg'in senin kılına bile dokunacağı yok.»

«Bırak şu sırıtmaları!» diye bağırdım. «Ne diye söylemezsin bana bu Allahın belâsı zıpkıncının bir yamyam olduğunu?»

«Biliyorsun sandım. Söylemedim mi sana kentte kelle satıyor diye? Ama hadi git yat da, uyu artık. Bana bak, Queequeg, ben anlar sen, sen anlar ben. Bu adam yatacak sen beraber. Anladı sen?»

Queequeg, «ben anladı hepsi» diye homurdandı; piposunu tüttüre tüttüre, yatağın kenarına oturdu.

Sonra, baltasını bana doğru uzatarak, yorganı açtı, «Sen gir burada,» dedi.

Bunu söylerken de, sadece nazik değil, gerçekten iyi yürekli merhametli bir adam gibi davranmıştı. Bir an durup baktım adama. Derisindeki dövmelere karşın, aslında tertemiz, yakışıklı bir yamyamdı. «Ne diye büyüttüm bu işi bu kadar,» dedim kendi kendime. «Bu adam da benim gibi bir insanoğlu. Benim ondan korktuğum kadar, onun da benden korkmaya

hakkı vardı. Sarhoş bir Hıristiyanla yatmaktansa, ayık bir yamyamla yatmak yeğdir.»

«Hancı, dedim, «söyle şuna, baltası mıdır, piposu mudur nedir, bir yana bıraksın, bıraksın şunu tüttürmeyi de, gidip, yanında yatayım. Yatağımda bir adamın tütün içmesine gelemem. Tehlikeli bir şey. Üstelik canımı sigorta etmiş de değilim.»

Hancı bunu söyler söylemez. Queequeg, hemen söz dinledi. Gene beni nazikçe yatağa çağırdı: ve «benden sana kötülük gelmez,» devcesine, yatağın bir kıyısına çekildi.

«iyi geceler, hancı; artık gidebilirsin,» dedim.

Ben de yattım ve -ömrümde bu kadar rahat uyumadım.

BÖLÜM IV YORGAN

Ertesi sabah gün doğarken uyanınca, Queequeg'in kolunu, dostça, sevgiyle üstüme uzanmış buldum. Gören olsa, bizi nerdeyse karı koca sanırdı. Yorgan, yamalı bir bohça gibiydi: renk renk, küçücük, garip dörtgenler, üçgenlerle doluydu. Adamın kolunda da, bir Girit labirentini andıran sayısız dövmeler vardı. Bu kolun hiçbir yeri tam aynı renkte değildi: (Denizde gelişi güzel yanmış, gömleğinin kollarını bir aşağı bir yukarı kıvırmış da ondan her halde diye düşündüm.) Bu kol, tıpatıp yamalı yorganın bir parçasına benziyordu. Renkleri öylesine uyuşuyordu ki, uyku sersemliğiyle, yarısı yorganın üstünde duran kolu yorgandan ayırdedemiyordum. Ağırlığını göğsümde duymasam, Queequeg'in bana sarılmış olduğunu hiç farketmiyecektim.

Garip duygular geldi içime. Bunları size anlatmaya çalışayım. Çocukluğumda buna benzer bir şey gelmişti başıma. Gerçekten oldu mu, yoksa düşümde mi gördüm, orasını pek kestiremiyorum. Durum şöyleydi: Bir yaramazlık yapmıştım - bir kaç gün önce ocağı temizleyen bir çocuğa özenip, ben de ocağın bacasına tırmanmıştım galiba. Ne yapıp beni dövmenin, ya da yemek yedirmeden yatırmanın çaresini bulan üvey annem, beni bacaklarımdan yakalayıp ocaktan çıkarmış, yatağıma sepetlemişti. Oysa, saat daha öğleden sonra ikiydi; gün de 21 Haziran, yani bizim oralarda yılın en uzun günüydü. Fena halde canım sıkılmıştı, ama ne yaparsın? Üçüncü kattaki küçük odama gittim, vakit geçsin diye elimden geldiği kadar ağır ağır soyundum ve acı acı içimi çekerek, yatağa girdim.

Yatmış, kara kara düşünüyordum. Yaşama yeniden kavuşmam için, tam on altı saatin geçmesi gerekiyordu. Onaltı saat yatakta! Daha şimdiden sırtım sızlamaya başlamıştı. Üstelik ortalık da o kadar ışıklıydı ki! Pencerede pırıl pırıl bir güneş, yollarda takır tukur arabalar, bütün evde de cıvıl cıvıl insan sesleri... Gittikçe fenalaştım. Sonunda kalktım, giyindim, çoraplarımla usulcacık merdivenleri indim, üvey annemi aradım. Bulur bulmaz, ayaklarına kapandım: böyle uzun zaman beni yatakta kalmaya zorlamaktansa, yaptığım yaramazlık için lütfedip, terliğiyle beni bir güzel dövmesini, ne isterse yapmasını rica ettim. Ama o, üvey annelerin en iyisi,

en titiziydi; yeniden odama kapanmak zorunda kaldım. Saatlerce yattım uyuyamadan. Sonradan başıma gelen en büyük belâlarda bile bu denli fena olmamıştım. Sonunda karabasanlarla dolu bir uykuya dalmışım. Yarı düşler içinde, ağır ağır uyanıp gözlerimi açtığımda, ışıklı oda karanlığa bürünmüştü. Birden, tüm gövdem ürperdi. Hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey duymuyordum. Ama bu dünyadan olmayan bir el, beni elimden yakalamıştı sanki. Kolum yorganın üstünde duruyordu. Ne olduğunu bilemediğim, düşünemediğim sessiz varlık, elimi tutan hayalet, yatağımın baş ucuna sokulup oturmuştu sanki. Bana yıllar kadar uzun gelen bir süre orada, korkudan donmuş bir halde, elimi çekmeyi göze alamadan yata kaldım. Ama elimi birazcık oynatabilsem, bu korkunç büyü bozulacaktı; onu da biliyordum. Sonunda bu duygudan nasıl kurtulduğumun farkında değilim. Ama sabahleyin uyanınca, ürpererek her şeyi anımsadım. Ve günlerce, haftalarca, aylarca bu gizi çözmek için boşuna uğraştım durdum. Hatta şimdi bile, neydi bu diye sorduğum oluyor kendi kendime.

O zamanki korkularımı bir yana bırakırsanız, o gerçeküstü el ve benim duygularım, uyanıp da Queequeg'in vahşi kolunu boynumda gördüğüm zaman duyduğum garip şeylere pek benziyordu. Ama biraz sonra, dün gece olup bitenleri tüm gerçekliğiyle birer birer serinkanlı anımsayınca, işin yalnız gülünç yanını görmeye başladım. Queequeg'in, bir güvey kolu gibi boynuma dolanan kolunu kaldırmaya uğraştım. Ama derin uykusu içinde öyle sıkı sıkı sarmıştı ki beni, sanki yalnız ölüm ayırabilecekti bizi birbirimizden. Bari uyandırayım şunu dedim.

«Queequeg!»

Yanıt yok; bir horultu çıkardı sadece. Boynumda bir hamut varmış gibi, öbür yana döneyim derken, bir yerim çizildi hafifçe. Yorganı kaldırıp baktım; Herifin piposu da yanı başında uyuyordu, balta suratlı bir bebek gibi. Olur belâ değil, dedim kendi kendime. Güpegündüz yabancı bir evde, bir yamyam baltasıyla bir yatakta!

«Queequeg! Uyan, Allah rızası için uyan be!»

Kıvrandım durdum; bir erkek arkadaşla böyle karı koca gibi sarılıp yatmak ne kepazeliktir diye bağırdım. Sonunda ağzından bir homurtu çıkarabildim. Derken kolunu çekti; sudan çıkan koca bir köpek gibi silkindi, yatağın içinde kazık gibi oturup suratıma baktı. Orada ne işim olduğunu pek

anlamıyormuş gibi, gözlerini ovuşturdu. Ama yavaş yavaş beni anımsamaya başlar gibi oldu. Bu arada ben sessizce uzanmış ona bakıyor, korkularımdan kurtulmanın rahatlığıyla, bu garip yaratığı yakından inceliyordum. Sonunda, yatak arkadaşı üstüne bir karara varır, duruma katlanır gibi oldu. Yataktan fırladı; ve bir takım işaretlerle, bir takım sesler çıkararak anlattı ki bana, önce kendi giyinecek, sonra benim rahat giyinmem için odayı bana bırakıp gidecek. Bu durumda Queequeg'in önerisi pek efendice geldi bana. Aslında ne derseniz deyin, bu vahşilerde doğuştan bir incelik var. Doğuştan öylesine terbiyeli oluyorlar ki, şaşar insan. Queequeg'i böyle övmem boşuna değil; çünkü o bana böylesine nezaket ve saygı gösterirken, ben bir hayli kaba davranıyordum ona karşı: Yattığım yerden gözümü dört açmış, nasıl yıkanıyor, nasıl giyiniyor diye bakıp duruyordum. O anda merakımdan terbiyemi unutmuştum. Ama şu da var ki, Queequeg gibi bir insanı her gün göremezsiniz. Kendisi de, her yaptığı da, durup bakılmaya değerdi.

Giyinmeğe tepesinden başladı. Kunduz derisinden şapkasını - o sipsivri şapkasını - başına geçirdi. Daha pantalonunu giymeden, pabuçlarını aramaya koyuldu. Sonra, Allah bilir neden, başında şapka, elinde pabuçlarla yatağın altına girdi. Çıkardığı seslerden, ahlardan oflardan anladım ki, pabuçlarını giymeye çalışıyordu orada, Benim bildiğim hiç bir nezaket kuralına göre, insan pabuçlarını giymek için saklanmak zorunda değildir. Ama nasıl söyleyim, Queequeg oluş halinde bir varlıktı sanki: daha ne tırtıldı, ne de kelebek. Kıt kanaat uygarlığı barbarlığının daha da garip bir biçimde meydana çıkmasına yarıyordu ancak. Daha okuldan çıkmamıştı, öğrenciydi henüz. Birazcık uygarlık görmemiş olsa, hiç de pabuç giymek zahmetine katlanmazdı herhalde; ama bir vahşi olmasa, yatağın altına girip pabuç giymek de dünyada aklına gelmezdi. Sonunda, şapkası örselenmiş, gözlerinin üstüne kadar inmiş bir halde yatağın altından çıktı; ve pek alışmamış göründüğü pabuçlarını gıcırdatarak, odanın içinde topallaya topallaya gezinmeye başladı. Yaş deriden yapılmış buruş buruş pabuçları ısmarlama değildir her halde; sabahın ayazında ayakları cendereye giriyor, canı yanıyordu anlaşılan.

Baktım, pencerede perde yok, sokak da daracık olduğu için, karşı evden odamız olduğu gibi görünüyor; üstünde şapkası ve pabuçlarından başka hiçbir şeyi olmayan Queequeg ise bir hayli yakışıksız bir kılıkta

odada dolaşıp duruyor. Biraz çabuk olsun, hele pantolonunu bir an önce giysin diye dilimin döndüğünce rica ettim. Dediğimi yaptı, sonra da yıkanmaya başladı. İnsan dediğin yüzünü yıkar sabahın o saatinde. Queequeg ise, sadece göğsünü, kollarını ve ellerini yıkayınca, şaşırdım kaldım. Derken yeleğini giydi; odanın ortasındaki masadan taş gibi bir sabun parçası aldı, sabunu suya batırıp yüzünde köpürtmeye başladı. Acaba usturası nerede diye düşünürken, bir de ne göreyim? Yatağın baş ucundaki zıpkını aldı, uzun tahta sapını ve baş tarafındaki kılıfı çıkardı; zıpkının keskin yerini ayakkabısının üstünde biledi, duvardaki ayna parçasına giderek, suratını da ha babam kazımaya, daha doğrusu zıpkınlamaya başladı. «İlâhi Queequeg, dedim içimden, «bu seninki kör baltayla adam kesmek.» Ama sonraları, bir zıpkın başının ne denli ince çelikten yapıldığını ve uzun düz kenarlarının ne denli keskin tutulduğunu öğrenince, bu işe pek o kadar şaşmadım.

Giyinip kuşanmasının geri kalan kısmı pek uzun sürmedi. Kocaman gemici ceketini sırtına geçirdi, zıpkını da bir mareşal asası gibi elinde, olanca cakasıyla odadan çıktı gitti.

BÖLÜM V SABAH KAHVALTISI

Biraz sonra ben de arkasından çıktım, içki içilen odaya indim; sırıtıp duran hancıya keyifle yaklaştım. Yatak arkadaşı konusunda benimle bir hayli alay ettiği halde, ona hiç kin beslemiyordum.

Gülmek çok iyi şeydir. Ne yazık ki, pek sık da gülmez insanlar. Onun için bir adam size güzel bir şaka yapmak fırsatını buldu mu, aldırmayın, bırakın dilediği gibi şaka etsin. Bir adam, başkasını bol bol güldürebiliyorsa, bilin ki, sandığınızdan çok daha fazla bir şeyler olabilir o adamda.

Oda dün gece gelen yolcularla doluydu. Hepsini doğru dürüst görememiştim henüz. Çoğu balinacıydı: ikinci kaptanlar, üçüncü kaptanlar. dördüncü kaptanlar, gemi marangozları, gemi varilcileri, gemi demircileri, zıpkıncılar, gemi bekçileri... Kalın gemici ceketlerini sabahlık gibi giymiş yanık yüzlü, kasları güçlü saçı sakalı birbirine karışmış yontulmamış bir sürü adam.

Bunlardan her birinin karada ne kadar zaman kaldığını anlamak pek zor değildi. Şu gürbüz delikanlının yanağı, güneşte kızarmış bir armut renginde. Kokusu da öyle mis gibidir herhalde. Hindistan'dan döneli üç günden fazla olamaz. Onun yanındakini rengi biraz daha açık; sarı bir Hint ağacına benziyor. Bir başkasının tropiklerde yandığı belli; gene de rengi açılmış biraz; haftalardır karada olsa gerek. Ama Quee- queg’in rengi kimde bulunabilir? And Dağları’nın batı yamaçları gibi renk renk: üst üste, soğuk ve sıcak bütün iklimleri görebilirsiniz orada.

Hancı bir kapıyı açarak, «hey, yemeğe gelin! diye bağırdı;» bizde sabah kahvaltısına gittik.

İnsan dünyayı dolaştı mı, daha pişkin olur, başkalarının yanında daha rahat davranır derler. Her zaman öyle olmuyor. Yeni İngiltere'li büyük Ledyard ve İskoçya'lı büyük Mungo Park, ne kadar gezmiş de oltalar, salonlarda oturup kalkmasını en az bilen onlardır gene de. Ledyard. köpeklerin çektiği bir kızakla Sibirya'yı boydan boya geçmiş; zavallı Mungo Park'ın en büyük marifeti de, Afrika'nın kara göbeğinde aç karnına,

tek başına uzun yürüyüşlere çıkmakmış. Bence bunlar, kibar çevrelerde düşüp kalkmasını öğrenmenin en iyi yolu olmasa gerek. Ama şu da var ki, insan kibar olacaksa, her yerde olabilir.

Bunları düşünmem şundan: Hepimiz masaya oturduğumuz zaman, güzel güzel balina masalları dinleyeceğimi umuyordum. Hemen herkesi derin bir sessizlik içinde oturur görünce, şaşırdım kaldım. Sadece sessiz olsalar neyse; utangaç bir halleri de vardı üstelik. Evet ya, bir sürü deniz kurdu vardı burada. Bir çokları, kızarıp bozarmadan, açık denizlerde hiç tanımadıkları koca balinalara yanaşmış, gözlerini kırpmaksızın öldüresiye savaşmışlardı onlarla, işte bu adamlar - hepsi aynı hazların, aynı mesleğin adamları - dostça oturdukları bu kahvaltı sofrasında, birbirlerine koyunlar gibi aval aval bakıyorlardı. Yeşil dağlardaki ağıllarından hiç ayrılmamış koyunlar gibi... Görülecek şeydi bu utangaç ayılar, bu ürkek balina kahramanları!

Queequeg'e gelince, o da aralarında, hem de her nedense masanın başında, buz gibi soğuk oturuyordu. Pek görgülü olduğunu söyleyemem, doğrusu. Kahvaltıya zıpkınıyla inmesi, zıpkını sofrada hiç sakınmadan kullanması, hayranları için bile, kolay kolay yenir yutulur şey değil. Queequeg, zıpkınını birçok başın üstünden, nerdeyse kaza çıkaracak gibi uzatarak, kancaladığı biftekleri çekip alıyordu. Ama besbelli bunu tam bir serinkanlılıkla yapıyordu. Herkes de bilir ki, herhangi bir şeyi serinkanlılıkla yapmak, çoğu insanlar için, kibarlık sayılır.

Queequeg'in tüm acayipliklerini, kahveye, sıcak somunlara yüz vermeyip, yalnız kanlı bifteklerle ilgilendiğini filân burada sayıp dökecek değilim. Şu kadarını söyleyim ki, kahvaltı bitince, o da herkes gibi büyük odaya çekildi, balta-piposunu yaktı. Gezintiye çıktığım sırada, hiç başından çıkarmadığı şapkasıyla orada sessizce oturmuş, kahvaltısını sindire sindire pipo içiyordu.

BÖLÜM VI SOKAK

Uygar bir kentin kibar çevresinde Queequeg kadar garip bir adamı görmek, ilkin beni şaşırtmıştı. Yeni Bedford'un sokaklarında gündüz gözüyle dolaşmaya başlar başlamaz, bu şaşkınlığım geçiverdi. Hatırı sayılır her limanda, doklara yakın yollarda, yabancı diyarlardan gelme en anlatılmaz acayipliklere sık sık rastlanır. New York’da Broadway'in ve Philadelphia’da Chesnut Street kaldırımlarında bile, zaman zaman Akdenizli gemiciler, ürkek bayanlarla burun buruna gelirler. Londra’nın Regent Street’i, Hintli ve Malakkalı gemicilere yabancı değildir. Bombay'da, Apollo Green’de dipdiri Amerikalıların, yerlileri korkuttuğu olur. Ama Yeni Bedford, dünyanın tüm Water Street’lerini de, Wapping’lerini de bastırır. Ancak gemiciler görürsünüz oralarda. Oysa Yeni Bedford’da gerçek yamyamlar, düpedüz vahşiler, sokak köşelerinde durup çene çalarlar. Bunlardan bir çoğunun etleri kemikleri günah doludur henüz. Yabancı, şaşkın şaşkın, baka kalır.

Ama Feegean’lar, Tangataborr’lar, Erromangoan’lar, Pannagian’lar, Brighggian'lardan ve yollarda hiç kimsenin dikkatini çekmeden yalpa vura vura dolaşan en belâlı balina avcılarından başka; daha da meraklı ve kuşkusuz daha da gülünç şeylerle karşılaşırsınız. Her hafta bu kente, balıkçılıkla para ve ün kazanmaya susamış, sürü sürü toy Vermont'lular, New Hampshire’liler gelir. Bunların çoğu iri yarı delikanlılardır. Ormanlar dolusu ağaç kesen bu gençler, şimdi baltayı bırakıp balina mızrağını kullanmak hevesine düşmüşlerdir. Geldikleri yeşil dağlar kadar saftır çoğu. Bazı bakımlardan yeni doğmuş bebekler gibidirler. Şuraya bakın, cakalı cakalı köşeyi dönen adama bakın: Başında kunduz derisi şapka, sırtında kuyruklu ceket; ama belinde bir gemici kuşağı ve kılıflı bir bıçak, işte, biri daha geliyor; başında geniş kenarlı gemici şapkası; ama sırtında ipekli sırmalı palto.

Köy züppesi, kent züppesine taş çıkartır. Düpedüz aptal köy züppesini kastediyorum. Hani vardır ya öylesi; yazın sıcağında, bir iki dönümlük tarlasını biçerken, elleri güneşten kararmasın diye güderi eldiven giyer. İşte bu köy züppesi, kibarlıkta ün salmayı aklına koyar da balina avcılarına

katılırsa, limana gelişinde takındığı komik halleri görmelisiniz, Deniz kılığını sipariş ederken, yeleklerinde çıngıraklı düğmeler, yelken bezinden yapılmış pantolonunda da topuk kayışı ister. Ah zavallı saman ağası! Sen görürsün o kayışların, o çıngıraklı düğmelerin akıbetini bora ilk uluduğu zaman; düğmelerin, kayışların ve her şeyinle kasırganın gırtlağına düştüğün zaman.

Ama bu ünlü kentte, yalnız zıpkıncılar, yamyamlar ve ahmak köylüler görülür sanmayın. Yoo, o kadar da değil. Ama Yeni Bedford gene de tuhaf bir yerdir. Eğer biz balinacılar olmasaydık, bu toprak parçası, belki Labrador kıyıları kadar yabani kalırdı bugün. Şimdi bile, memleketin içlerine doğru giderseniz, tüyleriniz ürperir, birçok yeri öylesine sarp ve yalçındır. Kentin kendisi tüm Yeni İngiltere'nin en pahalı yeridir. Burası yağı bol bir memlekettir; doğru. Ama mutlu Kenan diyarına da benzemez; çünkü orada buğday ve şarap da vardır. Sokaklardan süt akmaz burada; ilkbaharda kaldırımlar taze yumurtalarla döşeli değildir. Değildir ama, gene de Amerika'nın hiçbir yerinde Yeni Bedford'daki kibar evlerini göremezsiniz; ne de böyle görkemli parklar ve bahçeler. Nereden çıkmış bunlar? Bu çorak topraklara nasıl dikildi bütün bunlar?

Şu şahane konağa yaklaşır, üstündeki demirden zıpkınlara bir bakarsanız, bu sorunun yanıtını bulursunuz. Evet tüm bu gösterişli evler, çiçekli bahçeler, hep Atlantik, Pasifik, Hint Okyanuslarından gelmedir. Her biri, denizin dibinden zıpkınla çıkarılıp getirilmiştir buraya. Ünlü Alman sihirbazı Herr Alexander gelsin de göstersin bu marifeti! Dediklerine göre. Yeni Bedford'da babalar kızlarına çeyiz diye balina verirlermiş, yeğenlerine de birkaç tane yunus balığı. Parlak bir düğün görmek için Yeni Bedford'a gidin; orada her evde yağ dolu sarnıçlar varmış; ve her gece, adam boyunda ispermeçet mumları yakarlarmış cayır cayır.

Yazın şirindir burası. Her yanda güzelim akçaağaçları; sarı, yeşil uzun caddeler. Ağustosta, başı göklerde güzel ve bereketli at kestaneleri, dimdik, sivri sivri binlerce çiçekleriyle gelip geçenlerin önünde dururlar, yüce şamdanlar gibi. İşte sanat böylesine güçlü bir şeydir; Yeni Bedford'un birçok yerinde, bu dünya yaratılırken bir yana atılmış çıplak kaya birikintileri üstünde pırıl pırıl çiçek sedleri kurmuştur.

Yeni Bedford'un kadınları da, ozanın kırmızı gülleri gibi çiçek açarlar. Ama güller ancak yazın çiçek açar. Oysa, bu kadınların yanaklarındaki renk, yedinci kat göklerin ışığı kadar süreklidir. Salem bir yana, hiçbir yerin kadınlarında bu renk yoktur. Salem'de ise, genç kızların soluğu öyle güzel kokarmış ki, denizdeki sevgilileri, karadan millerce uzaktan bu kokuyu alırlar; o softalarla dolu kumsallara değil de, mis kokulu Moluka Adalarına yanaştıklarını sanırlarmış.

BÖLÜM VII KİLİSE

Bu Yeni Bedford'da bir de balinacılar kilisesi vardır. Yakında Hint ya da Pasifik Okyanuslarına gitmeye niyetlenen asık yüzlü balıkçılar arasında, pazar günü buraya uğramayan yok gibidir. Ben de oraya gidenlerdenim elbette.

ilk sabahki gezintimden sonra, sırf bunun için yeniden sokağa çıktım. Hava değişmiş; saydam ve güneşli soğuk, sulu sepken kara ve sise çevirmişti. Ayı postu denilen kumaştan kaba ceketime sarıldım, belâlı fırtınayı delip geçtim. Kiliseye girdiğimde dağınık oturmuş küçük bir cemaat buldum; Denizciler, denizcilerin karıları, dulları... Derin bir sessizlik vardı burada; zaman zaman fırtınanın çığlıkları duyuluyordu. Her sessiz duacı, ötekinden mahsus ayrı oturmuş. Sanki her sessiz dert bir adaymış, kimse yanaşamazmış gibi. Rahip henüz gelmemişti. Erkek ve kadından oluşan bu sessiz adalar, kürsünün her iki yanında duvara gömülmüş kara kenarlı mermer levhalara dikmişti gözlerini. Bu levhalardan üçünde şöyle bir şeyler yazılıydı. Ama tam metni vermek iddiasında değilim:

Patagonia açıklarında,

Umutsuzluk Adası yakınında,

1 Kasım, 1836'da

Henüz on sekiz yaşındayken.

Gemisinden düşüp yok olan John Talbot'un

Ruhu için

Bu levha

Kız kardeşi tarafından astırıldı.

*

31 Aralık, 1339’da

Pasifik Okyanusu enginlerinde

Bir balinanın alıp götürdüğü
Eliza gemisine ait
Bir sandalın tayfasından olan Robert Long, Willis Ellery,
Nathan Coleman, Walter Canny, Seth Macy,
Ve Samuel Gleig'in
Ruhu için
Bu levhayı hayatta kalan
Gemi arkadaşları yaptırdı

*

3 Ağustos, 1833’de
Japon kıyılarında
Geminin puruvasındayken
Bir balinanın öldürdüğü
Kaptan Ezekiel Hardy’nin
Ruhuna
Bu levha
Dul karısı tarafından astırıldı.

*

Buz tutan şapkamdan ve ceketimden karları silkerek, kapının yanına oturdum; ve dönüp Queequeg'i görünce, şaşırdım. Kilisenin ağır havasına kendini kaptırmıştı; gözlerine inanamıyormuş gibi meraklı bir hali vardı. Bir o farkına vardı içeri girdiğimin; çünkü okuma bilmeyen ve bu yüzden duvardaki ürpertici yazılara dalmamış olan tek insan o idi. Bilmem, adları yazılı denizcilerin yakınları var mıydı kilisede. Ama balina avında adı bile geçmeyen öyle çok kaza olmuştur ki; ve burada bulunan birçok kadının kılıklarında değilse bile hallerinde, öyle sonsuz bir keder vardı ki, bu kasvetli levhaların karşısında, yüreklerindeki kapanmamış yaraların yeniden kanadığından eminim.

Ey, ölüleri yeşil çimenin altında yatanlar! Çiçekler arasında durup, **«sevgilim burada»** diyebilenler! Sizler bu kadınların yüreklerindeki derdi bilmezsiniz. Ne acı bir boşluktur altlarında kimsenin kemikleri olmayan bu kara kenarlı mermerlerin boşluğu! Bu donmuş levhalardaki umutsuzluk öyle derindir ki! Ne kara boşluklar, ne acı ayrılıklar saklıdır bu satırlarda! Bu satırlar sanki tüm imanı kemirmiş, nerelerde oldukları bilinmeyen mezarsız ölülerden yeniden dirilmek umudunu almıştır. Bu mermerler ha burada durmuş, ha Hindistan'ın Elephanta Mağarasında!

Hangi canlı yaratıkların listesine girer bu ölüler? Neden herkesin bildiği bir atasözü «Ölüler masal anlatmaz» der, ölülerde Goodwin kumlarındaki gemi mezarlığından daha çok sır varken? Niçin böyle acı bir sözü, bu dünyadan daha dün gidenler için söylüyoruz da, yaşayan dünyanın en uzak Hint Adaları'na gidenler için söylemiyoruz? Neden hayat sigortaları ölümsüz ruhlar için ölüm parası verirler? Aşağı yukarı altmış yüzyıl önce ölen Âdem babamız, nasıl oluyor da sonsuz ve hareketsiz bir durgunluk içinde, ölümle umutsuzca büyülenmişcesine yatıyor hâlâ? Niçin bir yandan ölülerin anlatılmaz bir. mutluluk içinde yattıklarını ileri sürer, bir yandan da ölenler söz konusu olunca avunma nedir bilmeyiz? Niçin tüm yaşayanlar, tüm ölülerin susmasını isterler? O kadar ki, bir mezarda bir tıkırtı olsa, korkudan bütün kentin aklı başından gider? Bunlar boş değil; bir anlamı olsa gerek bunların.

Ama inanç, bir çakal gibi, mezarlar arasında beslenir ve bu ölüm karanlıklarından en canlı umutlarını toplar.

Nantucket'den sefere çıkacağım günün arifesinde, bu mermer levhalara ne gözle baktığımı; ve o karanlık yaslı günün kasvetli ışığında, benden önce giden balinacıların alınyazısını hangi duygularla okuduğumu anlatmaya gerek yok. Evet, Ishmael, senin de alınyazın bu olabilir. Ama gene de keyiflendim, nedense. Bir gemiye binmenin tadına kapılmıştım, yükselme umutları vardı içimde, öyle ya, batan bir gemi, bana ölümsüzlük diploması verebilirdi. Evet, bu balinacılık işinde ölüm vardır. İnsan, kaşla göz arasında, ne oldum demeye vakit bulmadan, öteki dünyayı boylayıverir. Ama ne çıkar bundan? Bana sorarsanız, biz bu yaşama ve ölme konusunda çok yanlış düşünüyoruz. Benim asıl özüm, yeryüzündeki gölgem dedikleri şeydir bence. Biz ruh işlerine bakarken, tıpkı güneşe suyun içinden bakan istiridyeler gibiyizdir bence; üstlerindeki ağır suyu,

havaların en hafifi sanan istiridyeler gibi. Bence bedenim, asıl varlığımın tortusudur ancak. İsteyen alsın bedenimi, evet alsın; çünkü o, ben değilim. Böyle olunca, ver elini Nantucket! Varsın gemi de batsın, bedenim de batsın dilediği zaman. Ruhuma gelince, Jüpiter gelse batıramaz onu.

BÖLÜM VIII KÜRSÜ

Kiliseye gelip oturalı çok olmamıştı, mübarek yüzlü, gürbüz bir ihtiyar içeri girdi. Fırtınanın kırbaçladığı kapı, birden açılıp ardından kapanır kapanmaz, tüm cemaatın ona hemen saygıyla bakışından, bu güzel ihtiyarın rahip olduğunu anladım. Evet ünlü Mapple Babaydı ou. Onu çok seven balinacılar bu adı vermişlerdi ona. Gençliğinde denizciymiş, zıpkıncıymış; ama uzun yıllardan beri kendini rahipliğe vermiş. Benim bunları yazdığım sırada Mapple Baba, sağlam bir yaşlılığın gürbüz kış aylarını yaşıyordu. Yaşlılığın böylesi, gençliğin bir ikinci bahan gibidir. Yüzünün kırışıklarında, yeni açmış çiçeklerin taze -pırıltıları vardı; şubatın karları altında baş veren bahar yeşilleri gibi. Geçmişini duyduktan sonra, Mapple Babayı ilk gören her insanın ona ilgi duymamasının yolu yoktu; çünkü bu rahibin, vaktiyle sürdüğü serüvenlerle dolu gemici yaşamından gelen bazı özellikleri vardı, içeri girdiği sırada baktım şemsiyesi yoktu; arabasıyla gelmediği de besbelliydi. Muşamba şapkasından erimiş karlar akıyordu. Mavi şayak paltosu, emdiği suların ağırlığıyla, adamı eziyor gibiydi. Birer birer, şapkasını, paltosunu, ayağındaki lastikleri çıkardı; yandaki küçük köşeye yerleştirdi; ve sırtında efendice giysiyle, sessizce kürsüye yanaştı.

Eski moda kürsülerin çoğu gibi, bu da pek yüksekti. Oraya çıkacak doğru dürüst bir merdiven fazla yer tutacağı, nasılsa çok küçük olan kiliseyi büsbütün daraltacağı için; mimar, herhalde Mapple Baba'nın isteğiyle, kürsüyü basamaksız yapmış, sadece dimdik bir ip merdiven sarkıtmıştı oradan; tıpkı denizde sandaldan gemiye çıkmakta kullanılan merdivenler gibi. Bunun iki yanına, balinacı bir kaptanın karısı, yünden güzel bir halat örmüştü. Merdivenin başı süslü püslüydü ve zamanla aldığı maun rengiyle, böyle bir kilisede hiç de zevksiz görünmüyordu bu merdiven. Mapple Baba, merdivenin önünde bir an durdu; iki eliyle süslü halatları yakaladı, yukarı doğru bir göz attı; sonra ağırbaşlılığını bozmadan, bir tayfa çevikliğiyle, bir el, bir el daha atarak, gemisinin grandi çanaklığına tırmanır gibi, ip merdiveni çıktı.

Asma merdivenlerin çoğu gibi, bunun da yanları bez kaplı halattan yapılmıştı. Ancak basamaklar tahtadandı ve katlanabilecek biçimdeydi. Gemide işe yarayacak böyle bir merdiven, ilk bakışda burada yersiz

görünmüştü bana. Nereden bileyim ki, Mapple Baba, yukarı çıktıktan sonra, ağır ağır dönecek ve kürsüye eğilerek, merdiveni basamak basamak yukarı çekip içeri alacak ve böylece zaptedilmez küçük kalesinde tek başına kalacaktı.

Bunun nedenini tam anlayamadan düşündüm bir süre. Açık yürekliliği ve ermişliğiyle ün salmış Mapple Baba'nın, dikkati çekmek için böyle sahne numaralarına baş vuracağı aklıma gelmedi. Hayır, dedim kendi kendime, bunun daha ağırbaşlı bir nedeni olsa gerek. Ayrıca bu. görülmez bir şeyin simgesi olmalıydı. Gözle görülür dünyadan kopmayı, bir anda içine çekilmeyi, dış dünyayla bağlarını ve ilişkilerini koparmayı mı anlatıyordu bu? Evet, çünkü Kutsal Sözün eti ve şarabıyla beslenen inançlı bir din adamı için, bu kürsü başlı başına bir kale; surları içinde tükenmez kuyuları olan yüce bir Ehrenbreitstein kalesiydi.

Ama burda, rahibin eski deniz seferlerinden kalma tek gariplik bu ip merdiven değildi. Kürsünün iki yanındaki ölüleri anan mermer levhaların arasında ve kürsünün arkasında büyük bir resim asılıydı. Bu resimde, kara kayaların ve köpüklü yüksek dalgaların sardığı bir limanlık yerin açığında, korkunç bir kasırgayla cenkleşen babayiğit bir gemi vardı. Resimde, hızla uçuşan köpüklerin ve yuvarlanıp giden kara bulutların çok üstünde, küçük güneşli bir yuvarlağın içinde, bir meleğin yüzü parlıyordu; ve bu pırıl pırıl yüzden, geminin inip çıkan güvertesine belirli bir ışık düşüyordu. Victory adlı gemide Nelson'un vurulduğu yere sonradan konmuş gümüş plaka gibi bir şeydi bu. Sanki melek, «ah güzel gemi,» diyordu, «uğraş, uğraş, güzel gemi; dümenini sıkı tut: çünkü bak, güneş bulutları delmek üzere; bulutlar yuvarlanıp gidiyor; en ferah mavilikler geldi gelecek.»

İp merdivende ve resimdeki deniz düşkünlüğü, kürsüde de görünüyordu. Kürsünün tahta oymalı ön kısmı, bir geminin sivri burnuna benzetilmişti; ve Kutsal Kitap, kıvrım kıvrım bir çıkıntı üstüne, bir geminin keman sapı biçimindeki gagasına yerleştirilmişti.

Bundan daha anlamlı bir şey olabilir miydi? Çünkü kilise kürsüsü, bu dünyanın en önündedir, her şey onun ardından gelir. Kilise dünyaya önderlik eder. Tanrının öfkesinin birden patlayan kasırgası, ilkin oradan görülür; ve dalgaların en belâlısı ilkin oraya yüklenir, iyi ve kötü tüm

rüzgârların tanrısına, güzel havalar olsun diye oradan dua edilir. Evet, dünya sefere çıkmış, yarı yolda bir gemidir; kürsü de onur puruvası.

BÖLÜM IX MAPPLE BABA'NIN KONUŞMASI

Mapple Baba ayağa kalktı; kendini dinleten, tatlı, cakasız bir sesle, dağınık cemaatin bir araya toplanmasını istedi.

«Hey, sancaktakiler! Bu tarafa, iskele tarafına! İskele tarafındakiler, sancağa doğru! Ortaya ortaya şöyle!»

Sıraların arasında gemici çizmelerinin tok gümbürtüsü, kadın ayakkabılarının daha hafif sesleri duyuldu; herkes gene suspus oldu, tüm gözler rahibe dikildi.

Mapple Baba bir an durakladı. Sonra, kürsünün puruvasında diz çöktü, iri esmer ellerini göğsüne kavuşturdu, kapalı gözlerini yukarıya kaldırdı; duasını öyle derin bir inançla mırıldandı ki, denizin dibinde diz çökmüş dua ediyordu sanki.

Duası bitince, sisli bir denizde batmak üzere olan bir geminin sürekli çanlarını andıran ağır, uzun yankılı bir sesle, aşağıdaki İlâhiyi okumaya başladı. İlâhinin sonuna doğru, sesi değişti, taşkın bir sevinçle çınlar gibi oldu;

Kaburgalar, korkular balinanın içinde,

Ağır bir karanlığa sardılar beni.

Tanrının güneşli dalgaları yuvarlanıp üstüme,

Lânetin derinlerine saldılar beni.

Açılmış ağzını gördüm cehennemin,

Ne dertler, ne bitmez tükenmez acılar.

Aklı dili durur çekmeyenlerin.

Dalmış iniyorum umutsuzluğa.

Karanlık bunaltımın içinden seslendim.

Nerdeyse inanmaz olduğum Tanrım,

Kulak verdi yalvarıp yakarmama:

Balina zindanından çıkardı beni.

Hemen geldi beni kurtarmaya.

Pırıl pırıl bir yunusa binmiş gibi.

Zorlu, ama aydınlık ve haşmetli,

Parladı kurtarıcı Tanrımın yüzü.

Hep o günü anacak artık türkülerim,

O korkunç, sevinçli günü.

Şükürler olsun yüce Tanrıma Her rahmet onda, her kudret onda.

Hemen herkesin katıldığı bu İlâhi, fırtınanın ulumalarını bastırıp yükseldi. Sonunda kısa bir sessizlik oldu. Rahip ağır ağır Kutsal Kitabın yapraklarını çevirdi; aradığı sayfayı bulunca ellerini üstüne koydu, konuşmaya başladı;

«Sevgili gemici kardeşlerim», dedi, «Yunus suresinin ilk bendinin sonuna atalım demiri -tam şu satırın üstüne; ‘Ve Tanrı kocaman bir balık yaratmıştı Yunus'u yutsun diye.’ Gemici kardeşlerim, bu surenin dört bölümü vardır - dört deniz masalı. Kutsal Kitabın güçlü halatında, incecik birer liftir bunlar. Ama insan ruhunun öyle derinlerine inerki Yunus’un attığı bu olta, öyle yüklü bir ders verirki bize bu peygamber! Balığın karnında söylediği o İlâhi ne güzel şeydir! Koca dalgaları andıran ne coşkun bir yücelik vardır onda. Üstümüzden şarıl şarıl sular akar gibi olur; denizin ta yosunlu diplerine ineriz Yunus’la. Dört bir yanımızı, yosunlar, vıcık vıcık deniz tortuları sarar.. Ama nedir Yunus suresinin bize verdiği ders? Gemici kardeşlerim, iki uçlu bir derstir bu. Bir ucu, günahkâr insanlar olarak hepimize; bir ucu da, Tanrı gücünün kılavuzu olarak bana dokunur. Günahkâr insanlar olarak hepimize bir derstir; çünkü bu öykü, Yunus’un işlediği günahın, katı yüreğinin içine birden düşen korkuların, başına iniveren cezanın, duyduğu pişmanlığın, ettiği duaların ve sonunda kurtuluş ve sevincinin öyküsüdür. insanların işlediği tüm günahlar gibi. Amittai'nin oğlunun günahı da Tanrının buyruğuna bile bile karşı koymaktı. Bu buyruk neydi, nasıl verildi, orasını bırakın şimdi. Bu buyruk zor geldi Yunus’a. Ama unutmayalım ki Tanrının bizden istedikleri hep yapılması zor işlerdir. İşte bu yüzden bizi yola getirmeye çalışacağına, daha çok buyruk verir bize

Tanrı. Tanrının istediğini yaparsak, kendi istediğimizi yapmamamız gerekir: işte, Tanrının buyruğunu dinlemenin zorluğu da kendi istediğimize karşı koymaktadır.

«Böylece Tanrıya karşı koyarak günah işleyen Yunus, daha da ileri gidip, Tanrıya kafa tutuyor, ondan kaçmaya kalkıyor. Tanrının değil, insanların yaptığı bir gemiyle, yalnız bu dünya kaptanlarının egemen oldukları ülkelere gidebileceğini sanıyor. Joppa'nın rıhtımlarında sinsi sinsi dolaşıp, Tarshish’e gidecek bir gemi kolluyor. Bunun altında da bir anlam gizlidir belki. Bu Tarshish, şimdiki Kadiz imiş. Bilgin kişiler öyle diyordu. Kadiz ise nerededir, gemici kardeşlerim? İspanya'da, Atlantik Okyanusunun henüz bilinmeyen bir deniz olduğu o eski günlerde, Yunus’un deniz yoluyla Joppa’dan gidebileceği en uzak yerde. Çünkü Joppa - yani bugünkü Yafa, gemici kardeşlerim - Akdeniz'in en doğusundaki kıyıda, Suriye’dedir. Tarshish ya da Kadiz ise, Yafa’nın iki bin milden fazla batısında, Cebelitarık’dan hemen sonradır. Gemici kardeşlerim, bundan da anlarsınız ki, Yunus, dünyanın öbür ucuna gidip, Tanrıdan kaçmak istiyordu. Miskin herif! Kötülerin kötüsü! Aşağının bayağısı adam! Başlığını burnuna indirmiş, suçlular gibi o yana bu yana bakıp, Tanrının gözünden kurtulacak aklı sıra. Gemiler arasında sinsi sinsi dolaşarak, sıradan bir hırsız gibi, bir an önce denizleri aşmanın kolayını arıyor, öyle kaçamaklı, öyle suçlu bakışları var ki, o günlerde polis olsa, Yunus’un bir halt işlediğinden kuşkulanır, onu daha gemiye binmeden enselerdi. Bir kaçak olduğu besbelli. Ne eşyası var, ne çantası, ne bavulu, ne hurcu! Rıhtıma onu uğurlamaya gelen dostları da yok üstelik. Gizli gizli bir hayli arandıktan sonra, son yüklerini almakta olan bir gemi buluyor. Tarshish’e. Kaptanı, kamarasında görmek için güverteye çıktığı sırada; tayfa, yükledikleri malları bir an bırakıp, bu kötü kötü bakan yabancıyı dikizliyor. Yunus farkediyor bunu; ama kendine güvenen rahat bir insan görünmek için ne yapsa boşuna; aşağılık sırıtmaları para etmiyor. Gemiciler, bu adamın tekin olmadığını seziyorlar hemen. Yarı şaka, yarı ciddi fısıldıyorlar birbirlerine: «Jack, bu herif bir dul karının evini soymuşa benziyor.. Joe, şu herife bak, iki karılı olsa gerek.. Hey, Harry, bu adam, Gomorra zindanlarından kaçmış bir zampara galiba; ya da Sodom’da aranan katillerden biri..» Bir tayfa da, geminin bağlı olduğu rıhtıma koşup, kazıklardan birine yapıştırılmış ilânı okuyor: Bir baba katilinin şeklini

şemalini veriyor bu ilân; yakalayana beşyüz altın var. Tayfa bir yandan bunu okuyor, bir yandan Yunus'a bakıyor. Halden anlayanlar, Yunus'un çevresini sarmış, üstüne atılacaklar nerdeyse. Yunus korkudan tirtir titriyor; pişkin görünmek istiyor; pişkin görünmek istedikçe de, korkaklığı büsbütün belli oluyor. Kuşku uyandırdığının farkına varmamış gibi davranıyor; ama bu daha da çok kuşkulandırıyor herkesi. Her neyse, allem ediyor kallem ediyor; gemiciler de, ilândaki adam olmadığını anlayınca, onu bırakıyorlar. O da kamaraya iniyor.

«Yazı masasında oturmuş, harıl harıl gümrük kâğıtlarını hazırlayan kaptan, 'kim o?' diye gürlüyor. 'Kim o?' Ah, bu zararsız soru allak bullak ediyor Yunus'u! Bir ara dönüp kaçacak nerdeyse. Ama sonra, kendini toparlıyor. 'Tarshish'e bir yer istiyorum bu gemide. Ne zaman yelken açıyorsunuz?" diyor, işine dalmış olan kaptan, karşısında duran Yunus'a daha bakmamıştı. Ama bu soğuk sesi duyar duymaz, ona kuşkulu kuşkulu bakıyor; gözünü gözünden ayırmayarak ağır ağır konuşuyor sonunda: 'Sular yükselince kalkacağız.' 'Daha erken gidemez misiniz?' diye soruyor. Yunus. Kaptan, 'namuslu bir yolcu için bundan erkeni can sağlığı,' diyor. Al sana, Yunus! Bir hançer daha ciğerine! Ama Yunus, kaptanın bu kuşkularını önlüyor hemen: Sizinle gideceğim,' diyor; yol parası ne kadar? Hemen vereyim.' Gemici kardeşlerim, bu nokta kitapta ayrıca yazılı, parasını gemi kalkmadan vermiş. Üstünde duruluyor bunun; masalın bütünü içinde çok anlamlı bir nokta.

«Gemici kardeşlerim. Yunus'un kaptanı, herhangi bir adamın suçlu olduğunu hemen anlayacak kadar kurnazdı, ama ancak meteliksizlerin suçunu açığa vurmayacak kadar da para düşkünüydü. Bu dünyada, parayı veren kötü kişiler, dilediği yere gider, pasaportsuz gider hem de. iyiler ise, parası olmadı mı, her sınırda durdurulur. Onun için Yunus'un kaptanı da, onu açıkça suçlamadan önce, kesesinin derinliğini bir yokluyor. Tarifenin üç katını istiyor. Yunus kabul edince, kacak olduğunu anlıyor kaptan. Anlıyor ama, kaçtığı yolları altınla döşeyen bir adama yardım etmeye karar veriyor. Yunus kesesini çıkarınca, gene de bir kurt düşüyor kaptanın içine. Kalp mı, değil mi diye, her altına bakıyor. 'Herif hiç olmazsa kalpazan değil,' diye homurdanıyor içinden. Yunus, yolcu defterine giriyor. 'Bana kamaramı gösterin. Lütfen.' diyor Yunus, 'yoldan geliyorum, yorgunum; uyumak istiyorum.' 'Halinden belli,' diyor Kaptan, 'işte kamaran şurada.'

Yunus içeri giriyor, kapıyı kilitlemek istiyor; ama bakıyor kilitte anahtar yok. Onun kilidi kurcaladığını duyan kaptan, kıs kıs gülüyor. Mahpusların kapılarını içerden kilitlemesi yasak gibilerinden bir şeyler mırıldanıyor kendi kendine. Yunus soyunmadan, tozu toprağıyla yatağa atıyor kendini; ve bakıyor ki, küçük kamaranın tavanı neredeyse alnına değecek. Havasızlıktan boğulur gibi oluyor Yunus. Sonra bu daracık, üstelik de deniz yüzeyinden aşağıda olan delikte, Yunus, balinanın içindeki zindanların en küçüğüne tıkılacağı boğucu anı önceden yaşıyor neredeyse.

«Kamaranın bir yanına asılı lamba, hafif hafif sallanıyor. Gemi, son aldığı balyaların ağırlığıyla rıhtıma doğru yattığı için, lambanın alevi çarpık gibi duruyor. Bu lamba da odanın tüm düz çizgilerini eğriltip, Yunus'un aklını karıştırıyor, büsbütün korku salıyor onun içine. Yattığı yerden huzursuz gözlerini şuraya buraya çeviriyor; o ana değin işleri yolunda giden bu kaçağın bakışları, sığınacak bir yer bulamıyor. Lambanın çarpıklığı, onu gittikçe daha fazla ürkütüyor; yeri, tavanı, bölmeleri, her şeyi çarpık görüyor. ‘Ah!’ diye inliyor, ‘benim vicdanım da içimde bu lamba gibi asılı; alevi dimdik yanıyor, ama ruhumun odaları hep çarpık çurpuk.’ Yunus, sanki gece boyunca içmiş de, sendeliye sendeliye yatağına gelmiş gibi. Vicdanı bir mahmuz gibi böğrüne battıkça, Roma'da, yarışlarda mahmuzu yedikçe ileri saldıran atlara benziyor Yunus. Bu sefil halinde, azaplar içinde kıvranıyor, yüreği kan ağlıyor. Nöbet geçinceye kadar kendini unutmak isteğiyle Tanrıya yalvaran bir insan gibi. Sonunda, acıların girdabı içinde, derin bir uyuşukluk duyuyor; sanki ölesiye kan kaybetmiş gibi oluyor. Çünkü onun yarası vicdanında ve vicdan yarasının kanını da hiçbir şey durduramaz. Böylece Yunus, yatağında kıvrana kıvrana, üstüne yüklenen acılar altında boğulur gibi, uykuya dalıyor sonunda.

«Derken sular yükseldi, gemi, palamarları çözdü; ve kimsenin mendil sallamadığı ıssız rıhtımdan, yan yata yata denize açıldı Tarshish’a doğru. Dostlarım, bu gemi ilk kaçakçı gemisiydi; içindeki kaçak mal da Yunus’du. Ama deniz baş kaldırdı; bu uğursuz yükü taşımak istemiyordu. Korkunç bir fırtına başladı; gemi nerdeyse ikiye bölünecek. Tayfa başı, yükü hafifletmeye çağırıyor herkesi, sandıklar, balyalar, küpler, paldır küldür denize atılıyor. Fırtına ulurken, koşuşan gemicilerin gümbürtülü adımları Yunus'un tam tepesindeki kalasları zangır zangır titretiyor. Yunus ise, bu

kıyamet içinde, iğrenç uykusunu uyuyor. Ne kapkara gökyüzünü görüyor, ne kudurmuş denizi; geminin batıp çıkmalarının farkında değil. Hiç aklından bile geçmiyor ki, o koca balina, daha şimdiden ağzını açmış, uzaklardan denizleri yara yara saldırmış, geliyor ona doğru. Evet, gemici kardeşlerim. Yunus dediğim gibi geminin ta diplerinde kamarasında, derin derin uyuyordu. Reis, korkudan deliye dönmüş, gelip bar bar bağırıyor ölüler gibi yatan Yunus'un kulağına: ‘Ne uykusudur bu? Kalk!' Bu tüyler ürperten çığlıkla ölüm uykusundan uyanan Yunus, sersem sersem yatağından kalkıyor, sendeleyerek güverteye çıkıyor; bir çarmığa tutunup denize bakıyor. Tam o sırada, panter gibi bir dalga küpeşteyi aşıp, Yunus’un üstüne çullanıyor. Arka arka gemiye saldıran dalgalar, çıkacak yer bulamayınca, geminin başından kıçına gürül gürül akıyor; öylesine ki, gemi daha batmadan tayfası boğulacak nerdeyse. Karanlık gökyüzünde akan derin sellerin arasında, ürkek ay beyaz yüzünü gösterdikçe, korkudan dona kalan Yunus, cıvadranın bir şahlanıp yükseldiğini, bir alçalıp kaynaşan sulara gömüldüğünü görüyor. Yunus'un içinde korkular, çığlık çığlığa birbirini kovalıyor. Ezilip büzülmeleri, sinmeleriyle, Tanrıdan kaçan bir adam olduğu besbelli artık. Bunun farkına varan tayfanın kuşkuları gittikçe artıyor. Sonunda kararı Tanrıya bırakarak, bu işin aslını, fırtınanın kimin yüzünden koptuğunu anlamak üzere kura çekip fala bakıyorlar. Yunus kaybediyor. Bunu görünce, üstüne yürüyüp sorulara boğuyorlar onu: işin ne senin? Nereden geliyorsun? Memleketin neresi? Ne milletsin?’ Gemici kardeşlerim, bakın şimdi ne yapacak zavallı Yunus. Merak içinde gemiciler ona yalnız kim olduğunu, nereden geldiğini soruyorlar. Ama Yunus sadece bunları yanıtlamakla kalmıyor, sormadıkları başka bir soruyu da yanıtlıyor; çünkü Tanrının güçlü eli Yunus’un üstündedir, bunu söylemeye zorlamaktadır onu. Beni-israil’denim, diye bağırıyor. Sonra da ‘Tanrıdan, göklerin Tanrısından; denizleri, karaları yaratan Tanrıdan korkarım,’ diyor.

«Öyle mi, Yunus? Korkarsın demek? Korkulacak zamanda ne diye korkmadın öyleyse? Bunun üzerine Yunus herşeyi açıklıyor artık. Gemicilerin korkuları gittikçe artıyor; ama gene de acıyorlar ona. Yunus, günahlarının büyüklüğünü iyice bildiği için, henüz Tanrıya yalvarmıyor; tayfaya bağırıyor yalnız, 'tutun, beni denize atın,’ diye; çünkü korkunç kasırganın kendi yüzünden patladığını biliyor. Acıyıp ilişmiyorlar ona;

gemiyi bir başka yoldan kurtarmaya çalışıyorlar. Ama ne yapsalar boşuna: Kudurmuş kasırga gittikçe daha kötü uluyor. O zaman gemiciler, bir ellerini Tanrıya kaldırıp, öteki elleriyle istemiye istemiye Yunus u yakalıyorlar.

«Yunus bir çapa ile kaldırılıp denize atılıyor. O anda, doğudan, yağ gibi dümdüz sular geliyor ve deniz durgunlaşıyor. Fırtınayı kendisiyle birlikte denizin dibine götüren Yunus’un ardında pürüzsüz mavilik kalıyor yalnız. Yunus, dizginsiz bir kargaşalığın fırıl fırıl dönen derinliğine öyle bir iniş iniyor ki; kendini bekleyen açılmış ağıza ne zaman girdiğinin farkına bile varmıyor. Ve balina, beyaz dişlerini, Yunus’un zindanına bir parmaklık gibi şırak diye indiriyor. İşte o zaman Yunus, balığın karnından Tanrıya yalvarıyor. Şimdi Yunus’un duasını dinleyin de ders alın bundan: Günahları çok büyük olan Yunus, hemen kurtulmak için ağlayıp sızlamıyor. Bu korkunç cezayı hakettiğini biliyor. Tüm kurtuluş umudunu Tanrıya bağlıyor. Ve artık yalnız bununla yetinerek, bütün dertlerine, acılarına karşın, Tanrının kutsal varlığına yüz sürüyor. İşte, gemici kardeşlerim, gerçekten, yürekten pişmanlık buna derler. Yunus bağışlanmak istemiyor, cezasına şükrediyor. Bu davranışının Tanrıya ne denli hoş göründüğünü, sonradan, Yunus'un denizden ve balinadan kurtulmasıyla anlıyoruz. Gemici kardeşlerim, Yunus'u gözünüzün önüne getirişim, onun günahından değil, pişmanlığından örnek almanız içindir. Günah işlemeyin; ama işlerseniz, Yunus gibi pişman olmaya bakın.»

Mapple Baba bu sözleri söylerken, dışardaki kasırganın çığlıkları, ulumaları, onun gücüne güç katar gibiydi. Yunus'un tutulduğu fırtınayı anlatırken, kendi de bir fırtına içindeydi sanki. Geniş göğsü büyük dalgalarla Kabarıyor, sallanan kolları cenkleşen doğa güçlerini andırıyordu. Kara yağız alnından gelircesine gök gürültüleri, gözlerinden fışkıran parıltı, bu basit dinleyicilerde, şimdiye dek duymadıkları bir korku uyandırıyordu birden bire.

Kutsal Kitab’ın yapraklarını yeniden sessizce çevirirken, Mapple Baba’nın bakışlarına bir durgunluk geldi; bir an gözlerini kapayarak Tanrıyla başbaşaymış gibi, hiç kıpırdamadan kaldı.

Sonunda, cemaate doğru uzandı; çok derin, ama erkekçe bir alçakgönüllülükle başını eğdi; şu sözleri söyledi:

«Gemici kardeşlerim, Tanrının yalnız bir eli sizin üstünüzde; benim üstümde ise, iki eli birden. Yunus'un tüm günahkârlara verdiği dersi hangi korkunç ışık altında ele aldığımı anlattım. Bu ders, size, ama sizden çok da bana; çünkü ben sizden daha da günahkârım Şimdi kaptan köprüsünden seve seve iner, bulunduğunuz ambar ağzında aranıza katılıp, sîzlerden birinin, Tanrı gücünün kılavuzu olan bana vereceği bir başka ve daha korkunç dersi dinlemek isterdim. Nasıl oluyor da, Tanrının seçtiği bir kılavuz-peygamber, yani gerçekleri söylemesi gereken biri olan Yunus; ahlâksız Ninova halkının kulaklarına, dinlemeye yanaşmadıkları gerçekleri ve Tanrı buyruklarını söylemeye görevli kişi olan Yunus; uyandıracağı düşmanlıktan ürkerek işini bırakıyor ve Joppa'dan bir gemiye binip, hem görevinden, hem de Tanrısından kaçmayı düşünebiliyor! Ama Tanrı her yerdedir. Nitekim Yunus, Tarshish'e hiç varamıyor. Gördüğümüz gibi, Tanrı, bir balinayla üstüne geliyor; onu yutup, lânetin derinlerine sürüklüyor; bir anda deniz dibinin baş döndürücü girdaplarına fırlatıp on bir kulaç aşağılara indiriyor onu. Başına yosunlar dolanıyor ve dert denizlerinin suları kaynıyor üstünde. Ama o zaman bile, hiçbir iskandil kurşununun inemeyeceği derinliklerde, cehennemin ta göbeğinde, balina okyanusun en dibine indiği zaman -o zaman bile- Tanrı, girdaplara kapılmış, pişman olmuş peygamberin sesini duydu. Ve Tanrı, batığa söyleyeceğini söyledi; denizin dondurucu soğuklarından, karanlıklarından yükselen balina; ılık, tatlı gün ışığına, havanın ve yeryüzünün tüm nimetlerine çıktı; Yunus'u kuru topraklara kustu! O zaman Tanrı, Yunus'a 'kinci buyruğunu yolladı. Bitkin, perişan Yunus; kulakları iki deniz kabuğu gibi okyanusun binbir sesiyle uğuldayan Yunus; Tanrı'nın buyruğunu yerine getirdi. Neydi bu buyruk gemici kardeşlerim? Yalancıların yüzüne karşı doğruyu söylemek! İşte buydu o buyruk!

«Öteki ders dediğim de bu, tayfam. Bunu küçümseyen Tanrı kılavuzuna yazıklar olsun! Yazıklar olsun dünyanın büyüsüne kapılıp, İncil'in buyruğundan ayrılanlara! Tanrının yolladığı kasırgayı dindirmek için sulara yağ dökmeye yazıklar olsun! Adının iyiye çıkmasını, iyilikten üstün tutana yazıklar olsun! Bu dünyanın şanına şerefine bağlanana yazıklar olsun! Yalanla canını kurtaracağı zaman bile, doğruyu söylemeyene yazıklar olsun! Evet, büyük Paulus'un dediği gibi, yazıklar olsun kendi günahlara batmışken, başkalarına talkın verene!»

Mapple Baba, bir an halsiz düştü, kendinden geçer gibi oldu. Sonra gene başını kaldırdı, gözlerinde derin bir sevinç parlayarak, Tanrıdan gelen bir coşkunlukla bağırdı:

«Ama hey gemici kardeşlerim, her derdin sancağında mutlaka bir sevinç vardır. Derdin dibi ne denli derinlerde olursa, sevincin tepesi de o denli yükseklerde olur. Geminin iç omurgası ne kadar alçaksa, uzun serenleri de öylesine yüksek değil midir? Bu yeryüzünün kibirli tanrılarına ve amirallerine, her zaman kendi amansız benlikleriyle karşı koyarak, sevincin ne olduğunu -en yüksek, en içten gelen sevincin ne olduğunu- bilenlere ne mutlu! Bu aşağılık, bu hain dünyanın teknesi batınca, kendi kolunun gücüyle suların üstünde gene de kalabilenlere ne mutlu! Doğruluk yolunda boyun eğmeyenlere; günaha -devlet adamlarının, yargıçların cüppeleri altında da olsa- saldıranlara, günahı tepeleyenlere, yok edenlere ne mutlu! Tanrıdan gayrı efendi ya da yasa tanımayanlara, yalnız göklerin yurttaşı olanlara ne mutlu! Ne yelkenler dolusu mutluluktur onlarınki! Çağların omurgası olan bu kiliseden, taşkın insan denizlerinin fırtınaları ve dalgalarıyla sarsılmayanlara ne mutlu! Ölüm döşeğinde, son nefesiyle şöyle diyebilene ne mutlu: «Ey Tanrım, ister ölümlü, ister ölümsüz olayım, ölürken senin gücüne inanıyorum. Bu dünyadan çok, kendimden çok, senin kulun olmaya çalıştım. Ama hiçtir bütün bunlar. Sonsuzluğu sana bırakıyorum. insan nedir ki, Tanrısından daha fazla yaşasın?»

Mapple Baba sustu, cemaatı kutsadıktan sonra, elleriyle yüzünü kapadı; ve herkes çıkıp giderken, diz çöküp yapayalnız kaldı.

BÖLÜM X BİR CAN YOLDAŞI

Kiliseden hana dönünce, Queequeg'i orada yapayalnız buldum; çünkü son duadan bir süre önce kiliseden çıkmıştı. Ocağın önünde bir sıraya oturmuş, ayaklarını ateşe uzatmıştı. Elindeki zenci putu burnunun dibine sokmuş, gözlerini putun yüzüne dikmiş, bir çakıyla burnunu hafifçe yontuyor; bir yandan da kendi kendine türküler mırıldanıyordu.

Beni görünce, putu ortadan kaldırdı. Biraz sonra masaya gidip kocaman bir kitap aldı; kitabı dizine yerleştirerek, dikkatle ve düzenle yapraklarını saymaya koyuldu. Her elli yaprakta bir, duraklıyor, çevresine boş gözlerle bakıyor, şaşkınlığını belirten uzun bir ıslık çalıyordu. Sonra elliden fazla sayamıyormuş gibi, gene birden başlayarak elli yaprak daha sayıyordu. Ve bu kadar çok elli yaprağı bir arada görünce hayreti büsbütün artıyordu.

Oturup büyük bir merakla seyrettim onu. Vahşi olmasına vahşiydi; yüzü -hiç değilse benim beğenilerime göre- berbat bir haldeydi; ama gene de görünüşünde, insana hoş gelen bir şey vardı. Ruh dediğin gizlenemez. Tüm bu olmayacak dövmelerin arasından, sade ve dürüst bir insan yüreğinin belirtilerini görür gibi oldum. Ve Queequeg'in iri, derin gözlerinde, o ışıklı, kara gözlerinde, binlerce ifrite meydan okuyacak bir ruhun izleri vardı sanki. Bütün bunlardan başka, bu vahşinin hali öyle soyluydu ki, acayipliği bile büsbütün silemiyordu bunu, ömründe hiç kimseye boyun eğmemiş, kimseye borçlanmamış bir adama benziyordu. Saçları dibinden tıraş edilmiş olduğu için, alnı daha iyi meydana çıkıyor, aslında olduğundan daha da geniş görünüyor da ondan mı bilmem. Ama kafatası ölçülerine göre, Queequeg' in başının kusursuz olduğu su götürmez. Belki size gülünç gelecek, onun başı, General Washington'un işporta malı heykellerindeki başı anımsattı bana. Her ikisinde de, kaşların üstünden aynı düzenli çıkışla arkaya yatan bir alın; her ikisinde de, denize inen sık ormanlarla örtülü iki kara parçasını andıran aynı kaşlar. Queequeg, yamyam olarak gelişmiş bir George Washington idi.

Ben pencereden fırtınayı seyrediyormuş gibi yapıp, onu merakla süzerken, Queequeg bana hiç aldırmıyor, gözünü kaldırıp bakmıyordu bile

yüzüme; kendini hayran olduğu kitabın yapraklarını saymaya vermiş görünüyordu. Dün gece kardeş kardeş yattığımızı, hele boynuma sevgiyle doladığı kolunu düşündükçe, bu umursamazlığı pek garibime gidiyordu. Ama vahşiler garip kişilerdir. Zaman zaman onlara ne gözle bakacağınızı bilemez olursunuz, ilkin afallatırlar insanı; onların sadeliğindeki sessiz soğukkanlılık, Sokrates'ce bir bilgelik görünür bize. Queequeg'in, handa kalan öteki gemicilerle ya hiç, ya da pek az ahbaplık ettiğini de farketmiştim. Hiç kimseye yüz vermiyordu; tanıdıklarını çoğaltmaya hiç niyeti yok gibiydi. Tüm bunları aklım almıyordu bir türlü; ama biraz düşününce ,bir çeşit yücelik gördüm bu hallerinde: Bir adam ki, Horn Burnu yoluyla -yani yurduna giden tek yolla- kalkmış, yurdundan yirmi bin mil uzaklara gelmiş. Sanki Jüpiter gezegenine gitmiş de hiç istifini bozmuyor, tam bir huzur içinde kendi kendine yetiyor ve hiç tutumunu değiştirmiyor. Felsefenin adını bile duymadığı su götürmez ama. gene de güzel bir filozofluk payı vardır bu davranışında. Hoş, belki de gerçekten filozof olmak için, insanın, filozofça yaşadığını, ya da öyle yaşamaya çalıştığını bilmemesi gerekir. Bir adamın filozof geçindiğini duydum mu, yediğini sindiremeyen bir kocakarı gelir aklıma; «bu adam da midesini bozmuş olmalı,» derim.

Issız odada oturuyordum böyle. Ateş, ilk hızıyla odayı ısıttıktan sonra, yavaş yavaş yanmaya başlamış, tam seyredilecek hale gelmişti. Akşamın alaca karanlıkları, hayaletleri, pencereye üşüşüyor; ikimizi, o sessiz sedasız halimizi gözetliyor gibiydi. Dışarda fırtınanın gümbürtüsü olanca görkemiyle, dalga dalga yükselip alçalıyordu. O sırada garip duygular gelmeye başladı bana. İçimdeki buzlar çözüldü sanki. Yara bere içinde yüreğim ve azgın ellerimle bu yırtıcı dünyaya karşı koymuyordum artık. İnsana huzur veren şu vahşi adam, yüreğimi kurtarmıştı. Karşımda oturmuş, umursamazlığı bile, uygarlığın ikiyüzlülüklerinden ve güler yüzlü yalanlarından uzak bir yaratılış gösteriyordu bana. Vahşi olmasına vahşiydi; görülmedik bir yaratıktı; ama beni ondan yana çeken gizli bir şeyler vardı. Üstelik bu beni çeken şeyler, başkalarının onda en çok yadırgayacağı şeylerdi. Madem Hıristiyan iyiliğinde sahte bir nezaketten başka bir şey görmedim, bir de dinsiz bir dost deneyelim, dedim. Oturduğum sırayı ona yaklaştırdım, konuşmak istediğimi dostça işaretler filânla belli etmek için elimden geleni yaptım, ilkin bu yanaşmalarıma

aldırmaz göründü. Ama ben sözü dün akşamki konukseverliğine getirince, bu gece de yatak arkadaşı olup olmayacağımızı sordu bana. Evet dedim. Bundan hoşlanmış göründü, hatta belki de bir iltifat saydı bunu.

Bunun üzerine kitabı beraber karıştırdık. Bir kitabın ne demek olduğunu, içindeki tek tük resimlerin anlamını ona anlatmaya çalıştım. Bu yoldan ilgisini kazanıverdikten sonra, bulunduğumuz bu ünlü kentin şurası burası üstüne gevezelik etmeye başladık. Çok geçmeden, «haydi, seninle dostça bir tütün içelim,» dedim. Tütün kesesini ve balta-piposunu ortaya çıkardı; sessizce, «çek bir soluk,» der gibi bana uzattı. Bunun üzerine, vahşi piposunu bir o bir ben çeke çeke, bir hayli oturduk.

Putlara tapan bu adamın yüreğinde bana karşı en küçük bir soğukluk kaldıysa; pipoyu böylesine hoş, böylesine candan tüttürmemiz, soğukluğu da giderdi ve dost olduk. O da ben de kendi kendimizi zorlamadan, rahatça ısındık birbirimize. Tütün içmemiz bitince, alnını alnıma dayadı, beni kucakladı ve artık evli olduğumuzu söyledi. Onun dilinde bu, «artık canciğer dostuz, gerekirse senin için seve seve ölürüm,» demekti. Kendi yurttaşlarım arasında böyle apansız parlayan bir dostluk, vakitsiz görünebilir ve güvensizlik uyandırabilirdi. Ama bu düpedüz vahşi insan, bizim basmakalıp kurallarımızı aşıyordu.

Yemekten sonra gene dostça çene çaldık, tütün içtik ve odamıza gittik. Mumya kelleyi bana hediye etti. Kocaman tütün kesesini karıştırıp, dibinden otuz kadar gümüş dolar çıkardı; masanın üstüne yaydığı paraları tam ikiye bölüp, yarısını, bana doğru itti, bunların benim olduğunu söyledi, istemem diyecek oldum; ama paraları pantolonumun cebine tıkıp beni susturdu. Bir şey diyemedim. Sonra akşam dualarına başladı. Putunu alıp, ocağın önündeki mukavva paravanayı kaldırdı. Bazı davranışlarından ve hallerinden anladığıma göre, benim de kendisine katılmamı ister görünüyordu. Ama işin neye varacağını bildiğim için, beni çağırırsa, gider miyim, gitmez miyim diye düşündüm bir an.

Ben dinine bağlı bir Hıristiyanımdır. Sofu Presbyterian kilisesinin bağrında doğup büyümüşümdür. Bu yabanıl puta tapanla birlikte, bir tahta parçasına nasıl tapabilirdim? Ama tapınmak nedir diye düşündüm kendi kendime. «Ishmael,» dedim, «sen sanıyor musun ki, yeri göğü, puta tapanları ve tüm insanları yaratan Tanrı, kara bir tahta parçasını

kıskanabilir?» Olacak şey mi bul Ama tapınmak nedir? Tanrı buyruğunu yerine getirmek; tapınmak budur işte. Peki, Tanrının buyruğu nedir? insan kardeşlerinin sana nasıl davranmasını istiyorsan, sen de onlara öyle davran; Tanrının buyruğu budur işte. Queequeg ise, benim insan kardeşimdir. Bu Queequeg'in bana nasıl davranmasını isterim? Elbette, isterim ki, tapınmada benim Presbyterian törelerime uysun. Böyle olunca, benim de onun törelerine uymam, yani puta tapanlar gibi davranmam gerekir. Bunun üzerine ben de talaşları tutuşturdum, zararsız putcağızın ocağa yerleşmesine yardım ettim. Quee- queg He beraber ona yanık peksimet sundum, önünde iki üç kere yerlere yattım, burnunu öptüm. Bu iş bitince, kendi vicdanlarımızla ve tüm dünyayla barışmış olarak soyunup yattık. Ama hemen uyumadık, biraz da gevezelik ettik.

Nedendir bilmem; ama dostlar arasında en candan konuşmalar için yataktan iyi yer yoktur. Karı kocalar, birbirlerine yatakta içlerini dökerlermiş; kimi yaşlı çiftlerin, sabahlara değin sırtüstü yatıp, geçmiş günlerini andıkları olurmuş. Biz de Queequeg ile, yüreklerimizin bu balayında, yan yana uzanmış, birbirini seven iki insanın rahatlığıyla konuştuk.

BÖLÜM XI GECELİK

Kısa aralıklarla uyuya konuşa bir hayli zaman geçti. Queequeg'in dövmeli kara bacakları zaman zaman dostça benimkilere değiyor, sonra gene çekiliyordu, öyle rahat ve senli benli olmuştuk. Sonunda o kadar çok konuştuk ki, yarım yamalak uykumuz büsbütün kaçtı; gün doğmasına daha çok zaman varken, nerdeyse kalkacaktık artık.

Evet, iyice uyanmıştık; öyle ki, sırtüstü yatmaktan bıktık. Farkına varmadan kendimizi oturmuş halde bulduk. Yorganlara sıkı sıkı sarılıp, sırtımızı karyolanın başına dayamış; dizlerimizi iyice göğsümüze çekip, burunlarımızı ısıtır gibi, diz kapaklarımıza yaslamıştık. Böyle çok rahat, çok keyifliydik. Dışardaki ayaz, ocak yanmadığı için odanın da soğuk olması, keyfimizi büsbütün artırıyordu. Büsbütün artırıyordu diyorum; çünkü sıcağın tadını çıkarabilmek için, insan, birazcık da olsa soğuğu duymalı. Bu dünyada her şeyin değeri, kendi karşıtıyla meydana çıkar. Hiçbir şey kendiliğinden şöyle ya da böyle değildir. Kendinizi uzun süredir ve tamamiyle rahat buluyorsanız, artık size rahatsınız denemez... Ama eğer Queequeg ile benim yataktaki halimde olup da, burnunuzun ucu ya da tam tepeniz biraz üşürse, o zaman duyacağınız sıcaklığın tadına doyum olmaz. Onun için yatak odasında hiçbir zaman ateş yakılmamalı. Zenginlerin rahatını kaçıran lükslerden biri de budur. Neden derseniz, kendi rahatlığınızla dışardaki soğuk arasında battaniyelerden başka bir şey olmadı mı, bu çeşit keyfin son kertesine varırsınız. Kutuplardan gelen bir buz parçasının tam ortasında, sıcak bir kıvılcım gibi olursunuz o zaman.

Uzun süredir böyle büzülmüş otururken, ilk kez gözlerimi açmak geldi içimden. Ben, ister gece ister gündüz, ister uyuyayım ister uyanık olayım, yatakta gözlerimi hep kapalı tutarım, yatmanın keyfini daha fazla çıkarmak için. İnsan, ancak gözleri kapalıyken kendi benliğini tam duyabilir; sanki ışık, varlığımızın toprak yanına daha uygun olduğu halde, karanlık öz varlığımıza daha yakınmış gibi. Gözlerimi açıp da, kendi yarattığım hoş karanlıklardan, gece yarısının dışardan gelme ışıksız zifiri kasvetine çıkınca, bir tiksinme doldu içime. Queequeg'in, nasıl olsa uyumuyoruz, iyi mi ışığı yakalım, önerisine hiç de karşı koymadım. Üstelik de Queequeg,

piposundan birkaç soluk çekmeye can atıyordu. Dün gece yatakta tütün içmesini nasıl kötü karşılamıştım, biliyorsunuz. Ama insanın o kaskatı önyargılarını, sevgi nasıl da yumuşatıp eritiveriyor! Yatakta da olsa, şimdi Queequeg'in yanımda tütün içmesine bayılıyordum; çünkü böyle piposunu tüttürürken, Queequeg kendi evindeymiş gibi, öyle rahat, öyle keyifliydi ki, hancının yangına karşı sigortalı olup olmadığına pek aldırmadım artık. Tek duyduğum şey, gerçek bir dostla aynı pipoyu ve aynı yorganı paylaşmanın, candan ve derin rahatlığıydı. Kaba ceketlerimizi sırtımıza atıp, balta pipoyu, bir o bir ben içmeye başladık. O kadar ki, biraz sonra lambanın aydınlattığı mavi mavi dumanlar bir tente gibi üstümüzü kapladı.

Bu dalgalanan tente mi Queequeg'i aldı, uzak diyarlara yuvarlayıp götürdü, bilmem. Ama o sırada bana doğduğu adadan söz açtı; öyküsünü dinlemeye can attığım için, devam etmesini, bana her şeyi anlatmasını rica ettim. Seve seve anlattı. Öyküsünü ilk duyduğumda, birçok sözü pek anlayamamıştım; ama daha sonra, onun kırık dökük tümcelerine alışınca, anladıklarından öykünün özetini kavrayabildim.

BÖLÜM XII YAŞAM ÖYKÜSÜ

Queequeg, Kokovoko'da doğmuş; ta uzaklarda, güneye doğru, batıya doğru bir adada. Hiçbir haritada bulamazsınız bu adayı. Gerçek yerler haritaya girmez zaten.

Daha yeni yumurtadan çıkmış bir vahşiyken, belinde ottan bir kuşak, onu yeşil bir fidan sanıp otlamaya kalkan keçilerle beraber doğduğu ormanlarda gezip tozarken, Queequeg'in aklı başka yerlerdeymiş. Gördüğü bir iki balina gemisiyle yetinmeyip, Hıristiyanların yaşadıkları ülkeleri daha yakından tanımak isteğiyle daha o zaman yanarmış için için. Babası büyük bir şef, bir kral; amcası bir baş rahip. Teyzeleri ise, hiç kimselerin yenemediği savaşçıların karılarıymış. Damarlarındaki kan, soylu olmasına soylu; kral kanı. Ama korkarım, başıboş gençliğinde, yamyamlık damarları kabarıp, bu kanı bozmuştu biraz.

Sag Harbor'dan gelen bir gemi, babasının yaşadığı koya uğramış. Queequeg de bu gemiye binip Hıristiyan ülkelerine gitmek istemiş. Ama geminin tayfası tamam olduğu için, istememişler onu; kral babasının sözü de geçmemiş. Gelgelelim Queequeg inat etmiş. Ağaçtan oyma sandalına tek başına binmiş; çala kürek adadan ayrıldıktan sonra, geminin geçeceğini bildiği uzak bir boğaza gitmiş. Bu boğazın bir yanı mercan kayalık; öteki yanı denize uzanan sık sazlarla örtülü bataklık bir dilmiş. Queequeg sandalıyla sazların arasına saklanmış; sandalın puruvasını denize doğru çevirmiş, kendi de, küreği elinde, kıça oturmuş. Gemi süzülerek gelince, Queequeg'in sandalı bir ok gibi fırlayıp gemiye yanaşmış. Bir tekmeyle sandalını devirip batırmış; zincirlere tutuna tutuna gemiye tırmanıp, kendini yüzükoyun güverteye atmış; cıvatalı bir halkayı yakalayıp, «param parça da etseniz, beni buradan ayıramazsınız» diye and içmiş.

Kaptan boşuna uğraşmış, seni denize atarım demiş, bileklerinin üstüne koca bıçağını dayamış. Ama Queequeg bir kral oğlu: kılı bile kıpırdamamış. Hıristiyanların yaşadığı ülkeleri görmek uğruna her şeyi göze alan bu atılganlık, bu vahşi istek kaptana dokunmuş, sonunda yumuşamış, gemide kalabileceğini söylemiş. Ne var ki bu güzelim vahşi

delikanlı, bu denizler şehzadesi, kaptanın kamarasına ayak bile basamamış. Onu tayfa arasına atmışlar, bir balinacı yapmışlar. Ama Çar Deli Petro nasıl yabancı ülkelerin tersanelerinde işçilik etmeyi göze aldıysa, Queequeg de bilgisiz yurttaşlarını aydınlatmak gücünü ekle edebilmek için, görünüşte aşağılık olan bu işe katlanmış. Çünkü bana anlattığına göre, onun içindeki derin istek; Hıristiyanlar arasında edineceği bilgilerle kendi halkını daha mutlu -bundan da önemlisi- daha iyi insanlar yapmakmış. Ama ne yazık ki çok geçmeden, balinacıların davranışlarından anlamış ki, Hıristiyanlar da hem mutsuz, hem ahlâksız olabiliyorlar - üstelik babasının puta tapan kullarından çok daha fazla.

Sonunda Sag Harbor’a gelmiş. Orada gemicilerin neler yaptığını; daha sonra da Nantucket'de paralarını nasıl harcadıklarını görünce, zavallı Queequeg’in Hıristiyanlardan sıtkı sıyrılmış. Demek dünyanın dört bucağı da kötü; iyisi mi gene putlara tapayım demiş. Böylece, içinden putlarına bağlı kalarak, gene de Hıristiyanlar arasında yaşamış, onların ' kılığına girmiş, bozuk dillerini gevelemeye çalışmış. Bunca zamandır yurdundan uzak yaşadığı halde, hâlâ acayiplikleriyle kalması da bu yüzden.

Bir sırasını bulup sordum kendisine, memleketine dönüp taç giymeye niyeti yok mu diye; çünkü onu son gördüğünde babası çok yaşlı ve bitkin olduğuna göre, çoktan göçüp gitmiş olsa gerekti. «Hayır,» dedi, «şimdilik hayır.» Hıristiyanlığın, daha doğrusu Hıristiyanların onun huyunu bozmuş olması kaygısıyla, kendinden önceki puta tapan otuz kralın çıktığı o tertemiz ve lekesiz tahta oturmaya lâyık olmadığından korkuyordu. Ama günün birinde, içini yeniden yıkayıp arıttığı zaman yurduna dönecekmiş. Şimdilik gene denize çıkmak, dört bir okyanusta kurtlarını dökmek niyetindeydi. Onu bir zıpkıncı yapmışlardı ve ucu kancalı demir onun asası olmuştu artık.

Bu yakınlarda ne yapacağını sordum. Zıpkıncı olarak denize çıkacağını söyledi. Bunun üzerine ben de balina avına çıkmak niyetinde olduğumu, Nantucket’den gemiye binmek istediğimi, çünkü serüven düşkünü balinacılar için orasını en elverişli liman bildiğimi söyledim. Hemen Nantucket adasına benimle gelmeye karar verdi; Benimle aynı gemiye binecek, aynı vardiyaya girecek, aynı sandalda kürek çekecek, aynı yemek masasında yiyecek; kısacası benim yazgımı paylaşacaktı; benimle elele, her iki dünyanın dertlerine hiç çekinmeden göğüs gerecekti. Buna ben de

sevindim; çünkü Queequeg'e şimdi duyduğum sevgi bir yana, görmüş geçirmiş bir zıpkıncıydı o; bana büyük yardımları olabilirdi. Gerçi ben deniz ticaret gemilerinden denizi biliyordum ama, balina avının gizlerine tamamiyle yabancıydım.

Öyküsü, piposunun son dumanlarıyla bitince, Queequeg beni kucakladı, alnını alnıma dayadı. Işığı söndürdük, yatakta birbirimizden uzağa yuvarlanıp, sağa sola döndük, çok geçmeden de uyuduk.

BÖLÜM XIII EL ARABASI

Ertesi sabah, yani pazartesi günü, mumya kelleyi, peruka mostralığı olarak bir berbere sattıktan sonra, Queequeg'in verdiği parayla ikimizin de handaki hesabını gördüm. Sırıtan hancı da, müşteriler de, Queequeg ile aramızda birden başlayan bu dostluk karşısında büyük bir şaşkınlık içinde gülmekten kendilerini alamıyorlardı; çünkü hancı Peter Coffin'in, bu adam üstüne anlattığı olmayacak umacı masallarıyla beni nasıl korkuttuğunu görmüşlerdi.

Bir el arabası bulduk; benim külüstür çantamı, Queequeg'in hurcunu, hamağını içine koyduk. İskelede bağlı duran «Moss» adlı küçük Nantucket posta gemisine gittik. Yürürken millet bize bakıyordu. Quee- queg değildi merak ettikleri; çünkü sokaklarda onun gibi yamyamlar görmeye alışıktılar. Asıl şaştıkları benim onunla böylesine ahbap olmamdı. Biz onlara aldırmadan, el arabasını sırayla itip gidiyorduk. Queequeg arada bir durup, zıpkınının ucundaki kılıfı düzeltiyordu. «Karada bu zıpkını ne diye başına belâ ediyorsun, balina gemilerinin kendi zıpkınları yok mu?» diye sordum. Doğru söylüyormuşum ama, Queequeg'in kendi zıpkınına karşı özel sevgisi varmış; halis çeliktenmiş, nice ölüm savaşlarında denenmiş, balinaların ciğerleriyle senli benli olmuş o zıpkın. Sözün kısası, çiftçilerin tarlalarına, hiçbir şey getirmek zorunda olmadıkları halde, kendi oraklarıyla giden biçici ırgatlar gibi, Queequeg de onun biteceği bir takım nedenlerle, kendi zıpkınıyla çalışıyordu.

El arabasını bana devrederken, ömründe ilk gördüğü el arabası üstüne tuhaf bir öykü anlattı bana. Sag Harbor'daymış. Çok ağır olan sandığını hana taşıyabilmesi için, geminin sahipleri ona bir el arabası vermişler. Arabanın nasıl kullanılacağını hiç bilmiyormuş ama, bilgisizliğini açığa vurmamak için, sandığını el arabasına yerleştirmiş, sıkı sıkı bağlamış; sonra arabayı sırtına vurduğu gibi, rıhtım boyunca yürümeye başlamış.

«Olur şey değil, Queequeg,» dedim. «Bunu da bilmez mi artık insan! Herkes gülmedi mi sana?»

Bunun üzerine Queequeg bana başka bir öykü anlattı. Kokovoko adasının halkı düğünlerde taze hindistan cevizlerinin güzel kokulu suyunu boyalı kocaman bir su kabağına doldururlarmış. Punç kasesine benzeyen bu su kabağı, düğün evinde, hasır yer sofrasının ortasında başlıca süs olurmuş. Günün birinde büyük bir gemi Kokovoko'ya uğramış. Kaptan denizlerde az görülen bir adammış; kibarlığa ve törenlere pek düşkünmüş. Bu kaptan, Queequeg'in kızkardeşinin düğününe çağrılmış. Queequeg'in kızkardeşiyse, daha yeni on yaşına basmış, gencecik güzel bir küçük prensesmiş. Gelinin bambu kulübesinde tüm düğün konukları toplanmışken, kaptan içeri girmiş, baş köşeye, su kabağının tam karşısına, büyük rahiple Queequeg'in babası görkemli kralın arasına oturtulmuş. Yemekten önce dualar okunmuş; çünkü onlar da yemekten önce dua ederlermiş bizim gibi; ama Queequeg'in anlattığına göre, onlar dua ederken tabaklarına bakmaz, tersine, ördekler gibi başlarını havaya kaldırıp, tüm şölenleri veren Tanrıya bakarlarmış. Her neyse, dua okunduktan sonra, büyük rahibin, adanın bin yıllık geleneklerine uygun bir töreniyle şölen başlamış; Bu başlama törenine göre rahip, kutsal bilinen ve değdiği her şeyi kutsallaştıran parmaklarını, su kabağının içine batıracak ve kutsal içki elden ele dolaşıp içilecekmiş. Büyük rahibin yanında oturan kaptan bunu görünce, hem bir geminin kumandanı hem de baş konuk olarak kendini küçük bir adanın kralından üstün sayıp, rahibin bıraktığı su kabağını almış, ellerini içine daldırıp, hiç bozuntuya vermeden yıkamaya başlamış. Kutsal su kabağını, el yıkayacak bir tas sanmış anlaşılan.

Queequeg «ya sen ne der buna?» dedi. «Bizim millet gülmez mi buna?»

Gemiye gelince, yol paramızı verdik, eşyamızı yerleştirdik, güverteye çıktık. Gemi yelken açtı, Acushnet Nehrinden aşağı doğru süzüldü. Bir yanda Yeni Bedford'un sokakları set set yükseliyordu. Saydam, soğuk havada, buz bağlamış ağaçlar pırıl pırıldı. Rıhtımlarda fıçılar, kocaman tepeler gibi, dağlar gibi üstüste yığılıydı. Dünyayı dolaştıktan sonra sonunda demir atıp selâmete ermiş balina gemileri, yanyana dizilmiş, sessiz sedasız duruyorlardı. Yeni seferlere hazırlanan gemilerin içindense, çalışan marangozların, fıçıcıların, demircilerin, ziftçilerin karmakarışık sesleri geliyordu. Çünkü orada, uzun tehlikeli bir sefer bitti mi, bir İkincisi başlar; İkincisi bitti mi, üçüncüsü; ve böylece seferlerin hiç bir zaman sonu gelmez.

Tüm insan emekleri böyledir zaten; hiçbirinin sonu gelmez, insaf nedir bilmez hiçbiri.

Denize açılınca, meltemin serin tazeliği arttı; küçük gemi, ağzı köpükler saçan bir tay gibi, diri dalgaları yarmaya başladı. O sert o azgın deniz havasını nasıl çektim içime! Nasıl attım başımdan karayı; o bölük pörçük, o her yanına parayla adım atılan toprakları; o köle ayaklarının, nalların delik deşik ettiği kara yollarını! Üstünde hiçbir iz bırakmayan denizin engin cömertliğini seyre daldım.

Queequeg de benimle aynı köpüklü çeşmeden içiyor, sarhoş olup sendeliyordu benimle. Kara burun delikleri kabarmıştı; açılmış dudakları arasından, keskin, sivri dişleri görünüyordu. Uçtukça uçtuk; açık denize varınca, geminin rüzgâra saygısı arttı: bir sultanın önüne gelen köle gibi, yatıp kalkmaya başladı. Şimdi yan yata yata fırlayıp gidiyorduk. Her halat, demir teller gibi zonkluyordu. iki uzun direk, kara kasırgalarında eğilen kamışlar gibiydi. Sulara batıp çıkan cıvadranın yanında, bu yuvarlanıp gidişi öyle seyre dalmıştık ki, yolcuların bize kötü bakıp gülmelerinin farkına bile varmadık bir süre. O biçimsiz, o sünepe yolcuların aklı almıyordu iki insanın böylesine dost olmasını. Sanki aslında beyaz bir adam, badana edilmiş bir zenci değilmiş gibi! Aralarında bir takım enayiler, salaklar da vardı; denizin ne olduğunu bile bilmeyen, karadaki deliklerinden burnunu hiç çıkarmamış acemi çaylaklar. Bu toy delikanlılardan biri, Queequeg'in arkasına geçmiş, taklidini yapıyordu. O bunu görünce, oğlanın son saati geldi sandım. Gürbüz vahşi, zıpkınını yere bırakıp, onu iki koluyla yakaladığı gibi, İnanılmaz bir güç ve ustalıkla top gibi havaya fırlattı; aptal oğlan takla atıp dönerken de, kıçına bir şaplak yapıştırdı. Seninki soluğu kesilmiş bir halde, ayaklarının üstüne düştüğü sırada, Queequeg sırtını çevirdi, balta-piposunu yaktı, bir soluk çekmem için bana uzattı.

Salak oğlan, «Kaptan efendi! Kaptan efendi!» diye bağırarak, kaptana doğru koştu: «Kaptan efendi, Kaptan efendi, bir şeytan var burada, bir zebani!»

Bir ıskarmoz gibi sıska kaptan, Queequeg’in üstüne yürüyerek, «hey buraya baksana sen!» diye gürledi. «Ne rezalettir bu senin yaptığın? Adamı öldürecektin az kalsın, farkında değil misin?»

Queequeg, sakin sakin bana dönerek sordu. «Ne söyler bu?»

Tir tir tireyen toy oğlanı göstererek, «o söyler ki,» dedim, «sen az kaldı bu adamı öldürecek.»

Queequeg, çok yukardan bir küçümsemeyle dövmeli yüzünü buruşturarak «onu öldürmek ben?» dedi. «Yok, o küçük küçük balık. Queequeg öldürmez bu kadar çok küçük balık; Queequeg balina öldürür kocaman.»

Kaptan, «bana bak,» diye gürledi, «ben de öldürür seni, yamyam herif, bir daha gemimde böyle marifetler yaparsan. Onun için aklını başına topla.»

Ama tam o sırada öyle bir şey oldu ki ,asıl kaptanın aklını başına toplaması gerekti: Mayistra yelkenine fena bastıran rüzgâr, iskota halatını kopardı ve ağır seren, bir yandan öbür yana gidip gelerek, güverteyi silip süpürmeye başladı; Queequeg'in demin hırpaladığı zavallı oğlanı da denize fırlattı. Tayfaların hepsi panik içindeydi. Sereni yakalayıp durdurmaya kalkmak çılgınlık olurdu. Seren bir saniyede, sağdan sola uçup geri geliyordu. Her an paramparça oldu, olacak gibiydi. Kimse bir şey yapamıyor, yapacağa da benzemiyordu. Güvertedekiler geminin önüne kaçışmış, azgın bir balinanın ağzına bakar gibi serene dikmişlerdi gözlerini. Herkes ne yapacağını şaşırmışken, Quee- queg çevik bir hareketle diz çöküp serenin altına süzüldü, şaklayan bir ipi yakalayıverdi; ipin bir ucunu küpeşteye bağladı; öbür ucunu da başının üstünden geçen serene savurmasıyla bağlaması bir oldu. Seren, zınk diye durup herşey yoluna girdi. Uskuna başını rüzgâra verip durdu; tayfa kıçtaki sandalı denize indirmeye hazırlanırken, Queequeg, yarı beline kadar soyunup, uzun canlı bir yay gibi güverteden denize fırladı. Oç dört dakika, Queequeg'in bir köpek çevikliğiyle, uzun kollarını sulara savura savura, zaman zaman adaleli omuzlarını göstere göstere, buz gibi köpükler arasında yüzdüğünü gördük. O yaman, o yiğit insanı görüyorduk ama, kurtaracağı adam yoktu ortalarda; acemi çaylak batıp gitmişti. Queequeg suyun içinden bir ok gibi havaya fırlayıp, çevresini bir anda kolaçan etti; durumu anlamış olacak ki, dalıp gözden yokoldu. Bir iki dakika sonra, suyun yüzüne çıktı; bu sefer bir koluyla kulaç atarken, öbür koluyla cansız bir külçeyi sürüklüyordu. indirdikleri sandal çok geçmeden ikisini alıp getirdi. Salak oğlanı güç belâ ayılttılar. Gemicilerin hepsi Queequeg'i baş tacı ettiler; kaptan da özür diledi ondan, işte o günden sonra, Queequeg'e

bir midye gibi yapıştım sonuna dek. Evet, zavallı Queequeg'in son bir kez dalıp, çıkmayacağı güne dek.

Kim böyle bir şey yapar da yaptığını umursamaz? Queequeg, insansever, hayırsever derneklerden hakkettiği madalyaları hiç de bekler görünmedi. Su istedi sadece - denizin tuzunu gidermek için birazcık tatlı su. Sonra elbise değiştirdi, piposunu yaktı, küpeşteye yaslandı ve çevresindekilere tatlı tatlı baktı. Kendi kendine şöyle der gibi bir hali vardı; «Dünyamızın dört bir bucağı birbirine bağlı ortaklaşma bir dünyadır. Biz yamyamlar, şu Hıristiyanlara yardım etmeliyiz.»

BÖLÜM XIV NANTUCKET

Yolda, sözü edilmeye değer başka bir şey olmadı. Güzel bir rüzgârla sağ salim Nantucket'e vardık.

Nantucket! Alın haritanızı da bakın şu Nantucket'e! Gerçekten dünyanın bir ucundadır bu ada. Bakın nasıl karadan kopmuş, tâ açık denizlerde: Eddystone Fenerinden de daha yalnız kalmış oralarda. Bakın şuna! Bir ufacık tümsek, bir kum yığını; dört bir yanı kumsal; görünürde başka birşey yok. Kumları mürekkep kurutmak için rıh diye kullanılsa, yirmi yıl dünyaya yeter. Şakacıların söylediğine göre, kötü otlar bile kendiliğinden bitmezmiş de, zorla yetiştirilirmiş burada; Kanada'dan dikenli çalı ithal edilirmiş; balina varillerinin deliklerini tıkamak için, denizaşırı ülkelerdin ağaç tıkaç getirilirmiş; isa'nın gerildiği çarmıhın kalıntıları Roma'da ne denli kıymetliyse, Nantucket'de de tahta parçaları o denli kıymetliymiş; yazın gölgede oturabilmek için, herkes evinin önüne zehirli mantar dikermiş orada; bir tek ot yaprağı bir vaha sayılırmış; bir gün yürüyüp üç yaprağa rastladığınız yere de çayırlık çimenlik denirmiş; Lâponlar nasıl kar pabuçları giyerlerse bunlar da kum pabuçları giyerlermiş; deniz orasını öyle bir sarmış sarmalamış; dört bir yandan öyle bir sıkıştırıp kapamış ki, öylesine adalaştırmış ki orasını, küçük deniz tarakları zaman zaman deniz kaplumbağalarının sırtına yapışır gibi, onların iskemlelerine, masalarına, bile yapışırmış. Ama elbet tüm bu uydurmalar. Nantucket'in illinois gibi bereketli bir yer olmadığını göstermek içindir ancak.

Şimdi de Kızılderililerin bu adaya nasıl yerleştiklerini anlatan şu duyulmadık masalı dinleyin. Efsanelere göre şöyle olmuş: Evvel zaman içinde, bir kartal, Yeni İngiltere kıyısına süzülüp inivermiş. Kızılderili küçük bir çocuğu pençelerine aldığı gibi kaçırmış. Ana baba ahlana vahlana dursun, oğulları engin denizler üstünde gözden yokolmuş. Onlar da kartalın gittiği yana doğru gidelim demişler. Oyma, ağaçtan sandallarına binmişler, belâlı bir yolculuktan sonra, bakmışlar adanın bir yerinde, bomboş bir fildişi kafescik - zavallı Kızılderili bebeğin iskeleti.

Nantucket’e böylece yerleşip kumsalda doğanlar, geçim için elbette denize başvuracaklardı. İlkin kumlarda yengeçler, deniz tarakları toplamışlar; daha gözüpek olunca, suya girip ağlarla uskumru tutmuşlar; görgüleri ilerleyince, sandallarla morina avına çıkmışlar. Sonunda, denize koca koca gemiler indirerek, dünyamızın okyanuslarına açılmışlar; durmak bilmez seferleri, bir kuşak gibi sarmış dünyayı; Bering Boğazı’na bir göz atmışlar; ve tüm mevsimler, tüm okyanuslar boyunca, tufandan arda kalan canlıların en güçlüsüne, en canavarcasına, en dağlarcasına, bitmez tükenmez bir savaş açmışlar. Bu deniz Himalaya'sı, bu tuzlu su mastodohtu, öyle kendini bilmeyen, öyle korkunç bir güçle yüklüdür ki, korkulara tutulup kaçtığı zaman, üstünüze olanca azgınlığıyla olanca kötülüğüyle saldırdığı zamandan bile daha belâlıdır.

Böylece bu baldırı çıplak Nantucket’liler, bu deniz keşişleri, okyanusun ortasındaki karınca yuvalarından çıkarak, sular dünyasının birer iskenderi gibi, dört bir yana yayılmışlar, enginleri fethetmişler. Üç birleşik korsan devletin Polonya'yı bölüşmeleri gibi; onlar da, Atlantik, Pasifik, ve Hint Okyanusları'nı aralarında paylaşmışlar. Amerika istediği kadar Meksika’yı Teksas'a eklesin, Küba’yı Kanada'nın üstüne koysun; İngiliz istediği kadar Hindistan’ı sarsın, güneşte parlayan bayrağını dört bir yana açsın; Gene de dünyamızın üçte ikisi Nantucket'linindir; çünkü denizler onundur. İmparatorluklar imparatorun malı olduğu gibi, denizler de Nantucket''linin malıdır, öteki gemicilerin denizden geçme hakkı vardır ancak. Ticaret gemileri, uzun uzun köprülere benzer sadece; savaş filoları da yüzen kaleleri andırır yalnız. Eşkiyalar yollarda nasıl dolaşıyorsa, korsanlar bile ancak öyle dolaşabilirler denizde. Bütün yapıp yapacakları, öteki gemileri, kendileri gibi birer kara parçası olan gemileri, yağma etmektir. Geçimlerini dipsiz denizlerden çekip çıkarmaya kalkmazlar. Yalnız Nantucket'li denizde yaşar, denizde fink atar; Kutsal Kitap’ın diliyle, yalnız o denizlere gemiyle iner, kendi toprağı gibi altını üstüne getirir denizin. Evi barkı orasıdır; işi gücü oradadır. Çin'de tufanlar milyonları da boğsa, onun işi durmaz. Çayır kuşları nasıl çayırda yaşarsa, o da denizde yaşar;hep dalgalarla içiçedir; yaban keçisi avcıları Alp Dağları'na nasıl tırmanırsa, o da tırmanır dalgalara. Yıllar yılı karaya ayak basmaz; o kadar ki, karaya dönünce, bir başka dünyaya gitmiş, aya inmiş gibi olun Yuvasız martılar nasıl gün batınca kanatlarını kapar, dalgaların beşiğinde uyuklarsa, Nantucket’li de

karanlık basınca, karadan uzaklarda yelkenlerini indirir, yastığının altından sürü sürü deniz aygırları, balinalar akıp giderken, uykuya dalar.

BÖLÜM XV BALIK ÇORBASI

Küçük «Moss» rahat rahat limana varıp demir attığı sırada, vakit bir hayli geçti. Bu yüzden Queequeg ile karaya çıkınca, akşam yemeği ve yatacak yer aramaktan başka bir iş yapmadık. Fışkırtı Hanı'nın sahibi bize, yeğeni Hosea Hussey’nin Çömlekli Hanı’nı salık vermişti. Orası Nantucket'in en iyi hanlarından biriymiş, dediğine göre, üstelik, balık çorbaları da pek ünlüymüş. Kısacası, yapacağımız en iyi şeyin Çömlekçi Hanın çömleklerini denemek olduğunu söyledi bize. Ayrıca bize bu hanın yerini anlatırken, sancakta bir sarı depo göreceksin, iskele tarafındaki bir beyaz kiliseye kadar yürüyeceksiniz, bir köşede gene biraz sancak tarafına sapınca, orada karşınıza çıkan ilk adama hanı soracaksınız demişti. Bu karışık anlatma ilkin bir hayli şaşırttı bizi. Üstelik de yola çıkar çıkmaz Queequeg, sarı depo iskele tarafında olacak diye tutturmuştu: bense Peter Coffin’in sancak tarafında dediğini sanıyordum. Her neyse, karanlıkta sağa sola başvurarak, arada bir de yolu sormak için sessiz bir evin kapısını çalarak, bir yere geldik sonunda. Orasının han olduğu besbelliydi artık.

Kara boyalı iki kocaman tahta çömlek, evin kırık dökük kapısının önüne dikli eski bir gabya çubuğunun kurcetasına saplarından asılmış sallanıyordu. Bu kurcetanın uçları testereyle öyle bir biçimde kesilmişti ki, eski gabya çubuğu, darağacına benziyordu bir hayli. Belki de o sıralarda böyle şeylere karşı aşırı bir duyarlığım vardı da ondan, bu darağacına bellibelirsiz bir kuşkuyla bakmaktan kendimi alamadım. Kurcetanın öteki ucunu da görünce, boynum tutulur gibi oldu. Bak, dedim içimden, iki darağacı, biri bana, biri Queequeg'e. Bir uğursuzluk vardı bu işin içinde. Balina seferine çıkmak için ayak bastığım ilk limandaki hancının adı «Coffin» yani «Tabut,» balinacılar kilisesinde, mezar taşları karşıma dikildi; burada da bir darağacı. Üstelik de iki kocaman kara çömlek. Sakın cehennem kazanlarına alâmet olmasın bu çömlekler!

Bunları düşünürken, yüzü çilli, sarı saçlı, sarılar giymiş bir kadın gördüm. Bu kadın hanın kapısında duruyor, başının üstünde, donuk kırmızı ışıklı bir lamba sallanıyordu - kan çanağına dönmüş bir gözü andıran bir lamba. Kadın, mor yün gömlekli bir adamı tersliyordu.

«Çek git başımdan,» diyordu, «yoksa pataklarım seni.»

«Hadi gel, Queequeg, tamam,» dedim. «Mrs. Hussey bu olsa gerek.»

Öyle olduğu da anlaşıldı. Mr. Hosea Hussey buralarda yokmuş: tüm işlerini becerikli karısına bırakmış. Bizim yemek ve yatak istediğimizi öğrenince, Mrs. Hussey adamı azarlamaktan şimdilik vazgeçti, bizi küçük bir odaya götürdü, yeni bitmiş bir yemeğin artıklarıyla dolu bir masaya oturttu ve bize dönerek sordu:

«Tarak mı, morina mı?»

Elimden geldiğince nazik olmaya çalışarak, «morina mı dediniz bayan?» dedim.

Kadın, «morina mı, tarak mı?» dedi gene.

«Tarak mı yiyeceğiz akşam akşam?» dedim. «Soğuk bir tarak mı demek istiyorsunuz düpedüz? Kış günü biraz soğuk, biraz sert bir karşılama olmuyor mu bu, bayan?»

Ama kadının aklı fikri, sofrada azarlamanın sonunu bekleyen mor gömlekli adamdaydı. Benim söylediğimden yalnız «tarak» kelimesini duymuş olacak ki, mutfağın açık duran kapısına acele acele yürüyüp, «bir tarak, iki kişilik!» diye bağırdı ve yokoldu ortadan.

«Queequeg.» dedim, «bir tarakla ikimiz doyabilir miyiz dersin?»

Ama mutfaktan gelen ve insanın ağzını sulandıran sıcak bir koku beklediğimiz şeyin hiç de soğuk olmayacağını müjdeledi. Dumanı üstünde balık çorbası masaya gelince, düğüm çözülüp tatlıya bağlandı. Amanın dostlar, nasıl anlatayım size! Bu çorbanın içinde, ufak tefek ceviz boyunda tadına doyulmaz deniz tarakları, havanda döğülmüş peksimet tozu, incecik kesilmiş domuz pastırması vardı; ayrıca da tereyağ ve bol bol tuz biber. Soğuk rüzgârlı yolculuğumuz iştahımızı öylesine açmış, Gueequeg çok sevdiği bir deniz yemeğine kavuşmuş ve bu çorba öyle nefis olmuştu ki, başlamamızla bitirmemiz bir oldu. Bîr an iskemleme yaslanıp, Mrs. Hussey'in «tarak mı, morina mı?» sözünü anımsadım; küçük bir denemeye giriştim. Mutfak kapısına doğru gidip, büyük bir cakayla «Morina!» dedim ve yerime döndüm. Birkaç dakika sonra, o canım koku gene yükseldi; ama bu kez bir başka çeşnisi vardı. Çok geçmeden, güzel bir morina balığı çorbası geldi önümüze.

Hemen işe koyulduk. Çanağa kaşık daldırırken düşünüyordum:Bir morina gerçekten insanın kafasına bir şeyler yapar mıydı acaba? Neden salak adamlara «morina kafalı» derlerdi?

Sonra Queequeg ile şakalaştım:

«Şuraya bak, Queequeg,» dedim. «Çanakta canlı bir yılanbalığı var galiba, zıpkının nerede?»

Bu Çömlekçi Han gerçekten balıklı yerlerin en balıklısıydı. Adına da tam uyuyordu; çünkü burada çömlekler dolusu balık çorbası kaynıyordu. Sabah kahvaltısında balık çorbası, öğle yemeğinde balık çorbası, akşam yemeğinde balık çorbası! İnsanın kemikleri nerdeyse balık kılçığına dönecek. Evin önü deniz taraklarıyla döşeliydi. Mrs. Hussey, morinaların belkemiklerinden yapılmış bir gerdanlık takmıştı boynuna; Mr. Hussey’in hesap defterleri de en iyi cinsten eski köpek balığı derisiyle kaplıydı. Sütte bile bir balık tadı vardı. İşte buna bir türlü akıl erdiremiyordum. Ama bir sabah, balıkçı sandalları arasında gezinirken, Hosea'nın alaca ineğinin balık artıkları yediğini görünce, anladım sütün neden balık koktuğunu, inek de bir âlemdi doğrusu: Dört ayağına takunya gibi, morina kafaları geçirmiş, öyle yürüyordu kumda, şapşal şapşal.

Yemek bitince, Mrs. Hussey elimize bir lamba tutuşturup, yatak odasının en kestirme yolunu gösterdi. Queequeg önümde merdivenleri çıkarken, bu bayan kolunu uzatıp Queequeg’in zıpkınını istedi. Yatak odasında zıpkın yasakmış.

«Ama neden?» dedim, «kendini bilen bir balinacı zıpkınıyla yayar. Niye yatmasın?»

«Tehlikelidir de ondan,» dedi. «Stiggs'i, böğründe zıpkınıyla, bizim birinci katın arka odasında ölü bulduk. O zamandan beri yasak. Zavallı delikanlı dört buçuk yıl süren uğursuz bir seferden sonra, ancak üç varil yağ getirebilmişti. O gün bugün gece odalara böyle tehlikeli aletleri çıkartmıyorum kimseye! Anlaşıldı mı, bay Queequeg? (Adını öğrenmişti her nasılsa.) Sadece şu ucundaki demiri alacağım. Yarın sabaha kadar bende kalacak. Sabah kahvaltısına tarak mı, morina mı istersiniz baylar?»

«Hem tarak, hem morina,» dedim. «Değişiklik olsun diye de, bir iki tane tuzlu ringa.»

BÖLÜM XVI GEMİ

Yatakta, ertesi gün ne yapacağımızı konuştuk. Ama Queequeg’in söyledikleri beni şaşırttı, canımı sıktı. Queequeg, Yojo'ya, küçük kara putuna danışmış; Yojo da, iki üç kez, ısrarla demiş ki ona, balina gemilerini görmek ve iş almak için limana birlikte değil, benim yalnız gitmem gerekiyormuş; söz hakkı yalnız benimmiş bu işte. Yojo ancak bu şartla bizi koruyacakmış. Bizim için bir gemi seçmiş bile. Ve ben Ishmael, .dünyada o gemiden başka gemi yokmuş gibi, ister istemez onun üstüne düşecekmişim. Şimdilik Queequeg'i hiç hesaba katmadan, o gemiye hemen bağlanmalıymışım.

Şunu söylemeyi unutmuşum ki, birçok işte Queequeg Yojo’nun her dediğine güvenir, Yojo’nun her şeyi önceden bildiğini sanırdı. Yojo’yu severdi, büyük bir saygısı vardı ona. iyi yürekli bildiği bu tanrı, belki her istediğini yapamazmış ama, her zaman iyi niyetliymiş Queequeg’e göre.

Queequeg’in, daha doğrusu Yojo’nun, bineceğimiz gemi konusunda bu düşüncesi, benim hiç hoşuma gitmedi. Kendimizi ve bahtımızı emanet edeceğimiz en iyi balina gemisini seçmek işinde, Queequeg’in görüşüne pek bel bağlamıştım. Ama Queequeg, nuh dedi peygamber demedi; ben de ister istemez boyun eğdim. Aslında pek karışık olmayan bu işi bir an önce kesip atmak için, elimden geleni yapmaya hazırlandım. Ertesi sabah erkenden, Queequeg ile Yojo'yu küçük odamızda başbaşa bırakıp çıktım. O gün Queequeg ile Yojo’nun oruç nefse eziyet, dua günüymüş meğer - Paskalyadan önceki perhiz ya da ramazan gibi bir şeymiş onlar için. Bunun ne çeşit bir yortu olduğunu bir türlü anlayamadım; çünkü birçok kez uğraştımsa da, Queequeg’in din törenlerini ve kurallarını kavrayamadım gitti. Her neyse, pipo içe içe orucunu tutan Queequeg'i ve kutsal talaş ateşinde ısınan Yojo’yu kendi hallerine bırakarak, limana indim, öteye beriye koşmalar gelişigüzel soruşturmalardan sonra, üç yıllık seferlere çıkmaya hazırlanan üç gemi olduğunu öğrendim. Bunlar, «Dişi Şeytan,» «Çerez,» bir de «Pequod» idi. Dişi Şeytan nerden çıkmış bilmem; Çerez anlaşılıyor; Pequod ise bilirsiniz, Massachussetts’de bir ünlü Kızılderili kabilesinin adıdır - şimdi eski Med'ler gibi tarihe karışmış bir kabile. Dişi

Şeytan'ı şöyle bir kokladım yokladım; oradan Çerez'e atladım; sonunda Pequod'a gidip bir göz atınca, işte tam bize göre bir gemi, dedim içimden.

Ömrünüzde siz de çok tuhaf gemiler görmüşsünüzdür herhalde: Küt burunlu yelkenliler, dağ gibi Japon mavnaları, dört köşe kadırgalar, daha neler neler. Ama inanın bana, bu acayip Pequod'dan daha acayibini dünyada görmemişsinizdir. Biçimi eski; büyük denemez; hani şu vahşi bir kuşun pençelerini andıran modası geçmiş gemiler vardır, onlardan. Dört bir okyanusun kasırgalarında, limanlıklarında pişmiş, kaşerlenmiş eski teknesinin rengi, önce Mısır'da, sonra Sibirya'da savaşan, bir Napolyon askerinin yüzü gibi tunçlaşmış. Kellifelli puruvası, sakallı gibi. Eski direkleri bir fırtınada koptuktan sonra, Japon kıyılarında bir yerlerde yapılmış yeni direkleri, üç Kolonya kralının belkemikleri gibi dimdik ayakta. Güvertesi, Beckett'in bıçaklandığı Canterbury katedralinin tapıla tapıla yıpranmış mermer döşeme taşları gibi aşınmış, buruş buruş. Ama tüm bu eskiliklere; elli yıldır gördüğü yaman işin, yeni ve duyulmadık izleri de ekleniyor. Başka bir gemiye geçmeden önce Pequod'da yıllarca ikinci kaptanlık eden ve" şimdi emekli olan yaşlı Kaptan Peleg, bu geminin sahiplerinden biriydi, ikinci kaptanlığı sırasında, geminin acayipliğini büsbütün artıran süsler yaptırmıştı her yanına. Hem biçim, hem de malzeme açısından öyle görülmedik süsler ki, benzerlerine ancak eski İzlanda efsanelerinin kahramanı Thorkill-Hake'in kalkanıyla döşeğinde raslanır. Boynu pırıl pırıl fildişi gerdanlıklarla ağırlaşan bir Habeş İmparatoru gibi süslenmişti bu gemi. Baştan başa zafer anılarıyla doluydu. Düşmanlarının kemiklerini takmış takıştırmış bir yamyam gemisiydi sanki. Açık küpeşteleri, upuzun çene kemikleri gibi, güney balinalarının kocaman keskin dişleriyle donanmıştı çepeçevre. Kenevirden kas ve sinirlerini bağlamak için oraya kakılmıştı bu dişler. Karadan gelme aşağılık kazıklara sarılacağı yerde, denizin kaygan fildişlerins tutturulmuştu ipleri, halatları. Pequod, dümen olarak döner çemberi küçümsemiş, ezelden düşmanının alt çene kemiğinden yapılmış dar ve uzun tek kollu bir dümenle bezenmişti. Bu dümeni fırtınada kullanan dümenci, azgın atının çenesini yakalayıp onu eliyle dizginleyen bir Tatar'a dönerdi. Soylu bir gemi, ama her nedense gene de mahzun! Bütün soylu şeyler de böyle değil midir?

Tayfalığa aday olduğumu söylemek için, kıç güvertede yetkili bir adam aradım, ilkin kimseleri göremedim. Derken, grandi direğinin biraz

arkasında, garip bir çeşit çadır, bir Kızılderili çadırı gözüme ilişti. Sırf limanlarda kullanılan ekleme bir şeye benziyordu bu. Koni biçiminde, on ayak yüksekti. Kuzey balinalarının çene kemiklerinin ortasından ve en yüksek yerinden alınmış esnek kara kemiklerden yontma, uzun koca dilimlerle yapılmıştı. Üst uçları birbirine dayanan bu kemiklerin geniş alt yanları güverteye çakılmıştı. Bu acayip çadırın tepesindeki tüylü saçak, Pottowottamie'den gelen Sachem kabilesinden yaşlı bir KIzIlderili'nin başının üstündeki saç tutamı gibi sallanıyordu rüzgârda. Çadırın üçgen biçimindeki ağzı puruvaya doğru açılıyordu: böylece içerde oturan, geminin önünü olduğu gibi görebiliyordu.

Bu acayip kulübede birisini görür gibi oldum, önemli bir kişiye benziyordu. Vakit öğleydi; gemide çalışma bir süre durduğu için, adam kumandayı bırakmanın keyfi içinde. Oturduğu iskemle meşeden ve eski moda. Her yanı garip garip oymalar, karbartmalarla süslü. Oturulacak yeri de, kulübenin yapıldığı eski balina kemiklerinden örülü.

Bu yaşlı adamın görünüşünde hiçbir başkalık yoktu. Bütün eski gemiciler gibi güneş yanığı ve güçlü kuvvetliydi. Ouaker'lere özgü, mavi şayaktan kalın bir giysi vardı sırtında. Gözlerinin çevresi, incecik, nerdeyse görülmez bir ağ halinde, küçük küçük buruşukluklarla çevrilmişti. Sayısız fırtınalı seferlerin ve insana zor göz açtıran rüzgârların izleriydi bunlar; çünkü rüzgâr gözün kaslarını kıstırır. Kaşlar çatılınca, pek etkilidir gözün çevresindeki bu buruşuklar.

Çadırın kapısına yaklaşarak, «Pequod'un kaptanıyla mı görüşüyorum?» diye sordum.

«Farzet ki öyle,» dedi. «Ne istiyorsun?»

«Sefere çıkmak istiyorum da...»

«Ya, öyle mi? Sefere çıkmak istiyorsun demek? Nantucket'den değilsin, belli. Sen hiç balina sandalına bindin mi?»

«Hayır efendim, binmedim.»

«Balinacılıktan hiçbir şey anladığın yok galiba, ha?»

«Yok, doğru; ama bu işi çabuk öğreneceğimden eminim. Ticaret gemileriyle birçok sefere çıktığım için...»

«Boş ver ticaret gemilerine! Kes bu lâfları! Şu ayağı görüyor musun? Kıçına yersin şu ayağı bir daha ticaret gemisi lâfını edersen? Ticaret gemisiymiş, şuna bak! övünmeye mi kalkacaksın bana ticaret gemisine bindim diye? Hay Allah kahretsin! Bana baksana ahbap, balina avına çıkmak nereden aklına geldi? Bu işin içinde bir iş var gibime geliyor, ne dersin? Korsan morsan olmayasın? Son bindiğin gemiyi mi soydun yoksa? Denize açılır açılmaz kaptanları öldürmeye kalkmayasın?»,

Böyle işlerle ilişiğim olmadığını söyledim. Bu yaşlı deniz kurdunun yarı şaka yarı ciddi sözlerinin altında; bir adalının, Nantucket'li bir Cluaker'in, kara adamlarına karşı önyargılarını Cape Cod'dan ya da Vineyard'dan gelmeyen tüm yabancılar karşısındaki kuşkularını sezinliyordum.

«Peki ama, balina avına niçin çıkmak istiyorsun? Seni gemiye almazdan önce bilmeliyim bunu.»

«Bu işi görmek istiyorum da ondan. Dünyayı görmek istiyorum.»

«Demek balina avını merak ediyorsun ha? Sen hiç Kaptan Ahab'ı gördün mü?»

«Kaptan Ahab da kim?»

«Tamam, tamam, anlaşıldı! Biliyordum görmediğini. Kaptan Ahab, bu geminin kaptanı.»

«Yanılmışım öyleyse. Ben kaptanla görüştüğümü sanıyordum.»

«Senin görüştüğün Kaptan Peleg, anladın mı, delikanlı? Ben, bir de Kaptan Bildad sefere hazırlarız Pequod'u. Şusunu busunu, tayfasını filan sağlarız. Geminin sahiplerindeniz, acentalığını da yaparız. Ama benim asıl söylemek istediğim şu: Balina avının ne demek olduğunu gerçekten öğrenmek niyetindeysen, iş işten geçmeden, bunun ne olduğunu anlamana yardım edebilirim. Git, Kaptan Ahab'a şöyle bir göz at, yeter, delikanlı. Bir bacağının yerinde yeller estiğini görürsün.»

«Ne demek istiyorsunuz? Balina yüzünden mi yitirdi bacağını?»

«Yitirdi mi dedin? Sen şöyle biraz gelsene, delikanlı. Gemi batırmış, gemi batıracak tüm balinaların en canavarı kemirdi, çiğnedi, tuzbuz etti o bacağı... Sen ne söylüyorsun! Hey Hey!»

Beni biraz ürkütmedi değil bu taşkın sözler. Sonunda çektiği «hey hey»in candan acısı da dokundu bana belki. Ama elimden geldiğince istifimi bozmamaya çalışarak konuştum:

«Dediğiniz doğrudur herhalde. Kaptan, Balinanın böylesine azgın olacağını düşünmezdim doğrusu. Bilmesem, buna bir kaza der, geçerdim.»

«Bana bak, delikanlı, sen acemi çaylağın birisin galiba. Deniz nedir bildiğin yok senin. Sen sahiden denize çıktın mı? Emin misin?»

«Biraz önce söyledim ya, Kaptan. Dört kez çıktım ticaret...»

«Bırak canım şu lâfı! Unuttun mu ticaret gemileri için ne söylediğimi? Çileden çıkarma beni, ağzına alma şu ticaret gemisini. Anlaşalım seninle. Balina avı üstüne bir fikir verdim sana. Hâlâ hevesin var mı bu işe?»

«Evet, Kaptan.»

«Pekâlâ. Şimdi söyle bakalım: Canlı bir balinanın ağzına zıpkın atıp, sonra da zıpkının peşinden gidecek adam mısın sen? Çabuk söyle!»

«Bu işi mutlaka yapmam gerekse yaparım, Kaptan. Başka çare yoksa demek istiyorum; ama herhalde vardır.»

«Bu da güzel! Demek senin niyetin yalnız balina avına gitmek değil. Dünyayı da görmek istiyorsun demek? öyle demiştin galiba, değil mi? Peki öyleyse; git bakalım şuraya, güverteden rüzgâra doğru bir göz atıver; sonra gel bana, ne gördüğünü söyle.»

Bu tuhaf buyruk karşısında, biraz şaşalayıp durakladım; şaka mı değil mi, anlayamadım. Ama Kaptan Peleg kaşlarını çatıp, gözlerinin kenarlarındaki kırışıkları artırınca, istediğini yaptım.

İlerleyip baktım; Yükselen sularda gemi demirini germiş, yanlamasına denize doğru dönmüştü. -Ufuk uçsuz bucaksız, ama bomboş ve asık yüzlüydü. Sözü, edilmeye değer hiçbir şey yoktu ortalarda.

Geri dönünce, Peleg sordu: «Eh, rapor ver, bakalım, ne gördün?»

«Pek birşey görmedim,» dedim. «Sudan başka birşey yok. Alabildiğine açık bir ufuk. Ama bir bora çıkacağa da benzer.»

«Eh, anladın mı şimdi neymiş görmek istediğin dünya? Aynı şeyi görmek için ta Horn Burunlarına mı gitmek istiyorsun? Olduğun yerden

göremiyor musun dünyayı?»

Biraz afallamıştım; ama balina seferine çıkmalıydım. İlle de çıkacaktım. İster Pequod’la olsun, ister başka gemiyle. En iyisi de Pequod'la gitmekti bence. Tüm bunları Peleg’e söyledim. Böyle kararlı olduğumu görünce, beni almaya razı oldu.

«Öyleyse imzala hemen kâğıtları,» dedi. «Gel benimle.»

Güverteden kamaraya indirdi beni.

Orada, bir bodoslama kirişi üstünde oturan adam, ömrümde gördüğüm yaratıkların en acayibi, en garibiydi. Bu adam Kaptan Bildad’mış meğer - Kaptan Peleg ile beraber geminin en önemli hissedarlarından biri, öteki hisseler, bazen limanlarda olduğu gibi, yıllık taksit alan bir sürü yaşlı adamların, dulların, yetimlerin, mahkeme vesayeti altında çocukların elindeydi. Bunlardan her birinin gemideki payı, bir arşın kereste, bir kalas parçası, bir iki çivi değerini geçmezdi. Nantucket'de herkes parasını balina gemilerine yatırır; Sizlerin paranızı, denenmiş, iyi faiz getiren devlet tahvillerine yatırdığınız gibi.

Peleg gibi, Nantucket’lilerin çoğu gibi, Bildad da bir Ouaker'di; çünkü adaya ilk yerleşenler bu mezheptenmiş. Bugün bile, adada oturanların çoğunda, Quaker özellikleri aşırılığa kadar gider. Ama bu özelliklere yabancı şeyler, birbirini tutmayan şeyler katılmış; değişik biçimlere girmiştir bu özellikler. Nantucket Quaker’leri, tüm denizcilerin vebalına avcılarının en kana susamış olanlarıdır. Savaşçı Quaker’lerdir bunlar: Quaker'lerin en azgınlarıdır bunlar.

Aralarında Kutsal Kitap’tan alınmış adlar taşıyanlar vardır -adada çok yaygın bir gelenektir bu. Çocukluklarından beri, Quaker konuşmasının destanımsı ve dramatik diline alışır, herkese «siz» yerine «sen» derler. Ama daha sonraları yaşantılarının, atılganlıklar ve yiğitliklerle dolu binbir serüveni, onların bu değişmeyen özellikleriyle garip bir biçimde kaynaşır ve onlara, bir İskandinav deniz kralının ya da ozan ruhlu bir eski Romalının, çeşit çeşit kabadayıca huylarını kazandırır. Tüm bunlar, güçlü, kalbur üstü, kafası işleyen, yüreği sağlam bir insanda birleşti mi; üstelik bu insan, en uzak denizlerin sessizliği ve yalnızlığı içinde, bizim kuzeyden görmediğimiz yıldızların altında, gece nöbetlerinde, bağımsız ve özden düşünmeye, acı tatlı tüm izlenimlerini doğanın tertemiz sağlam ve zorlu

göğsünden taze taze almaya, tüm görüp geçirdikleriyle zenginleşerek, keskin ve korkusuz konuşmaya alıştı mı, işte bu insan bütün bir milletin içinde parmakla gösterilir; bu görülmeye değer güçlü yaratık, ulu tragedyalar için biçilmiş kaftandır. Her ne kadar yaradılışının derinliklerinde, huyundan ya da yaşantısından gelen hastalıklı birşeyler de olsa, onun dramatik kahramanlığına hiç zarar gelmez; çünkü, tüm tragedya kahramanları, bu hastalıklı yanları sayesinde büyük olurlar. Ey ün kazanmak isteyen delikanlılar, şunu bilmiş olun ki, insanlardaki her yücelik bir hastalıktır aslında. Ama şimdilik böyle bir adam karşısında değiliz. Bizimki bambaşka bir adam: Garip olmasına garip: ama bu garipliği, özel koşullar içinde Quaker'liğin aldığı değişik biçimden gelmedir.

Kaptan Peleg gibi Kaptan Bildad da, hali vakti yerinde, emekli bir balinacıydı. Ama o, ağırbaşlı sayılan işlere metelik vermeyen, ağırbaşlı şeyleri hor gören, ıvır zıvır sayan Kaptan Peleg'in tersine, Nantucket Quaker'lerinin en softaları arasında yetişmişti. Sonradan okyanuslarda geçirdiği yaşam; Horn Burnu'nun açıklarındaki adalarda gördüğü o çıplak güzel kadınlar, Ouaker'liği iliklerine kadar işlemiş olan bu adamın kılını bile kıpırdatmamış, ceketinin bir düğmesini bile açmamıştı. Bununla beraber, bu değerli Kaptan Bildad'ın değişmez huyu içinde, birbirini tutmayan şeyler de vardı. Adasına saldıran kara adamlarına karşı silâh kullanmaya vicdanı razı olmayan bu adam, Atlantik ve Pasifik Okyanuslarına saldırıp durmuş; insan kanı dökmemeye yeminliyken, ağırbaşlı kara giysisini sırtından çıkarmaksızın, tonlarla deniz canavarı kanı dökmüştü. Bu softa kaptan, yaşlı günlerinin akşamlarında derin düşüncelere dalınca, bu birbirini tutmayan şeyleri nasıl uzlaştırıyordu bilmem. Ama bunlara pek aldırış eder görünmüyordu. Belki de düşünmüş taşınmış, şöyle uslu akıllı bir sonuca varmıştı: Din başka şey, dünya işi başka; dünyada kazanç denilen bir şey vardır. Bildad, külüstür daracık bir kılıkla muço olarak işe başlamış; tersi balığından yapılmış geniş bir yelekle zıpkıncılığa yükselmiş; derken tayfa başı olmuş, sonra ikinci, daha sonra birinci kaptan, en sonunda da gemi sahipleri arasına karışmıştı. Demin de söylediğim gibi Bildad, altmış yaşının olgunluğu içinde serüvenli yaşantısını bitirip emekliye ayrılmış; artık geriye kalan günlerini, bunca emekle kazandığı paranın geliriyle rahat rahat yaşamak niyetindeydi.

Gelgelelim üzülerek söylemek zorundayım ki, bu kaptan pinti bir moruk diye ün salmış; denizciliği sırasında da taş yürekli bir kaptan diye tanınmıştı. Çok garip bir öyküdür ama, Bildad «Categut» balina gemisinde kaptanlık ederken, sefer dönüşü, tüm tayfasını hastahaneye götürmüşler, öylesine yıpratmış, bitirmiş zavallıları. Sofu bir adamda, hele bir Quaker'de, bu hale, en hafif deyimiyle taş yüreklilik denir. Bununla beraber, tayfasına hiç küfür etmediğini de söylerler. Ama ne yapıp yapıp, onları öyle bir çalıştırıyormuş ki, canlarını çıkarıyormuş. İkinci kaptanlığı sırasında, donuk gözlerini üstünüze dikti mi, siniriniz bozulur, birşey yapmadan duramaz olurmuşsunuz. Ya çekice, ya kave- leye sarılır, hangi işde olursa olsun, deliler gibi çalışmaya başlarmışsınız. Onun önünde gevşeklik, tembellik tutunamazmış. Kaptan Bildad'ın beden yapısı bile, çıkarını gözeten yaradılışına tıpatıp uyuyordu. Upuzun, kupkuru bedeninde, bir dirhem fazla et yoktu. İşe yaramaz diye, sakal bile bırakmıyordu yüzünde. Tutumlu, ince tüylü çenesi, havı dökülmüş geniş kenarlı şapkasının kumaşından yapılmış gibiydi.

İşte, Kaptan Peleg ile kamaraya girdiğim sırada, bodoslama kirişinin üstünde oturan adam böyle bir adamdı. O daracık yerde, yaşlı Bildad dimdik oturmuştu. Ceketi aşınmasın diye hep böyle oturur, arkasına bile yaslanmazmış. Geniş kenarlı şapkası yanıbaşında. Üst üste attığı bacakları iki sopa gibi. Yıpranmış ceketi çenesine kadar ilikli. Gözlükleri burnunun ucunda, kocaman ağır bir kitaba dalmış görünüyor.

Kaptan Peleg, «Bildad!» diye bağırdı, «hâlâ mı o kitap, Bildad? Benim bildiğim, otuz yıldır şu Kutsal Kitabı okuyup durursun boyuna. Bitiremedin mi hâlâ?»

Bildad, eski gemi arkadaşının bu dinsizce şakalarına alışmış gibi, soruya karşılık vermeden gözlerini sessizce kaldırdı; beni görünce, «kim bu?» gibilerinden Peleg'e baktı.

Peleg, «bize göre adammış aklı sıra,» dedi; «sefere çıkmak istiyormuş.»

Bildad bana dönerek, boğuk bir sesle, «istiyor musun sahi?» diye sordu.

Bildad'ın Quaker'liği neredeyse bana geçecek; farkında olmadan onun diliyle «yürekten istemekteydim,» dedim.

Peleg, «bu adama ne dersin, Bildad?» diye sordu.

Bildad, bana dik dik bakarak, «olur» dedi.

Sonra mırıldana mırıldana kitabını hecelemeye devam etti .

Görüp göreceğim Ouaker'lerin en tuhafı geldi bana bu adam. Hele o şamatacı eski gemi arkadaşının yanında, acayipliği büsbütün göze batıyordu. Sesimi çıkarmadım, merakla çevreme bakındım. Peleg bir sandığı açtı, içinden geminin defterini çıkardı, önüne bir kalemle bir mürekkep hokkası koydu, ufacık bir masaya oturdu. Tayfalığımın koşulları üzerine konuşma sırası geldi artık diye düşündüm. Balinacılıkta tayfaya aylık verilmediğini eskiden beri biliyordum. Tüm gemiciler, kaptan dahil, kazançtan «lay» dedikleri belli bir pay alırlar; ve bu paylar, gemide herkesin gördüğü işin önemine göre değişir. Şunu da biliyordum ki, balina avında acemi olduğum için, benim payım pek büyük olmayacaktı. Ama denize alışkanlığım; dümen tutmasını, halatların uçlarını eklemesini, şunu bunu bildiğim göz önünde tutulursa; sefer bittikten sonra kazanç ne olursa olsun, net kazançtan iki yüz yetmiş beşte bir oranında pay alabileceğimi sanıyordum duyduklarıma göre. İki yüz yetmiş beşte bir pay, ölme eşeğim ölme kabilinden bir pay olmakla beraber, hiç yoktan iyiydi. Bu parayla, seferde bahtımız açık olursa, yıprattığım elbiselerin yenisini alabilirdim belki. Üstelik üç yıllık yiyecek yatacak da bedava.

Bu yoldan görkemli bir servet yapılmaz diyeceksiniz. Orası öyle; sahiden de yapılmaz. Ama ben, görkemli servetlerde gözü olmayanlardanım. Dünya denen bu berbat Kasırgalar Hanı'nda beni yedirip yatırırlarsa, öpüp de başıma korum. Sözün kısası, bu iki yüz yetmiş beşte bir payı haksızlık saymıyordum; ama güçlü kuvvetli olduğum için, iki yüzde bir pay vermelerini de beklerdim.

Ne var ki, kazançtan böylesine cömert bir pay almama bir engel de vardı; Karada, hem Kaptan Peleg, hem de gözümün pek tutmadığı eski ahbabı Bildad üstüne birçok şey duymuştum. Bunlar Pequod'un başlıca sahipleriymiş; ötekiler dağınık ve hatırı sayılmaz kimselermiş; gemi işlerinin yürütülmesini bu ikisine bırakırlarmış. Cimri Bildad'ın tayfa tutma işlerine bir hayli karışacağı besbelliydi. Üstelik herif, evindeki ocağın başında oturur gibi, kamaraya bir güzel yerleşmiş, Kutsal Kitap'ını okuyordu. Peleg çakısıyla kalemini yontmaya uğraşa dursun, ihtiyar Bildad, ilgilenmesi gereken bu işe karşı hiç beklemediğim bir

aldırmazlıkla, yüzüme bile bakmadan, mırıldana mırıldana kitabını okuyordu:

«Dünyanın hâzinelerinden kendine pay çıkarmaya bakma; çünkü ey insanlar..»

Peleg, «Hey, söyle bakalım Bildad Kaptan,» diye okumasını kesti. «Ne dersin, bu delikanlıya ne pay vereceğiz?»

Bildad Kaptan, mezardan gelir gibi bir sesle konuştu: «Sen benden daha iyi bilirsin. Yedi yüz yetmiş yedide bir pay çok mu olur dersin?... Çünkü ey insanlar, alacağınız payı güveler, paslar kemirir...»

Pay! dedim kendi kendime, aman ne pay! Paya bak hele! Yedi yüz yetmiş yedide bir! Ya, koca Bildad, demek bu dünyada benim büyük pay almamı istemiyorsun. Payımı güveler, paslar kemirsin diye! ölme eşeğim ölme payı tam buna derler işte. Bu büyük rakam karadan gelen bir adamı ilk bakışta aldatabilir, insan biraz düşünüp hep saplarsa, bu yedi yüz yetmiş yedinin çok büyük bir rakam olmakla beraber, kazancın yedi yüz yetmiş yedide biri olduğunu görür... Hoş, bana kalırsa, bir meteliğin yedi yüz yetmiş yedide biriyle bir altın liranın yedi yüz yetmiş yedide biri arasında büyük bir ayrım vardır. İşte ben de öyle düşünüp hesapladım.

Peleg bağırdı: «Hay gözün kör olsun, Bildad! Delikanlıyı kazıklamaya mı kalkıyorsun! Daha fazla vermek gerek.»

«Yedi yüz yetmiş yedide bir,» dedi Bildad, gözlerini kaldırmadan; ve mırıldanmasını sürdürdü: «Çünkü senin yüreğin nerdeyse, hâzinen de ordadır...»

«Üç yüzde bir yazacağım,» dedi Peleg. «Duydun mu, Bildad! Üç yüzde bir diyorum.!»

Bildad kitabını bıraktı; tüm görkemiyle Peleg'e dönerek şunları söyledi:

«Peleg Kaptan, senin yüreğin cömert. Ama bu geminin öteki sahiplerine karşı görevini de unutmamalısın. Aralarında bunca dullar, yetimler var. Bu delikanlının emeğini böyle bol keseden karşılarsan, o dullarla yetimlerin lokmalarını ağızlarından almış olursun. Yedi yüz yetmiş yedide bir, Peleg Kaptan!»

«Ah sen yok musun Bildad!» diye gürledi Peleg. «Allah seni kahretsin, Bildad Kaptan! Eğer bu işlerde senin sözüne uysaydım, vicdanım öyle günah yüklü olurdu ki, ağırlığından Horn Burnu'nu geçen gemilerin en büyükleri bile batardı.»

Bildad hiç istifini bozmadan karşılık verdi: «Pelek Kaptan, senin vicdanın ne kadar su almaya dayanır, bilmem. Bilemem, on parmak mı, on kulaç mı. Ama Peleg Kaptan, sen bu günahlarınla kaldıkça korkarım vicdanın fazla su alacak, sonunda batacaksın cehennemin dibine Peleg Kaptan.»

«Cehennemin dibi! Cehennemin dibiymiş! Sen bana küfrediyorsun be! Küfrün bu kadarı da olmaz! Bir insana cehenneme gideceksin demek, küfürlerin en büyüğü. Hay Allah belânı versin. Bildad, hele bunu bana bir daha söyle imanını gevretirim senin! öyle şeyler yaparım ki.. Alimallah öyle şeyler yaparım ki, bir keçiyi boynuzuyla moynuzuyla canlı canlı yutmak kaç para eder bunun yanında! Defol kamaradan seni gidi iki yüzlü, kırtıpil moruk! Alarga!»

Kaptan Peleg bunları söylerken, Bildad'ın üstüne saldırdı. Ama Bildad, yaman bir çeviklikle, yana kayıp, elinden sıyrıldı.

Geminin iki mal sahibi arasındaki bu korkunç çatışma öyle ürküttü ki beni, böylelerinin gemisine binmekten vaz geçer gibi oldum. Bildad kaçabilsin diye kapının önünden çekildim; çünkü Peleg'in patlayan öfkesi karşısında, ötekinin kaçmaya can atacağını sanıyordum. Ama bir de ne göreyim, Bildad, hiç istifini bozmadan, bodoslama kirişinin üstüne gene oturdu; çıkıp gitmek aklından bile geçmemişe benziyordu. Günahkâr Peleg'in bu hallerine pek alışmış olduğu belliydi. Peleg'e gelince, birden boşanan öfkesinin zerresi bile kalmamıştı sanki. O da kuzu gibi oturdu. Ama daha sinirleri yatışmamış gibi, hafif hafif titremeler geçiriyordu.

«Uf!» dedi sonunda, «borayı atlattık galiba. Bildad, sen vaktiyle zıpkın uçlarını sivriltmesini iyi becerirdin, şu kalemi yontsana! Benim çakımın bilenmesi gerek. Ha şöyle! Eyvallah, Bildad. Hadi bakalım, delikanlım, senin adın Ishmael'di değil mi? İşte yazıldın, Ishmael, üç yüzde bir payla.»

«Peleg Kaptan,» dedim, «sefere çıkmak isteyen bir dostum da var. Yarın onu da getirebilir miyim?»

«Elbette,» dedi Peleg, «getir, görelim.»

Yeniden kitabına dalan Bildad, gözünü kaldırarak homurdandı; «O ne pay istiyor?»

Peleg, «Bırak, sen buna karışma, Bildad,» dedi. Sonra, bana dönüp sordu; « Balina avına gitmiş mi hiç?»

«Sayısız balina öldürmüş, Peleg Kaptan.»

«Peki öyleyse, getir onu da.»

Kâğıtları imzaladıktan sonra, o sabah yaptığım işe sevinerek çıktım gittim. Queequeg ile beni Horn Burnu'na götürmek üzere Yojo'nun seçtiği geminin Pequod olduğundan yüzde yüz emindim.

Ama bir iki adım atar atmaz aklıma geldi; bineceğim geminin kaptanını daha görmemiştim. Aslında Kaptan balina gemisi hazırlandıktan, tayfalar gemiye bindikten sonra kendini gösterir, kumandayı alır;

çünkü bu seferler öyle uzun ve karada geçen günler öyle kısadır ki, kaptanın ailesi ya da ailemsi başka bağları varsa, gemi limandayken ortaya çıkmaz, denize açılmaya hazır oluncaya değin işleri mal sahiplerine bırakır. Bununla beraber, kaptana bir göz atmak da fena olmazdı, buyruğuna girip elin kolun bağlanmadan önce. Onun için geriye döndüm. Peleg Kaptan'a yaklaştım yeniden. Kaptan Ahab'ı nerede bulabileceğimi sordum.

«Ne yapacaksın Kaptan Ahab'ı? Herşey tamam artık, yazıldın.»

«Evet ama, bir görsem iyi olur.»

«Şimdi görebileceğini sanmam. Nesi var bilmem, evine kapanmış. Hasta mıdır, nedir? Ama hastaya da benzemiyor. Yok canım, hasta olamaz. Ama iyi de değil. Beni bile görmek istemediği oluyor, delikanlı. Seni görmek isteyeceğini sanmam. Garip bir adamdır Kaptan Ahab kimine göre. Ama iyi de bir insandır. Hoşlanacaksın ondan, merak etme, merak etme. Yamandır Kaptan Ahab. Tanrısını dinlemez; kendi bir Tanrı gibidir. Pek konuşmaz; ama konuşunca da dinlemeye değer. Gözünü aç, benden sana söylemesi: Ahab rasgele bir adam değildir. Üniversitelerde de okumuş, yamyamların arasında da bulunmuştur. Denizlerden daha derindir onun bildikleri. Onun attığı şimşekli mızrak, balinalardan çok daha güçlü, çok daha gizemli düşmanlara saplanır. Ne mızraktır ol Keskinlikte, attığını

vurmada, üstüne yoktur adamızda! Nerede o, nerede Bildad Kaptan! Hatta nerede Peleg Kaptan! Ona Ahab derler, oğlum! Biliyorsun, eski zamanlarda tacı tahtı olan bir kraldı Ahab!»

«Ama çok da kötü bir kral. Öldürüldüğü zaman, köpekler kanını içmişler, o değil mi?»

«Gel şöyle, yanıma gel. Biraz daha, biraz daha,» dedi Peleg. Öyle bir bakış baktı ki bana, korktum nerdeyse. «Aman evlât, sakın Pequod'da bu lâfı edeyim deme. Hiçbir yerde ağzına alma bu lâfı. Bu adı kendi almamış ki Kaptan Ahab! Anası olacak o cahil, o kaçık dul karının aklına öyle esmiş. Ahab daha on iki aylıkken ölmüş anası. Ama Tistig, Gay Head'deki Kızılderili kocakarı, bu adın altında bir uğursuzluk olduğunu söylemiş. Sana aynı şeyi söyleyecek başka serseriler de çıkabilir. Haberin olsun, yalandır tüm bunlar. Ben Kaptan Ahab’ı iyi tanırım; yanında ikinci kaptanlık ettim yıllar önce. Ne olduğunu bilirim - iyi insandır. Bildad gibi sofuların iyisi değil. Küfreden iyi insanlardan. Biraz benim gibi; ama benden çok üstün. Gülen söyleyen cinsten değildir, orası öyle. Son seferinden dönüşte de bir aralık delirir gibi oldu. Ama kesilen, durmadan kanayan bacağının acısı korkunçmuş da ondan herkese göre. Şunu da biliyorum ki, son seferinde o Allahın belâsı balina yüzünden bacağını yitirdikten sonra, dünyasına küstü; çok fena küstü, hatta vahşileşti zaman zaman. Ama geçer tüm bunlar. Hem ben sana bir şey söyleyeyim mi, delikanlı, inan bana, sefere güleryüzlü kötü bir kaptanla çıkmaktansa, asık yüzlü iyi bir kaptanla çıkmak daha hayırlıdır. Hadi artık, güle güle. Adı kötü diye, sakın Kaptan Ahab'ı kötü adam bilme. Hem sonra, oğlum, Ahab'ın bir karısı da var. Daha üç sefer oldu evleneli. Uysal, tatlı, gencecik bir kadın. Bunu da unutma. Bu yaşlı adamın bir çocuğu da oldu bu tatlı kadından. Böyle bir adamın özünde umutsuzca bir kötülük olabilir mi? Hayır, hayır evlât, vurulmuş, yıkılmış bir insandır Ahab; ama insandır!»

Gemiden hanag gelirken bir hayli dalgındım. Kaptan Ahab üstüne rastlantıyla öğrendiklerim, garip, belirsiz bir acı doldurmuştu içime. O gün bir yakınlık duymuş, acımıştım ona. Neden bilmem; bacağını böylesine amansızca yitirmiş olmasından belki de. Bir yandan, saygı dolu garip bir korku da duymuyor değildim ona karşı. Tam korku da değildi bu. Ne olduğunu anlatamayacağım, karmakarışık bir şeyler duyuyordum, beni Kaptan Ahab'dan yana çeken bir şeyler. Az tanıdığım bu adamın gizini

öğrenmenin sabırsızlığı içindeydim. Ama sonunda başka düşüncelere daldım. Ahab'ın karanlık benliğini düşünmez oldum.

BÖLÜM XVII RAMAZAN

Queequeg'in ramazan, oruç ve dualarının bütün gün süreceğini bildiğim için, karanlık basıncaya değin onu rahatsız etmek istemedim. Çünkü herkesin din işlerine büyük bir saygı vardır bende, bu din işleri ne denli gülünç olursa olsun. Zehirli bir mantara tapan bir karıncalar cemaatini bile hor görmeye gönlüm razı değildir. Hatta dalkavukluğu din haline getiren uşaklar cemaatını bile hor görmem. O zavallı uşaklar ki, bizimkinden başka hiçbir dünyada görülmeyecek bir aşağılıkla, bir mal mülk sahibinin ölüsü önünde yerlere yatarlar, sırf bu adamın uçsuz bucaksız toprakları var diye, ölüsü bile hâlâ kira alıyor diye bu topraklardan.

Bana kalırsa, biz Presbyterian kilisesine bağlı iyi Hıristiyanlar, anlayışlı olmalıyız bu işlerde. Puta tapanlar, ya da bilmem kimler abuk sabuk dinsel törenler yapıyor diye, kendimizi hepsinden üstün görmemeliyiz pek. Queequeg'e bakın örneğin; Yojo'su ve ramazanı üstüne ne saçma düşünceleri vardır kimbilir. Ama ne çıkar bundan? Queequeg ne yaptığını bilse gerek. Halinden hoşnut. Rahat bırakalım onu. Onunla ne kadar tartışmalara girsek boşuna. Bırakalım ne isterse yapsın. İster Presbyterian olalım, ister puta tapalım, Tanrı hepimizin yardımcısı olsun. Neden derseniz, hepimizin kafasında bir çatlaklık var; hepimizin esaslı bir onarım görmesi gerekiyor.

Akşama doğru, Queequeg'in tüm din törenleri bitmiştir artık, dedim. Odasına çıkıp kapıya vurdum. Ses yok. Açmaya uğraştım ama, kapı içerden kapalı. Kapının deliğinden, «Queequeg!» diye seslendim. Gene çıt yok. «Hey Queequeg! Niçin cevap vermiyorsun? Ben'im - ben, Ishmael.» Ama baktım gene ses seda yok. Merak etmeye başladım. O kadar bol zaman bırakmıştım ki dualarına... Sakın Queequeg'e inme inmiş olmasın! Anahtar deliğine gözümü dayadım. Ama kapı, odanın bir köşesine baktığı için, çarpuk çurpuk, biçimsiz bir şeyler görebildim ancak: Yatağın ucu, duvarın bir parçası, işte o kadar. Queequeg' in zıpkınının tahta sapını duvara yaslanmış görünce, şaştım. Dön gece odaya çıkmadan önce, hancı kadın almıştı onu. Garip, dedim kendi kendime. Ama zıpkın burada

olduğuna, Queequeg de onsuz sokağa pek çıkmadığına göre, kendisi de burada olacak, ötesi yok.

«Queequeg! Queequeg!»

Ses yok gene. Bir şeyler oldu, inme indi! Kapıyı kırmaya kalktım; ama kıramadım bir türlü. Aşağı koştum; karşıma çıkan ilk insana, hizmetçi kıza, kuşkularımı söyledim.

«Vah! Vah!» diye bağırdı hizmetçi kız. «Ben de bir şeyler var diyordum. Kahvaltıdan sonra yatağı yapmağa gittim; kapı kilitliydi. Çıt çıkmıyordu içerden. O zamandan beri de çıkmadı. Ama dedim, belki ikisi de sokağa gitmiş, eşyaları çalınmasın diye de kapıyı kilitlemişlerdir. Eyvah! Eyvah! Bayan! Hanımım! Cinayet var! Mrs. Hussey! İnme indi!»

Hizmetçi kız böyle bağıra bağıra mutfağa koştu, ben de ardından.

Çok geçmeden Mrs. Hussey göründü. Bir elinde hardal kabı, bir elinde sirke şişesi vardı; çünkü bir yandan onları doldurmak, bir yandan da küçük zenci oğlanını azarlamakla meşgulmüş o sırada.

«Odunluk!» diye bağırdım, «odunluk nerede? Koşun, Allah rızası için, bir şey getirin de kapıyı kıralım. Baltayı getirin, baltayı! İnme indi! Mutlaka!»

Bunları söylerken, ne yaptığımı bilmeden, gene ellerim bomboş yukarı fırlamak istedim. O sırada Mrs. Hussey, elinde hardal kabı ve sirke şişesi, yüzünde de hint yağı içmiş bir kadının hali, yolumu kesti:

«Ne oluyorsun, delikanlı?»

«Baltayı getirin! Allah rızası için, koşun bir hekim çağırın ben kapıyı kırarken!»

Hancı kadın, bir eli serbest kalsın diye sirke şişesini hemen bırakarak, «bana bak, delikanlı,» dedi, «sen bana baksana! Hangi kapıları kırıyorsun, benim kapılarımı mı?» Bir kolumu yakalayıp sordu: «Nen var senin, gemici, ne oluyorsun?»

Elimden geldiğince soğukkanlılıkla her şeyi çarçabuk anlattım. Hancı kadın daha iyi düşünmek için, farkında olmadan sirke şişesini burnuna dayayıp bağırdı:

«Eyvah! Zıpkını şuraya koymuştum, bakalım yerinde mi?»

Merdivenin altındaki dolaba koştu, bir göz atıp geldi. Zıpkının yerinde olmadığını söyledi.

«Öldürdü kendini!» diye bağırdı. «O da tıpkı zavallı Stigg gibi! Bir battaniyem daha hapı yuttu! Allah biçare anasına sabır versin! Benim handan da hayır yok artık bu gidişle. Kız kardeşi var mıydı acaba zavallı delikanlının? Bizim kız nerede? Koş, Betty, boyacı Snarles'a koş. Bir tabela hazırlasın bana, burada kendini öldürmek yasaktır diye. Oturma odasında tütün içmek de yasaktır yazsın üstüne. Bir taşla iki kuş vurmalı. Vurdu kendini! Allah günahını bağışlasın! Nedir bu gürültü böyle? Hey delikanlı, alarga o kapıdan!»

Ben o kapıyı gene zorlarken, üstüme saldırmış, kolumu yakalamıştı:

«Bırakmam! Müessesemi yıktırmam! Git çilingir çağır; buradan aşağı yukarı bir mil ötede bir çilingir var. Hadi, alarga!» Derken, elini cebine soktu: «Dur şurada bir anahtar var, uyar herhalde. Bir deneyelim,» dedi.

Hancı kadın, anahtarı kilide soktu çevirdi. Ama boşuna! Queequeg sürmeyi çekmişti içerden.

«Kıracağız, çare yok!» diyerek hız almak için geriledim. Hancı kadın gene beni yakaladı; müessesesini yıktırmayacağına yeminler etti. Elinden kurtuldum ve birden ileriye fırlayarak, bütün gücümle kapıyı omuzladım.

Kapı korkunç bir gürültüyle ardına kadar açıldı; duvara saplanan kapı tokmağı, sıvaları tavana kadar fırlattı. Aman yarabbi! Bir de ne görelim! Queequeg hiçbir şey yokmuş gibi, kılı kıpırdamadan, odanın tam ortasında, kıçı topuklarında, bir tuhaf çömelmiş - Yojo’su da başının üstünde! Ne o yana bakıyor, ne bu yana Hiçbir canlılık belirtisi göstermeden, taş kesilmiş gibi duruyor.

Yanına yaklaşarak, «Queequeg!» dedim, «Queequeg! Ne oldu sana!»

Hancı kadın, «bütün gün böyle mi oturmuş bu adam? Olur şey değil!» dedi.

Ama ne dedikse boşuna. Ağzından tek kelime alamadık. Nerdeyse itip devirecektim onu; çünkü böyle put gibi duruşu dayanılır şey değildi; doğaya aykırı, biçimsiz bir oturuştu bu. Hele, belki yemek bile yemeden, sekiz on saat sürerse..

«Mrs. Hussey,» dedim, «yaşıyor ya, siz ona bakın. Bizi yalnız bırakın ne olur; bu acayip işi ben hallederim.»

Hancı kadının üstüne kapıyı kapadıktan sonra, Queequeg'i kandırıp bir iskemleye oturtmak istedim; ama nerede! Bütün tatlı dillerime, yalvarmalarıma aldırış bile etmedi; ne kılını kıpırdattı, ne bir şey söyledi, ne de yüzüme baktı. Benim orada olduğumun farkında bile değil gibiydi.

Bu da Queequeg'in ramazanının gereklerinden mi acaba diye düşündüm. Böyle kıç üstü çömelerek mi oruç tutulur onun doğduğu adada? Öyle olacak herhalde; inançları arasında bunun da bir yeri olsa gerek. Otursun öyleyse, ne yapalım. Er geç kalkacak nasıl olsa. Allaha şükür, sittin sene süremez ya bu! Bereket versin ramazan yılda bir kez geliyor; hep aynı günlere de rastlamıyor galiba.

Akşam yemeğine indim. Uzun uzadıya tayfa masalları dinledim. Kendi deyimleriyle «ballı börek» bir seferden yeni dönmüşlerdi bu gemiciler. (Sadece Atlantik Okyanusunun kuzeyinde, uşkuna ya da brik ile yapılan kısa balina seferlerine böyle derler.) Bu ballı böreklileri saat on bire kadar dinledikten sonra, yatmağa çıktım. Bu saatte ramazan işi çoktan bitmiştir artık diyordum. Hayır, bitmemiş; Queequeg gene tam bıraktığım yerdeydi; bir parmak oynamamıştı oradan. Artık kızmaya başladım: Başında bir tahta parçası, soğuk bir odada, sabahtan gece yarılarına değin böyle Çömelip kalmak, düpedüz budalalıktı, çılgınlıktı.

«Allah rızası için Queequeg, kalk artık, kendine gel. Hadi, kalk da bir şeyler ye. Açlıktan gebereceksin; kendini öldürmek mi niyetin. Queequeg?».

Hiçbir şey söylemedi. Bunun üzerine umudumu kestim artık; ben yatar uyurum, biraz sonra o da gelir herhalde, dedim. Ama yatağa girmezden önce, ayı postunu aldım. Queequeg’in üstünü örttüm; çünkü gecenin ayaz olacağı belliydi, onun sırtında da her zamanki kısa ceketinden başka birşey yoktu. Yattım ama, bir süre gözüme uyku girmedi bir türlü. Mumu söndürmüştüm. Queequeg'in bu soğukta, bu karanlıkta, dört adım ötemde, yapayalnız böyle çömelmiş oturması, çok üzüyordu beni. Bir düşünün! Bu kasvetli, bu anlaşılmaz ramazanda, kıç üstü çömelmiş upuyanık puta tapan bir adamla tüm geceyi geçirmek nedir bir düşünün!

Gene de uyudum sonunda. Sabaha dek hiçbir şeyden haberim olmadı. Gün doğarken uyanıp yataktan bakınca, Queequeg'i gene aynı durumda gördüm; yere vidalanmıştı sanki. Ama ilk güneş ışığı pencereden sızınca, ayağa kalktı. Eklemleri tutulmuş, oynattıkça takur tukur ediyordu; ama Queequeg halinden memnun görünüyordu. Topallaya topallaya yanıma geldi; alnını alnıma dayadı ve ramazanın bittiğini haber verdi.

Biraz önce de söyledim. Onun bunun dinine bir diyeceğim yoktur benim. Kimseyi öldürmesin, kendi inancında olmayanları kötülemesin de, istediğine inansın. Ama bu inanç gerçekten bir çılgınlık haline gelince, insanı işkenceye sokup, bu dünyamızı içinde oturulmaz bir hana çevirince; böylesi dindarları bir kenara çekip bu iş üstünde konuşmanın tam sırasıdır artık.

İşte ben de öyle yaptım.

«Queequeg,» dedim, «şimdi yatağa yat da beni dinle.»

Ta başından, ilkel dinlerin nasıl doğup, nasıl geliştiklerini anlattıktan sonra, bugünkü çeşitli dinlere geldim. Queequeg’e anlatmaya çalıştım ki, bu paskalya perhizleri, bu ramazanlar, soğuk kasvetli odalarda Çömelip oturmalar, falan filanlar, düpedüz abuk sabuk şeylerdir: bedene zararlı, ruha yararsız şeylerdir; sözün kısası, sağlığın da, sağduyunun da en basit kurallarına aykırıdır bunlar. Ayrıca onun aklı başında, kafası çok iyi işleyen bir vahşi olduğunu; bu gülünç ramazanıyla düpedüz budalaya döndüğünü görmekten üzüntü duyduğumu, çok büyük üzüntü duyduğumu söyledim. Üstelik de, dedim, oruç tutmak bedeni çökertir; bu yüzden ruh da çöker; ve oruçtan doğan tüm düşünceler, ister istemez, cılız miskin düşüncelerdir. Bunlardan ötürü de, midesi bozuk tüm dindarlar, gelecek üstüne karamsar düşünceler beslerler.

Konudan biraz ayrılarak, «kısacası, Queequeg,» dedim, «cehennem kavramı, perhiz çöreğiyle midesini bozmuş bir adamın kafasından doğmuştur ilkin. O gün bugün de, oruçların babadan oğula getirdiği sindirim bozuklukları içinde süre gelmiştir.»

Bunun üzerine, düşüncemi Queequeg’e açıkça anlatabilmek için, kendisi hiç mide rahatsızlığı geçirmemiş mi diye sordum. Hayır, bu iş yalnız bir kez gelmiş başına, babasının verdiği müthiş bir şölenden sonra:

O gün büyük bir savaş kazanılmış, öğleden sonra saat ikiye doğru, elli düşman öldürülmüş; ve hemen o akşam, ellisi de pişirilip yenmiş.

Ürpererek, «yeter, yeter, Queequeg,» dedim, «anlaşıldı.»

Anlatmasına hiç gerek yoktu; biliyordum işin neye vardığını Queequeg'in adasına gitmiş bir denizciyle tanışmıştım; o anlattı: Büyük bir savaş kazanıldı mı, kiralın avlusunda ya da bahçesinde, ölüler şişlerde kızartılır, büyük tahta sinilere yerleştirilir; pilav yerine de çepeçevre ekmek ağacı meyvaları ve hindistan cevizi ezmeleriyle donatılır; ağızlarına süs diye maydanoz doldurulur; ve kiralın selâmlarıyla, tüm dostlarına yollanırmış, tıpkı bizim Noel yortusunda eşe dosta armağan diye yollanan Hıristiyan hindileri gibi!

Üstelik, dinler üstüne ileri sürdüğüm düşüncelere Queequeg’in pek aldırış ettiği yoktu. Dinlemiyordu bile söylediklerimi; çünkü o, dinlere ancak kendi açısından bakıyordu. Ne denli açık konuşmaya uğraşırsam uğraşayım, kullandığım sözcüklerin üçte birini de anlamıyordu. Gerçek dinin ne olduğunu benden çok daha iyi bildiğinden de hiç kuşkusu yoktu herhalde. Nerdeyse benim hesabıma üzülerek, acıyarak, tepeden bakıyordu bana. Belki de içinden şöyle düşünüyordu: Vah, vah! Bu denli aklı başında bir delikanlının putlara tapan yüce bir din karşısında böyle umutsuzca duygusuz kalması ne yazık!

Sonunda kalktık giyindik. Orucundan hancı kadın kazançlı çıkmasın diye, Queequeg, türlü türlü balık çorbalarından tıka basa bir sabah kahvaltısı yaptı. O da bitince, Pequod'a gitmek üzere handan çıktık. Yassı balığı kılçıklarıyla dişlerimizi temizleyerek, salına salına yürüdük.

BÖLÜM XVIII DAMGASI

Queequeg'in zıpkını elinde, rıhtımda gemiye doğru yürüyorduk. Birden Kaptan Peleg, Kızılderili çadırından ters ters seslendi bize; arkadaşımın yamyam olduğunu nereden bileceğini, yamyamların kâğıtlarını göstermeden gemiye ayak basamayacaklarını söyledi.

Arkadaşımı rıhtımda bırakıp küpeşteye fırladım.

«Anlamadım, ne demek istiyorsunuz, Peleg Kaptan?» dedim.

«Kâğıtlarını göstersin demek istiyorum.»

Kaptan Bildad da, Peleg'in arkasından başını çıkararak, boğuk sesiyle, «evet ya,» dedi. «Hıristiyanlığı benimsediğini kanıtlaması gerekir.»

Sonra Queequeg'e dönerek, «cehennem zebanisi,» dedi, «sen şu sırada hiçbir Hıristiyan kilisesine girdin mi, girmedin mi?»

«Elbette,» dedim, «İlk Hıristiyanlar Cemaati Kilisesine üye yazılmış.»

Burada şunu açıklamalıyım ki, Nantucket'de gemilere binen dövmeli vahşilerin birçoğu, er geç Hıristiyan kiliselerine yazılırlar.

Bildad bağırdı: «ilk Hıristiyan Cemaati mi dedin? Demek bu yamyam, Diyakos Deuteronomy Coleman'ın evinde toplananlardan, öyle mi?»

Bunu söylerken gözlüklerini çıkardı, kocaman sarı mendiliyle sildi; sonra yeniden dikkatle gözüne takarak, çadırdan çıktı; küpeştenin üstünde kazık gibi eğilerek, Queequeg'i tepeden tırnağa uzun uzadıya süzdü.

Sonra bana dönüp, «ne zamandan beri yazılmış?» diye sordu. «Çok olmadı her halde, delikanlı?»

Peleg, «evet,» dedi, «üstelik, doğru dürüst vaftiz de etmemişler bunu. Yoksa şu şeytan mavisi kalmazdı yüzünde.»

Bildad gene bağırdı: «Doğrusunu söyleyin bana! Bu dinsiz herif Diyakos Deuteronomy cemaatının devamlı üyesi mi sahiden? Ben her pazar uğrarım oraya, hiç görmedim bunu.»

«Benim, ne Diyakos Deuteronomy’den haberim var, ne de cemaatından,» dedim. «Benim bütün bildiğim şu: Queequeg, yani şu gördüğünüz adam, İlk Hıristiyanlar Cemaati Kilisesi'nin doğuştan üyesidir. Bu Queequeg'in kendisi bir diyakosdur. Öyledir gerçekten.»

Bildad sert sert, «delikanlı,» dedi, «sen benimle alay ediyorsun. Hitit misin, nesin sen, anlat ne demek istediğini. Nedir bu ilk kilise dediğin, söyle.»

Böyle sıkıştırılınca, ben de şunları söyledim: «Demek istiyorum ki, Kaptan, bir tek eski Katolik kilisesi vardır. Siz de, ben de, Kaptan Peleg de, bu Queequeg de, hepimiz de, analardan doğan tüm canlılar da, bu kilisedendir. Tapınan tüm dünyanın ilk ve son büyük cemaatı budur. Hep bunun İçindeyiz. Acayip putlara tapmasına tapar kimimiz; ama dünyayı saran büyük inancı hiç değiştirmez bu. Hepimiz eleleyiz bu büyük inançta.»

Peleg bana yaklaşarak, «elele de söz mü? Kenetliyiz birbirimize.» dedi. «Delikanlı sen acemi tayfa diye değil, papaz diye girmeliydin gemiye. Ben ömrümde bundan güzel vaaz duymadım. Sen, Diyakos Deuteronomy’yi de geçtin. Mapple Babayı da - o Mapple Baba ki, büyük adam sayılır. Hadi, atla gemiye, atla gemiye. Boş ver kâğıtlara. Delikanlı, söyle şu Quohog'a - adı öyle miydi - söyle Quohog'a da gelsin. Vay babam vay! O ne zıpkın! Yaman birşeye benziyor. Kullanmasını bildiği de belli. Bana baksana, Quohog musun nesin sen? Balina sandalı puruvasında durdun mu hiç? Sen balık vurdun mu hiç?»

Queequeg, bir tek söz söylemeden, o yabani halleriyle, önce küpeşteye, oradan da geminin yanında asılı duran sandallardan birine atladı. Sol dizini gerdi, zıpkını dengeye getirerek, şuna benzer bir şeyler bağırdı:

«Kapitan, siz var görmek küçük katran damla şu aşağı suda? Gördü siz? Tamam, tut bu katran bir balina göz, tamam!»

Ve hemen keskin bir nişan alarak fırlattığı zıpkın, yaşlı Bildad'ın geniş kenarlı şapkasının ve güvertenin üstünden süzülerek, ta uzaktaki parlak katran parçasını yok etti.

Queequeg, kılı kıpırdamadan zıpkının ipini çekerken, «şimdi gördü,» dedi. «Tut ki bu bir balina göz. O zaman öldü bu balina.»

Peleg, uçan zıpkının korkusundan kamara merdivenine sıvışan ortağına bağırdı:

«Bildad, çabuk ol! Bildad, çabuk ol diyorum sana. Hemen gemi defterini getir. Bu Quohog, bizim sandallardan birinde olmalı mutlaka. Bana bak, Quohog, sana doksanda bir pay veriyoruz. Nantucket'de hiçbir zıpkıncıya böyle büyük bir pay düşmemiştir.»

Kamaraya indik; ve Queequeg hemen deftere yazıldı; hem de benim sandal takımına. Buna da ayrıca sevindim.

Her şey tamamlanıp, iş imzaya kalınca, Peleg bana döndü:

«Bu Quohog yazmasını bilmez herhalde,» dedi. «Hey Quohog bana bak, hay Allah kahretmeyesi! Sen adını yazmasını bilir misin? Yoksa damga mı basarsın?»

Bu soru karşısında, Queequeg hiç istifini bozmadı; çünkü iki üç kez başından geçmişti bu çeşit törenler. Uzattıkları kalemi aldı ve kâğıtta gereken yere, kolundaki döğmelerden birini - acayip bir yuvarlak biçimi, olduğu gibi kopye etti. Böylece Kaptan Peleg'in inatla yanlış söylediği Queequeg adı, damgasıyla birlikte şu biçimi aldı :

QUOHOG

Damgası

+

Tüm bunlar olup biterken, Kaptan Bildad'ın gözleri hep ciddi ciddi Queequeg'in üstüne dikili kalmıştı. Sonunda bir tören havası içinde ayağa kalktı, boz gocuğunun kocaman ceplerinden çıkardığı bir tomar ince din kitapları arasından «Kıyamet Günü Geliyor; Ya da Yitirilecek Vakit Yok» başlıklı bir tanesini seçti. Kitabı Queequeg'in eline tutuşturdu; sonra Queequeg'in ellerini kitapla birlikte kendi elleri arasına aldı ve gözlerinin içine bakarak şöyle dedi:

«Ey karanlıkların oğlu, sana karşı görevimi yerine getirmeliyim. Ben bu geminin sahiplerinden biriyim. Ve tüm tayfanın ruh selâmetini düşünürüm. Korkarım, sen puta tapma törelerine bağlısın hâlâ. Yalvarırım sana, ömrü billâh, İblis'in kulu kölesi Baal denilen puttan ve yedi başlı

ejderhadan vazgeç. Tanrının öfkesinden kork. Gözünü dört aç diyorum sana. Tanrı seni korusun, cehennem ateşlerinden sakın, dümeni kır!»

Yaşlı Bildad'ın konuşmasında, din kitaplarının ve gündelik yaşamın sözlerine, tuzlu denizlerin taqt karışıyordu hâlâ.

Peleg bağırdı: «Haydi aganta, Bildad, aganta! Zıpkıncılarımızın ahlâkını bozacaksın bu gidişle. Zıpkıncının softasından hayır gelmez. Biraz köpek balığına benzemeli zıpkıncı dediğin. Benzemedi mi, on para etmez. Bir balinacı vardı; Nat Swaine derlerdi adına. Nantucket ve Vineyard balinacılarının en yiğidiydi. Derken kiliselere dadandı; hiçbir işe yaramaz oldu. O körolası ruhunu kurtarayım derken, balinalardan kaçtı, rotayı şaşırdı; gemi batacak da cehenneme gidecek diye ödü kopuyordu.»

Bildad, ellerini de gözlerini de havaya kaldırarak bağırdı:

«Peleg, Peleg! Sen de benim gibi, nice belâlı günler gördün, ölümden korkmanın ne olduğunu bilirsin, Peleg. Nasıl olur da böyle dinsizce lâf edersin? Sen kendi yüreğini hiçe sayıyorsun, Peleg. Söylesene bana, Ahab'ın yanında ikinci kaptan olduğun seferde, Japonya'daki tayfunda, şu bizim Pequod'un üç direği birden denize uçunca, ölümü, kıyamet gününü düşünmedin mi hiç?»

Peleg, elleri ceplerinde, kamaranın içinde bir aşağı bir yukarı yürüyerek, bağır bağır bağırmaya başladı:

«Şuna bakın hele, şuna bakın! Neler söylüyor, dinleyin hepiniz, ölümü düşünmek ha! Gemi battı batacak, biz de ölümü, ahreti düşüneceğiz ha? Sen ne söylüyorsun? Direkler kopmuş, geminin bordasına gümbür gümbür çarpıyor. Dalgalar bir baştan bir başa üstümüzde patlıyor, ölümü, ahireti kim düşünür o sırada! Yoo! ölümü düşünmeye vakit mi vardı? Kaptan Ahab ile ben, yaşamayı düşünüyorduk, o sırada; hepimizi kurtarmayı, gemiye iğreti direkler uydurup en yakın limana kapağı atmayı - işte bunları düşünüyorduk o sırada.»

Bildad sustu; gocuğunu ilikleyip, öfkeli adımlarla güverteye çıktı. Biz de peşinden gittik. Baktık orada sessizce durmuş, bir gabya yelkeninin deliklerini yamayan yelkencileri kolluyordu. Gereğinde bir işe yarar diye, ara sıra eğilip, yerden yelken bezi parçalarını, katranlı sicimleri topluyordu.

BÖLÜM XIX PEYGAMBER

«Tayfa, bu gemiye mi yazıldınız?»

Queequeg ile ben, Pequod'dan daha yeni ayrılmış, denizden biraz uzaklaşmıştık. O da ben de düşüncelere dalmış yürürken, bir yabancı önümüzde durup, iri baş parmağıyla Pequod'u göstererek, bunu sormuştu bize. Bu hırpani kılıklı adamın üstünde, solmuş bir ceket, yamalı bir pantolon vardı. Boynuna mendil diye kara bir paçavra sarmıştı. Çiçek bozuğu suratı, sular çekildikten sonraki sel yatakları gibi, delik deşikti.

«Bu gemiye mi yazıldınız?» dedi gene.

Vakit kazanıp yüzünü iyice görebilmek için sordum:

«Pequod’a mı demek istiyorsunuz?»

«Evet, Pequod’a, şu gemiye.»

Adam, indirdiği kolunu şimşek hızıyla yeniden kaldırıp, parmağını bir süngü gibi gemiye dikti.

«Evet,» dedim, «yazıldık, oradan geliyoruz.»

«Ruhlarınız üstüne de bir şey yazıldı mı?»

«Nelerimiz üstüne dedin?»

Adam, «belki de yoktur öyle şey sizde,» dedi hemen. «Olmasın, ne çıkar? Nice adamlar bilirim ruhu olmayan. Ne mutlu onlara! Daha rahat ederler. Ruh dediğin, arabada beşinci tekerlek gibi bir şeydir.»

«Sen neler saçmalıyorsun, arkadaş,» dedim.

Yabancı «o» kelimesinin üstüne basarak, sinirli sinirli sözünü tamamladı:

«Ama ondaki ruh, herkesin eksikliğini doldurmaya yeter.»

«Queequeg,» dedim, «hadi gidelim. Bu herif tımarhaneden mi kaçmış, nedir. Bizim bilmediğimiz bir şeylerden, tanımadığımız bir adamdan sözediyor.»

«Durun!» diye bağırdı yabancı. «Doğru söylüyorsunuz. Siz daha Yıldırım Baba'yı görmediniz, değil mi?»

Bu adamın davranışındaki delice coşku, beni gene olduğum yere mıhladı.

«Yıldırım Baba da kim?» dedim.

«Kaptan Ahab.»

«Ne dedin? Bizim geminin, Pequod'un kaptanı mı?»

«Evet, ona böyle diyenler vardır eski gemiciler arasında. Siz onu daha görmediniz, değil mi?»

«Hayır, daha görmedik. Hastamıymış neymiş, ama şimdi düzeliyormuş, yakında iyileşecekmiş büsbütün.»

Yabancı ağırbaşlı bir yüzle acı acı gülerek, «yakında iyileşecekmiş büsbütün», dedi. «Siz bana baksanıza; şu benim sol kolum yerine gelirse, Kaptan Ahab da ancak o zaman büsbütün iyileşir. Ancak o zaman.»

«Sen ne biliyorsun onun üstüne?»

«Sana neler söylediler bakalım? Asıl sen anlat.»

«Fazla bir şey söylemediler. İyi bir balina avcısıymış; tayfasına iyi davranan bir kaptanmış, o kadar.»

«Orası öyle, doğru. Evet ikisi de doğru. Ama kımılda dedi mi, hemen fırlayacaksın. Gelir homurdanır, gider homurdanır. Böyledir Kaptan Ahab. Peki ama, anlatmadılar mı sîzlere, Horn Burnu yakınlarında tâ eskiden neler gelmiş başına, nasıl üç gün üç gece ölü gibi yatmış? Ya Santa'da, kilisenin tam ortasında, Ispanyol ile yaptığı o öldüresiye döğüş? Duymadınız mı bunları? Ya gümüş kâsenin içine tükürmesi? Kehanetlere uygun olarak son seferinde bacağını yitirmesi? Tüm bunları, daha neler neleri duymadın mı sen? Duymadın galiba, nereden duyacaksın? Kim bilecek bunları? Nantucket'de bilen yoktur, belki de. Ama bacağını nasıl yitirdiğini duymuşsundur herhalde. Evet, bunu duymamış olamazsın ya ¡elbette, bunu herkes bilir aşağı yukarı - yani onun bir tek bacağı olduğunu, ötekini bir balinanın kapıp götürdüğünü demek istiyorum.»

«Arkadaş,» dedim, «nedir senin bu abuk sabuk sözlerin? Anlamıyorum, anlamak da istemiyorum üstelik. Senin kafanda bir bozukluk var bana

kalırsa. Ama şu geminin, Pequod'un, kaptanı Ahab'dan söz ediyorsan, yitirdiği bacağı üstüne herşeyi biliyorum.»

«Sahiden herşeyi biliyor musun? Emin misin? Herşeyi mi?»

«Aşağı yukarı.»

Dilenci kılıklı yabancı, parmağı ve gözü hep Pequod'da, kaygılı bir dalgınlık içinde bir an durakladı. Sonra, birden irkilerek bana döndü;

«Yazıldınız bitti mi? Adlarınız kâğıda geçti mi? Peki, peki, ne yazılmışsa yazılmış; ne olacaksa olacak. Ama belki de birşey olmaz.

Neyse, iş işten geçti artık. Nasıl olsa birileri gidecek onunla. Ha sizler gitmişsiniz, ha başkaları. Tanrı yardımcınız olsun! Eyvallah, arkadaşlar, eyvallah. Tanrı korusun sizleri. Kusura bakmayın, sizi yolunuzdan alakoydum.»

«Bana bak, ahbap,» dedim. «Bize söyleyecek önemli bir sözün varsa, çıkar ağzından baklayı. Ama bize bir oyun oynamak niyetindeysen, yanlış kapı çalıyorsun. Sana diyeceğim bu kadar işte.»

«iyi dedin. Böyle açıkça konuşanları severim. Tam ona göre adamsın; senin gibilerini ister o. Haydi uğurlar olsun, arkadaşlar, uğurlar olsunl Hey, gemiye gidince söyleyin, ben bu sefer yokum onlarla»

«Dostum, sen bizi aptal yerine koyma,» dedim, «yutturamazsın bize. Büyük bir giz biliyormuş gibi görünmekten kolay ne var dünyada?»

«Güle güle, arkadaşlar, güle güle.»

«Epey güldük doğrusu,» dedim. «Hadi Queequeg, bırak şu deliyi. Ama dur hele. Adın ne senin?»

«Elijah.»

Elijah ha! diye düşündüm. Bu perişan kılıklı yaşlı denizci üstüne her ikimiz de kendimize göre bir şeyler düşünerek uzaklaştık. Bu adamın, umacı görünmeye çalışan bir düzenbaz olduğu düşüncesinde birleştik ikimiz de. Ancak yüz metre kadar yürüdükten sonra, bir köşeyi dönerken, arkama bakacak oldum. Bir de ne göreyim: Elijah biraz uzakta, peşimizde. Nedense bir tuhaf oldum. O kadar ki, Queequeg'a birşey çıtlatmadım, yoluma devam ettim. Elijah da aynı köşeyi dönecek mi diye merak içindeydim. Döndü. Anlaşılan peşimize takılmıştı; ama niçin? Bir türlü

aklım almıyordu. Bu durum, demin söylediği iki anlamlı, yarı açık yarı kapalı sözler; türlü türlü meraklar, kuşkular uyandırdı bende. Bunların hepsi, Pequod ile, Kaptan Ahab ile ilgiliydi. Kopan bacağı, Horn Burnu'nda kendinden geçmesi, gümüş kâse, bir gün önce gemiden ayrıldığım sırada Kaptan Peleg'in söyledikleri, Kızılderili kocakarının - Tistig'in - falcılığı, başlayacak balina seferi, daha bir sürü karanlık şeyler[1], birer birer geçiyordu kafamdan.

Şu dilenci kılıklı Elijah'ın gerçekten bizim peşimizden gelip gelmediğini anlamayı aklıma koymuştum. Bu amaçla Queequeg ile beraber, yolun öteki yanına geçtim ve gerisin geri döndüm. Elijah bizi hiç görmemiş gibi, karşıdan geçti gitti. Rahatladım bunun üzerine. Ve bu kez artık yürek ferahlığıyla, bu herifin bir düzenbaz olduğuna inandım.

BÖLÜM XX SEFER TELAŞI

Bir iki gün geçti. Pequod’da çalışmalar hızlanmıştı. Sadece eski yelkenler yamalanmakla kalmıyor; yeni yelkenler, branda bezleri, halatlar hazırlanıyordu. Kısacası, yola çıkmanın yaklaştığı belliydi. Kaptan Peleg, karaya hemen hiç çıkmaz olmuştu; Kızılderili çadırından tayfayı sık sık gözlüyordu. Bildad, çarşıda, gemiye erzak ve öte beri almak işiyle uğraşıyordu. Denizciler, geminin ambarında, donanımında, gece geç vakte kadar çalışıyorlardı.

Queequeg yazıldıktan bir gün sonra, Pequod’un tayfasının kaldığı tüm hanlara haber gitti; karanlık basmadan önce sandıklarını getirmeleri istendi; çünkü geminin ne zaman demir alacağı belli olmazdı. Biz de öyle yaptık; ama sonuna değin karada yatmaya karar verdik. Gemiler böyle çok önceden haber yollar, günlerce sonra yelken açarlarmış. Böyle olacağı da belliydi; çünkü Pequod'da birçok şey hazır değildi henüz. Geminin tam donanması için neleri neleri düşünmek gerekti.

Bir evin yürümesi için ne çok şey gerektiğini herkes bilir; yataklar, tencereler, bıçaklar, çatallar, kürekler, maşalar, peçetelerden tutun da ceviz kıracak kıskaçlara kadar... Balina avı için, bakkallardan, manavlardan, hekimlerden, fırıncılardan, bankacılardan uzak, bomboş denizlerde üç yıllık bir ev geçimini düşünmek gerek. Gerçi ticaret gemileri için de böyledir ama, balinacılık işi daha da başkadır. Seferin uzunluğu, av gereçlerinin çokluğu, uğranılacak uzak limanlarda bunları bulmanın olanaksızlığı, bir yana; tüm gemiler arasında balina gemileri en çok kazaya uğrayanlardır. Seferin başarısını sağlayacak nesneler, en çok bu gemilerde kırılır, yok olur. İşte bu yüzden, gemide herşeyin yedeği vardır: Yedek sandallar, yedek serenler, yedek halatlar, yedek zıpkınlar.. Ancak kaptanın ve geminin yedeği yoktur.

Adaya geldiğimizde, gemiye alınması gereken bellibaşlı şeyler ambara konmuştu: Sığır eti, ekmek, su, yakacak, demir çemberler, fıçılar. Ama demin söylediğim gibi, gene de hiç durmadan, irili ufaklı birçok şey taşınıyordu gemiye.

Bu alışveriş işlerinde en çok uğraşan Kaptan Bildad’ın kızkardeşiydi; yorulmak nedir bilmez, tuttuğunu koparır, sıska, yaşlı bir kadın. Çok da iyi yürekliydi bu kadın. Pequod denize açıldığı sırada, en küçük bir eksiği olmamasını aklına koymuş, elinden geleni yapıyordu. Her gelişinde, ya baş kamarot kilerine bir kavanoz turşu, ya da ikinci kaptanın gemi günlüğünü tuttuğu yazı masasına bir demet tüy kalem, ya da romatizmaya tutulacak denizcilerin sırtları için yünlü sargılar getiriyordu. Hiçbir kadın, adını onun kadar haketmemiştir: Charity idi adı, yani Hayırseverlik. Herkes ona Charity Teyze derdi. Gerçekten de bu hayırsever Charity Teyze, hastabakıcı rahibeler gibi dört bir yana koşuyor; sevgili kardeşi Bildad'ın ilgili olduğu ve kendisinin de güç belâ biriktirdiği otuz kırk dolarcığını yatırdığı gemideki her tayfaya biraz olsun güven, rahat, avuntu verebilecek her şeye canla başla el atıyordu.

Son gün, bu altın yürekli Quaker kadının, bir elinde uzun saplı yağ kepçesi, öbür elinde daha da uzun, bir balina zıpkınıyla gemiye gelişi görülecek şeydi. Bildad ile Kaptan Peleg de telâş içindeydiler. Bildad, elinde bitmez tükenmez listeler, gemiye gelen her eşyanın adı yanına bir işaret koyuyordu. Peleg, arasıra, balina kemiğinden yapılmış ininden seke seke çıkıyor; ambar ağzındaki gemicilere, direk başındaki gemicilere kükrüyor; sonra gene kükreye kükreye inine dönüyordu.

Bu hazırlık günlerinde, Queequeg ile ben gemiye sık sık geldik. Kaptan Ahab’ın nasıl olduğunu, gemiye ne zaman geleceğini her soruşumda; gittikçe iyileştiğini ve her an gemiye gelebileceğini söylüyorlardı. Bu arada Peleg ve Bildad kaptanlar, gemiyi sefere hazırlamak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Kendime karşı tam anlamıyla dürüst olup içimi yoklasaydım, gemi demir alır almaz, her buyruğuna körü körüne boyun eğeceğim bir adamı, böylesine uzun bir sefere çıkmadan önce bir kez olsun görmemiş olmanın pek hoşuma gitmediğini söyleyebilirdim. insan bir işin bozuk bir yanını sezinlemiş, ama bu işe de bir kez girmişse, farkına varmadan kuşkularını kendinden bile saklamaya çalışır. Ben de aşağı yukarı bu durumdaydım. Hiç sesimi çıkarmıyor, hiçbir şey düşünmek istemiyordum.

Sonunda, geminin ertesi gün mutlaka kalkacağı haberi geldi. Queequeg ile ben de, ertesi sabah erkenden yola çıktık.

BÖLÜM XXI GEMİYE BİNİŞ

Rıhtıma yaklaştığımız zaman, saat altıya geliyordu; ama daha tan yeri, belirsiz, külrengi, sisliydi.

«Queequeg,» dedim, «şu önümüzde koşanlar gemici, aldanmıyorsam. Gölge değil ya bunlar! İster misin gemi gün doğar doğmaz kalksın! Hadi, koşalım.»

«Durun!» diye bağırdı bir ses.

Ve bağıran adam, elini omuzlarımıza koyup, aramıza girdi. Alacakaranlıkta biraz eğilerek bir Queequeg'i bir beni, garip garip süzdü. Elijah idi bu adam.

«Biniyor musunuz?»

«Çek şu elini,» dedim.

Queequeg silkinerek, «sen bak bana, sen git buradan,» dedi.

«Demek binmiyorsunuz gemiye?»

«Yoo, biniyoruz,» dedim. «Ama bundan sana ne? Sana bir şey söyleyim mi, Mr. Elijah, sen pek ileri gittin artık.»

Elijan gene anlaşılmaz bakışlarıyla, şaşırmış gibi, bir beni, bir Queequeg'i ağır ağır süzdü:

«Hayır, yoo, yoo,» dedi. «İleri mi gittim? Farkında değilim.»

«Elijah,» dedim, «basıp gidersen, arkadaşım da, ben de seviniriz. Tâ Hint ve Pasifik Okyanuslarına gideceğiz, yolumuzu kesmesen dahi iyi olur.»

«Demek gidiyorsunuz, ha? Sabah kahvaltısına dönecek misiniz?»

«Herif kaçırmış, Queequeg, hadi gel,» dedim.

Ama Elijah gene yanımıza sokuldu ve birden elini omuzuma indirerek, sordu.

«Biraz önce gemiye giden insana benzer bir şeyler gördünüz mü?»

Böyle basit, düpedüz bir soru karşısında şaşırarak, «evet,» dedim, «dört beş kişi görür gibi oldum. Ama emin değilim, çok karanlıktı.»

«Çok karanlık, çok karanlık,» dedi Elijah; «uğurlar olsun size.»

Bir daha ayrıldık; ama gene sokuldu aramıza usul usul. Gene omuzuma dokundu:

«Git bak bakalım,» dedi, «bulabilecek misin onları içerde? git bak, olur mu?»

«Kimi bulacak mışım?»

Elijah gene uzaklaşarak, «uğurlar olsun, uğurlar olsun,» dedi. «Ha! Sizleri uyarmak istedim sadece., şeye karşı., ama zarar yok, zarar yok. Hepsi bir. Onlar da sizden. Ne soğuk bir sabah, değil mi? Uğurlar olsun. Pek yakında görüşemeyiz herhalde. Ahret günü inşallah.»

Bu deli saçmalarını söyledikten sonra gitti, bir daha da dönmedi. Bu ipe sapa gelmez küstahlık bir hayli şaşırtmıştı beni.

Sonunda, Pequod'a ayak basınca, her yanı derin bir sessizlik içinde bulduk. Tek kişi görünmüyordu ortalıkta. Kamaranın kapısı içerden kilitliydi. Ambar ağızları kapalı, üstleri halat kangallarıyla doluydu. Baş kasaraya gidince, kapağı açık bulduk. Bir ışık görüp aşağı indik. Orada bula bula, eski püskü bir gocuğa sarılmış yaşlı bir yelkenci bulduk, iki sandığın üstüne yüzükoyun, boylu boyunca uzanmış, kollarını başına dolamıştı. Uykuların en derini çökmüştü üstüne.

Uyuyan adama kuşkulu kuşkulu bakarak, «Queequeg,» dedim, «demin gördüğümüz gemiciler nereye gitmiş olabilir?»

Ama Queequeg, rıhtımda benim gördüğümü görmemiş meğer. Gözlerim beni aldatmış da diyemiyordum; çünkü Elijah’nın sorusunun ne anlamı olurdu o zaman? içimde örtbas ettim bu işi.

Gözüm gene uyuyan adama takılınca, Queequeg’e şaka olsun diye, «otur şurada bir yere de, bu ölüyü bekleyelim bari,» dedim.

Queequeg, uyuyan adamın kaba etini gereğince yumuşak mı diye şöyle bir yokladı; derken hiç teklifsiz, kılı kıpırdamadan oturuverdi üstüne.

«Aman Queequeg! Oturma adamın üstüne,» dedim.

Queequeg, «neden?» dedi, «şok şok iyi oturak! Bizim memleket böyle âdet. Zarar yok suratına.»

«Surat ha!» dedim! «sen buna surat mı dersin? Nerede böyle yumuşak surat! Bak, adam zor nefes alıyor, kalkmak istiyor. Çekil, Queequeg, ağırsın. Fukaranın suratını dümdüz edeceksin. Hadi kalk, Queequeg! Baksana, atacak seni üstünden. Hâlâ uyanmadığına şaşıyorum.»

Queequeg, kalkıp, uyuyan adamın baş ucuna oturdu; balta-piposunu yaktı. Ben de ayak ucunda oturdum. Pipo, uyuyan adamın üstünden, bir bana bir ona, gitti geldi. Queequeg e, adamın üstüne ne diye oturduğunu sorunca, anlattı: Onun memleketinde, koltuk, iskemle gibi şeyler olmadığı için, kral, beyler ve varlıklılar; aşağı sınıftan kimi kişileri, OsmanlI minderi gibi kullanmak üzere şişmanlatırlarmış. Bir evin rahat döşeli olması için, sekiz on tane tembel adamı satın alıp, köşeye bucağa yatırmak yetermiş. Hem bu gelenek, gezintilerde pek elverişliymiş; sırasında baston diye kullanılan bahçe iskemlelerinden çok daha İyiymiş bunlar. Bir ağaç gölgesinde, belki de ıslak, çamurlu bir yerde oturmak istediniz mi, uşağınızı çağırır, minder haline gelmesini buyururmuşsunuz.

Bunları anlatırken, Queequeg pipoyu benden her alışında, balta kısmını uyuyan adamın üstünde sallıyordu.

«Bunun baltası neye yarar, Queequeg?»

Queequeg, balta-piposu üstüne yabansı anılar anlatmaya başladı bana. İki işe yararmış bu: Baltası düşmanlarının beynini darmadağın eder, piposu da insanın içine huzur verirmiş. Ama o sırada dikkatimiz, uyuyan yelkenciye çevrildi. Daracık yeri artık iyice dolduran kesif duman, adamı huylandırmıştı. Zor solumaya başladı, burnu tıkanır gibi oldu, bir iki kez döndü; sonra oturup gözlerini ovuşturdu.

Sonunda, «hey, tütün içenler, kimsiniz siz?» diye sordu.

«Geminin yeni tayfası,» dedim. «Ne zaman kalkıyoruz!»

«Ya, demek Pequod'la gidiyorsunuz, öyle mi? Bugün kalkıyor. Kaptan dün gece gemiye geldi.»

«Hangi kaptan? Ahab mı?»

«Elbette o, kim olacak?»

Ahab üstüne başka şeyler soracakken, güverteden bir gürültü geldi.

Yelkenci, «hey, Starbuck kımıldamaya başladı,» dedi «Yamandır ikinci kaptan! İyi adam, dini bütün adamdır. Gemi canlandı, ben gideyim artık.»

Bunun üzerine güverteye çıktı; biz de peşinden gittik.

Güneş doğmuştu iyice. Az sonra, tayfa ikişer üçer gemiye geldi. Yelkenciler harekete geçmiş; ikinci üçüncü kaptanlar iş başındaydılar. Karadan gemiye son öteberiyi getiren bir sürü adam vardı. Bunlar olup biterken, Kaptan Ahab görünürlerde yoktu. Kamarasına kapanmıştı.

BÖLÜM XXII KUTLU NOEL

Öğleye doğru yelkenciler karaya indi sonunda: Pequod rıhtımdan biraz uzağa çekildi. Son dakikaya değin herşeyi düşünen Charity Teyze, bir balina sandalıyla gelip son armağanları getirdi: Kayınbiraderi üçüncü kaptan Stubb'a bir gece takkesi, kamarota da bir yedek İncil. Derken, Peleg ve Bildad kaptanlar, kamaralarından çıktılar.

Peleg, ikinci kaptana, «eh, Mr. Starbuck,» dedi, «herşey tamam mı sizce? Kaptan Ahab hazır. Şimdi konuştum onunla. Karadan gelecek bir şey kalmadı, değil mi? Tüm tayfayı çağırın, kıç tarafta toplansın kör olasılar!»

Bildad, «Peleg,» dedi, «acelen var, anladık; ama ille küfür mü edeceksin? Hadi Starbuck dostum, sen istediğimizi yap!»

işte bak! Gemi nerdeyse kalkacak. Peleg ile Bildad hâlâ kaptan güvertesindeler. Sanki denizde de kumanda onlardaymış gibi. Kaptan Ahab ise hâlâ yok meydanda. Kamarasındaymış diyorlar. Hoş, geminin vira edip denize açılması için, ona hiç de gerek yoktu ya. Kaptandan çok kılavuzun işiydi bu. Bir söylentiye göre de Kaptan Ahab daha büsbütün iyileşmemiş de, onun için güverteye çıkmıyormuş. Bunlar olağandı. Hele ticaret gemilerinde kaptanların çoğu, gemi demir aldıktan çok sonraya değin güvertede görünmezler; kamaralarındaki masanın başında dostları kılavuzla beraber, o gemiden ayrılıncaya kadar, son bir kez keyfederler.

Ama tüm bunları düşünmeye pek vakit yoktu; çünkü Kaptan Peleg artık dört dönüyordu ortada. Konuşan, buyruk veren, Bildad değil, hep oydu.

Grandi direğinin dibinde oyalanan tayfaya, «koşun geminin kıçına, bekâr dölleri!» diye bağırdı: «Mr. Starbuck, kıça sürün şunları!»

Sonra, «kaldırın şu çadırı,» diye buyurdu.

Önceden de söylediğim gibi, balina kemiğinden yapılmış bu çadır, gemi ancak limandayken kurulurdu. Ve otuz yıldan beri Pequod'da, çadırı kaldırmak buyruğunun, demir almadan hemen önce geldiğini bilirdi herkes.

Derken, «bocurgat başına!» diye buyurdu. «Allahın belâları, çabuk olun!»

Tayfa manivelalara saldırdı.

Gemi vira ederken, kılavuz, geminin ön tarafında durur her zaman. Bildad ile Peleg de ordaydılar. Bildad'ın gördüğü tüm işlerden başka, limanda kılavuzluk etme izni de vardı. Denildiğine göre, ortak olduğu gemi Nantucket'den kalkarken, kılavuz parası vermemek için, bu izni almıştı; çünkü Pequod'dan başka hiçbir gemiye kılavuzluk ettiği görülmemişti. Şimdi Bildad eğilmiş, çıkarılan demire bakıyor; bir yandan da, bocurgatı işletenleri sözde keyiflendirmek için kasvetli İlâhiler mırıldanıyordu. Gelgelelim tayfa candan bir neşeyle, bağıra çağıra, Booble Alley'nin yosmalarıyla ilgili türküler söylüyorlardı hep bir ağızdan; Bildad onlara, daha üç gün önce, hele demir alırken, Pequod'da açık saçık türküleri yasak ettiği halde. Kızkardeşi Charity, her tayfanın yatağının başucuna, Watts'ın seçme İlâhilerini koymuştu üstelik.

Bu arada geminin öte yanına bakan Kaptan Peleg, kıyametler koparıyor, ve korkunç küfürleriyle gürlüyordu. Daha demir almadan herif gemiyi batıracak nerdeyse, diye düşündüm. Elimde olmayarak manivelayı bıraktım; Queequeg'e de bırakmasını söyledim. Bu Allahın belâsıyla yola çıkmak tehlikeliydi. Bereket versin. Sofu Bildad var, diyordum. Yedi yüz yetmiş yedide bir pay verdiği halde, o belki kurtarırdı bizi. Tam bunları düşünürken, birden arkama fena bir tekme yedim. Dönüp Kaptan Peleg'in çizmesini yanı başımda görünce, yüreğime indi. Yediğim ilk tekmeydi bu.

Kaptan Peleg, kükredi: «Demek böyle yaparsınız ticaret gemilerinde ha? Kımıldan, koyun kafalı! Kımıldan, kemikleri kırılası! Hadi, hepinize söylüyorum, kımıldasanıza! Quohog! Kızıl sakallı herif! Kımıldan! Hey, alaca şapkalı, sen de. Sen de, yeşil pantolonlu! Kımıldayın hepiniz! Yoksa patlatırım gözlerinizi!»

Bir yandan böyle bağırıyor, bir yandan da bocurgatın çevresinde, ona buna, bol keseden tekme dağıtıyordu. Bildad ise, kılı kıpırdamadan, İlâhilerini sürdürüyordu. Kaptan Peleg bugün içmiş olmalı, dedim kendi kendime.

Sonunda demir alındı, yelkenler açıldı, denize süzüldük. Soğuk, keskin bir Noel günüydü. Kuzeyin kısacık gün ışığı bitip karanlık batarken,

kendimizi kış denizlerinin nerdeyse ortasında bulduk. Dört bir yanımızı cilâlı bir zırh gibi, donmuş su serpintileri sardı. Küpeşteye çepeçevre sıralanan balina dişleri ay ışığında pırıl pırıldı; puruvadan, kocaman bir filin beyaz dişlerini andıran, uzun ve kıvrık buzlar sarkıyordu.

Kılavuzluk yapan sıska Bildad, ilk vardiyanın başıydı. Yaşlı gemi, buz gibi serpintileri dört bir yana saçarak, yeşil sulara derinden dalıp çıkarken: rüzgâr ulur, halatlar uğuldarken, Bildad bir İlâhi tutturmuştu:

Kabaran suların ötesinde güzel kırlar,

Diri diri bir yeşile bürünmüş.

Böyle göründü Kenan ülkesi İbranilere,

Ürdün nehrinin ötelerinde.

Hiçbir zaman bana o geceki kadar tatlı gelmemişti bu güzel sözler. Umut ve sevinç doluydu bu sözler. Azgın Atlantik Okyanusunda bu kış gecesinin buzlu soğuğuna, ıslak ayaklarıma, sırsıklam ceketime karşın; beni bekleyen güzel limanları, ilkbaharda çıkan, yazın bile yeşil kalan, insan ayağı girmemiş zümrüt çayırları, orman içlerini düşündüm.

Açık denize varıp da kılavuza gerek kalmayınca, peşimiz sıra gelen sağlam yelkenli sandal, bordamıza yanaştı.

O zaman Peleg ile Bildad’ın nasıl heyecanlandıkları görmek, hem garip hem de hoş bir şeydi. Hele Kaptan Bildad bir türlü ayrılamıyordu gemiden, ayrılmaya gönlü razı değildi; çünkü çok tehlikeli, uzun bir yola çıkıp, iki fırtınalı burnu da aşacaktı bu gemi. Bunca zorlukla biriktirdiği birkaç yüz dolarcığını buraya yatırmıştı; kaptanı, eski arkadaşı kadar, nerdeyse kendisi kadar yaşlıydı; amansız balinanın çene kemikleriyle cenkleşecekti bu gemi. Her bakımdan bağlı olduğu bu gemiden kopamayan zavallı ihtiyar Bildad, işi bir hayli uzattı; içi içine sığmayarak güvertede bir aşağı bir yukarı gitti geldi; yeniden Allahaısmarladık demek için kaptan kamarasına koştu, gene güverteye çıkıp rüzgârdan yana baktı; ta uzaklarda, görünmez doğu topraklarının sınırladığı sonsuz enginlere baktı; kamaradan yana baktı; yukarıya, gökyüzüne, sağa, sola baktı; dört bir yana hiçbir şey görmeden baktı; sonunda rastgele bir ipi bir ıskarmoza sardı; soğukkanlı duran Peleg'in elini sıkı sıkı tuttu, bir feneri havaya kaldırıp Peleg’in yüzüne

cesurca bakarken, şöyle der gibiydi: «Görüyorsun ya, dostum Peleg, dayanamıyorum ne de olsa, evet dayanamıyorum.»

Peleg ise, daha filozofça alıyordu bu işleri. Ama ne denli filozof olursa olsun, fener yüzüne iyice yaklaşınca, gözünde bir yaş pırıldadı. O da, bir kamaraya bir güverteye koşmuş, kâh aşağıda bir lâf etmiş, kâh yukarda ikinci kaptan Starbuck'a bir şeyler söylemişti.

Ama sonunda, çevresine bir göz attı, arkadaşına döndü:

«Gel, Kaptan Bildad, gel eski dostum, gidelim artık. Mayistra yelkenini çekin öbür yana. Hey, yanaştırın sandalı! Yavaş! Biraz yavaş ol! Gel Bildad, söyle son sözünü de gidelim. Yolun açık olsun, Starbuck! Yolun açık olsun, Stubb! Senin de, Flask! Hoşça kalın. Hepinize uğurlar olsun. Tam üç yıl sonra Nantucket'de sıcak sıcak akşam yemeğiniz hazır olacak. Haydi, uğurlar olsun!»

ihtiyar Bildad, nerdeyse birbirini tutmaz sözler kekeledi:

«Tanrı yardımcınız olsun, çocuklar! Tanrıya emanet.. İnşallah havalar güzel gider de, Ahab Kaptan yanınıza çıkar. Ona gerekli olan tek şey güzel bir güneş. Gideceğiniz sıcak denizlerde güneşten bol ne var! Avlarda dikkatli olun, gemiciler. Siz de zıpkıncılar, sandalları boşuna yıpratmayın. Sedir kerestesinin fiyatı bu yıl yüzde üç arttı. Dua etmeyi de unutmayın. Mr. Starbuck, göz kulak olun da, fıçıcı, yedek fıçı tahtalarını boşuna harcamasın. Ha bak, az kalsın unutuyordum, yelken çuvaldızları yeşil dolapta. Pazar günleri ava çıkmayın fazla; ama iyi bir fırsat çıkarsa kaçırmazsınız elbette; çünkü Tanrının verdiğini tepmiş olursunuz o zaman. Mr. Stubb, pekmez fıçısına bir bak ara sıra; biraz akıtıyor gibime geldi. Mr. Flask, adalara uğrarsanız, şehvet şeytanlarına uyayım deme sakın! Uğurlar olsun, uğurlar olsun! Hey, Mr. Starbuck, o peyniri ambarda fazla tutma, bozulur sonra. Yağı da çarçur etmeyin, dünyanın parasını verdik. Bir de sakın..»

«Hadi hadi. Bildad Kaptan, kes artık palavrayı! Hadi, alarga!» Bunu söyler söylemez, Peleg, Bildad'ı hızla çekti; ikisi birden sandala atladılar.

Gemiyle sandal birbirinden ayrıldı. Gecenin soğuk, ıslak rüzgârı esip geçti aralarından. Üstümüzde uçan bir martı, keskin bir çığlık attı. iki tekne denizde yalpa vurup birbirinden uzaklaşmaya başladılar. Yüreklerimiz

dolu, üç kere «yaşa!» diye bağırdık; ve sanki kader gibi körmüşçesine daldık ıssız Atlantik Okyanusunun sularına..

BÖLÜM XXIII RÜZGAR ALTINDA KIYI

Birkaç bölüm önce Bulkington diye birinden söz etmiştik; denizden yeni gelmiş uzun bir tayfadan. New Bedford'daki handa raslamıştım ona.

O buzlu kış gecesi, Pequod, soğuk .kalleş dalgalarla hınçla saldırırken, dümende kimi görsem beğenirsiniz? Bulkington'u! Dört yıllık tehlikeli bir yolculuktan sonra, karaya daha yeni çıkmışken, doğru dürüst dinlenmeden, yeni bir fırtınalı sefere açılan bu adama, saygı ve korkuyla karışık bir yakınlık duygusuyla baktım. Kara onun ayaklarını kızgın kumlar gibi yakıyordu sanki. Dünyanın en güzel şeyleri, hiç sözü edilmeyen şeylerdir; en derinlerimizde yatan ölülerin mezar taşları yoktur, işte, kitabımızın bu kısacık bölümü, Bulkington'un taçsız mezarıdır. Şu kadarını söyleyeyim ki, onun alınyazısı, fırtınada rüzgârın karaya yaka paça sürüklediği bir geminin alınyazısıydı. Liman gemiye yardım etmek ister; liman merhametlidir; limanda esenlik, rahatlık, ocakbaşı, akşam yemeği, sıcak sıcak yorganlar, dostlar, cılız varlığımızı koruyacak herşey vardır. Ama fırtınalarda, Uman ve kara, gemi için tehlikelerin en büyüğüdür. Kıyıların açtığı kucaktan kaçmak zorundadır gemi. Omurgası karaya şöyle bir sürünse, bir uçtan bir uca zangır zangır titrer; tüm yelkenlerini açıp, var gücüyle karadan kaçmaya; onu sığınağa doğru sürükleyen rüzgârlarla cenkleşmeye bakar. Karadan uzak, kudurmuş açık denizlere kavuşmak zorundadır; çünkü tek kurtuluş, tehlikenin tam ortasına atılmaktır umutsuzca; en amansız düşmanı olan engin, onun tek dostudur.

Size Bulkington'u anlatabildim mi bununla? Bu öldüren, bu dayanılmaz gerçeği biraz olsun sezinleyebildiniz mi? Bilir misiniz ki, her derin düşünce, her özlü düşünce, insan ruhunun enginlerde yiğitçe özgür kalma çabasıdır, yerin ve göğün en azgın rüzgârları, onu, kölelerin yaşadığı kalleş kıyılara sürüklemek için sinsice elbirliği ederken, ruhun enginlerde özgür kalma çabasıdır..

Madem öyle, madem en yüksek, en sonsuz - Tanrı kadar sonsuz - gerçek, karadan uzaklaşmadadır; rüzgârın önünde, güvenilir görünen kıyılara korkakça atılmaktansa, bu uluyan enginde yok olmak daha iyi.

Değer mi bir solucan gibi başını toprağa sokup sürünmek? Ey korkunç enginler! O can çekişmeler boşuna mıydı? Korkma, Bulkington, korkma! Sık dişini, tanrı-insan! Denizlerdeki ölümünün köpükleri arasından fışkırıp, göklere yükseleceksin!

BÖLÜM XXIV AVUKAT

Madem Queequeg ile ben bu balina avı işine girdik; ve madem bu balina avı - Allah bilir neden - karada yaşayanlarca, şiirden yoksun, epeyce kaba bir iş sayılır; dinleyin öyleyse ey karalılar: Böyle düşünmekle, biz balina avcılarına ne büyük bir haksızlık ettiğinize sizi inandırmaya can atıyorum.

İlkin şu beylik gerçeği söyleyeyim size: Balina avlıcığı, birçoklarına göre, iyi okumuş özgür insanların seçebileceği uğraşlar arasına girmez. Herhangi büyük bir kentin kibar çevrelerinde, bir yabancı, kendini örneğin zıpkıncı diye tanıtsa, kimse bir değer vermez ona. Bu yabancı tutup da, deniz subaylarına özenerek, kartvizitler bastırıp üstüne «İ.B.A.» (yani «ispermeçet Balinaları Avcısı») yazdırsa, kendini beğenmiş, gülünç bir adam sayılacağının resmidir.

Dünyanın bizi adam yerine koymamasının başlıca nedenlerinden biri, bizim mesleğimizi bir çeşit kasaplık görmesi; bizi iş başında, türlü pislikler içinde çalışır bilmesidir... Doğru, kasaplıktır bizimki. Ama dünyanın her yerde ve her zaman şana şerefe boğduğu komutanlar da birer kasaptır, hem de en kanlı türünden. Bizim işimizi pis görmelerine gelince, size henüz pek bilmediğiniz birçok şeyi hemen söylemek isterim. Bunları öğrenince, bir balina gemisinin, bu derli toplu dünyadaki en temiz şeylerden biri olduğunu alkışlar arasında kabul edersiniz. Ama bunu kabul etmeseniz bile, balina gemilerinin güvertelerindeki vıcık vıcık kargaşalık mı daha pistir, yoksa savaş alanlarının o anlatılmaz, o iğrenç leş yığınları mı? Nice askerler ise, o leşler arasından çıkagelip, bayanların pohpohları arasında keyif çatarlar. Askerlik mesleğini halkın gözünde yükselten, tehlikelere göğüs germeleri ise, şunu söyleyebilirim size: Kurşun yağmurları altında rahat rahat yürümüş nice gaziler, başlarının üstünde, balinanın koca kuyruğu şaklar şaklamaz, kaçacak delik ararlar. Çünkü insanların birbirine verdikleri akla sığar korkuların sözü mü olur, Tanrının o akıllara sığmaz korkunç belâları yanında!

Ama dünya bizi ne denli küçük görürse görsün, farkına varmadan, saygıların en derinini gösteriyor bize; evet, nerdeyse tapar bize. Neden derseniz, bu dünyanın dört bir bucağında yanan tüm kandiller, lambalar, mumlar, bizim sayemizde, bizi onurlandırmak için yanar.

Şimdi bir de başka bir açıdan bakalım şu bizim uğraşa İyice ölçüp biçin bu işi; ve görün neyiz, neymişiz biz balinacılar.

Söyleyin bakalım, niçin DeWitt zamanındaki Holondalılar, balinacı filolarının başına amiraller koymuşlar? Niçin Fransa kıralı On Altıncı Louis, kendi parasıyla Dunkerk’de balina gemileri donatmış ve bizim Nantucket adamızdan otuz kırk aileyi nazikçe Dunkerk'e çağırmış? Niçin Büyük Britanya, 1750 ile 1788 yılları arasında, balinacılarına nerdeyse bir milyon İngiliz lirası tutarında ödüller dağıtmış? Ve son olarak, biz Amerikalı balinacılar, niçin tüm dünyanın balina avcılarından sayıca daha fazlayız? Niçin yedi yüz gemiyi aşan, on sekiz bin kişiyi çalıştıran, yılda dört milyon harcayan, yirmi milyon değerinde temiz para getiren bir balina filomuz var? Balina avı yaman bir iş olmasa, ne anlamı olurdu tüm bunların?

Söyleyeceklerimin daha yarısını bile söylemedim; dinleyin biraz.

Hiç çekinmeden şunu ileri sürebilirim ki, dünyayı iyi bilen hiçbir filozof şu son altmış yıl içinde, koca dünyamıza hiçbir şeyin, bu yüce, bu güçlü balina avı işi kadar barışçı bir etki yaptığını söyleyemez. Balina avı, şu ya da bu biçimde, öyle eşsiz olaylar yaratmış ve bu olayların öyle önemli sonuçları olmuştur ki, balinacılık, karnında daha doğurmadığı gebe kızlar taşıyan, Mısır’ın en bereketli kral soyunun analar anasına benzetilebilir bu bakımdan. Sayıp dökmekle bitmez tüm bunlar. Ama birazını söylemek bile yeter. Yıllar yılı, balina gemisi, dünyanın en uzak, en bilinmez köşelerini yoklayan bir öncü olmuştur. Haritalarda adı geçmeyen öyle denizlere, öyle adalara gitmiştir ki, hiçbir Cook, hiçbir Vancouver, uğramamıştır oralara Eğer şimdi Amerika’nın, Avrupa’nın donanmaları, eskiden belâlı sayılan sularda rahat rahat dolaşabiliyorlarsa, balinacıların şanına şerefine toplar atsınlar; çünkü onlarla vahşilerin arasını bulan, onlara ilk yol gösteren balinacılar olmuştur. Bilinmez dünyaları keşfe çıkan kahramanları, Cook'ları, Krusenstern’leri istediği kadar kutlasın herkes. Bana sorarsanız, Nantucket'den yola çıkmış nice adsız

kaptanlar, sizin tüm Cook'larınız, Krusenstern'leriniz kadar yüce, onlardan daha da yücedirler. Çünkü bu kaptanlar, yalın güçleriyle, hiç kimseden yardım görmeden, köpek balıklarıyla dolu, dinsiz imansız sularda, en hızlı mızrakların yağdığı bilinmez adaların kıyılarında, şimdiye dek görülmedik, aklın alamayacağı belâlarla cenkleşmelerdir. Cook, tüm denizcileriyle, tüm topu tüfeğiyle, zor göğüs gerebilirdi bu belâlara. Güney denizlerinde seferler üstüne ballandıra ballandıra anlattığınız o masallar, bizim Nantucket'li yiğitlerin yaşamında olağan, gündelik şeylerdir. Vancouver'in, kitabının üç bölümüne sığdıramadığı serüvenleri, Nantucket'liler, gemi defterine bile yazılmaya değmez saymışlardı. Ah bu dünya, şu bizim dünya!

Balinacılar Horn Burnu'nu dönmezden önce, Pasifik kıyılarına yayılan İspanyolların elde ettikleri zengin ülkelerle Avrupa arasında hiçbir alışveriş yoktu nerdeyse, ancak sömürenler gidebilirdi oralara, ilkin balinacılar, ispanya kralının kıskanç sömürge politikasını delip geçtiler. Burada yerim olsa, balina avcılarının, Peru'yu, Şili'yi, Bolivya'yı, köhne İspanyol boyunduruğundan eninde sonunda nasıl kurtardıklarını; buralarda ölmeyecek demokrasilerin kurulmasına nasıl yol açtıklarını anlatırdım.

Denizlerin ötesindeki büyük Amerika'yı, yani Avustralya'yı uygar dünyaya veren balinacılar oldu. Bir Holandalının yanlışlıkla bulduğu bu ülkeden, tüm gemiler uzun süre, vebadan .kaçar gibi kaçarlardı. Yalnız balina gemileri o kıyılara gitmişlerdir; bugün bunca gücü olan bu sömürgenin asıl anası bir balina gemisidir. Üstelik de, Avustralya'ya ilk yerleşmeler olduğu günlerde, o sulara iyi bir rastlantıyla demir atan balina gemilerinin cömert peksimeti, göçmenleri aç kalıp ölmekten kurtarmıştı. Sayısız Polinezya adaları için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Onlar da misyonerlere, tüccarlara yol açan, çoğu kez de ilk misyonerleri kendi teknelerinde bu adalara götüren balina gemilerine neler borçlu olduklarını yadsıyamazlar. Ve eğer günün birinde Japonya, o çifte sürgülü ülke, bizlere açılacak olursa - ki açılmak üzeredir - bunun onuru da balina avcılarının olacaktır.

Ama tüm bunları, anlattığım halde, gene de balina avının, soylu bir yanı, güzel bir yanı olamaz diye tutturursanız, ortaçağ şövalyeleri gibi at üstünde ve elimde mızrak, sizinle elli kez dövüşmeye ve her defasında miğferinizi yarıp, sizi attan düşürmeye hazırım.

Balina hiçbir ünlü yazarı ilgilendirmez, balina avının hiçbir ünlü tarihçisi çıkmamıştır mı diyeceksiniz?

Balina hiçbir ünlü yazarı ilgilendirmemiş hal Balina avının hiçbir ünlü tarihçisi çıkmamış ha? Peki, bizim deniz ejderhamızın öyküsünü ilk yazan kim? Koca Eyüp Peygamber değil de kim? Peki, bir balina seferinin tarihini ilk yazan kim? Kim olacak? Büyük Alfred değil mi? Bu güçlü kralın, görkemli kalemiyle, o çağın balina avcısı Other'den çevirdiği neydi? Ya kim Parlamentoda bizi öve öve göklere çıkardı? Edmund Burke değil de kim?

Gerçi bunların hepsi doğru ama, diyeceksiniz, balina avcılarının kendileri zavallı insanlardır; damarlarında akan kan soylu değildir.

Damarlarında akan kan soylu değildir ha? Kral kanına değişmem onların damarlarında akan kanı! Benjamin Franklin'in ninesi Mary Morrel (evlilik adıyla Mary Folger) eski Nantucket göçmenlerindendi. Bu kadın, Folger soyundan yüzlerce zıpkıncının büyük anasıdır. Bunların hepsi, soylu Benjamin'in hısım akrabasıdır ve bugün bile, dünyanın bir ucundan öbür ucuna, zıpkın atıp durmaktadırlar.

Evet ama, diyeceksiniz, her nedense balina avı, hiç kimselere göre saygıdeğer bir iş değildir.

Balina avı saygıdeğer bir iş değildir ha? Kralların işidir balina avı! Eski İngiliz yasalarına göre, balina «kral balığı»dır.

Evet, öyle demişler ama, diyeceksiniz; balinanın kendisi hiç de üstün sayılmamış.

Balina hiç de üstün sayılmamış ha? Bilin ki, dünyanın başkentine giren bir Roma generali onuruna yapılan zafer şenliklerinde, ta Suriye kıyılarından getirilen balina kemikleri, o davullu dümbelekti alayda en göze batan şey olmuştur.

Madem öyle diyorsunuz, öyle olsun; ama ne söyleseniz nafile diyeceksiniz; balina avının gerçek bir büyüklüğü yoktur.

Balina avının gerçek bir büyüklüğü yoktur ha? Bizim uğraşımızın büyüklüğüne gökler bile tanıklık eder. Güney yıldızlarından bir burcun adı Cetus, yani balina burcudur. Yeter artık! Şimdi Çarın önünde şapkanızı başınıza geçirin, ama Queequeg'in önünde çıkarın şapkanızı! Yeter

diyorum size! ömrü boyunca üç yüz elli balina avlamış bir adam tanırım. Benim gözümde bu adam, bir o kadar kaleyi ele geçirmekle övünen eski çağın o büyük komutanından daha şanlı şereflidir.

Bana gelince, her nedense henüz bilinmeyen özlü bir değerim varsa, bu yalancı dünyada övünebileceğim bir ünü hakedersem, gelecekte yapılmaya değer bir işi başarabilirsem; öldüğüm zaman vasiyetnamemi açacak olanlar - daha doğrusu alacaklılarım - yazı masamda değerli sayılan yazılar bulurlarsa, bunun tüm şanını şerefini balinacılığa bağışlıyorum şimdiden; çünkü benim Yale Kolejim, benim Harvard Üniversitem bir balina gemisi oldu.

BÖLÜM XXV BİR EKLEME

Balina avının büyüklüğünü su götürmez bir kesinlikle ortaya koyabilmek için, yalnız gerçek olayları öne sürmek istiyorum. Ama bir avukat, olayları öne sürdükten sonra, akla uygun sanılarını da kullanmalıdır. Bu sanılar, davasını destekleyeceğine göre, bunlardan yararlanmayan bir avukatı ayıplamaz mısınız?

Herkes bilir ki, bugün bile krallarla kraliçeleri, taç giyme törenlerinde, görevlerine başlamadan önce, tuzlu biberli bir yağla, bir güzel oğuştururlar. Bu işe ayrılmış görkemli bir tuz ve biber kabı, bir de devletin sağladığı sirke ve zeytinyağı çanağı vardır. Tuz tam nasıl kullanılır bilmem. Ama kesin olarak bildiğim bir şey varsa, o da şudur ki, taç giyerken, kralın başı, bir salatanın göbeği gibi, törenle yağlanır. Makina yağlar gibi, beyninin çarkları iyi işlesin diye mi yaparlar bunu, orasını da bilmem. Bu işin krallara lâyık olup olmadığı üstünde uzun uzun tartışılabilir; çünkü günlük yaşantımızda saçlarına yağ Süren ve başı yağ kokan bir adamı hor görür, küçümseriz. Gerçekten de, olgun bir adam, saçlarına ilaç olsun diye değil de, süs olsun diye yağ sürerse, kafasında bir bozukluk var demektir. Pek hayır da gelmez böylesinden.

Ama burada üstünde durulacak şey şu: Taç giyme törenlerinde kullanılan yağ hangi yağdır? Herhalde ne zeytinyağıdır bu, ne saç yağı, ne hintyağı, ne ayı yağı, ne balık yağı, ne de morina yağı. Ne olabilir öyleyse? Olsa olsa, yağların en tatlısı olan balina yağıdır bu; bozulmamış, tertemiz ispermeçet yağı!

Ey krallarına bağlı Britanyalılar, unutmayın bunu! Krallarınızın, kraliçelerinizin taç giyme törenleri, biz balina avcıları sayesinde oluyor!

BÖLÜM XXVI YİĞİT ŞÖVALYELER VE SİLAH ARKADAŞLARI

Pequod'un ikinci kaptanı Starbuck, Quaker soyundan bir Nantucket'li. Uzun boylu, ağırbaşlı bir adam, Buzlu kıyılarda doğmuştu ama, sıcak ülkelerin güneşine de dayanabilirdi teni, çünkü çifte kavrulmuş peksimet gibi sertti. Hint adalarına giden bira, kapalı şişelerde bozulur da, onun sağlam kanı bozulmaz. Bir kıtlık kuraklık zamanında dünyaya gelmiş olsa gerek, ya da ülkesinde pek ünlü olan perhiz günlerinde. Otuz kadar kuru yaz geçirmişe benziyordu. Bu yazlar, bedenindeki tüm fazlalıkları eritmişti sanki. Zayıflığı ne kaygılardan ve üzüntülerden ileri geliyordu, ne de bedenini kemiren bir hastalıktan. Bu zayıflık adamın bir çeşit yoğunlaşmasından ileri geliyordu sadece, Starbuck hiç de çirkin sayılmazdı; tersine. Pürüzsüz, gergin derisi, bedenine tıpatıp oturmuş gibiydi. Etini kemiğini sıkı sıkı saran bu derinin içinde, Starbuck yeniden yaşama kavuşan güçlü kuvvetli bir Mısır mumyasını andırıyordu. Şimdi nasılsa, gelecek çağlarda da hep öyle kalacaktı, ister kutup karlarında olsun, ister kızgın güneşlerin altında, sağlam bir kronometre gibi içten gelen canlılığının her çeşit iklimde garantisi vardı. Ona bakan, gözlerinin içinde, ömrü boyunca kılı kıpırdamadan göğüs gerdiği binlerce belânın hâlâ silinmemiş izlerini görürdü. Starbuck, kuru lâflarla değil, iş yaparak yaşayan, ağırbaşlı, sapa sağlam bir insandı. Bununla beraber, bu gözü tok, yüreği pek adamda, kimi özellikler vardı ki, ara sıra bunlar tüm öteki özelliklerini etkiliyor ve hattâ bazen hepsinden üste çıkıyordu. Starbuck bir denizciden beklenmeyecek kadar dürüst kafalı ve derin duyguluydu. Sular üstündeki yaşantısının yabansı yalnızlığı, boş inançlara sürüklemişti onu. Ama kimi yaradılışlarda, bilgisizlikten çok zekâdan doğan boş inançlardır bunlar. Starbuck'ın dış dünyası belirtilerle, iç dünyası önsezilerle doluydu. Demir gibi ruhunu zaman zaman sarsan bu boş inançlardan başka; bir de tâ uzaklardan, Cape'den gelen genç karısıyla çocuğunun anıları, sert yaratılışını yumuşatıyordu. Bu çeşit duygular, balina avının türlü serüvenleri ve belâları içinde pişmiş temiz yürekli insanların her şeye meydan okuyan yiğitliğini gevşetir zaman zaman. «Ben sandalımda,

balinadan korkmayan adam istemem.» derdi Starbuck. Şunu demek isterdi bununla: En yararlı, en güvenilir yiğitlik, tehlikeyi açıkça görenlerin yiğitliğidir; ve hiç korkmayan bir adam, bu işde bir korkaktan daha tehlikelidir arkadaşları için.

Üçüncü kaptan Stubb, «evet, öyle», diyordu; «Starbuck, balina avında eşi bulunmayacak kadar temkinli bir adamdır.»

Ama Stubb'ın, ya da herhangi başka bir balina avcısının ağzında bu «temkinli» sözünün tam ne demek olduğunu şimdi anlayacağız.

Starbuck, belâlar arayan bir ortaçağ şövalyesi değildi. Onun yiğitliği, bir duygu değil, her tehlikede elinin altında bulunan işe yarar bir şeydi sadece. Hem sonra, belki de onun açısından balina işinde yiğitlik, sığır eti ya da ekmek gibi, geminin ana gereçlerinden biriydi. Yiğitliği budalaca çarçur etmeye gelmezdi. Bu düşünceyle, Starbuck, güneş battıktan sonra denize sandal indirmek istemez; üstüne fazla yürüyen bir balinayla ille de savaşmaya kalkmazdı. «Çünkü,» derdi, «ben, balina öldürüp ekmek paramı kazanayım diye bu belâlı denizlere açıldım; balinalar beni öldürsün diye değil.» inat yüzünden yüzlerce adamın öldüğünü çok iyi biliyordu. Babasının ölümü böyle olmamış mıydı? Kardeşinin paramparça gövdesi dibi bilinmez denizlerde kalmamış mıydı bu yüzden?

İçindeki bu anılara ve demin söylediğimiz boş inançlarına karşın. Starbuck'ın gene de yiğitliğini koruması, onun gözüpekliğinin ne denli büyük olduğunu gösteriyordu. Ama bir insanın bunca korkunç deneyler, bunca acı anılarla yaşaması, doğaya aykırı bir şeydir. Yüreğinde birikip duran tüm bunlar, günün birinde, fırsatını bulup patlak verebilir; bütün cesaretini bir anda yakıp kül edebilir. Ne denli yiğit de olsa, Starbuck’ınki bir başka türlü yiğitlikti. Kimi yiğit insanlar, denizlerle rüzgârlarla, balinalarla, ya da bu dünyanın akıl almaz herhangi bir belâsıyla çarpışırken sapa sağlam kalırlar da; azgın ve güçlü bir insanın çatık alnıyla uyandırdığı korkuya - ruhtan geldiği için daha da belâlı olan bir korkuya - dayanamazlar.

Ama bu öykümüzde, zavallı Starbuck’ın yiğitliği yıkılacak olsa bile, benim bunu yazmaya elim varmaz; çünkü yiğit bir ruhun nasıl düştüğünü açığa vurmak, acı bir şeydir: hatta korkunç bir şeydir, insanlar, para çıkarlarına dayanan ortaklıklar olarak, ya da bir millet olarak kötü

görünebilirler; aşağılık, budala, katil olabilirler; yüzlerinden bayağılık, anlamsızlık akabilir. Ama kafamızdaki insan kavramı öyle soylu ve pırıl pırıl, öyle yüce ve öyle şanlıdır k; onda bir yüz karası görür görmez, hepimiz en süslü örtülerimizi hemen üstüne atıp saklamalıyız bu lekeyi. Tüm ahlâk yıkıntılarına karşın, içimizin derinlerinde duyduğumuz tertemiz insanlık, olduğu gibi kalır; ve yiğitliğini yitiren bir adamın, çıplaklığı karşısında, insanlığımızın, yüreği kan ağlar. Dindarlar bile, böylesine bir ayıp karşısında, büsbütün susmayıp, buna göz yuman kadere çıkışırlar. Ama bu insan yüceliği, kralların, rütbelerin, cübbelerin, yüceliği değildir. Bu yalın, bu bereketli yücelik, kazmayı kaldıran kolda; çiviyi çakan bilekte ışıldar. Halkın yüceliğidir bu; ve Tanrı - mutlak, ulu Tanrının ta kendisi - her bir yana saçmıştır bu yüceliği. Halkdan oluşan her devletin hem özü, hem de çevresi olan mutlak, ulu Tanrı! O her yeri saran varlık! O tanrısal eşitliğimizin kanıtı!

Yoksul gemicilere, dinsizlere, yiğitlere, karanlık ama yüksek değerler verirsem; onları bir tragedyanın renklerine bürürsem; en dertli, belki de en sefil anlarını kimi zaman göklere çıkarırsam; şu işçinin koluna nurlar yağdırırsam; onun yıkımlar içinde batan güneşinin üstüne bir ebemkuşağı gerersem; bana saldıracak olanlara karşı, koru beni, ey eşitliğin Tanrısı, doğruluğun Tanrısı! Ey sen ki, benim gibilerin üstüne, insanlığın görkemli kaftanını örtmüşsün! Destekle beni, yüce halk Tanrısı! Sen ki, güneşten kapkara yanmış pranga mahkûmu Bunyan’a, şiirin ak incisini bağışladın; sen ki, yaşlı Cervantes'in kırık ve yoksul koluna, en ince dövülmüş altından çelenkler sardın; sen ki, Andrew Jackson'u, çakıl taşlarını andıran halk insanları arasından alıp bir sava? atına bindirdin, kral tahtlarından daha yücelere çıkarttın! Sen ki. bu dünyada ileriye attığın her güçlü adımda, krallardan her zaman daha soylu olan yiğitlerini, halktan seçersin! Destekle beni ey Tanrı!

BÖLÜM XXVII YİĞİT ŞÖVALYELER VE SİLAH ARKADAŞLARI

Stubb geminin üçüncü kaptanıydı; Cape Cod'da doğmuştu; bundan ötürü de, gemide ona Cape Cod'lu derlerdi. Herşeyi oluruna bırakan bir adam. Ne yiğit, ne de korkak, önüne çıkan belâları, kayıtsızca karşılardı. Balina avının en çetin anlarında, bir yıl için gündelikle tutulmuş bir doğramacı gibi, kılı kıpırdamadan, sessiz sedasız çalışırdı, ölüm kalım savaşlarında, sandalına, rahat rahat, keyifli ve kaygısız kumanda ederdi; sanki bu savaşlar bir şölen; tayfası da birer konukmuş gibi. Sandaldaki yerini seçerken de, oturduğu yerin rahat olmasını isteyen yaşlı bir arabacı kadar titizdi. Balinanın yanı başında, ölümle burun burunayken, amansız mızrağını, hiç oralı olmadan, soğukkanlılıkla kullanırdı; ıslık çalarak tokmağını sallayan br tenekeci gibi. En azgın canavara rampa etmişken, keyifli halk havaları mırıldanırdı. Savaşlara kanıksamış Stubb için, ölümün korkunç ağzı, rahat bir koltuk haline gelmişti, ölüm ne anlam taşıyordu ona göre, Allah bilir. Belki de hiç düşünmüyordu bunun ne demek olduğunu. İyi bir yemekten sonra ölüm aklından geçecek olursa, işini bilen her denizci gibi, yukarının buyruğuyla güverteye fırlamak ve orada bir işe koşulmak kabilinden bir şey gibi görüyordu herhalde bunu. Hangi işe çağrıldığını ne bilsin insan; yukarı çıkınca öğrenir ne olduğunu.

Yüklerinin altında iki büklüm, surat asan satıcılarla dolu şu dünyamızda; Stubb'ın böylesine rahat, korkusuz olmasını, yaşamanın yükünü böyle keyifle taşımasını, nerdeyse dinsizliğe varan gamsızlığını sağlayan birçok şey arasında, piposunun da büyük bir yeri olsa gerek. Stubb'ın kısacık kara piposu, tıpkı burnu gibi, yüzünün değişmez bir parçasıydı. Yatağından piposuz kalkması, burunsuz kalkması kadar beklenmedik bir şey olurdu. Yattığı yerden kolayca el atabileceği bir rafta, doldurulup hazırlanmış sıra sıra pipolar diziliydi. Uyumadan önce, arka arkaya hepsini içer; yarına hazır olsun diye de; yeni baştan doldururdu. Çünkü Stubb, sabahları giyinirken, pantolonunu bacağına geçirmeden önce, piposunu ağzına koyardı.

Dedim ya, durmadan dinlenmeden tütün içmesi, huyunun böyle elmasının nedenlerinden biriydi. Çünkü herkes bilir ki, ister karada ister denizde olsun, dünyamızı saran hava, korkunç yoksulluklar içinde ölen sayısız insanların alıp verdikleri soluklarla bozulup berbat olmuştur. Kolera salgınlarında, kimi insanlar ağızlarına kâfurulu bir mendil tutarak nasıl gezerlerse, Stubb'ın tütün dumanı da, insanlığın tüm dertlerine karşı bir çeşit mikropkıran yerini tutuyordu.

Dördüncü kaptan Flask, Martha's Vineyard'da, Tisbury'de doğmuştu. Kısa boylu, tıknaz, yüzünden sağlık fışkıran bir delikanlıydı. Balina dendi mi, cinleri başına çıkardı. Bu koca deniz ejderhalarını, atalarına, ve kendisine dil uzatmış sayıyordu. Bu yüzden de onları her rastgeldiği yerde tepelemek bir onur sorunuydu Flask için. Balinaların görkemli gövdeleri, akıl almaz davranışları karşısında, hiçbir saygı, hiçbir şaşkınlık duymuyordu; onlarla karşılaşmak korkusundan öyle uzaktı ki, zavallı kafasında o efsaneler yaratan balina, irice bir sıçan, ya da su faresi kabilinden bir şeydi. Yalnız şu var ki, balinaları yakalamak, öldürmek, kaynatmak, biraz daha dolambaçlı, biraz daha zahmetli bir işti. Bilmeyişinden, farkında olmayışından gelen bu korkusuzluğu sayesinde, balinaların karşısında şakacı bir davranışı vardı. Balinaları kovalamak bir eğlenceydi Flask'a göre; Horn Burnu çevresinde üç yıllık bir seferi, üç yıl süren hoş bir oyun sayıyordu. Marangozların kullandıkları çiviler dövme ve kesme diye nasıl ikiye ayrılırsa, insanlar da belki öyle ikiye ayrılırlar. Küçük Flask dövme çivilerdendi, sağlam ve dayanıklı çivilerden. Pequod'da ona Baş Kütük diye ad takmışlardı; çünkü beden yapısı, kutup denizlerinde sefer eden balina gemilerinde görülen kısa ve dört köşe kütüğe benzerdi. Başka bir sürü kazıklarla çepeçevre desteklenen bu kütük, gemiyi buzlu denizlerin saldırısına karşı korur.

Bu üç yardımcı kaptan -Starbuck, Stubb ve Flask- önemli kişilerdi. Değişmez bir düzene uyarak, Pequod'un üç balina sandalına onlar kumanda ederdi. Kaptan Ahab'ın balinanın üzerine yürümek için olanca gücünü bir araya topladığı büyük savaş planı içinde, bu üç kişi, üç tabur komutanı gibiydi. Bunlar, ellerinde uzun, keskin kargılarıyla, üç atlı komutan; zıpkıncılar da, mızraklı piyade erleriydi.

Nasıl ortaçağ şövalyelerinin birer seyisi varsa, bu yaman avda da, her sandal komutanının bir dümenci ya da zıpkıncısı vardı. Savaşta şövalyenin

kargısı kırılıp büküldü mü, seyis ona bir yenisini verirdi. Bu iki kişi arasında çoğu zaman candan bir yakınlık ve dostluk olduğu için, Pequod'un zıpkıncılarının kimler olduğunu ve hangi komutana bağlı olduklarını şimdi söylemem yerinde olur.

Başta gelen Queequeg’i, Starbuck seyis olarak seçmişti. Ama Queequeg'in kim olduğunu biliyorsunuz.

Ondan sonra Tashtego gelir. Su katılmamış bir Kızılderilidir. Martha's Vineyard'ın en batısına düşen burunda Gay Head adlı bir Kızılderili köyünün son kalıntıları vardır; Nantucket'in en gözüpek zıpkıncıları gibi, Tashtego da oradan gelir. Balina avında onlara toptan Gay Headers, yani «Şen-Kafalılar» derler. Tashtego’nun, başına yapışık, uzun, kara saçları; çıkık elmacık kemikleri; yuvarlak, kara gözleri vardı. Kızılderililer'de az görülen bu gözler, irilikleri sayesinde doğuluları; ama soğuk parıltılarıyla da kutup insanlarının gözlerini andırır Elde yay, sık ağaçlı vahşi ormanlarda Yeni İngiltere'nin büyük geyiklerini arayan o gururlu avcıların tertemiz kanından geldiği, Tashtego nun her halinden bellidir. Ne var ki, Tashtego artık ormanlarda vahşi hayvan izlerini koklamıyor, denizlerde büyük balinaların ardından gidiyordu. Onun şaşmaz zıpkını, atalarının attığını vuran okunun yerini almıştı şimdi. Yılan gibi kıvrak bedeninin esmer kaslarına bakınca, ilk Püritenlerin boş inançlarına uyarak, bu vahşi Kızılderiliye, hava tanrısının oğlu diyeceği geliyordu insanın. Tashtego, Stubb'ın seyisiydi.

Üçüncü zıpkıncı Daggoo, dev gibi, kapkara yabanıl bir zenciydi Pers padişahı Ahasuerus’u andıran halleriyle, aslanlar gibi yürürdü Kulaklarına asılı altın küpeler öyle büyüktü ki, gemiciler bunlara halat halkası der; gabya yelkeninin iplerini bu halkalara takmaya kalkarlardı şakadan. Daggoo gençliğinde, doğduğu kıyıdaki ıssız bir körfeze demir atan bir balina gemisine gönüllü binmişti. Afrika'dan, Nantucket den ve balinacıların uğradığı, birkaç yabani limandan başka bir yer bilmiyordu dünyada. Tuttukları adamları seçmekte pek titizlik gösteren birçok balina gemisinde yıllarca yararlık gösteren Daggoo, yabanıl değerlerinden hiçbir şey yitirmemişti. İki metreye yakın boyunu ,bir zürafa gibi güvertede dimdik gezdirirdi, insan başını kaldırıp ona bakınca, bedence küçülmüş görürdü kendini. Onun karşısında bir beyaz adam, bir kalenin önüne barış dilenmeye gelmiş beyaz bir bayrağa dönerdi, işin tuhafı, bu görkemli

zenci, Ahasuerus Daggoo, küçük Flask'ın seyisiydi; ve Flask onun yanında bir satranç piyadesine dönerdi.

Pequod'un öteki gemicilerine gelince, şunu söyleyim ki, Amerikan balina avcılığında çalışanların yansı bile, doğma büyüme Amerikalı değildi hâlâ; ama kaptanların hemen hepsi öyledir. Amerikan ordusunda, donanmasında, ticaret gemilerinde, Amerikan Kanalları ve Demiryolları yapımında da durum budur. Amerika'nın her yerinde durum budur diyorum; çünkü bütün bu işlerde Amerikalı bol bol beyin sağlar, dünyanın geri kalan kısmı da aynı cömertlikle kol gücü sağlar. Balinacıların çoğu, Asor adalarından gelir; çünkü Nantucket gemileri sık sık bu adalara uğrar; o kayalık kıyıların gürbüz köylülerinden gemici alırlar. Hull'dan, ya da Londra'dan yola çıkan Greenland balınacıları da, Shetland adalarına demirler; oradan aldıkları gemicileri, dönüşte yerlerine bırakırlar. Her nedense, balina avcılarının en iyileri, adalardan gelenler oluyor. Pequod'un hemen tüm tayfası da adalıydı. Onun için «Tek başına» diye ad takmıştım onlara; öteki insanların dünyasından ayrı, tek başlarına yaşarlardı kendi dünyalarında. Bir teknede hep bir araya gelen bu tek başına insanlar, garip bir topluluk kuruyorlardı. Dünyanın dört bir yanından, denizlerin tüm adalarından gelen bu Anacharsis Clootz'lar (1) topluluğu, Pequod'da, koca Ahab'ın ardından, çoğunun geri dönmeyeceği bir mahkemenin önünde, dünyanın haksızlıklarından dert yanmaya gidiyorlardı. Küçük zenci Pip hiç dönmedi zavallı. En önden çekti gitti bu Alabama'lı çocuk. Biraz sonra göreceksiniz onu. Pequod'un puruvasında tefini çalıp, sonsuz zamanlara bir giriş müziği yaratacak orada. Yukardaki gemiden çağırıyorlar onu; gökte meleklere katılacak, nurlar içinde tefini çalacak: yeryüzünde bir korkakken, oralarda bir kahraman olacak.

(1) Prusyalı baron Jean-Baptiste Clootz (1755-1794). Kendine Anacharsis (yani ihtilâl elebaşısı) adını vermiş ve tüm insan soyu adına konuşmaya hakkı olduğunu ilân etmiştir. (Çevirenlerin notu)

BÖLÜM XXVIII AHAB

Nantucket’den çıkalı birkaç gün olmuş; henüz Kaptan Ahab'ı güvertede görmemiştik. İkinci ve üçüncü kaptanlar, nöbetleri düzenle alıp veriyorlar; gemiye yalnız onlar kumanda eder görünüyordu. Ama ara sıra kaptan kamarasından, beklenmedik, sert buyruklarla çıkagelmeler, ancak vekâleten kumanda ettiklerini gösteriyordu. Evet, yüce başları, yüksek komutanları orada idi. Ama gözlere görünmüyor, kutsal kamarasına kimseler giremiyordu.

Aşağıdaki nöbetimden güverteye her çıkışımda, orada yeni bir yüz görmek umuduyla, hemen dönüp arkama bakıyordum. Kimselerin bilmediği bu kaptanı tanıma merakım, garip bir dert haline gelmişti bende; ve bu dert, ıssız denizlerde büsbütün artmıştı. Üstü başı yırtık pırtık Elijah'nın, birbirini tutmayan karanlık sözleri, hiç beklemediğim bir anda ansızın aklıma geliyor, bir türlü kendimi alamıyordum bunları düşünmekten. Keyfim yerine geldiği zamanlar ise, bu garip rıhtımlar peygamberinin saçma sapan ve tumturaklı sözleri, nerdeyse gülümsetiyordu beni. Korku muydu, merak mıydı duyduğum, bilmem. Her neyse, gemide bu tür duygulara kapılmamı haklı gösterecek bir durum yoktu. Gerçi zıpkıncılarla tayfanın çoğu, ticaret gemilerinde gördüğüm silik gemicilerden bambaşka, barbar, dinsiz, karmakarışık adamlardı. Ama bunu doğal karşılıyor, kendimi kapıp koyverdiğim bu belâlı balina işinin vahşiliğine veriyordum böyle olmalarını. Bundan başka, üç yardımcı kaptanın durumları da, belli belirsiz kuşkularımı yatıştırıyor; keyifli, güvenli, bir yolculuk muştuluyordu bana. İnsan olarak da, kaptan olarak da, bunlardan iyisini bulmak zordu. Üstelik üçü de Amerikalıydı; biri Nantucket’li, biri Vineyard'll, biri de Cape Cod’lu. Gemi limandan ayrıldığı sırada Noel'di. Güneye doğru yol aldığımız halde, bir süre acı bir kutup havası içinde kaldık. Ama aşağılara doğru indikçe; amansız, dayanılmaz soğukları arkamızda bırakıyorduk. Gittikçe yumuşayan, ama gene de kurşun renkli ve kasvetli olan bu geçiş sabahlarının birinde, gemi dalgalardan hınç alırcasına, hızla ama hazin hazin pupa yelken gidiyordu. Güverteye sabah nöbetine çıkarken, kıç küpeştesine doğru baktım ve

birden korkunç şeyler sezinlermiş gibi ürperdim. Korkularımı aşan bir gerçekle karşılaşmıştım; Ahab kaptan güvertesinde ayakta duruyordu. Üstünde bildiğimiz hiçbir hastalığın izleri görünmüyordu; hastalıktan yeni kurtulmuşa da benzemiyordu. Alevler tüm gövdesinin içini dışını yaladıktan sonra, gürbüz yaşlı bedeninin hiçbir yeri yanmadan, sapasağlam ateşten çıkarılmıştı sanki bu adam. İri yarı gövdesi, Cellini'nin Perseus'u gibi bozulmaz bir kalıba dökülmüş, tunçtan bir heykeldi. Kır saçlarının arasında başlayan soluk, beyaz, upuzun bir yara izi, yanık esmer yüzünün bir yanından boynuna inip, ceketinin yakası altında yokoluyordu. Bu yara izi, ulu bir ağacın dimdik gövdesini yukardan aşağı diklemesine yaran bir yıldırım izine benziyordu. En küçük bir dala dokunmadan, ağacın kabuğunu delip, ta tepeden köke kadar derin bir oluk açtıktan sonra toprağa gömülen bir yıldırım izine benziyordu. Böyle bir ağaç, yemyeşil, dipdiri kalır ama. yediği damga bir daha silinmez üstünden. Bu damga doğuştan mıydı, yoksa korkunç bir yaranın izi miydi? Kimse kesin olarak bilmiyordu bunu. Herkes sessizce anlaşmış gibi, tüm sefer boyunca hiç sözü edilmedi bunun; hele kaptanlar hiç lâfını etmiyorlardı bu izin. Yalnız birkez, biri, Gay Head'den gelen Tashtego'dan da yaşlı bir Kızılderili tayfa, Ahab'ın kırk yaşından önce böyle olmadığını, insanlar arasında bir kavgada değil, denizde doğayla boğuşurken böyle damgalandığını ileri sürdü. Bu yabanıl inanca karşı, Man Adası'ndan gelen biri, mezardan çıkmışa benzeyen kır saçlı bir ihtiyar, başka bir şeyler söyledi. Bundan önce Nantucket'den hiç sefere çıkmadığı için Ahab'ı görmemişti bugüne dek. Eski denizci geleneklerine, kim bilir ne zamandan kalma inançlara bakılacak olursa Man Adalı ihtiyarların insanüstü bir kâhinlik yanı vardır. Onun için beyaz ırktan gelen hiçbir tayfa ses çıkaramadı bu adamın söylediğine. İhtiyar Man Adalı'ya göre. Ahab herkes gibi toprağa gömülecek olursa -olacak iş değildi ya bu- dcğuştsn taşıdığı bu damganın tepesinden tırnağına kadar uzandığını görecekti onu kefene koyanlar.

Ahab'ın korkunç hali, yüzündeki soluk leke, beni öyle altüst etmişti ki, put gibi dimdik duruşunun, biraz da üstüne dayandığı eşi görülmedik takma bacağından geldiğini farketmemiştim ilkin. Bu beyaz bacağın, Ahab denizdeyken, bir balinanın cilâlı fildişine benzeyen çene kemiğinden yapıldığını duymuştum. Gay Heed'li yaşlı Kızılderili «evet,» demişti, «Japonya açıklarında, o da , gemisi gibi, direğini yitirdi; ama memleketine

dönmeyi beklemeden, gemisine yedek direk, kendine de yedek bacak yaptırdı. Bir sürü yedek bacağı daha var.»

Duruşunun garipliği gözüme çarptı, Pequod'un kaptan güvertesinde, mizana çarmıklarına yakın, burguyla yarım parmak derinliğinde bir delik açılmıştı kalasda. Ahab'ın takma bacağı bu deliğe giriyordu. Bir kolunu kaldırmış, çarmığı tutuyordu. Kaptan Ahab, dimdik durmuş gözlerini geminin batıp çıkan puruvasından ötelere dikmişti. Bu korkusuz dik bakışta, inatçı, sonsuz bir güç; yılmaz boyun eğmez bir irade vardı. Ağzını hiç açmıyordu. Kaptanları da konuşmuyordu onunla Ama acı çeken bir komutanın gözü altında olmanın tedirginliği, huzursuzluğu, her davranışlarından, her hallerinden belli oluyordu. Bu kasvetli, bu lânetli Ahab, karşılarında çarmıha gerilmiş bir insan yüzüyle duruyordu; çektiği acılardan gelen, anlatılmaz, dayanılmaz bir yücelik vardı üstünde.

Bu ilk görünüşünde güvertede çok durmayıp, kamarasına çekildi Ama o sabahtan sonra, gemiciler onu her gün gördüler artık. Ya takma bacağı kalastaki delikte, ayakta durur; ya beyaz kemik iskemlesinde oturur; ya da güvertede ağır ağır gezinirdi. Gökyüzü açıldıkça onu daha sık görüyorduk; sanki gemi yola çıkalı beri kamarasına kapanması, kış denizinin ıssız kasvetinden geliyormuş gibi. Şimdi artık hep dışarda ve nerdeyse gülümseyecek gibiydi. Bununla beraber, güneşli güvertede söyledikleriyle, yaptıklarıyla bir yedek direkten daha yararlı gözükmüyordu. Ama şu da var ki, Pequod henüz asıl işine başlamamış sadece yolunda gidiyordu. Balina avının tüm hazırlıklarını da ikinci kaptanlar tam gereğince yaptığına göre, Ahab'a pek iş kalmıyordu. Onu oyalayan bir şey olmadığı için de, başında bulutlar birikiyordu sanki: yüce dağ başlarında bulutların birikmesi gibi.

Ama çok geçmeden öyle tatlı, öyle güzel havalara geldik ki, dünyanın cıvıl cıvıl sevinci, Kaptan Ahab'ın içindeki kara bulutları yavaş yavaş dağıtır gibi oldu. Al yanaklı iki genç kızı andıran nisan ve mayıs ayları, asık yüzlü kış bahçelerine oynaya oynaya nasıl girerse, en çıplak, en sert, en çok yıldırım yemiş eski meşe ağacı, bu sevinçli konukları birkaç yeşil tomurcukla olsun nasıl karşılarsa; Ahab da sonunda, bahar kızlarının güler yüzlü büyülerine biraz kapılır gibi oldu Birkaç kez, bakışlarında soluk çiçekler açtı. Ahab'dan başka her insanda, gülümsemeye kadar varacak çiçeklerdi bunlar.

BÖLÜM XXIX AHAB GİRER, STUBB KONUŞUR

Birkaç gün geçti. Pequod, buzları, buzdağlarını hep ardında bırakarak, sıcak ülkelerin bitmez tükenmez ağustosunun eşiğinde, ışıklı bahar denizlerinde yüzüyordu. Ilık, taze, pırıl pırıl, çın çın öten günler, İranlIların gül suyu karlarıyla dolu billur şerbet kâselerine benziyordu. Görkemli yıldızlı geceler, pırlantalı kadifelere bürünmüş, gururlu kadınlar gibiydi; ıssız şatolarında, uzaklara gitmiş yiğit sevgililerini, altın miğferli güneşleri düşünen kadınlar gibiydi. Uyumak zorunda kalan bir insan, bu güzel günlerin, bu doyulmaz gecelerin hangisinden vazgeçsin bilemiyordu. Ama bu solmaz baharın büyüleri, sadece dış dünyaya yeni büyüler, yeni güçler vermekle kalmıyor; insanın ta içine işliyordu tatlı akşam saatlerinde. Sessiz alaca karanlıklarda buz kesilen sular gibi, anılar parlayan birer billur parçasını andırıyordu o zaman. Tüm bu dile gelmez şeyler Ahab'ı yavaş yavaş sarıyordu.

Yaşlılar pek uyumaz. Yaşlandıkça, insan ölüme benzeyen her şeyden kaçar gibidir. Gemi kaptanları arasında, yataklarından sık sık kalkıp karanlık güverteye gelenler, sakallarına ak düşmüş olanlardır. Ahab da öyleydi. Ama son günlerde çoğu vaktini açık havada geçirdiği için, onun içerden dışarıya geldiği zamanlar, dışardan içeriye girdiği zamanlardan çoktu. Kendi kendine homurdanırdı: «İnsan mezara girer gibi oluyor. Benim gibi yaşlı bir kaptan için, ha bu daracık delikten aşağı inmişsin, ha mezara girmişsin.»

Böylece her yirmi dört saatte bir, gece vardiyaları ayarlanınca; güvertedeki tayfa aşağıdakilerin uykularına bekçilik ederken; baş kasarada halat çekenler, arkadaşları uyanmasın diye, halatları gündüzleri gibi dört bir yana savurmayıp, yavaşça yere koyarken; gemiyi sürekli bir sessizlik sardığı sırada; dümencinin gözleri kaptan kamarasının kapağına çevrilirdi. Az sonra da, koca Ahab, demir tırabzana tutunarak ortaya çıkardı. O saatlerde insanlık yanı ağır basar, kaptan güvertesinde bir aşağı bir yukarı yürümezdi; çünkü aşağıda yorgun yardımcıları uyuyordu; ve kemikten topuğunun gümbürdeyen takırtısı yüzünden, düşlerine, balinaların çatırdayan çene kemikleri girebilirdi. Ama heyheyleri üstünde olduğu bir

gece, arkadaşlarını düşünmeden, kıç küpeşteyle grandi direği arasında, ağır adımlarıyla, pat, küt, bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı. Üçüncü kaptan Stubb, güverteye çıkıp, ürkek bir sesle, yarı şaka yarı ciddi, Kaptan Ahab'ın yürümesine kimsenin karışamıyacağını, ama ayağının gürültüsünü azaltmanın bir yolu aranabileceğini söyleyecek oldu. Acaba kemik topuğuna bir parça üstüpü bağlansa nasıl olur gibilerden yarım yamalak bir şeyler kekeledi. Ah Stubb, sen daha Ahab'ın kim olduğunu bilmiyorsun!

«Top güllesi miyim ki ben, üstüpü tıkacaksın bana?» dedi Ahab. «Git başımdan. Senin gibilerini unutmuşum. Hadi git aşağı, her geceki mezarına. Git ötekiler gibi kefenine sarıl da uyu: son kefeninize alıştırın kendinizi. Hadi köpek, in aşağı kulübene»

Ansızın böylesine ağır konuşan ihtiyarın bu beklenmedik son sözüyle irkilen Stubb, bir an dona kaldı. Sonra kendini tutamadı:

«Benimle böyle konuşulmasına alışık değilim, kaptan. Pek hoşlanmadım bu sözden.»

Ahab dişlerini sıktı; öfkeye kapılmamak için birden uzaklaşarak, «Alarga!» diye hırladı.

«Hayır kaptan, durun bakalım,» dedi Stubb kabararak, «ben kendime kolay kolay köpek dedirtmem, kaptan.»

«Ya öyle mi? Sıpa oğlu sıpa! Katır oğlu katır! Eşek oğlu eşek! Defol, yoksa temizlerim seni yeryüzünden!»

Ahab bunu söylerken, Stubb'ın üstüne öyle korkunç bir yüzle yürüdü ki, üçüncü kaptan ister istemez geriledi.

Kamarasına inerken, şöyle mırıldanıyordu Stubb kendi kendine: «Ben böyle lâf duyayım da, karşılık vermeyim! Olur şey değil! Dur hele, Stubb. Gitsem, şuna bir yumruk mu atsam yoksa... Yoksa ne bileyim... Şurada diz çöküp dua mı etsem onun için? Evet, bu geliyor içimden. Ama ömrümde de dua etmiş değilim. Olur şey değil! Çok garip! Ama bu adam da çok garip. Ne yandan bakarsan bak, böylesini görmedim hiç bir gemide. Ne parlayıştı o! Gözler barut fıçılarına döndü. Deli mi bu? Bir şey var için için kemiriyor bu adamı; bir şey kemirmese, böyle gümbürdetir mi güverteyi? Yatsa yatsa, günde üç saat yatıyor; yattığı zaman da uyumuyor. Şu muhallebi çocuğu kamarot ne demişti? Her sabah moruğun yatağı altüstmüş, çarşaflar bir

kenara itilmiş, yorgan nerdeyse düğüm düğüm; yastık, üstüne kızgın tuğla konmuş gibi sımsıcak. Vay ateşli moruk! Kara adamlarının vicdan azabı dedikleri şey olsa gerek bu adamda. Karın ağrısından, diş ağrısından beter bir şeymiş bu. Ne olduğunu bilmiyorum ama, Allah esirgesin beni bundan! Anlaşılır gibi değil bu herif. Her gece ne diye kıç ambara gider? Kamarot öyle diyor. Ne yapar orada acaba? Kiminle konuşur, bilmek isterim. Tuhaf şey. Ne deyim, bilmem ki! Anlaşılır gibi değil. Yat uyu, en iyisi. Uykudan iyisi yok bu dünyada. Sahi öyle be! Tevekkeli değil bebekler uyumaya başlar doğar doğmaz. Bu da tuhaf. İnsan düşündü mü, her şey tuhaf bu dünyada. Ne var ki, düşünmek benim ilkelerime aykırı. Düşünmeyeceksin. Tanrının en birinci buyruğudur bu. On ikinci buyruğu da şu: Uyuyabildiğin kadar uyu. Hadi öyleyse, uyu sen de. Ama dur hele. Köpek dedi adam bana. Hay Allah kahretsin! Ne sıpalığım kaldı, ne katırlığım, ne eşekliğim! Oldu olacak, bir de tekme atsaydı bari kıçıma. Belki de attı da, farkına varmadım, öyle korkuttu ki beni! Alnı bembeyaz bir kemik gibi parlıyordu. Ne oluyor bana? Hay Allah kahretsin! Ayakta duramıyorum nerdeyse. Allak bullak etti beni bu herifle çatışmak. Allah Allah, düş mü gördüm dersin? Nedir bu nedir, nedir? Çek sineye, başka çare yok. Gir yatağına. Hele sabah olsun, bir de gün ışığında düşünelim bu baş belâsını.»

BÖLÜM XXX PİPO

Stubb gidince, Ahab bir an küpeşteye dayanıp durdu. Sonra nöbetçi tayfadan birini aşağı yollayıp fildişi iskemlesiyle piposunu İstedi. Son zamanlarda âdet edinmişti bunu. Pusula dolabındaki fenerden piposunu yakıp, iskemlesini rüzgâra karşı bir yere koydu; oturup içmeye başladı.

Eski İskandinavlar zamanında, denizle içli, dışlı olan Danimarka krallarının tahtları, kılıç balıklarını andıran küçük balinaların burun kemiğinden yapılırmış. Ahab"ı da, bu kemik iskemlesine oturmuş görünce, krallar aklına geliyordu insanın. Gerçekten de o, gemilerin Cengiz Hanı, okyanusların kralı, deniz canavarlarının padişahıydı.

Bir süre piposunu içti. Ağzından sık sık çıkardığı dumanları, rüzgâr savurdu. Sonra piposunu ağzından çıkarıp, «ne oluyor?» dedi kendi kendine, «Pipo içmek artık yatıştırmıyor beni. Hey pipom, ne oldu sana? Senin tadın da kalmazsa, halim kötü benim. Hiç keyf almadan tüttürüyorum boşuna. Üstelik de rüzgâra karşı içiyorum, dumanlar yüzümden savruluyor, can çekişen bir balinanın son fışkırttığı sular gibi; en yükseklere fışkıran, en bol ölüm suları gibi. Neyleyim artık seni, pipo? Senin işin huzur vermek insana; beyaz, tatlı dumanlarınla, ipek gibi ak saçları sarmak; benim kırık demir parçaları gibi kır saçlarımı değil.. İçmeyeceğim artık..»

Tüten pipoyu denize attı. Ateşi suda cızırdadı. Aynı anda da gemi, sulara gömülen piponun çıkardığı köpüğü yok edip geçti. Ahab şapkasını gözlerine indirdi; güvertede sendeleye sendeleye bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı.

BÖLÜM XXXI PERİLER KIRALİÇESİ MAB

Ertesi sabah Stubb, Flask'a yaklaştı:

«Baş Kütük» dedi, «hiç böyle acayip düş görmedim, ihtiyarın kemik bacağı var ya - düşümde tekme attı bana o kemik bacağıyla. Ben de ona bir tekme atayım dedim. Ama ne oldu biliyor musun, dostum? Tekme atmamla bacağımın kopuvermesi bir oldu. Derken, kaş göz arasında, Kaptan Ahab bir ehram şeklini aldı. Ben de, enayi gibi, bu ehramı pataklamaya başladım. Ama Flask, işin en tuhafı - düşler hep tuhaftır ya, bilirsin - öfkem arasında düşündüm ki, Ahab’ın tekmesi büyük bir hakaret de sayılmazdı; ne diye böyle kıyametler koparıyordum sanki. Gerçek bir ayağın tekmesi başka, takma bir ayağın tekmesi başka. Canlı ayağın tekmesi nerde, ölü ayağın tekmesi nerde? İşte bu yüzden, Flask, bir şamar yemek, bir değnek yemekten on kat daha ağır gelir insana. Vuran şey canlı oldu mu, hakaret de canlı olur, değil mi oğlum? O düşte her şey öyle karmakarışıktı ki, o Allah’ın belâsı ehrama ahmakça vurup dururken, bir yandan da şöyle diyordum kendi kendime: «Onun bacağı nedir ki artık? Bir değnek ancak, balina kemiğinden bir değnek. Evet, insan güler böyle tekmeye. Aslında tekme atmadı ki bana; balina kemiğiyle dürtükledi ancak. Üstelik, şunun takma ayağının ucuna bak hele, ufacık bir şey. Kocaman bir köylü ayağından tekme yeseydim, o zaman büyük bir hakaret olurdu. Ahab’ınki olsa olsa bir fiske, işte şimdi Flask, düşümün en gülünç yerine geliyoruz; Ben ehramı tekmeleyip dururken, porsuk kılından saçı olan, kambur, yarı balık yarı insan bir adam, omuzlarımdan tuttu, vira ettirdi beni. «Ne yapıyorsun?» dedi. Vay canına bel ödüm patladı. O ne surattı öyle! Ama birden korkmaz oldum her nedense. «Ne mi yapıyorum?» dedim, «size de ne oluyor, söyler misiniz lütfen, bay Kambur? Yoksa sizin canınız da tekmelenmek mi istiyor?» Vay babam vay! Flask, sen misin bunu diyen? Seninki kıçını döndü eğildi, belini saran yosunları çıkardı. Bir de ne göreyim? ister inan, ister inanma. Herifin kıçı, deniz kestanesi gibi diken diken. «Moruk,» dedim, «düşündüm taşındım, seni tekmelemekten vazgeçtim.» Herif, «aferin Stubb, aferin Stubb!» dedi. Sonra, ocak başında oturan bir cadı gibi, dişsiz çene kemiklerini oynata oynata, bu aferinleri

mırıldanıp durdu Baktım, aferin Stubb, aferin Stubb’ların sonu gelmeyecek, ben gene ehramı tekmeleyim bari dedim. Ama tam ayağımı kaldırmışken, «dur» diye gürledi. «Hoppala!» dedim «ne oldu gene, moruk?» «Bana bak,» dedi, «hakaret sorununu tartışalım. Kaptan Ahab sana bir tekme attı, değil mi?» «Evet,» dedim, «attı, tam şurama vurdu.» «Çok güzel,» dedi; «tekmeyi kemik bacağıyla attı, değil mi?» «Evet, öyle,» dedim. «Akıllı adam,» dedi, «Öyleyse ne var kızacak bunda? Tekmenin bundan güzeli mi olur? Aşağılık çam kütüğünden bir bacakla mı tekmeledi seni? Yoo, Stubb!. Bir büyük adam fildişi gibi görkemli bir takma bacakla tekmeledi seni. Bir onurdur bu. Ben, bir onur sayarım bunu. Dinle, akıllı Stubb. Eski Ingiltere’de en büyük beyler, kraliçeden tokat yiyerek dizbağı nişanını almayı, onurların en büyüğü sayarlarmış. Koca Ahab seni tekmeledi diye sen de övün, Stubb. Akıllı bir adam oldun böylece Unutma bu söylediğimi. Bırak seni tekmelesin; onun tekmelerini bir onur say; ve ne olursa olsun, sakın onu tekmelemeye kalkma. Yapılacak başka şey yok. Şu ehramı görüyor musun?» Bunu söyler söylemez tuhaf bir şeyler oldu, seninki havalarda sırra kadem bastı. Bense horladım, yan döndüm; bir de baktım yatağımdayım. Sen ne dersin bu düşe, Flask?»

«Vallahi bilmem; deli saçmasına benzer bir şey bana kalırsa.»

«Olabilir, olabilir. Ama bu düş benim aklımı başıma getirdi, Flask. Şurada durmuş, denize bakan Ahab’ı görüyor musun? Yapılacak en doğru şey, bu ihtiyara ilişmemektir. Ne derse desin, hiç ağzını açmayacaksın. Dur bakalım, bir şeyler bağırıyor. Kulak ver.»

«Hey, direkteki nöbetçi! Hepiniz gözünüzü dört açın! Balina vardı buralarda. Bir beyaz balina görürseniz, var gücünüzle bağırın!»

«Ya buna ne dersin, Flask? Bir acayiplik yok mu bu işde? Beyaz balina diyor. Duydun değil mi? İnan bana, birşeyler dönüyor ortalıkta. Hazır ol, Flask. Ahab'ın içinde karışık bir şeyler var. Ama sus, bu yana geliyor.»

BÖLÜM XXXII BALİNAGİLLER

Artık pupa yelken, uzak denizlere açıldık. Az sonra da, kıyışız, limansız enginlerde yok olacağız. Pequod'un yosunlu teknesiyle, deniz canavarlarının üstüne midyeler yapışmış karnı yanyana yüzecek. Ondan önce yapılacak önemli bir işimiz var: Göreceklerimizin daha çok tadına varmak, söylenecekleri daha iyi anlamak için, balina üzerinde biraz durmamız gerekiyor.

Size en geniş anlamıyla, balina türünden balıklar üstüne yöntemli bilgi vermek istiyorum. Kolay bir iş değil bu. Karmakarışık bir dünyayı meydana getiren öğeleri bölümlere ayırmaya kalkmak gibi bir şey. Son yılların en yetkili kişileri bakın ne diyorlar:

M.S. 1820 yılında Kaptan Scoresby, «zoolojinin hiçbir kolu, steoloji denilen balinagiller kolu kadar karışık değildir,» diyor.

M.S. 1839 yılında Doktor Beale de diyor ki: «Balinagilleri gruplara ve familyalara bölmenin en doğru yolunu aramak elimde olsa da, böyle bir işe girişmek niyetinde değilim; çünkü bu hayvanın tarihini yazanlar tam bir anlaşmazlık içindedirler.»

«Bu dibi bilinmez sularda incelemeler yapmanın olanaksızlığı;» «balinagilier konusunda bilgimizi örten karanlıklar;» «engellerle dolu bir konu;» «tüm bu eksik bilgiler, biz doğa bilginlerinin aklını şaşırtmaktan başka bir işe yaramıyor.»

Söz balinaya geldi mi, koca Cuvier, John Hunter ve Lesson, zoolojinin ve anatominin bu büyük dahileri, işte böyle konuşuyorlar. Bununla beraber, bilgilerimizin az olduğu konularda, bol bol kitap vardır kimi zaman. Setoloji ya da balinagiller bilimi için de durum az çok böyledir. Küçük büyük, eski yeni, karadan denizden birçok kişi, balina üstüne, az çok bir şeyler yazmıştır. Bunlardan birkaçı şunlardır: Kutsal Kitabın yazarları, Aristoteles, Plinius, Aldrovandi, Sir Thomas Browne, Gesner, Ray, Linnaeus, Rondelitius Willioughby, Green, Artedi, Sibbald, Brisson, Marten, Lacepede, Bonneterre, Desmarets, Baron Cuvier, Frederick, Cuvi6r, John Hunter, Owen, Scoresby, Beale, Bennett, J. Ross Browne,

Miriam Coffin'in yazarı, Olmstead ve rahip T. Cheever. Ama tüm bu yazarların vardığı sonuç ne oldu? Yukarda örneklerini gördünüz.

Saydığımız yazarlar arasında, yalnız Owen'den sonra gelenler balinayı canlı olarak gördüler, içlerinden biri de, meslekten balina avcısı ve zıpkıncıydı: Kaptan Scoresby. Ayrı bir konu olan Greenland ya da kuzey balinası üstüne ondan bilgilisi yoktur. Ama aynı yazar, ispermeçet ya da güney balinası üstüne ne bir şey biliyor, ne de bir fikir ileri sürüyor. Oysa güney balinasının yanında, kuzey balinasının lâfı bile edilmeye değmez. Sırası gelmişken şunu söyliyelim ki, kuzey balinası, denizlerin tahtına haksız olarak oturmuştur; çünkü aslında, balinaların en irisi bile değildir. Ne var ki ilkin o bilinmiş; güney balinası ise, yetmiş yıl öncesine değin bir efsane olarak kalmış, hiç görülmemiş. Bugün bile bir iki bilim çevresi ve balinacıların uğradığı birkaç liman dışında, hiçbir yerde bilinmez. Böylece kuzey balinası dilediği gibi saltanat sürmüştür. Geçmiş zamanların büyük ozanlarının deniz ejderi üstüne söylediklerine bir bakın; kuzey balinasının okyanusların tek kralı olduğunu görürsünüz. Ama artık yeni bir ferman çıkarmanın zamanı geldi. Dinleyin, ey millet! Kuzey balinası tahttan indirildi. Şimdi büyük güney balinasının saltanatı başlıyor.

Güney balinasını tanıtmak iddiasında olan ve bir dereceye kadar bu işi başaran iki kitap vardır yalnız: Beale ve Bennett'in kitapları. Bunların her ikisi de, güney denizlerindeki İngiliz balina gemilerinde hekimlik etmiş, sözlerine inanılır dürüst yazarlardı. Kitaplarında güney balinası üstüne verdikleri yeni bilgi, ister istemez azdır; ama dar bilim sınırları içinde kalmakla beraber, değerli kitaplardır bunlar. Gerçek şudur ki, ispermeçet balinasının, yani güney balinasının, ne bilim açısından, ne de şiir açısından hiçbir edebiyatta tam olarak hakkı verilmemiştir. Avlanan öteki balinalar üstüne çok şey söylendiği halde, güney balinasının yaşamı hiç ele alınmamıştır aslında.

Oysa balinagillerde, herkesin anlayacağı bir bölümleme yapmak zorundayız. Şimdi yapacağım bir taslak olacak ancak. İlerde bu alanda çalışanlar, vereceğim bilgiyi tamamlasınlar. Bu işi benden yetkilileri ele almadıkları için, kendim bir şeyler yapmaya çalışacağım. Tam bir bilgi vermek iddiasında değilim; çünkü insan eksiksiz bilgi vermek istedi mi, sırf bu iddiası yüzünden yanlışlıklara düşer. Çeşitli türlerin inceden inceye anatomisini anlatmaya kalkmayacağım; daha doğrusu burada hiçbir şeyi

fazla derine götürmeye kalkmayacağım. Balinagillerin bir şemasını çizmekle yetineceğim şimdilik. Bu işin mimarlığını yapacağım, kalfalığını değil.

Ağır bir iş bu. Postanelerde mektup ayıranların harcı değil bu iş. Bu canavarları denizlerin dibinde el yordamıyla aramak; ellerimizi, dünyanın o anlatılmaz köküne, kaburga kemiklerine, karnına daldırmak korkunç bir şey. Ben kimim ki, bu deniz ejderinin burnuna halka takmaya kalkıyorum? Eyyup Peygamberin acı sözleri beni ürkütse yeridir: «O (yani deniz ejderi) seninle bir anlaşmaya mı varacak? Umudunu kes bundan!» Ama ben nice kitaplıklarda yüzdüm, nice okyanuslarda yelken açtım; şu gördüğünüz ellerimden nice balinalar geçti... Ciddiye aldığım bu işi yapmayı deneyeceğim. Herşeyden önce şunu söylemeliyim:

Bir: Setoloji biliminin kararsızlıkları, -işin ta kaynağında, kimilerinin balina bir balık mıdır, değil midir diye duraksamalarıyla başlar. M.S. 1776 yılında, Linnaeus, «Doğa Yöntemi» adlı kitabında, şöyle buyuruyor: «Bundan böyle balinaları balıklardan ayırıyorum.» Ama ben kendi bilgime dayanarak şunu söyleyebilirim ki, 1850 yılına kadar, Linnaeus'un böyle kesip atmasına karşın, deniz ejderhasının, köpek balıklarıyla, tersi balıklarıyla, ringa balıklarıyla aynı sularda yüzdüğünü biliyorum.

Linnaeus, balinaları sulardan niçin kovmak istediğini şöyle anlatıyor: «Balinaların yüreği sıcak ve iki bölmelidir; ciğerleri, açılıp kapanan göz kapakları, oyuk kulakları vardır; penem intrantem feminam mammis lactantem» ve eninde sonunda «ex lege naturae jure merito- que»dir balinalar. Bir seferde aynı gemide çalıştığım Nantucketli arkadaşlarım Simeon Macey ile Charles Coffin'e tüm bunları sorduğum zaman ikisi de, Linnaeus'un gösterdiği nedenlerin pek yersiz olduğunu söylemişlerdi. Hatta Charley, ağzını bozarak, bir şarlatanlık demişti buna.

Şunu bilin ki, ben tüm bu iddiaları bir yana bırakarak, modası geçmiş inançlara bağlı kalıp, balinayı bir balık sayıyorum. Yunus Peygamber'i de, beni desteklemeye çağırıyorum. Birinci noktayı böylece çözümleyip, İkincisine gelelim: Balina iç yapısı açısından öteki balıklardan nasıl ayrılır? Yukarda Linnaeus, balinanın özelliklerini sayıp dökmüştü. En önemlileri şu ikisidir: öteki balıklar ciğersiz ve soğuk kanlı olmalarına karşılık, balinaların ciğerli ve sıcak kanlı oluşları.

Bundan başka balina, dış görünüşü açısından, hangi temelli özellikleriyle göze çarpar? Kısaca diyelim ki, balina, su püsküren ve yatay kuyruğu olan bir balıktır. İşte balina budur. Kısa bir tanıtma ama, uzun düşüncelerin bir sonucudur bu. Deniz aygırı da, az çok balina gibi su püskürtür ama, hem denizde, hem karada yaşadığı için, bir balık sayılmaz. Verdiğim tanımlamanın ikinci yarısı, birincisinden daha da ağır basar. Hemen hemen herkes bilir ki, kara adamlarının tanıdığı tüm balıkların kuyrukları, yatay değil de, dikeydir, yukardan aşağı iner. Oysa, su püsküren balıkların kuyrukları, biçim bakımından ötekilerle aynı olsa bile, dikey değil de yataydır.

Balinayı böyle anlatırken, tam bilgi sahibi Nantucket'lilerin şimdiye dek balinagiller arasına koydukları hiçbir yaratığı, deniz ejderleri familyasından çıkarmak, yetkililerin başka türden saydıkları bir balığı bu familyaya sokmak niyetinde değilim (1). Demek oluyor ki, balinadan daha küçük, ama su püskürten ve yatay kuyruğu olan tüm balıkların, balinagiller bilim kolunun bu ana planında yeri vardır. Şimdi balinalar ordusunun ana bölümlerine geçelim.

(1) Biliyorum ki bugüne değin, Lamatin ve Dugong'ları (Nantucket'li Coffin'lerin erkek domuz balığı, dişi domuz balığı dedikleri balıkları), birçok doğa bilgini balinagiller arasına koyarlar. Ama bu domuz balıkları, aşağılık yaratıklardır; her şeye burunlarını sokarlar, ırmak ağızlarında gezinip ıslak samanla beslenirler. Hiç su da püskürtmedikleri için, bunların balina yurttaşlığına girmek üzere verdikleri dilekçeleri geri çevirir, ellerine pasaportlarını verir, balinagiller ülkesinden kapı dışarı ederim bunları.

Bir: Balinaları büyüklüklerine göre üç ana cilde ayırıyorum. Bu ciltler bölümlere ayrılır ve büyük küçük, tüm balinaları içine alır.

I. Folio, yani büyük cilt balina; II. Octavo, yani orta cilt balina; III Duodecimo, yani küçük cilt balina.

Folio balina olarak, ispermeçet, yani güney balinasını; Octavo balina olarak büyük boyda yunusları; Duodecimo balina olarak da küçük boyda yunusları örnek veriyorum.

Folio'lar arasına giren bölümler şunlardır: I. ispermeçet ya da güney balinası; II. Kuzey balinası; III. Sırtı kanatlı balina; IV. Kambur balina; V. Ustura sırtlı balina; VI. Karnı kükürtlü balina.

Cilt I. (Folio), Bölüm I. (ispermeçet balinası.) Eski İngilizler, bu balinayı, «Trumpo» balina, «Physeter» balina ve örs kafalı balina diye hayal meyal biliyorlardı. Bugün bu balinaya, Fransızlar «cachalot,» Almanlar «pottsfich» ve bilginler de «macrocephalus» diyorlar. Bu balinanın yeryüzünde yaşayan en büyük yaratık olduğu su götürmez. Rastlanabilecek balinaların en yamanı, en haşmetlisi ve ticaret açısından da en değerli olanıdır; çünkü ispermeçet denilen kıymetli nesne, yalnız bu balinadan çıkarılır. Bu balinanın özellikleri üstünde ileride uzun uzadıya duracağız. Sadece bunun adını ele almak istiyorum şimdilik. Dilbilimi açısından «ispermeçet balinası» terimi saçmadır. Birkaç yüzyıl önce, ispermeçet balinasının tam ne olduğu doğru dürüst bilinmezken, ispermeçet ancak karaya vurmuş balinalardan gelişigüzel alınırken, bu yağın, o sırada İngiltere'de Greenland balinası ya da kuzey balinası diye bilinen balina; malın değerini artırmak, bulunmaz bir nesneymiş havasını vermek amacıyla, başındaki «sperm» (tohum) sözcüğünden anlaşıldığı gibi, bunun, balina soyunu sürdüren tohum olduğu sanılmıştı. O çağlarda ispermeçet bulunmaz bir nesneydi; aydınlatma yakıtı olarak değil de, yalnız merhem ve ilâç olarak kullanılır, râvent kökü gibi yalnız eczanelerde satılırdı, ispermeçetin gerçekten ne olduğu zamanla öğrenildi ama, ilk adı gene de kaldı; çünkü tüccarlar, bu sözcüğün ilk anlamından yararlanarak, sattıkları malın değerini arttırmak, bulunmaz bir nesneymiş havasını uyandırmak istiyorlardı. Böylece sonunda, ispermeçet veren balinaya, «ispermeçet balinası» adı verildi.

Cilt I. (Folio), Bölüm II. (Kuzey balinası. - Bir bakıma bu balina deniz ejderhalarının en saygıdeğeridir; çünkü insanların yolu yordamıyla avladıkları ilk balina budur. Bu tür balinadan, «balina kemiği» ya da «balina» denilen nesne; bir de «balina yağı» diye bilinen ve ticaret açısından ispermeçet kadar değerli olmayan bir yağ çıkarılır. Balıkçılar arasında bu balinaya, «balina», «Greenland ya da kuzey balinası», «kara balina», «büyük balina», «gerçek balina», «soylu balina» adları verilir. Böylesine değişik adlarla vaftiz edilmiş olan balina türünün gerçek kimliği bir hayli karanlıktır, ikinci bölüme koyduğum bu balina aslında nedir

öyleyse? Bu, İngiliz doğa bilginlerinin «büyük mystecetus», İngiliz balinacılarının «Greenland balinası», Fransız balinacılarının «balein ordinaire», İsveçlilerin «Growlands walfish» dedikleri balıktır. Hollandalılarla İngilizlerin iki yüzyıldan beri Kutup denizlerinde avladıkları balina budur. Amerikan avcıları da aynı balinayı Hint Okyanusu'nda, Brezilya açıklarında, Kuzey-Batı kıyılarında, bu tür balinanın avlanma alanı saydıkları daha birçok yerlerde avlanmışlardır.

Kimilerinin ileri sürdüğüne göre, İngilizlerin «Greenland balinası» ile Amerikalıların «gerçek balina»sı arasında bazı ayrımlar vardır. Ama herkes bu balinanın belli başlı özellikleri üstünde tam bir anlaşmaya varmıştır. Bugüne dek de, köklü bir ayrılığı haklı gösterecek hiçbir delil elde edilmiş değildir. Zaten bu pek önemsiz ve hiçbir sonuca varmayan küçük bölmeler yüzünden, doğa biliminin birçok kolları karmakarışık olmuş, ilgi çekmez bir hale gelmiştir. İspermeçet balinasını daha iyi tanıtmak İçin, ileride bu balina üzerinde daha uzun duracağız.

Cilt I. (Folio), Bölüm III. (Sırtı kanatlı balina) - Bu başlık altında, «sırtı kanatlı», «yüksek püskürtülü», «uzun John» diye değişik adları olan; hemen her denizde bulunan; ve New York'a yolcu gemisiyle gidenlerin Atlantik Okyanusu'nu aşarken uzaktan püsküllüsünü gördükleri deniz ejderini ele alıyorum. Uzunluğu ve kemikleri açısından, sırtı kanatlı balina, kuzey balinasına benzer; ama onun kadar iri değildir; rengi daha açıktır, zeytin yeşiline kaçar, içiçe örülü, kıvrım kıvrım, buruş buruş kocaman dudakları, halatlara benzer. En belirli özelliği, sırtındaki kanattır. Bu tür balinaya ad veren bu kanat, hemen göze çarpar. Üç dört ayak uzunluğunda olan bu kanat, sırtın arka bölümünden, diklemesine bir üçgen köşesi gibi yükselir; ve çok sivri bir ucu vardır. Bu balinanın hiçbir yanı görülmediği zaman bile, sivri kanadı tek başına suyun yüzüne çıkar. Deniz az çok durgun olup da üstünde hafif halkalar belirince, bu sivri kanat, suyun buruşuk yüzüne bir gölge salar ve bir güneş saatinin ibresini andırır. Sudaki halkalar, kadranın saatlerini gösteren dalgalı çizgiler gibi görünür. Ahaz'ın bu güneş saatinde gölgeler çoğu zaman geri gider. Sırtı kanatlı balina, öteki balinalardan kaçar. Kimi insanların insansever olmadıkları gibi, o da balinasever değildir. Çekingendir, tek başına gezer, en uzak ve en asık yüzlü sularda, hiç beklenmedik bir anda yüze çıkıverir. Tek bir fışkırtı biçiminde ve dimdik püskürttüğü sular, insanlardan uzak yaşayan birinin

kıraç bir ovada yükselen mızrağı gibidir. Bu balinanın öyle yaman, öyle hızlı bir yüzme gücü vardır ki, hiç bir insanoğlu yanşamaz onunla. Bu deniz ejderi, balinagillerin sürgün edilmiş ve artık teslim olmaz bir Kabil'i gibidir; Kabil'in damgasını da sırtında taşır. Ağzındaki kemiklerden ötürü, sırtı kanatlı batina, bazen kuzey balinası bölümüne girer; ve «kemikli balinalar» denilen kuramsal bir balina familyasında yer alır. Bu kemikli denilen balinalar da çeşit çeşittir; ama çoğu pek bilinmez Balıkçılar bunlara, basık burunlu balina, gaga burunlu balina, kargı başlı balina, saçaklı balina, küçük çene kemikli balina, kıvrık burunlu balina gibi adlar verirler.

«Kemikli balina» deyimi için şunu belirtelim ki bu adlar, balinanın bazı özelliklerini aydınlatmakla beraber, bir balinanın kemikleri, kamburu, sırt kanadı ya da dişleri (balinagiller üstüne kurulacak bir yöntemin temeli almaya öteki anatomik özellikler daha elverişli ise de) kesin bir sınıflandırma yapmamıza gene de olanak vermez, öyleyse ne yapmalı? Bu kemikler, kambur, sırt kanadı ve dişler; beden yapıları birbirine benzemeyen değişik balinalarda görülüyor. Nitekim güney balinasının da, kambur balinanın da sırtları kamburdur; ama bundan başka benzerlikleri de yoktur. Kambur balinanın da, Greenland balinasının da ağızlarında kemikleri vardır; onların benzerlikleri de bununla kalır. Aynı şeyi, saydığımız öteki özelliklerin tümü için de söyleyebiliriz. Bu özellikler, her tipte öyle değişik birleşimler kurar ki, bunlara dayanarak genel bir yönteme varmanın hiçbir yolu yoktur. Bu zorluk karşısında, balinagillerle uğraşan tüm doğa bilginleri pes demişlerdir.

Balinaları anatomilerine göre sınıflandırmanın daha kolay olabileceği akla gelir. Ama bu da çıkar yol değil. Greenland balinasının en göze batan özelliği olan kemiğin, başkalarında da olduğunu biraz önce gördük. Deniz ejderhasının içinde daha derinlere giderseniz, işin içinden çıkmanız yüz kat daha zorlaşır. Bu durum karşısında ne yapabiliriz? Tek yapılacak şey, balinaları büyüklüğüne göre ele alıp, hiç çekinmeden boy sıralarına göre sınıflandırmaktır. Bizim burada uyguladığımız cilt sistemi de budur zaten; çünkü işe yarayabilecek tek yöntem budur, öyleyse devam edelim.

Cilt I. (Folio), Bölüm IV. (Kambur balina). - Bu balinaya en çok kuzey Amerika kıyılarında rastlanır. Oralarda bu balina sık sık yakalanıp, limana yedekte çekilir. Bu balina, bir gezgin satıcı gibi, sırtında koca bir balya

taşır. Onu tahtırevanlı bir file de benzetebiliriz. Ama halkın ona verdiği bu kambur balina adı, onun özelliğini gereğince belirtmiyor; çünkü daha küçük olmakla beraber, aynı kambur, ispermeçet ya da güney balinasında da var. Kambur balinadan çıkan yağın büyük bir değeri yoktur. Kemik de elde edilir ondan. Tüm balinaların en delişmeni, en oynağı odur. Hepsinden daha bol köpükler, keyifli beyaz sular fışkırtır.

Cilt I. (Folio), Bölüm V. (Ustura sırtlı balina). - Bu balinanın adı bilinir de, kendi pek bilinmez. Ben bir tanesini Horn Burnu açıklarında gördüm. Çekingen huylu olan bu balina, avcılardan da, bilginlerden de kaçar. Korkak olmamakla beraber, sırtından başka hiçbir yerini kimseye göstermez. Sırtı, uzun ve keskin bir bıçak gibidir. Bırakalım gitsin yoluna. Fazla bir şey bilmiyorum bu balina üstüne. Kimsenin de bir şey bildiği yok.

Cilt I. (Folio), Bölüm VI. (Karnı kükürtlü balina). - İşte bir çekingen bay daha. Karnındaki kükürt rengi, derinlere dalışlarında, cehennemin dibine sürtünmesinden olsa gerek. Pek sık görülmez. Ben görmüş değilim; daha doğrusu en uzak güney denizlerinde, onu öyle uzaklardan gördüm ki, ne biçim olduğunu inceleyemedim. Bu balina hiç avlanmaz. Zıpkınlamaya kalksanız, kilometrelerce halatı alır gider. Olmayacak şeyler anlatırlar bu balina üstüne. Uğurlar olsun, kükürt karınlı! Bundan fazla doğru laf edemem senin üstüne. En yaşlı Nantucket'liler de edemez.

Cilt I. (Folio) böylece biter; ve şimdi Cilt II. (Octavo) başlar.

Octavo'lara (1) orta boy balinalar girer. Şimdilik bunları şöyle sıralıyoruz: I Büyük Yunus, II Kara Balık, III Kılıç Balina, IV Döven Balina, V öldüren Balina.

(1) Bu cilde Quarto demeyişimin nedeni açıktır; çünkü burada ele alınan balinalar, bundan önce ele aldıklarımızdan daha küçük olmakla beraber, orantıları bakımından onlara benzerler. Oysa ciltçilerin Quarto dedikleri kitaplar. Folio'dan başka türlüdür; Ortavo ise aynı biçimdedir.

Cilt II. (Octavo), Bölüm I. (Büyük yunus). - Soluması, daha doğrusu gürültülü soluğu, kara adamlarının bir ata sözüne girmiş olan bu balık, okyanusun iyi bilinen yerlilerinden olmakla beraber, herkesçe balina

sayılmaz. Ama deniz ejderlerinin başlıca özelliklerini taşıdığı için, doğa bilginlerinin çoğu, onu balinalar arasına koymuşlardır. Orta, yani Octavo boylu, on beş yirmi ayak uzunluğundadır; genişliği de ona göredir. Sürü içinde yüzer. Bol yağı olmasına ve bu yağın iyi ışık vermesine karşın, bu balina yöntemli bir biçimde avlanmaz. Kimi balıkçılara göre, onun görülmesi büyük güney balinasının da yüze çıkacağının bir belirtisidir.

Cilt II. (Octavo), Bölüm II. (Kara balık). Tüm bu balıklara halkın verdiği adları kullanıyorum; çünkü genel olarak en İyi adlar bunlardır. Bir adı belirsiz, ya da anlamsız bulursam, söylerim; ve bir başkasını ileri sürerim. Bu işe kara balıktan başlıyorum; çünkü kara olmasına karadır ama, öteki balinaların nerdeyse tümü de aynı biçimde karadır. Gelin isterseniz bu balinaya «sırtlan balina» diyelim. Bu yaratık doymak bilmez. Kenarları kıvrık ağzında da, hiç değişmeyen iblisçe bir sırıtma vardır. Uzunluğu on altı ile on sekiz ayak arasındadır. Denizlerin çoğunda bulunur. Yüzerken, kanca biçimi sırt kanadı, bir Romalı burnunu andırır. Avcılar, daha değerli bir balina bulamayınca, gündelik işlerde kullanılan ucuz yağı veren, bu sırtlan balinaya yüklenirler. Tutumlu ev hanımlarının, evlerinde konuk olmayınca, güzel kokulu bal mumu yerine, pis kokulu donyağı kullanmaları gibi birşeydir bu. Yağları düşük kaliteli olmakla beraber, bu balinaların bazılarından otuz galondan fazla yağ elde edilir.

Cilt II. (Octavo), Bölüm III. (Kılıç balina) ya da (burun balina). Bu balinanın adında da bir tuhaflık var. Bu ad, balinanın acayip boynuzunun bir gaga buruna benzetilmesinden ileri gelmiş olsa gerek Bu balinanın boyu on altı ayak, boynuzu ise beş ayak uzunluğundadır; hattâ bu boynuzun on ayağı geçtiği, on beş ayağa bile çıktığı olur Aslında bu boynuz, bu tür balinanın çenesinden hafifçe eğri olarak çıkan upuzun bir diştir. Ama bu diş, ağzın ancak sol yanından çıkar, balinaya çirkin bir surat, beceriksiz bir solak adam hali verir. Bu boynuzun, bu kemik mızrağın tam neye yaradığı pek bilinmez. Kılıç-bağının ya da testere-balığının bıçağı gibi kullanılacağa da benzemez bu boynuz. Kimi denizciler, balinanın bununla yiyecek aramak için denizin dibini tırmıkladığını söylediler bana. Charley Coffin ise, bu boynuzun, buzu delmeye yaradığını söyledi; çünkü kılıç balina, kutup denizlerinin yüzüne çıkıp da, suların buz tuttuğunu görünce, boynuzunu havaya kaldırır, buzları deler geçermiş. Ama bu iki savın da doğruluğu kanıtlanamaz. Bana kalırsa, kılıç balina, bu solak boynuzunu

nasıl kullanırsa kullansın, yapacağı en güzel iş, onunla kitap sayfalarını açmaktır. Kılıç balinaya dişli balina, boynuzlu balina, tek boynuzlu balina dendiğini de duydum. Canlı yaratıklar dünyasında her zaman görülen tek boynuzun en garip örneğinin bu balinada bulunduğu su götürmez. Vaktiyle papazların yazdıkları kimi kitapları karıştırırken, bu tek boynuzun eskiden yaman bir panzehir olarak kullanıldığını öğrendim. Bununla yapılan ilâçlar pek pahalıya satılırmış. Erkek geyik boynuzlarından nışadır ruhu çıkarıldığı gibi, kılıç balina boynuzundan da, bayılan bayanları ayıltmak için amonyak ruhuna benzer bir ruh çıkartılır. Eskiden bu boynuz, başlı başına bir merak konusuymuş. Eski bir kitabın söylediğine göre, Sir Martin Frobisher, her seferden dönüşünde, Kraliçe Elizabeth, Greenwich sarayının penceresine çıkar, gemi Thames Nehri'nden geldiği sırada, inciler ve elmaslarla dolu eliyle ona mendil sallarmış. Bu kitabın dediğine göre, Sir Martin Frobisher seferden dönüşünde, kıraliçenin önünde diz çökerek ona görülmedik boyda bir kılıç balinası boynuzu armağan etti; ve bu boynuz uzun zaman Windsor şatosunda asili kaldı.» İrlandalı bir yazar da, Earl of Leicester'in, gene diz çöküp kıraliçeye tek boynuzlu bir kara hayvanının boynuzunu armağan ettiğini anlatır. Kılıç balinanın görünüşü pek hoştur; bir pars postu gibi, sütbeyaz bir zemin üstünde, kimi yuvarlak, kimi yumurta biçiminde kara lekeleri vardır. Yağı yüksek kaliteli, berrak ve güzeldir, ama çok yağ vermediği için bu cins balina az avlanır. En çok kutup çevrelerindeki denizlerde bulunur.

Cilt II. (Octavo), Bölüm IV. (öldüren balina). Nantucket'liler bu balina üstüne doğru dürüst bir şey bilmezler; doğa bilginleri ise hiçbir şey bilmezler. Benim uzaktan gördüğüm kadarıyla, aşağı yukarı büyük yunus balıklarının büyüklüğünde olduğunu söyleyebilirim. Pek azılı bir balıktır - yamyam denilebilir ona. Büyük Folio balinalarını dudağından yakalayıp, bir sülük gibi oraya yapışıp kaldığı ve koca hayvanı öldüresiye hırpaladığı olur, öldüren balina hiç avlanmaz. Yağının ne biçim olduğunu da hiç öğrenemedim. Bu balinanın adı hiç de ayırıcı olmadığı için, bunu beğenmeyebilirsiniz; çünkü hepimiz öldürüyoruz, karada da denizde de; Bonaparte'lar da öldürüyor .köpek balıkları da.

Cilt II. (Octavo), Bölüm V. (Döven balina). - Bu sayın bay, düşmanlarını dövmek için bir değnek gibi kullandığı kuyruğu ile ünlüdür. Büyük Folio balinaların sırtına biner, onları döve döve yüzdürerek, yol alır.

Kimi öğretmenler de, sırtına bindikleri öğrencileri döve döve, yaşadıkları sürece böyle ilerlerler. Bu döven balina, öldüren balinadan da daha az bilinir, ikisi de, yasadışı okyanuslarda bile, yasadışı yaşamanın çaresini bulmuşlardır.

Burada cilt II. (Octavo) biter; cilt III. (Duodecimo) başlar.

Duodecimo'lar - Bu ciltte en küçük balinalar bulunur: I Hurra Yunusu, II Cezayir Yunusu, III Ağzı Unlu Yunus.

Bu konuyu ayrıca incelemeyenler, boyları genel olarak dört beş ayağı geçmeyen balıkların, halkın hep koskocaman olarak düşündüğü balinalarla bir araya konmasını, belki garipseyebilirler. Ama duodecimo diye ele aldığımız balıkların, benim verdiğim tanıma göre - yani balina su püsküren yatay kuyruklu bir balıktır - tanımına göre, birer balina oldukları su götürmez.

Cilt III. (Duodecimo), Bölüm I. (Hurra Yunusu). - Bu balık, dünyanın hemen her yerinde bulunan herkesin bildiği yunustur. Ona bu adı ben verdim; çünkü çeşit çeşit yunuslar vardır; onları da birbirinden ayırdetmek gerekir. Hep oynak sürülerle keyifli keyifli dolaştıkları, özgürlük bayramında havaya fırlatılan şapkalar gibi birden denizlerin yüzüne fırladıkları için onlara bu adı verdim. Gemiciler onları görür görmez sevinçle «hurra!» diye bağırırlar. Çok keyifli olan bu balıklar, dalgalar arasından hep rüzgâra karşı çıkarlar. Hep rüzgâra karşı yaşar bu delikanlılar. Gemiciler onları uğurlu sayarlar. Bu kıvrak balığı görüp de, üç kere «hurra!» diye bağırmazsanız Allah yardımcınız olsun! içinizde mutlu sevincin zerresi kalmadı demektir, iyi beslenmiş, tombul bir hurra yunusu, bir galon temiz yağ verir. Bu balığın çene kemiğinden çıkartılan güzel ve ince yağ, son derece değerlidir Kuyumcular ve saatçılar bu yağı kullanırlar. Gemiciler, bileği taşlarının üstüne sürerler bunu. Yunus balığının lezzetli bir eti olduğunu bilmezsiniz sizler. Bir yunusun su püskürteceği de aklınızdan geçmemiştir herhalde.. Gerçekten de püskürttüğü su öyle azdır ki, kolay kolay görülmez. Ama bundan sonra elinize bir fırsat geçerse, iyice bakın yunusa: O, büyük ispermeçet balığının bir minyatürüdür aslında.

Cilt III. (Duodecimo), Bölüm II. (Cezayir yunusu). - Bir korsan, çok azgın bir korsan! Pasifik Okyanusu'ndan başka yerde bulunmaz sanıyorum. Hurra yunusundan biraz daha iri olmakla beraber, biçim bakımından ona

çok benzer. Kızarsa köpek balıklarına bile kafa tutar. Onu avlamak için denize sandal indirdiğimiz çok oldu ama, yakalandığını hiç görmedim.

Cilt III. (Duodecimo), Bölüm III. (Ağzı unlu yunus). Yunusların en büyüğüdür ve bugüne değin yalnız Pasifik Okyanusu'nda görülmüştür. Balıkçıların şimdiye dek ona verdikleri tek ad «kuzey yunusu»'dur; çünkü hep büyük balinaların yakınlarında bulunur. Biçim olarak, hurra yunusundan biraz başkadır. Onun gibi tombalak ve keyifli de değildir. Hatta derli toplu bir efendi kılığındadır. Öteki yunusların çoğunda bulunan sırt kanadı onda yoktur. Sevimli bir kuyruğu vardır; ve gözleri bir Kızılderilinin fındık rengi duygulu gözlerini andırır. Gelgelelim unlu ağzı, her şeyi berbat eder. Tüm sırtı, yan yüzgeçlerine değin kapkara olduğu halde, birden, gemi teknesinin «parlak bel çizgisi» gibi, belirli bir çizgiden sonra renk değiştirir; bu çizgiden aşağısı, kafasından kuyruğuna değin bembeyazdır; üstü kara, altı beyaz bir balık. Beyazlık, kafanın bir yanını ve tüm ağzı kaplar; bu da ona, bir çuvaldan yeni un çalmış gibi bir hal verir; sünepe, pasaklı bir hal. Yağı, hurra yunuslarınınkine çok benzer.

Duodecimo bölümünden sonra bizim yöntem yürümez oluyor; çünkü balinaların en küçüğü yunustur. Yukarda bellibaşlı deniz ejderlerinin hepsini saydık. Ama bunların dışında, adı sanı bilinmez, yarı gerçek yarı efsaneye kaçan bir yığın balina vardır. Bir Amerikalı balinacı olarak, onları kendim görmedim, lâfını işittim ancak. Gemicilerin ver dikleri adlarla sıralayacağım onları. Böyle bir liste, ileride bu konuyu inceleyecek ve benim başladığımı tamamlayacak olanların işine yarayabilir. Bu sayacağım balinalardan bazıları gelecekte yakalanırsa, büyüklüklerine göre, Folio, Octavo ya da Duodecimo ciltlerimize kolayca alınabilirler; Şişe burunlu balina, Çin sandalı balina, çörek başlı balina, Cape balinası, kılavuz balina, top balina, pürtüklü balina, bakırlı balina, fil balina, buzdağı balina, Quog balina, mavi balina, vb. İzlandalI, HollandalI ve İngiliz yetkililerine sorularak, bilinmeyen balinaların, böyle garip garip adlı daha başka listeleri de yapılabilir. Ama ben bu işe girişmiyeceğim; çünkü artık kullanılmayan bu eski adları, deniz ejderhası efsaneleriyle dolu, hiçbir anlamı olmayan, kuru bir gürültü saymamak elimde değil.

Son olarak şunu söyleyim: Burada tam bir yöntem kurmak istemiyorum demiştim. Görüyorsunuz ki, sözümü tuttum. Balinagillerle ilgili incelemeyi burada bitmemiş olarak bırakıyorum; yarım kalan çan kulesinin üstündeki

vinçle, hâlâ bitmemiş duran büyük Kolonya katedrali gibi. Mimarlar küçük yapıları yaşarken bitirebilir; ama büyük yapıların, gerçek yapıların bitirilmesi, her zaman gelecek kuşaklara bırakılır. Herhangi bir şeyi tamamlamaktan Tanrı korusun beni! Tüm bu kitap da bir taslaktır nasılsa - bir taslak bile değil, bir taslağın taslağı. Ey Zaman, Güç, Para ve Sabır!

BÖLÜM XXXIII «SPECKSYNDER»

Sırası gelmişken, bu bölümde, balina gemisindeki kaptanların av işleriyle ilgili küçük bir özelliği üstünde duralım. Bu özelliği meydana getiren zıpkıncı kaptanlar sınıfı, balina gemilerinden başka hiçbir gemide yoktur.

Zıpkıncılık mesleğinin büyük önemini şu da gösterir: İki yüzyıl önceki eski Hollanda balinacılığında, bir balina gemisinin kumandası bugün kaptan dediğimiz kişiye verilmezdi yalnız. Kaptan, kumandaya «specksynder» denilen başka bir kaptanla paylaşırdı. Bu sözcük aslında «yağ kesen» demektir; ama zamanla «zıpkıncı başı» anlamına gelmiştir. Eskiden kaptanın işi gemiyi yürütmek ve yönetmekti. Av işlerine ise, yalnız «specksynder» ya da zıpkıncı başı bakardı. Britanyalıların Greenland balinacılığında, bu eski Hollanda sözü, «specksioneer» diye bozuk bir biçim alarak sürüp gitmiş; ama ne yazık ki, bu görevin eski önemi bir hayli azalmıştır. «Specksynder» bugün sadece Zıpkıncı Başıdır ve kaptanlardan çok aşağı bir yeri vardır. Bununla beraber, bir balina seferinin başarısı, zıpkıncıların yararlık göstermelerine bağlı olduğu için; Amerikan balinacılığında Specksynder sadece balina sandalında önemli bir baş olmakla kalmayıp, kimi durumlarda (örneğin, balina bölgesindeki gece nöbetlerinde) güverte kumandanlığı da ettiği için, denizlerin anayasasına göre, meslek üstünlüğüne saygı gösterilir ve tayfadan ayrı yaşar; ama gene de tayfa, onu kendinden biri sayar.

Denizde kaptanlarla tayfa arasındaki büyük ayrılık şudur: Kaptanlar geminin kıçında, tayfalar burnunda yatarlar. Bu yüzden balina gemilerinde de ticaret gemilerinde de, ikinci, üçüncü ve dördüncü kaptanların kamaraları kaptanınkinin yanındadır. Amerikan balina gemilerinin çoğunda da, zıpkıncılar geminin kıçında otururlar; yani yemeklerini kaptan kamarasında yerler, kaptan, kamarasının yakınlarında yatarlar.

Güney denizlerindeki uzun balina seferlerinde (bu seferler insanların eskiden de, şimdi de yaptıkları tüm seferlerin en uzunudur), en küçüğünden en büyüğüne değin, hiç kimsenin kazancı, belirli aylıklara bağlı değildir.

Kazanç, tüm geminin talihine, karşılaştığı tehlikelere, herkesin ortakça gösterdiği uyanıklığa, yiğitliğe, çalışkanlığa göre değişir. Bu yüzden, disiplinin biraz gevşediği, ticaret gemilerindekinden biraz daha az olduğu söylenebilir. Ama bu balinacılar, her ne kadar bir Mezopotamya ailesi gibi senli benli yaşasalar da, kaptan güvertesindeki titiz protokol, binde bir ¡gevşer ve hiçbir zaman tümüyle yok olmaz. Birçok Nantucket gemisinde kaptan, güvertesinde bir aşağı bir yukarı, öyle keyifli bir cakayla yürür ki, savaş gemilerinde bile böylesine rastlayamazsınız. Kaptanı görenler, sırtındakini, külüstür mavi şayaktan bir elbise değil de, Roma imparatorlarının kızıl kaftanı sanırlar.

Pequod'un somurtkan kaptanı, hiç böyle saçma gösterişlere düşecek adamlardan değildi. Tek beklediği saygı, söylediklerinin hemen ve sessizce yapılmasıydı. Kaptan güvertesine çıkmadan önce, hiç kimseyi ayakkabılarını çıkarmaya zorlamazdı, ileride uzun uzadıya anlatacağımız kimi olaylar dolayısıyla. Kaptan Ahab'ın tayfaya her zamankinden ayrı bir biçimde, tepeden konuştuğu ya da sert konuştuğu olmuştur. Ama Kaptan Ahab’ın bile, denizlerin yüce törelerinden, ve geleneklerinden ayrıldığı söylenemezdi.

Kaptan Ahab’ın bu gelenekleri zaman zaman kullandığını; kendi gizli amaçlarını bunların arkasında sakladığını da ileride göreceğiz. İçindeki sultanlık hırsını belirtmek için, bu protokollere gereği vardı. Bunlar sayesinde diktatörlüğü, karşı konulmaz bir güce dönüşüyordu. Bir insan kafaca ne denli üstün olursa olsun, aslında az çok bayağı ve aşağılık gösterişlere baş vurmadan, başka insanları sürekli olarak buyruğu altına alamaz. Onun için gerçek sultanlar, Tanrının yeryüzüne yolladığı sultanlar, dünyanın başına geçmekten kaçarlar; dünyanın verebileceği şanları şerefleri bunlara düşkün olanlara bırakırlar. Böyleleri, halktan üstün yanlarından çok, gerçek krallardan aşağı yanlarıyla ün kazanırlar. Bu küçük gösterişler ise, hele politikanın aşırı ve boş inançlarıyla birleşince, öyle bir güç kazanırlar ki, en büyük bir ahmağı bile başta tutabilirler. Hele Çar Nikola gibi, gerçekten bir imparator kafası taşıyan bir adam, imparatorluğu ele alınca, halk sürüleri hiç ses çıkarmadan boyunduruğu altına girerler. İnsanlarını özgürlük destanını, tam anlamıyla ve inceden inceye yazmak isteyen büyük bir ozan, bu çeşit şeyleri her zaman hatırında tutmalı.

Sözü böyle krallara imparatorlara götürürken, Ahab'ı, kaptanımı unutmuş değilim. Nantucket'lilere özgü sert ve somurtkan haliyle hep karşımda Ahab. Benim anlatmak istediğim o’dur. Yaşlı ve yoksul bir balina avcısı. Onun sırtında imparatorların süsü püsü yok. Koca Ahab! Seninkisi bir başka yücelik. O yüceliği bulup meydana çıkarmak için, yedi kat göklere, denizlerin dibine, elle tutulmaz havalara baş vurmalıyım.

BÖLÜM XXXIV KAPTAN SOFRASI

Vakit öğle. Kamarot Hamur-Surat, ekmek içini andıran yüzünü, kaptan kamarasının kaportasından çıkararak, yemeğin hazır olduğunu efendisine bildirdi. Kaptan Ahab, güvertedeki balina sandalına oturmuş, güneşin durumunu incelemişti. Şimdi de, takma kemik bacağının üst kısmında yazı tahtası işini gören yuvarlak ve düz bir yere sessizce hesaplar yaparak, geminin bulunduğu enlemi çıkarıyordu. Yemek haberine hiç aldırmadığına bakılacak olursa, asık yüzlü Ahab, uşağının söylediğini duymamış sanılabilirdi. Ama biraz sonra, mizana çarmıklarına tutunarak kaptan güvertesine geçti.

Düz ve durgun bir sesle, «yemeğe, Mr. Starbuck» diyerek, kamaraya indi.

Sultanın ayak sesleri kesilince, birinci vezir Starbuck, onun sofraya oturduğunu anladı. Starbuck da kımıldadı, güvertede bir aşağı bir yukarı yürüdü, pusula dolabına ağırbaşlı hallerle bir göz attıktan sonra, yumuşakça bir sesle, «yemeğe, Mr. Stubb» diyerek kamaraya indi. ikinci vezir Stubb, geminin donanımını yoklayarak şöyle bir gezindi; önemli bir halatın sağlam olup olmadığını anlamak için, onu hafifçe sarstı; sonra o da çabucak aynı nakaratı yineledi; «yemeğe, Mr. Flask,» diyerek ötekilerin ardından gitti.

Ama üçüncü vezir Flask, kaptan güvertesinde tek başına kaldığını görünce, acayip bir baskıdan kurtulmuş gibi oldu birden. Dört bir yana anlamlı anlamlı göz kırptıktan sonra, ayakkabılarını ayağından fırlattı; padişahın tam tepesinin üstünde, sessiz ama azgın bir hora tepmeye başladı. Derken kasketini başından çıkarıp, usta bir hokkabaz gibi, mizana direğinin kenarındaki çıkıntının tam üstüne attı. Güverteden görüldüğü sürece oynaya oynaya kamaranın ağzına doğru ilerledi. Böylece geçit törenlerinin tam tersine, bizim kaptanlar alayının bandosu, önden gideceği yerde, en arkadan gitmiş oluyordu. Ama Flask, aşağıda, kamaranın kapısını açmazdan önce durdu, bambaşka bir yüz takındı: Şimdi artık o

başına buyruk, keyifli küçük Flask değil; Sultan Ahab'ın huzuruna çıkacak bir Arap halayık gibiydi.

Gemideki bu yapmacıklı geleneklerin en tuhaflarından biri de şudur: Güvertenin açık havasında kızınca komutanlarına yiğitçe kafa tutan kaptanların hemen hepsi, kamaraya indiler mi, masanın başına kurulmuş aynı komutanın önünde süt dökmüş kediye döner, uslu uslu otururlar. Görülecek şeylerdir bu; kimi zaman da çok güldürür insanı. Bu değişme neden? Anlaşılmaz bir şey mi var bunun altında? Belki de yoktur. Babilonya kralı Belshazzar olmak; üstelik de kibirli değil, nazik bir Belshazzar olmak, büsbütün yüceltir insanı. Ama herhangi bir insan, kendi sofrasının başında konuklarına gerçekten akıllı bir kral gibi davranırsa, o adamın eşsiz gücü, o adamın krallığı, Belshazzar'ınkini de aşar; çünkü Belshazzar kralların en büyüğü değildir. Arkadaşlarına kendi sofrasında yemek yediren bir adam, Sezar olmanın tadını tatmıştır. Bu halk sultanlığının büyüsüne kimseler dayanamaz. Bu üstünlüğe, kaptanlığın verdiği üstünlüğü de katarsanız, deniz yaşantısının demin anlattığım bu acayip özelliğinin nedenini anlarsınız.

Kemik kakmalı masasında Ahab, beyaz kayalıklarda ak yeleli, sessiz bir deniz aslanı gibi, savaşçı ama saygı dolu yavrularının ortasında oturuyordu sanki. Kaptanlar sırayla, Ahab’ın kendilerine yemek vermesini beklerdi. Ahab’ın önünde, küçük çocuklar gibiydi hepsi. Bununla beraber, Ahab'ın davranışında en küçük bir böbürlenme sezilmezdi. Yaşlı adam, önündeki eti keserken, hepsinin gözleri bıçağına dikilirdi. Dünya yıkılsa bu kutsal anda herkes susar, hava durumu kadar zararsız bir konudan lâf etmeye bile kimsenin dili varmazdı. Ses seda kesilirdi. Ahab tam dilimini, bıçağıyla çatalı arasına sıkıştırıp, Starbuck'a «tabağını uzat» diye işaret ederken, ikinci kaptan yemeği bir sadaka gibi alır; kesmeye kıyamaz nerdeyse; bıçağı tabakta gıcırtı çıkarırsa, hafif irkilir, etini sessizce çiğner; usulcacık yutardı. Frankfurt’da Germen imparatorunun kendisini seçen yedi seçmenle taç giydiği gün verilen şölende ne denli ağırbaşlı bir sessizlik içinde yemek yenilirse, kaptan kamarasındaki yemekler de aynı sesszilk içinde yenilirdi. Oysa koca Ahab, sofrasında konuşmayı yasak etmiş değildi. Kendisi ağzını açmazdı sadece. Ambardan bir fare tıkırtısı gelince, sıkıntıdan boğulan Stubb öyle bir ferahlardı ki! Ya zavallı Flask ne yapsın? Bu kasvetli aile toplantısının en genci, en küçüğü! Tuzlanmış

sığırın ancak incik kemikleri kalırdı ona; tavuk olsaydı, ancak budun etsiz alt bacağı düşecekti payına. Flask yemeğini kendi almaya kalksa, hırsızlıkların en büyüğü sayılırdı bu; namuslu insanların yüzüne bakamazdı bir daha. Oysa Ahab bunu hiç de yasak etmemişti; Flask yemeğini kendi alsa, Ahab belki bunun farkına bile varmazdı. Hele tereyağ almayı Flask aklından bile geçiremezdi. Ya pürüzsüz berrak teni bozulmasın diye, gemi sahiplerinin tereyağı yemesini yasak ettiklerini sanıyordu; ya da çarşıdan pazardan uzak böylesine uzun bir seferde tereyağı öyle kıymetli bir matah oluyordu ki, onun gibi bir dördüncü kaptanın tereyağı yemesini uygun bulmuyordu. Her ne hal ise, zavallı Flask, tereyağdan yoksun bir adamdı.

Bir de şu var: Sofraya en son gelen de Flask, ilk önce kalkan da gene Flask'dı. Bu yüzden yemek yemeye pek vakti kalmıyordu. Starbuck ile Stubb ondan önce başladıkları halde, ondan sonra da sofrada kalmaya hakları vardı. Bir rastlantı sonucu Stubb'un iştahı yok da bir an önce yiyip sofradan kalkmak isterse, Flask birkaç lokma atıştırıp kalkmak zorundaydı o gün; çünkü Stubb'un Flask'dan önce güverteye çıkması, kutsal geleneklere aykırıydı. İşte bunun için Flask, bir özel konuşmamızda, dördüncü kaptanlığa yükseleli beri aşağı yukarı aç yaşadığını açığa vurdu. Onun yediği açlığını gidermiyor, açlığına ölümsüzlük sağlıyordu olsa olsa. Flask, «benim mideme artık sonsuza dek rahat huzur yok,» diye düşünüyor; «kaptanım ama,» diyordu, «keşke tayfalığımdaki gibi, ön güvertede sığır etini şöyle bir avuçlayabilsem!» Bu muymuş yükselmenin nimeti! Şan şeref boşmuş gerçekten! Bu yaşam ne saçma şey! Pequod'un herhangi bir tayfası, dördüncü kaptan Flask'a kızacak olursa, bol bol hıncını almak için yemek zamanı kaptan kamarasının kaportasından bakması; orada; korkunç Ahab'ın önünde Flask'ı dili tutulmuş, aptal aptal otururken görmesi yeterdi!

Ahab ile üç yardımcısının sofrasına, Pequod'un kaptan kamarasındaki ilk yemek servisi diyebiliriz. Onlar, geliş sırasının tam tersine olan bir sırayla sofradan kalkınca, soluk yüzlü kamarot, masanın üs tündeki branda bezini temizler, daha doğrusu masaya şöyle bir çekidüzen verir. Sonra üç zıpkıncı, bölüşülmüş mirasın kalıntılarını paylaşmaya çağrılırlardı. Onlar gelince, görkemli kaptan kamarası bir çeşit uşak sofrasına dönerdi.

Kaptan sofrasındaki gözle görülmez, anlatılmaz ve nerdeyse dayanılmaz baskıyla; bu alt tabaka insanlarının, yani zıpkıncıların, senli benli, kaygısız, düzensiz, coşkulu halk havası arasında garip bir karşıtlık vardı. Efendileri kaptanlar, çene kemiklerinden çıt çıkarmaktan korkarken; zıpkıncılar yemeklerini öyle bir iştahla yiyorlardı ki, kaptan kamarası şapırtılarla doluyordu. Beyler, paşalar gibi yiyorlardı. Karınlarını, gün boyunca baharat yükleyen Hint gemileri gibi, tıka basa dolduruyorlardı. Queequeg ile Tashtego'nun öyle azgın iştahları vardı ki, bundan önce yedikleri yemeği çoktan öğütmüş midelerini doldurmak için, Hamur-Surat, kocaman bir taş parçasını andıran bir sığır budunu sofraya getirmek zorunda kalıyordu çoğu zaman. Bunu sofraya getirirken çabuk davranmazsa, hop diye koşa koşa gitmezse, Tashtego, efendilerine yaraşmayan bir kalabalıkla, çatalını zıpkın gibi, kıçına batırıyordu adamcağızın. Bir defasında kafası kızan Daggoo, Hamur-Suratın aklını başına getirmek için, onu yakaladığı gibi başını kocaman boş bir çanağın içine soktu. Bu arada Tashtego, elinde bıçak, zavallının başında bir çember çizip, kafasının derisini yüzmeye hazırlanıyordu. Yüzü ekmek içine benzeyen bu kamarot, doğuştan sinirli, ikide birde ürperen ufak tefek bir adamcağızdı. İflâs etmiş bir fırıncıyla bir hastabakıcının oğluydu. Bir yandan gün boyunca gördüğü karanlık yüzlü, korkunç Ahab; öte yandan günde üç öğün gürültü patırdıyla gelen bu üç vahşi arasında, zavallı Hamur-Surat dudak titremeleri içinde yaşıyordu. Çoğu zaman, zıpkıncılara istediklerini verdikten sonra, onların elinden kurtulup yandaki küçük kilere sığınıyor, kapının perdesi arasından, yemek bitinceye değin korkuyla gözetliyordu onları.

Görülecek şeydi Queequeg'in Tashtego'nun yanında oturmuş, keskin dişlerini KIzIlderili'nin dişleriyle yarıştırması! Daggoo karşılarında yere çömeliyordu; çünkü sıraya otursa, başında bir cenaze arabasını süsleyen tüyler gibi yükselen kuş kanatları, tavanın basık kirişlerine değecekti. Dev bacaklarını her kımıldatışında, gemide bir Afrika fili varmış gibi, kamaranın tahtaları zangır zangır titriyordu. Bununla beraber bu heybetli, bu görkemli gövdeyi, küçücük lokmalarla nasıl yaşattığına şaşardı insan. Bu soylu vahşi, herhalde yiyeceğini bol bol havalardan alıyor; geniş burun delikleriyle dünyanın diriliğini içine çekiyordu. Devleri yaratan ve besleyen, sığır etiyle ekmek değildir sadece. Queequeg'e gelince, yemek

yerken dudaklarını öyle öldüresiye, öyle barbarca şapırdatıyor, öyle berbat sesler çıkarıyordu ki, titreyen Hamur-Surat, Queequeg'in diş izleri var mı diye kendi sıska kollarını yoklayacaktı neredeyse. Ve Tashtego, «gel de kemiklerini dişleyim senin;» diye bağırınca, biçare kamarotu birden öyle titremeler alıyordu ki, kilerde asılı çanak çömlek param parça olacaktı nerdeyse. Zıpkıncılar, mızraklarını filân bilemek için ceplerinde taşıdıkları bileği taşlarını, sofrada mahsus bıçaklarına sürterlerdi. Bu kulak tırmalayan gürültü de zavallı Hamur-Surat’ı ayrıca ürkütüyordu. Queequeg’in, adasında yaşarken, birkaç kişiyi afiyetle yemiş olabileceği nasıl aklından geçmesin? Vah Hamur Surat’ım benim! Yamyamlara yemek veren beyaz ırktan bir garsonun hayatı kolay iş değil. Kolunda, peçete yerine bir kalkan taşımalı insan! Sonunda üç deniz savaşçısı sofradan kalkıp gidince, Hamur- Surat,derin bir soluk alırdı. Onlar salına salına kamaradan çıkarken, Hamur-Surat’ın ürkek ve kuruntulu kulakları, güçlü kemiklerinin her attıkları adımda Arap palaları gibi çıngır çıngır ettiğini duyar gibi olurdu.

Kamarada yemek yiyen bu vahşilerin hep orada oturup kalmaları beklenirken, yemek saatleri dışında buraya uğradıkları olmuyordu hiç. Kapalı yerde oturmaya alışık olmadıkları için, ancak yemeye ve yatmaya giderken kamaradan gelip geçiyorlardı.

Kamara konusunda Ahab, öteki Amerikan balina gemisi kaptanlarından ayrılmıyordu. Ona göre de, kamara, kaptanın yeriydi aslında. Başkalarının herhangi bir zaman oraya buyur edilmesi, kaptanın keyfine bağlıydı. Bu yüzden Pequod'un öteki kaptanlarıyla zıpkıncıları, kamarada pek oturmazlardı. Kamara onlar için girilip çıkılan bir cümle kapısı gibiydi. Açık havaydı asıl yaşadıkları yer. Bir kayıpları da yoktu bunda; çünkü kamara ahbaplık havasından yoksundu: Ahab ise yaklaşılır gibi değildi. İçinde yaşadığı bu Hıristiyanlar dünyasının yabancısıydı. Uygarlaşmış Missouri'de kalan son boz ayı gibi yaşıyordu bu dünyada. Bahar ve yaz geçtikten sonra, vahşi Kızılderili şefi Logan, nasıl bir ağaç kovuğuna kapanıp kış boyunca pençelerini kemirirse: bu azgın, bu fırtınalı yaşlılığında Ahab'ın ruhu da, bedenin derin mağarasına kapanmış, kendi içinde taşıdığı karanlığın pençelerini kemiriyordu.

BÖLÜM XXXV DİREK BAŞI

Benim ilk direk başına çıkma sıram geldiğinde, hava çok daha güzelleşmişti.

Amerikan balina gemilerinin çoğunda, av yerine varmak için daha on beş bin millik yol da olsa, gemi nerdeyse limandan çıkar çıkmaz direk başı nöbeti başlar. Üç yıllık, dört yıllık, beş yıllık bir seterden sonra; gemide bir tek küçük şişe de boş kalsa, dönüşte, direk başında son dakikaya değin nöbet tutulur; kontra yelkenlerinin direği, karadaki kilise kulelerinin yanıbaşına gelinceye kadar, bir balina daha yakalamak umudundan vazgeçilmez.

Direk başında oturma işi, ister karada ister denizde olsun, çok eski ve meraklı bir iş olduğu için, bunun üstünde duralım biraz. Bana kalırsa ilk direk başı nöbetçileri eski Mısırlılardır. Çok aradımsa da, onlardan önce bu işi yapanı bulamadım. Babil kulesini yapan ataları, Asya’nın ve Afrika'nın en yüksek direğini dikmek sevdasına kapılmış olsalar gerek; ama yapının son taşı yerine konmadan, bu büyük taş direk, Tanrının öfkesinin korkunç kasırgasıyla yere serildi. Onun için, Babil kulesini yapanlara bir öncelik tanıyamayız. Mısırlılar bir direk başı milletiydi; bunu ileri sürerken, arkeologların genel inancına dayanıyorum. Arkeologlara göre, ilk ehramlar yıldızları incelemek için yapılmıştır. Ehramların dört bir yanındaki merdivenimsi basamaklar, bu varsayımı destekliyor. Eski gökbilimciler, dev adımlarıyla bu merdivenlerden ehramın tepesine tırmanır, yeni yıldızların doğuşunu haber verirlerdi; tıpkı bir geminin direk başında, bir yelkenlinin ya da bir balinanın yaklaştığını haber veren gözcüler gibi, ilk Hıristiyan çağlarının Sütunlu Ermişi, St. Simeon Stylites, çölde kendine taştan bir direk yapmış; ömrünün geri kalan kısmını bu direğin tepesinde geçirmiş. Yemeğini, makaralarla, iplerle çekermiş yukarı, işte bu ermiş, en yıkılmaz direk başı nöbetçilerinden biriydi. Ne sis, ne don, ne yağmur, ne dolu, ne kar; hiçbir şey yerinden oynatamıyordu onu. Sonuna dek herşeye yiğitçe göğüs germiş ve sözcüğün tam anlamıyla direk başında can vermiştir. Çağımızın direk başlarında yalnız ölüler var: Taştan, demirden, tunçtan insanlar. Bunlar sert kasırgalara karşı koyabiliyorlar ama,

olağanüstü bir şeyler görünce bize seslenemiyorlar. Napoleon, Vendome sütununun tepesinde, tâ yukarlarda, kollarını kavuşturmuş duruyor; ve artık altındaki güvertede kimlerin kumanda ettiğine aldırmıyor. Ha Louis Philippe kumanda etmiş, ha Louis Blanc, ha Şeytan Louis. Büyük Washington da, Herakles'in sütunları gibi göklere yükselen koca direğinin üstünde durur: pek az insan ondan daha yüksek bir yüceliğe ulaşacaktır. Amiral Nelson da, Trafalgar alanında, tunçtan bocurgatının üstünde, direğinin başında nöbet bekliyor. Bu direk Londra'nın sislerine bürünürse de, üstünde bir kahraman olduğu bellidir: çünkü ateş olmayan yerde duman olmaz. Ama ne büyük Washington, ne Napoleon, ne Nelson, hiçbir zaman aşağıdan gelen seslere karşılık vermeyecekler; güvertede şaşkına dönmüş insanların sorduklarına, öğüt isteklerine karşılık vermeyeceklerdir. Ama onların ruhları, geleceğin koyu sisleri arasından, uzaklardaki tehlikeli kayalıkları, sığıları görüyordur belki de.

Denizdeki direk başı nöbetleriyle karadakiler! birbirine benzetmek doğru görülmeyebilir. Ne var ki, bunun hiç de yanlış olmadığını, Nantucket'in tek tarihçisi Obed Macy'nin anlattığı şu olay açıkça ortaya koyar: Bu değerli tarihçinin dediğine göre, balina avcılığının ilk günlerinde, gemiler henüz düzgün seferlere çıkmazdan önce, bu adada oturanlar kıyı boyunca uzun direkler diker, bunlara çaktıkları çivilere basıp, kümese çıkan tavuklar gibi, bu direklerin tepelerine tırmanırlarmış. Birkaç yıl önce, Yeni Zelanda körfezinin balinacılar), aynı çareye başvurmuşlar. Bu direklerin başındaki nöbetçiler, balinaları görünce, kıyıda hazır bekleyen sandallara haber verirlermiş. Ama bu gelenek artık ortadan kalktığına göre, biz gene asıl nöbet başına, yani balina gemisinin direk başına dönelim. Geminin üç direğinde de, güneşin doğuşundan batışına dek adam vardır. Dümen başında olduğu gibi, orada da tayfa iki saatte bir nöbet değiştirir. Sıcak denizlerin güzel havalarında, direk başı hoş bir yerdir; hele hayal kurmayı sevenler, bunun tadına doyamazlar. Sessiz güvertelerin yüz ayak yukarısındaki direkler, sanki bacağınızmış da, denizin üstünde yürüyormuş gibi olursunuz. Altınızdan, nerdeyse bacaklarınızın arasından, denizin büyük canavarları akıp geçer; ünlü Rodos Heykelinin oacakları arasında geçen gemiler gibi Dalgalardan başka hiçbir şeyin bulandırmayacağı sonsuz enginlere dalar gidersiniz. Coşkun gemi, keyifli keyifli sallanır; uyku gibi tatlı meltemler eser; kendinizden

geçersiniz. Sıcak denizlerdeki balina seferlerinde, çoğu zaman yüce bir huzur içindedir yaşam. Ne bir haber duyar, ne bir gazete okursunuz; ikinci baskıların şişirme haberleriyle boş telâşlara düşmezsiniz ne ev bark kaygısı kalır, ne iflâs korkusu, ne paranın değerden düşme tehlikesi. Akşama ne yiyeceğim diye düşünmezsiniz hiçbir zaman çünkü üç yıllık yiyeceğiniz sağlam fıçılara yerleşmiştir ve yemek listeniz hiçbir zaman değişmez.

Güney denizlerinde, üç dört yıllık uzun bir sefer boyunca, direk başında geçirdiğiniz saatlerin toplamı birkaç ay tutar. Ne yazık ki, bunca ömrünüzün geçtiği yer, her türlü rahatlıktan yoksundur. Yatak, hamak, tabut, nöbetçi kulübesi, kiliselerdeki vaiz kürsüsü, araba gibi, insanların bir süre tek başına kalmak için yarattıkları o küçük yerlerdeki rahatın zerresi yoktur burada. Çoğu zaman tünediğiniz yer babafingo direğinin başıdır. Bastığınız yer de, balina gemilerinde kurceta adı verilen, yanyana konmuş iki ince çubuktur. Orada sallanıp duran acemi bir gemici, bir boğanın iki boynuzu üstünde ayakta duruyormuş kadar rahattır. Gerçi soğuk havalarda, evinizi yukarı taşır gibi, nöbetçi gocuğunuzu sırtınıza geçirebilirsiniz. Ama gocukların en kalını bile, aslında bir evin yerini tutamaz; çünkü ruh nasıl ten kafesine sıkı sıkı kapanmış ve bu kafesin içinden çıkar çıkmaz ölümle karşı karşıya gelirse (kışın karlı Alp Dağları'nı aşmaya kalkan acemi bir yolcu gibi); bir nöbetçi gocuğu da, bir evden çok, bedeninizi saran bir örtü, bir ikinci deri gibidir. Bedeninize bir raf, bir çekmece koyamayacağınız gibi, nöbetçi gocuğunuzu da rahat bir kulübe haline getiremezsiniz.

Bu arada şunu söyleyim ki, güney denizlerinde sefer eden gemilerin direk başlarına, Greenland gemileri gözcülerini, buzlu denizlerin acımasızlığından koruyan ve «karga yuvası» adı verilen o güzelim küçük çadırların konmaması üzülecek bir şeydir. Kaptan Sulusepken'in (1) tatlı bir masalı vardır; «Greenland Balinasını Aramak Özere ve Dolayısıyla Eski Greenland'ın Yitirilen İzlanda Sömürgelerini Yeniden Bulmak Amacıyla Buz Dağları Arasında Bir Sefer.» Bu güzel kitapta, direk başında nöbet bekleyen her insana, yeni icat edilen ve ilk olarak Kaptan Sulusepken'in «Glacier» adlı sağlam gemisinde kurulan karga yuvası üstüne uzun uzadıya bilgi verilir. Bunu ilk icat eden ve pa- tentasını alan Kaptan Sulusepken, bu karga yuvasına «Sulusepken'in karga yuvası» adını verir; çünkü Kaptan Sulusepken'de, gülünç ve sahte bir alçakgönüllülüğün zerresi yoktur.

(1) Yazar, Kutup denizlerinin en ünlü balina avcılarından biri sayılan Kaptan William Scoresby'ye, alay olsun diye bu adı verir. - (Çevirenlerin notu).

Ona göre babalar yarattıkları ve patentasını aldıkları çocuklara kendi adlarını verebilecekleri gibi, bizim de yarattığımız herhangi bir şeye kendi adımızı vermeye hakkımız vardır. Sulusepken'in karga yuvası büyükçe bir varil ya da fıçıya benzer az çok. Tepesi açıktır ama, sert bir borada, başınızı rüzgârdan korumak için, yerini değiştirebilen bir çeşit siper vardır. Direğin ta tepesine oturtulmuş olan bu karga yuvasına, altındaki kapağı açarak girersiniz. Burada, sırtı geminin kıçına dönük rahat bir oturma yeri; bunun altında da, şemsiyeleri, yün atkıları, paltoları koymak için bir küçük dolap vardır, öndeki deriden rafa da konuşma borusu, pipo, dürbün ve daha başka deniz aygıtları konur. Kaptan Sulusepken bu karga yuvasında kendi oturunca, yanına her zaman bir tüfek, barut kutusu ve kurşun alıp; bunları o rafa yerleştirirmiş. Bu tüfekle, başıboş dolaşan kılıç-balinaları, serseri serseri gezinen tek boynuzlu balinaları avlarmış; çünkü suyun karşı koyması yüzünden, bunlar güverteden' vurulamazmış; ama yukardan ateş edilince, iş değişirmiş. Kaptan Sulusepken, karga yuvasının üstünde seve seve durur; karga yuvasındaki bilgince denemelerini de anlatır; Küçük bir pusulası varmış; bunu, pusula dolabındaki mıknatısların hepsinde görülen ve «yer çekiminden» gelen kusurları düzeltmek için buraya taşırmış. Pusula dolabının, geminin döşemesindeki yatay demirlere yakınlığından ve özellikle «Glacier» gemisinde bol sayıda demirci bulunmasından ileri gelen kusurlarını, bu ikinci pusulayla düzeltirmiş. Diyeceğim şu ki, Kaptan Sulusepken burada çok ağırbaşlı ve bilgince konuşuyor. Ama, «pusula dolabı kaymaları», «azimut pusulası incelemeleri», «takribi hatalar» gibi lâflarına karşın; bu derin ve mıknatıslı düşüncelere her ne denli dalsa da. karga yuvasının bir köşesine, elinin altına güzel güzel yerleştirilmiş olan tepesine değin dolu şişenin mıknatısına da arasıra kapılmaktan kendini alamadığını da pekâlâ biliyor Kaptan Sulusepken Bu yiğit, bu namuslu, bu bilgili kaptanı pek beğeniyorum, hatta seviyorum; ama o şişeden hiç söz etmemesine de çok içerliyorum doğrusu. Kaptan, kutuptan birkaç arşın uzakta, tâ yükseklerdeki kuş yuvasında, ellerinde yün eldivenler, başında

kukuleta, matematik incelemelerinde bulunurken; kimbilir nasıl vefalı, nasıl avutucu bir dost olmuştur o şişe!

Gerçi biz, güney denizlerinde dolaşan balina avcıları, Kaptan Sulusepken ile Greenland'lı tayfası kadar rahat değiliz. Direk başında; ama bizim denizlerin durgun güzelliği, o rahatlığın yerini tutuyor. Ben kendim, direğe tırmanırken hiç telâş etmez, Queequeg ile ya da nöbeti olmayan başka biriyle orada gevezelik eder, sonra biraz daha yükselip, bacağımı tembel tembel gabya yelkeninin serenine alıp, mavi ovalara şöyle bir bakar, sonra tepedeki yerime çıkardım.

Hiç çekinmeden doğrusunu söyleyim: Ben iyi bir gözcü değildim.

Aklım fikrim yedi kat göklerdeyken, nasıl iyi bir gözcü olabilirdim? İnsanı düşündükçe düşündüren o yükseklerde, iç dünyama dalmışken, bu işi dalga geçmeden nasıl yapabilirdim? Her balina gemisinde verilen «gözünü aç! Ne görürsen haber ver!» buyruğunu nasıl yerine getirebilirdim?

Nantucket'li gemi sahipleri, bırakın da burada bir güzel azarlayım sizi! Gemilerinize tayfa seçerken, soluk yüzlü, çukur gözlü, yerli yersiz düşüncelere dalan; kafasında, Nathaniel Bowditch’in gemicilik üzerine kitabıyla değil de Platon ile denize açılan delikanlılardan sakının! Böylelerinden hayır gelmez diyorum size! Balinalarınız avlanmazdan önce görülmeli. Oysa bu çukur gözlü Platon düşkünü, geminizi on kez dünyanın çevresinde döndürür de, on dirhemlik ispermeçet yağı kazandırmaz size. Bunu sîzlere söylemek zorundayım; çünkü şu sıralarda birçok dertli, dalgın, romantik delikanlı, dünya kaygılarından iğrenip, balina avına sığınmak, katran kokusu ve balina yağı içinde duygulanmak sevdasındalar. Byron’un ünlü şiirinin kahramanı Childe Harold, işi rastgitmeyecek bir zavallı balina gemisinin direk başına tüneyip, yanık dizeler söylüyor çoğu zaman:

Dalgalan, derin ve karanlık mavi deniz, dalgalan;

Boşuna tarıyor seni binlerce yağ avcıları (1).

(1) Yazar, Byron’un Childe Harold adlı şiirinden bu dizeleri alırken, «filolar» sözcüğünün yerine, «yağ avcıları» sözcüğünü koymuştur. - (Çevirenlerin notu)

Gemi kaptanları, bu dalgın genç filozofları sık sık azarlar, seferle ilgilenmediklerini yüzlerine vururlar; namusuyla para kazanmayı düşünmediklerini, içlerinden nerdeyse balina görmemeyi dilediklerini, yarı açık yarı kapalı söylerler onlara. Ama ne söyleseler boşuna! Çünkü bu genç Platon'cular, gözlerinin iyi görmediğine, miyop olduklarına inanmışlardır. «Ne diye gözlerimizi yoralım?» derler. Opera dürbünlerini evde unutmuş gibi davranırlar.

Bir zıpkıncı bu delikanlılardan birine şöyle demişti:

«Ulan, maymun suratlı! Nerdeyse üç yıldır seferdeyiz. Daha bir tek balina görüp haber vermedin. Sen direk başında olunca, denizde balina, tavukta diş gibi yok oluyor ortadan.»

Belki yok oluyordu gerçekten; belki de uzak ufuklardan sıra sıra balinalar geçiyordu da, bu dalgın delikanlı onları görmüyordu bile. Hayaller dünyasında kendinden geçmiş, her şeyle ilişiğini kesmiş, dalgaların ve düşüncelerinin salıncağında kim olduğunu unutuvermişti. Ayakları altındaki gizemli denizi; insanlığı ve doğayı saran o derin, sonsuz, mavi ruhun bir aynası gibi görüyordu Denizin altında, yarı görülür yarı görülmez garip ve güzel bir biçimin kaydığını, ya da ne olduğu belirsiz bir balık kanadının suları yırttığını görünce, ruhunda uçuşan düşüncelerin gözle görülür hale geldiğini sanıyordu. Bu büyülü dünyada, insanın ruhu geldiği yere döner; zaman ve uzay içinde erir; Cranmer'in (2) Tanrı ile kaynaşan külleri gibi, dört bir yana savrularak, sonunda bu yer yuvarlağının tüm kıyılarıyla birleşir.

Sanki kendi nabzınız atmaz olmuş, yerine, tatlı tatlı yüzen geminin salıntısı geçmiştir. Gemiden size geçen bu salıntıyı, gemi denizden alır; deniz de, çözülmez Tanrı sırlarının akışından. Ama bu uykulu, bu düşlü halde, elinizi ayağınızı birazcık oynatmaya görün, tutunduğunuz yerden birazcık kayar gibi olmaya görün; birden korkuyla aklınıza geliverir kim olduğunuz, nerede olduğunuz. Direk başında, Descartes'ın girdapları üstündesiniz. Ve belki de, güpegündüz, havaların en güzelinde, boğuk bir çığlıkla, billur gibi mavilikler içinden yaz denizine düşer, bir daha da yüze çıkamazsınız. Ey doğayla kaynaşanlar, bunu aklınızdan çıkarmayınız!

(2) Canterbury Başpiskoposu Thomas Cranmer, dinsel görüşleri güzünden 1558 yılında diri diri yakılmıştı. -. (Çevirenlerin notu)

BÖLÜM XXXVI KAFTAN GÜVERTESİ (ÖNCE AHAB GİRER, SONRA HERKES)

Pipo olayından az sonra, bir sabah, kahvaltı biter bitmez, Ahab her zamanki gibi kamaradan güverteye çıktı. Bu saatte çoğu kaptanlar güvertede gezinirler, çiftlik sahiplerinin kahvaltıdan sonra bahçelerinde dolaştıkları gibi.

Ahab'ın takırtılı fildişi adımları gemide duyulmaya başladı. Bir gidip bir geliyor; takma ayağının izlerini taşıyan kaptan güvertesinin delik deşik kalasları üstünde yürüyordu. Bu kalaslar, onun özel yürüyüşünün izlerini taşıyan jeolojik taşlar gibiydi. Onun çentik çentik olmuş, buruşuk alnına İyice bakarsanız, orada daha da garip ayak izleri görebilirdiniz: Hiç uyumayan, gece gündüz yürüyen, tek bir düşüncenin izlerini... Bu izler daha da derine işler gibiydi o sabah; güvertedeki sinirli adımları da kalasların üstüne daha derin izler bırakmış olsa gerek. Ahab bu düşünceye öyle dalmıştı ki, grandi direğiyle pusula dolabı arasında yürürken, her dönüşünde, kendisiyle beraber düşüncesinin de döndüğü ve yürüdüğü gözle görülür olmuştu nerdeyse. Bu düşünce öyle derinden sarmıştı ki onu, yaptığı her devinimi bu düşüncenin bir belirtisi gibiydi.

Stubb, Kaptan Ahab'ı göstererek, «farkında mısın, Flask?» diye fısıldadı, «İçindeki civciv kabuğa vurmaya başladı. Kabuğu delip çıkacak nerdeyse.»

Saatler geçti, Ahab, hep aynı düşüncenin gerginliği içinde, bir kamarasına kapanıyor, bir çıkıp güvertede yürüyordu.

Gün batmak üzereydi. Birden Ahab, küpeşteye yakın durdu; takma bacağını orada burguyla açılmış deliğe koydu, bir eliyle çarmığa tutunup, Starbuck'a, tüm tayfayı kıç güverteye çağırmasını buyurdu.

Çok büyük bir şey olmadıkça gemide hemen hiç verilmeyen bu kumanda karşısında, ikinci kaptan iyice afalladı:

«Ne dediniz?»

“Herkes kıç güverteye!» dedi Ahab yeniden. «Hey, direk başındakiler, inin aşağı!»

Gemiciler toplandı. Herkes şaşkınlık ve nerdeyse korkuyla Ahab'a bakıyordu; çünkü fırtına çıkacağı sırada ufukta biriken bulutları andırıyordu Ahab. Bir denize, bir de tayfaya baktıktan sonra, yerinden ayrıldı. Tek başınaymış gibi, gene bir aşağı bir yukarı, takur tukur yürümeye başladı. Başı eğik, şapkası gözlerine inmiş yürüyor; şaşkın gemicilerin fısıltılarını duymuyor gibiydi. Stubb, Flask'ın kulağına, Ahab'ın, herkesi, bir yürüyüş gösterisi seyretmeye çağırdığını mırıldandı. Ama bu gösteri uzun sürmedi. Ahab birden durup bağırdı:

«Bir balina görünce, ne yaparsınız, çocuklar?»

Yirmiye yakın ses hep birden yükseldi:

«Haber veririz!»

Ahab, yabanıl bir sevinçle, «güzel!» diye bağırdı. Ve beklenmedik sorusunun herkesi büyülemesinden yararlanarak, konuşmasını sürdürdü:

«Sonra ne yaparsınız çocuklar?»

«Sandalları denize indirip, ardına düşeriz.»

«Peki, kürek çekerken ne dersiniz, çocuklar?»

«Ya geberir balina, ya dibe gider sandal deriz.»

Her bağırışmada, yaşlı adamın yüzü daha garip, daha yabansı bir hazla parlıyordu. Tayfalar merakla birbirlerine bakıyorlardı; böylesine anlamsız soruların kendilerini neden bu denli heyecanlandırdığına şaşar gibiydiler.

Ahab, takma bacağını güvertedeki delikten çıkarmadan, yarı dönerek, yüksekteki bir çarmığı sıkı sıkı yakalayıp konuşmaya başlayınca, adamlar onu can kulağıyla dinlediler:

«Gözcüler, bir beyaz balina için verdiğim emirleri hepiniz duydunuz. Bakın, şu İspanyol altınını görüyor musunuz?» (Elinde tuttuğu kocaman altın, güneşte parlıyordu.) «Bu on altı dolarlık bir altındır, çocuklar. Gördünüz değil mi? Mr. Starbuck, şu çekici verin bana.»

İkinci kaptan çekici almaya giderken, Ahab hiç konuşmadan, parıltısını artırmak istercesine, altın parayı yavaşça ceketine sürtmeye başladı. Bir

yandan da, ağzı kapalı, bir türkü mırıldanıyordu; bu sözsüz, bu garip ve boğuk mırıltı, onun içinde dönen çarklardan çıkan bir sesti sanki.

Ahab, Starbuck'dan çekici alıp, grandi direğine doğru yürüdü. Bir elinde çekici, bir elinde parayı sallayarak, yırtıcı bir sesle bağırdı:

«Hanginiz bana beyaz başlı, kırışık alınlı, eğri çeneli bir balinayı haber verirse; hanginiz bana, kuyruğunun sancak tarafında üç zıpkın yeri olan bir beyaz balinayı gösterirse, bu koca altın onun olacak, çocuklar!»

Kaptan Ahab altını direğe çakarken tayfalar kasketlerini havada sallayarak, «yaşa! yaşa!» diye bağırdılar.

Ahab çekici yere atıp, «bir beyaz balina diyorum,» dedi, «bir beyaz balina. Gözlerinizi dört açın çocuklar. Köpüklü beyaz suları kollayın; bir beyaz kabarcık da görseniz, haber verin.»

Bu arada Tashtego, Daggoo ve Queequeg, kaptanı, herkesten daha büyük bir merak ve şaşkınlıkla dinlemişlerdi. Kırışık alın ve eğri çene sözleri onlara bir şeyler anımsatmışcasına irkilmişlerdi üçü de.

Tashtego, «Ahab Kaptan,» dedi, «bu beyaz balina, Moby Dick dedikleri balina olacak »

«Moby Dick!» diye bağırdı Ahab. «Sen beyaz balinayı tanıyor musun, Tash?»

Kızılderili, soğukkanlılıkla sordu: «Dalmadan önce, yelpaze biçimli kuyruğunu bir tuhaf oynatmıyor mu bu balina?»

Daggoo da lafa karıştı: «Su püskürtmesi de bir tuhaftır. İspermeçet balinalarında bile az görülür böyle bol, böyle hızlı su püskürtme, öyle değil mi, Kaptan Ahab?»

Queequeg de yarım yamalak bir şeyler söyledi: «Onda var bir, iki, üç demir parça; var onun üstünde çok demir parça. Bu demirler döner böyle bir... bir...» (Elini sanki bir şişenin tıpasını açar gibi döndürerek, unuttuğu bir sözcüğü arıyordu.) «Şey gibi... şey gibi...»

Ahab, «tirbuşon gibi!» diye bağırdı «Evet, Queequeg, zıpkınlar tirbuşon gibi eğrilip büğrülmüştür bedeninde. Evet, Daggoo, o çok su püskürtür; püskürttüğü su buğday demetleri gibidir; bizim Nantucket'de yeni kırkılan koyunların yünü gibi bembeyazdır bu su. Evet, Tashtego, halatı kopmuş bir

flok yelkeni gibi sallar kuyruğunu. Allah belâsını versin! Moby Dick sizin gördüğünüz, çocuklar... Moby Dick... Moby Dick...»

Bütün bunlar olup biterken, Starbuck, Stubb ve Flask, gittikçe artan bir şaşkınlık içinde, kaptanlarına baka kalmışlardı. Sonunda Starbuck, birden düşünüp, her şeyi anlar gibi oldu.

«Ahab Kaptan,» dedi, «Ben bu Moby Dick'i duydum, Ahab Kaptan. Senin bacağını koparan Moby Dick değil mi?»

«Kim dedi bunu sana?» diye bağırdı Ahab. Sonra biraz durup, «evet, Starbuck,» diye konuşmasını sürdürdü, «evet çocuklar, Moby Dick kopardı bacağımı, Moby Dick yüzünden bu ölü kemik parçasına dayanır oldum.» Sonra, yüreğinden vurulmuş bir geyik gibi, korkunç yabanıl bir hıçkırıkla, «evet, evet, evet!» diye bağırdı. «O uğursuz beyaz balina yıktı beni; ömrüm boyunca, tahta bacaklı acemi bir denizci kalacağım onun yüzünden.» İki kolunu birden havaya kaldırıp korkunç lanetler yağdırmaya başladı: «Evet, evet!» diye bağırdı, «Umut Burnu'nda kovalayacağım onu, Horn Burnu'nda da! Norveç girdaplarında kovalayacağım onu; cehennemin dibine de gitse, bırakmayacağım peşini. Sizler onun için bindiniz bu gemiye. Bu beyaz balinayı avlamak için! Dünyanın dört bir bucağında onu arayıp bulmak, ona kara kanlar fışkırtmak, onu gebertip ters yüz etmek için! Ne diyorsunuz çocuklar, elele veriyor muyuz? Siz yiğit adamlara benziyorsunuz. Var mısınız bu işde?»

Zıpkıncılar ve tayfa, coşkun ihtiyarın çevresini sarıp, hep bir ağızdan bağırdılar:

«Varız! Varız!» «Bütün gözler beyaz balinada olsun! Keskin mızraklar yesin Moby Dick!»

Ahab, yarı hıçkırığa, yarı gürlemeye benzeyen bir sesle, «Allah sizden razı olsun, Allah sizden razı olsun, çocuklar!» dedi. «Kamarot, git bol bol içki getir bize. Starbuck, ne diye surat astın böyle? Beyaz balinayı avlamada yok musun sen? Moby Dick'den korkuyor musun yoksa?»

«Ben, ne onun eğri çenesinden korkarım, Ahab Kaptan, ne de ölümün karanlık çenesinden, işimiz gereği karşılaşacağımız hiçbir şey yıldırmaz beni. Ama ben balina avlamaya geldim; kaptanımın öcünü almaya değil.

Ahap Kaptan, sen öcünü alabilsen bile, kaç varil yağ getirir sana bu? Nantucket pazarında beş para geçmez eline bundan.»

«Nantucket paazrıymış! Lâfa bak! Yaklaşsana biraz Starbuck. Senin aklın fikrin payında. Ama söyleyim sana oğlum, her şey parayla ölçülecekse, tüm bankacılar dünyanın etrafına çepeçevre altın da dizseler, her parmak boyuda üç altın da düşse, benim şuramdaki öç alma hırsı daha da değerlidir bunlardan!»

Stubb, «amma da vuruyor göğsüne,» diye fısıldadı. «Ne diye vurur böyle? Göğsü büyük olmasına büyük ama, içi boşmuş gibi ses veriyor.»

«Öç almak ha!» diye bağırdı Starbuck, «akılsız bir hayvandan, sana ancak içgüdüsüyle körü körüne saldıran bir hayvandan öç almak ha! Delilik bu! Akılsız bir yaratığa böylesine öfkelenmek, dine imana da sığmaz. Ahab Kaptan.»

«Beni dinle, küçük pay düşkünü: Gözle görülen şeyler mukavvadan maskeler gibidir. Ama her olan biten şeyde, her canlı işde, her su götürmez olayda, bilinen her şeyin içinde, bilinmez bir akıl vardır. Bu akıl, kendi damgasını vurur o akılsız mukavva maskeye. Eğer insan vuracaksa, o maskeye vurmalı. Mahpus, zindandan kaçabilir mi duvarı delmeden? Beyaz balina, benim dört bir yanımı saran o zindan duvarıdır işte. Bunun ötesinde hiçbir şey yok sandığım da oluyor zaman zaman. Ama ne olursa olsun, eziyor beni bu balina, kemiriyor içimi, insanı küçük düşüren bir güç görüyorum onda, anlaşılmaz bir kötülük görüyorum onda, işte bu anlaşılmaz şeyden nefret ediyorum asıl. Beyaz balina ister kötülüğün bir aracı olsun, ister kötülüğün ta kendisi, ondan alacağım öcümü. Dinsizlikten imansızlıktan söz etme bana, evlât. Beni güneş küçük düşürse, güneşi vururum. Güneş bana düşmanlık ederse, ben de düşman olurum ona; oyunun kuralıdır bu; bu yarışmadan doğuyor her şey. Ama ben bu oyunun da kölesi değilim oğlum. Kimdir benden üstün olan? Gerçeğin sınırları yok. Bakma yüzüme öyle! İfritlerin alev saçan bakışlarından daha berbat bir şeydir bir aptalın alık alık bakışı! Yaa bak, kızarıp bozarıyorsun. Benim coşkunluğum kudurtuyor seni öfkeden. Ama dinle beni, Starbuck; insanın coşup da söylediği söz, söylenmemiş sayılır. öyle insanlar vardır ki, onların ateşli sözleri hakaret sayılmaz. Seni kızdırmak değildi niyetim. Aldırma, geç. Bak şu yüzlere, şu yabanıl esmer yüzlere bak. Güneşin yarattığı soluk

alan, canlı resimler gibi hepsi. Şu dinsiz parslara bak; hiçbir şeye aldırmayan, hiçbir şeye tapmayan; öfkeli yaşamlarını ne olduğunu bilmeden arayan, yaşayan şu insanlara! Tayfaya bak, oğlum tayfaya! Bu beyaz balina işinde Ahab'la birlik değil mi hepsi? Stubb'a bak! Gülüyor! Şuradaki Şililiye bak! At gibi burnundan soluyor balinayı düşündükçe! Kasırganın ortasında sen tek başına bir fidansın, Starbuck; tutunamazsın! Yapılacak şey de ne? Bir düşün! Bir balinayı öldürmek eninde sonunda, işte o kadar. Starbuck için bir marifet mi bu? Nedir ki bu? Tüm tayfa, bileği taşlarını kapıp hazırlanırken, Nantucket'in en iyi zıpkıncısı mı bu kolay avdan kaçacak? Yaa bak, seni de sarıyor bu iş! Sep de kapıldın dalgaya! Konuş, konuşsana! Peki, peki, susman da konuşmak sayılır.» (Kendi kendine:) «Soluğum doldu onun ciğerlerine. Artık elimde Starbuck, isyan çıkarmadan bana karşı koyamaz artık.»

«Tanrı korusun beni! Tanrı hepimizi korusun!» diye mırıldandı Starbuck.

İkinci kaptanın böyle büyülenmiş gibi, sessizce boyun eğmesi karşısında Ahab öyle sevinmişti ki, onun bu korkulu duasını duymadı bile; ambardan gelen boğuk kahkahayı da duymadı; halatlardaki uğursuz rüzgâr sesini de, birden boşalan yelkenlerin direklere çarpıp çıkardığı uğultuyu da duymadı. Sonra, Starbuck'ın yere dikili gözleri, yeniden yaşamanın direnişiyle doldu; karanlıklardan gelen gülüş duyulmaz oldu; rüzgârlar gene eserek yelkenleri şişirdi; gemi başladı gene eskisi gibi yol almaya... Ey önseziler, uyarmalar! Neden bir görünür geçersiniz böyle? Ama bir uyarmadan çok, birer belirtisiniz siz, ey üstümüze düşen gölgeler! Hatta dışardan gelme değilsiniz siz, içimizde olup bitenlerin belirtilerisiniz; çünkü asıl içimizdeki gerçektir bizi sürükleyen.

«İçki gelsin! içki!» diye bağırdı Ahab.

Tepesine kadar dolu maşrapayı eline alınca, zıpkıncılara döndü, zıpkınlarını getirmelerini buyurdu. Sonra onları, ellerinde zıpkın, bocurgatın yanında sıraya dizdi. Üç yardımcı kaptanı, mızraklarıyla yanıbaşında duruyordu, ötekiler onları sarıyordu çepeçevre. Ahab bir an durdu; birer birer herkesin gözünün içine baktı. Amerika'nın bozkırlarında avlanan kurtların kan çanağına dönmüş gözleri, bizonun izinde başta koşan kurdun gözlerine nasıl bakarsa, bu yabanıl gözler de öyle bakıyorlardı

Ahab'ın gözlerine. Ne yazık ki, baştaki kurt, Kızılderililerin gizli tuzağına düşecekti ergeç.

Ahab, ağır maşrapayı en yakın denizciye uzatarak, «iç ve yanındakine geçir,» dedi. «Yalnız tayfa içsin bunu. Geçirin, elden ele geçirin! Çabuk için, ama bol bol için çocuklar! Şeytan kanı gibi kızıştırır insanı bu içki. Ha şöyle, ha şöyle, aferin! Burgu gibi girer insanın içine bu içki. Yılan dili gibi parlatır gözünüzü. Aferin! Bitti nerdeyse. Sağdan gitti, soldan geldi. Verin bakayım maşrapayı. Bomboş içi! Siz yıllara benziyorsunuz, gemiciler; yıllar da böyle yutar, yok eder kabına sığmayan yaşamı. Kamarot, doldur şunu bir daha! Şimdi beni dinleyin, yiğitlerim. Sizi bu bocurgatın çevresinde topladım. Yardımcı kaptanlar, şöyle gelin mızraklarınızla; siz de şöyle, zıpkıncılar; siz de çepeçevre sarın beni aslanlarım. Gelin de, balıkçı atalarımın güzel bir geleneğine uyalım hep beraber. Göreceksiniz ki, çocuklar... Ha geldin mi, kamarot? Kalp para çabuk döner sahibine. Ver bakalım şunu. Ne o? Bak maşrapa ağzına kadar dolu gene. Titreyip durma karşımda, çek git hadi! Yaklaşın kaptanlar! Çatın mızraklarınızı önümde. Güzel! Ben de elimi koyayım üstlerine.»

Bunu söylerken kolunu uzatıp, üç mızrağın birleştiği yeri yakaladı. Pırıldayan mızrakları birdenbire, sinirli sinirli sarsarken, önce Starbuck'ın sonra Stubb'ın, sonra Flask'ın gözlerine dik dik baktı. Mıknatıslı yüreğinde birikmiş isteğin alevini bir elektrik akımı gibi anlaşılmaz bir güçle bir anda onlara geçirmek istiyordu sanki. Üç yardımcı kaptan, bu güçlü, sürekli ve gizemli bakış karşısında, ürperip sarardılar. Stubb ile Flask, gözlerini kaçırdılar ondan. Starbuck ise, dürüst gözleriyle önüne baktı.

«Olmuyor,» dedi Ahab. «Ama belki böylesi daha iyi; çünkü tüm gücüm üçünüze geçse, belki benim içimdeki elektrik tükenirdi o zaman. Belki de sizler, yıldırımla vurulmuş gibi düşüp ölürdünüz, kimbilir. Umarım kİ, kendi gücünüz yeter size. İndirin mızraklarınızı. Şimdi kaptanlar, siz üçünüzün, benim şu dinsiz üç kardeşime, zıpkıncılara, içki vermenizi istiyorum. Bu üç zıpkıncı, onurlu, soylu kişilerdir; benim yiğit zıpkıncılarındır onlar. Onurunuza mı dokunuyor bu iş? Allah Allah! Koca Papa bile dilencilerin ayaklarını yıkar; hem de tacını leğen yaparak. Ey benim sevgili kardinallerim! Kendiliğinizden yapın bu işi; benim buyruğumla değil, kendi isteğinizle. Zıpkın uçlarınızı çıkarın yerinden, zıpkıncılar!»

Üç zıpkıncı, kaptanlarının dediğini yaptılar sessizce. Üç ayak uzunluğundaki zıpkın uçlarını diklemesine tuttular ellerinde.

«Bu keskin çelik parçasıyla hançerlemeyin beni. Çevirin şunları, tersine çevirin! Bilmiyor musunuz hangi yanından içileceğini? Oyuk kısmı yukarda olarak şöyle. Tamam, tamam! Şimdi ilerleyin, içki sunacak olanlar. Alın zıpkın uçlarını, tutun, ben doldurayım.»

Ağır ağır bir kaptandan ötekine gidip maşrapadaki alevli içkiyle zıpkın uçlarındaki oyukları, ağızlarına kadar doldurdu.

«Şimdi üçünüz bir yanda, üçünüz bir yandasınız. Selâmlayın bu ölüm kadehlerini. Verin karşınızdakilere. Artık siz ayrılmaz bir bütünsünüz. Oldu, Starbuck. Artık olan oldu. Bakın, güneş de mühürünü basıyor bu anlaşmaya, için zıpkıncılar! ölüm saçan balina sandalının başında duracak olanlar, için ve yemin edin: Moby Dick’e ölüm! öldürünceye değin peşine düşmezsek Moby Dick'in, Tanrı bizim peşimizi bırakmasın!»

Uzun çelik kadehler kalktı; beyaz balinaya karşı haykırışlar ve lânetlerle, içkiler hep birlikte içildi. Starbuck sarardı; sonra ürperip sırtını çevirdi. Maşrapa son bir kez daha doldu; coşkun gemiciler arasında bir kez daha dolaştı. Sonunda Ahab’ın bir el işaretiyle, herkes dağıldı; kendi de kamarasına çekildi.

BÖLÜM XXXVII GÜN BATIŞI

(Kamarada: Ahab yalnızdır; arka lombozun önünde oturmuş dışarı bakar.)

Ardımda bembeyaz, çırpıntılı dümen suları bırakıyorum. Soluk sular, o soluk sulardan da daha soluk yanaklar bırakıyorum geçtiğim her yerde. Kıskanç dalgalar kabarıp siliyor izlerimi. Silsinler: ben geçtim ya gene de!

Karşıda, o hep dolup taşan kadehin ağzında, ılık dalgalar şarap gibi kızarıyor. Güneşin altın başı, enginin derinliklerini iskandil etmek üzere. Güneş, göklerden ağır ağır denize dalıyor. O indikçe benim ruhum yükseliyor. Bu sonsuz yükselme yoruyor ruhumu. Çok mu ağır yoksa bu başımdaki taç, Lombardiya'nın demir tacı gibi mi? Ama nice elmaslar parlıyor içinde. Ben, başımda taşıdığım bu tacın pırıl pırıl yandığını görmem: ama onu, göz kamaştıran, yakan bir şey olduğunu bilirim için için. Altından değil, demirdendir bu taç - bunu da biliyorum. Çatlak bir taç, farkındayım. Kenarları diş diş olmuş, incitiyor başımı. Sanki beynim zonkluyor, katı demirin içinde. Evet, çelikten bir kafatasım var benim, öyle bir kafatası ki, insanın beynine vurulan bu savaşta, bana miğfer gerekli değil.

Kuru bir ateş mi var alnımda? Ah! Eskiden, doğan güneş beni coşturur, batan güneş dinlendirirdi. Geçti o günler. O güzel ışık, aydınlatmıyor artık beni. Her güzellik bir sıkıntı benim için; çünkü hiçbir şeyden tad almaz oldum artık. Anlama gücüm arttıkça arttı; tad alma gücüm ise yok oldu büsbütün. Çok kurnazca ve insafsızca lanetlenmişim ben; cennetin ortasında cehennemdeyim; iyi geceler.. İyi geceler!

(Dışarıya elini sallayarak, pencereden uzaklaşır.)

Zor olmadı bu iş. içlerinden bir direnen olsun çıkar diyordum. Ama benim çarkımın dişleri, onların tüm çarklarına geçip döndürüyor hepsini. Onlar küçük küçük barut yığınları, ben de bir kibrit. Ah, zor olan, kibritin kendini tüketmesi başkalarını tutuşturmak için! Giriştiğim işi kendim istedim; istediğimi de yapacağım! Deli sanıyorlar beni. Hele Starbuck inanmış buna. Şeytan var benim içimde; deliliğin ta kendisi, delilerin

delisiyim ben. Yalnız kendini inceleyip anlamak için durgunlaşan o yabansı delilikdir benimkisi. Falcılar paramparça olacağımı söylemişler, işte bacağım gitti. Şimdi falcılık sırası benim: Beni parçalayanı parçalayacağım ben de. Geleceği gören de. gördüğünü yapan da kendim olacağım. Bunu sizler bile yapamadınız, koca tanrılar! Vızgelirsiniz bana hepiniz! Nesiniz ki siz, kör top oyuncuları, sağır güreşçiler! Okul çocukları, kabadayılara, «kendi boyundakilere çat, bana ne vuruyorsun?» derler. Ben öyle demeyeceğim size. Siz benî yıktınız, bense yemden ayaktayım. Şimdi benden kaçıp, saklandınız bir yerlere. Çıkın göklerdeki pamuk çuvallarınızın arkasından! Uzun menzilli toplarım yok. sizi alaşağı etmek için. Buyrun gelin, Ahab selâm yolluyor sîze. Gelin durdurun beni, durdurabilirseniz. Benî durdurmak ha? Siz durursunuz da ben durmam! İnsanoğlu baskın çıktı size bu işde. Zor çevirirsiniz beni yolumdan. Çelik raylar üstünde gidiyor benim ruhum. Uçurumlu boğazları aşarak, dağların yüreğini delerek, sel yataklarını yararak, yolumdan hiç ayrılmadan uçup gidiyorum Hiçbir engel, hiçbir tehlike çıkaramaz beni çelik yolumdan.

BÖLÜM XXXVIII ALACA KARANLIK

(Starbuck, grandi direğine yaslanmıştır.)

Ruhum yenilmekle kalmadı; köle oldu. Hem de kime? Bir deliye Dayanılır şey değil böyle bir savaşta aklı başında olanların, boyun eğip silâhları bırakmaları; Ama o, burgu gibi girdi içime, aklımı çekti aldı başımdan. Anlar gibiyim bu dinsizin ne yapmak istediğini. Ama gene de ona yardım etmek zorunda görüyorum kendimi. İstesem de, istemesem de, anlatılmaz bir bağ ile bağlanmışım ona. Bir çelik halatla yedeğe almış, çekiyor beni. Hangi bıçakla keseyim bu halatı? Korkunç ihtiyar: «Var mı benden üstünü?» diye bağırıyor. Kendini gökyüzündeki Tanrının eşi, yeryüzündeki bizlerin efendisi sayıyor. Yapacağım işin ne denli aşağılık olduğunu biliyorum: içimden başkaldırarak, boyun eğeceğim ona; daha kötüsü, acıya acıya kin duyacağım ona. Çünkü gözlerinde öyle derin bir dert, var ki, bu dert bende olsa, yakar bitirirdi beni. Ama daha umut var. Zaman da geniş, denizler de. Şu yusyuvarlak koca dünyanın sularında, cam kavanozda minnacık bir balık gibi kin beslediği o balina! Belki de Tanrı engel çıkarır Ahab'ın yoluna: çünkü Tanrıya karşı suç işliyor bu davranışıyla. Yüreğim kurşun gibi ağır olmasa dayatırdım belki. Ama içim, zembereği boşanmış bir saat gibi; onu kuracak anahtarım da yok.

(Baş kasaradan eğlenen gemicilerin sesleri gelir.)

Hey Tanrım! Şu dinsizlerle çekeceğim var bu seferde. Analar doğurmamış sanki bu adamları! Köpek balıklarıyla yüklü denizlerden peydahlanmışlar sanki hepsi. Beyaz balina, onların taptıkları cehennem tanrısı. Şu gürültüye bak, bir cehennem cümbüşü! Geminin ön tarafında düğün dernek, arka tarafta ölüm sessizliği. Yaşama benziyor bu gemi. Geminin başı pırıl pırıl sulara dalıyor, keyifli keyifli oynayıp zıplıyor. Arkada kara yürekli Ahab, dümen sularının bir kurt gibi uluyan ölü dalgaları üstünde, kamarasına kapanmış, kara kara düşünüyor. Arkadaki bu uzun uzun ulumalar yüreğime işliyor. Susun şamatacı gemiciler, vardiyaya çıkın! Ey yaşam, insan işte böyle anlarda - ruhun ezildiği anlarda- farkına varıyor senin yüzünden ne soysuz, ne aşağılık işlere katlanmak zorunda

kaldığını! Ey yaşam, şimdi algılıyorum sende ne korkunç şeyler saklı olduğunu! Ama bu korkunç şeyler benim içimde değil; benim dışımda bunlar! içimdeki insanca duygularla savaşacağım seninle, ey karanlık, korkulu gelecek! Ey koruyucu melekler, yanımdan ayrılmayın, tutun beni, bırakmayın beni!

BÖLÜM XXXIX İLK GECE NÖBETİ

(Stubb, puruva direğinin başında yalnızdır; bir demir halatı onarmaktadır.)

Ha! Ha! Ha! Ha! Hımm! Gırtlağımı temizleyim bari. Olan biteni düşünüyorum da, en iyisi bu işi bir «ha! ha!» ile bitirmek. Neden mi diyeceksiniz? Çünkü her anlaşılmaz şey karşısında yapılacak en akıllıca, en kolay iş gülmektir. Başa gelen ne olursa olsun, insan şununla avunabilir her zaman: Yazılı olan değişmez. Starbuck'a ne söylediğini duymadım. Ama benim gördüğüm kadarıyla. Starbuck'ın hali, benim geçen akşamki halime çok benziyordu. Belâlı ihtiyar onun da, hakkından geldi. Bunu farkettim, anladım. Böyle olacağını da önceden kestirebilirdim. Gözüm ilişir ilişmez., bütün olacakları gördüm. Eee Stubb, akıllı Stubb (öyle diyorlar ya bana), Eee Stubb, ne diyorsun bu işe, Stubb? Bu bir Allahın belâsı! Neler olup bitecek bilmiyorum: ama ne olursa olsun, gülerek karşılayacağım her şeyi. Korkunç olduğu kadar da gülünç bu olup bitenler. Bir tuhaf oluyorum. Tra la la! Tra la la! Benim elma yanaklı karıcığım ne yapar şimdi evde? Ağlayıp sızlanıyor mu acaba? Bana kalırsa, şölen çekiyordur seferden dönen zıpkıncılara. Bir kadırga bayrağı kadar şendir. Ben de öyleyim ya... Tra la la! Tra lala! Hey hey!

İçelim bu gece şen yürekle,
Şen ve uçarı olalım severken.
Dudağa değince kaybolup giden
Kabarcıklar gibi kadehte

Yaman bir türküdür bu. Kim çağırıyor beni? Mr. Starbuck mı? Evet, evet efendim. (Kendi kendine) Benim üstüm o. Ama onun da üstü var, biliyoruz. Peki, peki efendim. Bitirdim işimi, geliyorum.

BÖLÜM XL BAŞ KASARADA GECE YARISI - ZIPKINCILAR VE TAYFA

(Tirinket yelkeni kalkar; vardiya belkeyen tayfa görünür; kimi ayakta kıpırdamadan durur, kimi tembel tembel gezinmekten, kimi bir yere yaslanmış, kimi yere uzanmış. Hep bir ağızdan şarkı söylerler.

Elveda sîzlere, İspanyol kızları!

Elveda sîzlere, ispanya güzelleri!

Kaptanın emri var...

Birinci Nantucketli tayfa

Hey çocuklar, duygulu olmaya gelmez. Mideniz bozulur sonra! Daha neşeli bir şey söyleyelim. Hadi, hep beraber!

(Türkü söyler ve herkes ona katılır)

Kaptanımız güvertede.

Almış dürbünü eline.

Güzel güzel balinalar

Püskürüyor dört bir yanda.

At sandala varilleri,

Yakın dur demir halatlara!

Bir balina bizim ola.

Haydin çocuklar kol kola.

Salla zıpkını zıpkıncı.

Gidelim güle oynaya!

Kaptan güvertesinden ikinci kaptanın sesi

Nöbet değiştirin! Sekizinci vardiya!

ikinci Nantucketli tayfa

Haydin tayfa! Sekizinci vardiya kampanası çalsın! Hey, duydunmu, kampanacı? Çal sekizinci vardiyayı, hey Pip! Hey, kara oğlan! Sen git. vardiyayı ben çağırayım. Benim gırtlağım bu işe uygundur. Kocaman bir boru gibidir gırtlağım. Bak, bak! (Kafasını ambar ağzına uzatır.) Nöbetçi tayfa! Hey. yukarıya! Sekizinci vardiyaya! Haydi kalkın yataktan!

Hollandalı tayfa

İyi kestirdik bu gece, ahbap. Doyasıya uyuduk. Bizim belâlı ihtiyarın şarabı bir tuhaf: Kimini sızdırıyor, kimini kırbaç gibi kamçılıyor. Biz türkü söylüyoruz, onlar uyuyor. Ya öyle, körkütük yatmışlar sıra sıra. Bağır bir kere daha! Al şu bakır huniyi, bununla seslen. Söyle de ayrılsınlar düşlerindeki güzellerden. Mezardan kalkma zamanı geldi. Son bir kez öpüşüp. Tanrıya hesap vermeye gelsinler. Ha şöyle tamam! Sen boğazını Amsterdam yağıyla berbat etmemişsin.

Fransız tayfa

Hey çocuklar! Yorgan döşek körfezine demir atmadan, hoplayıp zıplayalım biraz. Ne dersiniz? İşte öteki vardiya geldi. Hadi bacaklar hazır olsun oynamaya. Pip, hey küçük Pip! Hadi, çal tefini.

Pip

(Uykulu ve asık yüzlü)

Tefim nerede bilmiyorum.

Fransız tayfa

Tef yerine karnına vur öyleyse! Kulaklarını oynat! Hop, hop, çocuklar! Keyiflenin. Hayda! Hay Allah kahretsin, oynamanıza be! Şimdi sıra olun arka arkaya, hoplayın benimle. Haydi yürekten! Hop, hop!

İzlandalı tayfa

Senin döşemenden hoşlanmadım, ahbap. Fazla yaylı bana göre. Ben buzdan döşemelere alışmışım. Soğukluk yapmak istemiyorum ama, ben yokum bu işde, kusuruma bakmayın.

Maltalı tayfa

Ben de yokum. Kızlarınız nerede sizin? Sağ eliyle sol elini tutup «nasılsın?» demek için, insan aptal olmalı! Kızlar gerek bana oynamak

için! Kızlar gerek!

Sicilyalı tayfa

Öyle ya, kızlar gerek, bir de çimenlik! O zaman ben de hoplar zıplarım sizinle; çekirge gibi, hem de!

Long island'lı tayfa

Peki, peki, oyun bozanlar! Siz olmasanız da oynarız biz. Ekini biçmek elindeyken biç bana kalırsa. Yarın tüm bacaklar biçilecek. Ha. işte çalgı geldi. Başlayalım hadi

Asor Adalı tayfa

(Yukarı güverteye çıkarken tefi ambar ağzından atar)

Al. Pip. Çık şu bocurgatın üstüne! Haydi çocuklar!

(Tayfanın yarısı tefle dans eder; kimi aşağı iner; kimi halatlar arasına uzanır, ya da uyur Bol bol küfür duyulur.)

Asor Adalı tayfa

(Dansederek)

Hadi Pip! Vur, kampanacı! Vur patlasın, çal oynasın, kampanacı! Ateş saç tefinden! Kopsun tefinin zilleri!

Pip

Zilleri mi dedin? Bak işte, vura vura koptu bir zil daha.

Çinli tayfa

Dişlerini vur öyleyse birbirine.

Ne yap yap. çın çın öt!

Fransız tayfa

Coşalım çocuklar kaldır tefini, Pip, çembermiş gibi geçeyim içinden! Floklar gerilsin, paramparça olsun!

Tashtego

(Kılı kıpırdamadan piposunu içerek)

Şu beyazlara bak, eğlence diyorlar buna! Ha! Boşuna harcamam ben terimi.

Man Adalı yaşlı tayfa

Bilmem bu keyifli delikanlılar neyin üstünde tepindiklerinin farkındalar mı? Gece dört yol ağızlarında, rüzgârlara kafa tutan cadıların söyledikleri en acı söz nedir: Ben sizin mezarınız üstünde tepineceğim derler. Hey tanrım! Suların dibinde yemyeşil olmuş gemileri, gemicilerin yeşil kafataslarını düşündükçe. Eh neyleyim, neyleyim' Belki de bir balodur tüm dünya, şu bilgin tayfalarının dediği gibi, O zaman bu dünyanın üstünde tepinip durmak doğrudur. Haydi oynayın, çocukla? Sizler gençsiniz. Ben de gençtim bir zamanlar

Üçüncü Nantucketli tayfa

Durun, soluk alalım biraz. Öf! Rüzgârsız havada balina peşinde kürek çekmekten betermiş bu. Şu pipondan iki nefes ver,Tash.

(Dansı bırakıp. Küme Küme birikirler. O sırada gök kararır rüzgâr çıkar.)

Hintli tayfa

Brahma aşkına çocuklar! Yakında mayna edeceğiz yelkenleri Göklerdeki Ganj nehrinin suları rüzgâra döndü. Karanlık alnın göründü Siva, yıkıcı tanrı!

Maltalı tayfa

(Uzandığı yerden başlığını sallar)

Şimdi oyun sırası dalgalarda. Püsküllerini sallaya sallaya beyaz başlıkları oynayacak nerdeyse. Keşke tüm dalgalar kadın olsa, ben de boğulup dansetsem onlarla kıyamete dek. Dünyada bundan güzel ne var - gökyüzünde bile bundan daha tatlı ne var - dansta yarı açılan, o sıcak o yabancı göğüslerden, kollar arasında saklanan o yarılasıya olgun üzüm salkımlarından...

Sicilyalı tayfa

(Yere uzanmış)

Bunları söyleyip coşturma beni! Gözünün önüne geliyor mu, oğlum, o kavuşup ayrılan gövdeler, o kıvrak salınmalar, o cilveler, o nazlar! Dudaklar, göğüsler, kalçalar, sürtünür geçer birbirine. Durup tadına

doymadan geçer; yoksa bıkar insan, öyle değil mi, dinsiz herif? (Yanındakini dürtükler.)

Tahitili tayfa

(Bir hasır üstüne uzanmış)

Selâm olsun çıplaklığına bizim danseden kızların! Selâm sana Hiva-hiva! Ey damları alçak, hurma ağaçları yüksek Tahiti! Hâlâ senin hasırının üstüne uzanıyorum,ama yumuşak toprak kayıp gitti altımdan Hasırım, seni örülürken gördüm ormanda! Alıp getirdiğim gün yemyeşildin, şimdi sarardın soldun. Vah bana! Ben de senin gibi dayanamıyorum bu değişikliğe. Ne sevinirdik seninle şimdi bizim göklerin altında olsak! Nedir bu sesler? Pirohiti'nin mızraklı tepelerinden gürleye gürleye inen, kayalardan atlayıp köyleri basan sellerin sesi mi bu? Bora geliyor, bora! Kalk ayağa, göğüs ger boraya! (Ayağa fırlar.)

Portekizli tayfa

Dalgalar nasıl da çatlıyor bordada! Yelkenleri camadana vurmaya hazır olun yiğitler! Rüzgârlar çekti kılıcı. Şimdi saldırırlar üstümüze rasgele!

Danimarkalı tayfa

Çatırda, eski tekne, çatırda! Çatırdamazsan, yoksun demektir! Aferin, şu ikinci kaptan güzel kullanıyor seni! Dalgalardan tuz bağlamış toplarıyla Baltık Denizi’nin kasırgalarına karşı koyan Cattegat Adası'ndaki kale kadar gözüpek fırtınaya karşı.

Dördüncü Nantucketli tayfa

Alacağı emri almıştır ikinci kaptan. Duydum: Koca Ahab, hep dalgaya karşı gideceksin dedi ona. Bir fıskiyeye kurşun atar gibi, dosdoğru saldırıp geberteceksin fırtınayı!

İngiliz tayfa

Vay canına! Bu ihtiyar yaman be! Avlayacağız onun balinasını!

Hepsi

Evet! Evet!

Man Adalı yaşlı tayfa

Direklerin üçü de nasıl titriyor zangır zangır! Ağaçlar arasında, yer değiştirmeye en az dayanan ağaç çamdır. Oysa, gemici bedenlerinin o kahrolası toprağından başka birşey yok şu çam direklerinin altında! Dayan, dümenci, dayan! Böyle havalarda en sağlam yürekler karaya vurur, alabora olmuş tekneler yarılır denizde. Bizim kaptanın doğuştan damgası var. Bakın yukarıya, göklerin de damgası var, çocuklar. Soluk bir leke - dört bir yanı kapkara.

Daggoo

Ne çıkar kapkara ise? Karadan korkan benden de korkar. Kapkarayım ben de!

İspanyol Tayfa

Beni korkutacak aklı sıra. A! Eski kinim kabarıyor. (ilerleyerek) Evet, zıpkıncı, senin soyun insanlığın kara yanıdır. Cehennem gibi kara hem de. Darılma ama, böyle.

Daggoo

(sert)

Haddime mi düşmüş darılmak!

Santiyago'lu tayfa

Bu İspanyol ya deli, ya sarhoş. Pek sarhoş da olamaz. Yoksa bizim koca şeytanın içkisi sonradan mı sarhoş ediyor insanı?

Beşinci Nantucketli tayfa

Bir şeyler çaktı. Şimşek miydi? Evet, şimşek.

İspanyol tayfa

Hayır; Daggoo dişlerini gösterdi.

Daggoo (Yerinden fırlayarak)

Kırarım senin dişlerini, kukla! Ak tenli, ak kanlı kukla!

İspanyol tayfa

(Karşı koyarak)

Gel de bıçağı ye! Koca gövdeli, küçük beyinli herif!

Hepsi

Kavga var! Kavga var! Kavga var!

Tashtego

(Piposunun dumanını savurarak)

Aşağıda kavga, yukarıda kavga. Tanrılar da, insanlar da hep kavgacı! Tuh!

Belfast'lı tayfa

Kavga! Yaşadık, döğüş var! Allah razı olsun, döğüşecekler Hadi saldırın çocuklar!

İngiliz tayfa

Kalleşlik yok! ispanyolun bıçağını alın elinden. Halka olun, halka olun!

Man Adalı yaşlı tayfa

Halkaya girmişiz çoktan. Bakın, ufuklar çepeçevre sarmış bizi. Bu halkanın içinde. Habil, Kabil'i öldürdü. Ne güzel, ne doğru iş! Öyle değil mi, Tanrı? Değilse, ne diye yaptın bu halkayı?

Kaptan güvertesinden İkinci Kaptanın sesi

Kandillisalara! Boca edin babafingoyu! Gabya yelkeni camadana!

Hepsi

Bora! Bora! Koşun, aslanlar! (Her biri bir yana koşar.)

Pip

(Bocurgatın altına siner)

Aslanlar ha! Tanrı yardımcısı olsun bu aslanların! Trak, trak! Flok istralyası gitti. Güm! Başını iyice sok şu deliğe, Pip! Kontra babafingo sereni geliyor! Bir yılbaşı günü, allak bullak olmuş ormanda kalmaktan beter bu! Kim çıkar da kestane toplar şimdi ağaçlardan? Bizimkilerin hepsi başladı şimdi küfretmeye; benden başka hepsi. Yolları açık olsun. Hepsi boylayacak cenneti. Sıkı tutun, Pip! Vay canına! Bu ne bora böyle! Ama bu herifler boradan da beter. Beyaz birer fırtına hepsi. Beyaz fırtına... beyaz balina! Demin söylediklerini hep duydum. Beyaz balina lâfı ilkin bugün söylendi. Tefim gibi titreyip dururum bunu düşündükçe. Kaptan olacak o

ihtiyar boa yılanı, yemin ettirdi onlara beyaz balinayı avlayacaklarına. Ey sen yukarlarda, karanlık yerlerdeki koca Tanrı, beyazların Tanrısı! Şu aşağıdaki ufacık kara oğlana acı! Korku nedir bilmeyen bu adamlardan koru onu!

BÖLÜM XLI MOBY DİCK

Ben, Ishmael, bu geminin tayfası arasındaydım. Benim bağırışmalarım da ötekilerin bağrışmalarına karışmıştı. Ben de yemin etmiştim onlarla. Bağırdıkça korkuyordum; korktukça, yeminim kök salıyordu içime. Yabanıl ve gizemli bir yakınlık duyuyordum Ahab'a. Onun kiniyle susamıştım ben de. öldürüp öç almaya ant içtiğimiz bu canavar üstüne anlatılanları, can kulağıyla dinliyordum.

Tek başına ve saklı yaşayan bu beyaz balina, son yıllarda ispermeçet balinası avcılarının sefer ettiği bu ıssız denizlerde zaman zaman görünmüştü. Ama herkesin haberi yoktu onun varlığından. Onu gözleriyle görmüş olanlar çok azdı. Onu bile bile avlamaya kalkmış olanlar ise. birkaç kişiydi ancak. Çok sayıda balina gemisi vardır; ve bunlar denizlere dağınık halde serpilmişlerdir. Birçokları serüven peşinde öyle ıssız yerlere giderler ki, on iki ay içinde, kendilerine dünyadan haber verecek bir tek yelkenliye binde bir rastlar, ya da hiç rastlamazlar. Seferler alabildiğine uzar, gidiş gelişler hiçbir düzene sığmaz. Bu yüzden ve daha başka nedenlerden ötürü, Moby Dick üstüne şunun bunun vereceği haberlerin, balinacıların geniş dünyasında yayılması, uzun süre gerektiren bir şeydi. Gerçi birçok gemici, falan filan yerde, şu ya da bu mevsimde, büyüklüğü ve azgınlığı bakımından eşi görülmedik bir ispermeçet balinasına rastladıklarını; bu balinanın avcıları perişan ettikten sonra, savuşup gittiğini söylemişlerdi. Birçokları da, haklı olarak, bunun Moby Dick'den başkası olamayacağını ileri sürmüşlerdi. Ama son yıllarda balina avında öyle değişik ve sık kazalar olmuş, üstüne yürünen canavarlar öyle kurnazca ve azgınca davranmışlardı ki, belki de balina avcıları Moby Dick ile farkına varmadan savaşmış; onun doğurduğu korkuyu, bir tek balinanın korkunçluğundan çok, genel olarak balina avının tehlikelerine bağlamışlardı. Beyaz balina yüzünden Ahab'ın başına gelen felâketi de, çoğu böyle yorumluyordu.

Beyaz balinanın sözünü önceden duymuş, ona bir yerde-rastlamış olanlar ise, herhangi bir balinayı görmüş gibi, sandallarım denize indirip. cesaretle, hiç çekinmeden üstüne yürümüşlerdi ilkin. Ama bu saldırış öyle

feci kazalara yol açmış; el ve ayak bileklerini incitmekten, kol ve bacak kırmaktan ya da yitirmekten çok daha büyük, öyle yıkımlara, ölümlere malolmuş; ve tüm bunlar, birike birike. Moby Dick'i öyle korkunç bir hale getirmişti ki, beyaz balinanın efsanesi, eninde sonunda, nice yiğit avcıların gözünü korkutmaya başlamıştı.

Balinayı görenlerin, bu korkunç çarpışmalar üstüne anlattıkları gerçek olaylar, akla sığmaz çeşitli söylentilerle büsbütün büyütülmüş, insanı daha da yıldıran bir hal almıştı Zaten her beklenmedik, korkunç olay efsaneler doğurur; yıldırım çarpmış ağaçta mantarların bitmesi gibi. Kök salmaya yetecek kadar gerçekliği olan her şey. karadan çok denizde, bol bol söylentiler, kuruntular yaratır. Bu konuda deniz karaya taş çıkardığı gibi, balinacılar öteki denizcilerden de daha fazla yayarlar bu korkulu efsaneleri. Çünkü balinacılar, hem tüm denizciler gibi boş inançlara kapılan bilgisiz insanlardır, hem de denizde en korkunç, en beklenmedik şeylerle karşılaşırlar. Denizin akla sığmaz yanlarını görmekle kalmaz, onlarla gırtlak gırtlağa cenkleşirler. Ne bir dam, ne bir baca, ne de bunlara benzer sığınacak bir tek yer görmeden. uzak engin denizlerde tek başına dolaşan, binbir kıyıdan geçen türlü enlemler boylamlar içinde yaşayan balinacı, mesleği dolayısıyla da hayalini masallarla dolduracak olan bereketli etkilerin altındadır.

Böyle olunca, beyaz balina üstüne söylenenler, engin denizleri aşa aşa büyümüş, birçok abuk sabuk, karmakarışık kuruntularla karışmış. doğaüstü güçlere değin yükselmişti Zamanla Moby Dick, gözle görülen şeylerle ilgisi olmayan bir sürü korkuların kaynağı haline gelmiş; ve sonunda öyle bir panik yaratmıştı ki bu söylentiler sayesinde beyaz balinanın ününü duyan avcıların pek azı onunla karşılaşmayı göze alabiliyordu.

Ama işin içine çok önemli daha başka şeyler de karışıyordu. Bugün bile avcılar, tüm öteki deniz canavarlarından fazla ispermeçet balinasından korkarlar. Greenland ya da kuzey balinasıyla akıllıca ve yiğitçe çarpışan birçok denizci, görgüsüzlüklerinden, bilgisizliklerinden ya da korkaklıklarından ötürü, ispermeçet balinası avına yaklaşamazlar Hele Amerikan bayrağı altında seter etmeyen balinacıların birçoğu, ispermeçet balinasıyla hiçbir zaman çarpışmamıştır. Onların tek bildikleri, kuzey denizlerinde öteden beri avlanan aşağılık deniz canavarıdır. Ambar kapakları üstüne çömelip, güney balinacılığı üstüne garip ve olmayacak

masallar dinleyen bu adamlar, ocak başında masal dinleyen çocukların merakı ve korkusu içindedirler İspermeçet balinasının o anlatılmaz haşmetini en iyi anlayanlar, ondan kaçan bu kuzey balinacılarıdır.

Gerçek büyüklüğü bugün bilinen ispermeçet balinası, bir efsane olduğu sıralarda sanki karanlık bir gölge salmıştı. Kimi doğa bilginleri, bu arada Olassen ve Pavelson, ispermeçet balinasının, tüm deniz yaratıkları için bir baş belâsı olmakla kalmayıp, insan kanına da amansızca susadığını söylerler. O kadar geçmişe gitmeden, Baron Cuvier bile doğa bilimlerini ele alan kitabında, ispermeçet balinasını görünce, tüm öteki balıkların (köpek balıklarının bile) «büyük korkulara düştüklerini,» ve «çoğu kez kaçmak isterken, hızla kayalara çarpıp hemen öldüklerini» anlatır. Balina avcılarının deneyleri, buna benzer savları her ne kadar çürütmüşse de, bu boş inançlar gene de sürüp gitmiş; Pavelson'un kana susamış canavarı, gene de balinacıların düşlerine girmiştir.

Moby Dick'in etkisi altında kalan birçok denizcinin anlattığına göre, ispermeçet balinası avcılığının ilk dönemlerinde, görmüş geçirmiş kuzey balinası avcıları, bu yeni savaşın tehlikelerini pek kolay göze alamıyorlarmış. Bu adamlara bakılırsa, onları öldürmek umuduyla tüm deniz canavarlarıyla çarpışabilir bir insan. Ama ispermeçet balinası gibi bir heyulayı kovalamak, ona zıpkın atmak, bizlerin harcı değildir. Böyle bir işe girişmek, kendini kaldırıp öteki dünyaya atmaktan farksızdır. Bu konuda başvurulacak birçok değerli belge vardır.

Gelgelelim, tüm bunları bile bile, Moby Dick ile savaşmaya gene de hazır olanlar çıkıyordu. Birçok balinacı, belirli felâketler üstüne ayrıntılı bilgileri olmadığı, boş inançlara pek kapılmadıkları ve beyaz balina üstüne ancak gelişigüzel bir şeyler duydukları için, bu savaştan korkmayacak kadar sağlam yürekliydiler.

Beyaz balina ile ilgili boş inançlara bağlanmış olanların uydurdukları en olmayacak şey, Moby Dick'in iki yerde birden bulunabileceği inancıydı. Sözde Moby Dick, aynı anda, birbirinden fersah fersah uzak iki yerde birden görülmüştü.

Herşeye kolayca inanan bu kafalara böyle bir düşüncenin yerleşmesi, tamamiyle gerçeğe aykırı değildir belki de; çünkü deniz akımlarının gizleri henüz en büyük bilginlerce çözülmediği gibi, ispermeçet balinasının

suların altında nasıl dolaştığını da balina avcıları bilmez. Zaman zaman birbirini tutmayan acayip görüşler ileri sürülür bu konuda. Hele balinanın sonsuz derinliklere dalıp, akıllara sığmaz gizemli bir hızla alabildiğine uzaklara gittiği konusunda çok şey söylenmiştir.

Amerikalı ve İngiliz balinacılarının çok iyi bildikleri ve Scoresby'nin yıllarca önce güvenilir kaynaklarda anlattığı gibi, Pasifik Okyanusu'nun tâ kuzeyinde avlanan bazı balinaların bedenlerinde, Greenland denizlerinde atılmış zıpkınların demirleri bulunmuştur. Bu olayların kimilerinde, her iki zıpkınlamanın birkaç gün içinde olduğu da su götürmez. Buna dayanarak, kimi denizciler, insanlara bunca yıl gizli kalan kuzey batı geçidini - yani Atlantik ile Pasifik Okyanusları arasındaki geçidi- balinaların çoktan bildikleri inancına varmışlardır. Burada efsane gerçekle birleşiyor. Portekiz'de kıyıdan çok uzaklarda Strello Dağı'nın tepesinde hani bir göl varmış da, bu gölün içinde Okyanusta batmış gemilerin enkazı çıkmış. Ondan da garibi, Sirakuza yakınlarında Arethusa diye bir çeşme varmış da, bu çeşmenin suları, yeraltı yollarıyla ta Kudüs'ten gelirmiş, işte balinacıların gerçekleri de bu çeşit masalları andırır.

Böyle hârikalarla senli benli olan ve beyaz balinanın bu yaman saldırılardan sağ çıktığını gören kimi denizcilerin, bu kör inançlarında daha da ileri gitmelerine; Moby Dick'in, sadece iki yerde birden görünmekle kalmayıp, aynı zamanda ölümsüz olduğuna da inanmalarına pek şaşmamalı! (Çünkü ölümsüzlük, zaman içinde iki yerde birden bulunmaktır.) Onların dediğine göre, Moby Dick'in sırtında zıpkın ormanları da olsa, gene kılı kıpırdamadan yüzer gider. Onun her bir yanından kızıl kanlar fışkırsa bile, boşuna umuda kapılmış olursunuz; çünkü yüzlerce mil ötede, kansız mavi dalgalarda, Moby Dick bembeyaz sular püskürterek yüzmektedir gene.

Ama, doğaüstü kuruntular bir yana, bu canavarın görünüşü de, davranışı da, insanı allakbullak etmeye yeterdi. Onu öteki ispermeçet balinalarından ayıran, sadece görülmedik büyüklüğü değildi. Buruşuk alnındaki garip beyazlık ve sırtındaki yüksek ve bembeyaz ehram biçimi kambur da karışıyordu işin içine. Moby Dick'i bilenler, uçsuz bucaksız ıssız denizlerde, bu bellibaşlı özellikleriyle onu ta uzaklardan tanıyordu.

Gövdesinin üst yanı, aynı soluk kefen renginde çizgilerle ve lekelerle dolu olduğu için, sonunda ona beyaz balina adı verilmişti. Öğle güneşinde, pul pul altın parıltılı koyu mavi sularda, süt gibi beyaz köpükler bırakarak, yüzüşü, bu adın yerinde olduğunu gösteriyordu.

Ama insanı asıl korkutan, ne görülmemiş büyüklüğü, ne eşsiz rengi, ne biçimsiz alt çenesiydi. Onu görenlerin anlattıklarına göre, en korkunç yanı, saldırışlarında bile bile gösterdiği, akılları durduran o kurnazca hainlikti. Belki de en çok, onun kalleşçe kaçışlarından korkuyormuş herkes; çünkü birkaç kez, sözde yılmış gibi yapıp kaçarken, avcılar da sevinçten bayram ederken; birden geri dönmüş, üstlerine atılıp, ya sandalları paramparça etmiş, ya da ecel terleri döken avcıları gemilerine sürmüştü.

Moby Dick'in peşinden gidenlerin başına birçok ölümlü kaza gelmiştir. Ama balina avında bu gibi felâketler sık sık olduğu ve karada pek anlatılmadığı halde; beyaz balinanın yaptıklarında öyle ham, öyle iblisçe bir kanıt görülüyordu ki, kırdığı kollar bacaklar, yol açtığı ölümler, akılsız bir hayvanın işi olamaz deniliyordu.

Böyle olunca, düşünün artık en belâlı avcıların bile, Moby Dick’in dişleriyle paramparça olmuş sandal kırıkları ve kolu bacağı kopmuş boğulan arkadaşlarının arasında yüzerken, nasıl bir öfkeye kapıldıklarını! Onlar Moby Dick'in korkunç azgınlığıyla köpür köpür olmuş denizden kurtulmaya çalışırlarken, insanı çıldırtasıya dingin bir güneş, bir doğum ya da bir düğünü müjdelercesine gülümserdi karşılarında.

Bir kaptan düşünün. Üç sandalı da batmış. Çevresinde kürekler ve tayfa, girdaplar içinde dönüyor Kaptan, bir sandal parçasına saplı bıçağını yakalamış, beyaz balinanın üstüne atılmış; Arkansas'lı bir kabadayının düşmanına saldırdığı gibi. Gözleri kararmış adam, altı parmak boyundaki bıçağıyla, balinanın bir kulaç derinlerde olan canını çıkarmak istiyor işte Ahab böyle yapmış. O zaman Moby Dick, çenesini bir orak hızıyla savurup, Ahab'ın bacağını, çayırda bir ot biçer gibi koparıvermiş. Parayla tutulmuş hiçbir Venedikli ya da Malayalı katil, böylesine acımasız davranamazdı Ahab'ın, canını zor kurtardığı bu savaştan sonra, Moby Dick e karşı ne delice bir kin besleyeceğini düşünün artık. Ahab'ın çılgınlık nöbetleri arasında, bedeninde ve ruhunda duyduğu tüm acıları balinadan ayrı düşünemez olması bu kinin en korkunç yanıydı. Ahab için,

yeryüzündeki tüm kötü güçler, ete kemiğe bürünmüştü Beyaz Balina'da Bu kötü güçler sanki Ahab'ı kemirdikçe kemirmiş, yüreğinin ve ciğerinin yarısını yemiş bitirmişti, insanı aşan bu kötülük, dünya yaratılalı beri vardı Çağımızın Hıristiyanları bile, dünyanın yarısını bu kötü güçlerin eli altında görürler. Eskiden doğuda, onların heykellerini yaparlar ve şerlerinden kurtulmak için taparlardı onlara. Ahab diz çöküp tapmıyordu bu kotu güçlere. Tam tersine, nefret ettiği balinada onları somut olarak görüyor; ve sakat bedeniyle üstüne saldırıyordu onların. İnsanı delirten içini kemiren ne varsa; her şeyin dibini kurcalayan ne varsa; içinde kötülük bulunan hangi gerçek varsa, sinirleri bozan, beyni cendereye sokan ne varsa; hayatta ve düşüncede iblisçe ne varsa: dünyada kötü diye ne varsa; çılgın Ahab bunların hepsini Moby Dick'de gözle görülür, üstüne saldırılır bir hale getiriyordu. insanlığın Adem'den beri duyduğu tüm öfke ve kin, balinanın beyaz kamburu içinde toplanmış gibiydi. Ahab'ın göğsü bir havan topu olmuş, yanan yüreğini bir gülle gibi atıyordu sanki.

Kafasında zonklayıp duran bu çılgınca düşünce, bacağı koptuğu an gelmiş olamaz ona. Elinde bıçağı, canavarın üstüne saldırışı, birden kapıldığı düşüncesiz bir öfkeydi ancak. Bacağı koptuğu an duyduğu da, korkunç bir et kemik acısından başka bir şey değildi. Ama ondan sonra, limana dönmek zorunda kalınca; Ahab yatağında bu bunalımıyla yapayalnız uzun günler, haftalar, aylar geçirmiş; kış ortasında kasvetli ve uğultulu Patagonya Burnu nu dolanmıştı. Ve işte o sırada, parçalanmış bedeniyle delik deşik yüreği, birbirinin İçine kanayıp, deli etmişti onu. Beyaz balinayla karşılaştıktan sonra, bu dönüş seterinde başlamıştı çılgınlığı. Birkaç kez iyice sapıtmış, delilik nöbetleri sırasında, bacağı koptuğu halde, bir dev gücü taşıyan gövdesiyle öyle azmıştı ki, yardımcı kaptanlar onu yatağına sıkı sıkı bağlamak zorunda kalmışlardı. Böylece sırtında bir deli gömleği, çılgın fırtınalar beşiğinde sallanıp durmuştu. Gemi daha ılımlı denizlere gelip de cunda yelkenleriyle durgun tropik sularında yüzerken, yaşlı kaptan, çılgınlığını arkada, Horn Burnu’nun dalgalarında bırakır gibi olmuş; karanlık deliğinden çıkarak, güzelim ışığa ve havaya kavuşmuştu, işte o zaman bile, yüzü soluk da olsa durulmuş ve serinkanlıyken, her zamanki gibi sakin sakın emir verirken bile; yardımcı kaptanlar bu uğursuz çılgınlık geçti diye Tanrıya şükrederken bile; Ahab için için, delirmekteydi hâlâ. İnsan deliliğinde çoğu zaman sinsice ve

kurnazca bir şeyler vardır. Geçti sandığınız sırada, o delilik belki daha ince bir biçime bürünmüştür sadece, Dağ boğazlarından geçerken, daralan Hudson Nehri'nin berekete suları azalmaz, derinleşir olsa olsa. Şimdi Ahab'ın içinde sınırlanan deliliği, taşkın haldeki deliliğinin bir tek damlasını yitirmiş değildi. Hem zaten Ahab, o eski deliliğinde bile, büyük zekâsının bir tek zerresini yitirmemişti. Eskiden zekâsı yaşatan bir güçken, yaşayan bir araç haline gelmişti şimdi. Garip bir benzetme olacak ama, şöyle diyebiliriz: Aklının deliren yanı, tüm zekâsını yenip buyruğu altına almış; o zekânın topunun ağzını kendi çılgınca hedefine doğru çevirmişti. Ahab'ın şimdi bu tek amaca ulaşmak için kullandığı inatçı güç, delirmezden önce herhangi akla uygun bir şeyi elde etmek için harcadığı güçten bin kat fazlaydı.

Bu kadarı bile az bir şey değil. Ama Ahab’ın daha geniş, daha karanlık, daha derin yanlarını görmüş değiliz henüz. Derinlikleri deşmeye kalkmak boşunadır; tüm gerçekler de böyle derindir. Ey soylu ruhlar, ey dertli ruhlar! Diyelim ki siz şimdi Cluny sarayının göbeğindesiniz. Bu saray ne denli zengin, ne denli haşmetli olursa olsun, bir de onun temellerine, eski Roma hamamlarına ininiz. Orada, insan elinin diktiği ou acayip kulelerin altında, yüce insanlığın kökünü bulacak; insanlığın heybetli özünün sakallı bir Roma heykeli halinde oturduğunu göreceksiniz. Nice eski yapıtların altında ve nice heykel parçalarının üstündedir bu sakallı heykel! Büyük tanrılar, şu kırık dökük tahta oturttukları bu mahpus kralla alay ediyorlar. Ama o, insan biçimindeki sütunlar kadar sabırlı, donmuş alnının üstünde yüzyılların yükünü taşıyor. Ey bugünün gururlu ve kederli ruhları, inin buraya da, bu gururlu ve kederli kralla dertleşin. Onunla kendiniz arasında bir yakınlık buluyor musunuz? Evet, sürgün prensler, siz onun soyundan geliyorsunuz; ve ancak bu asık yüzlü atanız bilir eski devlet sırlarını.

Ahab da bilir gibiydi bunu. «Kullandığım silâhlar aklın silâhları; ama delice bir neden yüzünden, delice bir amaç uğruna savaşıyorum» derdi kendi kendine. Ne var ki, bu durumu yenmek, değiştirmek, ya da ondan kaçmak elinde değildi. Uzun süredir içindekileri insanlardan sakladığını da biliyordu. Bir bakıma hâlâ da saklıyordu bunları. Ama bu saklama, kararlı ve bilinçli değildi; başkalarına açılmak gücüne gidiyordu yalnız. Kafasındakileri öyle iyi gizlemişti ki, bembeyaz takma bacağıyla karaya

bastığı sırada, hiç bir Nantucket'li, onun dertli halinde, geçirdiği korkunç kazanın derin üzüntüsünden başka bir şey sezemedi.

Denizde geçirdiği ve herkesçe bilinen delilik nöbetleri de, aynı nedene bağlanmıştı. Pequod ile bu son seferine çıkıncaya değin gösterdiği asık surat ve dalgınlık da öyle. Bu aklı başında adanın çıkarına düşkün halkı, Ahab kara kara düşünüyor diye, onun sefere gitmesinde bir sakınca görmemişlerdi. Tam tersine, balina avcılığı gibi belâlı, kanlı. yabansı bir işe pek uygun buluyorlardı onun bu öfkeli halini, içinden dışından kemirilmiş, yanmış; onmaz bir derdin pençesine düşmüş böyle bir insan, canavarların en korkuncuna zıpkın atacak, mızrak vuracak adamın ta kendisiydi. Beden açısından bu işe elverişli görülmese bile; emrindekileri savaşa sürerken bağırıp çağırmak, onları kızıştırmak için en elverişli kaptandı gene de. Her ne olursa olsun, içinde bir sır gibi kapalı kilitli duran delice öfkesiyle Ahab, bu sefer için gemiye bir tek düşünceyle binmişti: Yalnız ve yalnız beyaz balinayı avlamak düşüncesiyle. Karadaki eski arkadaştan, Ahab'ın gizlediği bu düşüncenin yarısını sezinlemiş olsalardı, bu cehennemlik adama dünyada emanet etmezlerdi gemilerini. Onların aklı fikri kârlı seferlerde, dolarlarla hesaplanabilecek kazançlardaydı. Oysa Ahab, korkusuz, amansız ve doğaüstü bir tutkuyla, alacağı öcün peşindeydi.

işte size kır saçlı, dinsiz bir ihtiyar; lânetler ederek, koca dünyanın denizlerinde bir Allahın belâsı balinanın peşinde. Gemisindekilerin çoğu, dini bozuk melezler, serseriler, yamyamlar. Starbuck'ın güçsüz erdemi ve dürüstlüğü, Stubb'ın keyifli kaygısızlığı ve vurdumduymazlığı, Flask'in kafasızlığı yüzünden, bu gemicilerin ahlâkı büsbütün bozulmuştu. Sanki şeytan, böyle adamların yönettiği bu çeşit tayfayı, Ahab'ın çılgınca kinini desteklemek için birer birer seçip toplamıştı. Bu adamlar nasıl kapılıvermişlerdi yaşlı kaptanın öfkesine? Hangi büyü girmişti de ruhlarına kaptanlarının kini onların kini olmuş, beyaz balina onların da düşmanı olmuştu? Neden? Nasıl? Beyaz balina neydi onlar için? Yaşamın denizlerinde yüzen koca bir iblis mi? Belki de, kendilerinin de anlayamadıkları nedenler yüzünden, Moby Dick ansızın öyle görünmüştü düşüncesiz kafalarına. Tüm bunları çözebilmek için çok derinlere inmek gerek. Ben, Ishmael, öyle derinlere dalamam, içimizin derinlerinde bir madenci çalışıyor. Bir oradan bir buradan kazmasının boğuk seslerini

duyuyoruz. Ne bilelim nereye götürecek kazdığı kuyu? Kim durdurabilir içimizi kazmalayan o kolu? Yetmiş dört toplu bir savaş gemisinin çektiği kayık yerinde durabilir mi? Ben kendi hesabıma zamanın ve yerin keyfine bırakıyorum kendimi. Bir yandan beyaz balinayla karşılaşmaya can atıyor, bir yandan da öldüren bir belâ olarak görüyordum bu canavarı.

BÖLÜM XLII BALİNANIN BEYAZLIĞI

Beyaz Balina'nın Ahab için ne olduğunu anlattım. Şimdi benim için ne olduğunu, hiç değilse zaman zaman ne olduğunu söylemek kalıyor.

Moby Dick'in ilk göze batan ve her insanı ürkütecek tarafları bir yana, bu canavarla ilgili öyle bir düşünce, daha doğrusu öyle belirsiz, öyle anlatılmaz başka bir korku vardı ki, arasıra her şeyi bastırıyordu bu. Bildiklerimiz ötesinde, aklı aşan, anlatabilmek umudunu nerdeyse yitirdiğim bir korkuydu bu. Beni her şeyden fazla sarsan, balinanın beyazlığı olmuştu. Bilmem nasıl anlatabilirim duyduğumu. Ama bir yolunu bulup anlatmalıyım gene de; yoksa bu kitabın tüm bu bölümleri boşa gidebilir.

Beyazlık, doğanın yarattığı birçok şeylere temiz bir güzellik katan özel bir değer kazandırır onlara; mermerde, kamelyada, incide olduğu gibi. Birçok ulus da. krallara yakışan bir çeşit üstünlük görmüşlerdir bu renkte. Peru'nun barbar ve haşmetli eski kralları, kendilerine her şeyden önce «Beyaz Fillerin Beyi» derlerdi. Siyam'ın yeni krallarının bayraklarında da bembeyaz bir fil vardı. Hannover bayrağındaki savaş atı, kar gibi beyazdır. Roman haşmetinin mirasçısı büyük Avusturya imparatorluğu, kendine renk olarak gene aynı görkemli rengi - beyazı seçmiştir. Bu üstünlüğün insan ırkları açısından da bir önemi olduğu anlaşılıyor; çünkü beyaz adam, tüm koyu renkli kabilelerin başına geçiyor nedense. Hattâ beyazlığın her zaman bir sevinç anlamı taşıdığı da doğrudur, örneğin Roma'da mutlu günler bir beyaz taşa gösteriliyordu. Aynı renk, birçok dokunaklı ve güzel şeyin simgesidir insanlar arasında; ak duvaklı gelinlerde, ak saçlı yaşlılarda olduğu gibi, Amerikan'ın Kızılderilileri'nde, boncuklarla yapılmış beyaz bir kuşak almak onurların en büyüğüdür. Birçok ülkelerde beyazlık, yargıcın ermin kürkünde, doğruluğun ve adaletin simgesidir, Kral arabalarına koşulan süt beyaz atlar, krallarla kraliçelerin görkemini artırır. En yüce dinlerin en kutsal geleneklerinde beyazlık, kusursuz ve lekesiz Tanrı gücünün belirtisidir. Ateşe tapan Pers'lerin tapınaklarında, çatallı beyaz alev, alevlerin en kutsalıydı Yunan mitologyasında da, yüce Zeus, kar gibi beyaz bir boğa biçimine girmişti. Iroquois kabilesinden soylu Kızılderililer,

kış ortasındaki en kutsal dinsel bayramlarında, Kutsal Beyaz Köpeği kurban ederlerdi; her yıl büyük tanrılarına bu lekesiz ve sadık varlığı göndermekle, bağlılıklarını anlatmış olurlardı. Hıristiyan rahiplerinin cübbelerinin altında giydikleri gömleğe verilen «alb» adı, Lâtince «beyaz» anlamını taşıyan sözcükten gelir. Roma kilisesinin kutsal törenlerinde beyaz renk, özellikle İsa'nın çarmıha gerilmesi anılırken kullanılır, Yuhanaa'nın düşünde, günahlarından kurtulanlar ak sadeler giyerler. Yirmi dört ulular, beyazlar içinde, Tanrının beyaz tahtı önünde ayakta dururlar; bu Tanrı da pamuklar gibi beyazdır. Beyaz renk, güzel, şanlı, yüce olan herşeyi içinde toplamakla beraber, gene de bu renkte, gizemli, elle tutulmaz bir korku saklıdır, insanın ruhunu, kanın kırmızılığından daha fazla sarsan bir korku...

Bu beyazlık, hoş ve güzel şeylerden ayrılınca, üstelik korkunç bir varlıkta bulununca, insanın korkusunu büsbütün artırır, en aşırı hale götürür, kutupların beyaz ayısı, sıcak denizlerin beyaz köpek balığı gibi. Bunların akılları durduran korkunçluğu, o dümdüz pamuk beyazlığından gelmiyor mu? O iğrenç beyazlık, bu canavarların sessiz azgınlığına kalleşçe bir yumuşaklık katar: insanı korkuttuğu kadar da tiksindirir. öyle ki, kaplanın vahşi dişleri ve heybetli postu bile, beyaz, ayı ile beyaz köpek balığının o kefen rengi kadar yıldıramaz insanı!(1).

(1) Kutup ayısı konusunda, işi daha derine götürmek isteyenler, bu canavarın o dayanılmaz korkunçluğunun yalnız beyazlığından ileri gelmediğini söyleyebilirler; çünkü isi inceleyecek olursak, bu dayanılmaz korkunçluğun asıl nedenini anlarız: Bu hayvandaki insafsız yırtıcılık, Tanrısal bir saflığın ve sevginin kılığına bürünmüştür, böylece kutup ayısı, birbirine böylesine aykırı iki duyguyu bir araya getirerek, alışmadığımız bir karşıtlıkla ürkütür bizi. Ama tüm bunla! doğru da olsa, şurası gene de su götürmez ki, kutup ayısının beyazlığını kaldırsanız, vereceği korku böylesine büyük olamaz.

Beyaz köpek balığına gelince, bu canavarın sularda beyaz bir hortlak gibi kayıp gidişi, bize kutup ayısındaki ölüm beyazlığını anımsatır. Fransızların bu balığa verdikleri ad, anlatmak istediğimiz özelliği çok iyi belirtiyor. Katolik kilisesinde ölüler için yapılan dua requiem eternam» (sonsuz huzur) kelimeleriyle başladığı için; bu duaya, ya da herhangi başka ölüm müziğine, requiem» denir. Bu köpek balığının beyaz ölüm sessizliği ve sinsi bir yumuşaklıkla insanın canına kıyması yüzünden, Fransızlar ona «requin» adını vermiştir.

Albatrosu düşünün. Niçin bu beyaz hayalet, insanların düşüncesinde gerçeküstü bir hayranlığın ve solgun bir korkunun bulutlarına bürünür? Ona bu büyüyü ilk veren Coleridge değil; Tanrının, dalkavukluk nedir bilmeyen büyük şairi doğadır (2).

Batının eski yazmalarında ve Kızılderili geleneklerinde en ünlü masal, geniş Amerika çayırlarının Kır Atıdır. Süt beyaz, görkemli bir küheylanmış bu. Ufacık bir başı, iri iri gözleri, gemi puruvası gibi bir göğsü varmış. Bin kıral bir araya gelse, onun kadar gururlu, onun kadar görkemli olamazmış. O sıralarda yalnız Rocky ve Alleghang Dağları'nın sınırlandırdığı otlaklarda, vahşi at sürülerinin Keyhüsreviymiş bu Kır At. Her akşam gökyüzünün tüm ışıklarını peşine takan çoban yıldızı gibi, o da at sürülerini batıya doğru çeker, götürürmüş ardından.

(2) İlk gördüğüm Albatrosu anımsıyorum. Güney kutbu yakınlarında. bir türlü bitmeyen bir fırtına sırasındaydı. Ambardaki sabah nöbetimi bitirip, sisli güverteye çıkmıştım. Bir de baktım ambar kapağının üstüne serilmiş, tüylü, görkemli bir şey. Baştan aşağı bembeyaz. gagası bir Romalı burnu gibi kemerli ve haşmetli. Yedi kat gökleri aşmak isteyen geniş melek kanatlarını geriyor arada bir. Akıllara sığmaz titreyişler, çırpınışlar içinde. Üstünde hiçbir yara bere olmadığı halde, anlaşılmaz dertlere düşen bir kral hayaleti gibi çığlıklar atıyor. Onun sır vermeyen gözlerine baktıkça, Tanrının sırlarına erer gibi oluyordum. Melekler önünde İbrahim gibi, secdeye vardım ben de. Bu beyaz şey öylesine beyaz, kanatları öylesine genişti ki; bu ıssız gurbet sularında, kentin insanını soysuzlaştıran aşağılık gelenekleri, töreleri unutuvermiştim. Bu kanatlı mucizeye uzun uzun baktım. İçimden ansızın geçenleri doğru dürüst anlatamam belki, sezdirebilirim ancak. Ama sonunda kendimi toparladım ve dönüp bir tayfaya sordum bunun ne biçim bir kuş olduğunu. «Bu bir goney'dir» dedi. «Goney!» Hiç duymamıştım bu sözcüğü. Bu görkemli varlığı, karada yaşayanlar nasıl olur da bilmezdi? Olacak şey değil! Ama «goney»'nin, bazı denizcilerin albatrosa verdikleri ad olduğunu sonradan öğrendim. Coleridge'in gizlemli şiiri ile güvertede bu kuşu gördüğüm zaman kapıldığım mistik duygular arasında bir ilgi olmasının yolu yoktu; çünkü o sırada daha ne Coleridge'i okumuştum, ne de bu kuşun bir albatros olduğunu biliyordum. Şu da var ki, tüm bunları söylemekle, o şiirin de, onu yazan şairin de nasıl olsa pırıl pırıl olan değerini, bir bakıma daha da yüceltmiş oluyorum.

Bence bu kus tüm büyüsünü o görülmedik beyazlığına borçludur. Bunun doğruluğu şundan da bellidir ki, (albatros sözcüğündeki «alba» beyaz anlamına geldiği halde) kül rengi albatroslar da vardır; ben çok gördüm onları, ama güney kutbundaki kuşun verdiği heyecanı hiçbiri vermedi bana.

Bu göklerin kuşu nasıl olmuş da yakalanmıştı? Kimseye söylemezseniz bu sırrı vereyim size: Denize konmuşken kalleş bir oltaya tutulmuştu. Sonunda Kaptan, albatrosu postacı olarak kullandı. Boynuna bir kayış taktı ve salıverdi; kayışta geminin hangi tarihte nerede bulunduğu yazılıydı. Ama eminim ki, insanlara yollanan bu yazıyı, beyaz kuş, göklerde kanatları kapalı dua eden ve tapınan meleklere götürdü.

Bir şelâle gibi pırıl pırıl akan yelesi, bir kuyruklu yıldızı andıran kuyruğuyla öyle güzelmiş ki, dünyanın en usta kuyumcuları ona bundan daha parlak bir koşum yapamazlarmış. Henüz günah nedir bilmeyen batı dünyasında bir koca meleğe benzeyen bu yaman at, eski avcılara ve tuzakla kürk hayvanı yakalayanlara, insanoğlunun ilk güzel çağını, Adem in gururlu göğsüyle bir tanrı gibi haşmetli ve korkusuz yürüdüğü günleri anımsatırmış. Bu at kimi zaman Ohio Irmağı gibi ovalarda boyuna akan sayısız sürülerin başında yürür; kimi zaman da, süt beyazlığı içinde sıcak burun delikleri pembeleşerek, ufuklar boyunca otlayan uyruklarının arasında dört nala koşar, gözden geçirirmiş onları. Bu at her görünüşüyle, en yiğit kızılderilileri bile korkudan titretecek kadar heybetliymiş. Tüm efsanelerden anlaşıldığına göre, beyazlığı bir çeşit tanrılık veriyormuş bu soylu ata; hem tapma isteği, hem de dile gelmez bir korku salıyormuş çevresine.

Ne var ki Kır Atı ve albatrosu yücelten bu beyazlığın kimi durumlarda gizemli gücünü yitirdiği de olur.

Doğuştan beyaz saçlı, bembeyaz derili albinoslardaki beyazlık neden ürkütüyor, tiksindiriyor insanı? öyle ki, bu adamlar, zaman zaman hısım akrabası arasında bile nefret uyandırır. Oysa, albinosun beden yapısı başkalarından ayrılmaz, hiçbir sakatlığı da yoktur. Yalnız bu yaygın beyazlığı, korkunç ve iğrenç bir yaratık haline sokar onu. Nereden geliyor bu?

Doğa, anlaşılmaz kötü güçleri arasında, beyazlığı başlıca bir korku etkeni olarak kullanmakta hiçbir fırsat kaçırmaz, örneğin güney

denizlerinin korkunç belâsı, Beyaz Bora denilen bir fırtınadır. Tarih boyunca da çoğu zaman insanlar beyazlığı, kötü güçlerin yaman bir yardımcısı olarak görmüşlerdir. Fransız tarihçisi Froissart'ın anlattığı gibi, Ghent kentinde, pazar yerinde muhtarlarını öldüren Beyaz Kukuletalılar ne korkunçtur!

Beyaz rengin doğaüstü özelliği, tüm insanların kanına işlemiştir bir bakıma, ölülerin en korkunç yanı, üstlerine sinen o mermer beyazlığı değil de nedir? Sanki bu beyazlık, bu dünyada olduğu gibi öteki dünyada da tekin değil. Kefenlerin rengini, içlerine sardığımız ölülerin beyazlığından almışız. Boş inançlarımızda da, hortlakların üstünde kar beyazı örtüler hayal ederiz. Tüm hayaletler, beyaz sisler içinden çıkar. Bu çeşit korkulara kapılmışken şunu da ekleyelim: İncil'e göre, kıyamet gününün habercisi, bir kır at üstünde gelecektir.

Demek ki insan, en büyük, en güzel şeyleri beyaza ne denli bağlarsa bağlasın; bu rengin en derin anlamında, olağanüstü, görülmedik bir şey olduğunu yadsımaz gene de.

Bu gerçeğin su götürmediğini söyleyebiliriz. Ama neden böyledir?

işte orası anlaşılır gibi değil, Acaba şimdilik içine pek korku karışmayan, ama gene de bizi, aşağı yukarı aynı biçimde büyüleyen bir beyazlığa örnekler gösterebilir miyiz[7] Bu örnekler sayesinde aradığımız gize bir ipucu bulabiliriz belki.

Bir deneyelim Ama insan böyle bir araştırmada, birbirinden garip ve karışık düşüncelere düşebilir, hayal gücünden yoksun olanlar, başkasının ardından gidemezler bu diyarlara Söyleyeceklerimizin bir bölümü, çoğu insanların bildiği şeylerdir; ama belki de onlar, tam ne duyduklarının farkına varamamış, bu yüzden de unutmuşlardır o duygularını.

Sadece şu -Whitsuntide- yani -Beyaz Pazar Günü» sözünü ele alalım: Bu bayramın özel anlamını doğru dürüst bilmeyen bilgisiz insanların hayal gücünü İşletmiyor mu bu söz? Upuzun, kasvetli, sessiz, ağır bir alayın; yeni düşmüş kar beyazlığındaki kukuletalarıyla, dertli dertli yürüyüşü gelmiyor mu gözlerinizin önüne? Amerikanın orta bölgelerinde oturan bilgisiz ve saf bir Protestan. Beyaz Rahip ya da Beyaz Ra hibe sözünü işitince: gözsüz, boş bakışlı bir heykel canlandırmaz mı hayalinde?

Bu kulede zindana atılmış krallar ve savaşçılarla ilgili efsaneler bir yana, Londra'nın Beyaz Kulesi, dünyayı iyice görmemiş bir Amerikalının hayal gücünü, Byward Kulesinden, hatta Kanlı Kuleden çok daha fazla coşturmuyor mu? Bir de daha yüce kuleleri, New Hampshire'in Ak Dağlarını düşünelim. Yalnız bu adı söylemek bile, hortlamış bir dev canlandırıyor insanın gözü önünde; oysa Virginia'nın Mavi Sirs Dağları, buğulu, tatlı, uzak şeyler getirir aklımıza. Enlem boylam durumu bir yana Beyaz Deniz neden ölümü aklımıza getirir de, Sarı Deniz deyince, altın cilâlı sular üstünde huzurlu ve uzun öğle sonraları, uykulu uykulu batan ışıl ışıl güneşler gelir gözümüzün önüne? Yalnız hayallerde yaşayan, elle tutulmaz bir örnek verelim: Orta Avrupa'nın peri masallarında -uzun boylu, solgun yüzlü» bir adam vardır Hartz ormanlarının yeşillikleri arasında, hep aynı solgun yüzle, bir hışırtı bile çıkarmadan kayar gider. Niçin bu hayalet, Blocksburg'un uluyan tüm cinlerinden daha çok ürkütür insanı?

Lima'yı, insanın görüp göreceği kentlerin en garibi, en yaslısı yapan; ne görkemli tapınakları yıkan depremleri; ne azgın denizlerin saldırışları, ne yağmursuz göklerinin katı yüreği; ne eğilmiş kuleleri, göçmüş kubbeleri, demir atmış bir yığın geminin serenlerini andıran boynu bükük haçları, ne de varoşlarındaki evlerin birbirine karmakarışık iskambil kâğıtları gibi yaslanmış duvarlarıdır Lima'nın korkunçluğu bunlardan çok, rahibeler gibi beyazlara bürünmüş olmasından ileri gelir. Bu beyaz yastır asıl insanın tüylerini ürperten. Kurucusu Pizarra kadar yaşlı olan bu kent, beyazlığı yüzünden daha dün yıkılmış gibidiri Bu beyazlıkta, Örenlerin gülümser yeşilliği tutunamaz. Ansızın ölmüş bir adamın donuk beyazlığı sinmiştir Lima'nın yıkık surlarına.

Biliyorum, sıradan insanlar, korkunç olan bir şeyde, beyazlığın başlıbaşına bir payı olduğunu kabul etmezler. Bu beyazlık, hayal güçlerini işletmeyenleri hiç de korkutmaz. Ama beyazlık - hele sessiz ve- yaygın olunca - kimi insanların da ödünü koparır. Ne demek istediğimi, belki şu iki örnek daha iyi anlatacak.

Birincisi şu: Bir denizci, geceleyin bilmediği bir kıyıya yaklaşıp da, kırılan dalgaların sesini duyunca, irkilir; ama aklını başına toplayacak kadar tedirgin olur sadece. Gelgelelim aynı adamı, gece yarısı yatağından çıkarıp güverteye götürün de. birden baksın ki, gemisi bembeyaz bir

denizde yüzüyor, yakın kıyılardan kopup gelmiş sürü sürü beyaz ayıların arasındaymış gibi.. O zaman bu adamı gizemli bir korku sarar, soluğu kesilir. Ketenine bürünmüş beyaz sular karşısında, gerçekten bir hortlak görmüş gibi korku dolar içine. Denizi iskandil edip bir sığlıkta olmadığını anlasa da. korkusu geçmez. Yüreğini de. dümenini de bir titremedir alır: bir an önce mavi sular görmek İster çevresinde Ama hangi denizci gelir de «Kaptan, benim korkum, geminin gizli kayalara çarpmasından falan değildi. Şu iğrenç beyazlık yok mu? İşte o allak bullak etti beni» der size.

İkincisi de şu: Perulu bir Kızılderili için, And Dağları'nın her zaman karlı tepeleri hiç de korkunç değildir. Olsa olsa, bu yüksek doruklardaki soğuk ıssızlığın, bu insansızlığın ortasında yapayalnız kalmanın korkunçluğunu düşünüp ürperebilir Batı ormanlarının ardında yaşayan bir insan da tek bir ağacın bir çalının, bir gölgenin karartmadığı bembeyaz, uçsuz bucaksız ovaları pek aldırmadan seyreder. Ama Güney kutbu denizlerinde, battı batacak bir gemide, soğuktan titreyen bir tayfanın durumu böyle değildir. O zavallı, içine umut dolduracak, acısını dindirecek gök kuşakları yerine, karşısında zaman zaman, acı soğuğun ve rüzgârın iblisçe bir şakası gibi, sonsuz bir mezarlık gördüğünü sanır; beyaz buz taşları, kırık haçlarıyla sırıtan bir mezarlık.

Ama, diyeceksiniz ki bana, «senin bu beyazlık bölümün, korkak bir ruhun çektiği beyaz bir teslim bayrağına benziyor; sen kendini boş bir korkuya kaptırıyorsun, Ishmael!»

O zaman ben de şunu söylerim size: «Nasıl oluyor da, Vermont’un kuytu ve rahat bir köşesinde, her türlü vahşî hayvanlardan çok uzaklarda doğmuş genç, gürbüz bir tay, pırıl pırıl güneşli bir günde, arkasında sallayacağınız bir vahşi manda postunun, biçimini bile görmediği bir taze postun, yabansı kokusunu alır almaz, titremeye, kişnemeye, gözlerini korkudan faltaşı gibi açıp eşinmeye başlıyor? O tay, kuzeydeki yurdunun bu sessiz çayırlarında, vahşi boynuzların döktüğü kanı bilemez. Posttan aldığı o yabansı koku, kendi başından geçmiş hiçbir kötü şey getiremez aklına. Bu Yeni İngiltere’n tay, nereden bilecek ta uzaklardaki Oregon’un kara bizonlarını?

Bilemez. Ama bir de bakıyorsun ki, dilsiz bir hayvan bile, içgüdüsüyle dünyamızdaki kötülüğü sezinliyor için için. Oregon’dan binlerce mil

uzakta da olsa, o vahşi kokuyu alır almaz, boynuzlayan, karınlar deşen bizon sürüleri geliveriyor gözünüzün önüne: Sanki kendisi de oralarda yaşayan, belki o anda bizonların ayakları altında can çekişen vahşi taylardan biriymiş gibi.

O ürkek tay, manda postundan nasıl korkuyorsa, Ishmael de süt beyaz denizlerin sessiz dalgalanışından, dağları saran buzların boğuk çatırdılarından, ıssız ovaların karlarını süpüren acı rüzgârlardan öyle korkuyor işte.

Gizemli belirtileri içimizde yankılar uyandıran o adsız belâların nerede olduğunu ne tay biliyordu, ne de ben; ama o da, ben de, onların bir yerlerde var olduğundan emindik. Bu görülen dünya, birçok yanlarıyla sevgiden doğmuş gibiyse de, görülmeyen varlıklar korkudan doğmuştur.

Evet ama, beyazlığın büyüsündeki gizi aydınlatmış değiliz henüz; aklımızın ermediği hangi gücüyle ruhumuzu böylesine sardığını bilmiyoruz. Bunlardan daha da garip, daha da gizemli birşey var anlayamadığımız: Neden beyazlık, hem kutsal şeylerin en anlamlı belirtisi, Hıristiyanlar Tanrısının öz görüntüsü; hem de insanoğlunu korkutan şeylerin korkunçluğunu kat kat arttıran bir renk? Acaba beyazlık, anlatılmaz niteliğiyle, dünyamızı saran o hain boşluklara ve enginlere bir ayna tutar gibi mi oluyor? Samanyolunun beyaz derinliklerine bakınca, hiçliğimizi mi anlatıyor bize? Yoksa beyazlık, aslında hem renksizliğin ta kendisi, hem de tüm renklerin toplamı olduğu için mi karlı ovaların sessiz boşluğu anlamlarla yüklü geliyor bize? Renksizliğin, ya da tanrısızlığın rengi olduğu için mi ürpertiyor bizi beyazlık? Bir başka görüş, doğa filozoflarının görüşüne uyarsak, dünyamızın tüm o güzel ve görkemli renkleri, birer aldatmacadır ancak: Batan güneşlerin, ormanların o canım renkleri, kelebek kanatlarının, genç kız yanaklarının altın pırıltıları yalandır. Evet ya, tüm bunlar varlıkların özünde yoktur; onların dışına sürülmüş bir boyadan başka bir şey değildir. Tanrının yarattığı koca doğa, kart bir yosma gibi boya sürmüştür yüzüne. O yalancı güzelliklerin altında, ölümden başka bir şey de yoktur. Daha derine gidecek olursak, tüm renkleri yaratan o büyülü boya, aslında ışıktır yalnız. Renklerin ana kaynağı olan ışık ise, oldum olası beyaz ve renksizdir. Eğer ışık, nesnelere doğrudan doğruya, aracısız vursaydı, her şeyi bembeyaz eder; gülleri, lâleleri kendi boş rengine boyardı. Tüm bunları düşününce, soluk yüzlü

evren, bir cüzzamlı görünür gözümüze. Japonya'nın karlarında renkli gözlük takmayan inatçı yolcular gibi, biz zavallılar da, Tanrıya başkaldırıp, dünyayı saran bembeyaz koca kefene bakakalırsak, kör ederiz kendimizi. İşte bunların hepsinin bir simgesiydi o Albinos Balina. Anladınız mı şimdi çıktığımız avın ne belâlı bir av olduğunu?

BÖLÜM XLIII DİNLE

«Hışt! Bir gürültü oldu, duydun mu, Cabaco?»

Bir gece nöbetindeydik; ay ışığı pırıl pırıldı. Tayfa yanyana dizilmiş, geminin ortasındaki tatlı su fıçılarından, kıç küpeştesinin ambar kapağı yanındaki büyük varile su taşıyordu. Kovalar elden ele geçip, bu varile dökülüyordu. Tayfanın çoğu, geminin yasak bölgesi sayıları kaptan güvertesinde bulundukları için, dikkat edip ayak sürtmüyor, konuşmuyordu. Kovalar tam bir sessizlik içinde elden ele gidip geliyor, arada bir boşalıp gene dolan yelkenlerin hafif hafif çarpmaları ve geminin yardığı suların sürekli hışırtısı duyuluyordu yalnız.

İşte bu sessizlik içinde, kıç ambar kapağına yakın duran Archy, yanındaki yarı İspanyol yarı Kızılderili meleze fısıldadı:

-Hışt! Bir gürültü oldu, duydun mu Cabaco?»

«Alsana şu kovayı! Ne gürültüsü be Archy? Ne demek istiyorsun?» «işte, geliyor gene, dinle.. Ambarın altından.. Duydun mu? Bir öksürük... Biri öksürüyor sanki..»

«Öksürüğünden başlarım şimdi! Al şu kovayı!»

«İşte gene... Aynı gürültü... Şimdi üç dört kişi uyurken bir yandan bir yana dönüyor gibi!»

«Hadi be! Yeter artık, arkadaş! Akşam yediğin üç peksimet gurulduyor herhalde karnında. Hadi, sen şu kovayı al!»

«Ne dersen de, ahbap; kulağım keskindir benim.»

«Evet, öyledir. Sen değil miydin Nantucket'in elli mil açıklarında kentte örgü ören kocakarının şişlerinden çıkan sesi duyan? Sendin değil mi o keskin kulaklı?»

«İstediğin kadar alay et.. Görürüz ne çıkacağını... Dinie, Cabaco, aşağıda biri var diyorum sana, şimdiye değin güverteye çıkamayan biri. Bana sorarsan, bizim koca patron bilir bu işin aslını. Bir sabah nöbetinde, Stubb'ın da Flask'a buna benzer bir şeyler söylediğini duyar gibi oldum.»

«Haydi, al kovayı!»

BÖLÜM XLIV HARİTA

Tayfanın Ahab’ın amacına çılgınca alkışlarla katıldıklarını o fırtınalı geceden sonra, kaptanın ardından gidip onunla birlikte kamarasına inseydik, Ahab'ın geminin kıç aynalığı yanındaki bir dolabı açıp, içinden kocaman bir tomar sararmış solmuş, kırışmış deniz' haritası çıkardığını; bunları, döşemeye vidalanmış masasının üstüne serdiğini görecektik. Ahab oturup, haritalar üstündeki çizgilere, koyu gölgelere, dikkatle, uzun uzun baktı, baktı; kurşun kalemiyle boş yerlere - ağır ağır, ama ne yaptığını bilen bir adam haliyle - birtakım çizgiler çizdi. Yanındaki eski gemi defterine de bakıyordu arasıra. Bu defterlerde, geçmiş günlerde sefer eden başka başka gemilerin, nerelerde ve ne zaman ispermeçet balinası gördükleri ya da avladıkları yazılıydı.

Ahab bunlara dalmışken, başının üstünde zincirlerle asılı ağır çinko lamba, geminin yalpalarıyla sallanıp duruyor; kaptanın kırışık alnına değişik ışıklar, gölgeler düşürüyordu. O, buruşuk haritalar üstünde yollar ve rotalar çizerken, sanki görünmez bir kalem de, onun alnındaki kabartma haritaya bir şeyler karalıyordu.

Ama Ahab’ın kamarasına çekilip, yapayalnız, haritalarla uğraşması, yalnız o gece olan bir şey değildi. Hemen her gece bu haritaları dolaptan çıkarıyor, çizdiklerini silip yeni çizgiler çiziyordu. Böylece, dört okyanusun haritasını önüne sermiş, girift akıntılar, girdaplar arasında dolanıyor, çılgın ruhunun tek düşüncesine yaklaşmaya çalışıyordu.

Deniz ejderlerinin nasıl yaşadıklarını iyice bilmeyenlere, dünyanın sonsuz denizlerinde bir tek balığı aramak boş ve gülünç bir iş görülebilir. Ama Ahab hiç de o düşüncede değildi: Denizlerdeki tüm akıntıları, suların alçalıp yükselmelerini bildiği için, bunlara dayanarak, balinaların yiyecek peşinde nerelere gidebileceklerini kestiriyordu. İspermeçet balinasının şimdiye dek hangi enlem ve boylamda, hangi mevsimde avlanmış olduğu da harfi harfine gözleri önünde olunca düşmanına nerede, ne zaman rastlayabileceğini nerdeyse kesin olarak bilir gibiydi.

İspermeçet balinasının belli tarihlerde, belli sulara gittiği öyle kesin olarak bilinir ki, birçok avcıya göre, eğer bu balinayı, dünyanın her bir yanında yakından inceleyebilirsek görürüz ki, ispermeçet balinasının göçleri, ringa balıklarının ve kırlangıçlarınki kadar düzenlidir. Bu düşünceye dayanarak, ispermeçet balinasının göçlerini inceden inceye göstermeye çalışan harita denemeleri yapılmıştır (1).

(1) Bu satırlar yazıldıktan sonra, Washington Ulusal Rasathanesinden Teğmen Maury'nin 16 Nisan 1851'de yayınladığı bir genelgede, burada söylediklerim desteklenmiştir. Bu genelgeye bakılacak olursa, tam anlattığım türde bir harita bitirilmek üzeredir. Genelgede bu haritanın bazı parçaları da sunuluyor: «Haritada, okyanus, beşer derecelik enlem ve boylamlara bölünüyor; bu bölümlerin her birinde, diklemesine,' yılın on iki ayını gösteren on iki sütun; enlemesine de üç çizgi görülüyor. Bu üç çizgiden biri, balina avcılarının her ay bölgede kaç gün geçirdiklerini gösteriyor; öteki iki çizgi ise, kuzey ya da güney balinalarının görüldükleri günleri belirtiyor.»

Bundan başka, ispermeçet balinaları, bir yerden başka bir yere giderken, şaşmaz içgüdüleriyle -daha doğrusu Tanrıdan bilgi almış gibi- «damar» denilen yollarda yüzerler. Bu yolun okyanusta öylesine belirli bir çizgisi vardır ki, hiçbir gemi, bir haritanın yardımıyla bile, rotasını böylesine görülmedik bir kesinlikle bulamaz. Bu durumda herhangi bir balinanın yüzdüğü yol, harita çizgileri kadar düz olmakla ve arkasında dümdüz bir dümen suyu bırakmakla beraber; içinde bulunduğu «damar» genel olarak birkaç mil enindedir ve yer yer daralıp genişler. Ama ne denli genişlerse genişlesin, bu büyülü yolda tetikte yüzen balina gemisinin direk başındaki nöbetçinin görüş alanını gene de aşamaz. Kısacası, bu yol boyunca sefer edenler, belli mevsimlerde göç eden balinalara rastlayacaklarına güvenebilirler.

Böylece Ahab, düşmanıyla ancak belli zamanlarda, belli alanlarda karşılaşacağını ummakla kalmıyordu. Engin suları aşıp bir bölgeden ötekine geçerken de, gününü ve saatini ustalıkla hesaplarsa, avına rastlayabilirdi.

Yalnız bir şey vardı ki, onun yöntemli olmakla beraber delice planını - aslında belki de bozmadan - bozar gibiydi: Sürüyle gezen ispermeçet

balinaları, gerçi belirli mevsimlerde belirli -yollardan gidiyorlardı ama; bu yıl şu enlem şu boylamda rastlanan balinaların, geçen yıl rastlanan balinalar olması da beklenemezdi. Hoş, bazı hallerde bu da görülmüştür ya.. Ama yaşlı ve olgun isparmeçet balinaları arasında tek başına gezenlerin, aynı yerden aynı mevsimde geçmeleri daha az umulurdu. Bu duruma göre, örneğin Moby Dick geçen yıl Hint Okyanusu'nda Seychelleadaları çevresinde, ya da Japonya kıyılarında Yanardağ Körfezi'nde, ya da başka yerlerde görülmüşse, Pe- quod'un ona bu yıl, aynı mevsimde ve aynı yerlerde mutlaka rastlayacağı söylenemezdi. Çünkü buraları, balinanın uzun boylu kaldığı değil, birer han gibi uğrayıp geçtiği yerlerdi sadece. Ahab'ın avını bulma umutlarından sözederken, olağan şeyler üzerinde durdum. Oysa bu av olağan dışı da olabilirdi. Ama hiç olmazsa, sevine sevine düşündüğü gibi, bu olasılıklar kesinlik kazanabilirdi. Moby Dick'in asıl mevsimi ve yen ekvator çizgisindeydi; çünkü arka arkaya birkaç yıl orada görünmüştü; güneş nasıl Zodyak'ın şurasında burasında zaman zaman duraklarsa, Moby Dick de, yıllık gezisinde orda eğleniyordu bir ara. Kanlı çatışmaların çoğu da orada olmuştu. Beyaz Balina'nın destanlarıyla doluydu oradaki dalgalar. Çılgın ihtiyarın, o korkunç öç alma tutkusu da aynı belâlı yerde başlamıştı. Ama Ahab'ın karanlık ruhu bu işde öylesine bir titizlik ve dikkat gösteriyordu ki, Ekvatordaki mevsimden çok umutlu olmakla beraber, umutlarının tümünü Ekvatora bağlamakla kalmamış; içinin rahat etmesi için, daha oraya varmadan avını aramaya başlamıştı.

Pequod Nantucket'den yelken açtığı sırada, Ekvatorda av mevsimi başlamıştı. Gemi ne denli hızlı giderse gitsin, bu uzun güney seferini yapmak, Horn Burnu'nu dönmek, sonra altmış derece geriye gelip, Pasifik Okyanusu'nun Ekvator çizgisinde av mevsimine yetişmek olacak iş değildi. Onun için Ahab gelecek mevsimi beklemek zorundaydı. Ama belki de, tüm bunları hesaba katan kaptan, Pequod'un vaktinde çok önce yelken açmasını mahsus istemişti. Çünkü şimdi önünde üç yüz altmış beş gün ve gece vardı; ve bu üç yüz altmış beş günü karada sabırsızlık içinde geçireceğine, şurada burada avlanacaktı. Belki de, asıl yerinden çok uzaklara tatil geçirmeye giden Beyaz Balina, Basra Körfezi açıklarında, Bengal koyunda, Çin denizlerinde, ya da balina soyunun uğradığı başka sularda kırışık alnını gösterecekti. Hint Okyanusunun mevsim rüzgârları,

karayeller, Harmattan rüzgârları, alizeler; yani Akdeniz’in doğu ve sam yelleri dışında her rüzgâr, Moby Dick’i Pequod’un dünyayı dolaşacak olan dolambaçlı, dümen sularına düşürebilirdi belki de.

Tüm bunlar güzel; ama bu işe, bir de aklımızı başımıza toplayıp serinkanlılıkla bakalım: Dünyanın uçsuz bucaksız denizlerinde bir tek balinayı bulacağını sanmak delice bir düşünce değil mi? Bu balina beyaz sakallı İstanbul Müftüsü mü ki, hıncahıç sokaklarda bile kolayca bulunsun? Ama Ahab’a göre bulunabilirdi; çünkü Moby Dick’in kar beyazı alnı, kar beyazı kamburu, nerede görülse tanınabilirdi. Gece yarılarına kadar haritaların üstüne kapanan Ahab, sonunda başını kaldırıp, kurduğu hayaller içinde mırıldanırdı; «Ben onu damgaladım.. Ben onu damgaladım bir kez. Nasıl kurtulur elimden? Koca yüzgeçleri, sürüden ayırıp yolunu yitirmiş bir koyunun kulakları gibi delik deşik onun!» İşte o zaman Ahab'ın beyni delice bir hızla işlemeğe başlardı, öyle kİ, sonunda bitkin düşer, güverteye çıkıp kendine gelmeğe çalışırdı. Hey Tanrım! Ne korkunç şey öcünü almak hırsıyla yanıp tutuşan bir adamın çektiği acı! Bu adam uyurken yumruklarını sıkar; avuçlarında kanlı izleri bulur uyanınca.

Geceleri dayanılamayacak kadar gerçeğe benzeyen, onu yıkan karabasanlardan uyanıp yatağından kaçmak zorunda kalıyordu sık sık. Gündüzleri ateşli beyninde evirip çevirdiği bir tek çılgınca düşünceydi bu düşleri besleyen. Kafasında ve yüreğinde zonklayan bu düşünce, rüyalarına girip öylesine bunaltıyordu ki adamı, kıvranan ruhunda açılan cehennem uçurumu, korkunç alevleriyle ve şimşekleriyle onu yutmak istiyordu sanki; ve lânetlenmiş zebaniler, aralarına atılması için, sanki elleriyle gel diye işaret ediyorlardı ona. Kendi içinde taşıdığı bu cehennem böyle ağzını açınca, Ahab, gemide boydan boya çınlayan bir çığlıkla, ateş saçan gözlerle kamarasından dışarıya atıyordu kendini, bir yangından kaçarcasına. Şunu da söyleyim ki, tüm bunlar, Ahab'ın, kafasına koyduğu işten yıldığını, korktuğunu gösteren belirtiler değil de, çılgınlığının açık belirtileriydi ancak. Ama o anlarında Ahab’ı yatağından kaçıran, Beyaz Balina’yı ne pahasına olursa olsun öldürme tutkusunun çılgınlığı da değildi. Asıl sıkıntı, içindeki ilk kaynaktan, ruhundan geliyordu. Ruhu uykuda, kendi uyanıkken, onu sürükleyen, bir araç olarak kullanan düşüncenin köleliğinden kurtuluyor, bir an için o düşüncelerden kaçmak olanağını buluyordu. Ama düşünce ruhtan ayrı bir varlık olamayacağı için, Ahab her

ikisini de, istediği tek şeyin boyunduruğu altına almak zorundaydı. Bu amaç uğruna, önüne çıkacak tüm tanrılara, tüm şeytanlara karşı koyacak; hepsine birden kafa tutacaktı. Böylece Ahab'ın tutkusu ondan ayrı, bağımsız bir güç haline gelmişti; öyle ki, Ahab'ın kendisi bile korkup kaçıyordu ondan. Kamarasından fırlayıp çıkan adam, boşalmış bir kabuk, uykuda gezer ruhsuz bir varlık gibiydi. Yaşayan bir ışık yok değildi gözlerinde; ama hiçbir şeyi aydınlatamayan bu ışık, karanlığın ta kendisiydi. Tanrı yardımcın olsun, ihtiyar! Düşüncelerin bir başka adam yaratmış senin içinde. Kendini bir Prometheus'a çevirmişsin azgın kafanla! Bir akbaba her gün gelip yiyecek yüreğini senin, kendi yarattığın bir akbaba!

BÖLÜM XLV YEMİNLİ İFADE

Öykümüzün dışında kalmakla beraber, bu bölümün başlangıcında güney balinalarının bazı ilgi çekici ve garip töreleri üstüne verilen bilgiler, kitabın herhangi bir bölümünden daha az önemli sayılamaz. Konumuzun başlıca ağırlık noktası iyice aydınlanıp anlaşılmalı ki, bu işleri hiç bilmeyen kimi okurlarımız, anlatacaklarımızın doğruluğundan kuşkulanmaya kalkmasınlar.

Ben, işin bu kısmını yöntemli olarak yapacak değilim. Bir balinacı olarak doğruluğuna güvendiğim birkaç şeyi söylemekle yetineceğim. Varmak istediğim sonuç kendiliğinden ortaya çıkar sanırım bunlardan.

Varan bir: Ben kendim, üç ayrı yerde, bir balinanın yediği zıpkınla ölmeden kurtulup kaçtığını; ve bir ’süre sonra (olayların birinde üç yıllık süreden sonra) gene aynı zıpkıncının eliyle vurulup öldürüldüğünü gördüm. Bu balinanın bedeninden, aynı özel damgayı taşıyan iki zıpkın birden çıkarıldı. Bu iki zıpkınlama arasında üç yıl geçtiğini söyledim; ama belki de daha fazla geçmiştir. Bu arada zıpkıncı, bir ticaret gemisiyle Afrika’ya gitmiş; orada karaya çıkıp bir keşif yolculuğuna katılmış; iki yıldan fazla bilinmeyen topraklarda, yılanlar, vahşiler, kaplanlar, zehir saçan sıtmalar, türlü tehlikeler ortasında dolaşmış, ölümlerden kurtulmuştu. Zıpkınladığı balina da herhalde gezip durmuş, dünya çevresinde üç kez dönmüş, Afrika’nın tüm kıyılarına da sürtünmüştü belki. Gelgelelim hiçbir işe yaramadı bu dolaşmalar: Bu adamla bu balina yeniden karşılaştılar ve biri ötekinin hakkından geldi. Bunun gibi üç olay gördüğümü söylemiştim. Bunların ikisinde, balinalar zıpkınlanırken ben de oradaydım, ikinci avda, damgalı demirlerin balinanın gövdesinden çıktığını da kendi gözlerimle gördüm sonradan. İki zıpkınlama arasında üç yıl geçen olayda ise, hem birinci zıpkınlamayı, hem de İkincisini gördüm. Zıpkıncının sandalındaydım her ikisinde de. Hatta balinanın gözünün altında üç yıl önce dikkatimi çeken kocaman garip beni, iyice anımsadım o ikinci görüşümde. Aradan üç yıl geçmişti diyorum ama, üç yıldan çok daha fazlaydı, eminim. İşte size doğruluğunu kendim bildiğim üç olay; ama güvenilir kişilerden, bunlara benzer daha birçok olay duydum.

Varan iki: Karada yaşayanların hiç haberi olmadığı ve balina avcılarının iyice bildikleri bir şey de şudur: Güney balinası avlarında, aynı balinanın ayrı zamanlarda ve ayrı yerlerde görülüp, biçiminden tanındığı olmuştur. Bir balinanın böyle damgalanmasının asıl nedeni, onu öteki balinalardan ayıran beden özelliklerinden gelmez; çünkü bir balina biçim bakımından ne denli farklı olursa olsun, balina avcıları onu öldürüp değerli bir yağ haline getirerek, bu özelliklere bir son verirler çok geçmeden. Hayır, asıl neden şu: O belli biçimli balina, Rinaldo Rinaldini kadar belâlı olmakla ün salmış bir yaratıktı, öyle ki avcılar onu çevrelerinde gördüler mi, şapkalarıyla selamlayıp uzaklaşır, onunla yakından tanışmaya filan kalkmazlardı. Karada fakir fukara, öfkeli bir büyük adama rastlayıp onu tanıyınca, uzaktan selamlayıp yollarına gitmeleri, yanına sokulup kıçlarına tekme yemekten kaçınmaları gibi tıpkı.

Bu ünlü balinalardan herbiri, sağken iyice tanınmış, hatta tüm okyanuslarda ün salmış olmakla, öldükten sonra da gemici masallarında ölümsüzlüğe ermekle kalmayarak; Cambyses’Ier Sezar'lar gibi, şanlarına lâyık adlarla da anılmışlardır, öyle değil mİ, Timor Tom? Sen ey buzdağları gibi çatlaklarla dolu deniz ejderi! Sen ki sık sık, kendi adını taşıyan Doğu boğazlarında saklanır, Bombay kıyılarındaki hurma ağaçları arasından görülen sular fışkırtırdın havalara! öyle değil mi, Yeni ZelandalI Jack? Sen ey Tattoo topraklarına yaklaşan tüm gemilerin korkulu rüyası! öyle değil mİ, ey Morquan? Sen ey Japon denizlerinin sultanı, sen ki gökte, kar gibi beyaz bir haça benzetirmişsin fışkırttığın suları! öyle değil mİ, Don Miguel? San ey Şili balinası, sen ki yaşlı bir kamlumbağa gibi, gizemli çiviyazıları taşırmışsın sırtında! Sözün, kısası, İşte size dört balina ki, Roma tarihi öğrencileri Marius ve Sulla'yı nasıl ezbere bilirlerse, balina tarihçileri de öylesine bilir bunları.

Dahası da var. Yeni ZelandalI Tom ve Don Miguel, nice balinacıların sandallarını perişan ettikten sonra, sırf onları bulmak için sefere çıkan yiğit kaptanlarca aranıyor, izleniyor, öldürülüyordur. Eskiden Kaptan Butler, Narragansett ormanlarına gidip, Kızılderililerin kıral Philip’inin başlıca savaşçısı olan o yabanıl katil Annawon’u arayıp bulmayı kafasına koyduğu gibi, bu kaptanlar da o balinaları öldürmeyi böyle koymuşlardı kafalarına.

Önemli gördüğüm birkaç şeyden daha söz etmek için buradan iyi bir yer bulamam sanıyorum. Bunlar basılıp kitaba girince, bu Beyaz Balina

öyküsünün ve hele sonundaki yıkımın olağanlığına herkesin aklı daha iyi yatacaktır bana kalırsa. Çünkü bu yürekler acısı olay öyle inanılmaz bir şeydir ki, doğruluğunu kanıtlamak için-sanki uydurmaymış gibi - ayrıca uğraşmak gerekir. Karalıların çoğu, dünyanın en basit, en elle tutulur kimi harikalarından öyle habersizdirler ki, balina avcılığının tarihe geçmiş ya da geçmemiş birkaç olayını anlatmazsak, belki de Moby Dick'i korkunç bir masal, ya da daha kötüsü, bir düşünceyi anlatmak için uydurulmuş çirkin, canavarca bir allegori sayıp dudak bükerler bize.

İlk söyleyeceğim şu: insanların çoğu, balina avcılığının birtakım tehlikeleri olduğunu yarım yamalak bilmesine bilirler, ama bu tehlikelerin büyüklüğü ve sıklığı üstüne doğru dürüst hiçbir bilgileri yoktur. Bunun nedenini, avlardaki yıkımların ve ölümlerin ancak ellide birinin yurtlarında anlatılmasında; ve anlatılanlardan çoğunun da hemen unutulmasında aramalı. Şu anda zavallı tayfanın birini, bir balina, zıpkın ipiyle birlikte Yeni Gine açıklarında denizin dibine çekti diyelim. Bu ölüm haberini yarın sabah kahvaltı ederken gazetelerde okuyacağınızı mı sanırsınız? Hayır, değil mi ya! Posta düzenle işlemez ki. Yeni Gine ile burası arasında. Zaten Yeni Gine’den doğrudan doğruya, ya da bir aracıyla, düzenli haberler alındığını duydunuz mu hiç? Oysa, ben size şunu söyleyim ki, Pasifik Okyanusu'nda, bir seferinde, otuzdan fazla gemiye rastladık ve bunların her birinde, balina yüzünden bir ölüm olmuştu. Kimi zaman birden de fazla; üç gemi, bir sandal dolusu tayfa yitirmişti. Allah rızası için, lambalarınızı, mumlarınızı hesaplı kullanın! Yaktığınız her galon ispermeçet uğruna, en azından bir damla insan kanı dökülmüştür.

İkincisi: Karalılar, balinanın yaman, güçlü, kocaman bir yaratık olduğunu az çok bilirler. Ama bu güce ve gövde büyüklüğüne bir örnek verdiğim zaman, şaka ediyormuşum gibi anlamlı anlamlı gülümsediler bana hep. Oysa, başım üstüne yemin ederim ki, Mısır vebalarını anlatırken Musa şaka etmediği gibi, ben de hiç şaka etmemiştim.

Bereket versin, anlatmak istediğim şeye yalnız ben tanıklık edecek değilim; bunun kanıtları meydanda. Nedir anlatmak istediğim? Güney balinasının bazı hallerde, koca bir gemiyi parçalayıp batıracak kadar güçlü, kurnaz ve bile bile hain olduğu değil mi? işte düpedüz öyleydi güney balinası.

Varan bir: 1820 yılında Nantucket'li kaptan Pollard'ın kumandasındaki «Essex» gemisi, Pasifik Okyanusu'nda sefer ediyordu. Bir gün fışkırtılar görüldü, sandallar denize indirildi, bir sürü güney balinasına saldırıldı. Az sonra, balinaların birçoğu yaralandı. Ansızın, çok büyük bir balina, sandallardan kaçtı, sürüden uzaklaştı, geminin üstüne yöneldi. Ve alnıyla gemiye öyle bir vuruş vurdu ki, bordasını deldi; on dakika geçmeden, yan yatan Essex batıverdi. O gün bugündür gemiden tek kişi bile bulunmadı. Tayfanın bir kısmı, sandallarıyla zor bela karaya varabildiler. Pollard Kaptan, yurda döndükten sonra, başka bir gemiyle Pasifik Okyanusu'na bir sefer daha yaptı. Ama tanrılar, gemisini bilinmez dalgalı kıyılarda kayalara çarptırıp gene batırdılar. İkinci gemisi de böyle batınca, kaptan, bir daha denize çıkmamaya yemin etti; ve yeminini de tuttu. Bugün Kaptan Pollard, Nantucket'deoturur. Bu felaket sırasında Essex'de ikinci kaptan olan Owen Chace'i gördüm. Onun, her şeyi olduğu gibi anlatan öyküsünü okudum. Oğluyla da konuştum; hem de felâketin olduğu yerin birkaç mil yakınında (1).

(1) Chace'ın öyküsünden şu parçaları alıyorum: «Bu olup bitenlerden çıkardığıma göre, balinanın yaptıkları hiç de gelişigüzel değildi. Kısa bir arayla gemiye iki kez saldırdı. Bu saldırının her ikisinde de kendi hızını ve geminin hızını hesaplamış ve bize en büyük zararı vermek için, baş taraftan vurmuştu. Bu sonucu elde etmek için, gereken tüm manevraları da yapmıştı. Balinanın görünüşü korkunçtu. Azmış, kudurmuş bir öfke akıyordu her bir yanından... içine girdiğimiz ve üçünü vurduğumuz sürüden çıkmıştı bu balina; acı çeken arkadaşlarının öcünü almak istiyordu sanki.»

«Kısacası, kendi gözlerimle gördüklerimi düşününce, bu işde güney balinasının kesin ve hesaplı bir kötülükle davrandığına inanıyorum. Her şeyi teker teker anımsamıyorum ama, bu söylediğimin doğruluğuna elimi basarım.»

Karanlık bir gecede, bir filikayla gemiden ayrılıp, sığınacak bir kıyı ararken, umutsuzca, aklından geçenleri de şöyle anlatıyor. «Karanlık deniz, kabaran sular bir hiçti; korkunç bir fırtınaya kapılıp batma, ya da görülmeyen kayalara çarpma korkusu bir hiçti. Batan gemiyi ve balinanın korkunç halini, öç alma hırsını sabahlara dek düşünüp durdum.»

Bir başka yerde de (sayfa 45'te) «canavarın gizemli ve öldürücü» saldırışından sözediyor.

Varan iki: Gene Nantucket'den bir gemi-«Union» adlı bir gemi-1807'de Asor adaları açıklarında, buna benzer bir saldırışla yok oldu gitti. Ama bu felâketin tam nasıl olduğunu hiçbir zaman öğrenemedim. Yalnız arada bir, balinacıların bundan söz ettiklerini duydum.

Varan üç : On sekiz ya da yirmi yıl önce, birinci sınıf bir Amerikan savaş gemisinin kaptanı Amiral J..., Sandwich adalarının Oahu limanında, Nantucket'den gelen bir gemide, balinacı kaptanlarla bir akşam yemeğindeydi. Söz balinaya gelince, Amiral bu deniz canavarının şaşırtıcı gücü üstüne oradaki meslekten avcıların anlattıklarına inanmaz göründü. «Hiçbir balina, benim sağlam gemimi, bir yüksük su aldıracak kadar bile zedeleyemez,» diye kesti attı. Kesti attı ama, bakın neler geldi başına! Birkaç hafta sonra, bu Amiral, demir gibi sağlam gemisiyle Valparaiso'ya doğru denize açıldı. Yolda heybetli bir güney balinası, bordasına yanaşıp, kendisiyle pek mahrem bir konuşma isteğinde bulundu. Bu konuşma sonunda, balina. Amiralin gemisine, öylesine bir tosladı ki, hazret bütün pompalarını işletip, en yakın limana zor kapağı attı ve onarılmak üzere tersaneye girdi. Ben aslında kör inançları olan bir adam değilim, ama Amiral ile güney balinası arasındaki bu pek mahrem konuşmanın Tanrıca hazırlanmış olduğunu sanıyorum. Tarsus'lu Paulus da böyle bir korkudan sonra imana gelmemiş midir? Güney balinası şakaya gelmez diyorum size.

Şimdi beraberce Langsdorff'un «Yolculuklar» adlı kitabına başvurup, bu okuduğunuz kitabı yazanın pek ilginç bulduğu küçük bir noktada üzerinde duralım. Bildiğiniz gibi Langsdorff, Rus amirali Krusenster'in bu yüzyıl babında yaptığı ünlü keşif seferine katılmıştı. Kaptan Langsdorff'un kitabının on yedinci bölümü şöyle başlıyor.

«13 Mayıs günü, gemimiz demir almaya hazırdı; ertesi gün, Ochotsch'a gitmek üzere yola çıktık. Hava güzel ve bulutsuzdu; ama öyle dayanılmaz bir soğuk vardı ki, kürklerimizi sırtımızdan çıkarmadık. Birkaç gün az rüzgâr esti. Ancak ayın on dokuzunda, diri bir karayel yelkenlerimizi şişirdi. Görülmedik büyüklükte bir balina, bizim gemiden 1aha büyük bir balina, denizin nerdeyse yüzünde dinleniyordu; ama pupa yelken giden gemi ta yanına gelinceye dek kimse görmemişti onu. İster istemez üstüne bindirdik. Tehlike çok büyüktü; çünkü koca hayvan, sırtını kabarttığı gibi, gemiyi en az 'üç ayak denizden yukarı kaldırdı. Direkler sallandı, yelkenler düştü. Aşağıda olan bizler güverteye üşüştük, bir kayalığa bindirdiğimizi

sanıyorduk hepimiz. Bir de baktık, ejderha, ağır bir heybetle, azametle uzaklaşıyor. Kaptan D’Wolf, çarpışmadan sonra geminin zedelenip zedelenmediğini, su yapıp yapmadığını anlamak için, hemen pompaları işlettirdi; bereket versin, gemiye bir şey olmamıştı.»

Ayrıca şunu söyleyeyim ki, bu adı geçen Kaptan D'Wolf, Yeni İngiltere'dendir. Görülmedik serüvenlerle dolu, denizlerde geçen uzun bir yaşamdan sonra, Boston yakınında Dorchester köyünde oturur şimdi. Onun yeğenlerinden biri olmakla övünürüm. Langsdorff’un öyküsünün bu kısmını ayrıca sordum ona. Kitapta yazılanların harfi harfine doğru olduğunu söyledi. Ne var ki, gemi pek büyük değilmiş; Sibirya kıyılarında yapılmış bir Rus gemisiymiş; amcam onu kendi gemisiyle değiş tokuş etmiş.

Yalansız harikalarla dolu eski serüven kitaplarının yaman örneklerinden birinde, Lionel Warfer’in Yolculuk Kitabında (bu Wafer, ünlü Dampier'nin eski arkadaşlarından biridir) bu anlattığıma tıpatıp benzeyen küçük bir öyküyü de anmadan geçemeyeceğim; çünkü bu iki öykü birbirini destekliyor.

Lionel Wafer, bugün Juan Fernandez dediğimiz ve kendisinin -John Ferdinando» dediği yere doğru yelken açmış: «Yolumuza gidiyorduk,» diyor; «Amerika kıyılarının aşağı yukarı yüz elli fersah açıklarındaydı. Sabah saat dörtte, gemimiz birden korkunç bir sarsıntıya uğradı. Gemiciler şaşkınlıktan ne düşüneceklerini, ne yapacaklarını bilemez oldular; hepsi ölüme hazırlandılar, öyle apansız, öyle sert bir çarpıştı ki bu, bir kayaya bindirdiğimizi sandık; ama şaşkınlık biraz geçip de, denizi iskandil edince, dibi bulamadık.. Sarsıntıdan toplar yerinden oynamış, hamaklarından yere düşenler olmuştu. Başını bir topa dayamış yatan Kaptan Davis, kamarasından dışarı firlamıştı.» Bunları söyledikten sonra, Lionel, bu sarsıntının bir depremden ileri geldiğini sanıyor; o günlerde İspanya kıyılarını altüst eden bir deprem de bu sanısını destekliyor. Ama bana sorarsanız, sabahın alaca karanlığında, görmedikleri bir balina alttan toslamış olabilir tekneye.

Güney balinasının yaman gücünü ve zaman zaman gösterdiği hainliği anlatmak için kendi bildiğim birçok örnek daha verebilirim. Yalnız sandalları gemiye sürmekle kalmayıp, gemiyi bile kovaladığını ve

güverteden boyuna atılan zıpkınlara uzun süre dayandığını gördük birçok kez. İngiliz gemisi Pusie Hall bu konuda 'bir hayli bilgi edinmiştir! Balinanın gücüne gelince, şunu söyleyeyim: Rüzgârsız havada zıpkınlanmış bir balinanın, ipleri gemiye bağlı olarak, arabaya koşulmuş bir at gibi koca tekneyi çektiği olmuştur. Şunu da ekleyim: Birkaç kez gördük ki, zıpkınlanmış bir güney balinası, kendini toparlama fırsatını buldu mu, kör bir öfkeyle değil, düşmanlarını yok etmek isteğiyle, bile bile saldırır. Huyunu çok iyi belli eden bir hali de şudur: Kovalanan güney balinası, ara sıra çenesini açar ve birkaç dakika korkunç dişlerini gösterir. Daha çok söylenecek şey var ama, önemli bir tek örnek verip bitireceğim. Bu yaman ve anlamlı örnek size gösterecek ki, zamanımızda görülmüş başka olaylar, bu kitabın anlattığı en olmayacak olayı desteklemekle kalmıyor; bu harikaların - bütün harikalar gibi - eski çağlarda olanların bir yinelenmesinden başka birşey olmadığını kanıtlıyor. Milyonuncu kez Hazreti Süleyman’a gene hak vermek gerekiyor: Güneşin altında sahiden yeni hiçbir şey yoktur.

İsâ’dan sonra onuncu yüzyılda, Justinianus imparator ve Belisarius general olduğu sıralarda, Constantinopolis'de, yani bugünkü İstanbul’da, Procopios adında bir Hıristiyan yargıç yaşıyordu. Çoğunuzun bildiği gibi, Procopios kendi çağının tarihini yazmıştır ve her bakımdan eşsiz bir kitaptır bu. En yetkili kişiler, Procopios’u - bizim anlatacağımız şeyle ilgisi olmayan birkaç olay dışında-aşırılığa gitmeyen, güvenilir bir tarihçi saymışlardır.

Bu kitabında Procopios, kendisi İstanbul yargıcı olduğu sırada geçmiş bir olayı anlatır: 'Propontis, yani Marmara denizinde, büyük bir deniz canavarı, önüne çıkan gemileri elli yıl boyunca batırdıktan sonra, yakalanmıştır. Ağırbaşlı bir tarih kitabında anlatılan bu olaydan kolay kolay kuşku duyulmaz. Uydurulmuş olması için de hiçbir neden yok. Procopios, bunun ne biçim bir deniz canavarı olduğunu söylemiyor. Ama gemileri batırdığına göre ve daha başka nedenlerden ötürü, bu canavar olsa olsa bir balinadır-bana kalırsa da, bir güney balinasıdır. Bakın niçin: Ben uzun zaman, güney balinasının, Akdeniz’de ve ona bağlı derin sularda hiç bulunmadığını sanmıştım. Şimdi bile, bu denizlerde balinaların, toplu olarak bulunmadığından; belki de hiçbir zaman bulunamayacağından eminim. Oysa, son araştırmalara göre, yakın geçmişte Akdeniz’de, tek tük

balinaların varlığı kanıtlanmıştır. İnanılır bir kaynaktan öğrendiğime göre, Büyük Britanya deniz kuvvetlerinden Amiral Davis, Berberistan kıyılarında bir balina iskeleti bulmuş. Bir savaş gemisi Çanakkale'den kolay kolay geçebildiğine göre, bir balina da aynı yoldan geçip Akdeniz'den Marmara'ya girebilir. Benim bildiğime göre, Marmara denizinde, kuzey balinasının yiyeceği olan «brit» denilen nesne yoktur. Ama bu denizin dibinde, güney balinasının yiyeceği - yani mürekkep balıkları ya da kafadan bacaklı balıklar-bulunsa gerek; çünkü bu balinaların - en büyükleri değilse bile - bir hayli kocamanları, Marmara denizinin yüzeyinde görülmüştür. Böylece tüm bu bilgileri derleyip toplarsanız, ve bunlar üstüne biraz da kafa yorarsanız, Procopios'un anlattığı canavarın yarım yüzyıl boyunca bir Roma imparatorunun gemilerini batıran deniz ejderhasının, bir güney balinası olabileceğine aklımız yatar.

BÖLÜM XLVI SANILAR

Ahab, kafasındaki tek düşünceyle yanıp tutuşuyordu; Moby Dick'i yakalamaktaydı aklı fikri. Bu tutku uğruna yeryüzündeki tüm çıkarlarına kıymaya hazırdı. Bununla beraber, yaratılışı gereği ve balina avına alışkanlığı dolayısıyla, Pequod’un seferindeki asıl amacı da büsbütün bir yana bırakmış değildi. Bundan ötürü olmasa bile, onu ava kışkırtan başka nedenler de vardı. Belki de Beyaz Balina'ya karşı duyduğu hınç, tüm öteki güney balinalarına da yöneliyordu. Bu tek düşünceye çılgınca saplanmanın böylesini belki de fazla bulacaksınız ama, ne kadar çok sayıda deniz canavarı öldürürse, asıl düşmanına rastlama olanakları artıyordu sanki. Bu düşünceyi benimsemeseniz bile, deliliği dışında, onu işe sürecek başka nedenler de vardı.

Ahab'ın asıl amacına ulaşmak için birtakım araçlar kullanması gerekti. Yeryüzündeki tüm araçlar arasında en çabuk bozulanı da insanlardır. örneğin Ahab biliyordu ki, Starbuck, birçok bakımdan kaptanına körü körüne bağlanmış olduğu halde, onun tüm ruhunu elde edememişti; nasıl ki, beden üstünlüğü her zaman kafa üstünlüğü de sağlamaz - kaldı ki, ruhun yanında kafa, beden gibi birşeydir olsa olsa. Ahab sürekli olarak mıknatıslı gücünü Starbuck'ın beyninde bulundurmalıydı ki, onun bedenini ve boyun eğen istemini hep elinde tutabilsin. Ama ikinci kaptanın herşeye karşın Ahab’ın amacından içir için nefret ettiğini; ve elinden gelse, bu işe hiç katılmayacağını, hatta engel olacağını biliyordu. Oysa Beyaz Balina'ya daha uzun zaman rastlamayabilirdik. Bu uzun süre içinde Starbuck, kaptanının buyruklarına açıkça karşı koyabilirdi; onun için Starbuck'ı, ölçülü, sürekli, dikkatli bir etki altında bulundurmak gerekiyordu. Ama Ahab'ın Moby Dick ile ilgili deliliğinde gösterdiği en büyük kurnazlık, bu avı saran o garip günah havasının şimdilik gizlenmesi gerektiğini kestirmiş olmasıydı. Seferin korkunçluğu, bir süre arka planda, gölgede kalmalıydı; (çünkü pek az insanın yüreği, sürekli bir düşünce gerginliğine dayanabilir; herkes, bu gerginliği gündelik işlerle gevşetmek ister.) Ahab biliyordu ki, gece nöbetlerinde, kaptanların ve tayfanın düşünecekleri tek şey Moby Dick olmamalıydı. O yabanıl tayfanın, bu işi istekle ve coşkunlukla

benimsediği halde, tüm denizcilerin az çok değişken huylu ve güvenilmez insanlar olduklarını da bilirdi. Denizciler, durmadan değişen havalarda yaşadıkları için, kendileri de kararsızdırlar. Bir amaca tutkuyla bağlansalar bile, bu amaç uzaklarda ise, arada başka çıkarlar ve işlerle oyalanmaları gerekir ki, son hamleye değin gevşemesinler.

Ahab'ın önem verdiği birşey daha vardı: Büyük coşku anlarında, insan aşağılık hesapların tümünü küçümser. Ama bu coşku anları geçicidir. «insanın sürekli davranışı, çıkarını düşünmektir,» diyordu Ahab. «Gerçi Beyaz Balina, vahşi gemicilerinin yüreklerini sardı; yırtıcı yanlarını okşadı; içlerine bir yiğitlik tohumu attı; ama keyfi için avlayacakları Moby Dick'in yanında, onların gündelik iştahlarını besleyecek şeyler de gerek. Ortaçağın Haçlı Seferleri'ndeki yüce kahramanlar bile, Kudüs'ü almak için düştükleri binlerce fersah yolları aşarken, boş durmuyorlardı; bir yandan da çalıyor çırpıyor, yankesicilik ediyor, din uğruna türlü talanlara girişiyorlardı, iş yalnız Kudüs'ü almaya kalsaydı, birçokları asıl amaçları olan bu romantik işten bıkıp vazgeçerlerdi. Bu adamların elinden para kazanmak umudunu almamalıyım. Evet, para kazanmak umutları olmalı. Şimdi belki para umurlarında değildir. Ama birkaç ay geçer de, metelik kazanmayacaklarını anlarlarsa, para damarları kabarıverir. O zaman bana, Ahab'a metelik vermezler, kafa tutmaya başlarlar.»

Ahab'ın daha çok kendisiyle ilgili bir başka kaygısı da vardı: Duygularına kapılıp, Pequod'un yaptığı seferin asıl amacını açıklamakta belki de biraz erken davranmıştı. Şimdi anlıyordu ki, bunu yapmakla, gemiyi kendi keyfi için kullanan bir adam durumuna girmişti. İlerde gemiciler akıllarına eser de, onun buyruklarını dinlemezlerse, hatta yolunu bulup geminin kumandasını zorla onun elinden alsalar bile ahlâka aykırı davranmış sayılmayacaklardı. Ahab elbette ki, böyle bir suçlandırma lafının bile çıkmasından, bu lafın yayılmasından sakınmak zorundaydı. Bunu ancak beyniyle, yüreğiyle, eliyle hep üstün kalmakla; tayfa arasındaki en küçük değişikliğe yakından göz kulak olmakla yapabilirdi.

Bunlar ve burada uzun uzadıya açıklamayacağım söze gelmez daha birçok nedenden ötürü, Ahab, Pequod'un her zamanki beylik işine bağlı kalması gerektiğini anladı. Bununla da kalmayıp, tüm geleneklere titizce bir saygı beslemesi; bir balina gemisi kaptanının görevini yaparken duyduğu coşkun ilgiyi göstermesi gerekiyordu.

Her ne olursa olsun, şimdi sık sık direk başı gözcülerine bağırıyor; gözlerini dört açmalarını, görecekleri bir yunus balığını bile haber vermelerini emrediyordu. Bu titizlik meyvasını vermekte gecikmedi.

BÖLÜM XLVII HASIR ÖREN

Kapalı, boğucu bir öğle sonrasıydı. Gemiciler güvertede tembel tembel dolaşıyor ya da eğilip kurşun rengi suları seyre dalıyorlardı. Queequeg ile ben, hiç acele etmeden, sandalımız için, «kılıç hasırı» dedikleri enli ve yassı bir yedek halat örüyorduk. Bu durgun ve uyuşuk sahne, birşeylere gebe gibiydi ve havada öyle büyülü bir dalgınlık vardı ki, sessiz gemicilerin her biri eriyip görülmez birer öz varlık haline geleceklerdi nerdeyse.

Bu hasır örme işinde, ben Queequeg’in yardımcısı, daha doğrusu uşağıydım. Ben elimi mekik gibi kullanıp, uzun ipleri Queequeg'e uzatıyordum; yan duran Queequeg de, kılıç denilen ince, uzun ve sert tahta parçasını iplerin arasından, hiç düşünmeden, dalgın dalgın kaydırarak, boş gözlerle sulara bakıyordu. Geminin ve denizin her bir yanını saran o garip düş havasını, kılıcın ikide birde çıkardığı boğuk sesten başka bozan hiçbir şey yoktu. Sanki zaman tezgâhının tıkırtısıydı bu ses; ve ben, Kader Tanrıçaları gibi, zamanı örüyordum. Tezgâhın diklemesine gergin ipleri, hep aynı sesle titreşerek, aralarına soktuğum enlemesine iplerle kaynaşıyordu. Bu gergin ipler, kaderin değişmez örgüsü gibiydi; ben ise, ömrümün mekiğini kendi elimle tutup, kendi alınyazımı örüyordum. Queequeg'in sert ve kayıtsız kılıcı, bir karşıdan, bir yandan, bir hafif, bir ağır vuruşlarıyla, örgüye son biçimini veriyordu. Onun çevik ve gelişigüzel kılıcı, rastlantıyı simgelese gerek, diye düşündüm. Hiç de uzlaşmaz olmayan şeyler yani rastlantı, insan istemi ve alınyazısı içiçe giriyordu böylece. Alınyazısının dikine iplerinin akışı değişemezdi hiçbir zaman; ama bu iplerin arasından geçen insan isteminin mekiği, onları zorluyordu her titreyişte. Ve sonunda rastlantı, alınyazısının ve istemin sınırları içinde, örgüye son biçimini veriyordu.

Biz böyle örüp dururken, ötelerden bir ses duyar gibi oldum, öyle garip, öyle uzun, öyle yabanıl ve öyle uyumlu bir ses ki, irkildim, insan isteminin yumağı elimden düştü. Yukardan bir kanat gibi inen bu sesin geldiği yana, bulutlara baka kaldım. Ta yukarlarda, kurcetalarda, o çılgın Kızılderili Tashtego'yı gördüm. Heyecanla ileriye doğru eğilmiş, elini bir değnek gibi

uzatmış, kısa aralıklarla boyuna bağırıyordu. O anda tüm denizlerde, yüzlerce balina gemisinin direk başlarından böyle bağırmalar duyuluyordu belki ama hiçbir insanın ciğeri, Kızılderili Tashtego'nun çıkardığı o eşsiz, o uyumlu sesi çıkaramazdı.

Havada asılı gibi duran, nerdeyse üstümüzde uçan Tashtego, ufku öyle coşkun bir istek ve heyecanla gözetliyordu ki, kaderin karanlıklarını seyreden; yabanıl haykırışlarla gördüklerini insanlara bildiren bir peygamber, bir kâhin gibiydi.

«Fışkırıyor! Şurada, şurada, şurada! Fışkırıyor! Fışkırıyor!»

«Nerede?»

«Rüzgâr altında; iki mil kadar uzakta! Sürüyle!»

Bir anda gemide herkes harekete geçti.

Güney balinası, saatin tiktakları kadar değişmez ve güvenilir bir düzenle su fışkırtır. Balina avcıları, güney balinasını, bu özelliği sayesinde öteki balinalardan ayırırlar.

Tashtego’nun «Kuyrukları görünüyor işte!» diye bağırmasıyla, balinalar yok o!du.

Ahab, «çabuk, Kamarto!» diye seslendi. «Saate bak! Saate!»

Hamur-Surat aşağı koştu, saate baktı; ve kaç olduğunu Ahaba dakikası dakikasına söyledi.

Şimdi gemi rüzgârlardan yana döndü ve tatlı tatlı ilerlemeye başladı. Tashtego, balinaların rüzgâr altına doğru daldıklarını bildirdiği için, onların puruvamızın önünde yüze çıkacaklarını umuyorduk. Güney balinasının garip bir kurnazlığı da vardır. Başını bir yöne çevirip dalar; dipde gizlenmişken dönüverir; ve tam ters bir yöne doğru gider. Ama şu sırada bu oyunu yapamazdı; çünkü Tashtego'nun gördüğü balinaları hiçbir şey ürkütmüş değildi; bizim yakınlarda olduğumuzun farkında değildiler. Gemiyi bekleyecek adamlardan biri-yani sandallara binmeyeceklerden biri-grandi direğine çıkıp Kızılderilinin yerini aldı. Trinket yelkeni ve mizana direklerindeki gemiciler, hep aşağı indiler; zıpkın halatları yerlerine konuldu; vinçler denize doğru çevrildi; mayistra sereni geri çekildi; ve üç sandal, dik kayalıklarda toplanan çöven sepetleri gibi, denizin üstünde asılı

kaldı. Küpeştenin dışına atlayan sabırsız gemiciler, bir elle küpeşteye tutunup, bir ayakları sandalda, alesta bekliyorlardı. Savaş gemilerinde de bahriyeliler, bir düşman gemisine yanaşırken böyle beklerler.

Ama tam bu heyecanlı anda duyulan bir bağırma, herkesin gözünü denizden çevirdi. Gemiciler irkilerek, Ahab'dan yana bakakaldılar: Karanlık yüzlü Ahab, havadan peydahlanmışa benzeyen beş kara hortlağın ortasında duruyordu.

BÖLÜM XLVIII DENİZE İLK İNİŞ

Hortlaklar - sahiden de hortlağa benziyordu bu adamlar - güvertenin öbür ucuna fırladılar; ve sessizce, çabucak, orada asılı duran sandalın palangalarını ve halatlarını çözmeye başladılar. Bu sandal, sancak tarafında asılı durduğu için, «kaptanın sandalı» adını taşır; ama öteden beri yedek sayılırdı. Şimdi sandalın başında duran adam, uzun boylu ve karayağızdı; çelik gibi dudakları arasından, bir tek beyaz diş, kötü kötü fırlıyordu dışarı. Kara pamuklu kumaştan buruşuk Çinli ceketi ve aynı renk geniş pantalonu, bir yas karanlığına bürüyordu onu. Ama bu abanoz varlığın tepesinde, bembeyaz, ışıl ışıl bir sarık vardı; Uzun, gür saçları örülmüş, başının çevresine birkaç kez dolanmıştı. Arkadaşlarının tenleri daha açık, daha diriydi; Manilla adaları yerlilerinin kaplan sarısı.. Bu ırk, şeytanca kurnazlığıyla ün salmıştır. Beyaz beyaz saydam bazı toy gemiciler, onları, yazıhanesi başka yerlerde olan şeytanın parayla tutulmuş casusları, denizlerde gizli ajanları sayarlar.

Tayfa şaşkın şaşkın bu yabancılara bakarken, Ahab, başlarındaki sarıklı ihtiyara seslendi:

«Herşey hazır mı, Fedallah?»

Yılan ıslığına benzeyen bir ses, «hazır,» diye karşılık verdi.

Ahab, güverteye doğru bağırdı:

«Sandallar denize öyleyse! Ne duruyorsunuz? Hey oradakiler, sandallar denize diyorum!»

Ahab'ın sesi öyle bir gürleyiş gürledi ki, herkes ne denli şaşkın olursa olsun, küpeştenin dışına fırladı. Palanga makaraları döndü; ve üç sandal şappadak denize iniverdi. O sırada gemiciler, başka bir meslekte görülmeyecek bir çeviklikle, kendilerini, hiç sakınmadan, sallanan geminin bordasından, aşağıda çalkalanan sandallara keçiler gibi attılar.

Onlar daha gemiden ayrılmamışlardı ki, dördüncü bir tekne, rüzgâr tarafından gelerek, kıçta gözüktü. Bu sandalda beş yabancı kürek çekiyordu. Arkada dimdik ayakta duran Ahab, Starbuck'ın, Stubb'ın ve

Flask'ın, birbirlerinden iyice ayrılıp daha geniş bir alana dağılmaları için seslendi. Ama gözlerini kara Fedallah'a ve arkadaşlarına dikmiş olan yardımcı kaptanlarla tayfa, bu kumandaya aldırış etmediler.

Starbuck, «Ahab Kaptan..» dedi.

«Yayılın diyorum size!» diye bağırdı Ahab, «Açın sandalları. Sen, Flask, rüzgârdan yana git biraz!»

Küçük Baş-Kütük, dümen olarak kullandığı küreğine sarılarak, keyifli keyifli, «Hay hay, kaptan!» dedi. Sonra gemicilere dönüp, «asılın küreklere!» diye bağırdı. «Ha şöyle! Ha şöyle! Ha gayret! Tam karşımızda fışkırıyor, çocuklar! Asılın küreklere!»

«Bırak artık şu sarı herifleri, Archy.»

«Benim onlara aldırdığım yok. Mr. Flask,» dedi Archy. «Ben bunu biliyordum zaten. Ambardan gelen seslerini duymamış mıydım? Cabaco'ya söylememiş miydim? Ha Cabaco? Bunlar gemiye kaçak binenler, Mr. Flask.»

Stubb, kimi hâlâ kaygılı görünen gemicilere, avutucu, tatlı bir sesle, yavaşça, «çekin, çekin yiğitlerim,» diyordu; «çekin yavrularım, çekin evlâtlarım. Kırsanıza bellerinizi, oğullarım! Ne dalmış bakıyorsunuz öyle? Şu sandaldaki heriflere mi gene? Pöf! Ne var bunda? Beş gemici daha yardımcı gelmiş bize. Nereden gelirlerse gelsinler, size ne? Nerede çokluk, orada şenlik! Çekin öyleyse, hadi çekin. Cehennem sarısı, kükürt rengi mübarek heriflerdir onlar. Ama aldırmayın, iyi çocuktur bu zebaniler. Ha şöyle, ha şöyle. Aferin size! Kürek dediğin böyle çekilir; bin İngiliz lirasına bedel bu çekiş. Hele şuna bak! Bu sildi süpürdü tüm paraları! Çekin aslanlarım! Çekin, ispermeçet yağıyla dolu altın kadeh şerefine! Yaşayın aslan yüreklilerim! Rahat çekin, rahat! Telâş etmeyin, telâş etmeyin. Kırın şu kürekleri, sizi gidi serseriler! Isırsanıza denizi, köpekler! Tamam, tamam, tamam.. Güzel.. Rahat, rahat! Ha şöyle, ha şöyle! Uzun ve güçlü! Açılın biraz, açılın! Hay Allah belânızı versin, keratalar, it oğlu itler! Uyuyorsunuz hepiniz. Yeter horladığınız, sızmış herifler! Çekin! Çekin, çekin diyorum size. Çekemez misiniz? Çekmeyecek misiniz? Akşama sizlere çörek yok çekmezseniz. Çekin de, kırın bir yerlerinizi! Çekin de, fırlasın gözleriniz yuvalarından dışarı.»

Stubb bunu söyledikten sonra, kuşağından keskin bir bıçak çıkardı:

«Çıkarın hepiniz bıçaklarınızı, koyun dişlerinizin arasına da öyle çekin. Ha şöyle, ha şöyle. Tamam; şimdi birşeye benzedi. Haydi, çelik gemli atlarım benim! Yürütün şunu, yürütün şunu, gümüş kaşıklarım benim! Yürütün şunu dişli çarklarım benim!»

Stubb'ın gemiciye verdiği bu söylevin başlangıcını olduğu gibi aldık; çünkü onun özel bir konuşması; hele insanları kürek çekme dinine bağlamak için bir başka türlü vaaz etme yolu vardı. Ama bu vaaz örneğine bakarak, onun adamlarına öfkelendiğini sanmayın. Hiç de öyle değil. Asıl tuhaflığı da buydu Stubb'ın. Tayfasına söylediği en korkunç sözlerde, şakayla öfke garip bir biçimde birbirine karışırdı, öfkesi, sanki şakasına tuz biber ekerdi, öyle ki, bu acayip yalvarmaları duyan her gemici, hem can havliyle, hem de alay olsun diye kürek çekerdi. Üstelik de bunları söylerken Stubb'ın öyle rahat, öyle kaygısız bir hali vardı, dümen küreğini öyle tembel tembel kullanır ve kimi zaman ağzını öylesine açıp esnerdi ki; kaptanlarını böyle görmek, karşıt iki şeyin bir araya gelmesinden doğan bir büyü etkisi yapardı gemicilere. Bir de şu var; Stubb, alayları hep iki ayrı anlam taşıyan garip şakacılardan biriydi; öyle ki, adamları, emirlerine uymakta duraksarlardı çoğu zaman.

Ahab'ın verdiği bir işarete uyarak, Starbuck şimdi çaprazlama, Stubb'ın sandalının önüne doğru gidiyordu. Bir ara, sandallar birbirine sokulunca, Stubb ikinci kaptana seslendi:

«Mr. Starbuck, hey bana baksanıza! Birşey soracağım izninizle.»

Starbuck, başını çevirmeden, «ne var?» dedi.

Çakmak taşı gibi sert yüzüyle Stubb'a bakmıyor; bir fısıltı halinde, ama candan konuşarak, gemicileri coşturuyordu.

«Bu sarı heriflere ne dersiniz?»

«Gemi demir almadan önce gizlice binmişler her nasılsa, (Abanın küreklere çocuklar, abanın!)» (Starbuck, gemicilere alçak, Stubb'a yüksek sesle konuşuyordu.) «Tatsız bir iş, Mr. Stubb. (Hızlı, çocuklar, daha hızlı!) Ama ne yapalım, Mr. Stubb. Hayırlısı! Gemiciler hızlı kürek çekmeğe baksın; üst tarafından Allah kerim. (Dayanın çocuklar, dayanın!) önümüzde variller dolusu ispermeçet var, Mr. Stubb. Siz bunun için geldiniz buralara.

(Çekin, çocuklar!) İspermeçet! İspermeçet! İşimiz bu bizim. Şimdi görevimizi yapıyoruz hiç olmazsa. Görevle kazanç elele bu işte.»

Sandallar birbirinden ayrılırken, Stubb, «evet, evet, ben çakmıştım bu işi.» diye kendi kendine söyleniyordu. «Herifleri görür görmez anladım. Evet ya, işte bu yüzden ikide birde ambara iniyordu demek. Hamur-Surat da uzun zamandır kuşkulanıyordu bundan. Ambarda saklıymış herifler. Bu işin altında da Beyaz Balina olsa gerek. Peki, peki, öyle olsun! Yapılacak şey yok. Öyle olsun! İleri, çocuklar! Bugün Beyaz Balina değil avlayacağımız. Hadi, ileri!»

Bu garip yabancıların, sandalların tam denize indirileceği heyecanlı anda ortaya çıkışları, gemicilerde ister istemez kuruntulu bir şaşkınlık uyandırmıştı. Ama bir süre önce Archy'nin kulağına çarpan sesler konusunda anlattıkları, o sırada pek kimseyi inandırmamakla beraber, gemici arasında yayılmış, onları bu olaya az çok hazırlamıştı. Afallayıp kalmamışlardı hiç olmazsa. Stub'un güven veren açıklaması da, kör inançlara düşmekten şimdilik korumuştu onları. Bununla beraber, bu işde Ahab'ın başlangıçtan beri oynadığı rol üstüne türlü türlü acayip görüşler yürütebilinirdi. Ben kendi hesabıma, o sabah Nantucket'de alaca karanlıkta Pequod'a gizli bindiklerini görür gibi olduğum gizemli gölgeleri ve garip Elijah'ın anlaşılmaz sözlerini anımsadım, ama birşey söylemedim.

Bu arada Ahab, yardımcı kaptanlarının seslerini duyamayacak kadar uzaklaşmıştı. Rüzgârdan yana bir hayli gitmiş, öteki sandalların başına geçmişti. Bu da, adamlarının ne denli güçlü olduklarını gösteriyordu. Bu kaplan sarısı yaratıklar, sanki salt çelik ve balina kemiğinden yapılmıştı. Beş tane demir döven gibi düzenle eğilip kalkıyorlar; her kürek çekişte, sandalı bir Missisippi vapurunun kazanındaki güçle, sulardan dışarıya fırlatıyorlardı nerdeyse. Zıpkıncı yerinde oturmuş kürek çeken Fedallah, kara mintanını çıkarmış, çıplak göğsüyle deniz ufkunun titrek kıvrıntılarına karşı duruyordu. Sandalın öbür ucunda Ahab, dengesini yitirmemek için, bir kolunu bir eskrimci gibi arkasında tutmuş, dümen küreğini kullanıyordu. Beyaz Balina bacağını koparmazdan önce, denize indirilen sandallarda binlerce kez yaptığı bu işte gene de sapasağlamdı. Birden, gergin kolunu bir tuhaf oynattı, havaya kaldırdı. Aynı anda beş kürek de havaya dikildi. Sandal da, içindekiler de, suyun üstünde kıpırdamadan kaldılar. Arkadan gelen iki sandal da hemen durdu. Balinaların mavi sulara,

gelişigüzel, nasıl daldıklarını kimse farketmemiş; ama Ahab daha yakında olduğu için göreceğini görmüştü.

Starbuck, «herkesin eli küreğinde olsun!» diye bağırdı. «Sen Queequeg, ayağa kalk!»

Sandalın burnundaki üç köşe yüksek yere çeviklikle fırlayan Queequeg, orada dimdik durdu; gözlerini olanca dikkatiyle balinaların son görüldükleri yere dikti. Starbuck da, teknenin kıçında, aynı üç köşe yüksek yere çıkmış, dalgalarda ceviz kabuğu gibi oynayan sandalda, soğukkanlı ve çevikçe dengesini bularak, denizin kocaman mavi gözüne sessizce bakıyordu.

Biraz ötede Flask'ın sandalı da, soluğunu kesmiş gibi kıpırdamadan duruyordu. Flask arkada, zıpkın ipinin sarılmasına yarayan birkaç ayak yüksekliğinde bir babanın üstüne korkusuzca çıkmıştı.

Babanın tepesi, bir insan avucundan daha geniş değildi. Flask bunun üstünde, iyice batmış bir geminin direk başındaki bir gözcü gibi duruyordu. Baş-Kütük ufak tefekti ama, küçük Baş-Kütüğün hırsı boyundan çok büyüktü ;onun için bu babadan da daha yüksek bir yerde olmak, istiyordu.

«Üç dalga ötesini göremiyorum. Bir kürekçi gelsin oradan, sırtına çıkıp bakayım.»

Bunu duyunca Daggoo, elleriyle dengesini bulmak için sandalın her iki yanına tutunarak, hızla arkaya kaydı; sonra dimdik durup, geniş omuzlarını bir heykel kaidesi gibi Stubb'ın önüne getirdi.

«Bu da bir çeşit direk başı. Buyrun, çıkın,» dedi.

«Elbette çıkarım; eyvallah dostum. Ama keşke elli ayak daha uzun olsan.»

Dev gibi zenci, ayaklarını sandalın karşılıklı iki kalasına iyice dayayarak ve biraz eğilerek, açık avucunu Flask'ın ayağına doğru uzattı; onun elini de yakalayıp, kuş kanatlarıyla süslü kafasına koydu, dördüncü kaptana sıçramasını söyledi sonra, ustaca bir devinimle, küçük adamı sağ salim omuzlarına yerleştirdi. Şimdi Flask yukarlarda ayakta duruyor; Daggoo'nun havaya kaldırdığı koluna, bir çeşit parmaklığa tutunur gibi tutunuyordu.

Alabildiğine hain bir denizde, en beklenmedik dalgaların salladığı bir teknede, bir balina avcısının ne rahat ve kaygısız bir ustalıkla ayakta dimdik durduğunu görmek, bir acemiyi her zaman şaşırtan, aklın almayacağı birşeydir. Hele böyle bir sandalda bir adamın, babanın üstünde başı dönmeden durduğunu görmek, daha da garipti; Ama bunların en garibi, küçük Flask'ı dev gövdeli Daggoo'nun sırtında görmekti. Soylu zencinin, serinkanlı, kayıtsız, rahat ve akıllara durgunluk veren barbarca haşmeti ve güzel gövdesi, denizin salıntılarıyla tam bir uyum içindeydi. Geniş sırtında, açık sarı saçlı Flask, bir kar öbeğine benziyordu. Binek, binicisinden daha yakışıklı görünüyordu. Çevik, telâşlı, yaygaracı küçük Flask, arada bir sabırsızlanıp tepiniyordu; ama zencinin görkemli göğsünü kıpırdatmıyordu bile bu tepinmeler. Ben, Hırs ile Gururun da dünyamızın gürbüz ve cömert toprağında böyle tepindiğini; toprağın ise, hiç aldırmadan kendi sularının ve mevsimlerinin akışı içinde sürüp gittiğini gördüm.

Üçüncü kaptan Stubb'a gelince, uzaklara bakarken hiç de telâş göstermiyordu o. Balinalar belki de korkudan değil de, kendiliklerinden dalmışlardı. Böyle dalışlarda ise, Stubb piposunu yakıp beklerdi her zaman. Şimdi de, şapkasının kurdelesine bir tüy gibi taktığı piposunu eline aldı, içine tütün doldurdu, baş parmağıyla sıkıştırdı; ama kibriti, zımpara kâğıdı gibi sert avucuna tam sürtüp yakmıştı ki, gözleri rüzgârdan yana iki yıldız gibi dikili duran zıpkıncı Tashtego, gözetleme yerinden şimşek gibi atlayıp, heyecanla bağırdı:

«Asılın küreklere, asılın! ileri! İşte karşıdalar!»

Bir kara adamı için, görünürde balina değil, ringa balığı bile yoktu; yalnız bulanıkça, yeşilimtrak beyaz bir su parçası ve üstünde de rüzgârda dağılan büyük dalgaların köpüğü gibi incecik serpintiler . Hava orada birden titreşiyor, tın tın ötüyordu sanki; kızgın demir parçalarının üstündeki hava gibi. Bu dalgalanan, titreşen havanın; bu ince su tabakasının altında, balinalar yüzüyordu. Denizin içinden püskürttükleri suların serpintileri, havada uçuşan habercileriydi onların.

Şimdi sandalların dördü, çala kürek, bu bulanık hava ve su bölgesinin ardına düşmüştü. Ama bu bulanık hava ve su, önlerinden akıp gidiyordu, dağlardan hızla inen bir selin birbiriyle kaynaşan kabarcıkları gibi.

Starbuck, bir pusulanın iki ibresi gibi şaşmaz gözlerini, puruvadan öteye dikmişti; bir yandan da, çok kısık, ama yoğun, keskin bir sesle, «asılın, küreklere, canım evlâtlarım,» diye fısıldıyordu. Gerçi Starbuck, susan tayfasına fazla bir şey söylemiyordu ama; ikinci kaptanın fısıltıları, boğuk buyrukları, ya da yumuşak yalvarmaları bu sessizliği bozuyordu ara sıra.

Yaygaracı küçük Baş-Kütüğün sandalında ise, bambaşka bir hava esiyordu:

«Bağırın çağırın, birşeyler söyleyin aslanlarım. Bağırıp küreklere asılın, yıldırımlarım benim! Şunların kara sırtlarına çıkarın beni çocuklar! Çıkarırsanız, Martha's Vineyard'daki çiftliğim sizin olsun, çocuklar! Karım da, çocuklarım da sizin olsun! Hadi, hadi! Hey Tanrım, hey ulu Tanrım! Deli olacağım, deli! Hey Tanrım, hey ulu Tanrım! Deli olacağım, deli! Bakın! Şu beyaz sulara bakın!»

Baş-Kütük böyle bağıra çağıra, şapkasını ayaklarının altına aldı, üstünde ter ter tepinip ta uzaklara fırlattı. Sonunda, çayırlarda azmış bir tay gibi, sandalın kıçında hoplayıp zıplamaya başladı.

Hemen arkalarından gelen Stubb, yakmadığı piposu dişlerinin arasında, ağır ağır, filozofça konuşuyordu:

«Şu herife bakın hele. Kaçırmış bu Flask, vallahi kaçırmış! Kaçırmış mı? Bırakın kaçırsın kaçırabildiği kadar. Siz çekin keyifli keyifli, haydin canlar! Akşam yemeğine pasta var sizlere. Keyifli çekin diyorum size. Çekin bebelerim, çekin yavrularım, çekin! Nedir bu telâşınız? Yavaş yavaş, hiç durmadan çekin, yiğitlerim. Çekin, hiç durmadan çekin, işte o kadar. Bel kemiklerinizi çatlatın, ikiye bölün ağzınızdaki bıçağı. İşte o kadar! Acele etmeyin diyorum size, acele etmeyin de, şişirin patlatın akciğerinizi, karaciğerinizi!»

Ama gizemli Ahab'ın, o kaplan sarısı adamlarına söylediklerini burada size iletmemem daha iyi olur; çünkü sizler, Tanrının mutlu ülkelerinde, kutsal bir ışığın altında yaşıyorsunuz. Ahab'ın, kasırgalı alnıyla, kızıl ölümlü gözleriyle, köpükten birbirine yapışmış dudaklarıyla avını kovalarken söylediklerini yalnız kötü denizlerin imansız köpek balıkları duymalı.

Bu arada sandallar uçar gibi gidiyordu. Flask ikide birde, «bu balina» diye uydurma bir canavarın lâfını ediyor; bu balinanın, kuyruğuyla sandalın puruvasına sataştığını söylüyordu. Flask'ın bu coşkun sözleri öyle doğru gibiydi ki, adamlarının bir ikisi, ürkek ürkek arkalarına baktılar. Oysa tüm kurallara aykırıydı bu; çünkü kürekçilerin gözleri kapalı, başları önlerinde olması gerekti; böyle belâlı anlarda, onların yalnız kulakları ve kolları işleyecekti.

İnsanı şaşkına çeviren, ürküten bir sahneydi bu: Güçlü denizin geniş kabartıları; uçsuz bucaksız bir meydanda yuvarlanan dev gülleleri andıran dalgaların, sandal bordalarında çıkardığı boğuk uğultular; keskin bir dalganın sırtında, nerdeyse ikiye biçilecekmiş gibi, sandalın bir an durup bekleyişi; sonra birden suların uçurumuna derin derin dalıverişi; karşı tepenin sırtına çıkabilmek için, sandalların yeniden mahmuza, kamçıya davranışları; yeniden, öbür yamaçtan aşağı kızakla kayar gibi, dikine kaymaları.. Tüm bunlar-gözcülerin, zıpkıncıların bağırışmaları; kürekçilerin heyecanlı solumaları; çığlıklar atan yavrularına doğru koşan bir yaban tavuğu gibi, sandallarının ardından pupa yelken, gelen fildişi Pequod’un eşsiz güzelliğiyle birleşip, deli ediyordu insanı.

Ne karısının koynundan ayrılıp, kendini ilk savaşın coşkunluğuna atan acemi bir asker, ne de öbür dünyada tanımadığı ilk ruha rastlayan bir ölü duyabilir, avladığı ilk balinanın büyülü ve allak bullak sularında kürek çeken bir adamın duyduğu derin ve garip coşkuları..

Kara bulutların denize salladığı gölgeler içinde balinaların üstünde kaynaşan ak sular gittikçe daha iyi görünüyordu. Su püskürtülen artık birbirine karışmıyor, sağa sola doğru birbirinden ayrılmaya başlıyordu. Balinaların dümen suları birbirinden ayrılıyor gibiydi. Sandallar da iyice yayıldılar. Starbuck, doğru rüzgâr altına giden üç balinayı kovalamaya başladı. Yelkenimizi açtık ve gittikçe artan rüzgârlarla, sandalımız büsbütün hızlandı. Az sonra öyle çılgınca ilerlemeye başladık .ki, ıskarmozlardan çıkmasınlar diye, kürekleri daha çabuk işletmek zorunda kaldık.

Derken, büyük bir sis bulutu içine girdik; ne gemiyi görebiliyorduk artık, ne de öteki sandalları.

Starbuck, yelkenin iskotasını çekerek, «asılın, çocuklar,» diye mırıldandı. «Bora patlamadan önce, bir tanesini haklayabiliriz. Bakın, beyaz sular şurada! Yaklaştık! Daha çabuk!»

Az sonra, sağımızdan solumuzdan, arka arkaya gelen iki çığlık, öteki sandalların da balinalara yaklaştığını haber verdi. Bu çığlıkları duyar duymaz, Starbuck, bir şimşek hızıyla fısıldadı:

«Kalk ayağa!»

Queequeg, zıpkını elinde, fırladı kalktı.

Kürekçilerin hiçbiri yanıbaşımızdaki ölüm tehlikesini görmediler ama, ikinci kaptanın dik bakışlarından ve gergin yüzünden, en belâlı anın geldiğini anladılar. Elli filin birden yuvarlanmasını andıran korkunç bir uğultu geliyordu sulardan. Bu arada sandal, sisin içinde, azgın yılanlar gibi baş kaldıran dalgaları yara yara ilerliyordu.

«işte sırtı. Şurada, şurada! Kondur şuna bir tane!» diye fısıldadı Starbuck.

Sandaldan ıslık gibi bir ses kopuverdi. Queequeg'in zıpkınıydı bu. Ve birden sandal, görülmez bir elle kıçtan itilip kakılmış, önden de bir kayaya çarpmış gibi oldu. Yelken gümbür gümbür çöktü. Yanıbaşımızdan kızgın bir buhar fışkırdı. Depreme benzer birşey altımızdan paldır küldür geçti. Gemicilerin soluğu kesilivermişti nerdeyse. Kendimizi -birden yoğurt gibi kabaran bembeyaz suların içinde darmadağınık bir halde bulduk. Bora, balina ve zıpkın birbirine karışmış ve zıpkının sadece sıyırdığı balina, kurtulup kaçmıştı.

Sandal iyice sulara batmış, ama kurtulmuştu gene de. Çevresinde yüzerek küreklerimizi topladık; onları sandala atıp tekneye tırmandık. Oturduğumuz yerde dizlerimize kadar su içindeydik; çünkü tekne yarısına kadar su doluydu. Denizlerin dibinden yükselen bir mercan kayalığın üstünde oturakalmış gibiydik dalgalar arasında.

Rüzgâr arttıkça arttı; dalgalar kalkanlarını birbirine çarptılar. Kasırga, ıssız çayırlar ortasında beyaz bir ateş gibi, uğulduyor, kükrüyor, çatır çatır çevremizi sarıyordu; yanmadan yanıyorduk bu yangının içinde; ölümün ağzında ölümsüzdük. Boşuna bağırdık durduk öteki sandallara. Böyle bir borada onlara seslenmek, alev saçan bir fırının bacasından aşağı seslenmek

gibi birşeydi. Bu arada üstümüzden uçup geçen bulutlar, sandalı sarsan köpükler ve sis, yaklaşan geceyle gittikçe kararıyordu. Gemiden eser yoktu ortada Azgın deniz, sandaldaki suları boşaltmak için gösterdiğimiz tüm çabaları boşa çıkarıyordu. işe yaramaz küreklerimize birer cankurtaranmış gibi sarılmıştık. O sırada Starbuck, su geçirmez kibrit kabını çıkarıp bir hayli uğraştıktan sonra feneri yakabildi; bir değneğin ucuna takarak Queequeg'e uzattı. Queequeg de o ıssız bucaksız ıssızlığın içinde bu zavallı ışığı, bir umut bayrağı gibi tutarak oturuyordu. İmansızlığın timsali olan bu adam, bu umutsuzluğun ortasında, kendi de umutsuz olarak, umudu tutuyordu elinde.

Kemiklerimize değin işleyen sular içinde, soğuktan titreye titreye, öteki sandallardan da gemiden de umudumuzu keserek, gün doğarken gözlerimizi havaya kaldırdık. Deniz hâlâ sis içindeydi. Sönmüş fener, sandalın dibine atılmış duruyordu. Queequeg birdenbire ayağa fırladı ellerini boru gibi kulağına koyup dinledi. Fırtınanın bastırdığı bir gıcırtı, halat ve direk sesine benzer hafif bir gıcırtı duyduk hepimiz. Bu gıcırtı gittikçe yaklaştı ve koskoca bir hayalet, yoğun sisleri yardı. Korkudan hep denize atladık: Pequod olanca heybetiyle karşımıza çıkmıştı; aramızda bir gemi boyu mesafe vardı ancak.

Bir an sandalımızın geminin önünde, bir çağlayanın dibindeki yonga parçası gibi, dalgalarda bomboş sallandığını gördük. Sonra koca tekne üstüne bindirir gibi oldu ve yarı batmış sandal geminin arkasında kaldı. Gene sandala doğru yüzdük; dalgalar da ondan yana attı bizi. Sonunda bizi sağ salim gemiye çıkardılar. Bora patlamadan önce öteki sandallar, balinalara bağlı halattan kesip tam zamanında gemiye dönmüşlerdi. Pequod bizi bulmak umudunu yitirmişti; ama bir küreğe, bir zıpkın sapına rastlamak, battığımıza bir kanıt bulmak amacıyla dolaşıyordu oralarda.

BÖLÜM XLIX SIRTLAN

Yaşam dediğimiz bu acayip, bu karmakarışık işle, öyle garip anlar olur ki, insan şu koca evreni büyük bir şaka olarak görür. Bu şakayı pek anlamasa bile, kendisiyle alay edildiği kuşkusuna düşer. Gene de yürekli kalır, tartışmayı doğru bulmaz. Tüm bu olan bitenleri tüm inançları, tüm din ve mezhepleri, görülür ya da görülmez her şeyi, ne denli kaskatı, ne denli yamrı yumru da olsa yutar; sindirme gücü çok gelişmiş bir deve kuşunun, mermileri ve çakmak taşlarını yuttuğu gibi küçük zorlukları ve üzüntüleri, beklenmedik felaket korkularını, elini kolunu ya da canını yitirme tehlikelerini; tüm bunları ve ölümü bile, gözle görülmeyen ve sağı solu belli olmayan o koca şakacının, gülerek attığı birer şamar, keyifli birer sille sayar. Söylediğim bu garip duygu, yalnız en zor durumlarda gelir insana. Bu duygu kuşku duymadığımız öyle bir anımızda yakalar ki bizi, biraz önce pek önemli saydığımız bir şey, büyük şakanın ancak bir parçası gibi görünür bize o anda. Bu rahat, bu kaygısız serdengeçtiliği yaratmak için de, balina avcılığının belâları birebirdir. Pequod'un seferine ve bu seferin amacı olan büyük Beyaz Balina'ya bu felsefeyle bakmaya başlamıştım artık.

Beni son olarak güverteye çıkardıkları sırada, ceketimin sularını silkerken, «Queequeg,» dedim, «Queequeg, sevgili dostum, sık sık olur mu böyle şeyler?»

Benim gibi sırılsıklam olan arkadaşımın hiç heyecan göstermemesinden anladım ki böyle şeyler sık sık olurmuş.

Yağmurun altında muşambasını iliklemiş, rahat rahat piposunu içen üçüncü kaptana dönüp, «Mr. Stubb,» dedim. «Mr. Stubb, anımsadığım kadarıyla siz, ikinci kaptan Mr. Starbuck'ın, tanıdığınız balinacıların en dikkatlisi, en uyanığı olduğunu söylemiştiniz. Anlaşılan, sis ortasında yelken açıp, uçar gibi giden bir balinanın körü körüne ardına düşmek, dikkatli davranmanın daniskasıdır sizce!»

«Ne sandın ya! Horn Burnu açıklarında, bir kasırganın ortasında, su alan bir gemiden balina sandalı indirmişlerdenim ben!»

Yakında duran Baş-Kütüğe dönerek, «Mr. Flask,» dedim, «Siz bu işleri bilirsiniz, benim ise aklım ermez. Mr. Flask, ne olur söyler misiniz bana, bir balinacının, bel kemiğini kırarcasına kürek çekip, kendini sırtüstü, gerisin geri ölümün ağzına atması şart mıdır bu işde?»

«Daha kısa söyleyemez miydin bu lâfı? Şarttır elbette. Sandaldakilerin, gerisin geri değil de, kürekleri siya ede ede balinanın yüzüne karşı gitmelerini görmek isterdim! Ha ha! Balinayla yüzyüze iyi bakışırlardı!»

Yan tutmayan üç tanık, durumu bana olduğu gibi anlatmış oluyordu böylece. Fırtınalar, batmalar, sular içinde gecelemeler, balina avcısının yaşantısında sık sık rastlanan şeyler olduğuna göre; balinanın zıpkınlandığı ve tehlikelerin en büyüğüyle karşılaştığım bir anda, canımı sandala kumanda edenin buyruğuna vermem gerektiğine göre; kumanda eden, deliler gibi tepine tepine sandalı tam o anda alabora edebilecek kadar kendinden geçtiğine göre; bizim başımıza gelen felâket, Starbuck’ın boraya meydan okurcasına balinanın üstüne saldırmasından ileri geldiğine göre; Starbuck ise, balinacılar arasında çok dikkatli bir adam diye ün saldığına göre; ben de bu dikkatli, hem de çok dikkatli Starbuck’ın sandalında çalışacağıma göre; ve Beyaz Balina avında şeytanın ta kendisini avlamaya gittiğimize göre; düşündüm taşındım, aşağı inip, kabataslak bir vasiyetname hazırlamaktan başka çarem olmadığını anladım.

«Queequeg» dedim, «gel benimle. Benim hukuk danışmanım, noterim ve mirasçım olacaksın.»

Denizcilerin durmadan vasiyetnamelerini yazmaya kalkmaları tuhafınıza gidebilir. Ama bu eğlenceden en çok hoşlanan onlardır. Denizde, benim yaptığım dördüncü vasiyetname olacaktı bu. Vasiyetname töreni bitince, rahatladım; yüreğimden büyük bir ağırlık kalktı. Bundan sonra yaşayacağım günler, Lazarus’un ölüp dirilmesinden sonra yaşadığı günler kadar keyifli olacaktı. Şu kadar ay ya da şu kadar hafta bedavadan yaşayacaktım bundan sonra. Ölümümü de, cenaze törenimi de sandığıma kilitlemiş, yeni baştan yaşamaya başlamıştım. Dört başı mamur bir aile mezarının parmaklığı arkasına yerleşmiş, vicdanı rahat, sessiz bir hortlak gibi, hoşnut ve kaygısız çevreme bakındım.

Farkına varmadan gömleğimin kollarını dirseğine kadar kıvırarak, «haydi artık yürü bakalım,» dedim; «kılımız kıpırdamadan, ölüme, cehenneme dalalım. Altta kalanın da canı çıksın!»

BÖLÜM L AHAB'IN SANDALI VE TAYFASI FEDALLAH

«Aklın eriyor mu buna, Flask?» dedi Stubb. «Benim bacağım olsa, zor binerdim sandala. Binsem de, ancak su deliğini tahta bacağımla tıkamak için binerdim. Yaman adamdır bu bizim moruk!»

Flask, «bana kalırsa, pek şaşılacak şey değil bu.» dedi. «Bacağı kalçadan kopmuş olsaydı, iş değişirdi o zaman. Tam sakat olurdu. Ama şimdi dizi var nasıl olsa, bacağının yarısı da sağlam, biliyorsun.»

«Bilmiyorum, iki gözüm. Diz çöktüğünü görmedim ki hiç!»

Timurlenk’in askerlerinin, yaşlı gözlerle, komutanlarının paha biçilmez canını savaşın ön saflarında tehlikeye atmasının doğru olup olmadığını tartıştıkları gibi; balina avının ne olduğunu yakından bilenler arasında, seferin başarısı için yaşaması çok önemli olan kaptanın, avda canını tehlikeye sokması doğru mudur diye sık sık tartışmalar olur.

Üstelik Ahab ile ilgili bu durumun başka bir yanı da vardı: İki bacağı olan bir adamın bile, tehlike anlarında, zor ayakta duran bir yaratık olduğunu düşünürsek; balina avının her zaman büyük ve görülmedik zorluklarını, her anın tehlikelerini de hesaba katarsak; sakat bir adamın balina sandalına binmesinin doğru olup olmadığı bir tartışma konusu olabilir. Pequod'un sahiplerinin de bunu doğru bulmayacaktan besbelliydi.

Avın az çok tehlikesiz anlarında. Ahab’ın sandala binmesine, av yerine yakın bulunup gereken emirleri verebilmesine, dostlarının bir diyeceği yoktu; bunu biliyordu Ahab. Ama kendi kumanda ettiği bir sandalı olsun, üstelik de bu sandalda gemiye yazılı tayfa dışında beş kişi çalışsın - böyle aşırı işlerin Pequod'un sahiplerinin aklından bile geçmeyeceğini daha da iyi biliyordu. Onun için böyle bir şey istememiş, bunun sözünü bile etmemişti. Ama kendi başına, gereken önlemleri de almıştı. Cabaco işi sezip de, bu kuşkusunu gemide yayıncaya dek, tayfa hiçbir şeyin farkına varmamıştı. Limandan biraz uzaklaştıktan sonra, töre gereği balina sandalları hazırlanmaya başlanınca, Ahab’ın, yedek sandallardan biri için ara sıra kendi eliyle iskarmoz yaptığı; hattâ sandalın önündeki zıpkın halatının geçtiği yere sokulan küçük tahta çivileri dikkatle yonttuğu görüldü.

Sandalın içindeki kaplamaya, sandalın dibine, belki fildişinden ayağının ucunu daha rahat dayamak üzere bir ek kaplama vurdurmuş; sandalın puruvasına da, balinaya zıpkın atarken dizin dayanmasına yarayan ve koç boynuzu denilen yatık tahta parçasını çakarken özel bir titizlik göstermişti. Sık sık bu yedek sandala biniyor, tek dizini koç boynuzundaki oyuğa dayıyor; bir çelik kalemle, oyuğun şurasını burasını düzeltiyordu. Tüm bunlar görülünce, herkeste bir merak uyanmıştı. Ama bunları, son Moby Dick avına hazırlık sanmıştı herkes; çünkü Kaptan Ahap, korkunç canavarı kendi eliyle avlayacağını açığa vurmuştu. Ama bu işde başka gemicileri kullanacağı kimsenin aklından bile geçmemişti.

O kiralık hortlakların gemiciler arasında uyandırdıkları şaşkınlık çabuk geçmişti; çünkü bir balina gemisinde hiçbir şeye uzun süre şaşılmaz. Yasa dışı insanları öteden beri taşıyan balina gemilerine, dünyanın bilinmedik köşelerinden bucaklarından, en acayip ulusların öyle akıl almaz kalıntıları dolar ki; bu gemiler, geçtikleri yerlerde, batmış başka gemilerin kalaslarına, direklerine ve küreklerine tutunarak açık denizlerde çalkalanan; ya da balina sandallarında, kayıklarda, yarı batmış Japon yelkenlilerinde ve buna benzer daha birçok şeyin üstünde, öyle acayip yaratıklar bulurlar ki, şeytanın kendisi, önce güverteye tırmanıp, sonra kaptanla bir çift lâf etmek için kamaraya inmeye kalksa, gemiciler arasında pek. heyecan yaratmaz bu durum.

Her neyse, bu hortlaklar, hepimizden biraz ayrı olmakla beraber, gemiciler arasında yerlerini bulmakta gecikmediler. Yalnız Fedallah, sarıklı adam, sonuna dek bir sır kaldı. Nereden çıkagelmişti bu adam? Hangi bilinmez bağlarla Ahab’ın alınyazısına bağlanmıştı? Hem de Ahab’ın üstünde belli belirsiz bir çeşit etkisi olacak kadar? Nasıl olur da böyle bir adam Ahab’a söz geçirebilirdi? Kimsenin aklı almıyordu bunları. Onun için de kayıtsız kalamıyorduk Fedallah’a. Yumuşak iklimlerin uysal ve uygar insanları, böyle bir yaratığı ancak düşlerinde görebilirlerdi; o da yarım yamalak. Uygar Asya’nın değişmez insanları arasından çıkabilirdi böyleleri. En çok da Asya’nın doğusundaki adalardan. O ıssız, oldum olası aynı kalmış topraklarda, bugün bile, ilk insan kuşaklarının gizemli örnekleri görülebilir. Onlar arasında, ilk insanın anısı canlıdır henüz. Onun soyundan geldikleri halde, nereden geldiklerini bilmeyen bu adamlar, birbirlerine birer hortlak gibi bakarlar ve aya güneşe niçin yaratıldıklarını

sorarlar. Oysa Kutsal Kitabın Tekvin bölümünde, meleklerin insan kızlarıyla evlendikleri yazılıdır; ve Hıristiyanların kutsal, kitaplarını tanımayan hahamlara göre, şeytanların bile yeryüzünde sevgilileri olmuştur.

BÖLÜM LI FIŞKIRAN HAYALET

Günler, haftalar geçti. Fildişi Pequod yelkenlerini açmış, dört ayrı av alanında ağır ağır dolaşmıştı. Asor Adaları açıklarında, Verde Burnu açıklarında, Rio de Plata'nın denize döküldüğü yerin yakınlarında ve Saint-Helena adasının güneyine düşen, sınırları tam belli olmayan bir bölgede dolaşmıştı.

Bu son söylediğim sularda yüzüyorduk. Ay ışığıyla yıkanan durgun gecede, gümüş tomarları gibi yuvarlanan dalgalar, usul usul kaynaşmalarıyla bir ıssızlıktan fazla gümüşten bir sessizlik yayıyorlardı dört bir yana. İşte böyle sessiz bir gecede, geminin beyaz köpüklü puruvasının çok ötelerinde, gümüş gibi bir fışkırtı gördük. Ay ışığının aydınlattığı bu fışkırtının, dünyamızla hiçbir ilişiği yoktu sanki. Bir tanrı dalgalar arasından ışıl ışıl yükselmişti sanki. Bunu ilk haber veren Fedallah oldu. Çünkü böyle mehtaplı gecelerde direk başına çıkıp, gündüzmüş gibi, gözünden bir tek şey kaçırmayarak nöbet tutmayı alışkanlık haline getirmişti. Gelgelelim geceleyin sürülerle balina görüldüğü halde, bunları avlamak için denize sandal indirmeyi göze alan balinacı binde birdi. Bu yaşlı Doğuluyu en olmayacak bir saatte, tepelerde, direğin başına bir kuş gibi konmuş, sarığının beyazlığı gökte ay ışığına karışmışken gören gemicinin heyecanını bir düşünün. Hele bu adam, geceler gecesi yukarda hiç sesini çıkarmadan durduktan sonra, birden, ötelerden gelir gibi bir sesle ay ışığındaki gümüş fışkırtıyı haber verince, yatan tüm gemiciler, geminin direğine bir melek konmuş da, aşağıdaki ölümlü insanlara sesleniyormuş gibi, ayağa fırladılar. «Fışkırıyor!» Kıyamet günü borusu çalsa böylesine ürperemezlerdi. Ama gene korkudan fazla sevinçti duydukları. Gecenin bu olmayacak saatinde böyle bir çığlık, gemiciyi öyle delice coşturdu ki, gemide herkes kendiliğinden sandalları indirmeye can attı.

Ahab, tuzla ama sendeleye sendeleye güvertede yürümeye başlayarak, babafingo, kontra-babafingo ve cunda yelkenlerinin açılmasını emretti. En usta dümenci iş başına çağrıldı; tüm direklere gözcüler konuldu; ve gemi pupa yelken ilerledi. Kıç küpeşteden gelip de bunca yelkeni şişiren rüzgâr, gemiyi havalara uçurmak istercesine, garip garip esiyordu. Dümdüz giden

geminin güvertesi, sulardan sıyrılıp havalanacaktı nerdeyse. Ok gibi fırlayan Pequod'da birbirine zıt iki güç savaşıyordu sanki: Biri onu göklere sürüklüyor, öteki de ufukta bir yere doğru çekip rotasından ayırmak istiyordu. O gece Ahab'ın yüzüne bakan, onda da iki gücün çatıştığını görebilirdi. Canlı bacağı güverteyi diri adımlarla gümbürdetiyor; ölü bacağı ise, bir tabuta vurulurcasına sesler çıkarıyordu. Bu yaşlı adam ölümün de üstünde yürüyordu, yaşamın da, ama geminin hızına karşın, gemicilerin dört bir yana oklar gibi fırlatılan keskin gözlerine karşın, gümüş fışkırtı bir daha görülmedi o gece. Her gemici onu bir tek kez görmüştü, iki kez değil.

Gece yarısı fışkırtısı neredeyse unutulmuşken, birkaç gün sonra, aynı sessiz saatte gene herkesçe görüldü. Ama yelken açıp üstüne yürününce, yoklara karıştı yeniden. Üstüste birkaç gece aynı şey olunca, kimse aldırış etmedi artık; ama gene de şaştık bu işe. Ay ışığında, kimi zaman da yıldızların altında, tek başına göklere fışkıran bu püskürtü, bir, iki, ya da üç gün yokoluyor; sonra bizi enginlere, gittikçe daha ileriye, daha ileriye çekmek istercesine, yeniden karşımıza çıkıyordu.

Denizcilerin o çok eski boş inançları ve Pequod'u saran gerçekötesi hava yüzünden, kimi gemiciler, birbirinden ne denli uzak yerlerde ve zamanlarda olursa olsun, yanına bir türlü yaklaşılmayan bu fışkırtıyı hep aynı balinanın çıkardığına ve bu balinanın da ancak ve ancak Moby Dick olabileceğine yemin ediyorlardı. Bir görünüp bir yokolan bu hayalet, uzun süre gemide garip bir korku da yarattı. Bu deniz canavarı, bizi haince ardından sürükleyecek; sonra üstümüze saldırıp bu uzak ve yabanıl denizlerde bizi paramparça edecekti sanki.

Belirsiz oldukları kadar derin olan bu geçici korkular, havayı ve suları kaplayan huzur içinde büsbütün artıyordu. Tüm bu güzel maviliğin altında şeytanca bir büyü vardı kimine göre. Günler günü suların bezdiresiye tatlı ıssızlığı içinde yüzdük. Bizi öcümüzden ayıran denizler, puruvamızın önünde hiçbir canlılık izi taşımayan bomboş bir dünyaydı sanki.

Ama sonunda doğuya dümen kırıp da Umut Burnu rüzgârlarının uğultularına girdiğimiz; dalgalı denizlerde batıp çıkmaya başladığımız; Pequod fildişleriyle kasırganın göbeğine saldırarak karanlık suları öfkeyle boynuzlayıp da, küpeştelerin üstünde köpükler, gümüşler, yongalar gibi

savrulduğu sırada; içinde bulunduğumuz bu kavsetli boşluk sona erdi. Ne var ki, daha da korkunç şeylerle karşılaştık bu kez.

önümüzdeki sularda, şuradan buradan garip balıklar fırlıyor; arkamızda sürüyle gizemli deniz kargaları uçuşuyordu. Her sabah istralyalara dizi dizi konan bu kuşlar, tüm bağrışmalarımıza karşın, uzun süre halatlara yapışıp kalıyorlardı; sanki Pequod akıntıya kapılmış, içinde insan kalmamış, ölüme giden bir gemiymiş de, bu yurtsuz kuşlara yuva olacakmış gibi. Deniz kabarıyor, kabarıyor, durmadan kabarıyordu; uçsuz bucaksız sular bir yürekmiş de, günahların acıları ve bunalımlarıyla doluyormuş gibi..

Sana Umut Burnu derler ya, eskisi gibi Dert Burnu deseler daha yerinde olur. Uzun süre bizi saran kalleş sessizliğin büyüsünde kaldıktan sonra, kendimizi bu kıvranıp duran sularda bulduk. Balık ve kuş biçimine giren suçlu varlıklar, hiçbir limana varmak umudu olmadan bu sularda hep yüzmeye, ufuksuz kara havada hep kanat çırpmaya mahkûmdurlar. Bu arada, o ıssız püskürtü, hep kar gibi dingin ve beyaz, havaya tüyler savuran bir çeşme gibi arada sırada görülüyor; sanki, gel gel, diyordu bize.

Doğanın bu kara günleri boyunca, Ahab, sırılsıklam ve tehlikeli güvertede hemen her zaman kumanda başında, kaşvetli bir somurtkanlık içinde duruyor; yardımcı kaptanlarla eskisinden daha da az konuşuyordu. Böyle fırtınalı havalarda, güvertede ve direklerde her şeyi sağlama bağladıktan sonra, rüzgârın dinmesini bekleyen gemiciler de, alınyazısına boyun eğiyorlardı. Ahab, fildişi bacağı her zamanki deliğinde, bir eli sıkı sıkı çarmıkta, saatlerce ve saatlerce rüzgâra doğru bakar dururdu; arada bir kasırga gibi esen karlar, kirpiklerini dondurup birbirine yapıştırırdı nerdeyse. Geminin başında patlayan azgın dalgalardan kaçanlar, ortadaki güvertenin küpeşteleri boyunca sıralanırlar; saldıran sulardan daha iyi korunabilmek için, bir ucu trabzanlara bağlı bir çeşit izbarço bağlarını bellerine dolarlar, bu gevşek kuşağın içinde sallanıp dururlardı. Kimse kimseyle pek konuşmaz; ve sessiz gemi, balmumundan yapılmış tayfasıyla, dalgaların çılgın cehennem sevinci içinde uçup giderdi. Geceleri denizin çığlıklarına karşı, gemideki insanların sessizliği vardı. Gemiciler izbarço bağlarının içinde hep aynı sessizlik içinde sallanırlar; Ahab hep aynı sessizlik içinde fırtınaya meydan okurdu. Bitkin gövdesi pes dediği zaman bile, dinlenmek için yatmazdı yatağına. Starbuck hiç unutamıyordu: Bir gece, barometreye bakmak için kaptanın kamarasına gittiği sırada, ihtiyarı

yere vidalı iskemlesinde, gözleri kapalı, kaskatı oturur bulmuştu. Çıkarmadığı ceketinden ve şapkasından, fırtınanın yarı erimiş karları ağır ağır damlıyordu yere. Yanıbaşındaki masada, suların yükselip alçalmasını ve akıntıları gösteren daha önceden sözünü ettiğimiz o haritalardan biri açılmış duruyordu. Sıkı sıkı tuttuğu fener sallanıyordu elinde. Dimdik duran gövdesi üstünde, başı arkaya düşmüş; kapalı gözleri tavanda bir merteğe asılı duran «dedikoducuya» (1) dikiliydi.

«Korkunç ihtiyari» diye düşündü Starbuck Ürpererek. «Kasırga ortasında uyurken bile, tuttuğun yoldan ayırmıyorsun gözlerini!»

(1) Kamaradaki pusulaya «dedikoducu» adı verilir; çünkü kaptan dümenin yanındaki pusulaya başvurmadan, geminin rotası konusunda bilgi edinebilir bunun yardımıyla.

BÖLÜM LII ALBATROS

Umut Burnu’nun güney doğusunda, uzak, Crozzett Adaları'nın açıklarında, kuzey balinası avcılarının dolaştığı bereketli sularda bir yelkenli çıktı önümüze: «Goney» adlı bir gemiydi bu. Üstümüze doğru ağır ağır kayıp gelirken ben, ta tepelerde, direk başındaki karga yuvasında. acemi bir balina avcısı için pek önemli bir olayı seyretmenin heyecanı içindeydim. Uzun süre önce limandan çıkmış bir balina gemisi görüyordum.

Dalgaların çarpa çarpa boyasını döktüğü gemi, kumsala vurmuş bir deniz ayısının iskeleti gibi beyazlaşmıştı. Bu hayaletin iki yanı, kızılımtrak pas lekeleriyle yukardan aşağı çizik çizikti; direkleriyle halatları, kırağı sarmış bir ağacın kalın dallarına dönmüştü. Yalnız kısa yelkenini açmıştı. Üç direğinin başlarındaki gözcüler pek acayiptiler. Neredeyse dört yıldır sırtlarından çıkarmadıkları yırtık pırtık yamalı giysileriyle, hayvan postlarına bürünmüşe benziyorlardı. Direklere çivili demir halkalara tutunan bu gözcüler, dipsiz denizlerin üstünde sallanıp duruyorlardı. Gemiler yanyana geçerken, biz yükseklerdeki nöbetçiler birbirimize öyle yaklaştık ki, karşı geminin direklerine atlayabilirdik nerdeyse. Bununla beraber, bu perişan kılıklı balina avcıları, bize dalgın dalgın bakmakla yetindiler. Bir tek söz söylemediler bizimkilere. O sırada, bizim geminin kaptan güvertesinde bir ses yükseldi:

«Hey, gemidekiler! Beyaz Balina’yı gördünüz mü?» Ama yabancı kaptan, beyaz küpeşteden eğilip tam boruyu götürerek bağıracakken, boru denize düştü elinden. Rüzgâr da sert estiği için, sesini bir türlü duyuramadı bize. Gemi uzaklaşıyordu bu arada. Pequod’un gemicileri Beyaz Balina lafı edilir edilmez borunun böyle denize düşmesini bir uğursuzluk saydıklarını sessizce anlatmak istiyorlardı birbirlerine. Ahab bir an durakladı. Bir sandal indirip yabancı gemiye yanaşmaya niyetlenir gibiydi; ama belâlı rüzgâr buna engel oluyordu. Geminin Nantucket’den olduğunu ve yakında limana döneceğini anlayınca, gemi borusunu yakalayıp, esen rüzgârdan da yararlanarak, öbür gemiye doğru şunları bağırdı:

«Hey, karşıdakiler! Burası Pequod! Dünya seferine çıkıyoruz! Söyleyin onlara, bundan sonra gelecek mektupları Pasifik Okyanusu'na göndersinler. Üç yıl sonra dönmezsem, deyin ki mektupları..»

O sırada dümen sularımız birbirine karıştı ve birkaç gündür iki yanımızda rahat rahat yüzüp gelen sürü sürü zararsız küçük balıklar, birdenbire bizi bırakıp, garip bir telâşla öteki geminin önüne ve ardına takıldılar. Eski seferlerinde böyle şeyleri çok görmüş olmalıydı Ahab; ama dünyada ancak bir tek düşüncesi olanlar için en küçük şeyler bile derin anlamlar taşır.

«Benden uzaklaşıyorsunuz ha?» diye mırıldandı sulara bakarak.

Basit görünüyordu bu söz; ama çılgın ihtiyarın o zamana dek hiç açığa vuramadığı umutsuz ve derin bir dert vardı bu sözü söyleyişinde. Sonra, geminin hızını kesmek için dümeni rüzgârdan yana kırmış olan dümenciye döndü, eski aslan kükreyişiyle şu komutayı verdi:

«Çevir dümeni! Dünya seferine çıkıyoruz!»

Dünya seferi! insanın göğsünü kabartıyordu bu! Ama sonunda nereye götürecekti bizi bu yolculuk? Dünyayı çepeçevre dolaştıktan sonra, tam yola çıktığımız yere döneceğimizi biliyorduk yalnız. Kimbilir ne tehlikelerden sonra, arkamızda güvende bıraktığımız, şimdi artık hep önümüzde olacak yere dönecektik.

Bu dünya uçsuz bucaksız bir ova olsa biz de hep doğuya doğru gitsek, yeni yeni topraklara varacağımızı, Siklat ya da Hazreti Süleyman’ın adalarından daha garip, daha büyülü güzelliklere rastlayacağımızı umabilirdik. Ama hayal ettiğimiz o ta uzaklardaki gizlerin ardına düşmekten ne hayır gelebilir? Her insanın yüreğinin önünde ergeç beliren o şeytanimsi hayaleti yakalamak için çektiğimiz işkenceden ne beklenir? Böyle şeylerin peşinde dünyayı dolaşmakla, ya ıssız çıkmazlara sokuyoruz kendimizi, ya da yarı yolda batıp gidiyoruz.

BÖLÜM LIII «GAM»

Ahab'ın sözünü ettiğimiz balina gemisine gitmemesinin ilk akla gelen nedeni şuydu: Rüzgâr ve deniz fırtınaya çevirecek gibiydi. Ama öyle olmasa gene de gitmeyecekti belki; çünkü sonradan buna benzer durumlarda, Ahab gemiye sesleniyor, sorduğuna «hayır» denilince, çekip gidiyordu. Anlaşılan, hırsla aradığı bilgiyi veremeyecek bir yabancı kaptanla, beş dakika bile ahbablık etmek istemiyordu. Ama bunları daha iyi anlamamız için, yabancı denizlerde ve hele ortak av bölgelerinde karşılaşan balina gemilerinin özel gelenekleri üstüne bir kaç söz söylememiz gerekiyor.

New York çevresinde Pine Barrens’de, ya da İngiltere’de aynı derecede ıssız olan Salisbury Ovası’nda, iki yabancı karşılaşırsa; böyle çorak, yabanıl yerlerde birbirlerini görürlerse, canları pahasına da olsa durup selâmlaşmaları, birbirlerinden haber sormaları şarttır; belki bir süre yanyana oturup dinlenirler de. Denizin uçsuz bucaksız Pine Barrens’lerinde ve Salisbury Ovaları’nda karşılaşan; dünyanın öbür ucunda, ıssız Franning Adası ya da uzak King’s Mills açıklarında birbirini gören iki balina gemisinin, sadece selamlaşmakla kalmayıp birbirine yaklaşması, dostça konuşması çok daha doğaldır; hele bu gemiler aynı limandan ise, birbirine verecek ve kendilerini yakından ilgilendiren birçok memleket haberi varsa.

Sefere yeni çıkan gemide, uzun süre yurttan uzak kalmış gemi için mektuplar olabilir. Hiç olmazsa ona, okuya okuya yıprattığı eski gazeteler yerine, bir iki yıllık daha yenileri verilebilir. Buna karşılık sefere çıkan gemi, belki kendisine de av bölgesi olacak bir yer üstüne son bilgileri alabilir. Bu da ayrıca önemlidir o gemidekiler için. Aynı av bölgesinde olup, yurttan aynı yıl boyunca ayrı kalmış balina gemileri için de durum böyledir; çünkü bunlardan biri, şimdi pek uzakta olan bir üçüncü gemiden mektuplar almış olabilir; bu mektuplar arasında, şimdi rastladığı gemiye yollanmış olanlar vardır belki de. Üstelik bu iki geminin kaptanlarıyla tayfası, balina avı üstüne birbirine haberler verip, tatlı tatlı konuşabilirler. Zaten denizciler arasında yalnız karşılıklı sevgi değil; aynı işi yapmanın, aynı yoksulluğa ve tehlikelere katlanmanın verdiği özel yakınlıklar vardır.

Ülkeleri ayrı da olsa pek değişmez bu; hele Amerikalılarla ingilizler gibi, her iki taraf da aynı dili konuşursa... Ama İngiliz balina gemileri pek az sayıda olduğu için, bu türlü karşılaşmalar seyrektir. Karşılaştıkları zaman da bir çeşit çekingenlik vardır arada; çünkü İngiliz dediğin bir hayli içine kapalıdır; Amerikalılar ise bu huyu, kendilerinden başkalarında görmekten hoşlanmazlar. Üstelik İngiliz balinacılar), Amerikan balinacılarına karşı, kendileri başkentte oturuyorlarmış gibi, bir çeşit üstünlük takınırlar; o tuhaf taşralı haliyle, uzun boylu, sıska Nantucket'liyi, deniz köylüsü gibi bir şey sayarlar. İngiliz balinacılarının bu sözde üstünlüğünün ne olduğu pek bilinmez; çünkü İngilizlerin on yılda öldüremediği balinayı, Amerikalılar bir tek günde öldürürler. Ama İngiliz balina avcılarının zararsız bir kusurudur bu; Nantucket'liler kendilerinin de ufak tefek kusurları olduğunu bildikleri için, pek aldırmazlar buna.

Görüyorsunuz ki, denizlerde gezinen gemiler arasında, en çok balina gemilerinin ahbap olmaları beklenir; olurlar da. Ticaret gemileri ise, Atlantik Okyanusu'nun ortasında karşılaşınca, birbirlerine selâm bile vermezler; Broadway caddesinde dolaşan iki züppe gibi, birbirlerini görmemezlikten gelirler; uçsuz bucaksız enginlerin ortasında, olsa, olsa, birbirlerinin donatımına dudak bükerler. Savaş gemilerine gelince, denizde karşılaşacak olsalar, birbirlerine öyle gülünç kırıtmalar, eğilip kalkmalar, bayrak indirip kaldırmalarla selâm verirler ki; bu soytarılıkların altında hiçbir iyi niyet olmadığı hemen anlaşılır. Zenci köleleri taşıyan gemiler ise. birbirlerini gördüler mi, tek düşünceleri bir an önce uzaklaşmak olur. Korsanlara gelince, çapraz kemikli bayraklarla süslü gemilerinin dümen suları çarpazlayınca, ilk soruları şu olur: «Kaç kelle vurdunuz?» Tıpkı balinacıların «kaç varil?» diye sordukları gibi. Korsanlar bu sorularının karşılığını aldılar mı, hemen ayrılırlar; çünkü her iki gemi de, birbirlerinin kötülüklerini yakından görmek istemeyen cehennemlik heriflerle doludur.

Şimdi bir de balina gemisini düşünün! O dürüst, o gösterişsiz, o konuksever, o dost, o babacan gemiyi! Hava ayrıca kötü değilken başka bir balina gemisine rastlayınca ne yapar o? öyle bir şey yapar ki, öteki denizciler bunun adını bile duymamışlardır. «Gam» yapar. Bunu başka gemiler duymuş olsa bile, bir alay konusu olur onlar için; «Fışkırıklar», «yağkaynatanlar» gibi lâflar ederler sadece. Ticaret gemilerinin, korsan gemilerinin, savaş gemilerinin, hattâ zenci köle taşıyan gemilerin,

balinacıları neden böylesine küçümsedikleri anlaşılır şey değildir. Hele şu korsanların mesleklerinde ne gibi bir onur gördüklerini merak ederim. Gerçi sonunda çıktıkları yer' yüksektir - ama darağacıdır bu. Bir adamın yükselmesi de bu türlü olunca, başkalarına yukardan bakmaya hakkı yoktur. Buna dayanarak şunu söylemeliyim kî, korsanın balina avcısına üstünlük savı sağlam temellere dayanmıyor.

Ama bu «gam» da ne demek oluyor diyeceksiniz. Parmağınızı sözlüklerin sayfalarında aşağı yukarı gezdire gezdire yıpratsanız bile, bulamazsınız bu sözcüğü. Dr, Jonhson’un bilgisi bile ulaşamamıştır buna. Noah Webster’in sözlüğü, Nuh Peygamber’in gemisine benzer ama, bu sözcük yoktur içinde. Bununla beraber bu zengin anlamlı sözcük, uzun yıllardan beri on beş bine yakın halis Amerikalı’nın ağzındadır hep. Bunun tanımlanması ve sözlüğe girmesi gerekir. Onun için, İzninizle, bilgince yapacağım bu tanımlamayı.

GAM. isim - İki ya da daha fazla balina gemisinin, genel olarak bir av bölgesinde buluşmaları. Bu buluşma karşılıklı selâmlarla başlar; denizciler sandallarıyla birbirlerine konuk giderler. Bu arada iki kaptan, gemilerin birinde; ikinci kaptanlar da ötekine kalırlar.

Gamlaşmanın bir küçük özelliği de unutulmamalıdır. Her mesleğin böyle ufak tefek özellikleri vardır; balina avcılığınınki de budur: Bir korsan gemisinin, bir savaş gemisinin, ya da zenci köleleri taşıyan bir geminin kaptanı sandalıyla bir yere götürülürken, arkada rahat bir yere-hatta bazan yastıktı bir yere-oturur. Çoğu kez de süslü püslü, kurdeleli püsküllü bir dümeni, eliyle kullanır. Ama balina gemisinin san-, dalında ne böyle koltuklar ve oturacak yerler vardır, ne de böyle bir dümen. Doğrusu balinacı kaptanların, bir yönetim kurulunun kötürüm üyeleri gibi tekerlekli koltuklarda gezmeleri pek tuhaf olurdu. Dümene gelince, böyle züppece bir âletin yeri yoktur balina sandalında. Bir sandal tam kadrosuyla gamlaşmaya gittiği için, sandalı zıpkıncı yönetir ve oturacak yeri olmayan kaptan, ayakta durup, bir çam kütüğü gibi dimdik gider konukluğa. Kaptafrı, her iki gemideki gözlerin - yani bütün dünyanın gözlerinin - üstüne çevrildiğini bildiği için, bacaklarını sağlam tutarak fiyakasını bozmamaya çalışır. Bu da kolay iş değildir; çünkü koskoca dümen küreğinin başı ikide bir arkadan bel kemiğine vurur; öndeki kürekçi de dizlerine çarpar durur. Böylece önden de, arkadan da sıkışmış durumdadır.

Ayaklarının üstüne sağlam basarak dengesini bulmak isteyince, yalnız sağa sola oynatabilir bedenini. Ama sandalın beklenmedik sert bir sarsıntısıyla düşecek gibi olur; çünkü bir temelin sağlam olması için hem enine, hem boyuna oturması gerekir. İki direği birbirine çatmakla ayakta durduramazsınız. Bütün dünyanın gözleri üstündeyken, bacaklarını açmış kaptanın, elleriyle birazcık da olsa, bir yere tutunması pek ayıp sayılır. Hattâ tamamiyle kendine güvendiğini, keyfi yerinde olduğunu göstermek için, ellerini cebine koymak zorundadır. Ama genel olarak çok geniş ve ağır olan bu elleri, belki de safra diye kullanıyordur. Her neyse, bir kaptanın, belâlı bir anda, örneğin ansızın patlayan bir bora sırasında, önündeki kürekçinin saçını yakalayıp, Azrail gibi bu saça yapışıp kaldığı görülmüştür.

BÖLÜM: LIV TOWN - HO’NUN ÖYKÜSÜ (ALTIN HAN’DA ANLATILDIĞI GİBİ)

Umut Burnu ve çevresindeki tüm denizler, büyük bir yolun ünlü kavşağı gibidir; en çok yolcuya orada rastlanır. Goney'e seslenmemizden az sonra, gene yurda dönen başka bir balina gemisiyle - Town-Ho (1) ile- karşılaştık. Geminin hemen hemen tüm gemicisi Polenezyalı idi. Kısa gamlaşmamızda, bize Moby Dick üstüne önemli haberler verdi bu gemi. O günden sonra birçoklarının Beyaz Balina'ya karşı duydukları merak birkaç kat arttı; çünkü Towm-Ho’dakilerden dinlediğimiz bir öyküde, Moby Dick, arasıra kimi insanlara kendini gösteren Tanrı adaletinin mucizeli bir elçisi gibi görünüyordu. Bu öykü, tüm bağlantılarıyla birlikte, bizim anlatacağımız tragedyanın bir gizli bölümü sayılabilir; onu Ahab Kaptan da, yardımcı kaptanları da hiçbir zaman duymuş değildirler; çünkü bu öykünün gizli kısmını Town-Ho'nun Kaptanı da bilmiyordu. Town-Ho'nun birbiriyle anlaşmış üç beyaz gemicisinin özel malıydı bu. Öyle sanıyorum ki, onlardan biri öyküyü Tashtego’ya anlattı, bir papaza sırrını söyler gibi. Ama Tashtego ertesi gece uykusunda sayıkladı ve öyle çok şey söyledi ki, uyanınca geri kalanı saklamasının anlamı kalmadı, öykünün tamamını öğrenen Pequod gemicileri üzerinde bu işin öyle büyük bir etkisi oldu ki, garip bir duygu inceliğiyle bunu gizli tuttular, böylece öykü, Pequod'un orta direğinden geriye yayılmadı, kaptanların kulağına gitmedi.

(1) Direk başından balina görülünce, eskiden «Town-Ho!» diye bağırırdı balinacılar. Gallipagos’daki su kaplumbağalarını avlarken, balıkçılar hâlâ böyle bağırırlar.

Gemide anlatılan bu garip öyküyü, gizli yanını da gereken yere ekleyerek anlatacağım şimdi.

Biraz da şaka olsun diye, bunu size, Lima’da bir yortu günü Altın Han’ın yaldızlı çinilerle süslü avlusunda tütün içerken, İspanyol ahbaplarıma anlattığım biçimde anlatacağım yeniden. Bu kibar İspanyollardan ikisi, Don Pedro ile Don Sebastian, benim yakın

arkadaşlarımdı; onun için de arada bir sözümü kesip bir şeyler soruyorlar, ben de onlara gereken açıklamaları yapıyordum.

«Size anlatacağım olayları-öğrenmezden iki yıl kadar önce, sayın baylar, Tow-Ho, yani Nantucket'li bir ispermeçet balinası gemisi, burada sizin Pasifik Okyanusu'nda, bu güzel Altın Han'ın saçaklı damından birkaç günlük yoldaydı. Ekvator'un biraz kuzeyine düşen bir yerlerde seferdeydi. Bir sabah gündelik işler arasında tulumbalarla su boşaltırken, geminin her zamandan fazla su aldığı görüldü. Bir kılıç balığının tekneyi deldiğini sandılar. Şunu söylemeliyim ki, baylar, kaptanın o bölgede bereketli avlanmak umutları vardı; oraları bırakıp gitmek niyetinde değildi hiç. Üstelik fırtınalı bir havada, teknenin inebildikleri kadar dibine inerek aradıkları ve bir türlü bulamadıkları bu deliği tehlikeli saymamışlardı. Gemi, tulumbalarını arada bir ve fazla telaşlanmadan işleterek yolunda gitti. Ama umulan av da çıkmadı. Günler geçti. Delik hâlâ bulunamadığı gibi, bir hayli de büyüdü. Biraz telâşlanan kaptan, en yakın adalardan birindeki limanda teknesini karaya çekip onarmak amacıyla, tüm yelkenlerini fora etti.

«Gidilecek yer pek yakın değildi; ama kaptan, işler ayrıca kötü gitmezse, yolda batmaktan hiç korkmuyordu. Delik büyüse bile, tulumbaları sağlamdı ve otuz altı gemicisi de, nöbetleşe çalışarak, geminin aldığı suları kolay kolay boşaltabilirlerdi. Doğrusu rüzgârlar da pek elverişli gitmişti bu seferde, Town-Ho kazasız belâsız limana varabilecekti. Gelgelelim, Vineyard'lı ikinci kaptan Radney'nin kaba ve küstahça davranışı, Steelkilt'i fena halde kızdırdı ve öç almasına yol açtı. Steelkilt bir göl adamıydı; Buffalo'lu bir serseri.»

Don Sebastian, uzandığı hasır hamaktan doğrularak, «Göl adamı mı? Buffalo'lu mu?» diye sözümü kesti.

«Buffalo, Erie gölünün doğu kıyısındadır, Don Sebastian. Ama sabretmek lutfunda bulunursanız, biraz sonra bu konuyu gene ele alacağız. Evet, baylar, sizin eski Callad'nuzdan uzak Manilla adalarına yelken açan dört köşe yelkenli briklerde bile, en sağlam ve en büyük üç direkli gemilerde bile, Amerika topraklarının göbeğinden gelen bu göl adamı kadar korsan ruhlusu ve yağmacısı görülmemiştir. Çünkü Erie, Ontario, Huron, Superior ve Michigan gölleri - birbirine akan o büyük tatlı

denizlerimiz- okyanuslar kadar coşkundur; ve okyanusların en soylu özellikleri, her türlü ırk ve iklim çeşitleri vardır onlarda, içinde Polenezya denizlerindekilere benzer sürü sürü romantik ada kümeleri bulunan bu göllerin kıyılarında, Altantik Okyanusu'nda olduğu gibi, birbirine hiç benzemeyen iki büyük millet yaşar. Bu göllerin doğu kıyılarına serpilmiş sayısız sömürgelerimize işleyen uzun deniz yolları bulunur burada. Gene bu kıyılara yer yer bataryalar; yüce Mackinaw'un kayalıklı tepesine keçiler gibi tırmanmış toplar yerleştirilmiştir. Deniz zaferlerinin gök gürültüsünü duymuşlardır bu göller. Ara sıra bu göllerin kumsallarında vahşi insan sürüleri belirir: Hayvan postlarından yapılmış çadırların aralığından, kızıla boyalı yüzleri parıldar. Bu göllerin çevresinde, fersahlar boyunca, çok eski ve insan ayağı değmemiş ormanlar; Gotik kral hanedanları gibi, sıra sıra, kurumuş çam ağaçları vardır. Bu ormanlara. Afrika'dakiler gibi yabanıl ve yırtıcı hayvanlar, Tatar imparatorlarına giydikleri kürkleri veren ipek gibi yaratıklar sığınır. Bu göllerin suları, Buffalo ve Cleveland'ın kaldırımlarla döşeli başkentlerini ve Winnebago köylerini yansıtır. Bu sularda, yelkenlerle iyice donanmış ticaret gemileri, devletin toplu tüfekli savaş gemileri, vapurlar ve kayın ağacı kütüklerinden oyulmuş sandallar yüzer. Üstlerinde, tuzlu suları kamçılayan rüzgârlar kadar korkunç, direk deviren boralar eser. Batan gemi nedir bilirler; çünkü karanın ortasında, ama gene de kıyılardan çok uzakta, nice gemiler, bağrışan gemicileriyle birlikte gece yarısı sulara gömülmüştür burada. Baylar, tüm bunları anlatıyorum ki, Steelkilt'in bir kara adamı olmasına karşın, gene de yabanıl okyanusta doğmuş, yabanıl okyanusta yetişmiş sayılabileceğine; herhangi bir denizci kadar gözüpek olabileceğine aklınız yatsın. Radney'ye gelince, çocukluğunda Nantucket'in ıssız kumsallarında uzanmış, deniz ananın sütüyle beslenmiş; sonra da bizim hırçın Atlantik Okyanusu muzun ve sizin durgun Pasifik Okyanusu nuzun sularında uzun uzun dolaşmış olduğu halde; sapları karaca boynuzundan yapılmış hançerler taşıyan göl adamı kadar kavgacı ve kinciydi o da. Ama gene de Nantucket'linin iyi yürekli bir yanı olduğunu söylemeliyim. Gerçekten bir çeşit şeytanı andıran bu göl adamına, hem en aşağılık bir kölenin hakettiği insanca davranış, hem de sırasında boyun eğmez bir sertlik gösterseydi, o göl adamı uzun süre zararsız ve uslu kalabilirdi. Stellkilt o güne dek zararsız ve uslu kalmıştı da. Gelgelelim, Radney azgın bir öfkeye kapılmış, başının belâsını

aramıştı. Ve Steelkilt.. Neyse, birazdan göreceksiniz neler olduğunu, baylar.

Town-Ho, puruvasını, sığınmak istediği adaya çevireli bir iki gün olmuştu ki, gittikçe daha çok su aldığı görüldü. Ama tulumbaların her gün birkaç saat fazla işlemesiyle bunun da önüne geçildi. Herhalde bilirsiniz, örneğin bizim Atlantik Okyanusu gibi durgun ve uygar bir denizde, sefer boyunca, tulumbaları işletmek bazı kaptanların aklına bile gelmez. Bununla beraber, sessiz ve uykulu bir gecede, nöbetçi subay, su alan bir gemide bu tulumba işini unutursa, o da gemi arkadaşları da, bunu artık bir daha anımsamayabilirler; çünkü hep birden yavaş yavaş, denizin dibini boylamış olurlar. Şu da var ki, baylar, şimdi bulunduğumuz yerden çok uzaklarda, batıya doğru uzanan azgın ve ıssız denizlerde çok uzun süren bir seferde bile, gemilerin, tüm tulumbalarını birden langur lungur durmadan çalıştırdıkları hiç de görülmedik bir şey sayılmaz. Kıyı, gereğinde yanaşacak kadar yakınsa; ya da sığınacak herhangi akla yakın bir yer varsa, geminin su alması hiç de korkulacak bir şey değildir. Ancak karadan çok uzak, ıssız denizlerde geminin su yapması, kaptanı biraz düşündürebilir.

Tcwn-Ho'nun durumu da böyleydi: Suyun yeniden arttığı görülünce, gemide kimileri - özellikle ikinci kaptan Radney - biraz telâşlandılar gerçekten. İkinci kaptan, üst yelkenlerin iyice açılmasını, iskotaların sıkı sıkı bağlanmasını ve yelkenlerin gergin kalmasını emretti. Benim bildiğim bu Radney pek korkak bir adam sayılmazdı; kendi postunu kurtarma konusunda, bu dünyanın karasında ya da denizinde düşünebileceğimiz herhangi gözüpek ve atılgan bir insandan daha çekingen de değildi. İşte, baylar, bu Radney denilen adam, geminin güveni için önlem alınca, kimi gemiciler, onun bu telâşını gemide payı olmasına yordular. Bunun için de o akşam, bir yandan tulumbaları işletirken, bir yandan da fıs fıs bunun şakasını yapıyorlardı. Bu arada, baylar, pırıl pırıl sular - bir dağ kaynağından gelmiş gibi berrak sular - tulumbalardan iki de birde fışkırıp, gemicilerin ayakları arasından güverteye akıyor, sonra firengi deliklerinden denize boşalıyordu durmadan.

Karada olsun, denizlerde olsun, şu bizim basmakalıp dünyamızda, bir adam başkalarına kumanda ederken, kumandasında olanlardan birinin, kendinden çok daha mert, çok daha erkek olduğunu görünce, o adama

karşı, önüne geçilmez bir nefret duyar, garez bağlar hemen. Fırsatını buldukça da, bu emir kulunun gurur kulesini yıkmak, tuz buz etmek, küçük bir toz yığını haline getirmek ister. Bu benzetmemi ister beğenin baylar, ister beğenmeyin, geçelim. Stellkilt, heybetli ve soylu bir herifti. Romalıları andıran bir kafası; sizin son kral temsilcinizin şahlanan süslü atının püsküllü örtüleri gibi, salkım saçak, altın bir sakalı vardı. Öyle bir beyni, öyle bir yüreği, öyle bir ruhu vardı ki, baylar; Charlemagne'ın babasından türemiş olsaydı, bir Charlemagne olurdu bu adam, ikinci kaptan Radney ise, katır kadar çirkin, bir katır kadar güçlü, inatçı ve kötü yürekliydi. Steelkilt'i sevmiyordu; Steelkilt de bunun farkındaydı.

Göl adamı, öteki gemicileriyle birlikte tulumba başında çalışırken, ikinci kaptanın yaklaştığın) görünce, hiç oralı olmadı, keyifli keyifli sakalarını sürdürdü:

«Ya, ya, çocuklar, bu delik yaman bir delik. Birimiz altına bir kâse tutsa da, şöyle bir tadına baksak bu delikten akan suyun. Vallahi, şişelere doldurmaya değer! Ben size bir şey söyleyim mi, çocuklar, Rad Baba'nın paracıklarının hakkından gelecek bu delik. En iyisi, teknedeki payını kestirip evine çektirsin.. Doğrusunu isterseniz, çocuklar, o kılıç balığı daha yeni başladı işe. Peşine bir sürü marangoz balıkları, testere balıkları, eğe balıkları, daha da bilmem ne balıkları takıp, bir daha geldi iş başına. Şimdi hep birlikte, ha babam kesip biçiyorlar geminin dibini. Belki de onarıyorlardır. Radney Baba burada olsaydı, «atla denize de, şunları çil yavrusu gibi kaçır» derdim ona. Malının canına okuyorlar, haberi olsun. Ama Rad, melaike gibi bir adamcağız. Dünya güzeli, üstelik. Biliyor musunuz, çocuklar, gemiye yatırdığı paradan geri kalanıyla hep aynalar almış. Ah, ne olur, ondaki burun bende olsaydı!»

Radney, gemiciyi duymamış görünerek gürledi:

«Hay gözü çıkasıca herifler! Ne diye işlemiyor bu tulumba? işletin şunu biraz!»

Stellkilt, bir cırcır böceği neşesiyle, «peki, peki, bayım,» dedi. «Çabuk, çocuklar, çabuk!»

Bunun üzerine tulumbalar, elli altmış itfaiye arabası gibi gümbürdemeye başladı. Herkes şapkasını başından attı; ve biraz sonra, en son gücünü harcayan insanların çıkardığı soluklar duyulmaya başladı.

Sonunda göl adamı, arkadaşlarıyla birlikte tulumbayı bırakıp, yorgun, bitkin bir halde, ön taraftaki bocurgatın üstüne oturdu. Yüzü kıpkırmızıydı, gözleri kan çanağına dönmüştü; alnından bol bol akan terleri siliyordu. İşte o sırada baylar, Allah bilir hangi kör olası şeytan Radney’i dürtüp, böylesine can havli içinde olan bir insana saldırttı. Orasını bilmem ama, böyle oldu. Güverteyi arşınlayarak böbürlene böbürlene gelen ikinci kaptan, Steelkilt’e bir süpürge alıp ortayı süpürmesini; başıboş bırakılmış bir domuzun pisliğini de bir kürekle ortadan kaldırmasını buyurdu.

Oysa, baylar, seferde bir geminin güvertesini süpürmek işi. büyük fırtınalar dışında, her akşam yapılan bir iştir. Gemi batarken bile bu geleneğin yerine getirildiği görülmüştür. Denizci gelenekleri öyle güçlüdür ve düzen sevgisi gemicinin kanına öyle işlemiştir ki, baylar, kimileri boğulmadan önce ellerini yüzlerini yıkarlar. Ama tüm gemilerde bu süpürme işi, çocuklara bırakılan bir iştir, eğer gemide çocuk varsa. Bundan başka Tovvn-Ho’nun en güçlü kuvvetli adamları tulumbalarda nöbetleşe çalışarak kümelere ayrılmışlardı. Hepsinden daha gürbüz olan Steelkilt de bu kümelerden birinin başına getirilmişti. Bunun için de, arkadaşları gibi onun da, denizdeki asıl göreviyle doğrudan doğruya ilgili olmayan her türlü ıvır zıvır angaryadan uzak tutulması gerekirdi. Bunları söylüyorum ki, bu iki adamın ne durumda olduklarını iyice anlayasınız.

Ama en kötüsü domuz pisliğini temizleme buyruğuydu. Bununla Radney, Steelkilt’in yüzüne düpedüz tükürmüş oluyordu sanki. Bir balina gemisinde çalışmış herkes bunu anlar. İkinci kaptan böyle buyurunca, göl adamı, bunun ne demek olduğunu öteki gemicilerden daha iyi anlayacaktı elbette. Ama gene de bir an durakladı; Radney’nin kötü gözlerine kılı kıpırdamadan baktı; adamın içinde yığılı barut fıçılarını ve bu fıçılara doğru sessizce yanan fitili gördü. Bunları görürken de, içini garip ve insanca bir duygu kapladı. Adamın zaten azgın olan öfkesini daha da azdırmak istemedi. Gerçekten mert erkekler, hakarete uğradıklarında bile böyle bir çekingenlik duyarlar. işte, baylar, Steelkilt’in o sırada duyduğu, öyle kolay kolay anlatılmaz, dile gelmez bir şeydi.

Steelkilt, yorgunluktan biraz ezik olmakla beraber, her zamanki sesiyle karşılık verdi: Güverteyi süpürmenin kendi işi olmadığını ve süpürmeyeceğini söyledi. Sonra, domuz pisliğinin lâfını bile etmeden, temizlik işlerine her zaman bakan üç çocuğu gösterdi. Bunlar tulumbalarda

çalışmadıkları için, gün boyunca nerdeyse hiçbir iş görmemişlerdi. Radney, bir küfürle karşılık verip, kabaca ve pek yukardan aynı şeyi buyurdu yeniden. Yanında duran bir fıçının üstünden yakaladığı bir tokmağı sallayarak, hâlâ yerinde oturan göl adamının üstüne yürüdü.

Tulumbadaki soluk soluğa çalışmasıyla kızışan, kan ter içinde kalan Steelkilt, ne denli sabırlı olursa olsun, ikinci kaptanın bu davranışını kolay kolay yutamazdı. Ama gene de öfkesini için için yenerek, bir tek söz söylemeden oturduğu yerden kıpırdamamakta direndi. Sonunda çileden çıkan Radney, tokmağı burnunun dibine kadar sokup, öfkeden küplere binerek buyruğunun yerine getirilmesini istedi.

Steelkilt ayağa kalktı, ağır ağır bocurgatın arkasına çekildi; elinde tokmak arkasından gelen ikinci kaptana, buyruğu yerine getirmeyeceğini bir kez daha açıkça söyledi. Gösterdiği sabrın hiç işe yaramadığını görünce, elini havaya kaldırıp, ne yaptığını bilmeyen bu azgın adamı uzaklaştırmak istedi. Ama bu da boşunaydı. Böylece ikisi, bocurgatın çevresinde ağır ağır döndüler bir kez. Sonunda göl adamı, yeterince sabrettim diye düşünerek, ambar kapağının üstünde durdu ve ikinci kaptana şöyle dedi:

«Emrinizi yerine getirmeyeceğim, Mr. Radney. Çekin şu tokmağı önümden, yoksa karışmam.»

Ama başının belâsını arayan ikinci kaptan, dimdik duran göl adamına daha da yaklaştı; ağır tokmağı gene burnunun dibine sokarak, bir sürü ağza alınmaz küfürler etti. Bir adım gerilemeyen Steelkilt, keskin bakışını bir hançer gibi ötekinin gözlerine dikti, sağ yumruğunu sıkıp yavaşça kendi sırtına doğru çekti; ve tokmak yüzüne birazcık sürtünürse, herifi geberteceğini söyledi. Ama baylar, herif delirmiş; tanrılar ölüm damgasını vurmuşlar alnına. Tokmak, Steelkilt’in yanağına dokundu; dokunmasıyla da ikinci kaptanın çenesi darmadağan oldu; vurulmuş bir balina gibi kan fışkırarak ambar kapağının üstüne yığıldı.

Bu olan bitenler geminin arka kısmına yayılmadan, Steelkilt, direklere doğru yükselen patrisaları salladı. Ta yukarlarda, iki arkadaşı nöbetteydi. Her ikisi de Kanallı idi bunların.

«Kanallı mı?» diye bağırdı Don Pedro, «Bizim limanlarda bir hayli balina gemisi gördükse de, Kanallı diye bir şey duymadık. Kusura bakmayın ama, ne demek bu?»

«Kanallılar, bizim büyük Erie Kanalı'ndan gelen gemicilerdir, Don Pedro. Bu kanalı duymuş olacaksınız.»

«Hayır, senyor. Biz bu sıkıntılı, sıcak, tembel, babadan kalma topraklar üstünde; sizin o gürbüz kuzey dünyanızı pek bilmeyiz.»

«Öyle mi? Şu kadehimi doldurun öyleyse, Don Pedro. Sizin Çiça hiç fena değil, öykümü sürdürmeden, Kanallıların kimler olduğunu söylemeliyim size; çünkü bu çeşit bilgiler, anlatacaklarımı aydınlatmak bakımından işe yarayabilir.

Baylar, üç yüz altmış mil boyunca, New York devletinin bir ucundan öbür ucuna, kalabalık birçok kent ve zengin köyde; uçsuz bucaksız, kasvetli, ıssız bataklıklarda; görülmedik bereketli, ekilmiş tablalarda; bilardo salonlarında ve meyhane köşelerinde; evliyalar yatağı büyük ormanlarda; Roma kemerleri altında ve Kızılderili ırmakları üstünde; güneşte ve gölgede; mutlu ya da mutsuz insanlar ortasından; Mohawk'ın o soylu topraklarının geniş ve değişik görüntüsü içinden; yol taşları gibi uzaklardan görünen çan kuleleriyle sıra sıra dizilen kardan beyaz kiliseler arasından; Venedik kentininkine benzeyen, günahlarla dolu ve çoğu zaman yasadışı bir yaşam ırmağı durmadan akar, işte orada, baylar, en akıl almaz yabaniler oturmakta, en belâlı dinsiz imansızlar ulumaktadır. Tüm bunları, yanıbaşınızda,. kiliselerin koruyucu ve upuzun gölgeleri altında bulursunuz orada. Çünkü, baylar, dünyanın garip bir cilvesi olarak, serseriler nasıl hep adalet sarayları çevresinde toplanırsa, günahkârlar da, kutsal yerlere üşüşürler.

Don Pedro, şakacı bir kaygıyla kalabalık meydana bakarak, «şu geçen sakın bir papaz olmasın?» dedi.

Don Sebastian güldü: «Kuzeyli dostumuz şükretsin ki, Kraliçe İsabella'nın İspanyol enkizisyon mahkemeleri gittikçe tavsıyor Lima'da. Devam edin, Senyor.»

Orada bulunanlardan bir başkası söze karışıp, «bir dakika, rica ederim,» dedi. «Denizci bay, biz Limalıların tümü adına size şunu söylemek isterim ki, ahlâk bozukluğundan söz ederken, örnek olarak içinde bulunduğumuz Lima'yı bırakıp da, ta uzaklarda bulunan Venedik'in lâfını etmekle gösterdiğiniz nezaketin farkındayız. Yoo, eğilip bükülüp, şaşkın haller takınmayın, Bu kıyılar boyunca çok kullanılan bir deyimi

bilirsiniz: «Lima gibi ahlâksız.» Dediğiniz gibi burada, kiliseler, bilardo masalarından boldur; kapıları ardına dek hep açıktır üstelik. Ama Lima gene de ahlâksızdır. Venedik de öyledir. Ben oraya gittim. Hey gidi mübarek San Marco'nun kutsal kenti! Seni Saint Dominic temizlesin! Kadehlerinizi doldurayım. Sağolun. İşte doldu. Boşaltması sizden.»

Baylar, Kanallıyı kendi çevresi içinde canımızın istediği gibi anlatırsak, yaman bir dram kahramanı olur. Anlatılmaya değer serserilikleri pek boldur onun. Kıyıları yeşil çimenli, çiçekli, Nil Nehri’ne benzeyen Kanalı boyunca, günler günü, Marcus Antonius gibi başıboş dolaşır; kırmızı yanaklı Klecpatrası'yla uluorta sevişir; kayısı rengi bacaklarını, gemisinin güvertesinde güneşe serer. Ama karaya ayak basınca, tüm bu kadınca halleri bitiverir. Kanallı, böbürlene böbürlene bir eşkiya kılığına girer; başına bir külhanbeyi gibi geçirdiği kurdelelerle süslü şapkası, fiyakasını artırır, içinden akıp geçtiği güleryüzlü saf köylerin başına belâ kesilir; karayağız yüzü ve kabadayılıkları, kentlerde de bir hayli ürkütür herkesi. O Kanal'da ben de bir zamanlar serseri serseri gezerken, bu Kanallılar'dan birinin iyiliğini gördüm. Ona yürekten teşekkür ederim; nankörlük etmek istemem. Doğrusu bu zorba adamların değerli bir yanları vardır: Zenginleri soymakta ne denli usta iseler, güç durumda olan bir yabancıyı korumaya da o denli hazırdırlar. Sözün kısası, baylar, Kanal’daki yaşantının azgınlığını şu da çok iyi gösterir ki, bizim o yabanıl balina gemilerimiz, orada yetişenleri bol bol kullanırlar; ve kaptanlarımız, Sydney yerlileri bir yana, bunlardan çekindikleri kadar hiçbir insanoğlundan çekinmezler. İşin bir garip yanı da var: Kanal kıyılarında doğan binlerce köy delikanlısı için, oradaki yaşamın zorlukları bir geçittir; buradan ya Hıristiyan tarlalarında uslu uslu orak biçmeye gidilir; ya da en yabanıl denizlerin sularını yiğitçe sürmeye.

Don Pedro, telâştan içkisini beyaz kolluklarına dökerek, «anladım!

anladım!» diye bağırdı, «insan ne denli gezse nafile! Dünya boydan boya bir Lima. Ben de sanırdım ki, sizin serinkanlı kuzeyinizde, insanlar dağlar gibi ağırbaşlı ve usludur. Ama devam edin öykünüze.»

Göl adamının patrisayı sallamasında kalmıştım, baylar. Bunu yapar yapmaz kendini, üç yardımcı kaptanla dört zıpkıncının ortasında buldu. Onu ite kaka güverteye sürüklediler. Ama direk başlarındaki iki Kanallı,

birer kuyruklu yıldız gibi aşağı akıverdiler; kavgaya karışıp, arkadaşlarını ön güverteye doğru çekmeye, çalıştılar. Başkanları da onlara katılınca, millet birbirine girdi. O sırada yiğit kaptan, tehlikeden uzakta duruyor, eline bir balina kargısı almış zıp zıp, zıplıyor; yardımcı kaptanlara, bu korkunç serseriyi alaşağı etmelerini, kaptan güvertesine getirmelerini buyuruyordu. Arada bir kargaşalığın yanıbaşına sokuluyor; kargısını .uzatıp, kızdığı adamı kancalayarak çekmeğe çalışıyordu. Ama tüm bu kalabalık, Steelkilt ve gözü dönmüş arkadaşlarıyla başa çıkamıyordu. Göl adamıyla Kanallılar, ön güverteyi boyladılar ve orada çarçabuk, bocurgatın hizasına üç dört büyük varil yerleştirdiler. Bu deniz Parislileri barikat arkasına geçtiler böylece.

Kaptan, kamarotun getirdiği tabancaları iki eline almış, bağır bağır bağırıyordu: «Çıkın oradan, korsanlar! Çıkın oradan kana susamış haydutlar!»

Steelkilt barikatın üstüne sıçradı ve tabancaları hiç umursamadan, bir aşağı bir yukarı gezindi orada. Kendi ölümünün tüm gemiyi kanlı bir ayaklanmaya sürükleyeceğini kaptana açıkça anlattı. Bunun doğru olabileceğinden korkan kaptan, biraz yumuşadı; ama gene de, baş kaldıranların hemen işlerine dönmelerini buyurdu.

Steelkilt, «işe başlarsak bize dokunmayacağınıza söz veriyor musunuz?» diye sordu.

«iş başına! iş başına! Hiçbir söz vermiyorum. Görev başına! Böyle bir zamanda işi bırakıp gemiyi batırmak mı istiyorsunuz? İş başına!»

Kaptan gene tabancasını uzattı.

«Gemi batacaksa, varsın batsın!» dedi Steelkilt «Eğer bize dokunmayacağınıza yemin etmezseniz, yerimizden kıpırdamayız hiçbirimiz.»

Scnra göl adamı arkadaşlarına döndü, «ne dersiniz, çocuklar?» diye sordu.

Arkadaşları, «yaşa» diye bağırdılar hep bir ağızdan.

O sırada göl adamı barikatın üstünde bir aşağı bir yukarı yürüyor, gözü hep kaptana dikili, kırık dökük sözler savuruyordu:

«Bizde mi kabahat! Biz başlamadık.. Bırak şu tokmağı dedim. Süpürmek çocukların işi.. Bugüne dek tanımadın mı beni.. Azdırma boğayı, dedim. Kırılası çenesini yumruklarken, bir parmağım da incindi galiba.. Kıyma bıçakları burada, ön güvertede değil mi, çocuklar? Bakın, şu demir uçlu manivelalar da var. Vallahi karışmam, kaptan, koruyun kendinizi. Söz verin. Enayilik etmeyin. Unutun olanları. Biz işe dönmeye hazırız. Bizi adam gibi kullan, biz de senin adamın olalım. Kırbaçlanmakta yokuz.»

«iş başına! Söz veremem. İş başına diyorum!»

Göt adamı kolunu kaptana doğru uzatarak, «bana bakın!» dedi. «Burada sadece ben ve birkaç kişi daha var. Bir tek seter için bu gemiye bindik. Her demir attığınız yerde çıkıp gitmek hakkımız; onun için biz kavga istemiyoruz; bir çıkarımız yok bunda. Biz barış istiyoruz. Çalışmaya hazırız; ama kırbaçlanmak işimize gelmez.»

«iş başına!» diye gürledi kaptan.

Steelkilt çevresine şöyle bir baktı ve dedi ki: «Ben sana doğrusunu söyleyim, kaptan. Seni öldürüp de aşağılık bir herif yüzünden asılmaya niyetimiz yok. Bize sataşmazsan, el kaldırmayız sana. Ama kırbaçlanmayacağımıza söz vermezsen, çalışmayız.»

«Öyleyse aşağı, aşağı! Baş kasaraya! Pes deyinceye dek çıkarmayacağım sizleri oradan. Hadi, aşağı!»

Elebaşı, arkadaşlarına döndü: «İnelim mi, ne dersiniz?»

Çoğu istemiyordu bunu. Ama sonunda Steelkilt'e uyup, onun peşinden karanlık baş kasaraya indiler; ve inine giren ayılar gibi homurdanarak, ortadan yok oldular.

Göl adamının kafası, kalasların hizasına değin iner inmez, kaptanla yanındakiler barikatın üstünden atladılar; çarçabuk ambar kapağını sürüp, ellerini üstüne bastırdılar. Kamarota avaz avaz bağırarak, kaportadaki kocaman bakır kilidi getirmesini emrettiler. Kaptan, ambar kapağını biraz aralayıp, bir şeyler fısıldadı aşağıdakilere. Sonra gene kapayarak, üstüne kilidi taktı. Aşağıdakiler on kişiydi. Yukarda da, o zamana dek yan tutmayan, yirmi ya da biraz daha fazla gemici vardı.

Gece boyunca, geminin önünde ve arkasında, özellikle baş kasara üstünde, kaptanların hepsi sıkı bir nöbet tuttular. Başkaldıranların bir yolunu bulup güverteye çıkmalarından korkuyorlardı. Ama gecenin karanlık saatleri sessizce geçti. İş başında kalan gemiciler, tulumbalarda sıkı çalıştılar. Kasvetli gecede, tulumbalar arada bir hazin hazin şangırdıyordu.

Gün doğarken kaptan ön tarafa geldi; kasara kapağına vurarak, mahpusların işe gelmelerini buyurdu Steelkilt ile arkadaşları hep bir ağızdan, «hayır!» dîye bağırdılar, Ötekiler, aşağı biraz su indirip, iki avuç da peksimet attılar. Kaptan kapağı yeniden kilitledi, anahtarı cebine atıp kıç güverteye döndü. Üç gün aynı şey yapıldı. Ama dördüncü günün sabahı, başkaldıranlar gene iş başına çağırıldıkları sırada, aşağıdan, önce karışık kavga sesleri, sonra da bir itişip kakışma duyuldu. Birdenbire dört adam dışarı fırlayıp, çalışmaya hazır olduklarını söylediler. Aşağıdaki pis hava ve açlık-belki de sonunda ceza görmek korkusu - bu adamları teslim olmaya zorlamıştı. Bundan yüreklenen kaptan, buyruğunu yineledi ötekilere; ama Steelkilt korkunç bir sesle kükreyip, gevezeliği bırakmasını, çekilip işine gitmesini söyledi. Beşinci sabah, başkaldıranlardan üçü daha, onları umutsuzca tutmaya çalışan kollar arasından sıyrılıp yukarı fırladılar. Aşağıda ancak üç kişi kalmıştı.

Kaptan kötü kötü alay ederek, «artık işinize dönseniz daha iyi; edersiniz gibime geliyor,» dedi.

«Sen şunu kapatsana!» diye bağırdı Steelkilt.

Kaptan, «hay hay,» diye karşılık verdi; anahtar kilitte döndü.

İşte o zaman, baylar, yedi arkadaşının hainliğine kuduran, kaptanın alaylı sesine fena içerleyen, o cehennem karanlığında bunca zaman tıkalı kalmaktan deliye dönen Steelkilt: o güne dek kendisi gibi hiç sarsılmamışa benzeyen Kanallılara döndü; bir daha çağrıldıklarında deliklerinden çıkmayı; keskin kıyma bıçaklarını alıp (bunlar iki ucu da saplı, hilal biçiminde, uzun ve ağır bıçaklardır); bunlarla geminin bir ucundan, öbür ucuna koşmayı ve ölesiye saldırıp, gemiyi ele geçirmeyi önerdi, ötekiler kendisine katılsa da katılmasa da, bu işi yapacaktı. Bu gece, onun şu delikte geçireceği son gece olacaktı, iki Kanallı hiç de karşı koymadılar bu plana. Teslim olmaktansa, her deliliği yapacaklarına ant içtiler. Hattâ dışarı saldırma zamanı gelince, ilk çıkan olmayı isteyecek kadar ileri gittiler. Ama

elebaşıları, sertçe karşı çıktı buna. Bu onuru kendine ayırıyordu. (Üstelik iki Kanallı birbirinden arda kalmak istemiyorlardı; merdivenden ise ancak birer birer çıkılabilirdi.) Şimdi, baylar, bu iki imansızın nasıl hainlik ettiklerine geliyoruz.

Elebaşlarının bu çılgınca niyetini duyar duymaz, her birinin içinden aynı haince düşünce geçmişti; Her biri ilk teslim olmak, böylece bir bağışlanma olanağı elde etmek istiyordu. Ama Steelkilt başta çıkmak kararını bildirince, o zamana dek gizli ve ayrı kalan hainlikleri inceden inceye kaynaşarak birleşti. Ve Steelkilt uykuya daldığı bir sırada, üç tümceyle birbirlerine açıldılar. Uyuyan arkadaşlarını iplerle bir güzel bağlayıp, ağzını tıkadılar; ve gece yarısı avaz avaz bağırarak kaptan, çağırdılar.'

Kaptan karanlıkların içinde bir cinayet ve kan kokusu alarak, silâhlı yardımcı kaptanları ve zıpkıncılarıyla birlikte baş kasaraya saldırdı. Bir iki dakika içinde baş kasaranın kapağı açıldı, iki hain arkadaş, eli ayağı bağlı olduğu halde, hâlâ çırpınan elebaşlarını güverteye itip, bu kana susamış adamı yakalamış olmanın ödülünü istediler. Ama onlar da yakalanıp, güverte boyunca hayvan leşi gibi sürüklendiler. Sonra üçü birden, üç sığır budu gibi mizana direğinin iplerine bağlandılar ve sabaha dek orada asılı kaldılar.

Kaptan önlerinde bir aşağı bîr yukarı yürüyerek bağırıyordu: «Allah belânızı versin sizin! Akbabalar bile yemez sizin etinizi alçaklar!»

Gün doğunca kaptan tüm gemicileri topladı. Başkaldıranlara kaldırmayanları birbirinden ayırdı. Birincilere, kırbacı hak ettiklerini, onları ister istemez dövmesi gerektiğini, doğrusunun da bu olduğunu; ama vaktinde boyun eğmelerini hesaba katarak, onları şimdilik sadece azarlamakla yetineceğini söyledi. Ve onları anlayacakları bir dille, bir güzel azarladı.

Sonra, direğe bağlı üç adama döndü: «Sizlere gelince, rezil keratalar! Niyetim sizleri dilim dilim edip kazanlara atmak!» dedi.

Bunun üzerine bir ip yakaladı ve iki Kanallı’nın sırtına vurdukça vurdu. Herifler batıramaz hale geldiler; başlarını sarkıtıp, resimlerde Hazreti İsa'nın yanıbaşında çarmıha gerilen iki hırsız gibi, kıpırdamadan kaldılar.

Kaptan, «vurmaktan bileğim koptu!» dedi sonunda. «Ama sana yetecek kırbacım var daha, benîm güzel kabadayı horozum! Ağzından şu tıkacı çıkarın da, bakalım bir lâfı var mı söyleyecek.»

Bitkin düşen Steelkilt'in uyuşmuş çenesi titredi. Başını zorla çevirip, ıslığa benzer bir fısıltıyla, «söyliyeceğim şu,» dedi: «İyi dinle. Beni kırbaçlayacak olursan, seni öldürürüm.»

«Ya, öyle mi? Bak, şimdi korktum işte!»

Ve kaptan, elinde ip, vurmak için bir adım geriledi.

«Vurmazsan iyi edersin.» diye fısıldadı gene göl adamı.

«Ama çok canım istiyor, dedi kaptan; ve ipi havaya kaldırdı.

O sırada Steelkilt, yalnız kaptanın duyabildiği bir şeyler mırıldandı. Herkesin şaşkınlığı içinde, kaptan geri çekildi, güvertede hızla bir aşağı bir yukarı iki üç kez gitti geldi. Sonra birdenbire ipi elinden attı:

«Dövmeyeceğim, bırakın şunu, çözün iplerini, çözün diyorum size »

Yardımcı kaptanlar bu emri yerine getirecekleri sırada, başı sarılı, soluk benizli bir adam durdurdu onları. İkinci kaptan Radney'di bu. Steelkilt'in yumruğunu yediği günden beri yatağından kalkmamıştı. Ama o sabah, güvertedeki şamatayı duyunca, sürüklene sürüklene yukarıya çıkmış, olup bitenleri seyretmişti. Ağzı öyle bir haldeydi ki, güç belâ konuşabiliyordu. Mırıldandığı sözlerden, kaptanın göze alamadığı işi kendisinin yapmak istediği ve yapabileceği anlaşıldı. İpi yakalayarak, bağlı düşmanına doğru ilerledi,

«Sen alçağın birisin!» diye fısıldadı, göl adamı.

«Öyleyim ama, sen şunu al bakalım.»

ikinci kaptan tam vuracağı sırada, Steelkilt'in bir şey daha fısıldamasıyla kolu havada kaldı. Radney bir an durakladı; sonra Steelkilt'in dediği ne olursa olsun, vurmaya başladı. Sonunda üç adamı çözdüler; herkes işine döndü; ve asık suratlı gemicilerin işlettiği demir tulumbaların sesi duyulmaya başladı yeniden.

O akşam karanlık basıp da vardiya nöbetçileri aşağı indikleri sırada, baş kasarada bir kıyamettir koptu. Tir tir titreyen Kanallı iki hain, koşa koşa kaptan kamarasının kapısına dayandılar; ötekilerle aynı yerde kalmaktan

korktuklarını söylediler. Adamları yerine göndermek için, ne söz işe yaradı, ne tekme, ne tokat. Canlarını kurtarmak için kendi istekleriyle kıç ambarın en dibine atıldılar, öteki gemiciler arasında hiçbir ayaklanma belirtisi görülmedi. Tam tersine. Steelkilt'in sözünü dinleyip, çıt çıkarmadan sonuna dek her buyruğa boyun eğmeye; limana varır varmaz da. gemiyi toptan bırakmaya karar vermişlerdi. Seferin bir an önce bitmesi için, bir konuda daha anlaşmışlardı: Balina görecek olurlarsa, haber vermeyeceklerdi; çünkü su almasına ve başına gelen tüm belâlara karşın, Town-Ho'nun direklerinde hâlâ gözcü vardı ve kaptan her an, av yerine geldiği sırada olduğu gibi, denize sandal indirmeye hazırdı. İkinci kaptan Radney de yatağından çıkıp balina sandalına binmeye; kendi sargılı çenesine bakmadan, balinanın canlı çenesini zıpkınıyla dağıtmaya hazırdı.

Göl adamı, gemicileri uslu durmaya razı etmişti; ama onu canevinden vuran adamdan nasıl öç alacağını gizli gizli kurup duruyordu. Steelkilt ikinci kaptanın vardiyasındaydı. Ne yaptığını bilmeyen Radney, kırbaçlama sahnesinden sonra başının belâsını bir an önce bulmak istercesine, kaptan karşı koyduğu halde, onu ille de gece nöbetine almak istedi. Steelkilt öç alma planını, bu habere ve bildiği birkaç başka şeye göre, yöntemli bir biçimde ayarladı, Radney'in gemicilere hiç yakışmayan bir huyu vardı; Geceleri, kaptan güvertesinin küpeştesine oturur; kolunu, orada, gemiden biraz yüksekte asılı duran sandalın kenarına dayardı. Böyle oturup ara sıra uyukladığını herkes bilirdi. Sandalla gemi arasında bîr hayli açıklık vardı ve aşağısı denizdi. Steelkilt, zamanı hesaplayarak, hainliğe uğradığı günden üç gün sonra, sabahın ikisine doğru kendi dümen nöbetinin geleceğini kestirdi. O saat gelinceye dek, aşağıdaki nöbetlerinde boş vakit buldukça, büyük bir dikkatle bir şeyler örüyordu.

«Ne yapıyorsun orada?» diye sordu bir arkadaşı.

«Sen ne dersin? Neye benziyor bu?»

«Torbanı bağlamak için bir kordona benziyor, Ama bana kalırsa garip bir kordon.»

Göl adamı ipi önüne uzatarak, «Öyle, biraz garip.» dedi. «Ama işimi görür herhalde, Sicimim yetmedi. Sende var mı, ahbap?»

Hiç kimsede sicim yoktu, Steelkilt, «Öyleyse gidip Radney Babadan alayım,« dedi; ve kaptan güvertesine doğru yollandı,

«Gidip ondan sicim mi dileneceksin?» dedi bir gemici.

«Ne diye gitmeyim? Benden bir sicim esirgemez herhalde Hem sonunda bu sicim onun işine yarayacak.»

Steelkilt, ikinci kaptana doğru yürüdü, kılı kıpırdamadan adamın yüzüne baktı; hamağını onarmak için biraz sicim istedi. Radney sicimi verdi. Ondan sonra, kordon da yok oldu ortadan, sicim de. Ama ertesi gece, göl adamı gocuğunu katlayıp yastık, diye hamağına yerleştirirken, çevresi sıkı sıkı iple sarılı bir demir top cebinden yuvarlandı.

Yirmi dört saat sonra, sessiz dümen nöbeti gelecekti, Steelkilt, denizcileri her zaman hazır bekleyen mezarın üstünde uyuklamayı huy edinen adamın yanıbaşında nöbet bekleyecekti ölüm saati git tikçe yaklaşıyordu; ve her şeyi önceden hazırlamış olan Steelkilt'in gözünde, ikinci kaptan, kafatası paramparça, kaskatı bir cesetti daha şimdiden.

Ama, baylar, budalanın biri, onu katil olmaktan kurtardı; kurduğu kanlı planı önledi. Bununla beraber, kendi öç almadan. Ste- elkilt’in öcü gene de alındı. Çünkü kaderin eli işe karıştı; ve Steelkilt'i cehennemlik edecek olan eylemi. Tanrı üzerine aldı sanki.

İkincisi günün sabahı, gün doğmak üzereyken, güverteyi yıkayanlardan biri olan Teneriffe’li aptal bir gemici, denizden su çekerken birdenbire bağırmaya başladı;

«Geliyor, geliyor! Nah, şurada!»

Hey Tanrım bu ne balina! Moby Dick'ti gelen!

«Moby Dick mi? diye bağırdı Don Sebastian, «Allah Allah! Demek balinaların da adı olurmuş? Bu Moby Dick dediğiniz de kim ola?»

«Bembeyaz, anlı şanlı bir batina. Hiç ölmeyen, hep öldüren bir canavar. Ama bırakalım onun öyküsünü, fazla uzun sürer.»

Genç İspanyollar başıma üşüşerek, «anlatın, anlatın!» diye bağrıştılar

«Hayır, baylar, hayır. Bunu anlatamam şimdi, Durun hava alayım biraz.»

«Çiça verin, çiça!» diye bağırdı Don Pedro. Yiğit dostumuza fenalıklar geliyor. Kadehi de boş; doldurun.»

«İstemez, baylar; bir dakika nefes alayım, devam ederim. Ne diyordum, baylar.. Gemiye elli yarda kadar yaklaşan kar gibi beyaz balinayı birdenbire görünce, Teneriffe’li adam, gemicilerin verdiği kararı unutarak, heyecandan kendinden geçmiş, farkında bile olmadan böyle bağırıvermişti. Oysa direk başlarındaki asık yüzlü üç gözcü, balinayı çoktan görmüşlerdi. Teneriffe’linin bağırması, gemide bir fırtına kopardı. Kaptan, yardımcı kaptanlar, zıpkıncılar, «Beyaz Balina! Beyaz Balina!» diye bağırmıyorlardı. Bu balina üstüne anlatılan korkunç şeyleri unutmuşlar; böylesine ünlü, böylesine değerli bir avı yakalamak hırsıyla yanıp tutuşuyorlardı. Gemiciler ise, güneşin opal gibi pırıl pırıl yanan o koskocaman, süt gibi beyaz gövdenin korkunç güzelliğine, kötü bir gözle bakıyor, bol bol küfrediyorlardı. Baylar, gizlerini saklı tutan kader, tüm bu olacakları, daha dünya yaratılmadan önce bir yerlere yazmıştı sanki Steelkilt, Radney’in balina sandalında birinci kürekçiydi. Balina zıpkınlandıktan sonra, onun işi. sandalın puruvasında, elinde kargısı, ayakta duran Radney'in yanıbaşında oturmak, ikinci kaptan buyruklarına uyarak halatı çekmek ya da laçka etmekti. Dört balina sandalı denize indirildiği sırada, Radney’inki baştaydı. Steelkilt canla başla kürek çekerken, ötekilerin hepsinden daha yabanıl bir sevinçle bağırıyordu. Sandal uçar gibi ilerledi; zıpkıncı balinayı zıpkınladı; ve Radney, elinde kargı, sandalın başına fırladı. Anlattıklarına göre ikinci kaptan, balina sandalında azgın bir adamdı. Sargılı çenesiyle, «balinanın tam sırtına bindirin beni!» diye buyurdu. Buna karşı koymayan Steelkilt, halata asıldı. Denizin beyazlığıyla balinanın beyazlığını birbirine karıştıran göz kamaştırıcı bir köpük arasında ilerlediler; ve sandal ansızın, bir kayaya çarparcasına balinaya bindirerek yan yattı, ayakta duran ikinci kaptanı dışarı fırlattı. Radney, balinanın kaygan sırtına düşer düşmez, sandal doğruldu, dalgalarla yana açıldı. Radney ise, canavarın öbür yamacından denize kaydı. Köpükler arasında yüzmeye başladı. Bir ara, Moby Dick’in gözünden kaçmak için, deli gibi çırpındığı hayal meyal görüldü. Ama Moby Dick ansızın, bir girdap gibi döndü, Radney'i dişleri arasına aldı; balina önce başını havalara kaldırdı; sonra dimdik denize dalıp, ikinci kaptanla birlikte gözden yok oldu.

Sandal balinaya çarptığı sırada, göl adamı girdaptan kurtulmak için, zıpkın halatını laçka etmiş; olup bitenleri kılı kıpırdamadan seyrediyordu. Ama birden, sandal korkunç sarsıntılarla aşağı doğru çekilince, hemen

bıçağını halata dayadı; halatı kesip, balinayı başıboş bıraktı. Moby Dick biraz uzakta yeniden yüze çıktı. Dişleri arasında, öldürdüğü Radney’nin kırmızı yün gömleğinin parçaları kalmıştı. Sandalların dördü de balinayı gene kovaladılar; ama Moby Dick kaçtı, kayıplara karıştı.

Tcwn-Ho kazasız belâsız limana vardı. Bu liman, hiçbir uygar yaratığın oturmadığı yabanıl, ıssız bir yerdi. Orada göl adamı başta olmak üzere, beş altı kişi dışında, gemicilerin hepsi gemiyi bırakıp, hurma ağaçları arasında yok olup gitti. Sonra, yabanıl yerlilerin kullandığı, birbirine yapışık iki büyükçe tekneden yapılmış bir savaş sandalına binip, başka bir limana doğru yelken açtılar.

Bir avuç gemiciyle kalan Town-Ho’nun kaptanı, geminin karaya -çekilerek deliğin kapatılması için adanın yerlilerine başvurdu. Ama beyaz gemiciler, gece gündüz, yabanıl yardımcılarını gözetlemek zorunda kaldılar. Bu iş öyle zor başarıldı ki, gemi yeniden denize açılacak duruma geldiği sırada, gemiciler bitkin haldeydi. Kaptan, bu gemicilerle koskoca gemiyi yola çıkarmayı göze alamadı. Yardımcı kaptanlara danıştıktan sonra, gemiyi karadan elinden geldiği kadar uzakta demirledi; iki topunu geminin puruvasına, tüfekleri de pupasına yerleştirip, gemiye yaklaşırlarsa ölüm tehlikesi olduğunu adalılara bildirdi. Yanına bir adam aldı, en sağlam balina sandalına bindi; pupa yelken, beş yüz mil uzaktaki Tahiti'ye, yeni gemici bulmaya gitti.

Yolculuğun dördüncü günü, yassı bir mercan adasının kıyısında, koskocaman yerli bir sandal gördüler. Kaptan uzaklaşmak isterken, bu sandal üzerlerine geldi ve az sonra da Steelkilt, «eğer durmazsan, seni batırırım.» diye bağırdı. Kaptan tabancasını çıkardı. Göl adamı, birbirine yapışık iki sandalın puruvasında ayakta durarak, kaptanı alaya aldı; tabancasının tetiğini kaldırırsa, onu su kabarcıklarına ve köpüklere gömeceğini bildirdi.

«Ne istiyorsun benden?» dedi kaptan.

«Nereye gidiyorsun ve niçin gidiyorsun? Sakın yalan söyleme.»

«Tahiti’ye gemici aramaya gidiyorum.»

«Çok güzel. Dur, yanına geleyim bir dakika. Düşman olarak gelmiyorum.»

Bunu söyler söylemez, Steelkilt denize daldı, oraya doğru yüzdü, sandala çıkarak, kaptanla yüzyüze geldi.

«Kollarını kavuştur, kaptan; başını da şöyle kaldır. Şimdi şu söyleyeceklerimi tekrarla: Steelkilt benim yanımdan ayrılır ayrılmaz, bu sandalı şuradaki adaya demirleyeceğime ve altı gün orada kalacağıma yemin ederim. Bu dediğimi yapmazsam, yıldırımlar çarpsın beni!»

Kaptan bu sözleri yineleyince, Steelkilt güldü, «aferin!» dedi. «Adios, Senyor!»

Denize atlayıp, arkadaşlarının yanına gitti.

Balina sandalı, hindistan cevizi ağaçlarının dibinde karaya çekilinceye değin bekledi. Sonra yelken açıp, kendisinin de gitmek istediği yer olan Tahitiye vardı. Orada Fransa'ya gitmek üzere olan iki gemi buldu. İşin en güzel yeni şuydu ki. onlar kaç kişi ise, bu gemilerin de aynı sayıda gemiciye gereği vardı. Gemilere binip gittiler; böylece eski kaptanlarının da elinden kurtuldular: çünkü kaptan isteseydi, onları Tahiti’de mahkemeye teslim edebilirdi, Fransız gemileri demir aldıktan bir kaç gün sonra, balina sandalı Tahiti ye geldi: ve kaptan, denize az buçuk alışmış Tahitliler arasından gemiciler seçmek zorunda kaldı. Yerli bir uskuna kiralayıp, onlarla birlikte gemisine döndü; orada her şeyi yolunda bularak, yeniden sefere çıktı.

Steelkilt'in şimdi nerelerde olduğunu kimseler bilmiyor, baylar. Ama Nantucket edasında, Radney'in dul karısı, ölüleri geri vermeyen denize bakıyor, ve kocasını yutan korkunç Beyaz Balina yı düşlerinde görüyor hâlâ.

Don Sebastian. yavaşça, «bitti mi?» diye sordu.

«Evet, Senyor.»

«Öyleyse ne olur bana söyleyin, bu öykünün doğru olduğuna gerçekten inanıyor musunuz? İnsanın aklı almıyor bir türlü! Güvenilir bir kaynaktan mı duydunuz bunu? Bu işin böyle üstünde durduğum için kusura bakmayın.»

Hepsi büyük bir merakla, bizi de hoş görün, denizci bey, dediler, «biz de Don Sebastian'ın sorusuna katılıyoruz.»

«Altın Han'da bir İncil bulunur mu baylar?»

«Hayır,» dedi Don Sebastian, «ama şu yakınlarda tanıdığım iyi bir rahip var. Hemen bir İncil bulur bize. Gidip getireyim İncil'i. Ama iyice düşündünüz mü? Bu işin sonu kötüye varabilir.»

«Lütfen rahibi de yanınıza alabilir misiniz, Don Sebastian?»

Oradakilerden biri söze karıştı: «Lima'da artık ateşte yakılma cezası yok ama, denizci dostumuzun kilisenin hışmına uğramasından korkarım. Ay ışığından şöyle biraz çekilelim: bizi görmemeleri daha iyi olur. Ben kendi hesabıma buna hiç de gerek görmüyorum.»

«Peşinizden koştum, kusura bakmayın. Don Sebastian. Ama bulduğunuz İncillerin en kocamanını getirin, zahmet olmazsa.»

Don Sebastian, uzun boylu, ağırbaşlı bir adamla geri dönerek ağırbaşlı bir halle, «işte rahip: Size İncil getirdi,» dedi.

«Şapkamı çıkarayım. Şöyle ışığa doğru gelin, sayın rahip. Kutsat Kitabı önüme tutun ki, elimi üstüne koyayım. Tanrı bana tanık olsun onurum üzerine yemin ederim ki, baylar, size anlattığım öykü, özü ve anahatlarıyla doğrudur. Doğruluğuna inanıyorum. Bizim bu dünyamızda oldu tüm bunlar; ayaklarım o gemiye bastı; gemicilerini tanıdım; Radney’in ölümünden sonra Steelkilt’i gördüm, kendisiyle konuştum.»

BÖLÜM LV KORKUNÇ BALİNA RESİMLERİ ÜSTÜNE

Size fırçasız, boyasız, balinayı asıl biçimiyle - geminin yanına, üstüne ayak basılacak gibi bağlandığı sırada bir balinacının gözüne görünen biçimiyle anlatacağım. Ama ondan önce, bugüne dek kafalıların hâlâ inandıkları o garip ve uydurma resimler üstünde durmamız gerek. Bu çeşit balina resimlerinin baştan aşağı yanlış olduğunu ortaya koyarak, herkesi aydınlatmanın zamanıdır artık.

Bu yanlış resimlerin asıl kaynağı, belki de eski Hint, Mısır ve Yunan heykelleridir. O geniş hayalli ve kılı kırka yarmayan çağlarda, tapınakların mermer duvarlarına, heykellerin kaidelerine, kalkanlara, madalyonlara, kadehlere ve sikkelere, yunus balıklarının resimleri kazılıyordu - Selâhaddin'in zırhı gibi pul pul, Ermiş George gibi başı miğferli yunus balığı resimleri... işte o günden bu yana, balinanın sadece halk tarafından yapılan resimlerinde değil, birçok bilimsel resimde de, az çok buna benzer aşırı bir serbestlik sürüp gitti.

Elimizdeki balina resimlerinin en eskisi, Hindistan'da Elephanta dahi pagoda biçiminde mağarada bulunmaktadır herhalde Brahmanların dediklerine göre, birçok eski tapınağın bitmez tükenmez heykellerinde ve kabartmalarında, insanların tüm meslekleri ve ticaretleri yapabilecekleri her çeşit iş, bu işler yapılmadan yüzyıllarca önce resimle anlatılmıştır. Durum böyle olduğuna göre, bizim soylu balinacılık mesleğimizin de orada gösterilmiş olmasına hiç şaşmamalı Sözünü ettiğimiz bu Hintli balina, duvarın ayrı bir bölümünde bulunur. Bu bölümde Vishnuyu bir deniz canavarı biçiminde görürüz; ve bilgili insanlar buna, o tanrının Matse kılığı derler. Yarısı insan yarısı balina olan bu heykelde, balinanın ancak kuyruğu görünür; ama bu kuyruk bile tamamiyle uydurmadır: Gerçekten balinanın görkemli ve geniş kuyruğundan fazla, bir boa yılanının gittikçe incelen kuyruğuna benzer.

Şimdi, bir de eski resim müzelerine gidip, bu balığın büyük bir Hıristiyan ressamı tarafından yapılan portesine bakın. Tufandan önce yaşayan Hintli ne denli başarısız ise, bu da o denli başarısız. Söylediğim

resim Guido'nun tablosu; Perseus'un Andromeda’yı deniz canavarından, yani balinadan nasıl kurtardığını gösteriyor. Acaba Guido böylesine garip bir yaratığın örneğini nereden bulmuştur? Hogarth da «Perseus’un inişi» adlı tablosunda aynı sahneyi anlatırken, Guido'dan hiç mi hiç daha başarılı sayılamaz. Hogarth'ın son derece şişman canavarı, suya nerdeyse dokunmadan, denizin üstünde yüzüyor. Sırtında, fillerin taşıdığı tahtıravanı andıran bir şey var. Dalgaları yutan kocaman dişli açık ağzı, Thames Nehrinden Londra Kulesi'ne giden Hainler Kapısı’na benziyor. Bir de İskoçyalı yaşlı Sibbald'ın «Podromus» denilen kitabında gösterilen balinalar ve eski Kutsal Kitap’larla dua kitaplarında gravürleri bulunan Yunus Peygamber’in balinası var. Ya bunlara ne diyeceğiz? Güzel ciltli kitaplar yapanların balinasına gelince, bu balıklar, denize inen bir çapanın sapına sarılan asmalara benzerler. Eski yeni birçok kitabın ön sayfalarına ve arka kapaklarına yaldızlı resimleri konmuştur bunların. Çok ilgi çekici ve güzel olmakla beraber, düpedüz uydurma yaratıklardır. Bana kalırsa, eski vazoların üstünde görülen ve biçimleri bunlara benzeyen hayvanlara bakılarak yapılmışlardır. Ciltçilerin bu balığına herkes yunus der ama, ben bunda bir balina resmi yapma çabası görüyorum; çünkü bu resmi ilk yapmaya başladıkları sırada, amaçları bir balinayı göstermekti. Bu işe ilk girişen, on beşinci yüzyılda bilime yeniden önem verilmeye başlandığı sırada yaşayan yaşlı bir İtalyan kitapçısıdır. O çağlarda, hattâ çok daha sonraları, yunus balıkları bir çeşit deniz canavarı sayılıyordu.

Kimi eski kitapların sayfalarını süsleyen gravürlerde ve resimlerde, balinayla ilgili pek acayip şeylerle karşılaşırız zaman zaman: Bu balinaların, içi bir türlü boşalamayan kafalarından, çeşit çeşit fışkırtılar, fıskiyeler, sıcak ve soğuk su kaynakları, Saratoga ya da Baden-Baden kaplıcalarının suları fıkırdaya fıkırdaya boyuna çıkıp durur. «Bilginin İlerlemesi»’nin ilk baskısının ön sayfasında, birkaç tane çok garip balina bulacaksınız.

Şimdi, balinacılık mesleğiyle ilişiği olmayanların denemelerini bir yana bırakarak; bu işi bilenlerin çizdikleri ve deniz canavarının sözda ağırbaşlı ve bilimsel resimlerine bir göz atalım. Yaşlı Harris’in yolculuk öykülerinden yaptığı derlemede, bazı balina gravürleri vardır. Bu gravürler, «Balinanın Karnında Yunus Peygamber adını taşıyan ve kaptanı Friesland'li Peter Peterson olan bir geminin Spitzbergen'e yaptığı bir balina seferi» adlı,

1671‘de Hollanda'da yayınlanan bir kitaptan alınmıştır. Resimlerden birinde, kütükleri birbirine bağlayarak yapılan büyük sallara benzeyen ..balinalar, buz adaları arasında yüzmekte, canlı sırtlarının üstünde beyaz ayılar koşmaktadır. Başka bir resimde, görülmedik bir yanlış yapılmış; balinanın kuyruğu, yatay değil de, dikey olarak gösterilmiştir.

Bir de İngiliz Deniz Kuvvetlerinden Kaptan Colnett adlı bir adamın yazdığı, pek ağırbaşlı kılıklı, quarto formasında bir kitap vardır. Bunun adı «İspermeçet Balinası Avcılığını geliştirmek amacıyla, Cape Horn'u aşarak Güney Denizlerinde bir Balina Seferimdir. Ağustos 1793’te Meksika kıyıları açıklarında öldürülüp güverteye çekilen bir ispermeçet balinasının, sözde ölçüye göre küçültülerek yapılan bir resmi vardır bu kitapta. Kaptanın, bu gerçeğe uygun resmi, gemicileri yararlansın diye yaptırdığından hiç kuşkum yok. Ancak bir tek şey söyleyelim bu konuda: Verilen ölçüye göre hesaplayıp büyülterek, bu resimdeki gözü, normal boyda bir ispermeçet balinasının gözü sayarsak, o balina gözünün aşağı yukarı beş ayak boyunda geniş bir pencereye benzeyeceğini söyleyelim sadece. Ey benim yiğit kaptanım, oldu olacak, Yunus Peygamberi de bu gözün penceresinden baktırsaydın bari!

Çocukların ve gençlerin öğretimi için yapılan en ağırbaşlı doğa tarihi derlemelerinde bile, aynı korkunç yanlışlıklarla karşılaşırız. «Goldsmith’in Canlı Doğası» adını taşıyan ve çok beğenilen kitaba bir göz atınız. 1807'de Londrada yayınlanan kısaltılmış baskıda, bir balinanın ve bir kılıç balinasının sözümona resimleri var. Kabalık etmek istemiyorum ama, bu biçimsiz balina, şurası burası kesilmiş bir dişi domuza çok benziyor. Kılıç balinasına gelince, insan ona şöyle bir bakar bakmaz, afallayıp kalıyor: Nasıl olur da böyle garip bir yaratık, aklı başında okul öğrencilerine gerçek bir balık olarak yutturabilir!

Dahası da var: 1825'de, büyük bir doğa bilgini olan Lacépède Kontu Bernard Germain, yöntemli ve bilimsel bir balina kitabı yayınladı. Bu kitapta deniz canavarının çeşitli örneklerini gösteren birçok resim vardır. Bu resimler sadece yanlışlarla dolu olmakla kalmıyor; balinanın o türü üstünde büyük deney sahibi sayılan Scores- oy’nin açıkladığına göre, Mysticetus ya da Greenland balinasının (yani kuzey balinasının) resminin, doğada gördüğümüz gerçek bir balinayla hiçbir ilgisi de yok.

Ama tüm bu acemice işlere tüy diken kişi, ünlü Baron'un kardeşi bilgili Frederick Cuvier'dir. Bu adam, 1836'da, balinalar üstüne bir doğa tarihi kitabı yayınladı, sözümona bir ispermeçet balinasının resmini verdi burada. Bu resmi bir Nantucket'liye gösterir göstermez, Nantucket ten çabucak kaçabilmenin yolunu düşünmelisiniz. Sözün kısası, Frederick Cuvier'nin ispermeçet balinası, aslında bir ispermeçet balinası değil, bir balkabağıdır, Şu da var ki, bu adam hiçbir zaman bir balina seferine çıkmadı, zaten böyleleri pek seyrek çıkarlar bu çeşit seterlere. Allah bilir nerden çıkardı o balina resmini? Kendisinden önce aynı alanda bilimsel araştırmalar yaparak gerçek bir ucube meydana getiren Desmarets gibi, Cuvier de bu balinasını bir Çin resminden almıştır belki. Şu Çinli dediğimiz heriflerin, ellerine bir kâğıt kalem alınca ne denli yaman olduklarını, birçok acayip fincandan ve tabaktan biliyoruz.

Peki, sokaklarda, yağcı dükkânlarının üstünde asılı tabelalardaki balinalara ne diyelim? Çoğu Üçüncü Richard'a benzeyen, deve gibi hörgücü olan, pek yabansı balinalardır bunlar Sabah kahvaltısında uç dört tane gemici pastası (yani denizciyle dolu üç dört balina sandalı) yerler: biçimsiz bedenlerini kan ve mavi boyalarla dolu denizlerde yuvarlayıp dururlar.

Ama balinayı anlatırken yapılan bu çeşitli yanlışlara ne de olsa pek o kadar şaşmamalı. Bir düşünün hele! Bilimsel resimlerin çoğunda, karaya vuran balinalar örnek alınmıştır. Fırtınadan sonra paramparça olmuş bir teknenin resmini yapıp da gemi resmi diye göstermek ne denli doğruysa, işte bu da o denli doğru olur Omurgasının ve serenlerinin tüm o azgın gururuyla bu soylu hayvandan iz mi kalır böyle bir resimde? Boy portreleri yapılsın diye poz veren filler olmuştur; ama canlı bir deniz canavarı, portresi yapılsın diye hiçbir zaman sularda yatarak poz vermemiştir. Canlı bir balina, tüm görkemi ve tüm anlamıyla ancak dibi ölçülmez denizlerin derinliklerinde bulunur. Suyun üstüne çıkınca, denize indirilen bir savaş gemisi gibi, onun kocaman bedeni görülmez olur. Balinayı o güçlü devinimleri ve kıvrımlarıyla sudan çıkarıp havaya asmak, insanların hiçbir zaman başaramayacakları bir iştir. Daha meme emen küçük balinaların, gelişmiş cehennemlik deniz canavarlarından biçim bakımından ne denli farklı olduğunu söyleyecek değiliz. Ama bu emzikteki küçük balinalar bile, bir geminin güvertesine çekilince, bedenleri öyle acayip, öyle kıvraktır; bir

yılan balığına öyle çok benzerler ve öylesine biçim değiştirirler ki; onların aslindi nasıl olduklarını anlamaya şeytanın bile gücü yetmez.

Karaya vurmuş bir balinanın iskeletine bakarak, onun gerçek biçimi üstüne doğrudürüst bilgi edinebileceğimizi sanırsınız belki de. Ama hiç de öyle değil. Bu deniz canavarının en garip yanlarından biri de, iskeletine bakarak biçimi üstüne bilgi edinemeyişimizdir. Jeremy Bentham, cesedini Londra Üniversitesine bıraktı. Vasiyetini yerine getirenlerden birinin kitaplığında bir avize gibi tavandan asılı duran iskeletini gördüğümüz zaman, Jeremy'nin kocaman alınlı, yararcı felsefeye inanan yaşlı ve kibar bir bay olduğunu ve tüm öteki özelliklerini doğru olarak kestirebiliriz. Ama bu deniz canavarının kemiklerinden, bu çeşit şeyler hiç anlaşılmaz. Aslında büyük Hunter'in dediği gibi, böceği sıkı sıkı saran koza, biçim açısından böcekten ne denli ayrı bir şeyse; balinanın iskeleti de, tam gelişmiş ve olgunlaşmış, bedeninden o denli ayrıdır. Bu kitabın bir bölümünde sırası gelince söyleyeceğimiz gibi, bu özellik balinanın kafasında çok belirlidir. Kemikleri başparmaksız bir insan eline nerdeyse tıpa tıp benzeyen yan kanatlarında, acayip bir biçimde görülür bu. Bu kanadın dört tane düzgün parmak kemiği vardır: İşaret parmağı, orta parmak, yüzük parmağı ve küçük parmak. Eldivenle örtülü insan parmakları gibi, bu kemikler de hep etle örtülü kalır. Şakadan hoşlanan Stubb günün birinde demişti ki: «Balina bizlere karşı ne denli belâlı davranırsa davransın, hep kibarca eldiven giyerek karşımıza çıktığını söyleyebiliriz.»

İşte tüm bu nedenlerden ötürü, bu işe hangi açıdan bakarsanız bakın, şu sonuca varırsınız: Kıyamet gününe dek yeryüzünde resmi yapılmayacak bir tek yaratık varsa, o da deniz canavarıdır. Bir resmi ötekinden biraz daha fazla gerçeğe uygun olabilir gerçi; ama bu resimlerden hiçbiri tamamiyle doğru olamaz. Balinanın aslında tam ne biçim olduğunu anlamanın dünyada yolu yoktur bu resimlerle, Ancak kendiniz bir balina seferine çıkarsanız, onun canlıyken biçimi üstüne aşağı yukarı bir fikir edinebilirsiniz. Ama balina seferine çıkarken de deniz canavarının baskınına uğrayıp boğulmak tehlikesini göze almalıyız. Onun için bu deniz canavarının biçimini merak edip, bu işin üstüne fazla düşmeyin, bana kalırsa.

BÖLÜM LVI BALİNALARIN AZ ÇOK DOĞRU OLAN RESİMLERİ VE GERÇEĞE UYGUN BALİNA AVI RESİMLERİ ÜSTÜNE

Balinaların o korkunç resimlerinden söz edilirken, bu resimlerden de daha korkunç olan, bazı balina masalları anlatmak istedi canım. Bunlar, hem eski, hem de yeni birçok kitaplarda, özellikle Plinius'da Purchas'da, Hackluyt'da, Harris'de, Cuvier'de ve başkalarında bulunur. Ama bu masalları anlatmaktan vazgeçtim.

Büyük ispermeçet balinasının ancak dört tane resmi yayınlanmıştır benim bildiğime göre: Colnett'in, Huggins'in, Frédéric Cuvier'in ve Beale'in kitaplarındaki resimler. Bundan önceki bölümde Colnett'den ve Cuvier'den söz ettik. Huggins'in resmi, onlarınkinden çok daha iyidir; Beale'ınki ise, hepsinden kat kat üstündür. Zaten kitabın ikinci bölümünün başındaki üç balinanın ortasında görüleni bir yana, Beale'in ispermeçet balinalarının hepsi güzeldir. Kitabın ilk sayfasında, balinalara saldıran sandalları gösteren ve bazı salon adamlarının herhalde nazik bir kuşkuyla bakacakları resim, genel etkisi bakımından, hayranlık uyandıracak kadar gerçeğe uygun ve canlıdır. J. Ross Browne'nin kitabındaki ispermeçet balinalarından bazıları, biçim bakımından bir hayli doğru olmakla beraber, gravür olarak pek bayağı şeylerdir. Ama bu gravürlerin kötülüğü, J. Ross Browne'nin kabahati değildir.

Kuzey balinasının en güzel resimlerini Scoresby'de buluruz; ama balinalar bu resimlerde fazla küçük gösterildikleri için, gereken etkiyi yapmazlar. Ne yazık ki, Scoresby'nin, balina avını anlatan ancak bir tek resmi vardır; çünkü iyi çizildikleri zaman, ancak bu çeşit resimler sayesinde canlı avcıların gözüyle görülen canlı balina üstünde aşağı yukarı bir fikir edinebilirsiniz.

Kısacası, şunu söyleyebiliriz ki, ayrıntıları açısından en doğruları olmamakta beraber, balinanın ve balina avcılığının bulup bulabileceğimiz en güzel resimleri, iki büyük Fransız gravürüdür. Yağlıboya tablolardan alınmış ve çok iyi işlenmiş bu gravürleri, Garnery adında bir adam

yapmıştır. Biri güney balinası avını, öteki de kuzey balinası avını anlatır. Birinci gravürde, soylu bir ispermeçet balinasını, tüm görkem ve gücüyle görürüz. Okyanusun derinlerinden, sandalın altına yeni çıkmış ve korkunç hışmıyla batırdığı sandalın parçalarını sırtında, tâ yükseklere kaldırıyor. Sandalın tamamiyle kırılmayan puruvası, canavarın tam bel kemiğinin üstünde kalmış, düştü düşecek. Ve bu puruvada, göz açıp kapayacak kadar kısa bir an için, ayakta duran bir denizci görülüyor: balinanın püskürttüğü kaynar, öfkeli sular, adamı yarı yarıya örtmüş; bir uçurumdan atlar gibi denize atlamak üzere. Bu resimde anlatılanlarda eşsiz bîr güzellik ve doğruluk var. Ucuna zıpkının bağlandığı halatı taşıyan yarı boşalmış fıçı, köpükten beyazlaşmış denizin üstünde yüzüyor. Fıçının yanında denize dökülen zıpkınların tahta sapları, suda dikine inip kalkıyor. Balinanın çevresinde yüzen gemicilerin yüzlerinde, değişik korkular okunuyor. Ve gemi, fırtınalı kapkara bir uzaklıktan, tüm bunların olup bittiği yere doğru geliyor. Buradaki balinanın anatomisinde önemli kusurlar olabilir; ama bunu da hoş görelim; çünkü ben daha iyi bir balina resmi yapamazdım hiçbir zaman.

İkinci gravürde, sandal, hızla yüzen kocaman bir kuzey balinasının deniz böcekleriyle örtülü gövdesine yanaşmak üzere. Balinanın kapkara yığını, Patagonya'nın dik kayalıklarından kopmuş, yosunla örtülü bir kaya parçası gibi yuvarlanıyor denizde. Dimdik püskürdüğü bol sular, kurum gibi kara. Bacadan böylesine bol duman çıkınca, aşağıdaki büyük bağırsaklarda yaman bir şölen hazırlansa gerek. Kuzey balinasının zaman zaman sırtında taşıdığı küçük yengeçleri, kabuklu böcekleri ve suların oluşturduğu buna benzer deniz şekerleme ve pastalarını kuşlar gagalamakta. Ardında yığın yığın, kesilmiş süt gibi beyaz, fırtınalı köpükler bırakarak; okyanusları aşan bir vapurun yan çarkının dalgalarına tutulmuş küçük bir filika gibi, hafif sandalı sallayarak, kalın dudaklı deniz canavarı, enginde hızla yüzmektedir o sırada. Böylece resmin ön planı azgın bir kargaşalık içinde; ama arkada, bu kargaşalıkla sanat açısından eşsiz bir karşıtlık yaratan bir şeyler var: Durgun bir denizin dümdüz, cam gibi suları; kımıldamamak zorunda kalan geminin, düşük, buruş buruş yelkenleri; ve ele geçirilmiş bir kaleyi andıran, su fışkırttığı deliğe bir flama dikilmiş olan, ölü bir balinanın cansız gövdesi..

Bu resmi yapan Garnery'nin kim olduğundan, hâlâ yaşayıp yaşamadığından haberim yok. Ama canım pahasına bahse girerim ki, ya bu işin uygulamasını iyice biliyordu; ya da görmüş geçirmiş bir balina avcısından adamakıllı ders almıştı. Hareketli sahneler için Fransızlar yaman ressamlardır zaten. Gidip Avrupa müzelerindeki tüm resimleri seyredin. Versailles'ın o görkemli salonundaki sıra sıra tablolarda göreceğiniz o canlı, o soluk soluğa kargaşalığı, başka bir yerde bulabilir misiniz bakalım? O resimleri seyreden, Fransa'nın yaptığı tüm savaşların içinden düşe kalka kendine yol açar sanki. O resimlerde kılıçların her biri, kuzeyin şafak ışıkları gibi parlar; birbirinin peşi sıra gelen zırhlı kırallarla imparatorlar, başlarında taç, belden yukarı erkek, belden aşağı al olan yaratıklar gibi, dörtnala saldırırlar o resimlerde, Garnerynin deniz savaşını anlatan gravürlerinin de bir yeri olabilir bu galeride.

Fransızların her şeyin acayip ve ilgi çekici yanını görme yeteneği - onlara doğuştan gelen bu yetenek - balina avını anlatan tablolarda ve gravürlerde ayrıca belirlidir. Bu işte, İngilizlerin görgüsünün yüzde onu, Amerikalılarınkinin binde biri bile onlarda olmadığı halde, hem İngiltere ye, hem de Amerika'ya, balina avının gerçek havasını yaratabilen tek doğru dürüst resimleri onlar vermişlerdir İngiliz ve Amerikalı balina ressamlarının çoğu, gördüklerini mekanik bir biçimde kopya etmekle: örneğin balinanın ancak bir profilini çizmekle yetinirler. Bir ehramı profilden çizmek ne denli anlamsızsa. bunu yapmak da o denli anlamsızdır aslında. Hakkıyla ün kazanan kuzey balina avcısı Scoresby bile, Greenland balinasının bir boy resminden, kılıç balinasıyla yunus balıklarının da zarif üç dört minyatüründen sonra: gemi kancaları, balina kesme bıçakları, cengelli çapalar gösteren birtak'm beylik gravürler verir bize. Ve bir Leuwenhoeckun kılı kırka yaran hamaratlığıyla, soğuktan tir tir titreyen bizlere kuzey kutbundaki kar kristallerinin büyütülmüş doksan altı tane tam kopyesini sunar Gerçi bu aklı başında yolcuyu küçümsemek aklımdan bile geçmez: görmüş geçirmiş eski bir deniz savaşçısı olduğu için, saygı duyarım ona, ama iş böylesine önemli olunca, her kristal parçasının tam gerektiği gibi olduğunu kanıtlamak için yargıcın önünde yeminli bir belge sağlamamış olması, bir kusur sayılmalı kuşkusuz.

Garnery nin bu güzel gravürleri dışında, H. Durand diye imza atan birinin yaptığı dikkate değer bir Fransız gravürü daha vardır. Şimdi ele

aldığımız konuyla doğrudan doğruya ilgili olmamakla beraber, başka açılardan sözü edilmeye değer bu gravürde, Pasifik Okyanusu Adaları arasında, huzurlu bir öyle sonrası gösterilir, burada: Bir Fransızın balina gemisi, durgun bir havada, kıyıya yakın demir atmış: hiç telâş etmeden kıyıdan su taşınıyor bu gemiye; geminin yelkenleri de, fondaki hurma ağaçlarının uzun yaprakları da, rüzgârsız havada gevşek gevşek sarkıyor. Balina avcılarının ne denli belâlar içinde yaşadıkları ve burada gösterilen, Doğulu tembellik anlarının ne denli seyrek olduğu düşünülünce, bu resmin etkisi daha da artıyor. öteki gravür bambaşka: Gemi açık denizde, canavarların kaynaştığı bir noktada, rüzgârı başa alıp durmuş; bordasında da bir deniz canavarı var; balinanın yağını kesip alan gemiciler, bir rıhtıma yanaşır gibi, bu deniz canavarına yanaşmışlar. Bir sandal, uzakta başka balinaları avlamak amacıyla güvertesinde harıl harıl çalışılan geminin yanından hızla ayrılmak üzere; zıpkınlar ve kargılar kullanılmaya hazır; kürekçilerden üçü, yelkeni direğine takmaktalar; tam o sırada, birdenbire gelen bir dalgayla, küçük tekne şaha kalkan bir at gibi sularda dimdik olmuş nerdeyse; işkence edilen, kaynatılan balinadan çıkan duman, baştan aşağı demircilerin oturduğu bir köyün bacalarından tüten duman gibi, geminin üstünde yükseliyor; uzakta, rüzgârın estiği yönde, yağmur ve bora yüklü bir kara bulut, heyecanlı denizcileri sanki daha hızlı çalışmaya zorluyor.

BÖLÜM LVII YAĞLIBOYA, OYMA DİŞ ÜSTÜNDE, TAHTADA. DEMİR LEVHADA, DAĞLARDA VE YILDIZLARDA BALİNA RESİMLERİ

Londra doklarına doğru inerken, Tower-Hill'de, sakat bir dilenci görmüşsünüzdür belki, önünde tuttuğu yağlıboya resimde, bacağını yitirdiği acıklı sahne gösterilir: Üç balina ve üç sandal vardır burada. En öndeki balina, bu sandallardan birini (bacağını yitiren dilenci, sakatlanmadan önceki haliyle bu sandalın içindedir herhalde, çene kemikleri arasına almış, çatır çatır çiğnemektedir. Bana anlattıklarına göre, on yıldır bu adam, o resmi elinde tutmuş, bir türlü inanmak istemeyenlere, koparılmış bacağını gösterip durmuştur. Ama bu sakat dilenciyi temize çıkarmanın zamanı gelmiştir artık. Onun üç balinası, Wapping'de, yani denizcilerin oturduğu Londra mahallesinde, yayınlanan herhangi bir balina resmi kadar gerçeklere uygundur; bacağının sahiden kesik olduğu da hiç su götürmez; çünkü böyle bir kütüğe ancak batı ormanlarında rastlayabilirsiniz. Ama bu zavallı balina avcısı, gene de bir ağaç kütüğünün üstüne tırmanıp nutuklar çekmez bize. Gözlerini yere eğer, hazin hazin, koparılmış bacağına bakar durur hep.

Bütün Pasifik Okyanusu'nda olduğu gibi Nantucket, New Bedford ve Sag Harbor'da; balina avıyla ilgili çok canlı resimler bulabilirsiniz. Balıkçıların kendileri ispermeçet balinasının dişlerine, kuzey balinasının kemikleriyle yapılan ve bayanların korselerinde kullanılan balina parçalarına ve buna benzer şeylere oymuşlardır bunları. Açık denizlerde boş vakitleri olduğu zaman, balinanın şurasını burasını malzeme diye kullanarak özene bezene oydukları bu çeşit çeşit küçük ve ustaca yapılmış resimlere «skrimshander» adını verirler. Sırf bu işi yapabilmek için kimi balina avcılarının, dişçilerin kullandıkları aygıtlara benzeyen birtakım şeylerle dolu küçük kutuları vardır. Ama çoğu sadece sustalı çakılarıyla çalışırlar; ve denizcilerin elinde, nerdeyse her şeyi işlemeye gücü olan bu çakıyla, akıllarına eseni yapıverirler size.

Hıristiyan dünyasından ve uygarlıktan uzun süre ayrı kalan insanlar, ister istemez. Tanrının onları ilk yarattığı hale dönerler, yani yeniden

yabanıl olurlar. Gerçek bir balina avcısı, Iroquois kabilesinden bir Kızılderili kadar yabanıldır. Ben de yabanılın biriyim: Yamyamlar Kralı'ndan başka hiçbir kimsenin sözünü dinlemem; Yamyamlar Kralına karşı da her an başkaldırmaya hazırım.

Yabanılların özelliklerinden biri de, boş vakitleri olup da evlerinde oturdukları sırada, eşsiz pir sabırla çalışmalarıdır, Hawai'de yapılmış eski bir savaş topuzu ya da balık avlamak için kullanılan çatallı bir mızrak, öyle bol ve öyle inceden inceye işlenmiş oymalarla doludur ki, insan direncinin bir anıtıdır; tıpkı Latince bir sözlüğün insan direncinin bir anıtı olduğu gibi. Çünkü şaşırtıcı bir incelikle, dantela gibi oyulan bu tahta parçası, ya bir deniz böceğinin kırık kabuğuna, ya da bir köpek balığının dişine işlenmiş ve yıllar yılı sabırla çalışılmıştır bunun üstünde.

Beyaz ırktan gelen denizci yabanıl da, Hawai'li yabanıla benzer Aynı eşsiz sabırla ve bir köpek balığı dişinden pek farksız olmayan o zavallı sustalı çakısıyla, kemik parçasından bir heykelcik oyuverir size. Bu heykelciğin işçiliği Yunan yabanılı Akhileos'un kalkanı kadar ustaca olmamakla beraber, o kalkan kadar çapraşık ve bol oymalıdır; ve o güzelim yaşlı Hollandalı yabanıl Albert Dürer'in gravürleri gibi, barbarca bir coşkunluk ve hayal gücüyle doludur.

Amerikan balina gemilerinin baş kasaralarında, tahtadan balinalara, Güney denizlerinde silâh yapmak için kullanılan o soylu tahtanın küçük koyu renk parçalarına oyulmuş balina profillerine sık sık rastlarız. Bunların arasında, gerçeğe çok uygun olan resimler de vardır.

Damlarının saçağı üçgen biçiminde olan kimi eski konakların dış kapısında, tokmak diye kullanılan, kuyruğundan asılı, pirinçten yapılmış balinalar görürsünüz. Kapıcı uykuya dalınca, örs kafalı balinalar ayrıca işe yarar. Ama tokmak olarak kullanılan balinaların pek azı gerçeğe uygundur. Eski moda kimi kiliselerin kulelerine, rüzgâr fırıldağı diye konulan, demir levhalarından yapılmış balinalar da vardır. Ama bu balinalar hem öyle yükseklerdedir; hem de «çekin ellerinizi» der gibi öyle bir halleri vardır ki, bunları yakından inceleyip değerleri üstüne bir karara varamazsınız.

Toprağı kemikli ve kaburgalı gibi olan bölgelerde; yüksek, girintili çıkıntılı sarp kayalıkların dibinde, taş yığınlarının acayip kümeler halinde ovaya yayıldığı yerlerde, deniz canavarının taş kesilmiş biçimini

görürsünüz sık sık. Bu resimler yarıyarıya otla örtülüdür; hava rüzgârlı olunca da otlar, yeşil dalgalar halinde çarpar bu resimlere.

Anfiteatra benzeyen yüksek tepelerle çevrili dağlık ülkelerde, uygun bir nokta bulup da çevrenize şöyle bir bakarsanız, şurada burada, dağların dalgalanan sırtında, balina profilleri görüverirsiniz ansızın. Ama bunu görebilmek için, tepeden tırnağa balina avcısı olmak gerek, iş bununla da bitmiyor: Aynı şeyi gene görmek istiyorsanız, ilk durduğunuz noktanın tam enlemini ve boylamını almanız gerek elbet; yoksa dağlarda gözünüze ilişen bu çeşit resimler, rastlantılara öylesine bağlıdır ki, önceden durduğunuz noktayı yeniden bulmanız için uzun uzadıya uğraşmanız gerek. Bu bakımdan Solomon Adaları'na benzer bunlar. Kırmalı keten yakalı Rönesans çağı giysisiyle Mendanna vaktiyle buralara ayak bastığı ve yaşlı Figuera bunların öyküsünü yazdığı halde, Solomon Adaları gene de bilinmeyen bir topraktır.

Bu konu sizi iyice sarınca, yıldızlı gökyüzünde koca koca balinalar, onları kovalayan sandallar göreceğiniz de hiç su götürmez; yıllar yılı savaşı aklından çıkarmayan Doğu milletlerinin, bulutlarda çarpışan ordular gördükleri gibi.. Böylece, Kuzeyde, onu bana ilk gösteren parlak noktalar döndükçe, ben de deniz canavarını kutbun çevresinde kovalayıp durdum. Ve Güney kutbunun ışıl ışıl gözü altında, gemi burcuna binip, deniz yılanı ve uçan balık burçlarının tâ ötelerinde, yaldızlı balina burcunu yakalamak için ava katıldım.

Keşke gem yerine gemi çapalarını, mahmuz yerine de zıpkın uçlarını takıp, o balinanın sırtına binsem; sayısız çadırlarla dolu efsaneler cenneti, benim ölümlü gözümün göremeyeceği bir yerde gerçekten var mı yok mu anlamak için, gökyüzünün en üst katına uçabilsem!

BÖLÜM LVIII BRİT

Crozetts’lerden kuzey-doğuya doğru yol alırken, geniş «brit» çayırlarının ortasına düştük. Bu «brit» denilen küçücük sarı nesneler, kuzey balinasının başlıca besinidir. Bu nesne, fersahlarca, dört bir yanımızda öyle bir dalgalanıyordu kİ, sanki uçsuz bucaksız, olgun, altın rengi buğday tarlaları arasında yelken açmıştık.

İkinci gün birçok kuzey balinasına rastgeldik. Pequod gibi bir güney balinası gemisinin kendilerine saldırmayacağını bilen bu balıklar, ağızları açık, brit’in ortasında tembel tembel yüzüyorlardı. Kuzey balinalarının ağızlarındaki o acayip pancurun püskül gibi liflerine yapışan brit’ler, balıkların ağızlarından boşalan sulardan sıyrılıyordu.

Sabahleyin ot biçenler, yanyana, ağır ağır ve hışır hışır ilerleyerek, bataklıklardaki çayırların uzun ıslak otlarını nasıl biçerlerse; bu canavarlar da hışırdayan garip bir kesme sesiyle yüzüyor; sarı sularda (1) upuzun mavi izler bırakıyorlardı İlerledikçe.

(1) Balina avcılarının «Brezilya kıyıları» dedikleri sulara bu ad, New-Foundland kıyılarına verildiği nedenden ötürü, yani oralarda sığ yerler, gibi iskandil edilecek yerler bulunduğu için verilmemiştir. Kuzey balinasının sık sık avlandığı bu suların üstünde hep bol sayıda brit yüzdüğü ve denizi acayip bir çayır haline soktuğu için uygun görülmüştür bu ad.

Ama insanın aklına ot biçenleri getiren şey, kuzey balinalarının brit'leri bölerken çıkardıkları ses değildi sadece. Direk başından bakılınca - hele durdukları ve bir süre kımıldamadan kaldıkları sırada - bu balinaların koskocaman kara biçimleri, her şeyden fazla cansız kaya yığınlarını andırıyordu. Hindistan’ın geniş av bölgelerinde bir yabancı, ovada yatan filleri kimi zaman uzaktan görür de, onların fil olduklarını anlamaz, çıplak ve kara toprağın bir kabartısı sanır; deniz canavarının bu çeşidini ilk kez sularda görenler de tıpkı böyle yanılırlar çoğu zaman. Sonunda bunların ne olduğunu anlasalar bile, bu balinalar öyle kocamandır ki, iri bedenlerinde,

bir köpekte ya da bir atta gördüğümüz canlılığın olabileceğine gerçekten inanmak çok güçtür.

Şu da var ki, başka bakımlardan da bir deniz yaratığına, kıyılarda yaşayan bir kara yaratığına baktığınız gözle bakamazsınız. Gerçi kimi eski doğa bilginleri, karada yaşayan tüm yaratıkların, denizlerde benzerleri olduğunu ileri sürmüşlerdir; genel olarak bu doğru da olabilir; ama durum biraz incelenirse iş değişiyor, örneğin, huy olarak bir köpeğin o aklı başında iyiliğini, okyanuslarda yaşayan hangi balıkta bulabiliriz? Tür bakımından olsa olsa o kahrolası köpek balığının, köpekle az çok bir ilişkisi vardır.

Ama karada yaşayanların çoğu, denizin yerlilerine, öteden beri dile gelmez bir yabancılık ve tiskinti duyarak baktıkları halde; okyanusların hiçbir zaman keşfedilemeyecek bir ülke olduğunu ve Colomb'un Batı dünyasını bulmadan önce, bilinmedik sayısız dünyaların yanından geçtiğini bildiğimiz halde; engine açılan on binlerce ve yüz binlerce insanın orada öteden beri ve gelişigüzel, yeryüzündeki yıkımların en korkuncuna uğradıkları halde; aslında bir bebekten farksız olan insanların bilim ve marifetlerinin gelecekte artacağını umdukları halde; gene de bir tek dakika düşünürsek şunu anlarız ki, deniz her zaman, kıyamet gününe dek, insanları hor görecek, insanların canına kıyacak, insanların yapıp yapabileceği en görkemli ve en sağlam gemileri tuz buz edecektir. Ama şu da var ki, bütün bunları boyuna söyleye söyleye, denizin aslında ne kadar korkunç olduğunu neredeyse unutmuş gibiyiz.

Portekizlilere özgü bir hınçla tüm dünyaya saldıran, bir tek dulu bile esirgemeyen bir okyanusun üstünde yüzmüştür adını duyduğumuz ilk gemi. Aynı okyanus, bugün de dalgalanıp duruyor; aynı okyanus daha geçen yılın gemilerini batırıp yok etti. Ya öyle, ey aptal insanoğlu! Nuh'un tufanı daha bitmedi. Şu güzelim dünyanın üçte ikisini kaplıyor hâlâ Nuh'un tufanı!

Denizle kara arasında nasıl bir ayrılık var ki, karada mucize sayılan şey, denizde mucize sayılmıyor? Korah ile peşinden giden güruhun ayaklarının altındaki canlı toprak yarılıp onları yutunca, ibraniler akıllara sığmaz bir korkuya kapılmışlardı. Oysa güneş her gün nasıl batarsa, canlı deniz de her gün gemileri tayfasıyla birlikte öyle yutup duruyor.

Ama deniz, kendisine yabancı olan insanoğluna düşmanlık etmekle kalmıyor sadece; kendi evlâtlarına da bir ifrit gibi zulmediyor. Bu bakımdan konuklarının canına kıyan İranlIdan da daha beterdir deniz; kendi peydahladığı yaratıkların göz yaşına bakmıyor hiç. Yabanıl ormanlarda havaya sıçrayıp, kendi yavrularının üstüne çullanan bir dişi kaplan gibi, en güçlü balinaları bile kayalara çarpıyor; onları orada, parçalanmış gemilerin yanıbaşında bırakıyor. Hiçbir acıma duygusuna kapılmıyor, hiçbir güce boyun eğmiyor deniz. Binicisini sırtından atmış azgın bir savaş atı gibi, başıboş deniz, soluk soluğa, uluya uluya tüm dünyaya saldırıyor.

Suların ne denli kurnaz olduğunu düşünün bir kez. Orada en korkunç yaratıklar bile, çoğu zaman göze görülmeden, mavilerin en tatlısında kendilerini haince gizleyerek, suyun altında kayıp giderler. Denizde yaşayan en amansız yaratıkların şeytanca parlaklığını ve güzelliğini - örneğin kimi tür köpek balıklarının o kıvrak ve o hoş biçimini de bir düşünün. Denizin dört bir yanında görülen yamyamlığı bir kez daha düşünün. Düşünün ki, tüm deniz yaratıkları birbirlerini yerler, dünya kurulalı beri birbirleriyle savaşıp dururlar.

Tüm bunları düşünün; sonra bu yeşil, tatlı ve çok uslu toprağa bir bakın. Her ikisini de, karayı da denizi de şöyle bir düşünün. Kendi benliğinizle bu iki şey arasında garip bir benzerlik sezmiyor musunuz acaba? Çünkü tıpkı o korkunç okyanusun yeşil toprağı çerçevelediği gibi, insanoğlunun ruhunda da huzur ve sevinçle dolu bir Tahiti Adası vardır; ve yarı yarıya gizemli kalan bir yaşam, olanca korkunçluğuyla bu adayı çepeçevre sarar. Tanrı seni korusun! Bu adadan uzaklaşma sakın bir daha geri dönemezsin.

BÖLÜM LIX MÜREKKEP BALIĞI

Pequod «brit» çayırları arasından ağır ağır ilerleyerek, kuzey-doğuya, Java Adası'na doğru yolunu sürdürdü. Tatlı bir rüzgâr omurgasını itiyor; her şeyi saran bu huzur içinde, geminin tepeye doğru gittikçe incelen üç uzun direği, bir ovada tatlı tatlı sallanan üç hurma ağacı gibi, hafif rüzgârda tatlı tatlı sallanıyordu. Ve insanı çeken o ıssız balina fışkırtısı, uzun aralarla, gümüş gecenin içinde görülüyordu hâlâ.

Ama saydam ve mavi bir sabah, hava durgun olmamakla beraber, denizin üstüne nerdeyse doğadışı bir sessizlik yayıldığı bir sırada: sulardaki upuzun, pırıl pırıl güneş izleri, «sus!» diyen altın parmakları andırdığı bir sırada; ayağı yumuşacık terlikli dalgalar tıpış tıpış koşarak birbirleriyle fısıldattıkları bir sırada; göze serilen tüm bu dünyanın derin bir sessizliğe gömüldüğü bir sırada: Daggoo, ana direğin tepesinden garip bir hayalet gördü.

Uzaklarda, kocaman beyaz bir beden sulardan çıktı, yükseldikçe yükseldi; sonunda, masmavi sulardan sıyrılarak, tepelerden daha yeni kaymış bir kar yığını gibi, puruvamızın önünde ışıl ışıl parladı. Bir an böyle ışıldadıktan sonra, gene sulara battı; sonra bir daha yükseldi ve yeniden sessizce ışıldadı. Bir balinaya benzemiyordu bu. «Ama sakın Moby Dick olmasın?» diye düşündü Daggoo. Hayalet gene yok oldu; ama bir kez daha ortaya çıkınca, zenci, uyuklayan gemicileri irkilten, bıçak gibi keskin bir çığlık attı :

«Orada! İşte gene orada! Orada su fışkırtıyor! Beyaz Balina! Beyaz Balina!»

Ana kovanlarından ayrılıp dallara üşüşen arılar gibi, gemiciler de bunu duyar duymaz serenlerin cundalarına saldırdı. Ahab cıvadrada, kızgın güneşin altında, başı açık duruyor; bir eli arkasında, dümenciye emir vermeye hazır, heyecanlı gözlerini, yukarda kolunu hiç kıpırdatmadan uzatmış olan Daggoo'nun gösterdiği yöne dikiyordu.

Belki de o sessiz ve ıssız fışkırtının arada sırada kaybolup görünmesi, Ahab’ı yavaş yavaş öyle bir etkilemişti ki, yumuşak ve durgun havalarda

ardına düştüğü balinayı bulacağını sanıyordu; belki de sırf heyecanına kapılmıştı; her neyse, beyaz yığını açıkça görür görmez, sandalların denize indirilmesini istedi.

Sandalların dördü de hemen denize indirildi, önde Ahab'ın sandalı, hepsi hızla avlarına doğru kürek çekiyorlardı. Ama çok geçmeden, beyaz yığın sularda yok oldu. Küreklerimizi kaldırıp, onun yeniden görünmesini beklerken, bir de baktık ki, battığı yerden, ağır ağır gene suyun yüzüne çıktı. Bir an için Moby Dick'i tamamiyle unutarak, şimdiye dek insanoğlunun gizemli denizlerde görüp görebileceği en garip hârikaya bakakaldık. Koskocaman, yumuşak, hafif hafif ton değiştiren krema renginde, fersah fersah uzun, fersah fersah geniş bir yığın, suların üstünde yüzüyordu; ortasından çevpeçevre sayısız kollar uzanıyor, bir sürü kocaman yılan gibi, erişebileceği tüm bahtsız varlıkları körükörüne kavramak istercesine bükülüp kıvranıyordu. Belirli bir başı, ya da yüzü yoktu; duyguları, içgüdüleri olduğunu gösteren herhangi bir belirti de yoktu. Yeryüzünden olmayan, biçimi olmayan, rastlantıyla karşımıza çıkan bu canlı hayalet, suların üstünde sallanıp duruyordu.

Hafif bir emme sesiyle, gene ağır ağır ortadan yok olduğu sırada Starbuck, bu varlığın battığı huzursuz sulardan gözlerini ayırmadan, heyecanla haykırdı:

«Keşke Moby Dick'i görüp onunla, savaşsaydım da, seni hiç görmeseydim, beyaz hortlak!»

Flask, «bu da neydi, efendim!» diye sordu.

«Büyük canlı mürekkep balığı. Söylediklerine göre, bunu gördükten sonra limana varıp anlatabilen pek az balina gemisi varmış.»

Ahab bir tek söz etmiyordu. Sandalını tornistan edip, gemiye doğru yol aldı, ötekiler de sessizce ardından gittiler.

İspermeçet balinası avcılarının genel olarak bu nesneye bağlı boş inançları ne olursa olsun, binde bir görünen böyle bir şeyin uğursuz sayılması doğaldır. Tüm balina avcıları, bunun, okyanusta yaşayan canlı varlıkların en büyüğü olduğunu kabul etmekle beraber, pek seyrek görüldüğü için, gerçek yapısı ve biçimi üstüne doğru dürüst hiçbir şey bilmezler. Ama bu mürekkep balığının, ispermeçet balinasının tek yiyeceği

olduğuna inanırlar. Gerçekten, öteki balina çeşitleri, yiyeceklerini suyun yüzünde buldukları ve yerken insanlar tarafından görüldükleri halde; ispermeçet balinası, yiyeceğini suların dibinde, bilinmedik yerlerden alır ve bu yiyeceğin tam ne olduğunu da kesinlikle bilemeyiz. Avlanırken fazla sıkıştırılınca, ispermeçet balinası, mürekkep balığının kopuk kollarına benzeyen bir şeyler kusar. Bunların arasında yirmi otuz ayak uzunluğunda olanlar vardır. Anlaşılan o mürekkep balığı denilen canavar, bu kollarla çoğu zaman denizin dibine tutunuyor; ve ispermeçet balinası, öteki cins balinalarda olmayan dişleriyle, saldırıp onu paralayabiliyor.

Piskopos Pontoppodan’ın «Büyük Kraken» dediği şeyin, düpedüz bir mürekkep balığı olduğunu sanmak için bazı nedenler var. Piskopos’un. Kraken’i anlatırken sözünü ettiği o batıp çıkmalar ve daha başka özellikler, bu mürekkep balığının özelliklerine uyuyor. Ama verdiği boy ölçülerinden biraz kısmak gerek.

Bu gizemli yaratığın sözünü az buçuk duymuş olan kimi doğa bilginleri onu. mürekkep balığının da içine girdiği subyagillere bağlıyorlar. Bazı dış özellikleri bakımından bu familyaya giriyor gerçekten; ama bu türün bir devi olarak.

BÖLÜM LX HALAT

Biraz sonra anlatacağım balina avını ve buna benzer başka sahneleri daha iyi anlamanız için, o büyülü, zaman zaman da korkunç balina halatından söz etmek istiyorum burada.

Eskiden balina avında kullanılan halat, en iyi kenevirden yapılır; ve öteki sıradan halatlar gibi katrana batırılmaz; üstüne katran ancak hafif hafif püskürtülürdü. Katran, urgancının elinde kenevirin daha kıvrak, gemide de daha kullanılışlı olmasını sağlar. Ama katran fazla kaçarsa, balina halatı sertleşir ve roda edilirken gereğince dar halkalar halinde sarılamaz. Gemicilerin çoğu, katranın halatı çok düzgün ve parlak yapmakla beraber, daha uzun ömürlü ve daha sağlam yapmadığını anlamaya başladılar artık.

Son zamanlarda. Amerikan balinacılığında, balina halatı olarak Manilla ipi, kenevirin yerine geçmiş gibidir; çünkü Manilla ipi kenevir kadar uzun ömürlü değilse bile, ondan daha sağlam, daha kıvrak ve daha esnektir. Her şeyde bir estetik arandığına göre, şunu da eklemek istiyorum ki, bu ip daha güzeldir ve balina sandalına kenevirden daha çok yakışır. Kenevir, Hintliye benzeyen, esmer, kara kuru bir heriftir; ama Manilla ipi, altın saçlı bir Çerkes delikanlısı gibi hoş gelir göze.

Balina halatı bir iki santim kalınlığındadır sadece, ilk bakışta onu olduğundan daha az sağlam sanırız. Denemeler göstermiştir ki, bu ipin elli bir lifinden her biri, altmış kilo yük kaldırır. Böylece halatın kendisi aşağı yukarı üç tona dayanabilir. Balina halatının uzunluğu genel olarak iki yüz kulaçtan biraz fazladır. Kıvrım kıvrım sarılıp, bir varilin içinde mandalın arkasına konulur. Bir imbiğin kıvrımları gibi içiçe değil, üst üste; ve böylece içinde boşluk kalmayan bir peynir tekerine benzer. Bu tekerin yalnız ortasında, «yürek» denilen küçücük ve diklemesine uzun bir delik vardır. Halat boşanırken sargıda en küçük bir ilmik ya da pürüz, birinin kolunu, bacağını ya da tüm gövdesini hiç şaşmadan alıp denize götüreceği için; balina halatı en büyük özenle varile yerleştirilir. Kimi zıpkıncılar, bütün bir sabah yalnız bu işle uğraşırlar; hiçbir pürüz, ya da eğrilik olmasın

diye, halatı önceden ince bir makaraya sarıp, varile yerleştirdikten sonra makarayı ortasından çıkarırlar.

İngiliz balinacıları, bir yerine iki varil kullanırlar; aynı halatı hiç bölmeden, iki varile birden yerleştirirler. Bunun bazı yararları vardır; çünkü bu iki varil, küçük oldukları için, sandalda hem daha kullanışlı olurlar, hem de sandalı fazla sarsmazlar. Oysa çapı nerdeyse üç ayak, boyu da ona göre olan Amerikan varili, sandalın bir iki santim kalınlığındaki tahtalarına bir hayli ağır gelir. Üstelik bir balina sandalının dibi, çabuk kırıtabilecek bir buz tabakası gibidir. Ağırlık yayıldığı zaman kaldırır; bir yere toplandı mı çöküverir. Amerikalıların halat fıçısının üstüne boyalı bir yelken bezi de konunca, saldal, balinalara armağan edilecek kocaman bir düğün pastası yüklenmişe döner.

Halatın her iki ucu da açıktadır. Alttaki uç, bir ilmikle bitip, varilin dibinden çıkarılarak yandan sarkar ve sandalın başında durur. Alt ucun böyle olması iki bakımdan gerekir, önce şunun için: Yaralı balina çok derine dalar da, zıpkına bağlı tüm halatı alıp götürmeye kalkarsa, bu ilmiğe başka bir sandaldan alınan yedek bir halat kolayca takılıverir. Bu durumda, balina, bir bira bardağı gibi, bir sandaldan ötekine devredilir. Birinci sandal, gereğinde yardıma koşmak üzere, öteki sandalın çevresinden pek uzaklaşmaz nasılsa, ikinci neden de şudur: Bu düzenleme herkesin selâmeti için şarttır;çünkü halatın alt ucu herhangi bir biçimde sandala bağlı olursa; balina da ara sıra yaptığı gibi, bir tek dakika içinde tüm halatı fırt diye çekerse, iş bu kadarla kalmaz canavar sandalı da denizin dibine indiriverir. işte o zaman, tüm dünyanın tellâllarını bağırtsanızda bulamazsınız bir daha o sandalı.

Balina avı için sandalı denize indirmeden önce, halatın üst ucu varilden çıkarılır ve oradaki bir babaya sarıldıktan sonra, kürek saplarının ortasından geçerek, boydan boya sandalın başına çekilir. Böylece halat, kürek çekenlerin bileklerine sürtünür nerdeyse. Sonra bu uç, sandalın tâ başında kurşundan yapılmış yivli bir makaradan geçer; ve puruvada bulunan tahtadan incecik bir takoz, halatın denize kaymasını önler. Sandalın başında hafif kıvrımlarla sarktıktan sonra, yeniden sandalın içine alınır; ve onbeş yirmi kulaç kadar boş bırakılıp, «kısa uç» denilen zıpkın ipine bağlanır. Bu kısa uç, zıpkınla halata bağlandığı düğüm arasında, öylesine karmaşık dolambaçlar çizer ki, anlatılması kafa şişirir biraz.

Böylece balina halatı, sandalın içinde karmakarışık düğümler, kıvrımlar ve bükülmelerle dört bir yana dolanır durur. Kürekçilerin hepsi, onun tehlikeli kıvranışları arasında hapsedilmiş gibidir, öyle ki, ürkek bir kralın gözünde, bu durumda olan gemici, en zehirli yılanları şaka olsun diye kollarına, bacaklarına dolamış Hintli hokkabazlara benzer. Hangi insanoğlu bu içinden çıkılmaz kenevir halkaların ortasına ilk kez oturur, vargücüyle kürek çekerken, zıpkının bilinmedik bir anda atılacağını, bu korkunç kıvrımların birbiri ardından zincirleme şimşekler gibi boşanacağını düşünür de korkmayabilir? Bu durumdaki bir insan öylesine ürperir ki, kemiklerinin içindeki ilik bile titrek bir pelteye döner. Bununla beraber alışkanlık... Ne garip şey! Neler yapmaz şu alışkanlık! Sizlerin maun sofralarınızın başında otururken duyduğunuz sevinçli kahkahalar, şakalar parlak nükteler; cellâtın yağlı ipini boyunlarında taşıyan gemiciyle dolu bu incecik çam kerestesinden yapılmış balina sandalının içinde duyacaklarınızın yanında solda sıfır kalır. Kent halkını ölümden kurtarmak için, kendi canlarına kıymaya hazır olan, boyunlarında yağlı iple düşmanları Kral Edward'ın önüne çıkan Calais'li altı yurttaş gibi; sandalın altı tayfası da, sanki altısının da boyunlarında ip varmış gibi ölümün çene kemiklerine doğru kürek çekerler.

Kimilerini az buçuk duyduğunuz birçok balina avı kazasının nasıl olduğunu, şu ya da bu gemicinin halata kapılıp nasıl yok olduğunu, şimdi artık kafanızı fazla yormadan anlarsınız belki. Halat boşanırken, sandalın içindekilerin hepsi, tam hızla işleyen bir buhar makinasının çeşitli ıslık sesleri ortasında oturur gibidir. Makinanın her parçası, her pistonu, her çarkı, insana sürtünür nerdeyse. Hattâ sandalda oturmak bundan bile beterdir; çünkü kıpırdamadan oturamazsınız bu tehlikelerin ortasında; sandal beşik gibi sallanır ve ansızın bir o yana, bir bu yana fırlatır sizi. Ancak içinizden gelecek bir kıvraklık ve çeviklik sizi kurtarabilir; yoksa, yabanıl bir ata bağlanan Mazeppa gibi, öyle bir yerlere sürüklenirsiniz ki, her şeyi gören güneş bile sizi hiçbir zaman göremez oralarda.

Dahası var: Fırtınadan önce gelen ve fırtınayı haber veren sessizlik, fırtınanın kendinden daha korkunçtur; çünkü gerçekte bu sessizlik, fırtınayı saklayan bir örtü, bir sargıdır; görünüşte zararsız olan tüfeğin, içinde barutu, kurşunu ve patlamayı sakladığı gibi. Boşanmadan önce kürekçilerin çevresinde sessiz bir yılan gibi dolanan halatın güzel kıvrımları, bu belâlı

işte insanı en çok korkutan şeydir aslında. Ama ne diye uzatıyoruz bu lâfı? insanların hepsi balina halatları ortasında yaşar: hepsi boyunlarında iple doğar. Ama ancak ölümün onları birdenbire ve hızla sarsıveren düğümlerine kapılınca, yaşamın içinde her zaman çöreklenmiş duran sessiz ve sinsi tehlikeleri açıkça görürler. Eğer bir filozof iseniz, balina sandalında otururken bile, ocağınızın başında, yanınızda zıpkın değil de bir maşayla oturuyormuş gibi rahattır yüreğiniz.

BÖLÜM LXI STUBB BİR BALİNA ÖLDÜRÜYOR

Mürekkep balığının görünmesini Starbuck uğurlu saymamıştı; Queequeg’e ise bambaşka şeyler düşündürmüştü bu,

Queequeg, gemiye çekilen sandalın puruvasında zıpkınını bileyerek, «siz ne zaman gördü bu mürekkep balık, görecek çabuk ispermeçet balina,» dedi.

Ertesi gün hava çok durgun ve ağırdı. Pequod’un yapacak belli işleri olmayan gemicisi, bomboş denizlerin verdiği tatlı uykuya zor dayanıyordu. Hint Okyanusu'nun o sırada geçtiğimiz bölgesi, balinacıların «diri alan» dedikleri yerlerden değildir. Rio de la Plata açıklarında ya da Peru kıyılarına yakın sularda rastlanan çeşitli yunus balıkları, uçan balıklar ve denizlerin daha canlı yaratıkları orada pek görülmez.

Puruva direğinde gözetleme nöbeti bendeydi. Sırtımı gevşek gevşek sarkan kontra babafingo yelkeninin çamlıklarına dayamış, bu büyülü denecek havanın beşiğinde bir ileri bir geri, tembel tembel sallanıyordum. Uyuşmaktan bir türlü kurtaramıyordum kendimi. Sonunda düşteymiş gibi bir hale daldım; canım sanki bedenimden ayrıldı; ama bir kez itilen bir rakkas nasıl uzun zaman sallanırsa, bedenim de kendi kendine sallanıp duruyordu öylece.

Ben kendimden geçerken, grandi ve mizana direklerindeki gözcülerin de uyumaklı olduğunu farketmiştim, Böylece üçümüz birden serenlerde cansız sallanıyorduk; bizimle birlikte, aşağıda uyuklayan dümencinin kafası da sağa sola gidip geliyordu. Dalgaların tembel başları uykulu uykulu düşüp kalkıyor, enginlerin bu büyülü uykusu ortasında, doğu da batıya doğru başını ağır ağır indirip kaldırıyor; güneş bile uyukluyordu tüm bunların üstünde.

Birden kapalı gözlerimin önünde hava kabarcıkları patlar gibi oldu, ellerim iki mengene gibi çarmıklara yapıştı. Gizli bir güç dostça kurtarmıştı beni. Silkinip kendime geldim. Bir de ne göreyim? Yanıbaşımda, kırk kulaç kadar ilerde, geminin rüzgârı altında, koskocaman bir güney balinası ters dönmüş bir gemi teknesi gibi yüzüyor; Habeş rengi

geniş sırtı güneşte ayna gibi pırıl pırıl. Dalgaların çukurunda tembel tembel salınan, arada bir rahat rahat soluk alır gibi köpüklü sular püsküren bu balina, sıcak bir gün öğleden sonra piposunu içen şişman bir burjuvaya benziyordu. Ama bu pipo, içtiğin son pipo oldu, zavallı balina! Uykulu gemiye bir büyücünün değneği dokunmuştu: Bütün uyuyanlar silkinip uyandılar. Dört bir yandan yirmiden fazla ses, yukardan gelen çığlıklara katıldı birdenbire. Koca balina ise, bu sırada ağır ve düzgün soluklarla, havaya pırıltılı tuzlu sularını püskürüyordu.

«Çözün sandalları! Gemiyi orsa edin!» diye bağırdı Ahab.

Kendi kumandasına uyarak, dümenciye vakit bırakmadan düzeni kırdı.

Gemicilerin ansızın barışması balinayı ürkütmüş olsa gerek. Sandallar daha denize inmeden, haşmetle yana dönüp, rüzgâra doğru uzaklaştı; ama öyle sakin ve rahat yüzüyor, denizin yüzünü öyle az kırıştırıyordu ki, Ahab, balinanın belki de daha ürkmediğini düşünerek, kürek çekilmemesini ve herkesin alçak sesle konuşmasını istedi. Yelkenin gürültüsü yoktur; ama rüzgârsızlıktan yelken açamadığımız için, Ontario'nun Kızılderilileri gibi sandalların küpeştelerine çömelmiş, kısacık küreklerle, sessizce ama. hızla ilerliyorduk. Az sonra, ardı sıra kaydığımız canavar, kuyruğunu kırk ayak kadar yukarılara dimdik kaldırıp salladı; sonra batan bir kule gibi gözden yokoldu.

«Dikti kuyruğu, daldı!» diye bağırdı herkes.

Bunun üzerine Stubb hemen bir kibrik çıkarıp piposunu yaktı; çünkü balina lütfedip bir dinlenme vakti veriyordu bize. Normal dalış zamanı geçince, balina yeniden yüze çıktı, Şimdi pipolu adamın sandalının önünde, ötekilerden çok ona yakın yüzdüğü için, Stubb bu balinayı avlama onurunun kendine düşeceğini biliyordu. Balinanın, kovalandığını farkettiği besbelliydi artık. Dikkat etmeye gerek kalmamıştı. Kısa kürekleri atıp, gürültülü uzun kürekleri taktık. Stubb, bir yandan piposunu tüttürüp, bir yandan da gemicileri kızıştırıyordu.

Evet, balinanın davranışı iyice değişmişti; Tehlikeyi sezince, başını kaldırmıştı; her iki yanına kudurmuş köpükler saçarak ilerliyordu (1).

(1) Kitabımın başka bir yerinde, güney balinasının o koskoca kafasının içinde ne hafif bir madde bulunduğunu göreceğiz. Bu kafa, balinanın en ağır yeri görünmesine karşın, aslında bedenin en hafif olan yeridir. Onun için deniz canavarı başını kolayca kaldırır, hele tüm hızıyla giderken başını hep yukarda tutar. Zaten alnının üst yanı öyle geniş,alt yanı ise öyle sivridir ve suları öyle bir yarar ki, balina başını yanlamasına kaldırınca, sanki küt burunlu ağır bir yük. gemisi olmaktan çıkıp, New York limanındaki sivri burunlu kılavuz, filikalarına döner.

«Çabuk, çocuklar, çabuk! Acele etmeyin... ağır ağır... ama çabuk!... Yıldırım gibi saldırın üstüne, olsun bitsin!» diye bağırıyordu Stubb piposunun dumanlarını savurarak. «Haydi, ileri artık!... Uzunca asılın küreklere, vargücünüzle... Haydi, Tashtego, haydi yavrum, haydi hepiniz... Ama soğukkanlı olun, soğukkanlı; Kılınız kıpırdamasın... rahat rahat... Ama atılın üstüne asık suratlı Azrail gibi, sırıtan ifritler gibi... Dimdik kalksın ölüler mezarlarından, çocuklar! İşte o kadar! Haydi çocuklar!»

Buna karşılık olarak, Gay-Head’li yabanıl, göğe doğru eski bir savaş çığlığı attı: «Woo-hoo! Wa-hee!»

Sandaldaki kürekçilerden her biri, başlarındaki coşkun KIzIlderili’nin yaman kürek çekişleriyle, ister istemez öne atılıyorlardı.

Tashtego'nun o yabanıl çığlığı ardından, başka sesler de yükseldi:

«Kiihiy! Hiihiy!» diye bağırıyordu Daggoo, kafesinde gidip gelen bir kaplan gibi bir ileri bir geri atılarak.

«Ka-la! Koo-loo!» diye uluyordu Queequeg, dudaklarını kanlı bir biftek gibi şapırdatarak.

Böylece kürek çekiliyor; çığlıklar ata ata, tekneler suları yarıp gidiyordu. O sırada Stubb, hep ağzından dumanlar savurarak, sandalın burnunda adamlarını savaşa kızıştırıyordu boyuna. Herkes deliler gibi didinip çırpındıktan sonra, beklenen kumanda duyuldu sonunda:

«Kalk Tashtego! Yolla zıpkını!»

Zıpkın fırladı.

«Geri geri, hepiniz!»

Kürekçiler siya ettiler. Ve tam o sırada, sıcak bir şey, bir ıslık sesi çıkararak, bileklerinin üstünden kayıverdi: Büyülü zıpkın halatıydı bu. Az önce Stubb, halatı iki kez daha sarmıştı babaya; şimdi gittikçe artan bir hızla boşanıp kayan halattan mavimtırak dumanlar çıkıyor ve Stubb'ın piposundan boyuna savrulan dumanlara karışıyordu. Halat boşanıp gitmezden önce, bir şimşek gibi Stubb'ın elleri arasından kayıyordu. Bu işte kullanılan, içi pamuk dolu yelken bezi parçalarından yapılmış koca eldivenleri düşürüvermişti aksi gibi. Çıplak elle halatı tutmak, iki yanı keskin bir kılıcı yakalamak gibi bir şeydi; üstelik de, düşmanımız bu kılıcı elinizden koparmak için hiç durmadan uğraştığı bir sırada.

Stubb, varil kürekçisine, yani varilin başında oturan kürekçiye, «halatı ıslat! Halatı ıslat!» diye bağırdı.

Kürekçi, şapkasını kaptığı gibi, denizden doldurduğu suyu halata döktü (1).

(1) Bunu yapmanın ne denli gerekli olduğunu belirtmek amaciyle şunu söyliyelim ki, eskiden Hollandalı balina avcıları, boşanan halatı ıslatmak için, bir bez kullanırlardı. Birçok gemilerde aynı işi tahta kovalarla yaparlardı. Ama gene de en rahatı şapkanızı kullanmaktır.

Halat artık gerginleşmeye başlamıştı. Şimdi sandal, kaynayan denizde, bir köpek balığı gibi, hızla gidiyordu. O sırada Stubb ile Tashtego, sendeleye sendeleye sandalın bir ucundan öbür ucuna giderek, yer değiştirdiler. O sarsıntı ve kargaşalığın içinde kolay iş değildi bu doğrusu.

Tir tir titreyen halat, sandalın üstünde boydan boya gerilip duruyordu. Şimdi artık bir harp telinden daha gergin olduğu için, sandalın sanki iki omurgası vardı. Biri denizi yarıyordu, öteki havayı. Böylece sandal, suya da havaya da karşı koyarak, çalkalana çalkalana ilerliyordu. Dalgalar, burnunda şarıl şarıl çağlıyor; dümen sularında, girdapla fırıl firıI dönüyordu hiç durmadan, içinde en küçük bir kımıldama olsa, küçük parmak bile oynasa, zangır zangır titreyen, çatır çatır çatırdayan sandal, ispazmoza tutulmuş gibi, küpeştesine değin yan yatmaya başlıyordu. Böylece uçup gidiyorlardı. Herkes köpükler arasına fırlamak korkusuyla yapışıp kalmıştı olduğu yere. Tashtego dümen küreğinde iri gövdesiyle

ikibüklüm oluyordu dengesini koruyabilmek için. Bir boydan bir boya Atlantikleri, Pasifikleri yarıp geçiyor gibiydiler. Sonunda balina biraz yavaşladı.

Stubb, puruvadaki denizciye, «halatı çek! Halatı çek!» diye bağırdı.

Ve gemiciler, hâlâ sürüklenen sandalın halatını çeke çeke balinaya yaklaştılar. Çok geçmeden, sandalla canavar borda bordaya geldi. Stubb, dizini gereken yere sıkı sıkıya dayayarak, hâlâ kaçan hayvanı boyuna şişlemeye başladı. Kumandaya uyarak, sandal, balinanın korkunç yuvarlanmalarından kaçıyor, bir ileri bir geri gidiyor; sonra yeni bir saldırış için canavara gene sokuluyordu.

Deniz canavarının dört bir yanından akan kanlar, bir dağın eteğinden boşanan kızıl dereler gibiydi şimdi. Acılar içinde kıvranan gövdesi, tuzlu deniz sularında değil, kendi kızıl kanları içinde; fersah fersah köpürüp kaynayan kendi kanları içinde yuvarlanıyordu artık. Yandan gelen güneş, kızıl sulara çarpıp, herkesin suratını kırmızıya boyuyor, hepsini birer Kızılderiliye çeviriyordu. Can çekişen canavarın püskürtme deliğinden bembeyaz buğular çıkıyordu durmadan. Bu arada, heyecanlar içinde soluyan kaptanın piposu da, birbiri ardından duman bulutları çıkarıyordu boyuna. Stubb, her vuruşta biraz eğrilen kargısını halata geri çekiyor, sandalın küpeştesine bir iki kez hızla çarparak doğrultuyor, bir daha, bir daha batırıyordu balinanın sırtına.

Bitik düşen balinanın azgınlığı giderek yatışınca, «daha yakına! Daha yakına!» diye bağırdı baştaki kürekçiye. «Daha yakına! Tam üstüne!»

Sandal balinanın gövdesine yanaştı. Stubb, puruvadan sarktı, eğilebildiğince eğilerek, uzun ve keskin kargısını hayvanın böğrüne soktu. Orada, balinanın yuttuğu bir altın saati ararcasına, saate çarpıp da onu kırmaktan korkarcasına, kargısını ustaca bir o yana, bir bu yana ağır ağır evirip çevirmeye başladı. Bu aradığı altın saat, balinanın gövdesinde saklanan canı idi. İşte o sırada kargı, altın saate değdi. Bitkin uyuşukluğundan çıkan balinanın, o anlatılmaz «Ölüm telâşı» başlamıştı: Koca canavar, kendi kanı içinde yuvarlanıp durdu; delice savrulan köpükler ortasında, yoğun bir sise bürünmüş gibi, gözle görülmez oldu, öyle ki, tehlikeli bir duruma düşen sandal geriledi; akla sığmayan bu alacakaranlıktan kurtulup gün ışığına kavuşmak için, körükörüne çabaladı.

Can çekişen balina, son bir kez daha göründü. Bir o yana, bir bu yana saldırıyor; püskürtme deliği, acı dolu kesik kesik solumalarla, ıspazmoza tutulmuşcasına açılıp kapanıyordu. Sonunda, kırmızı şarap tortusuna benzer «kan pelteleri, korkunç birkaç fışkırtıyla havalara yükselip, yağmur gibi denize ve cansız balinanın iki yanına döküldü: Yüreği patlamıştı hayvanın.

«Öldü, Stubb Kaptan,» dedi Daggoo.

Stubb, «evet, onun piposu da bitti, benimki de,» dedi; ve ağzındaki pipoyu çıkarıp, küllerini denize döktü. Sonra, bir an durup, dalgın dalgın, kendi yarattığı o koskoca ölüye baktı.

BÖLÜM LXII ZIPKINI FIRLATIŞ

Son bölümde geçen bir olay üstüne bir söyleyeceğim var.

Balina avcılığının değişmez bir geleneği şudur: Balina sandalı gemiden uzaklaşırken, reis, yani balinayı öldüren, dümene geçer; zıpkıncı, yani balinayı zıpkınlayıp bağlayan da, zıpkıncı küreği denen birinci küreğe oturur. Balinaya ilk zıpkını saplamak için, sinirleri sağlam, güçlü bir kol ister; çünkü «uzağa atış» denilen durumlarda, ağır zıpkını, yirmi ya da otuz ayak uzağa fırlatmak gerekir. Av ne denli uzun ve yorucu olursa olsun, zıpkıncı vargücüyle kürek çekmek zorundadır, ötekilere örnek olmak için, kürekte insanüstü bir çaba göstermekle de kalmaz; ikide bir, yiğitçe ve keskin çığlıklar atması da beklenir. Bir yandan kasları alabildiğine gerilen, nerdeyse yerinden kopan bir adamın; bir yandan da hiç durmadan avazı çıktığınca bağırması zor iştir. Ancak bunu yapanlar bilir ne denli zor olduğunu. Ben kendi hesabıma, deli gibi çalışırken bağır bağır bağırmasını beceremem. İşte bu gerginlik içinde, sırtı balinaya çevrik bağırıp dururken, bitkin düşen zıpkıncı, ansızın kendisine «kalk, yolla zıpkını!» diye heyecanla bağırıldığını duyar. O zaman, küreğini bordaya alması, yarı dönüp zıpkını çataldan çekip çıkarması; artık gücü tükendiği halde, dişini tırnağına takarak, demiri balinaya saplamanın bir çaresini bulması gerekir. Durum böyle olunca, balina avcıları arasında, ancak elli zıpkında beşinin hedefini bulması hiç de şaşılacak bir şey değildir. Bunca bahtsız zıpkıncının berbat küfürler işitmesine ve gözden düşmesine; kimilerinin damarlarının çatlamasına; kimi balina gemilerinin dört yıl süren bir seferden ancak dört varil yağ getirebilmelerine; birçok gemi sahipleri için, balina avcılığının zararlı bir iş olmasına hiç şaşmamalı. Neden derseniz, seferin tüm başarısı, zıpkıncının kol gücüne bağlıdır; tam iş göreceği sırada adamın soluğunu keserseniz, ne bekleyebilirsiniz artık ondan?

Şu da var; Zıpkın balinaya saplandıktan sonra, bir belalı an daha geçirilir. Balina kaçmaya başlar başlamaz, reisle zıpkıncı, kendilerini de herkesi de tehlikeye sokarak, sandalın içinde koşup yer değiştirirler; küçük teknenin kaptanı olan reis, sandalın başında asıl yerini alır.

Ne derseniz deyin, bu iki kişinin böyle yer değiştirmeleri, hem gereksiz, hem de saçmadır bana kalırsa. Reis, başından sonuna dek sandalın puruvasında kalmalı; zıpkını da, kargıyı da o kullanmalı; herhangi bir tehlike yüzünden kürek çekmek zorunda kalmadıkça da, küreklere el sürmemelidir. Bu yüzden kovalamada küçük bir hız azalması olabilir; ama şu ya da bu ulusun çeşitli balina gemilerinde geçirdiğim uzun yıllar beni şuna inandırdı ki, avın çoğu başarısızlıkları, balinanın hızından çok, zıpkıncının bu anlattığım yorgunluğu yüzünden oluyor.

Zıpkının hedefi bulabilmesi için, tüm dünya zıpkıncılarının, sandalda bundan başka hiçbir iş görmeden, ayakta rahat rahat durup beklemeleri gerekir.

BÖLÜM LXIII ÇATAL

Ağacın gövdesinden dallar çıkar, dallardan da sürgünler. Bereketli konuları ele alan kitapların bölümleri de böyle olur.

Yukarda sözünü ettiğimiz zıpkın çatalı, üstünde durulmaya değer bir şeydir. Bu çatal, iki üç ayak yükseklikte, acayip biçimli, çentikli bir değnektir. Sandalın sancak küpeştesine, puruvaya yakın bir yere diklemesine kakılıdır. Zıpkının uçlarından biri, yani tahta ucu, bu çatala oturtulur; çelik ağızlı öbür ucu, sandalın puruvasından aşağı doğru sarkar. Böylece bu aygıt, zıpkıncının elini atar atmaz bulacağı bir yerdedir; ormanlarda yaşayan adamın tüfeği, duvarda, el altında olduğu gibi. Çatalda iki zıpkın bulunur genellikle: Birinci vs ikinci demir derler bunlara.

Her iki zıpkın da kendi ipleriyle balina halatına bağlıdır. Amaç, eğer yolu bulunursa, her ikisini birden, arka arkaya balinaya saplamaktır. Balina, sandalı sürüklerken, biri çıkıverirse, öteki yerinde kalsın diyedir bu. Canavarı yakalamak olanağı iki kat artmış olur böylece. Ama çoğu zaman, balinanın, birinci zıpkını yer yemez, birden gerilip ileri fırlaması yüzünden, zıpkıncı şimşek gibi de davransa, ikinci zıpkını atmanın yolunu bulamaz. Bu ikinci zıpkın da halata bağlı olduğu ve halat o sırada boşandığı için, nereye ve nasıl olursa olsun, onu hemen sandal dışına atmak gerekir; yoksa gemicinin yandığı gündür. Böyle durumlarda, ikinci zıpkın denize fırlatılır. Daha önceki bölümde sözünü ettiğimiz yedek halat halkaları, bu işin tehlikesiz yapılmasına çoğu zaman olanak sağlar. Ama bu belâlı işin, en acıklı, en ölümlü kazalara da yol açtığı olur.

Bir de şunu bilmeniz gerek: İkinci zıpkın sandalın dışına atıldı mı, keskin bir baş belâsı olarak asılı kalır ortada. Hem balinanın, hem de sandalın çevresinde deliler gibi zıp zıp zıplar, halatları birbirine karıştırır ya da keser, olmayacak işler açar insanın başına. Ve çoğu zaman, bu boşta kalan zıpkın, ancak balina avlanıp öldürüldükten sonra yakalanabilir.

Şimdi dört sanda! birden, ayrıca zorlu, çevik ve kurnaz bir balinanın peşine düşerse, bu sandalların başına gelebilecekleri bir düşünün. Demek ki balinanın bu özellikleri ve böylesine belâlı bir işin türlü kazaları yüzünden,

sekiz on başıboş zıpkın, canavarın çevresinde hep birden dolanıp duruyordur o sırada, ilk zıpkının hedere varmayıp yok olması olasılığından ötürü, her sandaldaki halata birkaç yedek zıpkın bağlıdır. Tüm bunlardan ayrıntılı söz ediyoruz; çünkü bunların her biri, ilerde anlatacağımız olayların bazı önemli ve karışık yanlarını aydınlatabilir.

BÖLÜM LXIV STUBB’IN AKŞAM YEMEĞİ

Stubb’ın balinası, gemiden biraz uzakta vurulmuştu. Hava durgundu. Üç sandal bir araya gelip, bu savaşın ganimetini Pequod’a doğru ağır ağır çekmeye başladılar. On sekiz kişiydik; otuz altı kolumuz, yüz seksen parmağımız vardı; gene de bu durgun denizde, zor kımıldatabiliyorduk o cansız ve ağır gövdeyi. Saatlerdir uğraştığımız halde, nerdeyse hiç ilerleyemiyorduk. Anlayın artık bu yedeğe aldığımız gövdenin büyüklüğünü. Çin'de Hang-Ho, ya da buna benzer bir ad taşıyan büyük kanalın kıyısında yürüyen dört beş kişi, koskoca bir salı, üstündeki büyük yükle birlikte, yedeğe alıp saatte bir mil hızla çekerler. Bizim koca lendüha ise, içi kurşun külçeleriyle doluymuş gibi, oynamak bilmiyordu yerinden.

Karanlık bastırdı; ama Pequod’un direklerinden sarkan üç ışık, hayal meyal da olsa, yolumuzu aydınlatıyordu. Gemiye yaklaşınca, Ahab’ın bordaya birkaç ışık daha eklediğini gördük. Kaptan bir an için, arkamızda yalpalayan balinaya boş gözlerle baktı; balinanın geceleyin gemiye bağlanması için gereken beylik buyrukları verdi; sonra elindeki feneri bir gemiciye uzatıp, kamarasına çekildi ve sabaha dek bir daha çıkmadı ortaya.

Kaptan Ahab, balina avını uzaktan kontrol ederken, her zaman olduğu gibi, görevini yapmıştı; ama balina vurulduktan sonra, belli belirsiz bir hoşnutsuzluğa, bir sabırsızlığa, bir umutsuzluğa kapılır gibi oldu. Sanki ölü balina, Moby Dick’in hâlâ sağ olduğunu anımsatmıştı ona. Gemisine binlerce balina da getirseler, onun kafasını kemiren hedefe bir adım bile yaklaşmış olamayacaktı. Biraz sonra Pequod’un güvertesinden, engine demir atmaya hazırlanırcasına sesler gelmeye başladı. Güvertenin bir ucundan öbür ucuna ağır zincirler sürükleyip, şangur şungur gemiden aşağı sallandırıyorlardı. Ama bu gürültülü zincirler, geminin demir atması için değil, koca cesedin bağlanması içindi. Balinanın kafası geminin kıçına, kuyruğu da puruvasına bağlandı.

Kocaman, kapkara gövde, şimdi geminin yanına bitişikti. Direkleri mirekleri silen karanlıkta, gemiyle batina, biri yatmış, öteki ayakta duran, aynı boyunduruğun altında iki dev öküzü andırıyordu (1).

(l) Burada küçük bir ayrıntı üstünde durabiliriz. Balina, geminin bordasına bağlandığı zaman, tutulacak en güvenilir, en sağlam yeri, kuyruğudur. Burası daha sıkı etli olduğu için, balinanın (yan yüzgeçleri dışında) her yanından daha ağırdır, ölümde bile esnek kalan bu kuyruk, denize bir hayli batar; sandaldan eğilerek altından zinciri geçirmenin yolu yoktur. Ama bu zorluğu önlemek için, ustaca bir çareye başvurulur. Kısa ve sağlam bir ipin bir ucuna tahta bir şamandıra,, ortasına da bir ağırlık bağlanır. İpin öbür ucu da germiye iliştirilir. Şamandıra öyle ustalıkla kuyruğun altına indirilir ki, zincir gövdeye sarkıtılıp kuyruğun en dar yerine, iki kanatçığın birleşme noktasına, sıkı sıkı tutturulur.

Güvertede bulunanların anlayabileceği kadar, Ahab asık suratlı olmakla beraber sakindi artık. Üçüncü kaptan Stubb ise, tersine, güler yüzlü, zaferiyle sarhoş, görülmedik bir coşkunluk içindeydi, öylesine kabına sığmıyordu ki, ağırbaşlı ikinci kaptan Starbuck, gık demeden ona bırakmıştı geminin yönetimini. Stubb'ı coşturan küçük nedenlerden biri az sonra garip bir biçimde çıkıverdi ortaya. Stubb, boğazına düşkündü. Lezzetli bir nesne saydığı balina etine karşı da, dayanılmaz bir zaafı vardı.

«Bir biftek, yatmazdan önce bir biftek!» diye bağırdı «Haydi, Daggoo! Atla küpeşteden, git bir parça kesiver bana ince yerinden!»

Şunu söyleyelim ki, bu yabanıl avcılar, askerlerin kurallarına uyarak, savaşta harcananın bedelini, genel olarak düşmandan almazlar (hiç değilse, seferin kazancı belli olmadıkça almazlar.) Ama Nantucket'liler arasında. Stubb'un ispermeçet balinasından istediği parçaya bayılanlar çıkar zaman zaman. Bu parça, balina gövdesinin incelen kuyruk tarafından alınır.

Gece yarısına doğru, biftek kesilip pişirildi. Stubb, ispermeçet yağıyla yanan iki fenerin ışığında, bocurgatın başında, bir büfedeymiş gibi ayakta durup, balina yemeğini iştahla yedi. O gece, balina etinden şölen yapan tek kişi Stubb değildi. Binlerce köpek balığı, tıpkı onun gibi ağızlarını şapırdata şapırdata, ölü canavarın çevresinde kaynaşıyor, yağlı etini tıkınıyorlardı oburca. Ambarda uyuyan birkaç gemici, yüreklerinin bir iki parmak ötesinde, geminin bordasına sert sert çarpan köpek balıkları kuyruklarının sesiyle sıçrayarak uyanıveriyorlardı ikide bir. Denize dikkatle bakınca, bu canavarların yalnız seslerini duymakla kalmıyor, kara

ve kasvetli sularda yuvarlandıklarını; sırt üstü yatıp, balinanın bedeninden, bir insan kafası büyüklüğünde yuvarlak parçalar çekip çıkardıklarını görebiliyordunuz. Köpek balığının bu marifeti, akıllara durgunluk verir neredeyse: Ağıza dişe gelmez dümdüz bir gövdeden nasıl böylesine usturuplu lokmalar koparabiliyor? Dünyamızın çözülmemiş sırlarından biri de budur. Köpek balıklarının, balinada açtıkları bu delikler, marangozların, vidanın yerleşmesi için tahtada burguyla oydukları yatağa çok benzer.

Bir deniz savaşının duman gibi tüten cehennem korkunçluğu ortasında, köpek balıklarının gemi güvertelerine ağızlarının suyu akarak baktıkları görülür: Tıpkı aç köpeklerin, üstünde kanlı etler doğranan bir masaya baktıkları gibi. Denize atılacak her Ölüyü yutmaya hazır, bekleşir dururlar. Güvertenin sofrasında yiğit kasaplar, yaldızlı, süslü püslü bıçaklarıyla, birbirlerinin canlı etlerini yamyamca kesip biçerken, bu hayvanlar da, keskin inciler dizili ağızlarıyla, ölü etlerini masa altında kapışırlar. Masanın altındakilerin de, çevresindekilerin de yaptıkları, aşağı yukarı aynı şeydir. Yani bu işe ne yandan bakarsanız, aynı çirkin köpek balığı öyküsüdür bu. Köpek balıkları Atlantik'de zenci köle ticareti yapan tüm gemilerin de hizmet erleridir: Bu gemilerin ardından hep tırıs tırıs giderek, bir yere yollanacak bir paket, gereğince gömülecek bir köle oldu mu, bu işi hemen görmeye hazırdırlar. Köpek balıklarının böyle keyifle koşuştukları başka yerler, kapışa kapışa yedikleri başka şölen sofraları da vardır. Ama hiçbir yerde hiçbir zaman, onların, geceleri gemiye bağlı bir balinanın çevresindeki kadar kalabalık ve keyifli olduklarını göremezsiniz. Henüz böyle bir sahne görmedinizse, şeytan tapanlara katılmak ve şeytanla uzlaşmak konusunda acele bir karar vermekten çekinin.

Stubb o ana kadar, yanıbaşındaki şölenin şapırtılarına kulak asmamıştı; tıpkı köpek balıklarının da onun Epikuros’cu dudaklarını yalamasına aldırış etmedikleri gibi.

Üçüncü kaptan, yemeğinin daha oturaklı olmasını istercesine, bacaklarını biraz daha açarak «Aşçıbaşı, aşçıbaşı! Nerde bizim koca Fleece?» diye bağırdı sonunda.

Aynı anda, balinaya kargı sokar gibi, çatalını tabağına fırlattı ve bir daha bağırdı:

«Hey. aşçıbaşı! Aşçıbaşı! Buraya doğru yelken aç, aşçıbaşı!»

Bu münasebetsiz saatte, sıcak yatağından daha önce de kaldırıldığı için hiç de memnun olmayan zenci aşçıbaşı, ayaklarını sürüye sürüye geldi mutfaktan. Birçok yaşlı zencide olduğu gibi, onun da diz kapaklarında bir bozukluk vardı: Mutfağındaki kaplar gibi, pırıl pırıl tutamıyordu diz kapaklarını. Uzatmayalım, Fleece denilen bu kara adam, ayaklarını sürüye sürüye, topallaya topallaya geldi. Yürüyebilmek için, acemice doğrultulan demir çemberlerden yapılmış maşasına dayanıyordu. Bu yıpranmış abanoz ağacı, ağır ağır yaklaştı ve aldığı buyruğa uyarak, Stubb'ın uydurma sofrasının karşısında zınk diye durdu. İki elini, abandığı çatallı bastonun üstünde kavuşturdu, kambur sırtını biraz daha kamburlaştırıp, hangi kulağı en iyi duyuyorsa ondan yararlanmak için, başını yana eğdi.

Stubb, oldukça kanlı bir lokmayı ağzına hızla tıkarak, «Aşçıbaşı!» dedi. «Bu biftek sence fazla pişmiş değil mi? Fazla döğmüşsün bunu, aşçıbaşı! Gerektiğinden fazla yumuşak olmuş. Hep söylemiyor muyum sana, balina bifteğinin iyisi biraz sert olmalı diye? Bak şuradaki köpek balıklarına: Balina etini daha sertken, daha az pişmişken yemeyi yeğ tutmuyorlar mı? Amma da azıttılar ha! Git konuş şunlarla, aşçıbaşı. De ki onlara, edepli, ölçülü olmak şartıyla soframıza buyursunlar; ama bu kadar gürültü de fazla! Hay Allah kahretsin! Neredeyse kendi sesimi duyamayacağım be! Haydi, aşçıbaşı, git söyle şunlara dediklerimi!» Stubb, uydurma sofrasından bir fener alarak «al şu feneri. Haydi, aşçıbaşı, git bir vaiz ver şunlara!» diye ekledi, İhtiyar Fleece, asık bir suratla feneri aldı; topallaya topallaya güverteden geçip, küpeşteye yanaştı. Orada bir eliyle ışığı denize doğru indirip, vaiz vereceği cemaati daha iyi görmeye çalıştı; öteki eliyle de maşasını havada ağır ağır sallayarak, homurdana homurdana köpek balıklarına bir söylev çekmeye başladı. O sırada yavaş yavaş arkasından gelen Stubb, söylediklerinin hepsini duydu:

«Kardeşlerim, bu iğrenç gürültüyü kesin; size bunu söylememi buyurdular bana. Anladınız mı? Dudaklarınızı böyle pis pis şapırdatmaktan vazgeçin artık. Stubb Efendi, o cehennemlik işkembelerinizi ambar kapağına kadar doldurabileceğini söylüyor. Ama nedir bu, bre! Kesin artık şu berbat gürültüyü!»

«Aşçıbaşı,» diye sözünü kesti Stubb, birdenbire omuzuna vurarak. «Aşçıbaşı, gözün çıksın senin! Böyle küfreder gibi vaiz verilmez! Günahkârlar böyle yola gelmez, aşçıbaşı.»

Yaşlı zenci surat astı, gitmeye kalkarak, «o da ne? Öyleyse sen kendin konuş onlarla,» dedi.

«Hayır, aşçıbaşı, devam et, devam!»

«Peki öyleyse. Benim sevgili kardeşim...»

«Çok güzel,» dedi Stubb; «onları kandırmaya çalış, hadi bakalım.»

Fleece konuşmasını sürdürdü: «Siz köpek balıklarısınız, sizin yaradılışınızdadır bu açgözlülük. Ama kardeşlerim, ben size diyorum ki, bu açgözlülük... Şaplatmayın böyle kuyruklarınızı... Orada böyle gürültü patırdı edip, boyuna tıkınırsanız, nereden anlayacaksınız söylediklerimi?»

Stubb, yaşlı zencinin yakasına yapıştı; «Aşçıbaşı, ağzını bozma diyorum sana! Efendi efendi konuş onlarla.»

«Sizin açgözlülüğünüzü pek ayıplamıyorum, kardeşlerim. Sizin huyunuz öyle; çaresi yok bunun. Ama bu kötü huyunuzu önlemeye çalışmalısınız; tüm sorun bu! Siz köpek balıklığısınız elbet; ama içinizdeki köpek balığını dizgin altına alırsanız, o zaman bir melek olup çıkarsınız işin içinden. Çünkü melek dediğin, kendini sıkı sıkı dizginleyen bir köpek balığından başka bir şey değildir. Haydi benim kardeşlerim, terbiyeli olun yerken şu balinayı. Kapmayın komşunuzun ağzından ispermeçeti böyle... Birinizin bu balinayı yemeye nasıl hakkı varsa, ötekinin de öyle hakkı var. Üstelik hiçbirinizin hakkı yok bu balinaya dokunmaya. Hakkı yok yal Bu balinanın, başka sahibi var. Biliyorum, kimi köpek balıklarının ağzı koskocaman, ötekilerinkinden daha kocamandır; ama ağzı büyük olur da, karnı küçük olur. Ağzının büyüklüğü, kopardığı parçayı yemesi için değil, kendinden küçük balıklara, savaşa katılmaya gücü yetmeyen balıklara yiyecek dağıtması için verilmiştir ona.»

«Yaşa Fleece Baba!» dedi Stubb; «Hıristiyanca konuşmak böyle olur işte... devam et.»

«işe yaramaz ki konuşmam! Bu pis şeytanlar gene de birbirlerini itip kakıyorlar, Stubb Efendi. Söylediklerimden bir tekini bile duydukları yok. Bu kahrolası oburların karnı doymadıkça, nafile onlara lâf etmek. Karınları

da dipsizdir; dolmaz kolay kolay. Dolarsa bile, gene -de dinlemezler kimsecikleri; çünkü o zaman haydi dalıverirler denize, mercan kayalıklara yatıp horul horul uyurlar. Duymazlar artık hiçbir şey, ama hiç, hiçbir şey...»

«Vallahi adam haklı, bana kalırsa. Haydi Fleece, öyleyse oku bitir şunların duasını, ben de balinamı yiyeyim.»

Bunun üzerine, yaşlı zenci iki elini köpek balığı ile dolu sulara uzanıp, tiz bir sesle bağırdı;

«Cehennemlik kardeşlerim! Canınız istediğince gürültü edin. Tıka basa doldurun o kahrolası işkembelerinizi. Sonra da patlayıp geberin.»

Stubb, bocurgatın üstünde yemeğine devam ederken, «şimdi aşçıbaşı,» dedi, «gel şöyle karşıma deminki yerine ve iyi aç kulaklarını. »

Fleece, maşasına dayanıp eğilerek, «kulağımı dört açtım,» dedi.

Stubb, kocaman bir lokmayı yuttu: «Peki, şimdi gene şu balina bifteği işine geliyorum. Önce söyle bakalım, sen kaç yaşındasın, aşçıbaşı?»

Yaşlı zenci ters ters karşılık verdi: «Benim yaşımın ne ilgisi var biftekle?»

«Sus bakalım! Kaç yaşındasın, onu söyle, aşçıbaşı?»

ihtiyar, iyice surat astı: «Doksan varmışım, söylendiğine göre.»

«Demek, aşçıbaşı, sen neredeyse yüz yıldır bu dünyadasın da, gene de bir balina bifteğinin nasıl pişirileceğini bilmiyorsun ha?»

Stubb bu söz üzerine hızla bir lokma daha yuttu, bu lokma sözünün devamıymış gibi...

«Sen nerede doğdun, aşçıbaşı?»

«Yük gemisinin ambarında, Roanoke'u geçerken.»

«Yük gemisinde doğmuş! Bu da tuhaf! Ama ben sana hangi ülkede doğduğun soruyorum.»

İhtiyar zenci ters ters bağırdı; «Şimdi demedim mi, Roanoke da diye?»

«Hayır, aşçıbaşı, demedin; ama bak, ben söyledim sana ne demek istediğimi. Senin doğduğun yer neresiyse oraya git, bir daha doğ yeniden; çünkü hâlâ öğrenememişsin balinanın nasıl pişirileceğini.»

Yaşlı aşçı, «bir daha pişirirsem, Allah canımı alsın,» diye öfkeyle homurdanarak gitmeye kalktı.

«Gel buraya, aşçıbaşı. Ver bana şu maşayı. Şimdi al şundan bir parça ye de, söyle bakalım bana, nasıl pişmiş.» Stubb, maşayla tuttuğu eti, yaşlı zenciye doğru uzattır «Haydi al, tat şunu.»

Aşçıbaşı, yıpranmış dudaklarını şapırdatarak, «şimdiye kadar bundan iyisini yemedim ben,» dedi; «çok lezzetli, öyle lezzetli ki!»

«Aşçıbaşı,» dedi Stubb, yeniden çatmaya hazırlanarak, «sen Hıristiyan kilisesine girdin mi?»

Yaşlı zenci, suratını buruşturdu: «Cape-Town'da bir kez geçmiştim bir kilise önünden.»

«Demek Cape-Town da, bir kez olsun, kutsal bir kilise önünden geçtin ve orada mübarek bir papazın sevgili insan kardeşlerine vaiz verdiğini duydun, öyle mi, aşçıbaşı? Ama gene de böyle korkunç bir yalan söylemekten korkmuyorsun ha? Sonra nereye gidersin, biliyor musun sen?»

«Doğru yatağıma,» diye mırıldanıp gitmeye yeltendi yaşlı zenci.

«Aganta! Tornistan et! Aşçıbaşı, öldükten sonra nereye gideceğini biliyor musun, demek istiyorum. Çok ağırbaşlı bir soru bu. Ne karşılık vereceksin, bakalım.»

Aşçıbaşının tüm tavrı değişiverdi, ağır ağır konuşarak, «bu yaşlı zenci ölünce, kendi hiçbir yere gitmeyecek,» dedi; «güzel bir melek gelecek, alıp götürecek onu.»

«Alıp götürecek mi? Nasıl alacak? Elijah peygamber gibi, dört atlı bir arabayla mı? Peki, nereye götürecek seni?»

Fleece, maşasını gökyüzüne doğru dikti; kolunu hiç indirmeden, ciddi ciddi karşılık verdi:

«Oraya, yukarıya!»

«Demek ölünce, grandi çanaklığına çıkacağını sanıyorsun, aşçıbaşı? Ama bilir misin ki, yukarı çıktıkça hava soğur?... Sen tâ oralara çıkacaksın ha?»

Fleece gene surat asarak, «ben öyle şey söylemedim hiç,» dedi.

«Yukarıya dedin ya? Bak, havaya diktiğin maşanın ucu nereyi gösteriyor? Ama belki öyle yükseklere tırmanmadan da, göğe giderim sanıyorsun. Yok be aşçıbaşı, kıvıramazsın bu işi. Ancak halat merdivenden çıkabilirsin; zor iştir biliyorum ama, başka çaresi yok. Hem hiçbirimiz göğe varamadık henüz, indir şu maşanı da, aşçıbaşı, dinle vereceğim buyrukları, işitiyor musun? Aşçıbaşı ben buyrukları verirken, sen bir elinle şapkanı tut, öteki elini de yüreğinin üstüne koy. Ne! Senin yüreğin orada mı yoksa? Orası karnın be! Daha yukarı, daha yukarı... Hah, işte oraya. Tamam, şimdi elini tut orada, kulaklarını da iyi aç.»

«Açtım işte,» dedi yaşlı zenci.

Ellerini Stubb'ın istediği gibi tutuyordu. Sanki her iki kulağını birden uzatmak istercesine, ak saçlı başını evirip çeviriyordu.

«Bak dinle, aşçıbaşı, senin pişirdiğin biftek öyle kötüydü ki, onu hemen yok ettim ortadan, görüyorsun. Bunu anladın, değil mi? Peki! Bundan sonra, benim özel soframa, yani şu bocurgata getireceğin balina etini çok pişirip berbat etmemen için, ne yapman gerektiğini sana söyleyeceğim. Bir elinle bifteği tutup, öteki elinle de üstünde bir közü gezdireceksin, işte o kadar; sonra tabağa koyup getireceksin bana. Anladın mı? Yarın, balinayı keserken sen de yanımızda ol mutlaka. Kanat uçlarını al, turşusunu yap. Kuyruk uçlarına gelince, onları da salamuraya koy. Gidebilirsin artık.»

Fleece daha üç adım atmadan, Stubb, onu geri çağırdı:

«Aşçıbaşı, yarın gece, orta nöbette, bana pirzola hazırlayacaksın. Anladın mı? Haydi çek arabanı... Dur! Gitmeden şöyle eğil de bir selâm ver bakalım! Aganta! Dur hele... Sabah kahvaltısında balina köftesi istiyorum, unutma.»

ihtiyar, topallaya topallaya uzaklaşırken, mırıldanıyordu kendi kendine:

«Keşke sen balinayı yiyeceğine, balina seni yeseydi! Vallahi bu adam köpek balığından daha köpek balığı...»

Fleece. bu akıllıca sözü söyledikten sonra, yatmaya gitti.

BÖLÜM LXV BALİNA YEMEĞİ

Bir ölümlü varlığın, lambasına yağ veren başka bir varlığı yemesi, Stubb gibi, ,kendi yağının verdiği ışıktan yararlanarak, onu mideye indirmesi, ilk bakışta öyle tuhaf bir şeydir ki, bunun tarihi ve felsefesi üstünde biraz durmaya değer.

Anlattıklarına göre, üç yüz yıl önce, kuzey balinasının dili Fransa'da pek aranan bir yiyecekmiş ve çok pahalıya satılırmış. Henri VIII zamanında, bir saray aşçısı, şişe geçirilip kızartılmış yunus balıkları için yaptığı bir salça sayesinde büyük para kazanmış. (Bu yunus balıklarının da bir çeşit balina olduklarını anımsayacaksınız.) Doğrusu, bugün bile, yunus balıkları çok iyi bir yiyecek sayılır. Bunların kıyılan etinden, bilardo bilyaları büyüklüğünde köfteler yapılır. Pişirirken içlerine gereğince tuz, biber ve baharat kondu mu,kaplumbağa ya da dana köftelerinden ayırdedilemeyecek kadar lezzetli olur bunlar. Dumfermline'deki yaşlı keşişler bu köfteleri çok sevdikleri için, saray, onlara bol bol yunus balıklarını bağışlarmış.

Doğrusunu isterseniz, başkaları için olmasa bile, balina avcıları arasında soylu bir yiyecek sayılır balina; tek kusuru fazlasıyla kocaman oluşudur. Bir sofrada, nerdeyse yüz ayak uzunluğunda bir et yemeğinin karşısına oturdu mu, insanın iştahı kapanır elbet. Şu sıralarda, yalnız Stubb gibi peşin yargıları olmayan adamlar, balina etini pişirip yiyebiliyorlar. Eskimolar da nazlı değiller balina etine karşı. Onun sayesinde yaşadıklarını, eski ve değerli balina yağlarını yıllarca sakladıklarını herkes bilir. Eskimoların ünlü hekimlerinden biri olan Zogranda, balina yağının, dilim dilim kesilince, küçük çocuklara çok yararlı ve son derece lezzetli olduğunu söyler. Bu da şunu anımsatıyor bana. Çok eskiden, bir balina gemisi, her nasılsa, birkaç ingilizi Greenland'de bırakmış. Bu adamlar, yağları alındıktan sonra karada kalmış küflü balina artıklarıyla aylarca beslenmişler. Hollanda balinacıları, bu artıklara «börek» derler. Doğrusu bunlar, böreğe pek benzer: Börek gibi kahverengi ve kıtır kıtırdılar; taze olunca, Amsterdam'daki yaşlı ev hanımlarının hamur tatlıları gibi güzel

kokarlar. Görünüşleri, insanın iştahını öyle bir açar ki, en tokgözlü yabancılar bile bunları yemeye can atarlar.

Uygar bir yiyecek olarak balinayı asıl gözden düşüren şey, mideye fazla ağır gelişidir. Balina, panayırda ödül kazanmış koca bir deniz öküzü gibidir: Fazla' yağlı olduğu için makbul değildir. Yaban mandasının hörgücü, aranan bir yiyecektir, katı bir yağ ehramı olmasaydı, balinanın hörgücü de onun kadar lezzetli sayılırdı, ispermeçetin kendisine gelince, kaymak gibi bir şeydir o! Üç aylık bir hindistan cevizinin beyaz özü gibi saydamdır ve neredeyse bir pelteye benzer; ama fazla yağlı olduğu için tereyağının yerini tutamaz. Bununla beraber birçok balinacı, ispermeçet yağını yiyebilmek için, onu başka bir şeyle karıştırmanın yolunu bulmuşlardır. İspermeçetin eritildiği sırada tutulan uzun gece nöbetlerinde, gemicinin, peksimetlerini, kocaman varillerde kaynayan balina yağına atıp kızarttıkları sık sık görülür. Ben de bunu yaparak, nice güzel akşam yemekleri hazırlamışımdır kendime.

Küçük bir İspermeçet balinasının beyni, çok lezzetli bir yiyecek sayılır. Kelle baltayla yarılıp, tıpkı çöreğe benzeyen beyazımtırak ve yağlı iki külçe çıkarılır; una bulanarak pişirilir. Böylece, dana kellesini andıran pek lezzetli bir yemek yapılır; boğazına düşkün olanlar, tadına doyamazlar bunun. Ama herkes bilir ki, dana beyni yiye yiye, boğazına düşkün bazı gençlerin beyinleri, İnsan beyni olmaktan çıkmıştır artık; öyle ki, kendi kafalarını, dana kellelerinden ayırdedemez hale gelmişlerdir; bu da az buz kafasızlık değildir. Bu yüzden pek acıklı sahneler görürsünüz zaman zaman: O boğazına düşkün genç züppelerden biri, pek akıllı görünen bir dana kellesinin karşısında sofraya oturmuştur. Bu kelle, kendisini yiyecek adama sanki sitemle bakar ve «Sen de mi, Brutus?» der.

Karalıların balina yemekten tiksinmeleri, belki de bu etin yağlı ve ağır olmasından değildir sadece. Yukarda belirttiğimiz neden de karışıyor işin içine: Bir insanın, daha yeni öldürülmüş bir deniz yaratığını, kendi yağının ışığında yemesi; işte asıl budur karalları tiksindiren. Dünyada ilk olarak bir öküzü öldüren kişi, herhalde bir katil sayılmış, belki de asılmıştır bile. Hele bu adamı öküzler yargılamış olsa, asılacağı hiç su götürmezdi; herhangi bir katil kadar o da hak ederdi bunu. Bir cumartesi akşamı bir et pazarına gidip, ölmüş dört ayaklıları seyreden iki ayaklı sürülere bir bakın. Bunu gördükten sonra, yamyamları daha az ayıplamanız gerekmez mi? Yamyam

ha? Hangimiz değiliz yamyam? Bana öyle geliyor ki, öbür dünyada hesaplar verileceği gün, kıtlık olacak korkusuyla cılız bir papazı mahzeninde tuzlayıp saklamış olan ileri görüşlü Fijili yerli, kazları şişsin diye diri diri yere çakıp ciğerlerini söken ve böylece kaz ciğeri ezmesi yiyen uygar ve aydın oburlardan daha korkunç sayılmayacak.

Ama diyeceksiniz, Stubb balinayı kendi yağının ışığında yemiyor mu? Bunu yapmakla ayrıca ağırlaştırmıyor mu bu işlediği suçu? Öyle ama, siz aydın, pek uygar obur bay, sığır kızartması yerken kullandığımız bıçağın sapına bir baksanıza! Neden yapılmış bu sap? Yediğiniz öküzün kardeşinin boynuzundan değil mi? Peki, ya şu yağlı kazı yiyip kemirdikten sonra, dişlerinizi neyle karıştırıyorsunuz? Aynı kuşun kanadıyla değil mi? «Kazları İşkenceden Kurtarma» derneğinin genel sekreteri, kazlar üstüne bildirilerini neyle yazardı? Bu dernek sadece çelik uçlu kalemler kullanmaya karar vereli daha bir iki ay bile olmadı.

BÖLÜM LXVI KÖPEK BALIĞI KIYIMI

Güney avlarında, bir balina, uzun ve yorucu bir çalışmadan sonra. gece geç vakit geminin yanına bağlandı mı, hemen kesilmeye başlanması âdet değildir. Çünkü, şıp diye bitmeyen zahmetli bir iştir bu; tüm tayfanın kol gücünü gerektirir. Bu yüzden yelkenler indirilir, dümen rüzgârsız yana bağlanır ve sabaha dek herkes yatmaya gider. Ama gece her şeyin yolunda gidip gitmediğini gözetlemek üzere, güvertede gemiciler, sırayla, ikişer ikişer nöbet tutarlar elbette.

Yalnız ara sıra, hele Pasifik Okyanusu'nda, bu yapılmaz; çünkü sürü sürü köpek balığı, bağlı balina ölüsünün üstüne öyle bir üşüşür ki, onu altı saat böyle bırakırsanız, ertesi sabah balinadan kala kala bir iskelet kalır ancak. Köpek balığının böylesine bol olmadığı başka denizlerde, keskin balina kürekleriyle, üstlerine var gücünüzle vurarak, bu balıkların korkunç oburluğunu azçok önleyebilirsiniz. Kimi zaman, bu kürekler onları sadece gıdıklayıp, daha da azdırır. Pequod'un köpek balıkları o türden değildi şu sırada. Ama gene de böyle şeylere alışık olmayan biri, o gece, gemiden aşağı baksaydı, o yusyuvarlak denizi koskocaman bir peynir tekerleği, içinde kaynaşan köpek balıklarını da peynir kurdu sanırdı.

Stubb yemeğini yeyip de, Queequeg ve başka bir gemiciyle güverteye nöbete çıktığı sırada, köpek balıklarının keyfi kaçtı; çünkü iki denizci, balinayı kesmek için kullanılan kalasları gemiden aşağı sarkıttılar; ve üç fenerle bulanık denizi ışığa boğarak, uzun balina küreklerini, köpek balıklarının kafataslarına -yani tek acı duydukları yere indirerek, kanlı bir savaşa başladılar. Ama bu köpüklü kargaşalık içinde, iki gemici, küreği (1) her defasında tam yerine vuramıyorlardı ve

(1) Balina kesmekte kullanılan kürek, en sağlam çelikten yapılmıştır. Açılmış bir el büyüklüğündedir; biçimi, tarlada kullanılan küreklere benzer. Yalnız her yanı yamyassıdır; üst yanı da, alt yanından çok daha dardır. Bu kürek her zaman çok iyi bilenmiştir; kullanıldığı sırada ise, bir ustura kadar keskin olması sağlanır. Sapı yirmi otuz ayak uzunluğunda çok sağlam tahtadan yapılmıştır.

işte o zaman bu hayvanların inanılmaz azgınlığı bir kez daha görülüyordu. Birbirlerinin bağırsaklarını kıyasıya yutmakla kalmıyor, esnek yaylar gibi kıvrılıp, kendi bağırsaklarını yiyorlardı, öyle ki, bir yandan yuttukları bağırsaklar, öte yandan yarılmış karınlarından dışarı çıkıyordu yeniden. Dahası var: Bu hayvanların ölüleri, hortlakları bile tekin değildir, öldükten sonra bile, kemiklerinde, yok edilmez, gizemli bir yaşama gücü vardır sanki. Bu köpek balıklarından biri, öldürülüp derisi yüzülmek üzere güverteye çekildikten sonra, onun belâlı çenesini kapamaya kalkan zavallı Queequeg'in elini koparacaktı nerdeyse.

«Bu köpek balık yaratan Tanrıya yuf der ben!» diye bağırdı Queequeg, acıyan elini sallayarak, «ister olsun Fiji Tanrı, ister olsun Nantucket Tanrı! O Tanrı ki yaptı köpek balık, yok Tanrı, bir şeytan!»

BÖLÜM LXVII KESİP BİÇME

Cumartesi gecesiydi. Ertesi gün de pazardı sözde! Pazar tatilinde çalışmak günahmış; ama bu günahı işlemekte, balinacıların üstüne yoktur. Fildişi Pequod bir çeşit salhaneye, her gemici de bir kasaba döndü o gün. Deniz tanrılarına, on bin kızıl öküzü birden kurban ediyorduk sanki.

ilk önce, kesme işine yarayan koskoca palangalar ve ağır makara salkımları grandi çanaklığına asıldı. Genellikle yeşile boyanan bu makaraları bir adam tek başına kaldıramaz. Bu koca salkım, geminin güvertesinde en sağlam yere, yani direklerin en kısasına sıkı sıkı bağlandı. Palamar kalınlığında halatın ucu da, karışık birçok yerden geçtikten sonra bocurgata bağlandı; ve alttaki koca makara, balinanın üstüne sarkıtıldı. Aşağı yukarı elli kilo ağırlığındaki kocaman ispermeçet kancası, bu makaraya takıldı. O zaman ikinci ve üçüncü kaptanlar, yani Starbuck ile Stubb, uzun küreklerini alarak, geminin bordasına asılı kalasların üstünden, balinanın iki yan kanadı arasından kancayı geçirecek, bir delik açmaya başladılar. Bu iş bitince, deliğin çevresinde yarım daire biçiminde geniş bir parçanın yanları kesildi; kancanın ucu bu deliğe sokuldu. Derken gemici, hep bir ağızdan yabancı bir türkü tutturarak, bocurgatı işletmeye koyuldu. Gemi hemen yan yattı; fırtınada çivileri gevşeyen eski bir ev gibi, tüm civataları oynamaya başladı. Gemi tir tir titriyor, ürperiyor, direkleri gökyüzüne korkuyla eğiliyordu. Balinaya doğru yattıkça yattı. Bocurgatın soluk soluğa her dönüşünde, balina dalgalardan biraz daha kurtuluyordu. Sonunda sert ve korkunç bir şaklama sesi duyuldu; gemi birdenbire büyük bir gürültüyle doğruluverdi; ve güçlü palanga, yarım daire biçimindeki ilk yağ tabakasını balinadan kopararak, havaya yükseldi. Balinanın yağ tabakası, tıpkı bir portakal kabuğu gibi balinayı sıkı sıkı sardığı için, ancak portakal soyar gibi, uzun sarmallar biçiminde, gövdeden ayrılabilir. Bocurgat, bu kabuğu yukarı çektikçe, balinayı da suyun içinde çevirip durur. Yardımcı kaptanların, yani Starbuck ile Stubb’ın, kürekleriyle balinanın gövdesinden kestikleri yağ tabakası, dümdüz ve kalın bir şerit gibi, boyuna yukarı çekilir, sonunda bir ucu grandi çanaklığına değecek kadar yükselir, O sırada bocurgatın işlemesi durur ve kanları damlayan bu

koca külçe, gökyüzünden inmişçesine, bir ara havada sallanıp kalır. Yandan kafanıza çarpıp, sizi denize fırlatmasını istemiyorsanız, ondan sakınmanız gerekir.

Bundan sonra, zıpkıncılardan biri, «bordalama kılıcı» denilen uzun ve keskin bir aygıtla ilerler; fırsatını kollayıp, sallanan külçenin alt yanından kocaman bir delik açar ustalıkla. Bu deliğe, büyük palangaların İkincisi takılır; böylece yağ tabakası daha sıkı tutulur; bundan sonra yapılacak iş sağlama bağlanmış olur. Derken kılıçlı adam herkesi uzaklaştırarak, yandan ve zorlu birkaç ustaca vuruşla, külçeyi ikiye böler, Böylece kısa alt yan hâlâ bağlı kalır; «yorgan» denilen uzun üst yan ise, artık ambara indirilmeye hazırdır. Bocurgatın başındakiler yeniden türküye başlarlar; palangalardan biri, ikinci yağ tabakasını soyup çekerken, öteki palanga ağır ağır iner ve ilk yağ tabakasını, büyük ambar kapağından aşağı, «yağ odası» denilen büyük depoya indirir. Bu alaca karanlık yerde, gemicilerin usta elleri, içiçe sarılmış yılanlara benzeyen o canlı ve koskocaman yağ şeridini dürerler. İş böylece sürer gider: iki palanga yanyana inip çıkar; bocurgat ve balina döndükçe döner; gemici türkü söyler; yağ odasındaki baylar şeridi sarar; yardımcı kaptanlar kesip durur; gemi gıcırdar; ve herkes, gerginliği gidermek için, arasıra küfreder.

BÖLÜM LXVIII YORGAN

Bu sinir bozucu konu üstünde, yani balinanın derisi üstünde, bir hayli durdum. Denizde görmüş geçirmiş balinacılarla ve karada doğa bilginleriyle bu konuyu tartıştım, ilk düşüncem hiç değişmedi; ama bir düşünce olmakla kaldı ancak.

Sorun şu: Balinanın derisi nedir ve nerededir? Yağının ne olduğunu biliyorsunuz. Bu yağ tabakası, sıkı ve katı bir sığır etinden daha sert, daha esnek, daha yoğundur; sekiz ile on iki parmak kalınlığındadır.

Böylesine sıkı ve kalın bir şeye deri demek, ilkin biraz saçma gelir insana. Ama aslında bu hiç de saçma değil; çünkü balina gövdesinde, bu yağ tabakasının dışında, deri diye bir şey yoktur. Bir hayvanın gövdesini dışından saran katica bir nesneye, deri demez de ne dersiniz? Gerçi ölü balinanın henüz bozulmamış gövdesi üstünde, elle kazınabilen, incecik, saydam, zamka benzer bir nesne vardır Ama saten kadar yumuşacık bir şeydir bu. Yaşken öyle olduğu halde, kuruyunca, hem kalınlaşır, hem sertleşir, hem de çabucak kırılıverir. Bu kurumuş parçalardan bir hayli vardır bende; balinacılık kitaplarımın sayfaları arasına koyarım onları. Dediğim gibi saydamdırlar; ve yazılı kâğıdın üstüne kondular mı, harfleri büyütürler gibi gelir bana. Balina üstüne yazılanları, balina gözlükleriyle okumak da hoş bir şeydir doğrusu. Ama benim asıl söylemek istediğim şey şu: Balinanın bedenini sardığı halde, bu çok ince, zamka benzeyen nesneye, bu hayvanın derisi değil de, derisinin derisi demeliyiz; çünkü o koskoca balinanın, yeni doğmuş bir çocuğunkinden daha ince, daha yumuşak bir derisi vardır demek, düpedüz gülünç olur. Ama bırakalım bunu artık.

Yağ tabakasını balinanın derisi sayalım. Çok büyük bir ispermeçet balinasının derisinden yüz fıçı yağ çıkar. Bolluğu, daha doğrusu ağırlığı bakımından, bu yağ süzüldükten sonra, derinin tümü değil de ancak dörtte üçü olduğunu düşünürsek, bu canlı yığının büyüklüğü üstüne bir fikir edinebiliriz. Demek ki, derisinin ancak dörtte üçünden, koskoca bir göl

çıkıyor. On varili bir ton diye hesaplayacak olursak, balinanın derisinin dörtte üçü, darasız on ton yağ veriyor demektir.

Canlı bir güney balinasının derisi, bu hayvanın türlü harikalarından biridir. Birbirlerini çaprazlama kesen, sayısız dümdüz çizgileri olan bu deri, en güzel İtalyan gravürlerine benzer. Ama bu çizgiler, yukarda anlattığımız zarın üstüne çizilmiş gibi değil, bedene çizilmiş de zarın altından görünür sanki. Dahası var, dikkatle bakılırsa, kimi balinalarda bu çizgiler, gerçek gravürlerde olduğu gibi, daha başka resimlerin bir zemini olur sadece. Tıpkı hiyerogliflere, ehramların üstündeki gizemli işaretlere benzer bunlar. Hiç unutmam, yukarı Missisippi kıyılarındaki ünlü kale duvarlarına Kızılderililerin oydukları eski harflerin tıpkısını, bir ispermeçet balinasının üstünde görünce, çok şaşmıştım. Bu gizemli kayalardaki harfler gibi, balinanın sırtında da çözülmez gizli işaretler vardı. Kızılderili kayaları, başka bir şeyi de anımsattı bana: İspermeçet balinasının dış görünüşündeki tüm bu özelliklerden başka, sırtında ve daha çok yanlarında, çiziğe benzeyen ve çoğu denizlerde silinmiş olan, düzensiz rasgele birtakım çizgiler daha vardır. Agassiz, Yeni İngiltere kayalıklarında, yüzen buz dağlarının sert sürtünmelerinden ileri gelen çiziklerden sözeder. Bana kalırsa ispermeçet balinası, o kayalara bir hayli benzer bu açıdan. Kayalardaki çizikler, buz dağlarının çarpmasından olduğu gibi, bunlar da herhalde, balinaların başka balinalarla kapışmasından meydana gelir; çünkü bunları, tam gelişmiş iri erkek balinalarda gördüm en çok.

Balinanın bu derisi ya da yağı üstüne bir iki söz daha: Bunun, »yorgan dilimi» denilen şeritler halinde balinadan yüzüldüğünü söylemiştik. Deniz terimlerinin çoğu gibi, bu da tam yerindedir ve zengin anlamlıdır; çünkü balina gerçekten yağı içinde bir battaniyeye ya da yorgana; daha doğrusu, başından kuyruğuna kadar geçirilmiş bir Kızılderili «panço»suna sarılı gibidir. Bedenini kaplayan bu yumuşak örtü sayesinde, her çeşit havada, her mevsimde, tüm denizlerde, akıntıların hepsinde rahatça dolaşır. Böyle sıcak ve yumuşacık bir paltosu olmasa, kuzeyin o belalı buzlu denizlerinde ne hale gelirdi bir Greenland balinası? Gerçi oralarda son derece çevik balıklar da bulunur; ama unutmayınız ki bunlar, kanı soğuk, ciğersiz, karınları birer buzdolabına benzeyen balıklardır. Bunlar, kışın bir han ocağının karşısında oturan bir yolcu gibi, buz dağlarının karşısına geçip

keyifle ısınırlar. Balinanın ise, tıpkı insanlar gibi, ciğerleri ve sıcak kanı vardır. Kanını dondurdunuz mu, balina da ölür. Ne olmayacak şey değil mi? İç sıcaklığına insan kadar gereği olan bu koskoca hayvan, ömrü boyunca, dudaklarına değin kutup sularına gömülü gezer durur. Oysa gemilerinden bu sulara düşen denizciler, aylarca sonra, buzların göbeğinde, kehribar içindeki sinekler gibi, donup kaskatı kesilmiş olarak bulunurlar. Daha da garibi nedir bilir misiniz? Kutuplardaki bir balinanın kanı, yazın Borneo'da yaşayan kara derili bir insanın kanından daha sıcaktır.

Bana öyle geliyor ki, çok güçlü ve özel bir diriliğin, kalın kalın duvarların, geniş bir iç yapının, eşsiz değeriyle karşılaşıyoruz burada. Ey insanoğlu! Balinaya bak da ona benzemeye çalış! Sen de buzlar arasında sıcak kalmasını öğren. Bulunduğun dünyada, o dünyanın bir parçası olmadan yaşa. Ekvator'da serin serin ol; Kutuplarda kanın donmasın. San Pietro'nun büyük 'kubbesi gibi, koca balina gibi, her mevsimde kendi sıcaklığınla yetin, ey insanoğlu!

Ama böyle güzel öğütler vermek, ne kolay, ne boş! Kaç yapının kubbesi San Pietro’nunki kadar sağlam! Kaç varlığın gövdesi balinanınki kadar büyük!

BÖLÜM LXIX CENAZE TÖRENİ

«Zincirleri laçka edin' Gövdeyi kıça doğru bırakın!»

Koca palangaların işi bitti artık. Derisi yüzülmüş, başı kesilmiş balinanın koca bedeni, mermerden bir mezar gibi pırıldıyor. Rengi değişmiş ama, gövdesi hiç küçülmemiş. Hâlâ dev gibi duruyor. Doymak bilmez köpek balıklarının yırtıp köpürttükleri sular üstünde; gagaları, gövdesine saplanan birer hançere benzeyen yırtıcı kuşların, çığlık çığlığa uçuşmaları altında, ağır ağır uzaklaşıyor. Kafasız, kocaman, beyaz hayalet, gemiden gittikçe açılıyor, ve açıldıkça da. köpek balıkları ve kuş sürüleri, iğrenç ölüm çığlıklarıyla gittikçe kalabalıklaşıyor çevresinde. Neredeyse kıpırdamayan gemiden, saatler saati görülür bu korkunç şey. Masmavi, bulutsuz bir göğün altında, tatlı suların gülümseyen yüzünde, keyifli meltemlerin sürüklendiği bu koca ölüm yığını, yüzdükçe yüzüyor ve sonunda uçsuz bucaksız enginlerde gözden yok oluyor.

Acıklı ve gülünç bir cenaze töreni bu! Deniz akbabaları -o uçan köpek balıkları- cenaze törenine gidercesine, özene bezene karalar giymişler. Balina sağken, bu hayvanların hiçbiri, balina onları yardıma çağıracak olsa da, gelmezlerdi yanına; ama şimdi ölüm sofrasına nasıl da dindarca üşüşüyorlar! Dünya akbabalarının korkunçluğudur bu! Balinaların en güçlüsü bile kurtulamaz ondan.

İş bu kadarla da bilmiyor. Ölü gövde ne denli kepaze edilirse edilsin, balinanın öç almak isteyen ruhu sanki bu gövdenin üstünde uçuşup, korku saçıyor dört bir yana. Ürkek bir savaş gemisi ya da keşfe çıkmış bir tekne, ta uzaklardan kuş sürülerini görmeyip de, güneşin alımda yüzen beyaz yığını ve çevresindeki köpüklü beyaz dalgaları görünce, heyecandan titreyen parmaklarla, zararsız ölüyü gemi defterine yazar: «Burada sığ yerler, kayalar, yarılan dalgalar var. Dikkat!» Artık ondan sonra belki yıllar yılı, gemiler o yerden sakınır; tıpkı önden giden koyun bir değneğin üstünden atladı diye, değnek olmadığı sıralarda bile aynı yere gelince hep atlayan budala koyunlar gibi. Eskilerin yaptıkları yasalar budur işte! Böylesine boşunadır, geleneklerimiz! Toprakta temeli olmayan, artık

havalarda bile uçuşmayan eski inançların inatçı kalıntıları budur işte! Budur softalık dediğimiz şey!

Böylece büyük balinanın gövdesi, sağlığında düşmanlarına korku salar; ölünce de hortlağı tüm dünyayı boşu boşuna ürkütür.

Hortlaklara inanır mısın, dostum? On sekizinci yüzyılın ünlü Cock-Lane hortlağından daha başkaları da vardır; ve Dr. Johnson'dan çok daha akıllı kişiler bunlara inanmışlardır.

BÖLÜM LXX İSFENKS

Deniz canavarının derisini tamamiyle yüzmeden önce, kafasını kestiklerini size söylemeliydim, ispermeçet balinasının kafasının kesilmesi bilimsel bir anatomi başarısıdır; deneyli balina cerrahları, haklı olarak övünürler bununla.

Düşünün ki, balinanın boyun diyebileceğimiz bir yeri yoktur. Tam tersine, kafasıyla bedeninin birleştiği yer, gövdesinin en kalın yeridir. $unu da bilin ki, cerrah, yukarlarda, balinanın sekiz ya da on ayak üstünde durarak çalışmak zorundadır; keseceği kafa da, bulanık, kıpır kıpır. hattâ çoğu zaman çalkantılı ve fırtınalı bir denizdedir. Şunu da unutmayın ki, cerrah, bu elverişsiz koşullar altında, balinanın etini birkaç ayak derinliğinde kesecek; hemen kapanan kesiğin dibine bir göz bile atamadan, neşterinin kayması gerektiği yerlerden ustalıkla kaçınarak, tam yerini bulacak, bel kemiğinin kafayla birleştiği noktayı ikiye bölecektir.

Durum böyle olduğuna göre, Stubb'ın, bir ispermeçet balinasının kafasını on dakikada kesmekle övünmesi şaşılacak bir şey değil midir?

Kafa gövdeden ayrılınca, geminin kıç tarafına çekilir; balinanın derisi yüzülünceye değin, kafa orada, bir kabloyla asılı kalır. Kafa küçükse, hemen güverteye çekilip gereği yapılır; ama bir deniz canavarı büyük olunca, bu iş yapılamaz; çünkü kafa, ispermeçet balinasının tüm bedeninin nerdeyse üçte biri kadardır. Böyle bir yükü balina gemilerindeki kocaman palangalarla bile havaya çekip tamamiyle asmaya kalkmak, bir Hollanda samanlığını kuyumcu terazisiyle tartmaya kalkmak kadar saçmadır.

Pequod’un balinası kesildikten, derisi yüzüldükten sonra, kafası geminin bordasına çekildi. Fazla ağırlık yapmasın diye de, yarısı suda bırakıldı. Ve orada, suyun üstüne uzanmış vinçlere benzeyen serenleriyle, bu korkunç yükün yatırdığı Pequod’un böğründe, Judith’in belindeki Holofernes kellesi gibi asılı kaldı.

Bu son iş bitince, öğle vakti gelmişti; gemiciler yemeğe indiler. Biraz önce kargaşalık içinde iken şimdi ıssız kalan güverteye bir sessizliktir

çöktü. Bakır rengi yoğun bir durgunluk, tüm dünyayı saran sarı bir lotus gibi, sonsuz yapraklarını sessizce seriyordu denizin üstüne.

Biraz sonra Ahab, bu sessizliği bozarak, tek başına kamarasından çıktı. Kaptan güvertesinde birkaç adım attı; eğilip geminin bordasından aşağı baktı; yavaşça zincirlerin arasından geçip, kafa kesme işinden sonra Stubb'ın oraya bıraktığı uzun saplı küreği aldı; yarı asılı külçenin alt yanına sapladı. Küreğin öteki ucunu da bir koltuk değneği gibi kolunu altına dayayarak, gözlerini dikkatle balinanın kafasına dikti.

Bu ağır sessizliğin içinde, orada asılı duran kara kukuletalı kafa çöldeki İsfenks başına benziyordu.

«Konuş!» diye homurdandı Ahab, «konuşsana, ey ulu, ey yüce kafa! Sen ki, sakalsız olduğun halde, şurana burana asılan yosunlarla ak sakallı birini andırıyorsun. Konuş, güçlü kafa, gizini söyle bize. Denize dalan tüm yaratıklar arasında, en derinlere inen sensin. Şimdi gün ışığına çıkmış olan sen, dünyanın temellerinde, bilinmedik adların ve filoların pas tuttuğu, nice söylenmedik umutların ve demirlerin çürüdüğü diplerde gezmişsin. Oralarda boğulmuş milyonlarca insanın kemikleri, dünya dediğimiz şu kadırganın kanlı ambarına safra olmuş. Senin en çok sevdiğin yer oraları, o korkunç sular altı dünyasıydı. Oralarda hiçbir dalgıç çanının inemediği derinliklere indin sen. Nice denizcilerin yanıbaşında uyudun; o denizcilerin uykusuz anaları, canlarını verirlerdi senin yerinde olmak için. Yanan gemilerinden birbirine sarılıp denize atlamış, kahpe feleğe inat, birbirinden ayrılmayarak coşkun sulara gömülmüş sevdalılar gördün. Korsanların gece yarısı öldürüp denize fırlattıkları ikinci kaptanı gördün; o adam, doymaz suların gecelerden daha karanlık ağzında, dibe doğru saatlerce indi. Onun katilleri rahat rahat yollarına giderken, yiğit bir denizciyi, karısının özlem dolu kollarına doğru götüren başka bir gemi, birbiri ardı sıra inen yıldırımlarla paramparça oluyordu. Ey kafa! Sen dünyaları kahrından çatlatacak, Hazreti İbrahim'i dinden imandan çıkaracak şeyler gördün! Gene de bir tek söz söylemiyorsun!»

Tam o sırada, «bir yelkenli!» diye bağırdı sevinçli bir ses ana direkten.

«Ya, öyle mi? Bu güzel işte!» dedi Ahab.

Birden doğruldu; alnında biriken fırtına bulutları dağılıverdi:

«Bu ölüm sessizliği içinde bu canlı ses, benden iyisini bile imana getirebilirdi. Nerde bu gemi?»

«Önde, sancaktan yana, kaptan. Rüzgârla bize doğru geliyor.»

«Aman ne iyi, ne iyi, ahbap! Keşke ermiş Paulus da aynı yoldan gelse de, rüzgâr getirse benim rüzgârsızlığıma! Ey koca dünya! Ey insanoğlu! Ne anlatılmaz benzerliklerle birbirinize bağlısınız! Dünyada yaşayan, kımıldayan en küçük atomun bile, insan ruhunda tıpatıp bir eşi var.»

BÖLÜM LXXI JEROBOAM'IN ÖYKÜSÜ

Yabancı gemi, rüzgârla elele vermiş geliyordu. Ama rüzgâr gemiden de daha çabuk geldi; ve Pequod sallanmaya başladı.

Dürbünle bakınca, direk başlarındaki gözcüleri ve asılı sandallarıyla, bu teknenin bir balina gemisi olduğu anlaşıldı. Rüzgâr, gemiyi hızla uzaklara, herlalde başka bir av yerine götürüyordu; Pequod‘un ona yetişmesi beklenemezdi. Onun için, belki karşılık verir diye, direğe bir işaret astılar.

Burada şunu söyleyelim ki, savaş gemileri gibi, Amerikan balina filosu gemilerinin de özel birer işareti vardır. Bu işaretler bir deftere çizilir ve karşılarına, gemilerin adları yazılır; bu defter de, her kaptanın elinde bulunur. Böylece balina gemileri, çok uzaklardan bile, birbirlerini kolayca tanırlar.

Uzun bir süre sonra, yabancı gemi, Pequod'un işaretine karşılık olarak, kendi işaretini astı. Böylece bu geminin Nantucket'den geldiği ve Jeroboam adını taşıdığı anlaşıldı. Serenlerini doğrultup bizden yana geldi, Pequod'un karantısına sokuldu; ve denize indirdiği sandal, çabucak yaklaştı. Starbuck'ın buyruğuyla, konuk kaptan için Pequod'dan bir ip merdiven sarkıtılırken, adam, sandalın kıçından «istemez» der gibi, elini salladı. Jeroboam'da tehlikeli bir salgın hastalık vardı ve Kaptan Mayhew, bu hastalığın Pequod'un gemicisine geçmesinden korkuyordu. Kendisiyle sandaldaki denizciler hasta olmadıkları; gemisi bir tüfek atımının yarısı kadar uzakta durduğu; ve arada tertemiz bir denizle, tertemiz bir hava akıp gittiği halde; Mayhew, karadaki ürkek karantina kurallarına titizlikle uyup, Pequod'a yanaşmayı kesinlikle istemedi.

Gene de konuşmalarına engel değildi bu. Jeroboam'ın sandalı, Pequod'un birkaç yarda yakınına geldi; ve arada bir küreklerini kullanıp, gemiyle yanyana gitmenin yolunu buldu. O sırada serin bir rüzgâr esiyordu. Bizim grandi yelkeni faça edilmişti. Sandal, ansızın çıkan büyük bir dalgayla arada bir önümüze kayıyor; sonra ustaca gene geri geliyordu. Bundan ve daha başka nedenlerden ötürü, iki kaptan arasındaki konuşmalar

ikide bir kesiliyordu. Bu da yetmiyormuş gibi, bambaşka bir engel daha girdi araya.

Jeroboam'ın sandalındaki kürekçiler arasında, en olmayacak insanları görmeye alışık balinacıları bile yadırgatan garip bir adam vardı. Ufak tefek, oldykça genç olan bu adamın yüzü çille dolu, gür saçları sarıydı. Uzun etekli, solmuş ceviz rengi, acayip biçimli bir ceket geçirmişti sırtına. Ceketin fazla uzun olan kolları kıvrılmıştı. Adamın gözlerinde, acı ve keskin bir deliliğin parıltısı vardı.

Bu adam görünür görünmez, Stubb bağırdı: «İşte o! İşte o! Town- Ho gemicisinin bize anlattığı uzun ceketli soytarı!»

Stubb, bir süre önce Pequod Town-Ho ile konuştuğu sırada, Jeroboam ve gemicilerinden biri üstüne anlatılan acayip öyküyü anımsamıştı. Bu öyküye ve sonradan öğrendiklerimize göre, bu soytarı, Jeroboam'ın nerdeyse tüm tayfalarını inanılmaz bir biçimde büyülemişti. Bu adam üstüne anlatılanlar şuydu:

Neskyeuna Shakers diye acayip bir mezhep var ya; işte bu adam, o mezhep içinde yetişmiş, peygamber gibi bir şey sayılmış. O mezhebe bağlı delilerin gizli dinsel törenlerinde, bu adam birkaç kez, sözde göklerden iner gibi, tavandaki bir kapaktan yere inmiş, yeleğinin cebinde taşıdığı bir küçük şişeye, Saint-John'un kutsal yedinci şişesi deyip, bu şişenin yakında açılacağını muştulamış. Oysa, bu şişede, barut filan değil, bal gibi afyon ruhu varmış dediklerine göre. Derken adam, peygamber sarasına benzer garip bir hallere düşmüş; Neskyeuna'yı bırakıp Nantucket'e gitmiş. Orada, delilerde arasıra görülen o acayip kurnazlıkla, uslu akıllı geçinmiş; balina seferine çıkan Jeroboam'a acemi gemici olarak girmek istemiş. Almışlar onu gemiye. Ama gemi karadan iyice uzaklaşır uzaklaşmaz, deliliği yeniden çıkıvermiş ortaya. «Ben Cebrail'im,» diye tutturmuş; kaptana hemen denize atlamasını buyurmuş. Yayınladığı bir bildiride, kendisini, denizlerdeki tüm adaların kurtarıcısı, okyanusların genel valisi ilân etmiş. Tüm bunları öylesine ağırbaşlı ve kararlı bir tavırla yapıyormuş; o taşkın hayal gücüyle öyle karanlık ve gözüpek oyunlar uyduruyormuş; ve gerçek olan deliliği öyle doğaüstü bir korku havası yaratıyormuş ki, cahil gemicilerin çoğu Cebrail'in evliyalığına gerçekten inanmışlar. Korkmaya da başlamışlar ondan. Böyle bir adam, gemide pek işe yaramaz nasıl olsa.

Yalnız canı istediği zaman çalışıyormuş bu adam. Evliyalığına inanmayan kaptan onu kovmak istemiş. Ama Cebrail, karşılarına çıkan ilk uygun limanda bırakılacağını öğrenir öğrenmez, kıyametleri koparmış; onu kovarlarsa, geminin de, içindekilerinin hepsinin de başlarına korkunç belâlar geleceğini söylemiş. Gemici arasındaki çömezlerini öylesine işlemiş, öylesine kışkırtmış ki, adamlar birlik olup kaptana gitmişler; Cebrail karaya bırakılırsa, gemide bir tek adam kalmayacağını söylemişler. Kaptan da, ister istemez, vazgeçmiş kararından. Cebrail ne yaparsa yapsın, ne söylerse söylesin, ceza görmesine de razı olmamış gemiciler. Böylece gemide dediği dedikmiş bu adamın. Kaptana da, yardımcı kaptanlara da, pek aldırdığı yokmuş. Hele salgın hastalık çıkınca, büsbütün azıtmış. Veba dediği bu hastalık, sözde onun buyruğundaymış; dilediği kadar sürdürürmüş onu. Gemicilerin çoğu zavallı adamlarmış; korkuyorlarmış ondan. Hele kimileri dalkavukluk ediyor; her dediğini yaparak, bir tanrı gibi tapıyorlarmış ona. İnanılır şey değil tüm bunlar; ama oluyor işte. Bu çeşit deliler üstüne anlatılanlarda. İnsanı asıl şaşırtan şey, bu adamların kendi peygamberliklerine inanmalarından çok, başkalarını böylesine kandırıp büyülemeleridir. Ama neyse, dönelim artık Pequod'a.

Ahab, sandalın kıçında duran Kaptan Mayhew'ya küpeşteden bağırdı:

«Ben senin salgınından falan korkmam, ahbap. Gel yukarı!»

O sırada Cebrail hemen ayağa fırladı:

«Unutma zehirli sarı sıtmaları, unutma! Korkunç vebalardan sakın!»

Kaptan Mayhew, «Cebrail, Cebrail, sen...» diye bağırdı.

Ama tam o sırada bir dalga, sandalı ta ilerilere itti ve dalganın gürültüsü içinde, kaptanın ne söylediği anlaşılmadı.

Sandal gene geri gelince, Ahab sordu:

«Beyaz Balina’yı gördün mü?»

«Unutma, delinip batan balina sandalını unutma! O korkunç kuyruktan sakın!»

«Bana bak, Cebrail; sana...»

Ama sanki şeytanların oyuncağı olmuş gibi sandal yeniden öne doğru fırladı. Birkaç dakika hiç konuşulmadı. Kocaman birkaç dalga, uğuldayarak

geldi geçti. O sırada gemide asılı ispermeçet balinasının kafası fena halde sarsıldı; ve Cebrail, peygamberliğine pek de yakışmayan bir korkuyla, kafaya baktı.

Dalgaların bu oyunu bitince, Kaptan Mayhevv, Moby Dick üstüne korkunç şeyler anlatmaya başladı. Moby Dick’in adı geçtikçe, Cebrail gene ikide birde kaptanın sözünü kesiyor; çılgın deniz de, sanki onunla işbirliği edip, sandalı gemiden uzaklaştırıyordu.

Kaptan Mayhew’un anlattığına göre, Jeroboam limandan ayrıldıktan biraz sonra, başka bir balina gemisiyle karşılaşmış; ondan, Moby Dick diye bir balina olduğunu, bu balinanın etrafı birbirine kattığını öğrenmiş. Bunu can havliyle dinleyen Cebrail, kaptana, bir peygamber edasıyla, onunla karşılaşırsa, Beyaz Balina’ya sataşmamasını söylemiş. Deli saçmaları arasında, bu Beyaz Balina'nın, Shakers mezhebinin tanrısı olduğunu ile sürmüş; Kutsal Kitap'ta yazılıymış gibi de, kendi sözlerinin doğruluğuna inanmış. Bir iki yıl sonra, gözcüler Moby Dick'i görünce, ikinci kaptan Macey, onu avlamak sevdasına düşmüş; Kaptan Mayhew da, Macey’ye bu fırsatı vermek istemiş. Cebrail’in tüm uyarmalarına, korkutmalarına karşın, ikinci kaptan, beş gemiciyi kandırıp sandalına almanın yolunu bulmuş. Onlarla uzaklaşarak, bir hayli uğraştıktan, çok tehlikeli ve başarısız birçok saldırışdan sonra, Moby Dick'e bir zıpkın saplamış. Bunun üzerine Cebrail, kontra-babafingo direğinin başına çıkıp, elini kolunu sallamaya; tanrısına sataşan imansızların çok geçmeden başına belâ geleceğini bağıra çağıra söylemeye başlamış. Macey, balina avcılarının gözüpek gücüyle coşup taşarak, sandalın başında ayakta durmuş, kargısını Moby Dick’e saplamak fırsatını kollarken, kocaman beyaz bu gölge denizden yükselmiş ve bir anda kürekçilerin soluğunu kesmiş. O kabına sığmayan zavallı ikinci kaptan, kendini havalarda bulmuş; uzun bir kavis çizerek, elli yarda ötede denize düşmüş. Sandala hiçbir şey olmamış, kürekçilerden hiçbirinin burnu bile kanamamış; ama ikinci kaptan da bir daha yüze çıkmamış.

Bu arada şunu söyleyelim ki, ispermeçet balinası avcılığındaki ölümlü kazalar arasında bu çeşidine sık sık rastlanır. Kimi zaman bir tek adam ölür gider; başka kimseye zarar gelmez. Çoğu kez sandalın puruvası parçalanır; ya da sandala kumanda edenin üstünde durduğu kalas kopup, adamla beraber denize fırlar. Ama işin en garibi şu ki. bu biçimde ölen adamın ölüsünde en küçük bir yara bere izi görülmez çoğu zaman.

Bu korkunç olay, Macey'nin sandaldan nasıl fırladığı, gemiden iyice görünmüş. «Şişe! Şişe!» diye keskin bir çığlık atan- Cebrail, ödü kopan gemicileri bu avdan vazgeçirmiş. Cebrail herkesin gözünde büsbütün büyümüş bu olaydan sonra. Her şeye çabucak inanan saf çömezleri, «Cebrail, herkes gibi, ya olur ya olmaz bir kehanette bulunmadı; olacağı düpedüz gördü,» demişler. Böylece bu adam, geminin başına tam bir baş belâsı kesilmiş.

Mayhew anlattıklarını bitirince, Ahab ona öyle şeyler sordu ki, yabancı kaptan dayanamayıp, «yoksa siz Beyaz Balina’yı avlamak niyetinde misiniz?» dedi.

Ahab, «evet,» diye karşılık verdi.

Bunu duyar duymaz, Cebrail ayağa fırlayıp, Ahab'a dik dik baktı; parmağını denize doğru uzatarak, avaz avaz bağırdı:

«Unutma, Tanrıyı kızdırıp öleni, şu denizin dibine gideni unutma! Tanrının öfkesinden sakın!»

Ahab, hiç aldırış etmeden başını çevirdi; Mayhew'ya dedi ki:

«Kaptan, az kalsın unutuyordum: Aldanmıyorsam, posta çantamda bir mektup var senin yardımcılardan birine, Starbuck, şu çantaya bir bak.»

Her balina gemisinde, başka gemilere verilecek bir hayli mektup vardır. Dünyanın dört bir okyanusunda rasgele buluşmalara bağlıdır bu mektupların çoğu. Ya gideceği adamın eline hiç geçmez; ya da yollandıktan iki üç yıl sonra geçer.

Starbuck, elinde bir mektup, geri döndü. Bu mektup, kamaranın karanlık bir dolabında dura dura, iyice buruşmuş, ıslanmış, yer yer küflenmişti. Azrail postacı olsa, getireceği mektuplar bu biçim olurdu herhalde.

Ahab, «okuyamadın mı, ahbap?» dedi. «Ver ben okuyayım. Ha evet, evet. Amma da okunaksız! Nedir bu?»

Ahab yazıyı sökmeye çalışadursun, Starbuck uzun bir değnek aldı, ucunu çentikledi. Sandal gemiye yaklaştığı bir sırada, bu mektubu Jeroboam'dakilere uzatmak istiyordu.

Ahab bu arada, elinde mektup homurdanıyordu:

«Mr. Har... evet. Mr. Harry... Bir kadının incecik yazısı bu... Adamın karısı olacak. Evet, Mr, Harry Macey, Jeroboam gemisi. A! Macey’ye bir mektup. Macey de öldü!»

Mayhew içini çekti: «Zavallı çocuk, zavallı çocuk! Karısından geliyor demek. Verin mektubu bana.»

Cebrail, Ahab’a bağırdı: «Yoo! Sende kalsın o mektup! Sen verirsin Macey’ye; nasıl olsa aynı yolun yolcususun sen de!»

«Allah belânı versin!» diye gürledi Ahab. «Kaptan Mayhew, yaklaş da al şu mektubu.»

Uğursuz mektubu, Starbuck'ın hazırladığı değneğin ucuna takıp sandala uzattı. Ama tam o sırada, gemiciler, kürek çekmedikleri için, sandal biraz geriye düştü; ve mektup bir büyüye tutulmuşcasına, Cebrail'in birden uzanan eline geçti. Cebrail, yaklaladığı mektubu bir bıçağa geçirdi ve Pequod'a geri fırlattı. Bıçak, mektupla beraber, Ahab’ın ayağının dibine düştü. O zaman Cebrail arkadaşlarına gerisin geriye kürek çekmelerini emretti ve hırçın sandal gemiden hızla uzaklaştı.

işte böyle bir duraklamadan sonra Pequod’un gemicileri balinanın derisini yüzme işine dönünce, bu bıçaklı sahne üstüne bir hayli garip konuşmalar oldu.

BÖLÜM LXXII MAYMUN İPİ

Balina kesilirken, gemiciler hiç durmadan oraya buraya koşuşur. Bu hayhuy içinde, bir oradan, bir buradan adam isterler. Kimse belli bir yerde duramaz, herkes her yana koşmak zorundadır; çünkü geminin dört bir yanında yapılacak bir sürü iş vardır. Bu sahneyi anlatanın da, bir bu yana, bir o yana bakması gerekir. Onun için şimdi biraz geriye döneceğiz. Balinanın sırtında ilk çalışmalar başladığı sırada, yardımcı kaptanların açtıkları deliğe bir kanca takıldığını görmüştük; ama böylesine biçimsiz ve ağır bir yığının, oraya nasıl takıldığını söylememiştik. Bu özel iş için balinanın sırtına inmek görevi, bir zıpkıncı olarak benim dostum Queequeg'e düştü. Balinanın kesilmesi ve derisinin yüzülmesi bitinceye değin, zıpkıncının balığın sırtında kalması gerekir çoğu kez. Unutmayın ki, balina, nerdeyse tamamiyle suya gömülüdür; yalnız soyulan yeri yüzde kalır. Zavallı zıpkıncı, altındaki bu koskocaman gövde bir değirmen taşı gibi döndükçe, gemiden on ayak kadar aşağıda, yarı balinanın sırtında, yarı sularda, çırpınıp durur. İşte Queequeg bu işi görürken, iskoçyalı kılığındaydı; yalnız gömleği ve çorapları vardı üstünde; ama gene de bana kalırsa, bu kılık pek yakışıyordu ona. Onu. en iyi görebilen de bendim; neden olduğunu şimdi anlayacaksınız.

Queequeg'in «Ön adamı» yani sandalında ikinci küreği çeken ben olduğum için; o ölü balinanın sırtında batıp çıkarken, ona yardım etmek görevi de bana düşüyordu; ben de bu işi seve seve yapıyordum. Laterna çalan İtalyan çocuklarının, oynayan bir maymunun uzun ipini nasıl tuttuklarını görmüşsünüzdür. Ben de geminin dik bordasından aşağı sarkıttığı iple Queequeg'i tıpkı böyle tutuyordum. Balina avcılığında, teknik bir terimle «maymun ipi» denilen bu ip, zıpkıncının beline sarılı sağlam bir keten beze bağlıdır.

ikimiz için de, hem tehlikeli, hem de eğlenceli bir işti bu; çünkü derhal size söyleyeyim ki, ip yalnız Queequeg'e değil bana da bağlıydı; bir ucu Queequeg'in geniş yelken bezinden kuşağına, öteki ucu da benim belimdeki daracık kayışa tutturulmuştu sıkı sıkı. Böylece o sırada, dünyanın iyiliğini de kötülüğünü de paylaşmak üzere evlenmiş gibiydik.

Zavallı Queequeg sulara gömülüp giderse, geleneklere göre ve onur borcu olarak, benim de. ipi keseceğime, onun ardından gitmem gerekiyordu. Bu uzun bağ. Siyamlı ikizler gibi birleştiriyordu bizi. İkiz kardeşim Queequeg'den ayrılamazdım. O kenevir parçasına bağlı tehlikeli sorumluluklardan ne olursa olsun kurtulamazdım.

Bu duygu öyle sarmıştı ki beni, Queequeg'in devinimlerini candan bir ilgiyle gözetlerken, gerçeküstü bir hale düşüyordum; benliğim ikileşiyor; bu ikili kumpanyada, iradem elimden gidiyordu. Ortağımın bir yanlışı ya da talimsizliği, durup dururken ve hiçbir suçum olmadan, beni hak etmediğim bir felâkete ya da ölüme sürükleyebilirdi. Tanrı herhalde bu işe karışmıyordu o sırada, çünkü karışsaydı, böylesine kaba bir haksızlığı doğru bulmazdı, Ama gemiyle balina arasına sıkışmasın diye, Queequeg'i, arada bir sertçe çekerken, bir yandan da düşündüm ve dedim ki kendi kendime: Her yaşayan varlık tıpkı benim bu durumumdadır. Yalnız çoğu zaman, bu Siyamlı ikizler bağı, ikiden fazla insan arasındadır. Paranızı yatırdığınız bankanın sahibi batarsa, sizler de batarsınız; eczacınız yanılıp, haplarınızın içine zehir koyarsa, ölüverirsiniz elbette, insan aşırı bir dikkat göstererek, bunlardan ve yaşamın daha başka birçok talihsizliğinden kurtulabilir. Ama Queequeg'in maymun ipini(1) tutarken, ne denli dikkatti de olsam, bu ip zaman zaman öyle sarsıyordu ki beni; denize düşmem işten bile değildi. Ne yaparsam yapayım, ipin ancak bir ucunun benim elimde olduğunu unutamıyordum bir türlü.

(1) Maymun ipi tüm balina gemilerinde vardır. Ama maymunla maymunu tutan, yalnız Pequod’da birbirine bağlıdır. İpin kullanılmasındaki bu yenilik, Stubb’ın kafasından çıkmıştı. Nedeni de, tehlikeli bir durumda olan zıpkıncıya, maymun ipini tutanın daha özenle bağlanmasını sağlamaktı.

Dediğim gibi, sık sık zavallı Queequeg’i gemiyle balina arasından sert hareketlerle çekip çıkarıyordum; çünkü geminin de, balinanın da durmadan batıp çıkması ve sallanması yüzünden, Queequeg ikisi arasına düşüveriyordu ikide bir. Ama bu ezilme tehlikesi, Queequeg'in başındaki tek tehlike değildi. Geceki kırımdan hiç de yılmayan köpek balıkları, ölü

gövdeden çıkmaya başlayan kanların kokusun alıp, daha da aç, daha da azıtmış olarak, bir kovana üşüşen arılar gibi gemiye saldırıyorlardı.

Queequeg bu köpek balıklarının tam ortasında çalışıyor, arada bir suya batı, ayaklarıyla itiyordu onları. Bu size inanılmaz gibi gelir ama, köpek balıkları ölü bir balina buldular mı, ne denli obur olurlarsa olsunlar, insan etine pek rağbet etmezler.

Bununla beraber, bu açgözlüler ortasında, insanın gene de tetikte olması gerekir. Ayrıca azgın görünen bir köpek balığının çene kemiklerinden uzaklaştırmak için, zavallı dostumu yukarı doğru çekiyordum arada bir. Ama onu koruyan daha başkaları da vardı. Geminin bordasına asılı bir çeşit yapı iskelesinde duran Tashtego ile Daggoo Queequeg'in başının üstünden bir çift keskin balina küreğini hiç durmadan sallayıp, ulaşabildikleri köpek balıklarının hepsinin canına kıyıyorlardı. Bunu, hiçbir çıkar gütmeden, sırf Queequeg'in iyiliğini düşünerek yaptıkları su götürmezdi. Queequeg'e karşı hiçbir düşmanlıkları olamazdı, kabul. Ama işgüzarlık edip Queequeg'in yardımına koşalım derken, o patavatsız kürekleriyle, bir balık kuyruğu yerine bir insan bacağı doğrayabilirlerdi; çünkü kanın bulandırdığı sular, zaman zaman Queequeg'i de, köpek balıklarını da yarı yarıya gizliyordu. Herhalde orada, o koskocaman demir kancayla soluk soluğa uğraşıp duran zavallı Queequeg, boyuna Yojo'suna yakarıyor, canını tanrılarına emanet ediyordu.

Suların her kabarışında ipi gevşetip çekerken, «ya işte böyle, canım dostum, ikiz kardeşim,» diyordum içimden. «Ama ne yaparsın? Bu balina -dünyasında her birimiz tıpkı sana benzemiyor muyuz? Üstünde soluk soluğa uğraştığın bu dipsiz deniz, yaşamın ta kendisidir; bu köpek balıkları düşmanların; bu kürekler dostların; ama bir yandan köpek balıkları, bir yandan da kürekler yüzünden başın belâda zavallı delikanlı!»

Haydi yüreklen, Queequeg! Sonu iyi olacak bu işin. Bitkin zıpkıncı, dudakları mosmor, gözleri kan içinde, zincirlere tutunarak tırmanıp güverteye çıktı. Sırılsıklamdı; tir tir titremesinin önüne geçemiyordu. O sırada kamarot, güler bir yüzle, avutmak isteyen bakışlarla ilerledi; ve ona bir şey uzattı. Bilin bakalım ne? Sıcak konyak mı? Ne gezer! Ilık bir bardak zencefil suyu! Hey Tanrım!

Stubb, kuşkuyla sokularak sordu: «Zencefil mi? Sakın zencefil kokusu olmasın bu? Evet, öyle olacak.»

Queequeg'in henüz tatmadığı bardağa, gördüğüne inanmıyormuş gibi, gözlerini kırpıştıra kırpıştıra bir süre baktı. Sonra, şaşkına dönen kamarotun üstüne ağır ağır yürüdü:

«Zencefil! Zencefil ha!» dedi. «Lütfen söyler misin bana. Bay Hamur-Surat, ne işe yarar bu zencefil? Zencefil! Bu titreyen yamyamın içinde bir ateş yakmak için, bula bula zencefil mi buldun, Hamur-Surat? Zencefil! Ne Allahın belâsıdır bu zencefil! Demir kömürü mü? Yakacak odun mu? Şeytan kibriti mi? Kav mı? Barut mu? Sana soruyorum, nedir şu zavallı Queequeg'e verdiğin zencefil?»

Stubb o sırada geminin ön tarafından gelen Starbuck'a yaklaşarak, birdenbire şöyle dedi:

«İçkiyi yasaklayan bir derneğin sinsi bir parmağı olmalı bu işte. Şu bardağa bakın, efendim. Koklayın şunu lütfen.» Sonra, gözlerini ikinci kaptanın yüzüne dikerek ekledi: «Mr. Starbuck, o kamarot olacak herif, balinanın sırtından daha demin gelen Queequeg'e hiç utanmadan bu müshili vermeye kalktı. Bu kamarot bir eczacı mıdır nedir? Yarı boğulmuş bir adama böyle bir ilâçla can vereceğini mi sanıyor?»

«Olmaz böyle şey,» dedi Starbuck; «hiçbir işe yaramaz bu.»

Stubb bağırdı: «Hey kamarot! Sen ne hakla bir zıpkıncıya ilâç verirsin? Senin ilâçlarının yeri yok burada. Yoksa niyetin bizi zehirlemek mi? Canlarımızı sigorta ettirdin de, bizi öldürüp parasını mı alacaksın?»

Hamur-Surat. «ben almadım ki bunu!» diye sızlandı. «Charity Teyze getirdi zencefili gemiye. Zıpkıncılara hiç alkol verme, dedi. Yalnız o zencefilli sudan ver, dedi.»

«Zencefilli suymuş! Al sana, zencefilli kerata! Şimdi koş, dolaptan daha iyi bir şeyler getir. Haklı değil miyim, Mr. Starbuck? Kaptanın da buyruğu böyle. Balina sırtında çalışan zıpkıncıya sıcak konyak verilecek!»

Starbuck, «peki, peki,» dedi; «ama artık dövme adamı...»

«Ben dövdüğüm adamın canını yakmam. Balinaya, ya da ona benzer bir şeye vurduğum zaman, iş değişir elbette. Bu herifse, bir fareden farksız.

Bir şey mi söylüyordunuz, efendim?»

«Şunu söyleyecektim: Sen de bu adamla git de, istediğini al.»

Stubb geri döndüğü sırada, bir elinde koyu renkli bir şişe, öteki elinde de bir çeşit çay kutusu vardı. Şişenin içindeki sert alkol Queequeg'e verildi; Charity Teyze’nin hediyesi olan zencefil kutusu da cömertçe dalgalara sunuldu.

BÖLÜM LXXIII STUBB İLE FLASK, ÖLDÜRDÜKLERİ BİR KUZEY BALİNASI ÜSTÜNE KONUŞUYORLAR

Bunlar olup biterken, Pequod'un bir yanında kocaman bir ispermeçet balinası kellesinin asılı olduğunu unutmayalım. Ama söz sırası ona gelinceye doğru orada asılı dursun. Şimdilik daha acele işlerimiz var. Bir kelle için şu sırada yapabileceğimiz tek şey, palangaların dayanması için Tanrıya dua etmektir.

O gece ve o gün Pequod, üstüne yer yer sarı «brit» parçaları serpin yeni sulara doğru kaymıştı yavaş yavaş. Bu brit parçaları, yakınlarda kuzey balinaları olduğunun bir belirtisidir. Oysa bu tüm deniz canavarlarının o sıralarda bu bölgede bulunması hiç de beklenemezdi. Gemiciler, ispermeçet balinasından aşağı saydıkları bu yaratıkları avlamayı genel olarak hor gördükleri; Pequod onları avlamakla görevli olmadığı; ve Crozett Adaları yakınlarında, bunlara rastlayıp da denize sandal indirmedikleri halde; üstelik de bir ispermeçet balinası yakalanıp kellesi kesilmişken, o gün karşımıza çıkacak kuzey balinalarının avlanması emredildi; herkes de şaştı buna.

Fazla beklemedik. Rüzgâr altında kocaman püskürtüler göründü, iki sandal - Stubb'inkiyle Flask'ınki - denize indirilip, bunların ardına düşüldü. Gemiden çala kürek uzaklaşarak, nerdeyse direk başındaki nöbetçilerin bile gözlerinden yokoldular. Ama ansızın bu nöbetçiler uzakta büyük bir yığın halinde kaynaşan beyaz sular gördüler; az sonra da, sandallardan birini, belki de her ikisinin, kuzey balinasını zıpkınladığı haberi yayıldı. Çok geçmeden sandallar iyice görüldü. Balina onları hızla gemiye doğru sürüklüyordu. Canavar tekneye öyle yaklaştı ki, ilk anda niyeti bozuk sandık. Ama gemiye on on beş metre kala, sanki Pequod'un altından geçmek istercesine, bir girdap halinde daldı ve yokoldu. Bir an için sandallar Pequod'un bordasına çarpıp parçalanacak sanıldı. Gemiden, «halatı kesin! Halatı kesin!» diye bağrıştılar. Ama sandaldakiler, varillerde daha halatları çok olduğunu söylediler, balina da pek hızlı dalmadığı için, bol bol halat koyuverdiler; aynı zamanda, geminin önüne geçmek amacıyla, küreğe sarıldılar vargüçleriyle. Son derece tehlikeli birkaç dakika

geçti. Zıpkın halatını gevşeterek balinanın onları sürüklediği yönden başka bir yöne doğru kürek çekerken, bu iki çekiş arasında kalan sandal, alabora olabilirdi. Gemicilerin niyeti, birkaç ayak yana kaymaktı ancak. Kayıncaya kadar da dişlerini sıktılar. Tam o sırada, Pequod'un omurgası altından şimşek gibi bir ürperti geçti; fazla gerilen halat, şaklayıp titreyerek, teknenin altını sıyırdı, birden puruvanın önüne çıktı; ve halattan, dört bir yana cam kırıkları gibi su damlaları serpilirken, balina da göründü. Sandallar gene uçar gibi sürüklenmeye başlandılar. Ama yorulan balina hızını azalttı; gözleri görmez olmuş gibi yön değiştirdi: iki sandalı da peşinden çekerek, geminin arkasına düştü; böylece sandallar çevremizde tam bir daire çizdiler.

Bu arada sandaldakiler, boyuna zıpkın halatlarını çekiyorlardı. Sonunda her iki yandan balinaya iyice sokuldular; Stubb ile Flask karşılıklı, kargılarını balinaya saplamaya başladılar. Savaş. Pequod'un çevresinde döndü durdu, ispermeçet balinasının ölüsü çevresinde yüzen köpek balıkları sürüleri, denize yayılan taze kanın kokusunu aldılar ve Hazreti Musa’nın kayadan fışkırttığı pınara saldıran susamış Museviler gibi, kuzey balinasının her yeni yarasına ayrı ayrı üşüştüler.

Sonunda balinanın fışkırttığı sular koyulaştı; korkunç bir kıvranış ve kusmadan sonra sırtüstü yattı: Ölmüştü. İki yardımcı kaptan, balinanın kuyruğuna ipleri bağlayıp, onu gemiye çekmeye hazırlanırken, aralarında şöyle bir konuşma geçti:

Stubb, böylesine aşağılık bir deniz canavarıyla uğraşmanın tiksintisi içinde sordu: «Bilmem bizim moruk ne yapacak bu pis yağ yığınıyla?»

Flask sandalın başında yedek bir halatı sararken, «ne mi yapacak?» dedi. «Bir geminin sancağına bir güney balinası başı, iskelesine bir kuzey balinası başı bir kez asıldı mı, o gemi artık hiçbir zaman batmazmış. Sen bunu duymamış mıydın, Stubb?»

«Niçin batmazmış?»

«Niçin olduğunu bitmem. O kızıl hortlak, o Fedallah hortlağı söyledi. Gemi büyüleri üstüne bilmediği yok o herifin. Ama, sanırım, bizim gemiye de büyü yapıyor, sonu iyiye varmayacak tüm bunların. Pek hoşlanmıyorum o heriften, Stubb. Onun tek dişine dikkat ettin mi? Yılan başı gibi yontulmuş o diş.»

«Cehennemin dibine gitsin! Hiç suratına baktığım yok herifin. Ama karanlık bir gecede, küpeşte yakınlarında rastlarsam ona, görünürde de kimseler yoksa, ne yaparım bilir misin, Flask?» İki eliyle denizi göstererek garip bir hareket yaptı. «Evet, o işi yaparım, Flask. Bu Fedallah, kılık değiştirmiş bir şeytan bana kalırsa. Sen inanıyor musun o abuk sabuk masallara, gemiye gizlice girip saklandığına filân? Şeytanın ta kendisi diyorum sana. Kuyruğu görünmüyorsa, kıvırıp gizliyor da ondan. Kuyruğunu kıvırıp cebinde saklıyordur belki de. Şerrine lanet! Şimdi aklıma geldi: Durmadan üstüpü alıp, pabuçlarının ucuna tıkıyor.»

«Papuçlarını hiç çıkarmadan uyuyor, değil mi? Hamağı da yok Geceleri onu, halat yığınlarının üstünde yatarken gördüm.»

«Hiç şaşmam. O lanetlik kuyruğu yüzünden olacak. Halat yığınının ortasındaki deliğe saklıyordur kuyruğunu.»

«Bizim morukla ne alıp vereceği var o herifin?»

«Bir değiş tokuş, bir pazarlık var aralarında, bana kalırsa.»

«Pazarlık mı? Ne pazarlığı?»

«Bizim moruğun aklı fikri Beyaz Balina'da, anlıyor musun? Fedallah denilen şeytan da boyuna tavlıyor onu. Moruğun gümüş saatini, ruhunu, ya da buna benzer bir şeyini Moby Dick'e karşılık almak istiyor.»

«Yok canım! Amma da attın, Stubb! Fedallah nasıl yapar bunu?»

«Orasını bilmem, Flask. Ama şeytan çok acayip bir heriftir, çok da kötüdür, haberin olsun. Bir gün amiral gemisine gitmiş; kendine güvenen kibar bir bay edâsıyla, kuyruğunu sağa sola savurarak, rahat rahat yürümüş; yaşlı kaptanın kamarasında olup olmadığını sormuş. Kaptan kamarasındaymış; şeytana ne istediğini sormuş. Şeytan keçi ayaklarını yere vurarak, «John'u istiyorum,» demiş. «Ne yapacaksın John'u?» diye sormuş yaşlı kaptan. Şeytan fena halde kızmış; «sana ne?» demiş, «bir işim var onunla.» «Al git,» demiş kaptan. Bana bak. Flask. eğer bu şeytan John'a Asya kolerası aşılamasaydı, şu balinayı bir lokmada yiyeceğime yemin ederim. Hey. oradakiler! Acele edin biraz. Hâlâ hazır değil misiniz? Ha şöyle, çekin bakalım, şu balinayı gemiye yanaştıralım.»

iki sandal balinayı ağır ağır çekerek gemiye yaklaşırlarken, Flask. «buna benzer bir öykü aklıma geldi,» dedi. «Ama perede geçiyordu, bilmem.»

«Üç İspanyol'un öyküsü mü? Hani o üç kana susamış askerin serüvenleri mi? Sen orada mı okudun bunu, Flask? Orada okumuşsundur herhalde.»

«Yoo, ben o kitabı duydum ama, okumadım. Sen şimdi şunu söyle bana. Stubb; Bu sözünü ettiğin şeytanla. Pequod'daki söylediğin şeytan aynı mı?»

«Ben seninle birlikte şu balinayı öldüren adam mıyım, değil miyim? Şeytan ölümsüz değil mi? Hiç kimse duydu mu şeytanın öldüğünü? Şeytan öldü diye yas tutan bir papaz gördün mü hiç? Şeytanda,

amiralin kamarasına girecek maymuncuk olduktan sonra, bir lumbardan içeri mi giremeyecek? Ha, ne dersin, Flask Kaptan?»

«Sence bu Fedallah kaç yaşında, Stubb?»

Stubb parmağını gemiye uzatarak, «şuradaki grandi direğini görüyor musun?» dedi, «Buna «bir» diyelim. Şimdi Pequod’un ambarındaki tüm varil çemberlerine de «sıfır» deyip, bu «bir»in yanına sıralayalım. Gene de Fedallah’ın yaşını bulamayız. Dünyanın tüm varilleri de, onun yaşını gösterebilecek kadar sıfır yapamazlar.»

«Dinle beni Stubb; bir fırsatını bulunca Fedallah’ı denize fırlatacağım diye demin neden palavra atıyordun öyleyse? Eğer Fedallah, senin tüm bu sıfırların kadar yaşlıysa ve hiç ölmeyecekse, onu denize fırlatmak neye yarar, söylesene?»

«Bir güzel ıslanır hiç olmazsa.»

«Ama yüzüp geri gelir gemiye.»

«Gene atarsın suya. Bir daha gelirse, bir daha, bir daha atarsın.»

«Ya onun aklına esip de seni denize atmaya kalkarsa. Evet, seni boğuverirse, o zaman ne olacak?»

«Bir denesin de görelim! Öyle bir pataklarım ki onu, bir daha kolay kolay gösteremez suratını amiralin kamarasında; ne yaşadığı alt güvertede durabilir, ne de sinsice sokulduğu bu üst güvertelerde! Allah kahretsin şu şeytanı, Flask! Ben şeytandan korkar mıyım sanıyorsun? Moruğun korktuğu gibi, ben korkar mıyım onu zincire vurdurmaktan? Üstelik bizim moruk, adamlarının elinden alınmasına da göz yumuyor. Şeytanla bir

kontrat imzalamış, kaçırdığı adamları kendi hesabına pişirsin diye. Ah bu moruk yok mu. bu moruk!»

«Sence Ahab Kaptan ı da kapmak istiyor mu Fedallah?»

«Elbette! Sen de görürsün yakında Flask, Ama ben gözümü dört açıp, peşini bırakmayacağım herifin. Eğer bir şeylerden kuşkulanırsam, ensesinden yakalayıp, «bana bak, iblis, yeter artık!» diyeceğim ona. Kafa tutmaya kalkarsa, vallahi, atarım elimi onun cebine, yakalarım kuyruğunu; çektiğim gibi bocurgatın yanına, koparırım kıçından kuyruğunu! Kuyruksuz kalınca, süklüm püklüm olur, sıvışıp gider.»

«Peki, kuyruğunu ne yaparsın, Stubb?»

«Ne mi yaparım? Karaya dönünce öküz derisinden kırbaç diye satarım. Neye yarar başka?»

«Ciddi mi bütün bu söylediklerin, Stubb?»

«Ciddi mi, değil mi bilmem. Gemiye geldik artık.»

Balinayı geminin iskele tarafına çekmeleri için, sandaldakilere seslendiler: orada kuyruğa bağlanacak zincirler ve balinayı bağlamak için gereken daha başka şeyler hazırlanmıştı,

«Sana söylememiş miydim?» dedi Flask, «Ya, öyle. Biraz sonra görürsün, bir kuzey balinasının kellesi, güney balinasının kellesinin karşısına asılacak.»

Flask'ın dediği doğru çıktı. Eskiden güney balinası başının olduğu yana yatmış olan Pequod, şimdi iki başın dengesiyle doğrulabildi; ama kıpırdayamaz hale de geldi neredeyse. Bir yanınıza Locke'un başını yüklediniz mi, ondan yana yatarsınız; sonra Kant'ın başı öteki yanınıza yüklenince, dengeyi bulursunuz ama. hapı da yutmuş olursunuz. Böylece kimi insanlar, kafalarına safra yüklerler durmadan. Behey budalalar! Atın o baş belâlarını kafanızdan! Rahat yüzüp gidin!

Kuzey balinasının ölüsü gemiye yanaştırılınca, genel olarak güney balinası için yapılan hazırlıkların eşi yapılır. Şu farkla ki, güney balinasının başı bir bütün olarak kesilir; oysa kuzey balinasının dudakları ve dili ayrıca kesilip, «tepedeki parça» denilen ve herkesçe bilinen kara kemiğe bağlı olarak, güverteye çekilir. Ama bu sefer öyle yapılmadı. Her iki balinanın

gövdeleri teknenin kıçında kalmıştı; ve karşılıklı asılan başlarla yüklü gemi, her yanında iki ağır sepet taşıyan bir katıra dönmüştü.

O sırada Fedallah, kuzey balinasının başına sessiz sessiz bakıyordu; gözlerini, bir o baştaki kırışıklara, bir de kendi açık avucundaki çizgilere dikiyordu. Ahab, onun yanıbaşında öyle bir yerde duruyordu ki, gölgesi, Fedallah'ın açıkça görülmeyen gölgesiyle karışıp, büsbütün büyüyordu. Gemiciler, bir yandan çalışırken, bir yandan da Lapon büyücüleri gibi, tüm bu garip şeyleri yorumluyorlardı.

BÖLÜM LXXIV GÜNEY BALİNASININ BAŞI - BİR KARŞILAŞTIRMA

İşte iki kocaman balina kafa kafaya verdiler; biz de kafa kafaya verip, onları kendi kafamızda karşılaştıralım.

Kuzey ve güney balinaları, hiç kuşkusuz, büyük deniz ejderlerinin en önemlileri arasındadırlar. İnsanoğlunun en çok avladığı balinalar onlardır. Bir Nantucket'li için, bilinen tüm balina çeşitlerinin iki kutbudur onlar. Dış görünüş bakımından başlıca ayrılıkları kafada olduğuna; her iki kafa da şu sırada Pequod'un bordalarında asılı durduğuna; ve güvertenin bir yanından öbür yanına giderek, bir baştan öteki başa rahat yürüyebileceğimize göre; uygulamalı bir balina dersi görmek için bundan daha güzel bir fırsat olabilir mi?

İlk gözümüze çarpan şey, bu iki baş arasındaki karşıtlıklar. Gerçi her ikisi de koskocamandır; ama güneş balinasının başındaki matematiksel bakışımın izi bile yoktur kuzey balinasının başında. Güney balinası. heybetli görünmek açısından, kuzey balinasına kat kat üstündür. Bu heybet, önümüzdeki balinanın tepesindeki kırçıllıklarla büsbütün artar; bir yaşlılık ve görgü belirtisine benzer. Sözün kısası, avcıların teknik bir deyimle «kır başlı balina» dedikleri bir çeşittir bu.

Şimdi bu iki kafanın, birbirine en çok benzeyen en önemli iki yanına, yani gözleriyle kulaklarına bakalım: Her ikisinin de gözü, başın çok arkasında, alt yanda, çene köşesinin yakınındadır. Dikkatli bakmadan göremeyeceğiniz bu kirpiksiz göz, küçük bir tayın gözüne benzer; kafanın kocamanlığına göre, orantısız bir biçimde küçük kalır.

Balinanın gözleri öylesine yandadır ki, tam önünde ya da tam arkasında bulunan bir şeyi görmesinin yolu olmadığı açıkça anlaşılır. Kısacası, inşan başında kulaklar neredeyse, balina başında da gözler oradadır. Dünyaya kulaklarınızla yandan baksaydınız, bir düşünün haliniz ne olurdu! Önünüzde ve arkanızda ancak otuz derecelik bir görüş açınız olurdu o zaman. En acımasız düşmanınız, elinde bir hançerle. güpegündüz, doğru üstünüze yürürse, arkanızdan usulcacık geldiğini sanır, onu göremezdiniz.

Yani sözün kısası, iki sırtınız ve aynı zamanda iki önünüz olurdu (daha doğrusu iki yan önünüz olurdu); çünkü insanın asıl önü, sözleriyle gördüğü şey değil de nedir?

Üstelik benim bildiğim hayvanların çoğunda, gözler öyle bir yere konmuştur ki, her iki gözün gücü belli belirsiz kaynaşır; ve beyinlerinde iki ayrı şeyi değil, bir tek şeyi görürler. Oysa balinanın gözleri öyle bir yerdedir ki, ikisinin arasında metrelerce uzaklık vardır; ve vadileri birbirinden ayıran büyük bir dağ gibi, balinanın başı bu iki gözün arasında yükselir. Böylece her bir göz ayrı ayrı şeyler görür. Balina bir şeye bakınca, kafasında, kapkara ve derin bir boşlukla ayrılan, biri sağda, biri solda, iki ayrı resim canlanıyordur herhalde, insanın, birbirine bitişik iki pencereli bir nöbetçi kulübesinden dünyayı seyrettiğini söyleyebiliriz; ama balinada bu iki pencere ayrı ayrı yerlerde oldukları için, hayvanın görüş açısı iyice daralır. Avcıların, batina göz lerinin bu özelliğini hiçbir zaman unutmamaları gerekir. İlerde anlatacağımız kimi sahnelerde, okuyucu aklında tutacaktır bunu.

Deniz canavarının görme sorunuyla ilgili çok garip ve şaşırtıcı bir başka durum da vardır. Ama bunu kısa kesmek zorundayım. Bir insanın gözleri ışığa açık oldu mu, ister istemez görür; yani önündekiler) görmemezlik edemez. Bununla beraber, hepimizin de denediği gibi, bir bakışta birçok şeyleri birden kolayca ve kabataslak görürüz de, her ne kadar büyük ya da her ne kadar küçük olsalar, hattâ bitişik olup birbirlerine değseler de, iki şeyi aynı anda inceden inceye ve tam olarak görmenin yolu yoktur. Hele bu iki şeyi, kapkaranlık bir çemberle birbirinden ayırdınız mı, birine dikkatle bakınca, öteki tamamiyle yok olur ortadan, öyleyse balina nasıl yapıyor bu işi? İki gözünün her biri kendi hesabına çalışıyor diyelim. Peki ama, balinanın beyni, insanınkinden çok mu daha kavrayışlı, daha işlek ve daha keskin de, biri bir yanda, öbürü öteki yanda, tam ters yönde olan iki ayrı şeyi, aynı anda ve aynı dikkatle görebiliyor? Eğer öyleyse, bir insanın aynı anda Euclides'in iki ayrı problemini çözmesi kadar olağanüstü bir şeydir bu. iyi düşünürseniz, bu benzetmemizde hiçbir saçmalık yoktur.

Belki de yanılıyorum ama, bana öyle geliyor ki, üç dört sandalın birden baskınına uğrayınca, kimi balinaların davranışlarında görünen o tuhaf kıvranışlar, o çekingenlikler ve o acayip korkulara çabucak kapılmalar;

görüşlerindeki ikiliğin, gözlerinin tamamiyle ayrı yönleri görmesinin meydana getirdiği ve önüne geçemedikleri bir şaşkınlıktan ileri geliyor.

Balinanın kulağı, gözü kadar gariptir. Balina soyunun yabancısıysanız, bu iki başın üstünde saatlerce kulağa benzer bir şey ararsınız. Kulağın hiçbir dış kanadı yoktur. Deliği ise öyle küçüktür ki, içine bir kalem zor girer. Bu delik, gözün biraz arkasındadır. Güney balinası ile kuzey balinasının kulakları arasında önemli bir ayrılık vardır. Birincisinin kulağı açıktadır; ötekisinin kulağı ise bir zarla tamamiyle ve düzgün bir biçimde örtülü olduğu için, dışardan hiç görülmez.

Koskoca bir balinanın dünyayı böyle küçük bir gözle görmesi; gök gürlemesini, tavşanınkinden daha küçük bir kulakla duyması, şaşılacak bir şey değil mi? Ama balinanın gözleri, Herschel'in büyük telekskopunun merceği kadar büyük, kulakları katedral kapılarının kemerleri kadar geniş olsa; daha mı iyi görür, daha mı iyi işitirdi acaba? Hayır! Öyleyse kafanızı büyütmeye değil, inceltmeye çalışın sizler de!

Şimdi elimize geçirebildiğimiz tüm kaldıraçlar ve bunlar makinalalarıyla, balinanın kafasını döndürüp, tepetaklak edelim; bir merdivenle tepesine çıkıp, ağzının içine bir bakalım. Kafa bedenden ayrılmamış olsa, elimize bir fener alarak, karnındaki büyük mağaraya da inebilirdik oradan. Şimdilik şu koca dişe tutunup, çevremize bir göz atalım. Ne güzel bir ağız Tanrım! Ne temiz bir ağız! Gelinlik satenler gibi pırıl pırıl, bembeyaz bir zarla kaplı tavanından döşemesine dek.

Şimdi ağızdan çıkıp, kocaman bir tütün tabakasına benzeyen, ama menteşesi yanında olacağına ucunda olan o korkunç alt çenesine bir bakalım. Bu çeneyi zorlayıp, bir adam boyu açarsanız, sıra sıra dişlerini görürsünüz. Bir kalenin korkunç demir parmaklığına benzer bunlar. Nice zavallı balina avcısını kıstırıp delik deşik etmiştir bu parmaklık. Bu on beş ayak uzunluğundaki çeneyi, denizin derinliklerinde, asık suratlı bir balinanın kafasında açılmış olarak görürseniz, daha da çok korkarsınız. O zaman çene, bedenden doksan derecelik bir açıyla sarkar, bir geminin flok bumbası gibi. Bu balina ölü değildir; rahatsızdır, keyifsizdir ancak; belki de öylesine canından bezmiştir ki, çenesinin menteşeleri gevşemiştir; tüm balina milletine yakınır gibidir çektiği acıdan. Öteki balinalar da kuşkusuz ona lanet ediyor çene kilitlenmesi illetine tutulmasını diliyorlardır.

Çoğu zaman bu alt çene, usta bir sanatçı eliyle, kolay kolay menteşelerinden çıkarılıp güverteye çekilir. Fildişine benzeyen dişleri ve o sert balina kemiği sökülür orada. Gemiciler de bu kemikle, baston, şemsiye ve kamçı sapları ve daha birçok süslü eşya yaparlar.

Çene kemiği bir çapa gibi, güç belâ yukarı çekilince, öteki işlerin bitmesi beklenir. Birkaç gün sonra, hünerli birer dişçi olan Queequeg, Daggo ve Tastego, dişleri sökmeye koyulurlar. Queequeg, keskin bir kürekle diş etlerini yarar. Sonra çene, mapalara sıkı sıkı bağlanır ve yukarı asılan bir palangayla, dişler sökülür. Michigan öküzlerinin, yabanıl ormanlarda kurumuş çınar ağaçlarının köklerini söktükleri gibi. Genel olarak balinanın topu topu kırk iki dişi vardır; yaşlı balinalarda bunlar yıpranmış olmakla beraber, ne çürüktür, ne de bizimkiler gibi dolguludur. Bu iş bittikten sonra, çene testereyle dilim dilim kesilir ve yapı keresteleri gibi üstüste yığılır.

BÖLÜM LXXV KUZEY BALİNASININ KAFASI - BİR KARŞILAŞTIRMA

Şimdi güvertenin öteki yanına giderek, kuzey balinasının başına iyice bir bakalım.

Genel biçimiyle, güney balinasının soylu kafası (hele karşıdan bakınca görülen şişkin kenarlarıyla) nasıl Romalıların savaş arabasına benzetilirse; kuzey balinasının kafası da, küt burunlu ve kaba bir dev pabucuna benzetilebilir, iki yüz yıl önce, Hollandalı yaşlı bir yolcu, onun bir kundura kalıbını andırdığını söylemişti. Bu kalıbın, ya da pabucun içinde, masallardaki dev anası, tüm çocukları ve torunlarıyla beraber rahat rahat oturabilir.

Yanına yaklaşınca, bu koca kafa, bulunduğunuz yere göre değişik biçimler alır. Tepesine çıkıp, «F» harfine benzer iki püskürtme deliğine bakarsanız, kafayı, üstünde iki delik olan koskocaman bir viyolonsel gibi görürsünüz. Gözlerinizi, başın tepesindeki o garip, tarağa benzer ibiğe dikerseniz (Greenland'lılar, deniz böcekleriyle kaplı bu yeşil nesneye, kuzey balinasının «tac»ı; güney balıkçıları ise, «külah»iderler); bu başı, çatal yerinde bir kuş yuvası bulunan, iri bir meşe gövdesine benzetebilirsiniz. O «külah» denilen yerde yuva yapmış canlı yengeçleri görünce, bu benzetme ister istemez aklınıza gelir. Ya da aklınız «taç» söküne takılırsa, bu güçlü deniz ejderhasının, gerçekten okyanusların kralı sayılacağına ve böyle eşsiz yeşil bir tacı olduğunu düşünmekten hoşlanırsınız. Ama bu balina bir kral ise, pek asık suratlı bir kral doğrusu. Şu alt dudağının sarkmasına bakın! Bu ne korkunç bir somurtma ve dudak bükme böyle! ölçüye vurursanız, boyu aşağı yukarı yirmi ayak, eni beş ayak bir somurtma diyebilirsiniz buna. Ama bu somurtmadan beş yüz galondan fazla yağ çıkar.

Ne yazık ki, bu bahtsız balinanın dudağında bir ayak genişliğinde bir yarık vardır. Anası ona gebeliğinde, Peru kıyılarından aşağı inerken, kumsalları yaran bir deprem olmuştur herhalde. Kaygan bir kapı eşiğinden geçercesine bu dudağı aşarak ağzın içine kayıverelim şimdi. Vallahi

Maskinaw'da olsam, bu ağzı, bir Kızılderili çadırının içi sanabilirdim. Aman Tanrım! Yunus Peygamber bu yoldan mı gitti? Tavanın yüksekliği aşağı yukarı on iki ayak, tonoza benzer köşesi de bir hayli sivri; çatının iki yanı, tüylü ve yarık. Orada pala biçiminde, balina kemiğinden çok güzel tirizler görürsünüz. Ağzın her iki yanında üç yüz tane kadar vardır bunlardan. Üst çeneye ya da taç kemiğine kakılı olan bu tirizler, bundan önce kısaca sözünü ettiğimiz Venedik pancurlarını andırır. Bu kemiklerin kenarlarında, püskül püskül acayip lifler vardır. Kuzey balinası bunlarla deniz suyunu süzer; ve beslenme zamanında, ağzını açıp «brit»'ler arasından yüzerken, küçük balıkları bunlarla toplar. Bu kemikten pancurların ortasında, eğri ve oyuk, garip garip bazı çizgiler vardır. Kimi avcılar, bunları sayarak, balinanın yaşını bulurlar; meşe yaşının kütüğündeki halkalar sayesinde ölçüldüğü gibi. Bu ölçmenin doğruluğu henüz kanıtlanmamışsa da, benzetme yoluyla insana doğru gibi gelir. Her ne olursa olsun, eğer bu ölçüyü kabul edersek, kuzey balinaları göründüklerinden çok daha yaşlı çıkarlar.

Bu pancurlar üstünde çok garip görüşler varmış eskiden. Purchas'ın kitabında bir yolcu, onlara, balinanın ağzının içindeki eşsiz «bıyıklar» diyor (1). Bir başka yolcu, bunlara «domuz kılı» der. Bir üçüncüsü - Hackluy'un kitabındaki yaşlı bir bay - kibar bir dil kullanır onlardan sözederken: «Onun üst çenesinin her iki yanında iki yüz elli tane kadar kanatçık vardır; ve bunlar dilinin üstünde bir kubbe meydana getirir.»

(1) Bu bize şunu anımsatıyor ki, kuzey balinasının alt çenesinin ucunun üst yanında, favoriye ya da bıyığa gerçekten benzeyen birkaç seyrek beyaz kıl vardır. Bu kıllar, balinanın ağırbaşlı suratına bir eşkıya görünümü verir.

Herkesin bildiği gibi, bu «domuz kılları», bu «kanatçıklar», bu «bıyıklar» - ne derseniz deyin bunlara - bayanların korselerini ve daha başka şeylerini dik tutmaya yarar. Ama uzun süredir bunlara rağbet azaldı. Kıraliçe Ann çağında, etek çemberleri moda olduğu için, balina kemikleri en şanlı çağını yaşıyordu. O bayanların eskiden keyifli keyifli balinanın ağzında dolaştıkları gibi; biz de bugün yağmur yağdığı zaman, aynı

çenenin altına kayıtsızca sığınıyoruz; çünkü balina kemikleriyle gerilen bir çadırdır şemsiye dediğiniz.

Ama şimdilik bu pancurları ve bıyıkları bırakalım; ve kuzey balinasının ağzında ayağa kalkıp dört bir yanımıza yeniden bakalım. Bu sıra sıra düzenli kemik sütunları ortasında, insan kendini Haarlem orgunun içinde, binlerce boru karşısında sanmaz mı? Ağzın döşemesine nerdeyse yapışık duran dili, orgun altındaki halısı sayabiliriz; ve bu, bir Türk halısından daha güzeldir ayağımızın altında. Bu dil çok yağlı ve yumuşaktır; güverteye çekildiği sırada kolayca yarılıp dağılabilir. Şunu da söyleyelim ki, şimdi karşımızda gördüğümüz bu dil. altı varilliktir; yani aşağı yukarı o kadar yağ çıkar bu dilden.

İlkin söylediğimiz gibi, kuzey balinasıyla güney balinasının kafalarının bambaşka olduklarını açıkça anlamışsınızdır artık. Söylediklerimizi özetleyecek olursak şöyle bir sonuç çıkar: Güney balinasında bulduğumuz büyük ispermeçet kuyuları, fildişleri, esnek alt çene kemikleri kuzey balinasında yoktur. Güney balinasında ise. o kemikten pancurlar, o kocaman alt dudak yoktur; dili de hemen hemen yok gibidir. Bundan başka, kuzey balinasının iki püskürtme deliği vardır; güney balinasının ise bir tek.

Onlar yanyana dururken, bu saygıdeğer kukuletalı kafalara son bir kez bakın; çünkü bunlardan biri, hiçbir iz bırakmadan pek yakında denize batıp yok olacak ortadan; öteki de çok geçmeden ardından gidecek.

Önümüzdeki güney balinasının suratındaki ifadeyi görüyor musunuz? Tıpkı öldüğü zamanki surat. Yalnız alnındaki uzunca kırışıklardan birkaçı silinmiş gibi. Geniş çayırların gamsız durgunluğu var bu alında. Ölüme aldırış etmemekten gelen bir şey bu. Şimdi öteki balinanın suratındaki ifadeye dikkat edin. Rasgele geminin bordasına sıkışan o garip alt dudağa bakın. Çeneyi sıkı sıkı kapayan bu alt dudak, ölüme karşı cephe almış gibi durmuyor mu? Bana kalırsa, bu kuzey balinası, bir Stoacı filizoftu. Güney balinası ise, ömrünün son yıllarında belki Spinoza’ya merak sarmış bir Platon'cu idi.

BÖLÜM LXXVI ŞAHMERDAN

Güney balinasının kafasını şimdilik bırakmazdan önce, aklı başında bir fizyolog olarak, bu balığın kaskatı alnının güzelliğine dikkat etmenizi istiyorum. Tam karşıdan bakılınca, bu alnın bir şahmerdana benzeyip benzemediğini serinkanlı olarak düşünmenizi istiyorum, işte bu çok önemli bir noktadır. Böyle, olduğuna siz de inanmalısınız; yoksa balina üstüne yazılanları okurken, ne denli korkunç olursa olsun, gene de doğru olan kimi olayları kuşkuyla karşılarsınız.

Dikkat ederseniz görürsünüz ki, normal yüzüşünde, ispermeçet balinasının kafasının ön kısmı, denize nerdeyse dikey durur. Kafa önünün alt yanı, geriye doğru, bir gemi bumbasını andıran alt çene kemiğine doğru yatar. Ağız tamamiyle kafanın altındadır; yani sizin ağzınızın, çenenizin altında olması gibi bir şey bu. Üstelik dikkat ederseniz, balinanın burnu olmadığını; daha doğrusu burna benzer tek şey, kafasının üstündeki püskürtme deliği olduğunu; ve gözleriyle kulaklarının yanlarda bulunup, alnın üçte biri kadar geriye yöneldiğini görürsünüz. Demek ki, ispermeçet balinasının kafası, üstünde hiçbir çıkıntı ve yumuşaklık olmayan kör ve ölü bir duvar gibidir. Şunu da unutmayın ki, ancak kafanın arkaya doğru kayan alt yanında kemiğe benzer bir şey vardır. Kafatası kemikleri, balinanın alnının hemen hemen yirmi ayak gerisinde başlar. Bu koskocaman kemiksiz yığın, büyük bir tampona benzer. Biraz sonra göreceğimiz gibi bu kafanın içinde yağların en incesi vardır. Ama görünüşte böylesine yumuşacık olan başın ne yaman bir sağlamlığı olduğunu öğreneceksiniz şimdi. Kabuğun bir portakalı sardığı gibi, yağın da balina bedenini sardığını anlatmıştım bundan önce. Kafa da böyledir. Yalnız oradaki yağ tabakasının inceldiği halde, öyle sert bir sağlamlığı vardır ki, bunun ne biçim şey olduğunu ancak elleriyle buna dokunanlar bilir. En sivri zıpkın, en keskin kargı, kolların en güçlüsüyle de atılsa, kafanın içine giremeden geri teper.

İspermeçet balinasının alnı sanki at nallarıyla döşenmiştir. Burada en küçük bir duyarlık bulunabileceğini sanmıyorum.

Ayrıca şunu da hesaba katın: Hindistan’dan gelen tıkabasa yüklü iki koca gemi, doklarda sıkışıp birbirleriyle çarpışmasınlar diye ne yapar gemici? Çarpışacakları yere demir, odun gibi sert şeyler mi koyar? Hayır. En sağlam ve en kalın öküz derisine sarılı kocaman yuvarlak üstüpü ve mantar balyaları asar araya. En sağlam meşeleri demirleri koparıverecek olan bir çatışmaya, bu balyalar, hiç zedelenmeden rahatça karşı koyar. Ne demek istediğimi, gereğince açıklamış oluyorum bununla. Aklıma gelen bir şey daha var: öteki balıklarda, dilediği gibi genişleyip daralan ve «yüzme mesanesi» adını taşıyan bir şey vardır. Benim bildiğim, balinada böyle bir şey bulunmaz. Balina kafasını suyun içine sokup çıkardıkça, kafası bir küçülüyor, bir büyüyor gibidir. Bunu açıklamanın hiçbir yolu yoktur. Kafasında görülmedik bir esneklik vardır sanki ve bu kafanın içindekilere, hiçbir başka yaratıkta rastlanmaz. Bütün bunları düşününce şöyle bir şey geliyor aklıma! Belki de balinanın kafasında gördüğümüz ciğer gözlerine ve bal peteklerine benzeyen o gizemli gözelerle hava arasında şimdiye dek hiç bilmediğimiz, sezmediğimiz bir bağ var da; bu kafa sırasında genişleyip, sırasında daralabiliyor? Eğer bu doğruysa, düşünün ki, hem elle tutulmaz, hem de en yıkıcı öğe olan hava, balinanın kafasına dayanılmaz bir güç veriyor.

Şimdi şuna da dikkat edin: Zaptedilmez, zedelenmez ölü bir duvara benzeyen ve içinde incecik bir yağ taşıyan bu kafanın arkasındaki beden, ancak odun çekileriyle ölçülebilecek kadar büyük ve yaman bir canlılıkla dolu; ama gene de, küçücük bir böcekmiş gibi, bu koca beden tek bir isteme boyun, eğiyor. Böylece ileride bu koca canavarın her yanında biriken özel güçleri size teker teker açıklayınca, kafanın en az şaşırtıcı marifetlerinden birkaçını anlatınca, artık kör inançlardan kurtulup sözlerime inananacağınızı umarım. Umarım ki ispermeçet balinasının Darien kıstağını kafasıyla delip, Atlantik Okyanusu’yla Pasifik Okyanusu'nu birleştirdiğini bile size söylesem, hiç mi hiç şaşmayacaksınız. Balinanın gücünü kabul etmezseniz, gerçek karşısında saf bir taşralıdan farkınız olmaz. Ama gerçeğin alevine, ancak semenderlere benzeyen devler dayanabilir. Taşralı, bu alev karşısında eriyiverir. Sais’de, gerçeğin timsali olan korkunç Tanrıçanın peçesini kaldıran cılız delikanlının başına geleni bilmiyor musunuz?

BÖLÜM LXXVII BÜYÜK HEIDELBURGH FIÇISI

Şimdi, «kasa»nın boşaltılmasına gelelim. Ama bunu doğru dürüst anlayabilmeniz için, kesip biçeceğiniz şeyin acayip iç yapısı üstüne bir fikir edinmeniz gerek.

Eğer ispermeçet balinasının kafasını, uzunluğuna katı bir cisim sayarsanız; bunu yanlamasına iki «quoin»a(1) bölebilirsiniz. Bunlardan birincisi, kafasıyla çene kemiğini meydana getiren alt yandaki kemikli bölüm; İkincisi de, hiç kemiği olmayan ve geniş ön kısmıyla, balinanın kocaman, dikine alnını meydana getiren yağlı bölümdür. Eğer bu üst bölümü, tam ortasından yatay olarak bir kez daha bölerseniz, birbirine, nerdeyse eş iki parça çıkar ortaya. Eskiden bu iki parça arasında kıkırdaktan yapılmışa benzeyen kalın bir iç bölme vardı nasılsa.

(1) «Quoin» sözcüğü Euclides'in bir geometri terimi değildir. Yalnız denizcilerin matematik bilgisiyle ilgilidir bu terim. Şimdiye dek tanımlanması yapılmamıştır benim bildiğime göre. «Quoin» dediğimiz şey, sivri ucu, iki yanının değil de, yalnız bir tek yanının incelmesiyle meydana gelen bir çeşit takoza benzer.

«Junk» denilen bu alt bölüm, yağla dolu kocaman bir bal peteğine benzer; sağlam, esnek, beyaz liflerden yapılmış on binlerce gözenin boydan boya örülmesiyle oluşur. «Kasa» denilen üst bölüm ise, ispermeçet balinasının Büyük Heidelburgh fıçısı sayılmalıdır. Kırk iki galonluk o kocaman ve ünlü Heidelburgh Fıçısı'nın önünü süsleyen gizemli oymalar olduğu gibi; balinanın geniş ve kıvrımlı alnında da - bu eşi görülmedik fıçıda da - sayısız acayip resimler vardır. Bundan başka, Heidelburgh Fıçısı nasıl Ren Nehri şaraplarının en güzelleriyle doluysa, balinanın bu fıçısı da, en değerli, en pahalı yağlarıyla; yani saf ve saydam halde, kokulu ispermeçetle doludur. Bu kıymetli madde balinanın hiçbir başka yerinde saf halde bulunmaz.

Balina sağken, bu ispermeçet bir sıvıdır; ama balina ölüp de, bu sıvı açık havada kaldıktan sonra, katılaşmaya başlar çok geçmeden. Suyun yüzünde ilk meydana gelen ince ve narin buz tabakası gibi; sivri, güzel kristal uçlar halinde donar. Büyük boyda bir balinanın kasası, genel olarak beş yüz galon ispermeçet verir. Ama ispermeçet, çeşitli zorluklar içinde kasadan çıkarılırken; büyük bir kısmı, ister istemez dökülür, sızar, akar, bir daha elde edilmemek üzere yok olur gider.

Heidelburgh Fıçısı'nın içi, hangi güzel ve pahalı malzemeyle döşelidir, bilmem; ama bu malzeme ne denli görkemli olursa olsun, ispermeçet balinasının kasası içindeki, bir kürkün astarına benzeyen, inci renginde, ipeğimsi zardan daha güzel olmasının yolu yoktur.

Görüyorsunuz ki, güney balinasının Heidelburgh Fıçısı, kafanın üst yanını boydan boya kaplar. Başka yerde de söylediğim gibi, kafa hayvanın üçte biri olduğuna göre; ve irice bir balinanın boyuna da seksen ayak dersek; demek ki, geminin bordasına çekilip, diklemesine asılınca, bu kasanın derinliği yirmi altı ayak kadardır.

Balinanın kafasını keserken cerrahın kullandığı bıçak, daha sonraları ispermeçet deposunda açılacak deliğin yanıbaşına sokulduğu için, bu bıçak çok özenle kullanılmalıdır; çünkü bu kutsal yer vakitsiz delinecek olursa, içindeki paha biçilmez sıvı akar gider. Balinanın sudan en son çıkarılan kısmı bu kesilen kafadır işte. Bu kafayı geminin bordasına asan ve kesme işi için kullanılan palangaların halatları, bir çalılığa benzeyecek kadar sıktır.

Şimdi tüm bunları öğrendikten sonra, balinanın büyük Heidelburgh Fıçısı'nın nasıl boşaltıldığını dikkatle dinlemenizi rica ederim. Göreceğimiz gibi, bu kez neredeyse bir cana mal olacaktı bu işin yapılması.

BÖLÜM LXXVIII SARNIÇ VE KOVALAR

Tashtego, bir kedi çevikliğiyle yukarılara tırmandı. Denizin üstünde asılı duran mayistra sereninin bir ucundan öbür ucuna hiç eğilmeden koştu ve asılı duran kafanın tam üstüne geldi. Yanında, «kamçı» denilen küçük bir palanga getirmişti. Tek yivli bir makarayla birbirine bağlanmış iki parçadan oluşuyordu bu palanga. Makarayı serene bağlayarak, ipin bir ucunu güverteye fırlattı; orada bir gemici bu ipi yakaladı, sıkı sıkı tuttu. Kızılderili, bu ipin öteki ucuna elleriyle tutunarak, kendini koyuverdi ve balinanın kafasının tepesine ustaca indi. Oradan, kendisinden bir hayli aşağıda duranlara bağıra çağıra bir şeyler söylerken, minareden Müslümanları namaza çağıran bir Türk müezzinine benziyordu. Ona kısa saplı keskin bir kürek uzatılınca, balinanın fıçısının tam açılacak yerini dikkatle aramaya başladı. Eski bir evde, altının nerede gömülü olduğunu bulmak için duvarlara vuran bir define arayıcısının titizliğini gösteriyordu bu işte, özenle yapılan bu araştırma bitince, bir kuyu bakracına benzer, demir çemberli sağlam bir kova, palanganın bir ucuna bağlandı; güverteye atılan öteki ucu ise, iki açıkgöz gemicinin eline verildi. Derken bu iki gemici, kovayı Kızılderili'nin eli hizasına uzattılar; bir başkası da ona upuzun bir sırık verdi. Tashtego, kovayı bu sırığa taktıktan sonra, balina fıçısının içine daldırdı. KIzIlderili'nin, palangadaki gemiciye verdiği bir işaret üzerine, kova yeni sağılmış sütle doluymuş gibi, köpüre köpüre gene yükseldi. Bu işle görevli gemici, güverteye özenle indirilen kovayı, kocaman bir varile boşalttı, çarçabuk. Kova yeniden yükseldi; ve derin sarnıçtaki yağlar tükeninceye dek, boyuna gitti geldi. Sonuna doğru Tashtego, uzun sırığı, balinanın fıçısına gittikçe daha zorla, daha derinlere - yirmi ayak kadar derinlere - daldırmak zorunda kalıyordu.

Pequod'dakiler böylece bir hayli çalıştılar. Güzel kokulu ispermeçetle birkaç varil dolmuşken, birdenbire garip bir kaza oldu. Kızılderili yabanıl Tashtego, sersemleyip bir an dalga geçti de, balinanın kafasını tutan palangaları mı bıraktı; bulunduğu yer pek mi cıvık ve kaygandı, yoksa hiç neden göstermeksizin şeytan bu işin böyle olmasını mı istedi? Tam nasıl olduğunu bilmiyoruz ama, ne olduysa oldu. Sekseninci ya da doksanıncı

kova fokurdayarak yükseldiği sırada, Tashtego ansızın... Aman Tanrım! Zavallı Tashtego!.. Çifte kovalı bir kuyuda, biri yükselirken öteki nasıl inerse, zavallı Tashtego tepetaklak bu kocaman Heidelburgh Fıçısı'nın içine düşüverdi; ve korkunç bir yağ çağıltısı içinde gözden yok oldu.

«Boğulan var! Yollayın kovayı bu yana!» diye bağırdı Daggoo.

Herkesin şaşkınlığı arasında ilk onun aklı başına gelmişti. Daggoo palanganın kaygan halatını daha iyi tutabilmek için bir ayağını kovaya sokarak; Tashtego fıçının dibini bulmadan, kendini palangayla balinanın tepesine yükseltti. O sırada fıçıda -yani balinanın kafasının içinde- kıyametler kopuyordu. Bordadan bakan gemiciler, o ana kadar denizin üstünde kıpırdamadan duran cansız kafanın, önemli bir düşünceye kapılmışçasına, sarsılıp sallandığını gördüler. Oysa zavallı Kızılderilinin çırpınmasından ileri geliyordu bu devinim. Tashtego böylece, hiç farkında olmadan, düştüğü derinliğin korkunçluğunu açıklamış oluyordu.

İşte tam o sırada, Daggoo balinanın tepesinde, hayvanı kesmek için kullanılan büyük palanganın halatlarına takılan küçük palangayı çekip kurtarmaya çalışırken, bir çatırdıdır koptu. Herkesin korkudan faltaşı gibi açılan gözleri önünde, kafaya takılı iki büyük kancadan biri ikiye bölündü; koskoca kafa anlatılmaz bir sarsılışla, geminin bordasına vurdu; ve sarhoş gemi, bir buz dağına çarpmışcasına, sendeleyip bangır zangır titredi. Şimdi tüm yükü taşıyan öteki kanca da, ha koptu ha kopacak. Kafanın şiddetle sarsılması, kopma tehlikesini büsbütün arttırıyordu.

Herkes, Daggoo'ya, «in aşağı! İn aşağı!» diye bağırdı.

Ama zenci, kafa koparsa kendi de düşmemek için, bir teliyle büyük palangalara tutunarak, öteki eliyle kovayı halatlardan kurtardı ve balinanın kafasına daldırdı. Yağa gömülen zıpkıncının kovaya tutunup yukarı çıkacağını umuyordu.

Stubb bağırdı; «Hay Allah belânı versin! Tüfek mi dolduruyorsunuz orada! Aganta! Bu demir çemberli kovayı onun kellesine indirmek ne işe yarar? Aganta diyorum sana!»

Bir fişeğin fırlayışını andıran bir ses, «palangaya dikkat!» diye bağırdı.

Hemen aynı anda, koskocaman kafa, gök gürültüsünü andıran bir sesle denize düştü; Niyagara Çağlayanlarına düşen ünlü kaya parçası gibi...

Birden hafifleyen tekne, dibindeki parlak bakırları gösterircesine eğilerek, öbür yana yattı. Herkes soluğunu kesmişti; bir başlarımızın üstünde, bir denizin üstünde gidip gelen Daggoo’ya bakıyorduk. Çevreyi sis gibi kaplayan su serpintileri arasında hayal meyal görünen zenci, sallanan palangalara tutunuyordu. Zavallı Tashtego ise, balinanın kafasına diri diri gömülü, suyun dibine doğru iniyordu. Serpintiler dağılır dağılmaz, küpeştede, elinde kılıç, çıplak bir beden göründü bir an. Yardıma koşan benim yiğit Queequeg’imin görünmesiyle de cup diye denize dalması bir oldu. Herkes geminin bordasına üşüştü. Gözler denize dikildi. Birkaç dakika, ne batanın, ne de dalanın izi görüldü. Dört beş gemici, geminin yanındaki sandallardan birine atlayıp, biraz açıldılar.

Şimdi artık havada daha rahat sallanan Daggoo, «ha! Ha!» diye bağırdı ansızın.

Biraz uzağa bakınca, mavi dalgalar arasında yükselen bir kol gördük. Bir mezarın üstündeki otlar arasından bir kolun çıkıvermesi gibi garip bir şeydi bu.

«İkisi! ikisi de! İkisi de!» diye haykırdı Daggoo sevinçle.

Az sonra da, Queequeg’in, bir eliyle kulaç atarken, bir eliyle de Kızılderili'nin uzun saçlarına yapışıp onu sürüklediği görüldü. Onları, bekleyen sandala aldılar, hemen güverteye getirdiler. Ama Tashtego'nun kendine gelmesi uzun sürdü. Queequeg'in durumu da pek parlak değildi.

Bu yaman kurtarma nasıl başarılmıştı? Nasıl olacak? Balinanın ağır ağır batan kafasının ardından dalan Queequeg, keskin kılıcıyla bu Heidelburgh Fıçısı’nın dibini yarıp, koca bir delik açmıştı; sonra kılıcı atmış, uzun kolunu bu delikten sokmuş ve zavallı Tash’ı saçlarından çekip çıkarmıştı. Bize anlattığına göre, kolunu kafanın içine ilk daldırdığında, bir bacak geçmişti eline. Ama bacağı yakalarsa bu işin hiç de kolay olmayacağını, başına bela açacağını bildiği için; ustaca bir itişle,

Kızılderili'yi tepesi aşağı getirmiş ve anasının karnından çıkarır gibi, çekivermişti dışarı. Koca balina kafasına gelince, gidiş o gidiş.

Böylece, Queequeg'in yiğitliği ve ustaca ebeliği sayesinde, en biçimsiz ve en umut kırıcı engellere meydan okuyarak, Tashtego kurtarıldı, daha

doğrusu dünyaya getirildi. Bundan alınacak bir ders de var: Eskrim, boks, ata binme ve kürek çekmeyle beraber ebelik sanatı öğretilmeli herkese.

Karalılar bir adamın sarnıca düştüğünü görmüşler, ya da duymuşlardır. Buna karşın, kimilerinin, Gayhead'lı Kızılderili'nin başına gelen bu acayip serüvene inanmayacaklarını biliyorum. Oysa insanlar ikide birde kuyuya düştükten sonra, çevresi ayrıca kaygan olan ispermeçet balinasının sarnıcına ne diye düşmesinler?

Ama bu iş nasıl oldu diye soran akıllılar çıkacaktır belki de. Bunlar diyecekler ki: «Hem ispermeçet balinasının süngere benzeyen gözeleri olan kafası hafiftir, mantar gibi yüzer, diyorsun; hem de bu kafayı, özgül ağırlığı daha büyük olan suda batırıyorsun! Oldu mu ya! Yakalandın işte!» Hiç de değil; asıl ben sizi yakaladım. Çünkü zavallı Tash, başın içine düştüğü sırada, kasanın, yani başın, içindeki en hafif maddeler nerdeyse boşalmıştı. Geriye yalnız, bu sarnıcın yoğun ve kirişli duvarları kalmıştı. Bunlar ise, önceden de söylediğim gibi, çifte kaynaklı, çekiçle dövülmüş gibi, sudan çok daha ağır bir nesnedir; bunu suya attınız mı, kurşun gibi batıverir. Ama kafanın öbür yanlarının henüz kopmayışı, ayrıca çabuk batmasına engel oluyordu; onun için ağır ağır battı. Bu da Queequeg'in ebelik işini ustaca ve çarçabuk yapabilmesini sağladı. Evet, bir doğum oldu bu; tam bir doğum.

Tashtego bu başın içinde ölseydi, yaman bir ölüm olacaktı bu. En ince, en beyaz, en güzel ispermeçetin içinde boğulacaktı; tabutu ve mezarı, balinanın gizli iç odasında, tapınakların en kutsalında olacaktı. ölümün bundan daha tatlısı, olsa olsa Ohio’lu bal arayıcısının ölümü olsa gerek: Bu adam, bir ağacın kovuğunda bal ararken, balı öyle bolundan bulmuş ki, üstüne eğileyim derken, batıvermiş içine böylece güzel kokular içinde mumyalanarak, pek hoş bir biçimde ölmüş. Nice insanlar da, Platon’un bal yapan kafasına düşüp böyle tatlı tatlı ölmediler mi?

BÖLÜM LXXIX ÇAYIR

Bu deniz canavarının yüzündeki çizgileri İnceleyin; kafasındaki çıkıntılara elinizle dokunun. Fizyonomist ve frenelojistler, yani yüz ve kafa bilginlerinden hiçbiri, bu işi yapmamıştır şimdiye dek. Lavater'in Cebelitarık Kayası'ndaki kırışıkları incelemeye, ya da Gall'in bir merdivenle çıkıp Pantheon'un kubbesini ellemeye kalkması ne denli saçma bir iş olursa, bunu yapmak da o denli saçma bir iş olurdu. Bununla beraber, ünlü kitabında, Lavater, sadece değişik insan yüzlerini ele almakla kalmaz; atların, kuşların, yılanların ve balıkların yüzlerini de yakından inceler; bu yüzlerde gördüğü ifade ayrılıkları üzerinde teker teker durur. Gali ile çömezi Spurzheim da, insandan başka varlıkların frenolojik özellikleri, yani kafa özellikleri üstüne düşünceler ileri sürmekten geri kalmazlar. Yetkili olmasam bile, neden ben de bu iki yarı-bilimi balinaya uygulamakta öncülük etmeyeyim? Her şeyi denemek ister ve elimden geleni yaparım ben.

Yüzü inceleyen fizyonomi bilimi açısından, ispermeçet balinası, olmayacak bir yaratıktır. Burun diyebileceğimiz bir şeyi yoktur. Tüm yüzlerde, burnun ortada, en göze batan yerde olduğuna; belki de yüz ifadesini en değiştiren ve etkileyen şey olduğuna göre; balinadaki burun yokluğunun, deniz canavarının görünüşü bakımından büyük bir önemi olsa gerek. Çünkü bir kubbe, bir anıt, bir çan kulesi, ya da başka çeşit bir kule, bir manzarayı tamamlamakta ne denli gerekliyse; bir yüz de ancak burnun yüksek ve oymalı kulesi sayesinde biçimli olabilir. Phidias'ın mermerden yaptığı Zeus heykelinin burnunu kırın, ne berbat bir şey kalır geriye! Bununla beraber, deniz canavarının öyle heybetli bir boyu bosu var ki, tüm beden ölçüleri öylesine haşmetli ki, Zeus heykelini çirkinleştiren eksiklik, onda hiç de kusur sayılmaz. Hattâ bu burun eksikliği heybetini arttırır bile. Balinada bir burun saygısızca bir şey olurdu. Küçük sandalınızla bu kocaman kafanın çevresinde bir yüz bilimi gezisi yaparken, tutup onun burnunu çimdikleyebileceğinizi düşünerek, küçük göremezsiniz balinayı. Oysa, tahtlarına oturmuş en güçlü kralları bile görünce, böyle küstahça bir düşünce aklımızdan geçiverir ikide birde.

İspermeçet balinasının bir bakıma belki de en haşmetli görünüşü, karşıdan yüzüne bakıldığı zamanki görünüştür, işte yüceliğine diyecek yoktur o zaman.

Güzel bir insan alnı, sabah sabah ağaran tanyeri gibidir. Sessiz çayırlardaki boğanın kırışık alnına bir görkem verdir. Dağ geçitlerinde ağır topları iten filin alnı haşmetlidir. insanda olsun hayvanda olsun, gizem dolu olan alın, Alman imparatorlarının fermanlarının altına bastıkları büyük altın mühüre benzer. Bu mühürde şöyle bir anlam vardır: «Bu fermanı ben yazdım bugün. İmza: Tanrı.» Ama yaratıkların çoğunda hattâ insanda bile alın, Alp Dağları'nda, karlar arasındaki bir toprak şeridinden pek farksız değildir. Shakespeare'in ya da Melancthon'unki gibi alınlara, binde bir rastlanır: Bu alınlar öyle yüksekten başlar ve öylesine aşağılara iner ki, o adamların gözleri, suları yükselip alçalmayan, hiçbir zaman tükenmeyen, aydınlık dağ göllerini andırır. Bu gözlerin üstündeki alın çizgilerinde, adamların düşüncelerini, su içmeye inen ceylanları gördüğünüz gibi kendi gözlerinizle görürsünüz: ve dağ avcılarının geyik izlerinin ardından gittikleri gibi, bu düşüncelerin ardından gidebilirsiniz. Büyük ispermeçet balinasında, tanrılarınkine benzer yücelik, alnının genişliğinde öyle bir gösterir ki kendini; karşıdan baktınız mı, o yaman gücüyle bir tanrıyı görmüş gibi olursunuz. Başka hiçbir canlı varlıkta, böylesine derinden duyamazsınız bunu. Bu yüzde belirli hiçbir şey göremezsiniz; belirli hiçbir çizgi yoktur ortada: Ne burun, ne göz, ne kulak, ne ağız. Balinanın yüzü diye bir şey yoktur aslında. Gökyüzü gibi engin bir alnı vardır yalnız; çözülmez bilmecelerle dolu, kırış kırış bir alın. Bu alın, gemiler ,sandallar ve insanlar için, sessiz bir belâ gibi çatılmış durur. Yandan bakılınca da, yüceliğiyle insanı daha az ezmekle beraber, gene de fazla bir şey yitirmez bu eşsiz alın. Üstelik de balinaya profilden bakınca, alnın ortasında, Lavater'in insanda deha damgası dediği yarım ay biçiminde yanlamasına çöküntü açıkça görülür.

O da ne? «İspermeçet balinasında dehanın ne işi var?» diyeceksiniz. ispermeçet balinasının kitap yazmışlığı, söylev vermişliği var mı hiç? Hayır, yok. Kendini kanıtlamak için hiçbir şey yapmamasıyla ortaya çıkar onun büyük dehası. Balinanın dehası, ehramlar gibi sessiz olmasıyla da kendini anlatır. Bu da şunu anımsatıyor bana: Eski Doğulular, büyük ispermeçet balinasını bilselerdi, büyülere inanan çocuksu düşünceleriyle

tanrılaştırırlardı bu deniz canavarını; Nil'deki timsahı, dilsiz diye tanrılaştırdıkları gibi. İspermeçet balinasının da dili yoktur; daha doğrusu bu dil öyle küçüktür ki, nerdeyse görülmez. Günün birinde, çok bilgili ve şair bir ulus, eski zamanların sevinçli bahar tanrılarını tanır ve şimdi bir tek varlığın tekelinde olan gökyüzünde, bomboş olan tepelerde, onlara eski yerlerini verirse; o zaman büyük ispermeçet balinasının, Zeus'un tahtına yerleşeceğinden, tüm öteki tanrılara üstün çıkacağından hiç kuşkulanmayın.

Champollion, granitler üstündeki kırış kırış hiyeroglifleri çözdü. Ama her insanın ve her varlığın yüzündeki Mısır hiyerogliflerini çözecek bir Champollion çıkmadı henüz. Fizyonomi denilen bilim kolu, insanoğlunun tüm öteki bilimleri gibi, gelip geçici bir masaldır. Otuz dilde kitap okuyabilen Sir William Jones, en basit bir köylünün yüzündeki derin ve ince anlamları okuyamıyor da, ben Ishmael, bu bilgisizliğimle, ispermeçet balinasının korkunç alnındaki Keldani'ce yazıları mı okuyacağım? Ben bu alnı sizin önünüze koyuyorum sadece, okuyabilirseniz okuyunuz.

BÖLÜM LXXX CEVİZ

Yüz bilimi bakımından ispermeçet balinası bir isfenks ise, kafa bilimi bakımından beyni dörtgene indirgenemeyen geometrik bir çember gibidir.

Tam gelişmiş bir balinada, kafatası en azından yirmi ayak uzunluğundadır. Alt çene çıkarılacak olursa, bu kafatasının yandan görünüşü, düz bir temel üstünde oturan hafifçe eğik bir düzlemdir. Ama önceden de söylediğim gibi, balina canlıyken bu eğik düzlem, üstündeki et ve ispermeçet yağı yığını yüzünden, şişip nerdeyse dörtköşe olur. Kafanın üst ucunda, et ve yağ yığınını tutmak için bir çeşit krater vardır; bu kraterin dibinde, uzunluğu ve derinliği on beş yirmi santimetreyi geçmeyen bir delikte, deniz canavarının, olsa olsa bir yumruk büyüklüğündeki beyni vardır. Demek bu beyin, alında bulunması gereken yerden hiç olmazsa yirmi ayak uzaktadır; ve Quebec'in geniş surları arkasında gizlenen iç kaleye benzer. Bu beyin, kıymetli bir kutu gibi, balinanın kafasının içinde öyle bir gizlenmiştir ki; tanıdığım kimi balıkçılar, kafasında taşıdığı ve görünüşte beyine benzeyen ispermeçet yağı deposu dışında, balinanın bir beyni olduğuna hiç inanmazlar. Garip garip kıvrımları, çizgileri ve boğumlarıyla bu ispermeçet yığını; bir beyin olarak balinanın heybetine daha çok yakışır, onlara göre; bu balıkçılar, aklın gizemli yurdu sayarlar orasını.

Şimdi açıkça anlaşılıyor ki, canlıyken, kafa bilimi bakımından, ‘ bu deniz canavarının başı, insanı tamamiyle aldatan bir şeydir. Gerçek beyninin en küçük bir izini bile göremezsiniz orada. Balina, tüm güçlü varlıklar gibi, dünyanın kaba bakışlarından kendini saklar gibidir.

Kafatasından ispermeçet yığınlarını boşaltıp da, bu kafatasına arkadan baktınız mı, aynı açıdan görülen bir insan başına ne kadar benzediğine şaşarsınız. O kadar ki, bu kafatasını tersine çevirip (ve küçülterek insan ölçüsüne indirip) insan kafataslarıyla dolu bir tepsiye koyarsanız, bir balinanın kafatasını bir insanınkinden ayırdedemezsiniz. Kafanın tepesine yakın çukurları görünce, frenolojistlerin bir deyimini kullanarak, «bu adam hiç de kendini beğenmişlerden değilmiş» diye düşünürsünüz. Hem bunu,

hem de kafanın akla sığmayan büyüklüğünü hesaba katınca, en yüce gücün tam anlamı üstüne, ayrıca hoş olmamakla beraber, çok doğru bir fikir edinmiş olursunuz.

Balina beyni, boyunun küçüklüğü yüzünden hiçbir şeye benzemiyor derseniz, size başka bir önerim var benim. Herhangi dört ayaklı bir hayvanın bel kemiğine dikkatle bakarsanız; bir ipe geçirilmiş boncuklar gibi sıralanan omurların, küçücük kafataslarına benzediğini görürsünüz. Omurların, gelişmemiş birer kafatası olduğu görüşünü, Almanlar ileri sürmüştür. Ama bu garip benzerliği, Almanlardan da önce görenler olmuştur, bana kalırsa. Günün birinde yabancı bir dostum, öldürdüğü düşmanının iskeletinde bunu bana göstermişti Kendi sandalının sivri burnuna, düşmanının belkemiğiyle bir çeşit kabartma yapmaya uğraşıyordu o sırada. Bana kalırsa, kafa bilimi üstüne çalışanlar, araştırmalarını beyincikten omuriliğe kadar uzatmamakla, çok önemli bir noktayı savsaklamışlardır. Çünkü bence bir insanın ahlâkı bir hayli anlaşılır bel kemiğinden. Kim olursanız olun, kafatasınızı değil, bel kemiğinizi yoklamak isterim. Cılız bir bel kemiği, hiçbir zaman büyük ve soylu bir ruhu ayakta tutamaz. Benim dünyaya açtığım bayrağın sağlam ve sarsılmaz direğidir bel kemiğim: övünürüm onunla.

Kafa bilimi açısından, ispermeçet balinasının bel kemiğini gözden geçirelim. Kafatası boşluğu beynin ilk omuruna bağlıdır. Omuriliği borusunun başlangıcı olan bu omur, altı parmak genişliğinde ve sekiz parmak yüksekliğindedir. Tabanı yukarda bir üçgen biçimini alır. Omuriliği borusu, öteki, omurların arasından geçtikçe daralır; ama daraldığı için sağlamlığını yitirmez, işte doğrudan doğruya beyne bağlanan bu boru, beyindeki omuriliği denilen garip ve lifli nesneyle doludur. Bundan başka, omuriliği kafatasından çıktıktan sonra hemen daralmaz; genişliği uzun süre beyninkinden aşağı kalmaz. Durum böyle olunca, balinanın belkemiğini kafa bilimi açısından ele almak ve incelemek akla aykırı mıdır? Çünkü bu açıdan bakılınca, balina beyninin insanı hayretler içinde bırakan küçüklüğü, omuriliğin eşsiz büyüklüğü sayesinde bol bol giderilmiş olur.

Ama biz bu görüşleri, kafa bilimiyle uğraşanlara bırakalım. Şimdilik bel kemiği kuramını, ispermeçet balinasının hörgücü bakımından ele almak istiyorum. Aldanmıyorsam, bu yüce hörgüç, en iri omurlardan biri

üstünde yükselir ve onun bir çeşit dış kalıbı gibidir. Bulunduğu yeri düşünerek, bu yüksek hörgüce, ispermeçet balinasının dayanma gücü ve yılmazlık merkezi diyebilirim. Bu büyük canavarın ne yılmaz bir yaratık olduğunu da pek yakında göreceksiniz.

BÖLÜM LXXXI PEQUOD, «BAKİRE» İLE KARŞILAŞIYOR

Günün birinde bir balina gemisine rastladık. Adı, Jungfrau; kaptanı, Derick De Deer; geldiği yer, Bremen.

Eskiden, Hollandalılarla birlikte, dünyanın en büyük balinacıları olan Almanlar, şimdi dünyanın en önemsizleri arasındadırlar. Ama binde bir, Pasifik Okyanusu’nun birbirinden çok uzak bölgelerinde, şurada burada, bayraklarına rastlayabilirsiniz gene de.

Kimbilir neden, Jungfrau bize saygılarını sunmaya can atıyordu. Daha Pequod'un çok uzaklarındayken durdu, denize sandal indirdi. Bize doğru gelen kaptan, sabırsızlıklar içinde, sandalın kıçında duracağına, burnunda duruyordu.

Starbuck, Alman’ın elinde sallanan bir şeye parmağını uzatarak, «nedir o elindeki?» diye sordu. «Olamaz! Lambalara yağ koymak için kullanılan küçük bir ibrik mi o?»

Stubb, «yok canım!» dedi. «Yok, yok, Mr. Starbuck. Kocaman bir kahve kabı elindeki. Alman, bize kahve pişirmeye geliyor. Su kaynatmak için kocaman su tenekesini görmüyor musunuz yanında? Pek yaman bu Alman!»

«Haydi be!» dedi Flask. «Bir küçük, bir de büyük yağ bidonu var sandalda. Yağı bitmiş; dilenmeye geliyor bize.»

Bir balina gemisinin av alanında gelip sizden balina yağı istemesi çok tuhafınıza gidebilir ama, arada bir gerçekten olur böyle şeyler. Şimdi de olan buydu işte: Kaptan Derick De Deer’in elinde tuttuğu küçük bir yağ ibriğiydi. Flask haklıymış.

Yabancı kaptan güverteye çıkarken, Ahab, elinde tuttuğu tenekeye aldırış etmeden, selâmsız sabahsız onunla konuşmaya başladı. Ama Alman, yarımyamalak bir İngilizceyle, Beyaz Balina’nın ne olduğunu bile bilmediğini anlattı. Sözü hemen yağ tenekesine getirerek, dün gece zifiri karanlıklarda yatmaya gittiklerini, Bremen’den getirdiği yağın damlası bile

kalmadığını, yağ sağlamak için ufacık bir balık bile avlayamadığını ve gemisinin balina avcılarının deyimiyle gerçekten tertemiz (yani bomboş) olduğunu söyledi. Böylece Jungfrau gemisi, adına lâyık bir durumdaydı, yani «bakire» idi.

Derick istediklerini alıp gitti. Ama daha sandalı gemisine yanaşmamıştı ki, her iki geminin gözcüleri, hemen hemen aynı anda balina görüp, bağırdılar. Derick, balinaları avlamak için öyle sabırsızlanıyordu ki, gemiye gidip ibriği ve tekneyi bırakmadan, sandalını vira ederek, yağ deposu canavarın ardına düştü.

Balinalar rüzgâr altında görüldüğü için, Derick'in sandalıyla çok geçmeden peşinden gelen öteki üç Alman sandalı, Pequod'unkilerden bir hayli ilerideydiler. Balinalar sekiz taneydi; yani ne büyük, ne de küçük bir sürü. Tehlikeyi sezdikleri için, yanyana, koşulu atlar gibi birbirine sürtünerek, hızla kaçıyorlardı rüzgâr altında. Dümen suları, denizde açıldıkça açılan, koskocaman, geniş ve beyaz bir parşömen kâğıdı gibiydi.

Hızla akan bu dümen sularının tam ortasında ve bir hayli kulaç gerilerde, hörgücü koskocaman, yaşlı bir erkek balina yüzüyordu, ötekilerden daha ağır ilerlemesine ve sırtında birikmiş sarımtırak acayip kabuklara bakılırsa, zavallı, sarılığa ya da bir başka illete tutulmuş gibiydi. Herhalde bu balina, önde kaçan sürüden değildi; çünkü böylesi kodamanlar, herkesle senli benli olmaktan hoşlanmazlar. Ama sürünün dümen suları hızını kestiği halde, gene de ötekilerin peşinden gidiyordu. Deniz canavarı ilerledikçe, geniş yüzünün üstündeki beyaz kemikte ya da kabarıkta yarılan dalgalar, çatışan iki akıntı gibi kaynaşıyordu. Zahmetle soluk alırcasına, kesik kesik ve zorlukla su püskürtüyordu. Bu soluk sanki içinde kalıyordu; ya da garip garip sarsılan gövdesinin altında, denize gömülü bir yerden çıkıyordu da, kabarcıklar kaynıyordu ardı sıra.

«Şuna bîr müshil veren yok mu?» dedi Stubb; «vah vah, haşmetlinin karnı ağrıyor galiba. Yarım dönümlük bir karnın ağrısı nedir kimbilir! Tanrı korusun! Birbirine zıt rüzgârlar fink atıyor bu balinanın içinde. Yellenen balina görmemiştim bugüne dek! Şuna bakın! Balinanın böyle yalpa vuranı görülmemiş şey! Dümeni mi yok, nedir?

Güvertesi, ürkmüş atlarla yüklü olarak Hindistan kıyılarına yaklaşan bir gemi nasıl sallanır, batıp çıkar, yan yatarsa; bu yaşlı balina da, zamanla

yıpranmış gövdesini öylesine batıp çıkarıyordu sularda. Yuvarlana yuvarlana giderken, arada bir de yan yatıp, sancak tarafındaki kanadının sakatlığını, yani doğru dürüst yüzememesinin nedenini de gösteriyordu bize. Bu kanadı bir savaşta mı koparmışlardı, yoksa böyle mi doğmuştu hazret, zordu kestirmesi.

Zalim Flask, yanıbaşındaki balina halatını göstererek, «dur biraz, dostum! Dur da sarayım yaralı kolunu!» diye bağırdı.

Starbuck da, Flask'a seslendi: «Dikkat et de, sargıyla birlikte götürmesin seni de. Hem sandalı hızlandır biraz; yoksa Almanlar elinden alacak avını.»

Aynı avın peşindeki rakip sandallar hep bu tek balinaya göz dikmişlerdi: Hem en irisi, dolayısıyla en değerlisi; hem de en yakını olduğu için. Üstelik öteki balinalar öyle çabuk gidiyordu ki, şimdilik onlara yetişmenin yolu yoktu. O sırada Pequod'un sandalları, Almanların sonradan denize inen sandallarını geçmişlerdi. Yola ilk çıkan Derick henüz baştaydı ama bizimkiler gittikçe yaklaşıyordu ona. Tek korkumuz, hedefe çok yakın olan Derick'in, biz yetişmeden ilk zıpkını atmasıydı. Derick ise bunu yapabileceğine öyle güveniyordu kî, arada bir yağ ibriğini havaya kaldırıp, alay ediyordu bizimkilerle.

«Yüzsüz, nankör köpek!» diye bağırdı Starbuck. «Alay ediyor benimle, biraz önce sadaka olsun diye doldurduğum ibrikle de meydan okuyor bana!» Sonra o eski heyecanlı solumasıyla «çabuk olun, tazılarım! Yetişin şuna!» dedi.

Stubb, kendi tayfasına, «bakın, size söyleyeyim, çocuklar,» dedi; «Öfkelenmek benim dinime aykırı; ama haklamak isterdim şu aşağılık herifi! Hadi, çeksenize kürekleri! O itin bizi yenmesine göz mü yumacaksınız yoksa! Konyak sever misiniz sizler? Koskoca bir fıçı dolusu konyak var en iyi kürek çekene... Hadi bakalım çatlatın biraz damarlarınızı! Nedir bu? Demir mi attınız be? Yerimizde sayıyoruz. Oturduk şapa! Vay canına, yosun bağlıyor sandalın dibi!.. Vallahi billahi, direkte tomurcuklar çıkacak nerdeyse!.. Olmaz böyle şey, çocuklar. Şu herife bakın Tanrı aşkına!.. Hadi be çocuklar, salıverin içinizdeki ateşi!.»

«Hey! Şunun çıkardığı köpüklere bakın!.» diye bağırıyordu Flask tepinerek. «Hörgüce bakın, hörgüce! Hadi, bre çocuklar! Kütük gibi

duruyor orada. Atılın üstüne. Çörek mi istersiniz, börek mi akşam yemeğine? Kızartmalar, pirzolalar mı? Ne isterseniz var, atlarsanız şunun sırtına!.. Yüz varili vardır bunun! Kaçıracak mısınız bu yağlı kuyruğu? Aman ha! Gözünüzü seveyim! Şu Almana bakın hele! Çekin çocuklar, ne isterseniz var size! Pelteye mi döndünüz be yahu? Çeksenize... İspermeçet istemiyor musunuz? işte bugün size üç bin dolarlık ispermeçeti Bir banka bu, tam bir banka!.. Ingiltere bankası! Asılın şu küreklere! Asılın be!.. Alman ne halt ediyor gene?»

Tam o sırada Derick, elindeki yağ ibriğini ve tenekeyi kaldırıp, arkasından gelen sandallara doğru fırlattı: Bununla hem hasımlarını durdurmak, hem de sandalını sarsıp ileri fırlatmak istiyordu sanki.

«Terbiye görmemiş Alman köpeği!» diye bağırdı Stubb. «Çekin çocuklar, çekin! Uçun, kızıl saçlı şeytanlarla yüklü elli bin savaş gemisi gibi... Ne dersin Tashtego, Gay-Head onuruna bel kemiğini yirmi iki parçaya bölecek yiğitlik var mı, yok mu sende? Söyle!»

«Cehennem zebanisi gibi çekiyorum işte,» dedi Kızılderili.

Alman'ın alaylarıyla durmadan kızışan üç sandalımız, şimdi artık neredeyse yanyana gidiyordu; gittikçe de yaklaşıyorduk Derick'in sandalına. Üç yardımcı kaptan, avlarına yaklaşanların o güzel, kıvrak ve yiğit tavırlarıyla, sandallarında gururla doğrularak, baş kürekçiyi coşturuyorlardı:

«Kayıyor, kayıyor işte! Yaşasın beyaz dişbudak ağacından küreklerin hızı! Kahrolsun Alman domuzu! Hadi geçelim şunu!»

Derick başından beri öyle ilerideydi ki, bizimkiler ne denli yiğit olursa olsun, gene de yarışı kazanacaktı; ama tam o sırada Alman kaptanın sandalının ortasında oturan gemicinin küreğinin bir yere takılması yüzünden, hak yerini buldu. Bu acemi gemici, küreğini kurtarmaya çalışırken, Derick’in sandalı nerdeyse alabora olacaktı, öfkeden deliye dönen Alman, gemicisine küfretmeye başladı, işte Starbuck, Stubb ve Flask için, fırsat bu fırsattı. Hep bir ağızdan bağrışarak, vargüçleriyle ileri atıldılar ve yana kayıp Alman’ın hizasına geldiler. Şimdi sandalların dördü de, çaprazlama, balinanın dümen sularına girmişlerdi. Balinanın köpüklü dalgaları, sandalların iki yanından akıyordu.

Yürekler acısı, insanı deli edecek korkunç bir sahneydi bu. Balina şimdi başını kaldırmış, can çekişir gibi sular püskürterek kaçıyordu; zavallının tek kanadı, korkular içinde, gövdesini dövüyordu. Şaşkınlık içinde böyle kaçarken, bir o yana, bir bu yana yalpalıyor, yardığı her dalgada sulara batıyor; ya da çırpınan tek kanadını yanlamasına havaya doğru çırpıyordu. Kanadı kırık bir kuş görmüştüm; onu anımsattı bana. O kuşcağız, korka korka havada kırık daireler çizip, korsanlar gibi peşine düşen şahinlerden kurtulmak için uğraşıyordu boşuna. Ama o kuşun sesi vardı; korkusunu, acı çığlıklarıyla anlatabilirdi. Oysa, bu koskocaman yabanıl deniz yaratığının korkusu, zincirlenmiş ve büyütenmişçesine sessizdi. Püskürtme borusundan çıkan boğuk solumalardan başka sesi yoktu bu deniz canavarının. İnsanda, anlatılmaz bir acıma duygusu uyandıran da buydu işte. Bununla beraber, bu koca gövde -hele kalelerin demir kapılarını andıran çenesinde ve kuyruğunda- ona acıyan en sağlam yürekli insanı bile ürkütecek bir heybet vardı hâlâ.

Bir iki dakika içinde avını elinden kaçıracağını anlayan Derick, Pequod’un sandallarına yenilmemek için son bir çareye başvurarak, çok uzaktan bir zıpkın denemeye kalktı.

Ama Derick’in zıpkıncısı daha doğrulurken, bizim üç kaplan -Queequeg, Tashtego ve Daggoo- kendiliklerinden ayağa fırlayıp, çaprazlama bir sıra halinde durarak, üç zıpkını birden kaldırıp fırlattılar. Alman zıpkıncının başının üstünden geçen üç Nantucket demiri, balinaya saplandı. İnsanın gözünü kör eden köpükler, beyaz ateşler savruldu havaya. Can havliyle ileri fırlayan balinanın birden sürüklediği üç sandal, Alman’a yandan öyle bir çarptılar ki, Derick de, şaşkına dönen zıpkıncı da, denize yuvarlandılar; ve uçan üç tekne, başlarının üstünden geçti.

Stubb, ok gibi fırlayıp geçerken, onlara bir göz atarak, «korkmayın, yağ tulumlarım» diye bağırdı. «Yardımınıza yetişirler şimdi. Hiç merak etmeyin. Birkaç tane köpek balığı gördüm arkada. Bilirsiniz ya, başı dertte yolcuların imdadına koşan Saint-Bernard köpekleridir onlar. Yaşasın! Amma da gidiyoruz be! Her tekne bir şimşek gibi! Yaşasın! Kudurmuş bir kaplanın kuyruğuna bağlı üç tencereyiz sanki! Koca bir fili, ovada, iki tekerlekli küçük bir arabaya koşsalar ne olur? Tekerlekler yerinden fırlar, çocuklar. Hele bir tepeye de çarptınız mı, arabadan uçtuğunuzun resmidir.

Cehenneme böyle inersin denizlerde. Dosdoğru kayıp gidersin dibe. Yaşasın! Bu balina öbür dünyaya posta götürüyor!»

Gelgelelim canavarın karşı koyması uzun sürmedi. Birden soluğu kesilerek, çalkantılar içinde daldı. Halatların üçü birden gıcırdayarak öyle bir gerildiler ki, babalarda derin yivler açıldı. Zıpkıncılar, bu hızlı dalışın halatları aşındırmasından korkup, duman savuran ipleri, ustaca bir güçle yakaladılar, birkaç kez babalara sardılar. Üç halat böylece gerilip dikine öyle bir indi ki suya, sandalların başları denizin içinde, kıçları havada gidiyordu nerdeyse. Çok geçmeden balinanın dalışı durunca, gemiciler bir an için böylece kaldılar; durum bir hayli tehlikeliydi ama, fazla halat bırakmaktan korkuyorlardı. Birçok sandal bu yüzden batıp denizin dibine gitmiştir. Ama şu da var ki, «dizginleme» denilen bu manevra sayesinde, balina, canlı sırtına saplanan keskin zıpkınların acısına dayanamayarak, yüze çıkmak zorunda kalır çok kez; ve işte o zaman, düşmanlarının keskin kargılarıyla karşılaşır. Gelgelelim tehlikesi bir yana, bunun en iyi manevra olup olmadığı da kuşkuludur: Neden derseniz, vurulan balina suyun dibinde ne kadar çok kalırsa, o kadar tükenmesi gerekir, biraz akıllıca düşünecek olursak. Çünkü balinanın gövdesi koskocamandır; tam gelişmiş bir ispermeçet balinasının, aşağı yukarı yedi yüz metrekare bir yüzey olan gövdesi üzerindeki su basıncı korkunçtur. Şurada toprağın üstünde dururken, üstümüze yüklenen hava basıncının ne denli büyük olduğunu hepimiz biliriz. Bir de iki yüz kulaç derinlerde balinanın sırtına binen su basıncının ne olacağını bir düşünün. Bu, hava basıncından elli kat fazladır en azından. Bu basıncı hesaplayan bir balina avcısı, tüm topları tüfekleri, yükleri ve gemicisiyle, yirmi savaş gemisinin ağırlığına eşit olduğunu söyler bunun.

Üç sandal tatlı tatlı dalgalanan denizin üstünde durmuştu. İçindekiler, suların o değişmez maviliğine bakıyorlardı. Hiçbir ses duyulmazken; denizin yüzüne derinlerden en küçük bir kabarcık, en küçük bir ürperiş bile gelmezken, kim derdi ki, bu sessizliğin, bu durgunluğun altında, denizlerin en büyük canavarı, can çekişerek kıvranıyordu! Sandalların puruvasından bakınca, sekiz on parmak uzunluğundaki halattan başka hiçbir şey görünmüyordu. Koca deniz canavarının, haftada bir kurulan asma saatlerin güllesi gibi, bu üç incecik ip parçasına asılı kalması inanılır şey miydi? Üstelik de neye bağlıydı bu ip parçaları? Üç tahta parçasına! Eskiden bu

yaratık için mi söylenmişti şu parlak sözler: «Derisine zıpkınlar saplanabilir mi, kafasına kargılar girebilir mi hiç? Ona saldıranın kılıcı, mızrağı, cku, zırhlı işe yaramaz. Demirler bir saman çöpü gelir ona; oklar, şişler, birer tüyden farksızdır onun gözünde; ürkmez tüm bunlardan. Güler kendisine mızrak atanlara!» O mu? Aynı yaratık mı mu? Yazıklar olsun! Peygamberlerin sözleri doğru değilmiş meğer. Kuyruğunda binlerce kalçanın gücü olan o deniz canavarı, Pequod'un zıpkınlarından kurtulmak için, dağlara kaçar gibi denizlerin dibine saklanıyordu.

Öğle sonrasının yandan gelen güneşinde, üç sandalın suların altındaki gölgeleri, Keyhüsrev'in ordusunun yarısını örtecek kadar uzun ve geniş olsa gerek. Kafasının üstünde uçuşan bu koca karaltılar, kimbilir nasıl korkunç geliyordu yaralı balinaya!

Üç halat, suda birdenbire gerilip titreyince, Starbuck bağırdı:

«Hazır olun, çocuklar; kımıldıyor!»

Bu titreyen halatlar, ellerinde kürek yerlerinde oturan gemicilere, balinanın ölüm kalım çırpınmalarını, mıknatıslı «teller gibi ulaştırıyordu. Bunun hemen ardından, puruvalarından artık aşağı doğru çekilmedikleri için hafifleyiveren sandallar, ansızın havaya fırladılar; üstünden bir beyaz ayı sürüsünün korkup denize sıçradığı bir buz parçası gibi.

Starbuck bağırdı gene: «Çekin halatı! Çekin! Yüze çıkıyor!»

Bir saniye önce, bir karış bile çekilemeyecek kadar gergin duran halatlar, şimdi üstlerinden sular sızarak, çarçabuk, kulaç kulaç atılıyordu sandalların içine. Biraz sonra, balina, avcıların iki gemi boyu ötesinde suları yardı.

Bitik olduğu davranışından anlaşılıyordu. Çoğu kara hayvanlarının damarlarında, çeşit çeşit supaplar, kapaklar vardır; yaralandıkları sırada, kanın her bir yana akması az çok önlenir bunlar sayesinde. Ama balinada bunlar yoktur. Balinanın özelliklerinden biri, damarlarında supap sayılabilecek hiçbir şeyin bulunmayışıdır. Böylece zıpkının aslında küçük olan ucu, bir çok damarına saplanınca, tüm damarlarındaki kan ölesiye akmaya başlar. Balina, denizin tâ dibine indiği sırada, suyun korkunç basıncı yüzünden, durumu büsbütün kötüleşir; öyle ki, orada, canıyla birlikte, kanının dereler gibi hiç durmadan aktığını söyleyebiliriz. Ama

balinanın kanı öyle boldur; içinde birbirinden uzak öyle çok çeşme vardır ki, kanama hiç kesilmeden bir hayli sürebilir; kaynağı tâ uzaklarda, gözle görülmez tepelerde olan bir nehrin, kuraklıkta bile akıp durduğu gibi.

Sandallar artık balinaya yaklaşmıştı. Tehlikeyi göze alarak, çırpınan kuyruğun yanıbaşına sokuldular; gövdesine kargılar sapladılar. Yeni açılan yaralardan, yine kanlar fışkırıyordu durmadan. Başındaki nefes borusundan sık sık püskürttüğü sular azalmıştı biraz; oradan kan çıkmıyordu şimdilik; çünkü can damarı denilen yere dokunulmamıştı henüz.

Sandallar balinayı daha yakından kuşattı. Bedeninin genel olarak su altında kalan üst yanı, iyice meydana çıktı. Gözleri, daha doğrusu gözlerinin eskiden bulunduğu yer, görülüyordu artık. Yıkıldıkları zaman en soylu meşelerin budaklarında acayip ve biçimsiz yosunlar yığın yığın nasıl birikirse, vaktiyle balinanın gözlerinin bulunduğu yerde de, yürekler acısı, kör ve patlak iki ur kabarıyordu. Ama gene de bu balinaya acıyamazdık. Yaşlılığına, sakat kanadına, kör gözlerine karşın; öldürmek zorundaydık onu. insanoğlunun sevinçli düğünlerine, bayramlarına ışık salması için; kimse kimsenin kılına dokunmamalı diye vaizler verilen görkemli kiliselerin aydınlanması için, öldürmek zorundaydık onu. Kendi kanları içinde yuvarlanan balinanın bir yanında, bir kile büyüklüğünde, garip, rengi belirsiz bir şişkinlik, bir çıkıntı görüldü en sonunda.

«Güzel bir yer burası,» dedi Flask; «bırakın da, şurasından da bir şişleyim!»

«Bırak, gerek yok!» diye bağırdı Starbuck.

Ama iyi yürekli Starbuck geç kalmıştı. Balina orasından vurulur vurulmaz, bu korkunç yaradan, irine benzer bir şeyler fışkırdı. Artık bu acıya dayanamayan balina, koyu kan pelteleri püskürterek, kör bir öfkeyle sandalın üstüne saldırdı; tekneyi de, içindeki böbürlenen gemicileri de bir kan yağmuruna boğdu. Flask’ın sandalı alabora oldu; ön tarafı parçalandı. En can alıcı yerinden vurulmuştu balina. Kanaya kanaya öyle bitik düşmüştü ki, batırdığı sandaldan umutsuzca uzaklaştı; soluk soluğa bir yanına yattı. Sakat kanadını boşu boşuna çırpıyordu. Derken, sonu gelmiş bir dünya gibi, ağır ağır döndü; karnının beyaz sırlarını açığa vurdu. Sonra bir kütük gibi, upuzun yattı, öldü. Can çekişirken en son püskürttüğü suları görmek çok acıklı bir şeydi. Gizli eller, bir havuzun sularını kestikten

sonra, güçlü bir fıskiyenin son püskürtüleri sular, hüzünle ve boğuk bir sesle, gittikçe alçalıp, sonunda tükenir. Balinanın son uzun ölüm püskürtüsü de tıpkı böyledir işte.

Tayfa geminin gelmesini beklerken, balinanın ölüsü, içindeki tüm hâzinelerle birlikte batacak gibi oldu. Starbuck’ın buyruğuyla, gövdenin birçok yerine halatlar takıldı; böylece çok geçmeden, sandalların üçü de birer şamandıraya döndü. Suya birkaç parmak batan balina, altımızda asılı kaldı. Pequod yaklaşınca, balinanın ölüsü bin-bir özenle geminin bordasına çekildi; en kalın zincirlerle kuyruğundan sıkı sıkı bağlandı. Böyle yapılmazsa, hemen denizin dibini boylayacağı anlaşılmıştı.

Bu balina, özel küreklerle kesilmeye başlanınca, biraz önce anlattığımız şişkinliğin altından paslanmış bir zıpkın çıktı. Yakalanan balinaların ölü gövdelerinde, öyle zıpkın parçaları sık sık bulunur. Bunların çevresindeki etler sapsağlamdır; zıpkınların yerini belli eden hiçbir şişkinlik de görülmez. Durum böyle olduğuna göre, şimdi avladığımız balinadaki urun, bilmediğimiz başka nedenleri olsa gerek. Ama işin daha tuhafı şuydu: Zıpkına yakın bir yerde, bir de taştan mızrak başı çıkartıldı bedeninden. Bu mızrak başı, ete iyice gömülmüştü; dışardan hiçbir izi görülmüyordu. Kim atmıştı bunu? Ne zaman atmıştı? Belki de Amerika’nın keşfinden çok önce, Kuzey Batılı bir Kızılderili atmıştı bu mızrağı.

Allah bilir daha ne harikâlar çıkacaktı bu koskoca dolaptan! Gelgelelim, ölü balinanın batma isteğinin gittikçe artmasıyla, gemi fena halde yan yattı; bu yüzden başka şeyler çıkarılamadı. Ama kumanda başında olan Starbuck sonuna kadar dayandı. Hem öylesine dayandı ki, balinadan ayrılmamak için biraz daha dirense, gemi de denizin dibini boylayacaktı. Sonunda balinayı salıverme emri çıkınca, kuyruğa bağlı zincirleri ve kablolar öyle bir gerilmişti ki, çözülemiyorlardı bir türlü. O sırada Pequod'da her şey yan yatmıştı. Güvertenin sağından soluna geçmek, sivri çatılı bir damda yürümek gibi bir şeydi. Gemi soluk soluğa inliyordu. Bu doğaya aykırı duruş, küpeşte ve kamaralardaki birçok fildişi kakmayı yerinden söktü. Kuyruğa bağlı zincirleri zorlayıp babalardan sökebilmek için, manivelalar ve demir çubuklarla boşuna uğraşıldı. Artık balina öyle bir batmıştı ki, kuyruğuna ve başına yaklaşmanın yolu yoktu. Bu batan külçe, her geçen anla, sanki tonlarca ağırlaşıyordu. Gemi alabora olacaktı nerdeyse.

Stubb ölü balinaya seslendi: «Dur yahu, dur biraz, Allahın belâsı! Nedir bu acelen batmak için! Aman çocuklar bir şey yapalım, yoksa hapı yutarız. Orayı zorlamayın boşuna. Bırakın diyorum şu manivelaları! Koşun biriniz bir dua kitabı getirin, bir de şu büyük zincirleri kesmek için bir çakı!»

«Çakı mı? Evet, evet!» diye bağırdı Queequeg.

Queequeg, marangozun ağır baltasını kaptığı gibi, bir lumbozdan aşağı sarktı; demiri çelikle yenmek için zincirlerin en kalınına vurmaya başladı. Kıvılcımlar saçan birkaç vuruştan sonra, balinanın ağırlığı sayesinde sorun çözümlendi: Korkunç bir çatırdıyla, zincirler, halatlar hepsi koptu; gemi doğruldu, ölü balina battı.

Yani öldürülen bir güney balinasının arada bir böyle batmasının önüne geçilmez. Çok garip bir şeydir bu; ve şimdiye dek hiçbir balıkçı doğru dürüst açıklamamıştır bunun nedenini. Genel olarak, ölü bir ispermeçet balinası, suda çok hafif yüzer; karnı ve yanları suyun bir hayli dışında kalır. Böyle batan balinalar, yalnız yaşlanıp kurumuş, yüreği pörsümüş, yağ külçeleri azalmış, kemiklerinin hepsi ağır ve romatizmalı balinalar olsa; bedendeki hafif madde kıtlığına yorardık bunu. Ama durum öyle değil: Sağlam, gürbüz, çiçeği burnunda, ömürlerinin baharında, tüm diri yağlarıyla gül gibi yaşayan genç balinaların, suyun üstünde tüy gibi yüzen o yiğit delikanlıların da vakitsiz ölüp battığı oluyor.

Bununla beraber, güney balinasının, öteki balinalardan daha az battığını söyleyebiliriz. Bir güney balinasına karşı, yirmi kuzey balinası dibe gider böyle. İki cins balina arasındaki bu ayrılık, belki de kuzey balinasının, daha çok kemiği olmasından ileri gelir. Ağzındaki Venedik pancurlarına benzeyen kemikler, başlıbaşına bir tondan fazla çektiği olur; oysa, güney balinasında böyle bir ağırlık hiç de yoktur. Gerçi kuzey balinasının batmasından birkaç saat, ya da birkaç gün sonra sağlığında olduğundan daha hafif olarak yüze çıktığı da görülmüştür; ama bunu açıklamak çok daha kolaydır: Ölen balinada gazlar türer, şiştikçe .şişer, bir balona döner. O zaman bir savaş gemisinin ağırlığı bile zor batırır balinayı. Kıyılara yakın yerlerde, Yeni Zelanda Körfezleri’ndeki sığ sularda avlanan kuzey balinası batmaya yüz tutunca, bir sürü halatlar, şamandıralar bağlarlar gövdesine; battıktan sonra yeniden yüze çıkınca, yeri kolay bulunsun diye.

Balina battıktan biraz sonra, Pequod'un gözcüleri, Alman gemisinin sandalları yeniden denize indirdiğini haber verdiler. Oysa, görünürlerde sırtı kanatlı bir balina vardı yalnız. Çok hızlı yüzdükleri için de yakalanmalarının yolu yoktur bu tür balinaların. Ama püskürtüsü, güney balinasınınkine öyle benzer ki, görgüsüz balina avcıları, sık sık aldanırlar bu işte. Böylece Derick ile adamlarının hepsi düştüler bu ele geçirilmez canavarın peşine. «Bakire» yavrularının ardından giden bir ana gibi, pupa yelken dört sandalının ardından gitti. Hepsi birden, av umuduyla coşmuş yürekleriyle, rüzgâra doğru, tâ uzaklara gözden yok oldular.

Ah! Dünyada sırtı kanatlılar ve Derick’ler öyle çok ki, dostum!

BÖLÜM LXXXII BALİNA AVININ ŞANI ŞEREFİ

Kimi işlerde en doğru yöntem, düzenli bir düzensizliktir.

Bu balina avı işinde derinlere indikçe, en doğru kaynakları araştırdıkça, bu mesleğin ne denli şanlı şerefli ve ne denli eski olduğunu daha iyi anlıyorum. Nice yarı tanrıların, kahramanların, çeşit çeşit peygamberlerin bu işe şu ya da bu biçimde katıldıklarını gördükçe; bide, sadece bir emir kulu durumundayken bile, bu soylu soplu, ar malı bandıralı balina avcıları arasında bulunduğum için, bayılıyorum keyfimden.

Zeus'un oğlu yiğit Perseus, dünyanın ilk balinacısıdır. Bu arada, bizim mesleğin tükenmez onuru adına şunu da belirtelim ki, bizimkilerin ilk saldırdıkları balina, para pul kaygısıyla öldürülmüş değildir O günler, bizim mesleğin kahramanlık çağıydı; Silâhlarımızı, yalnız başı belâdakileri kurtarmak için kullanıyorduk, insanların lambalarına yağ doldurmak için değil. Perseus ile Andromeda'nın o sevimli masalını bilirsiniz; Bir kıral kızı olan güzelim Andromeda, deniz kıyısında bir kayaya bağlanıyor, deniz ejderhası onu kapmak üzereyken, balinacılar kralı Perseus, hiç korkmadan ilerleyip, ejderhayı zıpkınlıyor; genç kızı kurtararak evleniyor onunla. Bugün en marifetli zıpkıncılarımızın binde bir ulaştıkları bir sanat harikasıdır bu zafer; çünkü Perseus. bir tek zıpkınla öldürüvermiş ejderhayı. Anlattığım bu eski masalın doğruluğundan da kimse kuşku duymasın: Suriye kıyılarında Joppa diye bir kent vardır (bugünkü Yafa kenti); bu kentin putperest bir tapınağında da yıllar yılı kocaman bir balina iskeleti varmış; kentin geleneklerine ve halkın inançlarına göre, Perseus'un öldürdüğü ejderhanın iskeletiymiş bu. Romalılar Joppa'yı alınca, bu iskeleti, şanına uygun törenlerle İtalya'ya götürmüşler. Bu masalın en garip ve en uyarıcı yanı, bu adı geçen Joppa kentinin, Yunus Peygamber'in gemiye bindiği limanın ta kendisi olması.

Perseus ile Andromeda masalına benzer ünlü bir öykü de, kimine göre, doğrudan doğruya o masala bağlanır. Şimdi sözünü edeceğimiz bu masal, ermiş Georgius ile ejderha masalıdır. Bu ejderha, bir balinaydı bana kalırsa; çünkü birçok eski tarih kitabında, ejderhalarla balinalar garip bir biçimde

karışır, birbirinden ayırdedilemez olurlar. Kutsal Kitap’da Ezekiel, «sen suların bir arslanı, denizin bir ejderisin,» der. Bu ise, düpedüz balina demektir. Hem Kutsal Kitap'ın kimi yazmalarında, «balina» adı da geçmektedir bu parçada. Kaldı ki ermiş Georgius, derin denizlerin koca canavarını değil de, karalarda sürünen bir yılanı öldürmekle, şanına lâyık bir iş görmüş olmazdı. Her insanoğlu bir yılanı öldürebilir; ama yalnız bir Perseus'da, bir ermiş Georgius’da, ya da bir Coffin'de, gözünü kırpmadan bir balinanın üstüne yürüyebilecek yürek vardır.

Bu sahneyi anlatan yeni ressamlar bizi aldatmaya kalkmasınlar; çünkü o eski zamanların yiğit balinacısıyla karşılaşan yaratık, her ne kadar kartal kafalı, arslan bedenli, kanatlı, ne olduğu belirsiz bir varlık diye anlatılmış ise de; o savaş her ne kadar karada olmuş gibi ve ermiş de at sırtında gösterilmişse de, o zamanların bilgisizliğini ve sanatçıların balinanın gerçek biçiminden haberleri olmadığını hesaba katmak gerekir. Bir de şunu unutmamalı ki, Perseus masalında olduğu gibi, ermiş Georgius’unkinde de, ejderha karaya vurmuş bir balina olabilir. Ermiş Georgius’un bindiği hayvan ise, büyük bir fok ya da deniz atı olabilir pekâlâ. Bunları düşününce, kutsal masallardaki bu sözde ejderhanın, büyük bir balina olması hiç de akla aykırı gelmez. Gerçeğin yalın ve keskin ışığında, Filistin'lilerin Dragon adını verdikten ve tapındıkları acayip yaratığın başına gelenler, bu masalın başına da gelebilir: Yarı kuş, yarı balık olan bu yaratık, İsrael'in kutsal sandığının karşısında, bir atınkine benzer kafasını ve kanatlarını yitirmiş, kala kala bir balık gövdesiyle kalmıştır. Demek ki, bizim soylu meslekte yetişen biri, yani bir balinacı, İngiltere’nin koruyucu meleğidir; ve böylece biz, Nantucket’li zıpkıncıların ermiş Georgius'un şövalyelik örgütüne girmemiz gerekir aslında. Bundan böyle, bu saygıdeğer örgütün şövalyelerinden hiçbiri, Nantucket'lileri küçük görmeye kalkmasın; çünkü onlar bugüne dek, büyük başkanları gibi, bir balinayla uğraşmamışlardır. Biz ise, yün hırkalarımız ve katranlı pantolonlarımızla, ermiş Georgius nişanını takmaya onlardan çok daha fazla hak kazanmışızdır.

Herakles bizlerden midir, değil midir? Bu konuda bir hayli kuşkuluyum. Yunan mitolojisine göre, eski çağların bu Davy Crockett'ini ve Kit Corson'unu, hayırlı işler başaran bu güçlü kuvvetli kabadayıyı, bir balina yutmuş, sonra kusup çıkarmıştı. Ama bu kadarı, Herakles’in bir

balinacı sayılmasına yeter mi, yetmez mi, o da ayrı. Onun balinaya zıpkın attığı hiçbir yerde yazılı değildir. Bu işi balinanın içindeyken yaptıysa, o başka. Gene de Herakles'i, istemeden balinacı olmuş bir adam sayabiliriz. O balinayı yakalamamışsa da, balina onu yakalamıştır hiç değilse. Bundan ötürü, onun da bizden olduğunu ileri sürüyorum.

En yetkili araştırıcılar olmakla beraber, birbirlerine aykırı inançları olan kimi kişilere göre, Yunanlıların bu Herakles ve balina masalı, İbrani’lerin ondan daha eski olan Yunus Peygamber ve balina masalından alınmıştır. Kimine göre de. bunun tam tersi olmuştur; yani İbrani'lerin masalı, Yunan’lılarınkinden alınmıştır. Her neyse, işin su götürmez yanı, iki masal arasındaki benzerliktir, öyleyse, yarı tanrıyı bizden sayıyorum da, peygamberi niçin bizden saymayayım?

Ama bu kahramanlar, evliyalar, yarı tanrılar ve peygamberlerden başkaları da vardır bizim aramızda. Şimdi en büyük efendimizin adını vermemiz gerek: Eski çağların tüm kral soyları gibi, bizim soyumuz da yüce tanrılardan gelmektedir. Shaster’de, yani eski Hint’lilerln kutsal kitabında anlatılan o eşsiz Doğu masalını anımsayalım: Bu masalda, üçüz Hint tanrısından biri olan belâlı Vişnu, bizim tanrımız sayılmıştır. O Vişnu ki, dünyaya on gelişinin ilkinde, balina kılığına girmiş; böylece balinaya, dünya durdukça silinmeyecek bir yücelik ve kutsallık bağışlamıştır. Gene bu kutsal kitabın anlattığına göre, tanrılar tanrısı Brahma, birçok kez kurulup dağılan dünyayı yeniden yaratmaya karar verince, bu işi yapması için Vişnu’yu başa getirmişti. Ama Vişnu'nun, dünyayı yaratmaya başlamazdan önce, Veda'ları, yani o gizemli din kitaplarını okuması gerekiyormuş; çünkü anlaşılan, bu kitaplar, genç mimarlara pek yararlı bazı bilgiler veriyormuş. Gelgelelim Veda'lar suların ta dibindeymiş, işte onun için Vişnu, bir balina oluverip en derin denizlerin dibine inmiş; Kutsal Kitap'ları sulardan çekip çıkarmış. Bu Vişnu'ya balinacı demez misiniz artık? Ata binene atlı demek kadar yerinde olmaz mı bunu dememiz?

Perseus, Ermiş Georgius, Herakles, Yunus Peygamber ve Vişnu! Alın size güzel bir liste! Sorarım size, balinacıların kulübünden başka hangi kulübün üyeleri başında böyle adlar bulabilirsiniz?

BÖLÜM LXXXIII TARİH AÇISINDAN YUNUS'A BAKIŞ

Bundan önceki bölümde, Yunus Peygamber'le balinanın tarihsel öyküsü üstünde durmuştuk. Gerçi kimi Nantucket'liler, bu öyküye pek güvenmiyorlar. Ama şu da var ki, eski çağlarda inanç bakımından herkesten ayrılan tek tük Yunanlı ve Romalı, Herakles ile balina, ya da Arion ile yunus balığı öyküsüne de pek inanmamışlardı; ama onların bu kuşkuları, birer gelenek haline gelen o öykülere olan inancı zerrece sarsamamıştı gene de.

Sag-Harbor'lu yaşlı bir balina avcısının bu İbrani öyküsünden kuşkulanmasının başlıca nedeni şuydu: Eski moda, o acayip Kutsal Kitap'lerdan biri vardı bu yaşlı balıkçıda. Bu kitap, bilime aykırı, uydurma resimlerle süslüydü, örneğin Yunus Peygamber'in balinası, iki püskürtülü olarak gösteriliyordu burada. Oysa bu özellik, deniz canavarlarının ancak bir türünde, kuzey balinası ve çeşitlerinde görülür. Bundan başka, kuzey balinasının boğazı öyle dardır ki, avcılar, «beş paralık ekmek yutsa, boğulur,» derler. Ama Piskopos Jebb, buna önceden karşılık vermiş bulunuyor: Piskoposa göre, Yunus, ille de balinanın karnına gitmemiştir; ağzının köşesinde kısa bir süre kalmıştır ancak. Bu sayın piskoposun dediği de oldukça akla yakın. Çünkü kuzey balinasının ağzına iki kumar masası kurulup, tüm oyuncular rahatça yerleştirilebilir. Yunus Peygamber'in, bir çürük diş kovuğuna sıkışıp kalması bile olasıdır; ama kuzey balinasının dişleri olmadığını unutuyordum az kalsın.

O yaşlı balıkçının (Sag-Harbor'lu yerine, kısaca Sag-Harbor derler ona), Yunus öyküsünde kuşkularını uyandıran başka bir neden de, peygamberin, balina midesindeki sıvılar içinde kalmasının olanaksızlığıyla ilgili karışık bir sorundu. Ama balıkçının bu karşı çıkışı da pek sağlam sayılamaz; çünkü bir Alman tanrıbilimcisi, Yunus'un, ölü bir balinanın deniz üstünde yüzen gövdesi içine sığınmış olabileceğini söylüyor; Fransız askerlerinin Rusya'dan kaçarken at ölülerini çadır yerine kullanıp içine sığındıkları gibi. Avrupalı başka yorumcuların düşündükleri bir şey daha var: Yunus Peygamber, Joppa gemisinden denize atıldığı sırada, yakınlarda sefer eden, puruvası balina biçiminde bir gemiye sığınmıştır hemen. Belki

de bu geminin adı «Balina» idi; çağımızda kimi gemilerin Köpek Balığı, Martı, Kartal adlarını taşıdıkları gibi. Yunus kitabında sözü geçen balinanın, ancak bir cankurtaran, şişirilmiş bir tulum gibi bir şey olabileceğini ileri süren bilgili tanrı-bilimciler de çıkmıştır. Kazaya uğrayan peygamber, bu nesneyle yüzerek, tatlı canını tuzlu bir ölümden kurtarmıştır onlara göre. Böylece zavallı Sag-Harbor hiç haklı çıkacağa benzemiyor bu gidişle. Ama onun gene de kuşkulanması için bir neden daha vardı. O da şuydu aklımda kaldığına göre: Balina, Yunus Peygamber’i Akdeniz’de yutuyor; üç gün sonra adamcağız kusup attığı kıyı ise, Dicle Nehri üzerindeki Ninova kentinden üç günlük yol boyu uzaktadır. Oysa, bu kentten Akdeniz’in en yakın kıyısına gitmek için, üç günden çok daha uzun bir süre gerekir, öyleyse nasıl oluyor bu?

Yoksa balina başka bir deniz yolundan gidip, Yunus Peygamber’i Ninova’ya yakın bir yere bırakabilir miydi? Evet, yapabilirdi bunu. Umut Burnu’nu dolaşıp, Yunus’u oraya götürebilirdi. Ama o zaman da, boydan boya Akdeniz’i, Basra Körfezi’ni, Kızıldeniz’i geçmesi bir yana; üç günde tüm Afrika kıyılarını yukardan aşağı ve aşağıdan yukarı dolaşmasına; ayrıca da, hiçbir balinanın yüzebileceği kadar derin olmayan Dicle'nin sularında yüzmesine, Ninova yakınlarına kadar sokulmuş olmasına inanmak gerekir. Şu da var üstelik: Yunus Peygamber’i, daha tâ o zamanlarda, Umut Burnu’ndan dolaştırdınız mı, bu burnu bulmakla ün salan Bartholemew Diaz’ın tüm şanını şerefini elinden almış, yeni çağ tarihini de böylece yalancı çıkarmış olursunuz.

Aslında yaşlı Sag-Harbor’un ileri sürdüğü bu saçma düşüncelerin hepsi, onun budalaca gururunu, kendi aklına karşı beslediği yersiz güveni ortaya koymakla kalır ancak. Kuşkulanmak senin ne haddine, sen ki denizden ve güneşten edindiğin bilgilerden başka bir öğrenim de görmüş değilsin? Sayın rahiplere karşı küstahça bir inançsızlık; cehennemlik, şeytanca bir başkaldırmadır bu. Çünkü Portekizli bir rahibe göre, Yunus Peygamber’in Umut Burnu yoluyla Ninova’ya gitmesi, Tanrının yarattığı tansıkların en büyüklerinden biridir. Bundan başka, ayrıca aydın kişiler olan Türk bilginleri, Yunus öyküsüne hâlâ candan inanırlar. Ve üç yıl önce bir İngiliz yolcusu, «Harris’in Gezileri» adlı kitapta, Türklerin Yunus Peygamber’in onuruna bir cami yaptırdıklarını ve bu caminin içinde yağsız yanan mucizeli bir kandil bulunduğunu anlatır.

BÖLÜM LXXXIV MIZRAK ATMA

Araba dingillerini, daha kolay daha çabuk işlemeleri için, yağlarlar. Aynı amaçla, kimi balina avcıları da, sandallarının dibine yağ sürerler. Bunun, zararlı bir şey olmak şöyle dursun, kimi bakımlardan yararlı olduğu su götürmez. Unutmamalı ki, yağ ile su birbirlerini çekemezler. Yağ kaygan bir şeydir; suda daha yaman kaysın diye de, sandalı yağlarlar. Queequeg, sandalının altını yağlamaya büyük bir önem veriyordu. Bir sabah vakti, Alman Jungfrau gemisinin çekip gitmesinden birkaç gün sonra, onun, Pequod'un bir yanına asılı sandalının altına sokulmuş, bu yağlama işine her zamankinden daha fazla özendiğini gördük. Kel bir kafadan saç çıkarmak isteyenler gibi, ha babam yağ sürüyordu sandalına. Bunu bir önseziyle yapıyordu sanki. Sonradan olanlar da, Queequeg'i haklı çıkardı.

Öğleye doğru balinalar gözüktü. Ama gemi, üstlerine yürür yürümez, balinalar hemen yollarını değiştiriverdiler. Kleopatra'nın Actium deniz savaşındaki kayıkları gibi, darmadağınık kaçışmaya başladılar.

Sandallar, Stubb'ınki başta, gene de gittiler arkalarından. Tashtego, zor belâ bir zıpkın saplayabildi sonunda. Gelgelelim yaralı balina, dalacağı yerde, gittikçe artan bir hızla suyun yüzünde kayıp gitti. Halatın durmadan gerilmesi yüzünden, zıpkın ister istemez balinadan kurtulacaktı ergeç. Ya mızraklarla balinanın işini bitirmek, ya da avımızdan vazgeçmek zorundaydık. Deniz canavarı öyle azgın, öyle çabuk gidiyordu ki, sandalı bir türlü çekemiyorduk yanına. Şimdi ne yapacaktık?

Usta balinacının çoğunlukla başvurmak zorunda kaldığı yaman hileler, oyunlar, dolaplar, türlü çeşit kurnazlıkların hiçbiri, şişleme denilen o güzelim mızrak atışıyla boy ölçüşemez. Büyük küçük hiçbir kılıç, bu mızrağın eline su dökemez. Ama yalnız böyle inatla kaçan balinalara karşı kullanılması gerekir bu mızrağın. Başlıca özelliği, alabildiğine hızlı, fena halde sallana sarsıla, hoplaya zıplaya giden bir sandaldan, o kadar uzaklara fırlatılması ve tam atıldığı yere gitmesidir. Çeliği ve tahta sapıyla bu mızrak aşağı yukarı on, on iki ayak uzunluğundadır. Sapı, zıpkınınkinden çok daha

ince ve hafif bir malzemeden, çam ağacından yapılmıştır. Bu mızrak atıldıktan sonra geri çekilmek için, bir hayli uzun, ince bir ipe bağlıdır.

Burada hemen şunu söyleyelim ki, uzaktan balinayı vurmak işinde, mızrak gibi, zıpkın da kullanılabilir, ama pek seyrek. Neden derseniz, zıpkın mızraktan daha ağır ve daha kısa olduğu için, zor başarı sağlanır bununla. Genel olarak, balina ancak sağlamca zıpkınlandıktan sonra, hafif mızrakla iş görülür.

Şimdi gelelim Stubb'a. Şakacı soğukkanlılığı, kararlı davranışı, en kötü durumlarda bile kendine güveni sayesinde, bu mızrak atma işinde biçilmiş kaftandı o. Bakın şu Stubb denilen adamın haline. Salıntılarla uçup giden sandalın başında dimdik duruyor. Beyaz köpükler içinde sandalı sürükleyen balina, kırk ayak ileride, Stubb, uzun mızrağı, avucunda rahatça tutmuş, dümdüz olup olmadığını anlamak için, onu tekrar tekrar yokluyor gözüyle. Sonra, ıslık çala çala, ip yumağını öbür eline alıp, serbest ucunu yakalıyor; ipin üst tarafını da, kolayca çözülür halde bırakıyor; mızrağı tam belinin hizasında tutup, balinaya nişan alıyor, iyice nişan aldıktan sonra, mızrağın sapını elinde aşağı doğru ağır ağır kaydırarak, keskin ucunu on beş ayak havaya dikiyor ve avucunun içinde nerdeyse dengede tutuyor. Bu haliyle, bir ucunu çenesine dayadığı uzun bir sırığı havaya kaldıran cambazları anımsatıyor insana. Bir an sonra, pırıl pırıl çelik, anlatılmaz bir hızla, yüksek bir kavis çizerek, köpüklü suları aşıyor ve balinanın can damarına titreye titreye saplanıyor. Ve balina, ışıl ışıl sular yerine, kızıl kanlar püskürüyor.

«Deldik fıçısını!» diye bağırıyor Stubb. «Dört Temmuz bayramı bugün. Tüm çeşmelerden şarap akacak! Keşke şarap yerine viski aksa! New Orleans, Ohio, ya da o canım Monongahela viskisi! O zaman, Tashtego oğlum, sen bir maşrapayla şu fışkırtının altına gider, boyuna doldurur verirdin bize! Vallahi öyle, aslanlarım. Şuradaki balinanın püskürtü deliğini canlı bir kâse yapar, diri diri bir punç içerdik içinden!»

Bir yandan bu biçim şakalar ederken, bir yandan da, avcının önünde gidip gelen bir tazı gibi, ustaca fırlatışlarıyla, balinaya bir gidip bir geliyordu mızrak. Can çekişen balina çırpınmaya başladı; halat gevşetildi; ve bizim mızrakçı başı, sandalın arkasına geçip, kollarını kavuşturdu; canavarın ölmesini sessizce seyretti.

BÖLÜM LXXXV FISKİYE

Altı bin yıldan beri -ve ondan önce belki daha nice milyonlarca çağlardan beri - büyük balinalar, denizlerde su püskürtüp dururlar; ya derinliklerin bahçelerini sularlar, ya da geçtikleri yerlere sisler ve buğular salarlar. Kaç yüzyıldır, binlerce avcı, balinadan çıkan fıskiyelerin püskürmelerini yakından seyretmiştir. Ama gene de şu mübarek ana kadar (yani Hazreti İsa'nın doğumundan sonra 1851 yılının Aralık ayının on altıncı günü öğleden sonra saat biri çeyrek geçeye kadar), bu fıskiyelerin aslında su mu, yoksa yalnız buğu mu olduğu sorunu çözülememiştir; bu da şaşılacak bir şeydir doğrusu.

Bu konuyu ve buna bağlı kimi ilginç noktaları gözden geçirelim. Herkes bilir ki, balıklar, solungaçlarının yapısındaki özel ustalık sayesinde, içinde yüzdükleri sudan hava alırlar, işte bu yüzden bir ringa ya da bir morina balığı, yüz yıl yaşar da, başını bir tek kez bile sudan çıkarmaz. Gelgelelim bizim gibi düpedüz ciğerleri olan balina, havaya çıkmadan yaşayamaz. Onun için de, ikide bir, denizin yüzüne çıkmak zorundadır. Ama balina ağzından soluk almaz; çünkü normal durumda, ispermeçet balinasının ağzı, en az sekiz ayak derinliğinde sulara gömülüdür. Üstelik de solunum borusuyla ağzı arasında hiçbir ilinti yoktur. Demek ki, balina, ağzından değil, püskürtme deliğinden nefes alıyor yalnız. Bu püskürtme deliği de başının tepesindedir.

Her yaratığın canlı kalabilmek için soluk almak zorunda olduğunu, havadan içine çektiği bir nesneyle, kanını diri tuttuğunu söylersem; aslında gereksiz bazı bilimsel terimler kullanmasam da, gene de yanlış bir şey söylemiş sayılmam bana kalırsa. Bu görüşe benimsersek, şunu da söyleyebiliriz: Bir insan bir solukta, tüm kanına gereken havayı verebilecek olsa; ağzını , burnunu sıkı sıkı kapayıp, uzun bir süre soluk almadan durabilir. Yani o süre içinde soluk almadan yaşayabilir. Bu ne denli garip de görünse, balinanın durumu tam budur işte. Denize dalınca, bir saat, ya da bir saatten fazla, hiç soluk almadan durabilir; bir zerre havayı bile ciğerine çekmez artık. Nasıl olsa balinaların solungaçları da yoktur, unutmayın. Nasıl oluyor bu? Balinanın kaburgalarıyla bel

kemiğinin arasında. Girit labirentini andıran ince makarnalar biçiminde, karmakarışık bir yığın kan borular vardır; balina dalınca bunlar, oksijenli kanla iyice dolup şişmiştir. Böylece balina, bin kulaç derinlerde, bir saat, hattâ bir saatten fazla, aldığı yedek havayla yaşayabilir; tıpkı susuz çölleri aşan devenin, dört ek midesinde, ileride kullanılmak üzere bir miktar su taşıdığı gibi. Balinanın anatomosinde bu labirentin bulunduğu su götürmez. Buna dayanan varsayım da, akla yakın ve doğrudur bence. Avcıların dedikleri gibi, balinanın «dışarda soluk almak» için suyun yüzüne çıkmakta direnişi de, iyice destekliyor bunu; çünkü hava almak zorunda olmasa, niçin çıksın suyun yüzüne? ispermeçet balinası yüze çıkınca tedirgin edilmezse, belirli bir süre suyun yüzünde kalır; bu arada yetmiş kez püskürtür, yani yetmiş kez soluk alır. Bir daha çıkışında, gene tam yetmiş kez soluk alır. Şimdi diyelim ki, birkaç soluktan sonra onu korkuttunuz da dalmak zorunda kaldı. Gereken havayı almak için, bir yolunu bulup, gene çıkar suyun üstüne. Yetmiş soluğu almadıkça, dalıp her zamanki süre için suların dibinde durmaz. Şunu da söyleyelim ki, bu hesaplar balinadan balinaya değişir. Ama her balinanın belirli bir süresi ve belirli bir soluk alışı vardır. Balina, daldığı sırada suyun dibinde kalabilmek için hava deposunu doldurmak zorunda kalmasa, ne diye yüze çıkmakta böyle diretsin? Üstelik de bu yüze çıkma zorunluğu yüzünden başının belâya gireceği, avlanma tehlikesi artacağı besbelli. Oysa bu koskoca deniz canavarı, gün ışığından binlerce kulaç derinlerde, ne oltadan korkar, ne de ağdan! Onun için, ey avcı, şunu bil ki, kazandığın zaferi, ustalığından çok balinanın bu soluk alma gereksinimine borçlusun!

İnsanoğlu hiç durmadan soluk alır; bir tek soluk, kalbin ancak iki üç kez atmasını besler. Böylece insan, neyle uğraşırsa uğraşsın, uyurken de uyanıkken de, soluk almak zorundadır; yoksa ölür. Oysa ispermeçet balinası, vaktinin ancak yedide birini, yani bir tek pazar gününü, soluk almadan kullanır.

Balinanın yalnız püskürtme deliğinden soluduğunu söyledik. Püskürtülerin suyla karışık olduğunu yüzde yüz bilsek, o zaman koku alma duyusunun neden işlemediğini de anlardık; çünkü balinada buruna benzeyen tek şey, gene de bu püskürtme deliğidir. Bu delik, hem hava, hem de suyla tıkanınca, nereden koku alabilir ki! Ama fıskiyenin gizemi çözülmediği için; yani bunun su mu, yoksa buğu mu olduğunu

bilmediğimiz için, kesin bir sonuca varamayız bu konuda. Her neyse, ispermeçet balinasının koku alma duyusu olmadığı su götürmez. Olsa da ne işine yarayacak? Denizde ne gül var, ne menekşe, ne de kolonya.

Bundan başka, solunum borusu püskürtme borusuna açıldığı; bu uzun kanalda, büyük Erie Kanalı'nda olduğu gibi, havayı aşağıda tutmak ve suları yukarı çıkarmak için, açılıp kapanan kapaklar bulunduğu için, balinada ses diye bir şey yoktur. Zaman zaman çıkardığı o garip seslere de burnundan konuşma derseniz, balinayı horlamış olursunuz. Hem balinanın söyleyecek nesi olabilir? Ben, derinliği olan hiçbir varlık görmedim ki, bu dünyaya söyleyecek bir sözü olsun. Geçimini sağlamak için, birkaç söz kekelemek zorunda kalır, olsa olsa. Ne mutlu ona ki, dünya duyuverir sesini!

İspermeçet balinasının püskürtme kanalının ana görevi, havayı geçirmektir. Başın üst yüzünün hemen altında ve yanlarına doğru yatay olarak birkaç ayak boyunca uzanan bu acayip kanal, kentlerde sokağın bir yanına döşenen gaz borularına çok benzer. Şimdi gene aynı soruna geliyoruz: Bu gaz borusu aynı zamanda bir su borusu mudur? Daha doğrusu, ispermeçet balinasının püskürttüğü şey, çıkarttığı soluğun buğusu mudur; yoksa bu soluk, ağzından aldığı suyla karışıp da mı çıkıyor püskürtme deliğinden? Gerçi ağızla püskürtme kanalı arasında dolambaçlı bir yol vardır ama, bu yolun, püskürtme deliğinden suları çıkarmak işine yaradığını kanıtlayamayız. Olsa olsa, balina, yemek yerken ağzına giren suları atmakta bunu kullanıyor diyebiliriz. Oysa ispermeçet balinası, yiyeceğini çok derinlerden alır; ve orada, istese de su püskürtemez. Üstelik, elinizde saat, ona dikkatle bakarsanız, balina ürkmediği zaman, normal soluma süreleriyle su püskürtme süreleri arasında, değişmez bir uyuşma olduğunu anlarsınız.

Diyeceksiniz ki: «Ama bu konu üstünde böyle boyuna mantık yürüterek, ne diye başımızı ağrıtıyorsun? Açıkça konuş! Mademki balinanın püskürdüğünü gördün, söyle bize bunun ne olduğunu. Su ile havayı ayırdedemiyor musun?» Sayın bayım, en basit işleri çözmek hiç de kolay değildir şu dünyamızda. Basit dediğiniz şeyler, hepsinden daha karışıktır bana kalırsa. Bu balina püskürtüsüne gelince, öyle bir şey ki bu, gidip tam ortasına otursanız da, zor anlarsınız tam ne olduğunu.

Bu püskürtünün özü, onu saran, kar gibi beyaz, pırıl pırıl sisin içinde saklıdır. Sudur diye kesip atamazsınız; çünkü püskürtüyü iyice görebilecek kadar yaklaştığınız zaman, balina azgın çalkantıların ortasındadır ve dört bir yanına sular savurur. Böyle bir anda, püskürtünün içinde birkaç damla su görürseniz, bu damlaların, balinanın çıkardığı buğunun yoğunlaşmasından meydana gelmediğini; ya da balinanın başından aşan dalgalardan püskürtme deliğine kaçmadığını nereden anlayabilirsiniz? Çünkü öğleyin durgun sularda rahat rahat yüzdüğü sırada bile; güneşin altında yüksek kamburu, çöllerde yürüyen bir hecinin hörgücü kadar kupkuru olduğu sırada bile: balina gene de başının üstünde küçük bir su birikintisi taşır hep; tıpkı en sıcak havalarda, bir kaya oyuğunda ara sıra yağmur suları kaldığı gibi.

Bir avcının, balina püskürtüsünü fazla merak edip, yanıbaşına giderek. burnunu içine sokması da pek akıllıca bir iş olmaz. Bu çeşmeye bir bakraç götürüp dolduramazsınız. Çünkü püskürtünün çevresindeki buğuların serpintileri bile hafifçe üstünüze değse -ki sık sık da değer- derinize bir asit sıçramış gibi olur, fena halde yanarsınız. Tanıdığım biri, ya bilimsel bir amaçla, ya da herhangi başka bir nedenden ötürü, püskürtüye fazla sokulmuştu da, bir yanağının ve kolunun derisi soyuluvermişti. işte bu yüzden balina avcıları püskürtüyü zehirli sayarlar ve kaçarlar ondan. Dahası var: Duyduğuma göre, püskürtü göze girecek olursa, kör edermiş insanı. Hiç kuşkum da yok edeceğine. Araştırmacının yapabileceği en akıllıca iş, bu belâlı püskürtüyü rahat bırakmaktır bence.

Ama bir şeyi kesin olarak kanıtlayamazsak bile, bazı düşünceler ileri sürebiliriz. Bana kalırsa, bu püskürtü bir sisten başka bir şey değildir. Böyle düşünmem için birçok nedenler var. Bunlardan biri de, ispermeçet balinasının heybeti ve yüceliğiyle ilgilidir, ispermeçet balinası, başkalığı, derinliği olan bir yaratıktır. Sığ sularda, kıyılara yakın yerlerde bulunmaması da bunu açıkça gösterir. Oysa tüm öteki balinalar, kıyılara yakın bu sığ yerlere giderler zaman zaman. Güney balinası hem ağırbaşlı, hem de derin bir yaratıktır. Ve ben şuna inanıyorum ki, tüm ağırbaşlı ve derin yaratıkların -örneğin Platon’un, Pyrrho’nun, Şeytan’ın, Jüpiter'in, Dante’nin ve bunlara benzerlerin- başlarından belli belirsiz bir buğu çıkar ciddi düşüncelere daldıkları sırada. Bir gün, «sonsuzluk» konusu üstüne küçük bir deneme yazıyordum. önüme bir ayna koymak esti aklıma. Biraz

sonra baktım ki, başımın üstündeki havada, garip garip kıvrılmalar ve dalgalanmalar var. Ağustosun öğle sıcağında, damı incecik kaplamalı bir tavan arasında altı bardak kaynar çaydan sonra, derin düşüncelere daldığım zaman, saçlarımın hep ıslak olması; yukarda ileri sürdüğüm düşünceyi iyice destekliyor bana kalırsa.

Dört yanı sislerle çevrili durgun güney denizlerinde görkemle yüzen bu güçlü canavarı bir düşünün. Yüce ve dingin başının üstünde, hiçbir zaman bilemeyeceğimiz düşüncelerinin oluşturduğu buğudan bir tente taşır; ve bu tente zaman zaman bir gök kuşağıyla donanır; sanki Tanrı onun düşüncelerine mühürünü basmışçasına Bilirsiniz ya, gök kuşakları boş havada bulunmazlar; yalnız buğu olan yerde çıkarlar ortaya. Benim başımdaki karanlık kuşkuların yoğun sisleri arasında da, Tanrı'dan gelen derin sezişler belirir ara sıra; ve bu sezişler, göksel bir ışınla aydınlatır sisleri. Ne mutlu bana! Çünkü herkes kuşkular içindedir; birçokları da inancını yitirir. Kuşkuya ve yadsımaya karşı çıkan bu sezişler pek az insanda bulunur. Yeryüzüyle ilgili her şeyden kuşkulanan ve gökyüzüyle ilgili kimi şeyleri sezen insanlar, ne imanlı, ne de imansız olurlar; kuşkulara da, sezişlere de; aynı serinkanlı gözlerle bakarlar.

BÖLÜM LXXXVI KUYRUK

Kimi ozanlar, ceylanın tatlı gözlerini övmüşler, kimi de yeryüzüne hiçbir zaman konmayan kuşun güzel tüylerini... Ben ise, bayağı bir şeyin, bir kuyruğun şiirini söyleyeceğim.

En büyük boy bir ispermeçet balinasının kuyruğu, gövdenin nerdeyse bir insan eni kadar inceldiği noktada başlar; ve bu kuyruğun sadece üst yüzü bile, on beş yirmi metrekaredir en azından. Başladığı yerde sıkı ve yuvarlak olan bu kuyruk; iki geniş, sağlam ve yassı kanat halinde uzanır; kalınlığı gittikçe azalarak bir iki parmağa iner. Birleştikleri noktada, kuyruğun bu iki bölümü hatifçe üstüste gelir; sonra iki kanat gibi birbirinden yanlamasına ayrılıp, ortalarda geniş bir boşluk bırakır. Bu iki kanadın hilâl biçimli kıyılarında görülen çizgi güzelliği, hiçbir canlı varlıkta yoktur. Tam gelişmiş bir balinada iyice açıldığı sırada, kuyruğun genişliği yirmi ayaktan bir hayli fazladır. Birbirleriyle iyice kaynaşmış kirişlerden oluşan kuyruk, yoğun bir dokuya benzer. Ama kesilince, üç kat olduğunu görürsünüz: Üst, orta ve alt katlar. Üst ve alt kattaki lifler, uzun ve yataydır; çok kısa olan ortadaki lifler, iki dış katı birbirine bağlar. Kuyruğun gücünü arttıran şeylerden biri de, üç katlı yapıdır. Eski Roma duvarlarının ortasındaki tuğla ve taş karışımı, bu eşsiz yapıları iyice sağlamlaştırır. O eski duvarları inceleyenler, bunun, balina kuyruğunun orta katına garip bir biçimde benzediğini göreceklerdir.

Bu büyük kütlenin gücü yetmiyormuş gibi, deniz canavarının tüm gövdesinde, kas ve sinir liflerinden oluşmuş sıkı bir doku vardır. Bunlar iki böğüründen geçerek kuyruk kanatlarına iner, onlarda kaynaşıp güçlerini büsbütün arttırırlar. Böylece balinanın o sonsuz gücünün tümü, bir tek yerinde, yani kuyruğunda toplanmış gibi olur. Maddeyi ezip yok etmenin yolu olsaydı, ancak balina kuyruğuyla yapılabilirdi bu iş.

Bu eşsiz güç, kuyruk devinimlerinin kıvrak ve güzel olmalarına hiç de engel değildir. Bir dev gücünü taşıyan o kuyruk, bir çocuk rahatlığıyla oynar. Hattâ kuyruğun o korkunç güzelliğini yapan da budur. Zaten gerçek güç, güzelliği ve uyumu hiçbir zaman bozmaz; tam tersine, arttırır bile çoğu

zaman. Ve her yüce güzellikte, büyüleyici bir dev gücü vardır. Herakles heykelinde mermerden fışkıran o boğum boğum kasları kaldırın, tüm büyüsü gider. Sadık Eckerman, Goethe'nin çıplak ölüsünün üstünden keten çarşafı kaldırınca, bir Roma zafer takını andıran o iri yapılı göğüs karşısında donakalmıştı. Michelangelo, Tanrı babamızı insan biçiminde gösterdiği zaman, ona verdiği gürbüzlüğe dikkat edin. İtalyan tablolarının, saçları kıvır kıvır, yarı kadın yarı erkek o tatlı İsa'ları, ne denli sevgiyle yüklü olursa olsunlar, beden gücünden yoksunluklarından ötürü, bir kadın uysallığını ve sabrını düşündürmekle kalırlar ancak. Herkesin bildiği gibi, Hazreti İsa'nın bizlere aşılamak istediği değerler de bunlardır nasıl olsa.

Anlattığım kuyruğun öyle ince bir esnekliği vardır ki, ister sevinç, ister ağırbaşlılık, ister öfke, ister herhangi başka bir duyguyla oynasın; eşsiz bir zarafetle doludur tüm kıpırdayışları. Hiçbir perinin kolu, güzellikte onunla boy ölçüşemez.

Bu kuyruğun beş büyük devinimi vardır: Birinci devinimde kuyruk yüzerken yüzgeç olarak kullanılır; İkincisinde savaşırken, topuz olarak; üçüncüsünde çevreyi silip süpürmeye; dördüncüsünde havaya fırlamaya; beşincisinde de dalmaya yarar.

Birinci devinim; Balinanın kuyruğu yatay durumda olduğu için, tüm öteki deniz yaratıklarınkinden başka türlü devinir; hiçbir zaman kıvranmaz. İnsanlarda da, balıklarda da. kıvranmak bir aşağılık belirtisidir. Balinanın tek itme gücü kuyruğundadır. Bir kâğıt tomarı gibi, deniz canavarının bedeni altında önce öne doğru sarılıp, sonra hızla arkaya doğru boşanan bu kuyruk; öfkelenerek yüzdüğü sırada, ona, garip garip sıçrıyormuş ve fırlıyormuş gibi bir hal verir. Balinanın yüzgeçleri, ancak dümen olarak işe yarar.

İkinci devinim: Güney balinasının, başka bir güney balinasıyla savaşırken ancak başını ve çene kemiğini kullandığı halde, insanla savaşırken, onu küçümsercesine, yalnız, kuyruğuyla yetinmesi, bir hayli anlamlıdır. Sandala vuracağı sırada, kuyruğunu bir yay gibi öne toplayıp, sonra boşaltır. Bu vuruş, kuyruğun bir tepmesidir. Havada devinen kuyruk hedefini bulursa, bu vuruşa dayanılmaz. Ne insan kaburgası kalır, ne gemi omurgası. Tek kurtuluş çaresi bundan sakınmaktır. Vuruş yandan olur ve su hızını keserse, sandalın hafifliği ve malzemenin esnekliği sayesinde; bir iki

tahtanın parçalanması, bir iki kaburganın çatlaması, böğrünüzde hafif bir sancıyla kurtarırsınız paçayı. Balina avcıları, su içinden yanlamasına gelen bu kuyruklara öylesine alışmışlardır ki, çocuk oyuncağı gelir onlara böylesi: Bir gemici gömleğini çıkarıp, sandalda açılan deliği tıkayıverir, olur biter.

Üçüncü devinim: Size bunu kanıtlayamam ama; bana öyle geliyor ki, balinada dokunma duygusu kuyrukta toplanıyor. Bu bakımdan balinanın kuyruğu, filin hortumu kadar duyarlıdır. Balina, bir genç kız tatlılığıyla, koskocaman kuyruğunu ağır ve yumuşak bir devinimle bir yandan bir yana savurarak denizin yüzünü süpürdüğü sırada, bu ince duyarlık kendisini daha iyi gösterir. Bu kuyruk, bir denizcinin bıyıklarına bile dokunca, bir şeye dokunduğunu duyar; ve işte o zaman, denizcinin de, bıyıklarının da hali yamandır! Okşarmış gibi tatlıdır balinanın bu ilk dokunuşu! Balinanın kuyruğunda bir de tutma gücü olsa, Darmonodes'in filine benzetiverirdim onu. Bu fil, çiçek pazarına dadanmış. Orada yerlere kadar eğilerek, genç kızlara buket buket çiçek verir; sonra da hortumuyla bellerine sarılırmış. Balinada tutma gücünün bulunmayışı, başka bakımlardan da pek yazık. Nedeni de şudur: Duyduğuma göre, bir fil daha varmış; savaşta yaralanınca, bedenine saplanan okları çekip çıkarmış hortumuyla.

Dördüncü devinim: Tenha denizlerin ortasında, kendini güvende sanan bir balinaya usulca yaklaştınız mı; heybetini ve yüceliğini bir yana bırakmış, ocak başında oynayan bir kedi yavrusu gibi, okyanusta fink attığını görürsünüz onun. Ama deniz ejderhası oyun oynarken bile gücünü belli eder. Havaya kaldırdığı kuyruğunun geniş kanatları suyun yüzünde şaklarken, millerce uzaklara yayılan gök gürültüsü sesleri çıkarır. Büyük bir top patladı sanırsınız nerdeyse. Babındaki püskürtme deliğinden çıkan hafif buğu da, topun ağzından çıkan dumanı andırır.

Beşinci devinim: Deniz canavarının normal yüzme halinde kuyruğun kanatları, sırtın yüzeyinden çok aşağıda oldukları için, suyun içinde kalır ve hiç görünmezler. Ama derinlere dalmaya hazırlanırken, tüm kuyruğun ve bedenin en azından on metre kadarı havaya dikilir; bir an için öyle sarsıla sarsıla durur, sonra batıp yok olur ortadaki. Başka bir zaman anlatacağım o yüce «fırlayış» -yani balinanın suyun dışına fırlaması- bir yana, balina kuyruğunun bu dalışı, canlı yaratıklar dünyasında görülebilecek en güzel şeydir belki de. Bu dev kuyruk, suların dipsiz

derinliklerinden yükselip, ürpertiler içinde, bir şeyler arıyor gibidir göklerde. Düşlerimizdeki görkemli şeytan da, cehennemin buzlu alevleri içinden, acı içinde kıvranan o dev pençesini böyle uzatır. Ama bu çeşit sahneleri seyrederken, her şey, sizin hangi havada olduğunuza bağlı: Eğer bir Dante havasındaysanız, şeytanları düşünürsünüz; eğer İsâ Peygamber'in havasındaysanız, büyük melekler gelir aklınıza. Gökyüzünü de, denizi de kızıla boyayan bir şafak vakti, geminin direğinde nöbet tutarken, doğuda büyük bir balina sürüsü gördüm bir gün. Hepsi güneşe doğru gidiyorlardı; ve bir an durup, hep beraber kuyruklarını havaya kaldırdılar. Güneşe tapıyorlar gibi geldi bana. Ateşe tapanların yurdu İran'da bile, böyle şey görülmemiştir dedim kendi kendime. Ptolemaios Philopator, Afrika filine varlıkların en dindarı demiştir; ben de balina için aynı şeyi söyleyebilirim. Kral Juba'ya göre, eski çağların savaşan filleri, sabahları derin bir sessizlik içinde hortumlarını havaya kaldırıp, güneşi selâmlıyorlardı.

Bu bölümde fil ile balina arasında, daha doğrusu birinin hortumuyla ötekinin kuyruğu arasında yaptığımız gelişigüzel benzetmeye bakıp, ne bu iki yaratığı, ne de hortumla fili eşit görmeye kalkmamalı. Filin, en büyük deniz canavarının yanında bir fino köpeği kaldığı gibi; deniz canavarının kuyruğu yanında, filin hortumu da bir zambağın sapından farksızdır. Fil hortumunun en yaman vuruşu, güney balinasının ezici kuyruğunun, o akılları durduran yüklenmesi yanında, bir yelpaze fiskesi gibidir. Bu kuyruğun, koca sandalları, tüm kürekleri ve gemicisiyle birlikte havalara fırlattığı olmuştur çok kez; Hintli bir cambazın, topları havaya atıp tutması gibi. (1)

(1) Boy bakımından fil ile balinanın birbirine benzetilmesi saçma olmakla; ve filin yanında köpek ne denli küçükse, balinanın yanında da fil o denli küçük kalmakla beraber, ikisinin arasında garip benzerlikler de vardır. Bunlardan biri de püskürtme işidir: Herkesin bildiği gibi fil, homurtuyla suyu da tozu da içine çekip, sonra havaya püskürtür.

Bu güçlü kuyruğu düşündükçe, onu anlatmaya gücümün yetmemesine hayıflanırım. Zaman zaman bu kuyruğun öyle kıvranışları vardır ki, bir insan eline yakışmakla beraber, balinanın bunları niçin yaptığı anlaşılmaz.

Büyük bir balina sürüsünde, bu gizemli kıvranışlar iyice dikkati çeker. Kimi avcılar, bunları Franmason işaretlerine ve simgelerine benzetirler; balinaların bunlar sayesinde konuşup anlaştıklarını söylerler. Balinanın bedeninde, böyle birçok acayiplik vardır; en görgülü avcılar bile açıklayamaz bunları. Demek ki, balinayı ne denli kesip biçsem, derisinden öteye gidemiyorum. Onun aslında ne olduğunu bilmiyorum, hiçbir zaman da bilmeyeceğim. Şu balina denilen şeyin daha kuyruğunu bile bilmezken, başını nasıl anlarım? Yüzünü nasıl anlarım? Üstelik yüzü de yoktur onun. «Benim sırtımı, kuyruğumu, görebilirsin; ama suratımı hiçbir zaman göremezsin» der gibidir bize. Ama ben onun sırtını, kuyruğunu bile doğru dürüst anlamıyorum, yüzü üstüne ne derse desin, yüzü de yok bana kalırsa.

BÖLÜM LXXXVII BÜYÜK ARMADA

Birmanya topraklarının güney-doğusuna doğru uzanan daracık ve uzun Malakka Yarımadası, tüm Asya’nın güneye en yakın olan ucudur. Bu yarımadanın önünde, sıra sıra, Sumatra, Java, Bally, Timor ve daha başka upuzun adalar vardır. Bunlar, Asya ile Avusturalya'yı birleştiren uzun Hint Okyanusu’nu, Doğunun sürü takım adalarından ayıran geniş bir mendirek ya da sur meydana getirir. Bu surda, gemilerin ve balinaların geçebilmesi için, birçok çıkış kapısı vardır. Bunların en belli başlıları Sunda ve Malakka Boğazlarıdır. Batıdan Çin’e gidecek gemiler. Sunda Boğazı’ndan geçerek Çin denizlerine çıkabilirler.

Bu daracık Sunda Boğazı, Sumatra’yı Java’dan ayırır. Denizcilerin «Java Başı» dedikleri yeşil bir burnun heybetle koruduğu, adalardan oluşan bu geniş surun tam ortasında bulunan boğaz: her bir yanı sellerle çevrili büyük bir imparatorluğun kale kapısına benzer bir hayli Doğu denizlerindeki binlerce adanın, ne tükenmez baharat, ipek, kıymetli taş ve altın hazineleriyle dolu olduğunu düşünürsek; her şeyi kapmak isteyen açgözlü Batılılara karşı, doğanın burasını korumak istediğini sanırız. Sunda Boğazı’nın kıyılarında, Akdeniz’in, Baltık Denizi’nin. Marmara Denizi’nin girişlerini koruyan o gururlu kaleler yoktur. Nice yüzyıllardan beri, gece gündüz. Doğu’nun en değerli mallarıyla yüklü gemiler, Sumatra ve Java Adaları arasından akın akın geçerler. Doğulular, DanimarkalIlardan farklı olarak, bu gemilerin, gabya yelkenlerini indirerek, onları dalkavukçu selâmlamalarını beklemezler. Ama bu çeşit törenlere aldırış etmemekle beraber, daha elle tutulur bir baç isterler gene de.

Öteden beri Malakkalıların üçgen biçiminde yelkenli korsan kayıkları, Sumatra’nın basık gölgeli koy ve adacıkları arasında pusu kurup. bu boğazdan geçen gemilere saldırırlar; mızraklarının gücüne güvenerek haçlarını alırlar. Son zamanlarda Avrupa savaş gemilerinden gördükleri kanlı cezalar, bu korsanların azgınlıklarını bir hayli kırmıştır: ama bugün bile, birçok İngiliz ve Amerikan gemisinin bu sularda kıyasıya baskılara uğrayıp yağma edildiklerini duyduğumuz oluyor.

Pequod, serin serin esen, güzel bir rüzgârla bu boğaza yaklaşıyordu şimdi. Ahab, buradan Java Denizi ne geçip, güney balinasının yer yer uğradığı bilinen sulardan kuzeye doğru çıkmak istiyordu. Sonra da Filipin Adaları’nı boylayıp, oranın büyük balina mevsimine yetişmek için, uzak Japonya kıyılarına varacaktı. Böylece Pequod dünyayı dolaşarak, yeryüzünde güney balinasının bilinen tüm uğraklarından geçip, Pasifik Okyanusu ndan Ekvator'a inecekti. Şimdiye dek avını elde edemeyen Ahab, orada Moby Dick ile savaşabileceğine yüzde yüz güveniyordu: çünkü Beyaz Balina'nın belli mevsimlerde bu denize uğradığı t:!iniyordu.

Ama nasıl oluyor bu? Bu dünya gezisinde Ahab hiç mi karaya çıkmayacak? Gemicisi hava mı içiyor yani? Elbette su almak için bir yerlere uğrayacak. Hayır. Dünya kurulalıberi bir ateş çemberi içinde dönüp duran güneş, kendi gücünü kendinde bulur, Ahab da öyle. Üstelik balina gemilerinin bir özelliği de vardır: Öteki tekneler, yabancı rıhtımlara taşınacak olan çeşit çeşit mallarla yüklüdür. Oysa dünyayı gezen bir balina gemisinde, av için kullanılan silâhlar ve gerekli eşyalarla gemiciler vardır yalnız. Bu geminin geniş ambarı, şişeler içinde tüm bir göl taşır. Safra diye metelik etmeyen kurşun parçaları ve demir külçeleri yüklenmez: safrası bile işe yarayan cinstendir. Yıllarca susuz kalmaz bu gemi. Tertemiz, has Nantucket suyudur ambarındaki. Üç yıl süren Pasifik Okyanusu seferinde bile, Nantucket'li bu suyu, Peru ya da Hint ırmaklarından daha dün fıçılarla getirilmiş acı sıvılara değişmez işte bu yüzden öteki gemiler New York'tan Çin'e gidip gelirken birçok limana uğradıkları halde, bir balina gemisi aynı yolculuğu yaparken bir zerre toprak bile görmez. Gemicilerin görebildikleri tek şey, kendileri gibi sular üstünde yüzen başka gemicilerdir, öyle ki, onlara yeni bir tufan haberi gelse, «eh, ne yapalım, çocuklar,» derler «biz Nuh'un gemisindeyiz nasıl olsa.»

Java'nın batı kıyısında, Sunda Boğazı yakınlarında, birçok güney balinası yakalanmıştı; üstelik balıkçılar bu bölgeyi eşsiz bir av yeri sayıyorlardı. Böylece Pequod, Java Başı’na yaklaştıkça, direklerdeki nöbetçilere, gözlerini dört açmaları bağrılıyordu ikide birde. Ama çok geçmeden, geminin sancağında yeşil hurma ağaçlı dik kayalıklar görülmeye başlandığı ve rüzgârın getirdiği taze tarçın kokularını denizciler keyifle içlerine çektikleri halde: görünürlerde bir tek püskürtü yoktu. Bu sularda av bulma umudundan neredeyse vazgeçen gemi, boğaza girmek

özereyken, balinanın göründüğünü müjdeleyen sevinç çığlıkları koptu yukardan; ve az sonra, görebileceğimiz görüntülerin en güzeliyle karşılaştık.

Önce şunu söyleyelim ki, yorulmaz avcıların son zamanlarda dört bir okyanusta kovaladıkları güney balinaları, birleşmek zorunda kalıyorlar artık; eskisi gibi küçük sürüler halinde gezmiyorlar. Zaman zaman öyle büyük sürülere rastlanıyor ki, karşılıklı yardımlaşma ve birbirini koruma yeminleri etmiş birçok güney balinası milleti bir araya gelmiş sanırsınız. Böyle olunca, bazen en iyi av yerlerinde haftalarca, aylarca bir tek balinaya rastlanmaz da, sonra durup dururken, binlercesi birden karşınıza çıkabilir.

Şimdi geminin iki yanından bakınca, iki üç mil uzakta, ufkun yarısını kucaklayan geniş bir kavis içinde, sürekli bir püskürtüler zinciri yükselip öğle güneşinde pırıldıyordu. Kuzey balinasının püskürtüsü ikiz kolludur; salkım söğütlerin tepeden birbirinden ayrılıp, eğilen dalları gibi, iki yana dökülür. Oysa güney balinasının ileriye doğru fışkıran tek püskürtüsü, bembeyaz sisten oluşmuş, kıvrım kıvrım, sımsıkı bir çalılık gibi, yükselip rüzgâr altında savrulur.

Pequod dalgalarla yükselince, güvertelerinden görülen ve puslu maviliklerden büküle büküle çıkan bu sayısız, buğulu püskürtüler; bir atlının yüksek tepelerden, tatlı bir sonbahar sabahı gördüğü kalabalık bir kentin binlerce bacasından çıkan keyifli dumanlara benziyordu.

İlerleyen bir ordu, dağlarda tehlikeli bir geçite gelince nasıl hızlanır ve bu belâlı yeri bir an önce aşarak, ovaya inip yayılmaya nasıl can atarsa; bu kocaman balina sürüsü de, meydana getirdikleri yarım dairenin iki kanadını daraltıp, bu boğazı geçmenin telaşı içindeydi.

Pequod tüm yelkenlerini açıp üzerlerine yürüdü. Zıpkıncılar silâh elde, daha denize indirilmemiş sandalların başında sevinç çığlıkları atıyorlardı. Rüzgâr böyle giderse, Sunda Boğazı’ndan kovaladıkları, Doğu denizlerine yayılan bu büyük sürüden bir hayli balina avlayabileceklerine güveniyorlardı. Kimbilir, Siyam Kralı’nın taç giyme alayındaki kutsal beyaz fil gibi, belki Moby Dick de, bu kalabalık kervanın içindeydi! Artık cunda yelkenlerini üstüste çekmiş, deniz canavarlarının ardına düşmüştük. Tam o sırada, Tashtego, bağıra çağıra, dümen sularımızdaki bir şeyi göstermek istedi bize.

Önümüzdeki sürünün kavisine benzer, bir başka kavis gördük ardımızda. Bu kavis, birbirlerinden ayrı beyaz buğulardan oluşmuşa benziyor, balina püskürtülen gibi yükselip alçalıyor; ama zaman zaman iyice alçalıp yok olacağı yerde, hep havada uçuyordu.

Ahab, elinde dürbünü, onlara doğru dönünce; takma ayağını, güvertedeki özel deliğinde hızla çevirip bağırdı:

«Hey,koşun direklere! Palangalarla kova kova su çekin yukarı; ıslatın yelkenleri! Malakkalılar peşimizde!»

Pusularında bekleyip Pequod'un boğaza iyice gireceği anı sabırsızlıkla kollayan bu Asya haydutları, yitirdikleri zamanı kazanmak için pupa yelken geliyorlardı peşimizden. Ama uçar gibi giden Pe- quod güzel bir rüzgâr bulmuş, kendi avının peşine düşmüştü. Güneşten çifte kavrulmuş bu insansever kişiler, aslında iyilik ediyorlardı bize; kırbaçlar, mahmuzlarla bizi avımıza sürüyorlardı sanki. Ahab, dürbünü kolunun altında, güverteyi arşınlıyordu, ön tarafa gidince avlayacağı canavarları, arka tarafa gidince de, onu avlamaya gelen kanlı korsanları görüyordu. Böyle bir durum onu nasıl düşüncelere daldırmasın? Geminin o sırada geçtiği, onu alacağı öce doğru götüren boğazın yeşil duvarlarına bakıyordu: bu boğazdan ölüme doğru giderken hem düşmanını kovalıyor, hem de kendi düşmanları onu kovalıyordu. İş bu kadarla da bitmiyordu; kana susamış yabanıl korsanlar ve imansız ifritler, cehennemden gelen lanetleriyle yolunda gitmesi için onu alkışlıyor, kışkırtıyorlardı. İşte tüm bu düşüncelerle Ahab’ın alnı, bir fırtınanın kemirdiği kara kumlar gibi, kırış kırış, allak bullak oluyordu.

Ama bu çeşit düşünceler, Pequod’un gamsız gemicilerinin umurunda değildi. Sonunda gittikçe gerilerde kalan korsanları tâ uzaklarda bırakan Pequod, yemyeşil Cocaktoo Burnu’ndan şimşek gibi geçip, Sumatra’ya doğru, engin sulara çıktı. O zaman zıpkıncılar, korsanlardan kurtulduklarına sevineceklerine, balinaların arayı fazla açmış olmalarına üzüldüler. Ama gene de gidiyorduk deniz canavarlarının peşinden. Sonunda hızları biraz kesilir gibi oldu; gemi gittikçe yaklaşıyordu onlara. O sırada rüzgâr da biraz düşünce, sandalları denize indirmek emri verildi. Ama sürü, ispermeçet balinalarının eşsiz içgüdüsüyle. üç sandalın bir mil uzaktan arkalarına takıldığını sezinleyince, gene bir araya geldiler;

mangalarını bölüklerini toparlayıp, püsküllülerini pırıl pırıl süngüler gibi bir araya dizdiler; ve yeniden hızlarını arttırdılar.

Bizler soyunmuş, don gömlek, küreklere asılıyorduk vargücümüzle Birkaç saat kürek çektikten sonra, avdan vazgeçer gibi olduğumuz sırada, balinalar birden duraklayıverdiler. Deniz canavarlarının o sırada düştükleri o garip şaşkınlık ve duraksama haline, balina avcıları, balığın «gallied»(1) olması, yani korkudan afallaması derler. O zamana dek hiç yılmadan düzgün savaş saflarıyla hızla yüzen balinalar, birden bozguna uğramış gibi dağılıverdiler. Hindistan'da İskender'e karşı savaşan kral Porus'un filleri gibi, şaşkınlıktan çılgına dönmüşlerdi sanki. Bir o yana, bir bu yana doğru düzensiz çember çizerek dönüp duruyor; nereye gideceklerini bilemiyorlardı. Kısa ve kalın püsküllülerinden, deliye döndükleri, paniğe kapıldıkları anlaşılıyordu iyice. Bazıları korkudan daha da garip bir hale düşmüşlerdi. Tamamiyle kötürüm olmuş gibi, suların üstünde kıpırdamadan duran, içi su dolmuş, direksiz sandallara benziyorlardı. Bu koca deniz canavarları, bir otlakta üç azgın kurdun saldırısına uğramış akılsız bir koyun sürüsü olsalardı, bundan daha fazla korkmazlardı. Şu da var ki, arada sırada beliren bu ürkeklik, sürü halinde gezinen tüm hayvanlarda görülür. Amerika'nın batısındaki aslan yeleli yaban mandalarının da, onbinlercesi bir aradayken bile, tek başına bir atlıyı görür görmez, tabana kuvvet kaçtıkları olmuştur. En küçük bir yangın tehlikesi belirince, bir tiyatroyu dolduran insan sürüleri de, itişe kakışa kapılara saldırmazlar mı; birbirlerini kıyasıya ezer, öldürmezler, mi? Balinaların böyle korkudan çıldırmalarına hiç şaşmayalım; çünkü çılgınlıktan yana yeryüzünde hiçbir hayvan, insanoğluyla boy ölçüşemez; insanların çılgınlığı bin beterdir hayvanlarınkinden.

(l) «Gally» ya da «gallow» son derece korkutmak, korkudan şaşkına çevirmek anlamına gelir. Bu eski Angolo - Sakson sözcüğü Shakespeare'in oyunlarında bir tek kez geçer:

öfkeli gökyüzü

Karanlıkta dolaşan yaratıkları bile ürkütüyor,
Mağaralarda kalmaya zorluyor onları.

Her gün konuşulan dilde, bu sözcük artık hiç kullanılmaz. Kibar karalılar, bunu, kara kuru Nantucket'lilerin ağzından duyunca, balinacıların yabancı terimlerinden biri sanıyorlar. Cromwell çağında, soylu ve gürbüz İngiliz göçmenleriyle birlikte, Yeni İngiltere'nin kayalıklarına yerleşen, başka birçok güçlü Sakson sözcüğü, aynı akıbete uğramıştır. Böylece, bazan en güzel ve en eski Sakson sözcükleri - Howard ya da Percy soyları kadar eski sözcükler - Yeni Dünya'da demokratlaşmış, hattâ ayak takımının diline düşmüştür.

Demin dediğim gibi, balinaların çoğu azgın devinimlere kapılmakla beraber, sürü olduğu yerde duruyor; ne ileriye gidebiliyordu, ne de geriye. Böyle hallerde âdet olduğu üzere, sandallar hemen birbirlerinden ayrıldı. Her sandal, sürüden biraz uzaklaşan bir balina seçip, onun peşine düştü. Üç dakika içinde Queequeg'in zıpkını fırladı. Vurulan balina bizi köpüğe boğulup, bir şimşek hızıyla, sandalımızı doğru sürünün ortasına sürükledi. Bu durumda vurulan balinanın böyle davranması hiç de beklenmedik bir şey olmamakla beraber; sürü içine bu sürüklenme, balina avının en tehlikeli yanlarından biridir. Canavar sizi bütün hızıyla, korkudan deliren sürünün ortasına çekti mi, artık yaşamınızın dizgini filân kalmaz; başıboş bir çılgınlık kasırgası içinde bulursunuz kendinizi.

Kör ve sağır balina, sırtına yapışan o demir sülüğü, hızlı giderek koparmak istercesine, atılıyordu ileri; biz ise, denizde bembeyaz bir hançer yarığı çizerek uçuyorduk peşinden. Dört bir yandan üstümüze çılgınca canavarlar saldırıyordu. Böyle saldırıya uğrayan sandalımız, bir fırtınada buzdağları arasında kalmış gibiydi. Bu buzdağları arasındaki dar geçitlerde ve boğazlarda kendine bir yol ararken, her an kuşatılıp ezilebilirdi.

Ama korku nedir bilmeyen Queequeg, erkekçe dümen tutuyor; kimi zaman tam karşımıza çıkan bir balinanın yanıbaşından, kimi zaman da bir başkasının tepemize dikilen koca kuyruğu altından sıvışıp gidiyorduk. O sırada Starbuck, sandalın başında, elinde mızrak duruyor uzaktaki balinalara mızrak atmaya vakit olmadığı için, en yakındakileri şişleyerek, yol açıyordu bizlere. Kürek çekmeyenler de tamamiyle boş durmuyorlardı. Şimdilik onların başlıca işi bağırıp çağırmaktı «Çekil oradan, Amiral!» diyordu biri, birden suyun üstüne çıkıp bizi nerdeyse batıran hörgüçlü koca bir balinaya, «indir kuyruğunu!» diye bağırıyordu bir başkası, yanıbaşımızda yelpaze gibi kuyruk sallayan başka bir balinaya.

Her balina sandalında «drugg» denilen acayip bir aygıt vardır. Bunu ilk bulanlar Nantucket’li Kızılderililer'dir. Birbirine sıkı sıkı eklenmiş, aynı boyda, kâim tahtadan iki dörtgenden yapılır bu aygıt, iki tahtanın damarları, birbirine ters yönden yapıştırılmıştır. Ortasına, çok uzun bir halat bağlıdır. Halatın öbür ucunda bir ilmik vardır; ve bu ilmik, çarçabuk bir zıpkına düğümlenebilir. Bu aygıt, paniğe kapılmış balinaları avlamak için kullanılır en çok. Çünkü o sırada, çevrenizdeki bunca balinayı hep birden avlayamazsınız. Ama böyle bir ispermeçet balinası bolluğu da her zaman ele geçmez; fırsat bu fırsatta diye, öldürebildiğiniz kadarını öldüreceksiniz. Bir anda hepsini öldürremeyeceğinize göre de, birkaçını birden zıpkınlayıp bırakarak, sonradan vakit bulunca öldürürsünüz, işte «drugg» bu durumlarda kullanılır. Bizim sandalımızda üç tane vardı bunlardan. Birincisiyle İkincisini başarıyla kullandık. Sürükledikleri koca «drugg»ların yanlamasına baskısıyla kösteklenen yaralı balinaların yalpalaya yalpalaya kaçtıklarını gördük. Ayaklarına zincirli gülleler takılı kürek mahkûmlarına benziyorlardı. Ama üçüncüsünü atarken, koca tahta parçası, denize düşmezden önce, kürekçilerden birinin oturduğu yere takıldı. Bir saniye içinde kalası koparıp götürdü; altı boşalan kürekçi, sandalın dibine düştü. Her iki yandan açılan deliklerden su almaya başladık; ama don ve gömleklerimizle delikleri tıkayıverdik hemen.

Sürünün içine daldıkça balinamızın hızı azalmamış olsaydı, bu «drugg»lı zıpkınları kolay kolay atamazdık. Ama kaynaşmanın çevresinden uzaklaşmamızla, korkunç kargaşalık da diniyordu. Sonunda zıpkınımız balinanın sırtından çıkınca, canavar bir yana kayıp, gözden yokoldu. işte o zaman hızı kesilen sandalımız, iki balinanın arasından geçerek, sürünün tam ortasına düştü. Sanki dağlardan akan bir sel, bizi vadideki durgun bir göle kaydırıvermişti. Sürünün çevresindeki balinaların yükselttiği hırçın dalgaların gürlemeleri duyuluyor; ama dalgalar gelemiyordu buraya. Bu orta yerde, deniz sütlimandı. Balinaların keyifli oldukları sırada çıkardıkları o inçe yağ tabakası, suları bir ipek gibi pürüzsüz bir hale sokmuştu. Hani tüm tayfunların tam ortasında büyülü bir durgunluk vardır derler, işte oraya kavuşmuştuk biz de. Uzaklarda dış halkaların kargaşası görülüyordu hâlâ. Sekiz on balinalık küçük sürüler, yanyana koşulu cambazhane atları gibi hızla dönüp duruyordu çevremizde, öylesine omuz omuza vermişlerdi ki, bir dev cambaz, ortalardaki balinaların sırtına binip, istediği gibi

dolaşabilirdi. Sürünün tam ortasını saran duraklamış balinaların kalabalığı yüzünden kaçabilmemizin yolu yoktu şimdilik. Bizi kuşatan bu canlı duvarda bir gedik açılmasını beklemek zorundaydık. Sanki bu duvar, sırf bizi iyice hapsetmek için bir aralık yarılmıştı. Biz bu gölün ortasında böyle dururken, bozguna uğramış ordunun kadınları ve çocukları, uslu inekler ve danalar gibi sokuluyorlardı bize zaman zaman.

Dönen dış halkalarla her halkadaki sürüler arasında bir hayli açıklık olduğu için, bu balina kalabalığı, en azından iki ya da üç dönümlük bir alana yayılıyordu herhalde. Böyle bir durumda aldanmış da olabilirdik ama, küçük sandalımızdan bakınca, balina püskürtülerinin ta ufuklara dek uzandığını sanıyorduk. Sözünü ettiğim dişiler ve "yavrular, her bir yanı kapalı otlaklara bırakılmış gibiydiler. Sürü öyle genişti ki, niçin durakladığını farketmemişti onlar. Belki de bu küçük balinalar, genç ve toy, her bakımdan saf ve görgüsüz oldukları için, bizim kımıldamayan sandalımıza o gölün kıyılarından konukluğa geliyorlardı. Bu balinalar, ya görülmedik bir gözüpeklik ve güven içindeydiler, ya da korkudan büyülenmişlerdi. Şaşırıp kalmıştık bu hallerine. Ev köpekleri gibi, koklaya koklaya yanıbaşımıza geliyor, sandalımıza sürtünüyorlardı. Sanki bir büyü yapılmış da bu yabanıl yaratıklar birdenbire evcilleşivermişlerdi. Queequeg elini uzatıp alınlarını okşuyordu; Starbuck, mızrağıyla sırtlarını kaşıyordu. Ama ne olur olmaz diye, şimdilik mızrak atmaya kalkmıyordu.

Sandaldan eğilip bakınca suyun yüzündeki bu acayip dünya altında, daha da acayip bir başka dünyayla karşılaştık. Derin su kubbelerine asılmış gibi duran, yavrularını emziren analar, doğurdu doğuracak koskoca gebe balinalar vardı orada. Bu göl dediğim yerde, suların içi tâ derinlere kadar pırıl pırıl görülüyordu. İnsan yavruları meme emerken, gözlerini uslu uslu başka bir yere diker, bakakalırlar, iki ayrı yaşamı aynı anda yaşıyormuşcasına, bir yandan bedenleri beslenirken, bir yandan da ruhları, bir başka dünyanın keyfini sürüyordur sanki. Balina yavruları da, bu bebekler gibi, görmeden bakıyorlardı bize doğru. Dünyaya yeni açılan gözlerinde, bir tutam yosundan farksızdık biz belki de. Yanıbaşlarında yüzen anaları da, hiç yadırgamadan, sanki bize bakıyorlardı. Kimi acayip hallerinden daha bir günlük bile olmadığı anlaşılan, ama gene de altı ayak en ve on dört ayak boydan aşağı kalmayan minnacık bir yavru; ana rahmindeki rahatsız durumdan daha yeni kurtulmuş olduğu halde, oynaşıp

duruyordu. Doğmamış balina, anasının karnında, kafası kuyruğuna doğru eğilmiş, bir tatar yayı gibi, fırlamaya hazır durur. Bu küçücük balinanın ince yan solungaçları ve kuyruk kanatları, dünyamıza yeni gelen bir bebeğin kulakları gibi, buruş buruş ve kırışıktır henüz.

Yana eğilip suya bakan Queequeg, «halat! Halat!» diye bağırdı - Yakalanmış! Yakalanmış! Kim attı bu halatı? Kim vurdu bu balinayı? Bir değil, iki balina; biri büyük, biri küçük!»

«Ne oluyorsun, ahbap?» dedi Starbuck.

Queequeg derinleri gösterdi: «Sen bak burda, sen bak.»

Zıpkınlanan balina, denizin tâ derinlerine daldı mı, peşi sıra yüzlerce kulaç halat çeker. Sonra gene denizin yüzüne doğru çıkınca, gevşeyen halat, halka halka, kıvrım kıvrım yükselir sularda Buna benzer bir şey gördü Starbuck: Bayan deniz canavarını hâlâ yavrusunun göbeğine bağlayan upuzun göbek bağı, halka halka kıvrılıyordu suların içinde. Balina avında sık sık olur bu. Göbek bağının anaya bağlı olan ucu koptuktan sonra, doğuştan gelen bu halat, kenevir halata dolanıp, yavruyu yakalayıverir. Böylece bu büyülü gölde, denizin en gizli sırlarından birkaçı serilmiş oluyordu önümüze. Genç deniz ejderhalarının sevişmelerini seyrettik derinlerde (1).

(1) ispermeçet balinası ve aynı türden deniz canavarları, öteki balıkların tersine, belirli mevsimde değil de, her mevsimde yavrularlar. Aşağı yukarı dokuz ay süren bir gebelikten sonra, bir tek yavru doğururlar; ama Esav ve Yakub gibi, ikiz doğurdukları da görülmüştür. O zaman bu yavrular, makatın iki yanında bulunan iki acayip meme ucundan beslenirler. Ama asıl memeler daha yukardadır. Bir avcının mızrağı, yavrusunu emziren bir balinanın bu değerli uzuvlarını kesti mi, ananın sütüyle kanı denizin rengini değiştirmede yarışa girerler. Balina sütü çok besleyici ve tatlıdır. Bunu tadan insanlar olmuştur. Çilekle de iyi gider. Balinalar, birbirlerine karşı duydukları saygıyla dolup taştıkları zaman, insanlar gibi çiftleşirler.

Böylece dört bir yanlarını saran korkular, kargaşalıklar ortasındaki bu gizemli yaratıklar, rahat rahat ve hiç çekinmeden kendi işlerine bakıyorlardı; belâların arasında, barışın keyiflerine ve eğlencelerine

vermişlerdi kendilerini. Ben de tıpkı böyleyim. Varlığımın kasırgalı Atlantik Okyanusu'nun göbeğinde, ben de sessiz bir rahatlık içindeyim her zaman. Çevremde, tükenmez bir acının kasvetli yıldızları dönüp dururken, içimin tâ derinlerinde, sonsuz bir sevincin tatlı sularında yüzerim ben de.

Biz böyle büyülenip kalmışken, öteki sandalların çılgınca uğraşmalarını görüyorduk arada bir. Onlar hâlâ sürünün kıyılarındaki balinalara, ya «drugg»lı zıpkınlar atıyorlar; ya da rahat rahat çalışabilecekleri ve gereğince kaçabilecekleri birinci halka içindeki deniz canavarlarıyla savaşıyorlardı. Zıpkınların kudurttuğu balinaların, zaman zaman kör bir öfkeyle halkadan halkaya saldırışı korkunçtu ama; sonunda gördüğümüz sahne yanında bu da hiç kaldı. Zıpkınlanan balina ayrıca güçlü ve çevik olunca, koskocaman kuyruğunun kasını keserek ya da sakatlayarak, onu nerdeyse yüzemez hale getirmek âdettir. Bu iş, kısa saplı, keskin bir kürekle yapılır; ve bu kürek, geri çekilebilmek için, bir ipe bağlanır. Sonradan öğrendiğimize göre, kuyruğundan bu kürekle yarımyamalak yaralanan bir balina, zıpkın halatının yarısını da peşinden alıp götürerek, birdenbire sandaldan uzaklaşmıştı. Yarasının korkunç acıları içinde olan bu balina, şimdi dönen halkalar arasında, geçtiği yere korkular saçarak, Saratoga Savaşı'nda atı üstünde tek başına kalıp hiç yılmayan Arnold gibi, dört bir yana saldırıyordu.

Bu yaralı balinanın çektiği acıyı görmek, başlıbaşına korkunç bir şeydi; ama sürüye saldığı dehşetin başka bir nedeni de vardı ki. biz onu uzaktan farkedememiştik ilk önce. Sonra baktık ki, avın beklenmedik cilvelerinden biri olarak, balina, peşinde sürüklediği zıpkın halatına takılmıştı. Bu da yetmiyormuş gibi, kaçarken, bedenine saplı kalan keskin kürek de kuyruğundaki zıpkın halatına iyice dolanmıştı. Böylece acıdan deliye dönen deniz canavarı sağa sola saldırırken, kuyruğuyla suları dövdükçe, keskin küreği çevresine savuruyor, kendi arkadaşlarını yaralıyor ve öldürüyordu.

Bu belâlı silâh, korkudan duraklayan sürüyü sanki harekete geçirdi. İlkin bizim gölün kıyılarındaki balinalar, uzaktan gelen ölü dalgalarla sarsılmış gibi, birbirlerine sokulmaya, itişip kakışmaya başladılar. Sonra tüm göl, yavaş yavaş kabardı, dalgalandı. Suların altındaki gelin odaları, çocuk yuvaları yok oldu. Balinalar gittikçe daralan halkalar içinde yüzerek, hep bir arada merkeze doğru sokuldukça sokuldular. Evet, bu uzun

durgunluk süresi bitiyordu artık. Çok geçmeden, perde perde yükselen boğuk bir uğultu duyduk, ilkbaharda Hudson Nehri’nin çözülen yığın yığın buzları gibi, balina ordusunun tümü, birbirini ite kaka, ortadaki göl dediğimiz yere saldırdı. Hepsi oraya yığılıp bir dağ olacaklardı sanki. Starbuck ile Queequeg hemen yer değiştirdiler; ikinci kaptan sandalın kıçına geçti.

Starbuck, dümeni yakalayarak, boğuk bir sesle, «küreklere! Küreklere!» diye soludu. «Şimdi asılın küreklere, canınızı da dişinize takın. Aman Tanrım, dayanın çocuklar! Hey, Queequeg, it şunu... şuradaki balinayı! Şişle şunu! Vur! Ayağa kalk... ayağa kalk... ayakta dur! Asılın, çocuklar... çekin çocuklar! Aldırmayın sırtlarına... Kaşıyıp geçin şunların sırtlarını!»

Sandal, iki kocaman kara gövdenin arasındaki daracık bir boğazda sıkışıp kalmıştı nerdeyse. Ama umutsuz bir çabayla, bu Çanakkale Boğazı’ndan bir yolunu bulup kurtulmaya çalışıyorduk. Birkaç kez canımızı zor kurtardıktan sonra, eskiden dış halkalardan biri olan sulara kayabildik. Ama şimdi orası da, gelişigüzel ortaya doğru saldıran balinalarla doluydu. Queequeg'in şapkasına kıyarak, bu belâdan ucuz kurtulduk. Queequeg, kaçan balinaları şişlemek için sandalın başında dururken, birdenbire yanıbaşında havaya kalkıp inen iki kocaman kuyruk kanadının rüzgârıyla, şapkasını yitirmişti.

Koca sürünün bu karmakarışık kaynaşması, çok geçmeden düzenli bir devinime dönüştü. Balinalar, birbirlerine iyice sokulup sıkışık bir bütün kurar kurmaz, artan bir hızla kaçmaya koyuldular, Arkalarına düşmek boşuna olurdu artık. Ama sandallar, zıpkınlanıp yolda kalan balinaları toplayabilmek için, sürünün dümen sularında kaldılar gene de. Flask’ın öldürüp püskürtme deliğine flama taktığı balinayı da yedeğe aldık. Her sandalda böyle sırıklara takılı iki üç flama vardır. Bunları, ölü balinaların yüzen gövdelerine saplarlar; hem denizde yerleri kolayca bulunsun, hem de başka bir geminin sandalları gelince, bu balinaların sahipleri belli olsun diye.

Bu serüvenin sonucu, balıkçıların akıllıca bir atasözünü haklı çıkardı: «Balina ne denli çok olursa, o kadar az avlanır.» Zıpkınlanan balinalardan yalnız bir teki yakalandı. Geriye kalanları şimdilik elimizden kurtuldu.

Şimdilik diyorum; çünkü sonradan göreceğimiz gibi, Pequod'dan başka bir gemi topladı ötekileri.

BÖLÜM LXXXVIII OKULLAR VE ÖĞRETMENLER

Bundan önceki bölümde, büyük bir ispermeçet balinası topluluğu ya da sürüsü üstüne bilgi vermiş, bu geniş toplanmaların ne gibi nedenleri olabileceğini de söylemiştik.

Zaman zaman bu büyük topluluklara rastlanmakla beraber her birinde yirmi ile elli balina arasında bulunan küçük sürüler de sık sık görülür. Böylelerine «okul» diyorlar. Genel olarak bunlar iki çeşittir; Birinde hemen hepsi dişidir; ötekinde ise, «boğa» denilen genç ve gürbüz erkek balinalar bulunur.

Dişi balina okullarına kavalyelik yapan, tam gelişmiş, ama yaşlı da olmayan bir erkek balına vardır her zaman. Bir tehlike karşısında bu erkek balina, geride kalıp bayanlarının kaçmasını sağlayarak yiğitliğini gösterir. Aslında bu sayın bay, keyfine düşkün bir Osmanlı'dır. Bir haremin gönül eğlenceleri ve cilveleri arasında, dünya okyanuslarını gezer durur. Bu OsmanlI ile cariyeleri arasında insanın dikkatini çeken büyük bir ayrım vardır: çünkü kendisi, en iri boydan bir deniz ejderhasıdır; bayanlar ise, ne denli gelişmiş de olsalar, orta boylu bir erkek balinanın ancak üçte biri kadardırlar. Gerçekten de bu bayanlar bir hayli ince yapılıdırlar; bellerinin kalınlığı on iki yardayı geçmez bana kalırsa. Bununla beraber yaradılışlarında bir tombullaşma eğilimi olduğu da su götürmez.

Bu haremle başlarındaki efendinin tatlı bir rahavet içinde gelinmeleri, görülecek şeydir doğrusu. Kibar kişiler gibi, boyuna yeni yeni eğlenceler ararlar. Ekvator'a beslenme mevsiminin en civcivli zamanında gelirler. Belki de yazı kuzey denizlerinde geçirmişler, tatsız sıcaklardan, bunaltılardan kurtulmuşlardır böylece. Ekvator gezisinde bir aşağı bir yukarı piyasa ettikten sonra, soğuk mevsimi geçirmek üzere doğu sularına giderler; böylece kışın da tadını çıkarmış olurlar.

Bu yolculukları sırasında, rahat rahat yüzerken, eğer paşa hazretleri bir şeylerden kuşkulanacak olursa, kıymetli haremini korumak için gözünü dört açar. Genç ve biraz fazla şımarık bir deniz ejderhası çıkagelip bayanlardan birine sokulmaya kalkınca, küplere binen paşa, üstüne

saldırıp, kapı dışarı eder onu. Eğer böyle başıboş genç çapkınların, kutsal aile mutluluğunu bozmalarına göz yumulursa, neye varır bunun sonu! Ama paşa hazretleri ne yaparsa yapsın, gene de en yaman Don Juan'ları yatağından uzaklaştıramaz. Çünkü şu körolası deniz, tüm balıkların paylaştıkları yataktır. Karada bayanlar, birbirlerini kıskanan hayranlarının korkunç düellolar yapmalarına nasıl yol açarlarsa; erkek balinalar da zaman zaman ölesiye savaşırlar bu bayan balinalara duydukları aşk yüzünden. Bu düellolarda, uzun alt çenelerini kılıç gibi kullanırlar. Kimi zaman da, çenelerini birbirine kenetleyip, boynuz boynuza cenkleşen geyikler gibi, güçlerini göstermeye çalışırlar. Avlanan erkek balinaların çoğunda bu savaşların derin izleri görülür: Yarılmış kafalar, kırılmış dişler, delik deşik yüzgeçler; arada sırada da yırtılmış, çarpılmış ağızlar.

Aile mutluluğuna göz diken çapkın, paşa hazretlerinin ilk saldırışında sıvışıp kaçtı mı, paşadaki keyfi seyredin o zaman! Henüz uzaklaşmamış olan genç Don Juan’ın gözü önünde, koca gövdesiyle kibarca bayanların arasına sokulup; binlerce cariyesi ortasında Tanrısına candan tapınan Hazreti Süleyman gibi haller takınır. Görünürde başka balina varsa, bu Türk padişahına pek ilişmez avcılar; çünkü bu padişahlar güçlerini öyle cömertçe harcarlar ki, bedenlerinde pek yağ kalmaz. Bunların peydahladıkları oğullara ve kızlara gelince, onlar kendi başlarının çaresine bakarlar; olsa olsa annelerinden yardım görürler. Çoğu azgın ve avare sevdalılar gibi, yatak odalarına düşkün olan paşa hazretleri de, çocuktan pek hoşlanmaz. Çok da gezip tozduğu için, adsız bebeklerini, dünyanın dört bir yanında gurbetlerde bırakıverir. Bununla beraber, bir gün gelir gençliğin ateşi söner; yıllar ve dertler üstüste yığılır; ciddi düşünceler ağır basar; sözün kısası, eğlencelere kanıksayan padişahı bir bezginliktir sarar. İşte o zaman, rahatlık ve erdem sevgisi, kadın kız sevgisinin yerine geçer. Bizim Osmanlı, ömrün pişmanlık ve çilekeşlik çağına girer; dünyadan elini eteğini çekip, haremini dağıtır; erdemli ve asık yüzlü yaşlı bir adama dönüşerek, dua ede ede, delikanlı deniz ejderhalarına sevdanın çılgınlıklarından sakınma öğütleri vere vere, dünya denizlerinde bir aşağı bir yukarı, tek başına dolaşır durur.

Avcılar bu balina haremlerine «okul» dedikleri gibi; haremin paşasına ve efendisine de «okul öğretmeni» adını verirler. Öğretmenliğe pek uymamakla beraber, çok hoş bir yanı var bu işin: öğretmen uzun süre

okulda kaldıktan sonra, diyar diyar gezip, okulda öğrendiklerini değil, tüm bunların ne denli boş şeyler olduğunu yayıyor, dört bir yana: Bu öğretmen sıfatı, başında bulunduğu hareme «okul» denmesinin bir sonucu olsa gerek. Ama kimilerine göre, balina paşasına bu adı ilk veren, Vidocq'un anılarını okumuş olmalıdır. Bu ünlü Fransızın gençliğinde ne biçim bir köy öğretmeni olduğunu; ve öğrencilerinden bazılarına gizli gizli ne çeşit dersler verdiğini görmüş olmalıdır orada.

Öğretmen balinaların yaşlanınca sürdükleri bu yalnız, kimsesiz yaşam, tüm yaşlı güney balinalarında görülür. Hemen her yerde, «yalın balina» (yalnız gezen deniz canavarlarına bu adı verirler) yaşlı bir balinadır. Yosun sakallı, görkemli Daniel Boone gibi, doğadan başka hiçbir varlığın yakınlığına katlanamaz. Issız sularda onun karısı doğa olur. Ne denli çok şey de gizlese, ne denli asık suratlı da olsa, gene de kadınların en iyisidir doğa..

Biraz önce sözünü ettiğimiz ancak genç ve gürbüz erkek balinalardan meydana gelen okul, harem okullarından bambaşkadır. Çünkü dişi balinaların, özelliği çekingenlikken; «kırk varilik boğalar» denilen bu delikanlılar, tüm deniz canavarlarının en kavgacı ve en belâlı sayılanlarıdır. Onlardan bin beteri, zaman zaman rastlanan, o eşi bulunmaz huysuz, kır başlı balinalardır. Bunlar, gut hastalığına tutulmuş asık yüzlü ifritler gibi savaşırlar ihsanla.

Kırk varilik boğalar okulu, harem okullarından daha kalabalıktır. Bir sürü liseli delikanlı gibi, itişir kakışır, şakalaşır, yaramazlık ederler. Dünyanın çevresinde hoplaya zıplaya, öyle çılgınca bir gidişleri vardır ki, aklı başında hiçbir sigortacı, Yale ya da Harvard Üniversitelerinden azgın bir delikanlıyı sigorta etmediği gibi, onları da sigorta etmeyi aklından geçirmez. Ama bu azgınlık çabuk sona erer; biraz olgunlaştılar mı, sürüden ayrılırlar, bir mevki sahibi olmanın, yani bir harem edinmenin yollarını ararlar.

Erkek ve dişi okullar arasında, cinsiyetten gelen daha da belirli bir ayrılık vardır. Kırk varillik bir boğa zıpkınlandı mı, yapayalnız kalır zavallıcık! Arkadaşlarının hepsi çekip giderler. Ama haremden biri vuruldu mu, öteki bayanlar, yaralının çevresinde telâş içinde dönüp dururlar; ara

sıra yaralıya öyle yaklaşırlar ki, sonunda kendileri de avcıların eline düşerler.

BÖLÜM LXXXIX BAŞI BAĞLI BALIKLAR VE BAŞIBOŞ BALIKLAR

Bundan bir önceli bölümde flamalardan ve flama sırıklarından söz etmiştik. Bu vesileyle, balina avcılığının yasaları ve kuralları üstünde durmamız gerekir: çünkü flama, bu avcılığın büyük simgesi ve armasıdır.

Bir çok gemi birlikte sefer edince, bir geminin zıpkınladığı bir balinanın kaçtığı; onu sonradan başka bir geminin adamlarının öldürüp yakaladıkları olur. Buna benzer durumlar yüzünden, beklenmedik birçok karışıklık çıkabilir, örneğin, yorucu ve tehlikeli bir avdan sonra yakalayıp gemiye bağlanan bir balina, şiddetli bir fırtına çıkınca, kopup yok olur; çok uzaklarda, başka bir balina gemisinin eline geçer. O gemi ise, ne canını, ne de halatlarını tehlikeye atmadan, durgun bir havada, balinayı rahat rahat çekip götürür. Demek ki. sözlü ya da yazılı, herkesçe benimsenmiş ve her çeşit duruma uygulanabilecek bir yasa olmasaydı, balıkçılar arasında ikide bir kızılca kıyametler kopardı.

Resmen yapılmış tek balinacılık yasası Hollandalılarınkidir belki de. Bu yasa, 1965 de Hollanda Meclisi'nden çıkmıştır. Hollanda'dan başka hiçbir ulusta yazılı bir balinacılık yasası yoktur ama: Amerikan balıkçılarının, bu konuda kendi hukukçuları ve avukatları vardır. Bunlar öyle bir yöntem kurmuşlardır ki, özlü kısalığı açısından, Justinianus’un tüm yasalarını ve «Başkalarının işine Karışmayı önlemek» amacıyla Çinlilerin meydana getirdikleri derneğin tüm yönetmeliklerini ve kurallarını bile gölgede bırakır. Evet, ama, bu balinacılık yasası, Kraliçe Anne çağından kalma bir meteliğe ya da bir zıpkının sivri ucuna yazılıp, boyunlara aşılabilecek kadar kısadır:

i. Başı bağlı balina, bağlayanın malıdır.

II. Başıboş balina, ilk kimin eline geçerse, onun malıdır.

Gelgelelim bu ustaca kurulmuş yasal düzen, sırf görülmedik kısalığı yüzünden, öyle büyük karışıklıklara yol açıyor ki, yorumlanması için

kocaman bir kitap yazmak gerekir,

Önce, başı bağlı balina ne demektir? ister canlı, ister ölü olsun, bir balık, içinde bir ye da birkaç insan bulunan bir gemiye ya da bir sandala, bu gemide ya da bu sandalda bulunanların denetimi altında olan herhangi bir araçla (örneğin bir direk, bir kürek, dokuz parmaklık bir kablo, bir telgraf teli ya da bir örümcek ağının ipliğiyle) bağlı olursa, bu balık, başı bağlı bir balıktır. Bir flama ya da sahibini belli eden herhangi bir işareti taşıyan bir balık da başı bağlı sayılır. Ama flamayı koyan geminin, balinayı yedeğine - alıp götürme gücü ve İsteğinde olması da gerekmektedir.

Bunlar bilimsel yorumlardır. Gelgelelim balinacıların yorumları zaman zaman sert sözler ve bu sözlerden de daha sert yumruklarla yapılır. Gerçi onuruna ve namusuna ayrıca düşkün balina avcıları arasında, bir başkasının avladığı ya da öldürdüğü bir balinaya sahip çıkmak, çok ağır bir haksızlık, bir ayıp sayılır. Ama çoğu balina avcıları, böylesine ince ve kılı kırka yaran bir dürüstlük göstermezler bu işlerde.

Aşağı yukarı elli yıl önce, başkasının el koyduğu bir malı geri almak için, İngiltere'de pek acayip bir dava açıldı. Davacılara göre, Kuzey denizlerinde çetin bir av sonunda, bir balinayı zıpkınlayabilmişlerdi. Ama canlarını "kurtarabilmek için, yalnız halatlarını değil, sandallarını da bırakıp kaçmışlardı avın sonunda. Dava edilenler (yani başka bir geminin gemicileri), çıkagelip, aynı balinayı vurmuş, öldürmüş, bağlamış ve davacıların gözü önünde ona e! koymuşlardı. Davacılar kafa tutunca, dava edilenlerin kaptanı, davacılara boş vermiş; daha da ileri giderek, onların halatlarına, zıpkınlarına ve sandalına da el koyacağını; çünkü balina yakalandığı sırada, bunların balinaya bağlı olduklarını söylemiş. Şimdi davacılar, balina için tazminatla beraber, halatlarını, zıpkınlarını ve sandallarını geri istiyorlardı.

Bay Erskine, dava edilenlerin avukatıydı; Lord Ellenborough da yargıçtı. Çok zeki olan Erskine savunma sırasında durumu iyice anlatabilmek için, o günlerde görülen bir başka davayı ele aldı: Adamın biri, karısının azgınlığını dizginlemeye boşuna uğraştıktan sonra, onu yaşamın denizlerine bırakıp uzaklaşmak zorunda kalmış. Ama yıllar sonra, pişman olarak, bu kadını yeniden elde etmek için dava açmış. Erskine, bu adama hak vermiyor ve diyor ki: Bu bay, her ne kadar o bayanı ilk olarak

zıpkınlamış ve eskiden sıkıca bağlamışsa da, hatunun azgın ve saldırgan huyuyla başa çıkamayarak, sonunda onu bırakmıştı. Bırakılınca da bu kadın başıboş bir balık olmuştu. Böylece ikinci bir bay çıkagelip de bayanı yeniden zıpkınlayınca, bu bayan önceden her ne kadar zıpkınlanmış da olsa, bu ikinci bayın malı olmuştu artık.

İşte Erskine'e göre, şimdi savunduğu tarafın durumu da buydu: Kadın ve balina davaları birbirini aydınlatmış oluyordu.

Her iki tarafın savunmalarını gerektiği gibi dinledikten sonra, pek bilgin yargıç şu karara vardı: Sandal, davacılara geri verilecekti; çünkü onu sırf canlarını kurtarmak için bırakmışlardı. Dava konusu olan balina, zıpkına ve halatlara gelince; onlar dava edilenlerin malı olacaktı; çünkü balina son yakalanışında başıboş bir balıktı. Balina kaçıp giderken zıpkın ve halatları da kendine malettiğine göre, balinayı sonradan yakalayanların, onları da elde etmesi gerekirdi; çünkü dava edilenler balinayı yakaladıklarına göre, balık kiminse, balığın üstündekiler de onundu.

Sizle ben gibi sıradan adamlar, bu pek bilgili yargıcın kararını belki de beğenmeyeceğiz. Ama bu işin köküne inersek göreceğiz ki, başı bağlı balıklarla başıboş balıklar üstüne biraz önceden sözünü ettiğimiz ve söz konusu dâvada Lord Ellenborough'un uyguladığı bu iki büyük balinacılık yasası, tüm insanlık hukukunun temelidir. Çünkü eski Filistinlilerin tapınağı gibi, Yasaların Tapınağı da, üstündeki karmakarışık ve süslü oymalara karşın, ancak bu iki destekle ayakta durur.

Bir mal elinize nasıl geçerse geçsin, bu mala sahip olanın ona yarı yarıya hak kazandığı herkesçe bilinen bir şey değil midir? Üstelik çoğu zaman, bir mala el koyan, o mal üstüne yüzde yüz hak sahibi sayılır. Toprakla birlikte alınıp satılan Rus köylüleri ve cumhuriyet çağında köleler, bedenleri ve ruhlarıyla, başı bağlı birer balık değil de nedir? Onlara el koyanlar yüzde yüz hak sahibi saymıyorlar mı kendilerini? Açgözlü bir köy ağası için, bir dulun cebinde kalan son metelik, başı bağlı bir balık değil de nedir? Şurada, suçu açığa vurulmayan kötü adamın, flama yerine kapısında bir plaka taşıyan mermerden yapılmış gösterişli evi, başı bağlı bir balık değil de nedir? İflas eden Bay Hapıyutmuş'un karısı ve çocukları açlıktan ölmesinler diye, komisyoncu Morduhay bu zavallıya borç vermiştir; bu borca karşılık aldığı insafsız faiz, başı bağlı bir balık değil de

nedir? Yüzbinlerce beli bükük işçiyi, nasıl olsa kıt kanaat doyuran ekmekle peynirden yoksun ederek, Başpiskopos Ruhkurtaran'ın onlardan zorla kopardığı yüzbin İngiliz lirası tutarındaki gelir, başı bağlı bir balık değil de nedir? (Üstelik bu işçilerin hepsinin, Ruhkurtaran'ın yardımı olmaksızın doğru cennete gidecekleri de su götürmez.) Ahmakzade Dükü'ne atalarından kalan kasabalar ve köyler, birer başı bağlı balık değil de nedir? Belâlı İngiliz zıpkıncısı John Bull için, zavallı

İrlanda, başı bağlı bir balık değil de nedir? O pek dindar mızrakçıbaşı Amerikalı Jonathan Kardeş için, Teksas, başı bağlı bir balık değil de nedir? Ve bütün bu durumlarda bir mala el koyanlar, o mal üstüne yüzde yüz hak sahibi saymıyorlar mı kendilerini?

Başı bağlı balıklarla ilgili kuralın, bir hayli geniş bir alanda uygulandığını görüyoruz. Ama başıboş balık kuralı, bundan da daha geniş bir alanda uygulanıyor; tüm uluslar, tüm dünya uyguluyor bu kuralı.

1942 yılında Amerika başıboş bir balık değil miydi? Colombus, kral ve kraliçesi hesabına, bu balinanın püskürtme deliğine flama yerine İspanyol bayrağını dikmedi mi? Peki, Rus Çarı için Polonya neydi? Türkler için Yunanistan neydi? İngiltere için Hindistan neydi? Amerika Birleşik Devletleri için, eninde sonunda Meksika ne olacak? Başıboş birer balık bunların hepsi.

İnsan hakları da, özgürlük de, başıboş birer balık değil de nedir? Tüm insanların kafaları da düşünceleri de, başıboş birer balık değil de nedir? Bunlara dinsel bir inançla bağlanmak ilkesi, başıboş bir balık değil de nedir? Sağdan soldan söz aşıran gösteriş meraklısı kelime cambazları için, fikir adamlarının düşünceleri, birer başı, boş balık değil de nedir? Ve sen ey okuyucu, hem başı bağlı hem de başıboş bir balık değilsin de nesin?

BÖLÜM XC BAŞLAR VE KUYRUKLAR

İngiliz yasa kitaplarındaki bu Latince söze göre, herhangi birinin memleketin kıyılarında yakaladığı balinaların başı, Büyük Fahri Zıpkıncı sayılan kralındır; kuyruk ise saygıyla kraliçeye sunulur. Balina bakımından bu bölme, bir elmanın aşağı yukarı ikiye bölünmesi demektir, iki bölüm arasında hiçbir şey kalmaz, işte bu yasa biraz değişmiş olarak, İngiltere'de bugün bile yürürlükte olduğu için; ve başı bağlı balıklarla başıboş balıkları ele alan genel yasayla birçok açılardan garip bir aykırılık yarattığı için: İngiliz demiryollarının, kral ve ailesinin emrine verilen özel bir vagonun masraflarını bir saygı borcu olarak ödediği gibi, biz de buna başlıbaşına bir bölüm ayıracağız. Son iki yıl içinde geçen bir olay, yukarda sözü geçen yasanın hâlâ yürürlükte olduğunu garip bir biçimde ortaya koyuyor; önce onu anlatacağım size:

Ya Doverden, ya Sandwich'den, ya da İngiltere'nin güney - doğusundaki Cinque Ports denilen küçük limanların herhangi birinden gelen namuslu birkaç denizci, çetin bir avdan sonra, kıyıdan çok uzaklarda gördükleri güzelim bir balinayı öldürüp güç belâ karaya çekmişler. Oysa bu bölge, Bekçi Lord denilen bir çeşit polis ya da muhtarın yönetimi altındaymış. Bu adamı doğrudan doğruya Kral atadığı için, o bölgede kralın tüm gelirlerini o topluyormuş. Kimi yazarlara göre, bu çeşit görevler, hiçbir iş görmeden para kazanmanın bir yoludur Ama gerçekte öyle değil: Bu bekçi Lord, sadece cebine indirdiği için kendisinin sayılan bu paraları ele geçirmek uğruna bir hayli uğraşırmış zaman zaman.

Güneşten yanmış, yalınayak, sıska bacak, pantolonları dizlerine kadar kıvrılmış bu zavallı denizciler, o koskoca balığı binbir zahmetle karaya çektikten sonra; balığın değerli yağından ve kemiğinden en azından 150 İngiliz lirası çıkaracaklarını umuyorlar; paylarına düşeni alıp karılarıyla güzel çaylar, dostlarıyla nefis biralar içmeyi kuruyorlarmış. Ama tam o sırada bir adam çıkagelmiş; pek bilgili, pek saygıdeğer, pek hayırsever bir adammış bu. Kolunun altında Blackstone'un kitabı varmış. Kitabı balinanın kafası üstüne koyduğu gibi, şunları söylemiş:

«Çekin elinizi! Bu balık, baylar, başı bağlı bir balıktır Bekçi Lord adına el koyuyorum bu balığa!»

Bunun üzerine zavallı denizciler, İngilizlere özgü saygılı bir şaşkınlıkla, ne söyleyeceklerini bilememişler; dertli dertli, bir balinaya, bir de yabancıya bakarak, hart hart başlarını kaşımaya başlamışlar. Gelgelelim, bu davranışları bir işe yaramamış. Blackstoneun kitabını taşıyan bilgili bayın taş yüreğini hiç de yumuşatmamış .Başını kaşıya kaşıya sonunda bir düşünce bulabilen bir denizci, konuşmak yiğitliğini gösterebilmiş:

«Bir şey sorabilir miyim, sayın bay; bu Bekçi Lord kimdir?»

«Düka.»

«Ama bu balığın avlanmasıyla Dukanın bir ilişiği yok ki?»

«Bu balık onundur.»

«Biz bunu avlamak için bunca eziyet çektik, canımızı tehlikeye attık, bir hayli de masraf ettik. Tüm kazanca, Düka mı konacak şimdi? Zahmetlerimize karşılık, biz avucumuzdaki nasırlarla mı kalacağız kala kala?»

«Bu balık onundur.»

«Düka o kadar yoksul mu ki, geçinebilmek için böylesine olmayacak çarelere başvuruyor?»

«Bu balık onundur.»

«Ben bu balinadan alacağım payla, yatalak yaşlı anama yardım etmeyi düşünüyordum.»

«Bu balık onundur.»

«Balinanın bir çeyreğiyle ya da yarısıyla yetinemez mi Düka?»

«Bu balık onundur.»

Uzun sözün kısası, balinaya e! konuluyor; balina satılıyor ve parası Düka Wellington hazretlerine sunuluyor. Bu durumun özel yanları göz önünde tutularak, o bahtsız deniz adamlarına biraz daha insaflı davranılabileceğini uman dürüst bir papaz, Düka hazretlerine saygılı bir dilekçe yolluyor. Düka hazretleri karşılık olarak (bu mektupların her ikisi de yayınlanmıştır) kısaca şunu söylüyor: «Durum önceden düşünülmüş, para

alınmıştır. Papaz efendi bir daha bu işlere burnunu sokmazsa. Düka hazretleri kendilerine minnettar kalacaktır.» Görüyor musunuz, üç krallığın bütün köşe bucağına pusu kurmuş olan o yaşlı kahraman, dilencilere verilen sadakaları nasıl zorla ellerinden alıyor?

Bu durumda Dükanın, balina üstündeki sözde hakkını, kral adına aldığı besbelliydi. Ta başında, kral bu hakkı nereden almış? Bunun üzerinde durmamız gerekiyor. Yasayı biraz önce söylemiştik. Ama Plowdon, bu yasanın gerekçesini de veriyor. Ona göre, yakalanan balina sırf «üstün bir yaratık» olduğu için kral ile kraliçenin malıdır. En aklı başında yorumcular bile, bu gerekçeyi yeter bulmuşlardır.

Ama neden krala baş veriliyor da, kraliçeye kuyruk? Haydi, hukukçular, buna da bir gerekçe uydurun!

William Prynne adlı eski bir hukukçu, «kraliçenin altını» yani kraliçenin cep harçlığı üstüne yazdığı bir incelemede şöyle diyor: «Kuyruğun kraliçeye ait olması, elbise dolabındaki giyeceklerine balina kemiği sağlamak içindir.» Bunun yazıldığı sıralarda, Greenland ya da kuzey balinasının esnek kara kemikleri, kadın korselerinde çok kullanılırdı. Evet ama, bu kemik, kuyrukta değil, kafada bulunur. Prynne gibi aklı başında bir avukata hiç yakışmayan bir yanlış bu. Üstelik kraliçe, bir deniz kızı mı ki, ona bir kuyruk sunuluyor böyle? Burada gizli bir anlam olsa gerek.

İngiliz hukukçularına göre, krallığın şanına uygun diyebileceğimiz iki balık vardır; Balina ve mersin. Bu balıkların her ikisi de belirli sınırlar içinde kralın malıdır ve kral gelirinin sözde yüzde onuncu bölümünü sağlar. Başka bir yazarın bu konu üstünde bir şeyler söyleyip söylemediğini bilmiyorum; ama bana kalırsa, mantıklı düşünecek olursak, mersin balığının da balina gibi bölünmesi gerekir. O zaman krala, mersin balığının son derece kalın ve esnek olan başı verilmelidir. Bu işte simgesel bir anlam ararsak, kralın başıyla mersin balığının başı arasında pek eğlenceli bir benzerlik bulunabileceği aklımıza gelebilir. Bu da gösteriyor ki, her şeyin, yasaların bile, bir nedeni vardır.

BÖLÜM XCI PEQUOD İLE GÜL TOMURCUĞU KARŞILAŞIYOR

Anlattığım son serüvenden bir iki hafta sonra, bir öğle üstü, uykulu, puslu sularda ağır ağır yol alırken, Pequod’un güvertesindeki burunlar, direklerdeki üç çift gözden daha uyanık, daha keskin çıktı: Hiç de hoş denemeyecek özel bir koku yayılmıştı denizin üstüne.

«Bahse girerim,» dedi Stubb, «geçen gün gıdıkladığımız balinalardan birkaçı yatıyor buralarda. Bugün yarın karnı havaya dikeceklerini biliyordum nasıl olsa.»

O sırada, önümüzdeki sisler dağılıverince, az uzakta bir gemi gözüktü. Yelkenlerini mayna etmiş olmasından, bordasına bir balina bağladığı anlaşılıyordu. Ona doğru kayarken, gizin cundasında Fransız bayrağını seçtik. Çevresinde fır fır dönen, uçuşan, sulara süzülen yığın yığın deniz akbabası bulunduğunu için, yabancı geminin bordasındaki balinanın, gemicilerin «yitik» dedikleri cinsten, yani kendi kendine ölerek denizde sahipsiz yüzüp duran bir balina olduğunu anladık. O koca gövdeden ne iğrenç bir koku çıkabileceğini düşünün! Bir veba salgınına uğrayıp da ölülerini gömmeye vakit bulamayan bir Asur kenti bundan kötü kokamazdı. Kimine göre, öyle dayanılmaz bir kokudur ki bu, insan ne denli açgözlü olursa olsun, kolay kolay bordasına bağlayamaz böyle bir balinayı. Ama gene de yapmaya kalkanlar çıkar bu işi. Oysa bundan elde edecekleri yağ, gül yağı olmadıktan bcşka, kalitece de çok düşüktür üstelik.

Gittikçe azalan rüzgârla Fransız gemisine sokulunca, birincisinden daha da kokulu bir başka deniz canavarını arkasında sürüklediğini gördük. Ne olduğu belirsiz bir balinaydı bu. Sanki korkunç bir hazımsızlık ya da karın ağrıları içinde kıvranıp kurumuş, ölü gövdesinde yağın damlası bile kalmamıştı. Bununla beraber, sırası gelince göreceğiz ki, hiçbir görmüş geçirmiş balina avcısı, genel olarak kokmuş balinalardan ne denli tiksinirse tiksinsin, böyle bir canavara boş verip geçmez.

Pequod yabancı gemiye iyice yaklaşınca, Stubb, balinalardan birinin kuyruğuna sarılı ipler arasında kendi fırlattığı küreğin kısa sapını tanıdığına

yeminler etti.

Pequod'un puruvasından, «ulan, şu herife bak!» diye bağırdı alaylı alaylı. «Adam değil, düpedüz çakal vallahi! Şu Fransız kurbağaları nereden bilsinler balina avlamasını! Köpüklü dalga gördüler mi, sanda! indirirler denize ispermeçet balinası püskürtüyor diye. Evet ya! Bazan da limandan ayrılırken, ambarlarını sandık sandık donyağından yapılmış mumla ve kasalar dolusu mum fitili kesmek için makasla tıkabasa doldururlar; çünkü bilirler ki, bulacakları ispermeçet, kaptanın lambasını yakmaya bile yetmeyecek, öyle ya! Bilmeyen var mı bunu? İşte buyurun size bizim artıklarla, yani şu bizim zıpkınladığımız güney balinasıyla geçinen bir Fransız kurbağası! Bu da yetmiyormuş gibi, bir kıymetli leş daha bulmuş, kemiklerini yalamak için! Zavallıcık! Hey çocuklar, bit şapka getirin de. yağ doldurup verelim şuna sadaka diye. Bu zıpkınlanmış balinadan çıkaracağı yağ, bir hapishaneyi bile aydınlatamaz; hattâ ölüm mahkumunun hücresine bile ışık veremez, ötekine gelince, vallahi şu bizim üç direği kesip de eritsek, bu kemik yığınından daha çok yağ çıkar içlerindeki.. Ama dur hele, şimdi aklıma geldi.. Belki yağdan daha değerli bir şey vardır: Evet, amber olabilir bunda. Bizim moruk düşündü mü dersiniz bunu? Bu işi bir denemek gerek. Evet, ben bu işi ele alacağım.»

Stubb bunları söyledikten sonra kaptan güvertesine doğru yürüdü.

O sırada rüzgâr iyice kesilmiş, deniz dümdüz olmuştu. Pequod, ister istemez, kokunun içine saplanıp kalmıştı sanki. Yeniden rüzgâr çıkmadıkça da, kurtulma umudu yoktu. Kamarasından çıkan Stubb, sandalının gemicilerini topladı; yabancı gemiye yollandı Puruvasının altından geçerken, fanteziden hoşlanan Fransız beğenisine uygun olarak, baş bodoslamasının, eğilmiş kocaman bir dal biçiminde oyulduğunu ve yeşile boyandığını gördü. Bu dalın dikenleri de, üstüne yer yer kakılan bakır çivilerdi. Dalın ucunda, özene bezene oyulmuş, kıpkırmızı bir tomurcuk vardı. Yaldızlı iri harflerle bir de yazı: «Bouton de Rose,» yani Gül Tomurcuğu. Bu misk kokulu geminin romantik adı buydu işte.

Stubb, «bouton» sözcüğünü anlamadı ama, «rose»dan ve kırmızı tomurcuktan çıkardı bu adın hangi anlama geldiğini.

Eliyle burnunu tıkayarak, «tahtadan bir gül tomurcuğu ha?» dedi. «Pek uygun doğrusu.. Aman Tanrım, ne güzel de kokuyor!»

Stubb güvertedekilerle yüzyüze gelebilmek için, geminin puruvasından sancak yanına kürek çekmek; orada, kokulu balinaya iyice sokulup konuşmak zorunda kalmıştı.

Eliyle hep burnunu tıkayarak, yukarıya doğru seslendi:

«Hey Gül Tomurcuğu!.. Aranızda İngilizce konuşan bir gül tomurcuğu var mı?»

«Var,» dedi küpeşteye yakın duran biri.

Guernsey'li olan bu adam ikinci kaptanmış meğer.

«Söyle öyleyse, gül tomurcuğum: Beyaz Balina'ya rastladınız mı bir yerlerde?»

«Hangi balinaya?»

«Beyaz Balina’ya. Bir ispermeçeti balinası.. Moby Dick.. Gördünüz mü onu?»

«Adını bile duymadım böyle bir balinanın.. Cachalot Blanc! Beyaz balina, ha? Hayır.»

«Peki öyleyse. Şimdilik hoşça kal. Bir dakika sonra geleceğim gene.»

Hemen Pequod'a döndü ve Ahab'ın, kaptan güvertesinden eğilmiş, haber beklediğini görünce, ellerini ağzına boru gibi tutup bağırdı:

«Hayırl Kaptan, hayır!»

Ahab çekti gitti; Stubb da Fransız gemisine geri döndü.

Guernsey’li İkinci kaptan, o sırada burnuna bir şeyler geçirmiş, bir kesme küreğiyle balinanın üstünde çalışıyordu.

«Ne o?» diye sordu Stubb, «burnuna ne oldu? Kırıldı mı?»

Yaptığı işten hiç hoşlanmadığı besbelli olan Guernsey’li, «keşke burnum kırılsaydı, hiç burnum olmasaydı keşke,» dedi. «Ama sen ne diye tutuyorsun burnunu?»

«Ben mi? Şey.. Burnum takmadır da, düşmesin diye tutuyorum. Hava ne güzel değil mi? insan soluk aldıkça, bir bahçede sanıyor kendini, değil mi Hey, gül tomurcuğu, bize bir demet çiçek atsana oradan!»

Guernsey'ii adam birden öfkeye kapılarak, «siz burada ne halt ediyorsunuz?» diye gürledi.

«Yoo, biraz soğukkanlı olun, bakalım! Soğuk! Soğuk dedim de aklıma geldi: Bu balinaları ne diye buza koymuyorsunuz üstünde çalışırken? Şaka bir yana, gül tomurcuğum, böyle bir balinadan yağ çıkarmaya kalkmak çılgınlık değil mi? Öteki iskelete gelince, hiç iş yok o leşte.»

«Bunu ben de biliyorum ama, kaptan inanmak istemiyor. Adamın ilk seferi. Bundan önce kolonya yaparmış kendisi. Güverteye bir çıksanıza; bana inanmaz da, size inanır belki. Ben de bu pis leşten kurtulurum böylece.»

»Benim güler yüzlü, tatlı sözlü dostum, senden hiçbir iyiliği esirgemem,» dedi Stubb.

Bunu der demez de, güverteye fırladı. Orada garip bir sahneyle karşılaştı. Başlarına ponponlu kırmızı yünden takkeler geçirmiş olan gemiciler, balinaları çekmek için ağır palangaları hazırlıyordu. Ama çok konuşup az çalışıyorlar, hiç de keyifli görünmüyorlardı. Hepsinin burnu, flok bumbaları gibi ileri fırlamıştı sanki. Kimileri, arada bir işlerini bırakıp, direklerin tepesine hava almaya çıkıyorlardı. Kimileri de vebaya tutulacaklarından korkarak, üstüpü parçalarını katrana batırıp burunlarına tutuyorlardı ara sıra. Daha çabuk içebilmek için pipolarının sapını kırıp kısaltarak, boğazlarına ve burunlarına boyuna tütün dumanı doldurmaya çalışanlar da vardı.

Stubb, geminin kıç güvertesindeki kamaradan gelen bağrışmalar, küfürler duydu. O yana bakınca, yarı açık duran kapının arkasında öfkeli bir yüz gördü. Geminin mutsuz hekimiydi bu adam. Şu sırada yapılan işten vazgeçilmesi için boş yere karşı koyduktan sonra, vebadan korunmak amacıyla, kaptan kamarasına, kendi deyimiyle kaptan «Cabinet»sine sığınmıştı; zaman zaman kendi kendini tutamayıp, öfkeyle avaz avaz bağırıyor ya da yalvarıyordu oradan.

Bu durumu gören Stubb, tasarladığı işin iyi gideceğini düşündü. Guernsey’liye dönerek, onunla biraz çene çaldı. Bu arada yabancı ikinci kaptan, kaptanı hiç sevmediğini, onu kendini beğenmiş bir cahil saydığını ve onun yüzünden bu yararsız pis işe giriştiklerini söyledi. Stubb, ustaca sorularla, Guernsey'linin amber konusunda hiçbir fikri olmadığını anladı.

Bu yüzden amber lâfı etmedi; ama başka konularda Fransızla gayet rahat, senli benli konuştu. Böylece ikisi birleşip hemen bir kumpas kurdular: Kaptanı hem atlatacaklar, hem de onunla alay edeceklerdi; kaptan ise, onların kötü niyetinin hiç farkına varmayacaktı. Kurdukları bu küçük plana göre, Guernsey’li, sözde tercüman olarak, Stubb’ın sözlerini Fransızcaya çeviriyormuş gibi, kaptana canının istediğini anlatacak. Stubb da o sırada aklına esen saçmasapan sözler söyleyecekti.

Derken kurbanlık kaptan, kamarasından çıktı. Ufak tefek, esmer bir adamdı. Koskocaman bıyıklarına ve upuzun favorilerine karşın, denizcilere pek yakışmayan bir narinliği vardı. Kırmızı kadifeden bir ceket giymişti; cebindeki saatin kösteği vardı. Guernsey’li, Stubb’ı kibarca tanıttı; büyük bir gösterişle sözde tercümanlık görevine başladı.

«Önce ona ne söyleyim?» diye sordu Stubb'a.

Stubb, kadife cekete, saate ve köstеğe bakarak, «ben bu işten pek anlamam ama,» dedi, «bu adamın bence bir bebeğe benzediğini söyleyerek lafa başla istersen.»

Guernsey’li, kaptana dönerek Fransızca şöyle dedi:

«Bu bay diyor ki, daha dün bir gemiye rastlamışlar. Bu geminin kaptanı, ikinci kaptanı ve altı gemicisi, peşlerinde sürükledikleri kokmuş bir balinadan aldıkları bir hastalık yüzünden ölmüşler.»

Bunu duyunca ürperen kaptan, bu konu üstüne daha fazla bir şeyler öğrenmeye can atıyordu.

«Şimdi ne diyeceğiz?» dedi Guernsey'li Stubb'a.

«Eh, madem böylesine rahat yutuyor, de ki: Kendisine iyice baktım; bana kalırsa, bu balina gemisine bir St. Jago maymunu ondan çok daha iyi kaptanlık eder. Hattâ kendisini düpedüz bir maymun saydığımı söyle.»

«Yemin ediyor ki, Monsieur, öteki kurumuş balina, bu kokmuş balinadan daha da çok zehir saçar çevreye. Kısacası, canlarımızı kurtarmak istiyorsak, bu balıkları bırakıp gitmeliymişiz.»

Kaptan hemen geminin baş tarafına koştu: gürleyen bir sesle, gemiciye, kesme işinde kullanılan palangaları asmamalarını, balinaları gemiye bağlayan halatlarla zincirleri hemen çözmelerini emretti.

Kaptan geri dönünce, «şimdi ne diyelim?» dedi Guernsey’li.

«Ha, şimdi mi? Dur bakalım.. Eh, şimdi diyebilirsin ki, kazığı attım ona.»

Sonra Stubb, kendi kendine, «onunla birlikte, belki bir başkasına da attım kazığı,» diye düşündü.

«Diyor ki, Monsieur, bize bir iyilik ettiğine çok seviniyormuş.»

Bunun üzerine kaptan, ikinci kaptanla birlikte Stubb'a gönül borcu duyduğunu söyledi; onunla birlikte kamarasında bir şişe bordo şarabı içmeyi önerdi.

«Sizinle birlikte bir kadeh şarap içmek istiyor,» dedi tercüman.

«Kendisine candan teşekkürlerimi bildir. Ama kazık attığım bir adamla şarap içmek ilkelerime aykırıdır. Hemen gitmek zorundaymış de.»

«Diyor ki, Monsieur, içki içmek ilkelerine aykırıymış. Ama siz sağ kalıp bol bol şarap içmek istiyorsanız, hemen dört sandalınızı denize indirerek, gemiyi yedeğe alıp bu balinalardan uzaklaştırmaksınız; çünkü bu durgun havada, balinalar kendiliğinden akıp gidemezmiş kolay kolay.»

Stubb hemen sandalına atladı ve Guernsey'liye seslenip, onlara yardım etmek istediğini, sandalındaki yedek halatıyla balinaların en hafifini gemiden uzaklaştırmak için elinden geleni yapacağını söyledi. Fransızlar gemilerini sandallarıyla bir yana çekedursun; hayırsever Stubb da, mahsus alabildiğine uzun tuttuğu yedek halatıyla, göz koyduğu balinayı öteki yana çekmeye başladı.

O sırada rüzgâr çıktı. Stubb balina leşini bırakır gibi yaptı. Fransızlar, sandallarını güverteye çekip uzaklaşırlarken, Pequod Gül Tomurcuğu ile Stubb'ın balinası arasına süzüldü. Stubb çabucak balina leşine doğru kürek çekti. Ne yapmak istediğini Pequod'dakilere anlattıktan sonra, kalleşçe kurnazlığının kazancına konmaya hazırlandı hemen. Keskin küreğini yakaladığı gibi, balinanın yan yüzgecinin biraz gerisinde bir delik açtı. Denizin ortasında bir kazı yapıyordu sanki. Sonunda kürek, hayvanın kurumuş kaburga kemiğine çarpınca, bereketli İngiliz toprağına gömülü eski Roma çinileri ve çanak çömleği bulmuş gibi oldu. Stubb'ın sandalındaki gemiciler müthiş bir heyecan içindeydi; kaptana canla başla yardım ediyor, altın arayıcılarının merakı içinde bekliyorlardı.

Tüm bunlar olup biterken çevrelerinde bir sürü kuş, çığlık çığlığa denize dalıp çıkıyor, birbirlerine giriyorlardı. Stubb umudunu kesmek üzereyken, gittikçe artan iğrenç kokudan da iyice yılmışken: birdenbire bu pisliğin içinden, kötü kokular arasından, hafif ve güzel başka bir koku, tertemiz sıyrılıverdi; bir ırmağın başka bir ırmakla buluşup, onunla hiç karışmadan bir süre akması gibi.

Stubb, kazının tâ derinlerinden bir şeye vurarak, «buldum, buldum! diye bağırdı sevinçle. «Bir kese dolusu! Bir kese dolusu altın!»

Küreği bırakıp, ellerini leşe daldırdı, iki avuç acayip bir şey çıkardı oradan. Tam kıvamında, kahverengi, kokulu Windsor sabununa; ya da olgun, lezzetli, güzel kokulu eski bir peynire benzeyen bir şey.. Baş parmağınızın tırnağıyla kolayca üstünü çizebilirdiniz bu nesnenin. Rengi de, sarı ile kül rengi arasındaydı, işte sevgili dostlarım, amber dedikleri budur. Hangi eczacıyla götürseniz, bir dirhemi bir altın eder. Altı avuç kadar çıkarıldı balina leşinden. Bir o kadarı da. ister istemez denizde kaybolup gitti. Belki biraz daha fazla çıkarabilirlerdi ama; sabırsızlanan Ahab, bağıra çağıra, Stubb'ın hemen gemiye dönmesini, dönmezse Pequod'un onları bırakıp gideceğini söyledi.

BÖLÜM XCII AMBER

Şu amber dediğimiz çok garip bir nesnedir, öyle de önemli bir ticaret malıdır ki, 1791'de Nantucket'li Coffin adında bir kaptan, İngiliz Avam Kamarası'nda amber üstüne sorguya çekilmiştir. Neden derseniz, o günlerde, hattâ son zamanlara değin bilginler, «amber» yani kehribarın) ne olduğunu tam bilmedikleri gibi, «ambregris»in (yani amberin) de ne olduğunu doğru dürüst bilmiyorlardı. «Ambregris» sözcüğü Fransızca «kül rengi kehribar» anlamına gelir; oysa kehribar ile amber apayrı nesnelerdir. Kehribar zaman zaman deniz kıyılarında bulunmakla beraber, denizlerden çok uzakta, toprağın içinde de bulunur; ambere ise, ancak denizlerde rastlanır. Üstelik kehribar, katı, saydam, kolay kırılan, kokusuz bir maddedir. Ağızlıklarda ve incik boncukta kullanılır. Amber ise, yumuşaktır, balmumuna benzer, öylesine baharlı ve güzel kokuludur ki, parfüm üretmekte, emilen haplarda, kıymetli mumlarda, saç pudralarında ve yüz kremlerinde kullanılır. Türkler, amberi yemeklere katar ve Kâbe'ye götürürler: Hıristiyanların Roma'daki San Petro kilisesine buhur götürdükleri gibi. Kimi tüccarlar, kırmızı şaraba bir parçacık amber koyarlar, güzel koksun diye.

Kibar baylarla bayanların, hasta bir balinanın leş kokulu barsaklarından çıkan bir nesneye böylesine düşkün olacakları kimin aklına gelirdi! Gelmez ama, öyle işte! Kimine göre amber, balinadaki sindirim bozukluğunun bir nedeni; kimine göre de, bir sonucudur. Böyle bir sindirim bozukluğunun nasıl önüne geçilir? Olsa olsa, balinaya üç dört sandal dolusu müshil hapı yutturulur; sonra da, kayaları dinamitleyen köylüler gibi, canını kurtarmak için uzaklara kaçılır.

Bir şey söylemeyi unuttum: Bu amberin içinde, sert, yuvarlak, kemiğe benzeyen bir şeyler bulundu. Stubb önce bunları, bir gemicinin pantolon düğmeleri sandı. Ama sonradan anlaşıldı ki, bunlar, bir mürekkep balığının amber içinde bir çeşit mumyalaşan, küçük kemiklerinden başka bir şey değildi.

Bu tertemiz, bu güzel kokulu amberin, böylesine bir pisliğin içinde bulunmasına ne demeli? Bir anlamı yok mudur bunun? Paulus, Korintos'lulara temiz ahlâk ile bozuk ahlâk üstüne ne demişti? İnsanlar

ayıplar içinde ekilip, şanlar içinde biçilir dememiş miydi? Paracelsus de, en iyi misk'in, en kötü bir şeyden çıktığını söylemez mi? Garip bir şey daha var: Unutmamalı ki, kolonya yapılırken ilk çıkan koku, kötü kokuların en kötüsüdür.

Bu bölümü bu sözlerle bitirmek isterdim; ama balinacılara ikide bir yüklenen bir suçun yersizliğini belirtmeden geçemeyeceğim. Balina avına kötü bir gözle bakanlar, Fransız kaptanın iki balinası üstüne söylediklerimizin (doğrudan doğruya olmasa bile), bu avın kötülüğünü az çok kanıtladığını sanırlar. Bu kitabın başka bir yerinde, balina avına baştan aşağı pis, murdar bir iş demenin asılsız bir kara çalma olduğunu göstermiştik. Ama yanlış olduğu kanıtlanması gereken bir şey daha var: Sözde tüm balinalar pis kokarmış. Bu iğrenç kara çalma da nereden çıkıyor?

Bana kalırsa, iki yüzyıl önce, Greenland'lı balina gemilerinin Londra'ya gelmesiyle başlıyor bu. Çünkü Greenland'lı balinacılar, ne o zaman ne de şimdi, güney balinası avlayan gemiler gibi, ambarlarında getirdikleri yağları, denizdeyken kaynatıp eritmezler. Greenland'lılar, balinanın taze yağını küçük küçük parçalara bölüp, kocaman fıçılara yerleştirerek yurtlarına böyle götürürler. O buzlu denizlerde av mevsiminin kısalığı ve birden kopan sert fırtınalar yüzünden başka türlü yapmalarının yolu yoktur. Limanda ambar açılıp da, bu balina mezarlıkları Greenland dokları üstüne dökülünce, öyle bir koku çıkar ki, bir doğumevinin temelini atmak için kazılan eski bir kent mezarlığında sanırsınız kendinizi.

Bu kuru iftirayla ilgili başka bir şey de, vaktiyle Greenland kıyılarında Schmerenburgh ya da Smeerenberg adında bir küçük Hollanda köyünün bulunuşudur. Bilgin Fogo Von Slâck, kokular üzerine yazdığı önemli bir kitapta, bu köyden Smeerenberg diye sözeder. Adından da anlaşılacağı gibi («smeer», yağ; «berg» de yığın anlamına gelir), bu köy, Hollanda balina filosunun getirdiği yağların yurda götürülmeden önce kaynatılıp eritildiği yerdir. Burada bir sürü fırınlar, yağ kazanları, yağ ambarları vardır. Kaynatma işi başlayınca da, bir köye yayılan koku pek tatlı olmasa gerek. Ama Güney denizlerindeki balina gemilerinde durum bambaşkadır. Sırasında dört yıl sefer eden, ambarını tepesine değin yağla dolduran bir gemide, kaynatma işi olsa olsa elli gün sürer; fıçılara doldurulan yağın da

nerdeyse hiç kokusu yoktur. İşin doğrusu şu: ister ölü olsunlar, ister diri, onlara doğru dürüst davranılırsa, hiç de, pis kokulu yaratıklar değildir balinalar. Ortaçağda, kalabalık içinde bir Yahudi, sözde kokusundan anlaşılırmış; bir balina avcısı için bunu hiç de söyleyemeyiz. Üstelik balina, çok sağlıklı olduğu, bol bol spor yaptığı ve hep açık havada değilse bile açık denizlerde gezip tozduğu için, temiz kokar. Ben şunu ileri sürebilirim ki, güney balinası, kuyruğunu suların yüzünde salladığı zaman çevreye yayılan koku, ılık bir salonda, misk sürünmüş bir kadının, hışır hışır ipek giysisinden savrulan kokudan farksızdır, ispermeçet balinasının büyüklüğünü hesaba katarsak, kokusunu neye benzetebilirim acaba? Olsa olsa, bir Hint kentinden, büyük İskender'i karşılamak için yola çıkan, dişlerine elmaslar, tüm bedenine güzel kokular sürülen ünlü file belki..

BÖLÜM XCIII DENİZDE YİTİK

Fransız gemisiyle karşılaşmamızdan birkaç gün sonra, Pequod’un en önemsiz gemicisinin başına gelen kaza bir hayli anlamlıydı. Pek acı bir şeydi bu. Zaman zaman çılgınca sevinçlere kapılan kara bahtlı gemimiz, bu olay yüzünden, kendi başına gelecek belâları sezinler gibi oldu.

Bir balina gemisinde av başlayınca, herkes sandallara binmez. Sandallar balinayı avlarken, gemi-bekçisi denilen birkaç gemici, gemiyi yönetirler. Genel olarak bu gemi-bekçileri, sandallardaki denizciler kadar güçlü kuvvetlidir. Ama aralarında ayrıca çelimsiz, beceriksiz, ya da korkak biri varsa, ister istemez gemi - bekçileriyle beraber kalır, işte Pequod'da da böyle biri vardı: Kısaca Pip dediğimiz küçük zenci Pip’indi bu. Zavallı Pip!.. Sözü geçmişti bundan önce. Bir dram havası yaşadığımız o korkulu ve sevinçli gece, tef çalmıştı, anımsarsanız.

Dış görünüşüyle Pip, Hamur-Surat’ın eşiydi. Renkleri tutmuyordu ama, aynı çifte koşulmuş, aynı boyda; biri kır, biri kara iki tay gibiydiler Pip ile Hamur-Surat. Gelgelelim zavallı Hamur-Surat biraz aptalca ve durgundu; Pip ise, fazla duygulu olmakla beraber, aslında cin gibi zeki, güzel huylu, sevimli ve tüm zenciler gibi güler yüzlüydü. Her çeşit ırk arasında, zenciler, bayramların seyranların tadını herkesten fazla çıkaranlardır. Onlar, yılın üç yüz altmış beş gününün de, dört temmuzmuş ya da yılbaşıymış gibi geçmesini isterler. Küçük zencinin, pırıl pırıl bir çocuk olduğunu söylersem bana gülmeyin; çünkü karalığın bile kendine göre bir parlaklığı vardır. Kral odalarının duvarlarını süsleyen ışıl ışıl abanozları düşünün. Pip yaşamayı seviyordu; barış ve güven içinde yaşamayı seviyordu. Bu yüzden, her nasılsa başına gelen o tüyler ürpertici iş, pırıltısını bir hayli söndürmüştü zavallının. Ama birazdan göreceğimiz gibi, bu geçici sönüklük, sonunda korkunç ve çılgın bir ışıkla yeniden aydınlandı; Connecticut'dan gelen bu Tolland'lı zencinin yaratılışındaki pırıltı on kat arttı. Bir zamanlar, ülkesinin çimenlerinde sazlı sözlü nice şenlikleri büsbütün coşturmuş; güzel seslerle dolan akşamlarda, şen kahkahası, ufkun çemberini, yıldız çıngıraklı bir tefe çevirmişti. Gün ışığında, mavi damarlı bir boynu süsleyen güzel bir elmas, diri diri parlar.

Ama kurnaz bir kuyumcu, elması en göz kamaştırıcı parıltısıyla göstermek için, karanlık bir zemin üstüne kor onu; gün ışığıyla değil, lamba ışığıyla aydınlatır. O zaman bu elmas, cehennemi anımsatan coşkun, görkemli, pırıltılar saçar. İşte o sırada uğursuz bir alev taştan. Ve billur göklerin bu en yüce simgesi, cehennem kralının tacından çalınmış bir elmasa benzer. Neyse, öykümüze dönelim artık.

Amber işi sırasında, Stubb'ın sandalının en arka sırasında kürek çeken gemici elini burktuğu, bir süre iş göremez hale geldiği için, onun yerini Pip almıştı şimdilik.

Stubb'ın sandalına ilk gelişinde, Pip bir hayli sinirliydi. Bereket versin o gün balinayla pek yakından karşılaşmadığı için, rezil olmadan çıktı işin içinden. Ama Stubb, Pip'in halini görmüş; ona, canını dişine takıp cesur olmasını öğütlemişti; çünkü cesaret çok gerekli olacaktı bu işte.

Sandalın denize ikinci inişinde, gemici kısa küreklerle balinaya yaklaştı. Balina ilk zıpkını yer yemez, her zamanki gibi sandala şöyle bir tosladı. Aksine de. zavallı Pip'in oturduğu yerin tam altına vurmuştu. Şaşkına dönen küçük zenci, elinde küreği, havaya fırlayıverdi; ve öyle bir fırlayış fırlayıverdi ki, boşanan halat göğsüne dolandı, çocuğu aldığı gibi götürdü. Denize düşen Pip, halattan kendini kurtaramıyordu bir türlü. Zıpkınlanan balina da hızlanınca, halat dakikasında geriliverdi. Bir de baktık, zavallı Pip köpükler içinde; zalim halat birkaç kere göğsüne, boynuna dolanmış, zavallıyı sandalın önündeki yumalara sürüklüyor.

Tashtego, avın coşkunluğu içinde, sandalın puruvasında duru- yordu. Korkak bildiği Pip'i hiç de sevmiyordu Tashtego. Sandalın bıçağını kınından çıkarıp, keskin ağzını halata dayadı; sonra Stubb a dönüp sordu:

«Keseyim mi?»

Pip'in suratı mosmor; boğuldu boğulacak. «Kes, Tanrı aşkına kes!» diye yalvarır gibi.

Bütün bunlar bir şimşek hızıyla oldu. Yarım dakika bile sürmedi hepsi.

Stubb, «Allah kahretsin şu piçi! Kes!» diye gürledi.

Böylece balinayı fedâ edip, Pip'i kurtardık.

Zavallı küçük zenci kendine gelir gelmez, bağırıp çağıran gemicinin küfür yağmuruna tutuldu. Stubb, «gayrı resmi» saydığı bu küfürlerin bitmesini hiç istifini bozmadan bekledikten sonra; kendisi de açık seçik sözlerle, ama yarı şaka yarı ağırbaşlı bir tavırla, Pip’i «resmi» olarak haşladı. Sonunda, gene «gayrı resmi» olarak, küçük zenciye bir sürü uslu akıllı öğütler verdi. Söylediğinin özü şuydu: «Sandaldan hiçbir zaman atlama, Pip; ancak..» Ama akıllı uslu öğütlerin tümü gibi, üst tarafı, ne olduğu pek anlaşılmayan lâflardı bunlar da, Genel olarak, «sandalı bırakma» balina avcılığının gerçek bir baş yasadır; ama kimi durumlarda «sandaldan atla» daha da yerinde bir baş yasa olur. Sonunda Stubb, Pip'e verdiği dört başı mamur öğütlerle sandaldan atlama konusuna fazla yer verdiğini görerek, bu öğütlerden birdenbire vazgeçip, sözlerine şu kesin buyrukla son verdi;

«Sandala yapış, Pip. Yoksa vallahi billahi seni bir daha çıkarmam denizden. Aklını başına topla. Senin gibileri yüzünden balina feda edemeyiz. Alabama’da, bir balinanın fiyatı, seninkinden otuz kat fazladır. Unutma bunu ve bir daha atlama sandaldan.»

Bu sözlerle Stubb şunu anlatmak istiyordu belki de: insan insanı ne denli severse sevsin, insan dediğin para kazanan bir hayvandır; ve para kazanma isteği, iyilik etme isteğinden ağır basar çoğu zaman.

Gelgelelim kaderin kullarıyız hepimiz. Pip gene de atladı sandaldan. Bu ikinci kaza, birincisine tıpatıp benzer bir biçimde oldu. Ama bu kez halat göğsüne dolanmadı. Böylece balina hızlanmaya başlayınca, Pip, telâşlı bir yolcunun unuttuğu bir bavul gibi, arkamızda kaldı. Ne yazık ki, Stubb da sözünü tuttu. Güzel, masmavi, güleryüzlü bir gündü. Pul pul, serin serin, dümdüz deniz, dövüle dövüle incecik olan bir altın yaprak gibi uzanıyordu ufuklara. Pip’in kapkara kafası, bir soğan başı gibi sularda batıp çıkıyordu. Pip hızla sandaldan dışarı fırlarken, hiç kimse bıçağa sarılmamıştı bu kez. Stubb acımasız, sırtını çevirmiş; zıpkınlanan balina uçar gibi gitmişti. Uçsuz bucaksız denizde, Stubb ile Pip’in arası bir mil açıldı üç dakika içinde. Suların ortasında, zavallı Pip, kıvır kıvır kapkara başını güneşe çeviriyordu. Olanca yüceliğine ve parıltısına karşın, onun gibi tek başına ve yitik olan güneşe..

Usta bir yüzücü için, hava durgunken açık denizde yüzmek, karada yaylı bir arabada yol almak kadar kolaydır. Ama o korkunç ıssızlık insanı ezer. Taş yürekli bir sonsuzluğun ortasında kendi benliğine gömülü kalmak! Hey Tanrım! Nasıl anlatılır bunun ne olduğu? Açık denizde, dümdüz sularda yıkanan gemicilere bakın: Gemilerin yanında hiç uzaklaşmazlar, çevresinde yüzerler hep.

Ama Stubb, zavallı küçük zenciyi kaderine bırakmış mıydı gerçekten? Hayır. Böyle bir niyeti yoktu, hiç değilse. Çünkü Stubb'ın sandalının arkasında iki sandal daha vardı. Onlar çabucak gelir, Pip'i hemen kurtarırlar diye düşünmüştü herhalde. Şu da var ki, kendi yüreksizlikleri yüzünden gemiciler böyle bir tehlikeye düşünce -ki, bu sık sık olur - balina avcıları her zaman onu kurtarmayı düşünmezler; Deniz ve kara kuvvetlerinde olduğu gibi, balina avcıları arasında da korkak sayılanları kimse sevmez; kimse acımaz onlara.

Üstelik arkadan gelen sandaldakiler Pip'i görmemişlerdi. Birden yanlarından çıkıveren balinalara gözleri ilişince, dönüp avlarının peşinden gitmişlerdi. Stubb'ın sandalı da artık öyle uzaklaşmış, içindekiler ava öylesine dalmışlardı ki, Pip'i çepeçevre saran ufuk, gittikçe genişlemeye, Pip de tüm umudunu kesmeye başlamıştı. Sonunda sırf bir rastlantı ile Pequod gelip onu kurtardı. Ama o günden sonra küçük zenci, aklını yitirmiş gibi dolaşıp durdu güvertede; herkes onu artık deli saydı. Deniz, acı acı alay edercesine, Pip'in ölümlü bedenine dokunmamış, ölümsüz ruhunu boğmuştu. Daha doğrusu, iyice boğmamış da, büyülü derinliklere sürüklemişti ruhunu. Orada, küçük kara adamın dalgın gözlerinin önünde, yeni yaratılmış bir dünyanın hiç bozulmamış biçimleri, bir ileri bir geri kayıyordu. Orada Büyük Akıl, o cimri deniz tanrısı, biriktirdiği hazineleri seriyordu önüne. Gamsız, sevgisiz ve hep genç kalan sonsuz derinlikler içinde, Pip, Tanrı gibi her yerde var olan, sürü sürü mercanlar görüyordu: suların göklerinden yukarı, yıldız çemberleri savuran mercanlar.. Pip, dokuma tezgâhının pedalında Tanrının ayağını görüyordu; gördüğünü de söylüyordu. işte bu yüzden deliye çıkardılar adını. İnsanların çılgınlık dediği şey, Tanrı için aklın ta kendisidir. Tüm insan düşüncelerinden sıyrılan akıl, Tanrı düşüncesine ulaşır sonunda; bu düşünce, akıl dışı ve çılgınca bir şeydir bizim için. Oysa bu düşünceye varan, mutluluğun da mutsuzluğun da üstüne çıkar; umursamaz olur tıpkı Tanrı gibi.

Bundan ötesine gelince, Stubb'ı fazla ayıplamayın. Balina avında olur böyle şeyler. Sonunda göreceksiniz ki, benim de başıma gelecek aynı şey, beni de bırakıp gidecekler.

BÖLÜM XCIV EL SIKIŞMA

Stubb’ın böylesine pahalıya mal olan balinası, Pequod’un bordasına çekildi. Daha önce anlattığımız tüm o bağlamalar ve kesmeler, Heidelburgh Fıçısı nın boşaltılmaları gereğince yapıldı.

Kimi bu son işle uğraşırken; kimileri de, ispermeçet yağıyla dolu varilleri çekip götürüyorlardı. Bu ispermeçet, birazdan anlatacağımız biçimde kaynatılıp eritilmeden önce, özenle yoğruluyordu. Birkaç gemiciyle birlikte, Konstantin'in banyosu kadar kocaman bir teknenin önüne ben de oturduğum zaman; soğuyan ispermeçetin yer yer garip bir biçimde katılaşıp billura döndüğünü, yer yer de sıvı kaldığını gördüm. Bizim işimiz, katılaşmış parçaları elle sıkıp yumuşatmaktı. Tatlı ve yağlı bir işti bu! Eski çağlarda ispermeçetin yüz kremi olarak böylesine ilgi görmesine hiç şaşmamalı, insanın derisini öyle temizliyor, parlatıyor, öyle tatlı tatlı yumuşatıyor ki! Elimi birkaç dakika ispermeçete batırınca, parmaklarım yılan balıkları gibi olmuştu; nerdeyse kıvrım kıvrım kıvrılıp sarmallara döneceklerdi parmaklarım.

Bocurgat başındaki belâlı işten sonra, güverteye bağdaş kurmuş, rahat rahat oturuyordum. Tepemde masmavi, durgun bir gökyüzü vardı. Gemi gevşek yelkenlerle, huzur içinde ilerliyordu. Nerdeyse bir saat içinde pıhtılaşan o yumuşak, tatlı, süzülmüş yığınlara daldırıyordum ellerimi. Parmaklarımın arasında, küçücük, tostoparlak ispermeçet parçaları dağılıyor; ve özünü koyuveren olgun üzüm taneleri gibi, olanca bereketlerini saçıyorlardı çevreye. O tertemiz kokuyu çekiyordum içime. Bahar menekşelerinin kokusuydu bu düpedüz, inanın bana, misk kokulu bir çayırda sanıyordum kendimi o sırada. Ettiğimiz korkunç yemin, aklımdan iyice silinmiş, gitmişti. Ellerimi ve yüreğimi, bu güzelliği anlatılmaz nesnenin içinde yıkayarak, o yemini silmiştim benliğimden. Paracelsus’un tâ eskiden söylediğine göre, ispermeçette öfkeyi yatıştırma gücü varmış. Paracelsus’a inanacaktım nerdeyse. Böyle temiz temiz yıkanırken, her çeşit kötü niyetten, huysuzluktan, kötülükten, sıyrılıyordum bir tanrı gibi..

Yoğur! Yoğur! Yoğur! Tüm sabah ispermeçeti yoğurmakla geçti. öyle yoğurdum ki, kendim de nerdeyse yoğuruldum gittim ispermeçetin içinde. Öyle yoğurdum ki, garip bir delilik sardı beni. Bir de baktım yumuşak ispermeçet parçaları yerine, arkadaşlarımın ellerini sıkıyorum. Bu iş, öyle cömert, öyle candan öyle dostça, öyle sevgi dolu bir duygu yarattı ki içimde, sonunda durmadan herkesin ellerini sıkmaya başladım. Aarkadaşlarımın gözlerine sevgiyle bakarak, şöyle der gibiydim onlara:

«Ey benim sevgili insan kardeşlerim, ne diye birbirimize böyle düşmanlık eder, birbirimizi incitir, kıskanırız? Haydi, etele verelim hepimiz. Canlarımızı birbirine katalım, iyiliğin sütünde, iyiliğin ispermeçeti içinde eriyelim hepimiz dünyaca.»

Keşke ömrüm boyunca ispermeçet yoğursam! Çünkü nice nice uzun denemelerden sonra gördüm ki, insan elde edebileceği mutluluk kavramını pek yücelerde tutmamalı, biraz değiştirmelidir, hiç olmazsa. Mutluluğu kafamızda, hayalimizde değil de; günlük yaşantımızda, eşimizde, yüreğimizde, yatağımızda, soframızda, atımızın sırtında, ocağımızın başında, yurdumuzda aramalıyız. Tüm bunları anladıktan sonra, ömrümün sonuna kadar ispermeçet yoğurmaya hazırım. Geceleri düşlerimde, sıra sıra melekler gördüm cennette; elini bir ispermeçet kabına daldırmıştı her biri.

İspermeçet sözünü ederken, onunla ilgili başka şeyleri; ispermeçet balinasını kaynatmadan önce yapılan hazırlıkları ve bedeninden kesilen yerleri anlatmak zorundayım.

Önce «beyaz at» dedikleri gelir. Balığın incelen yerinden ve kuyruğun kalınca parçalarından alınır bu «beyaz at». Bu bölüm katıdır, sert kıkırdaklar vardır içinde; ama bir kas yığını olduğu halde, yağsız değildir tümüyle. Beyaz at, balinanın bedeninden kesildikten sonra, kıyılmak üzere, taşınabilecek boyda dikdörtgenler biçiminde parçalara bölünür. Berkshire mermerlerine pek benzer bu parçalar.

Yer yer yağ tabakasına yapışan balina etine «noel pudding»i derler. Bu et parçalan, ispermeçet kadar yağlıdır çoğu zaman. «Noel pudding»i görünüşte, pek iç açıcı,' iştah verici, güzel bir şeydir. Adından da anlaşıldığı gibi, süslü püslü, alacalı bulacalıdır. Kar gibi beyaz ve altın çizgili bir zemin üstünde, koyu kırmızı ve mor benekleri vardır; limonlar arasında yakut erikler gibi. Yenilmemesi gerektiğini bile bile, yemek istersiniz onu.

Bu işi bir kez denemek için, baş direğin arkasına sığındığımı sizden saklamayacağım. Kral Şişman Louis, av mevsiminin ilk günü öldürülmüş olsaydı, bu av mevsimi de Şampanya Bağları'nın en güzel şarabı verdiği yıllardan birine rastlasaydı, kralın budundan kesilen görkemli bir biftek bu tatta bir şey olurdu bana kalırsa.

Bu işler sırasında karşımıza çıkan bir başka, bir acayip nesne daha vardır ki, doğru dürüst anlatılması pek güçtür. «Slobgollion» denir buna. Bu nesne yalnız balinada bulunduğu gibi, bu terimi de yalnız balina avcıları bilir. «Slobgollion» cıvık cıvık, te! tel garip bir şeydir. İspermeçet uzun uzun yoğurulup fıçılara döküldükten sonra, teknenin dibinde görürüz bunu çoğu zaman. Bana kalırsa, «slobgollion» yağ tabakasındaki ipince zarların birleşmesinden meydana gelir.

«Gurry» terimi, aslında kuzey balinacılarının bir terimidir; ama arsda bir güney balinacıları da kullanırlar bunu. «Gurry», Greenland ya da kuzey balinasının sırtından kazılan koyu renkte, yapışkan bir nesnedir; ve bu nesne, o soysuz deniz canavarını avlayan aşağılık denizcilerin bindiği gemilerin güvertelerini kaplar.

«Nipper» terimi, yalnız balina avcılarına özgü değildir. Ama balinacılar bunu, kendilerine göre bir anlamda kullanırlar. «Nipper» dedikleri, deniz ejderi kuyruğunun inceldiği yerden kesilen, kısa, sert ve kıkırdaklı bir nesnedir. Bir parmak kalınlığında, bir tarla çapasının demir kısmı boyundadır. Yağlı güverteye yanlamasına sürülünce kenarları lastikli meşinden bir çeşit fırça yerini tutar anlatılmaz, büyülü bir güçle, tüm pislikleri temizleyiverir.

Ama bu çeşit anlaşılmaz şeyleri öğrenmenin en doğru yolu, hemen yağ ambarına inip oradskilerle uzun uzun konuşmaktır. Bu yağ ambarından söz etmiştik daha önce de. Anımsayacaksınız, balinanın bedeninden kesilip gemiye alınan yağ tabakaları buraya konuluyordu Bu yağ tabakalarını kesme zamanı gelince ambar, acemi gemicilerin tümüne-hele geceleri-tüyleri ürpertici bir yer görünür. Gemiciler, ambarın bir yanında, bir fenerin donuk ışığında, genel olarak ikişer ikişer çalışır. Bu iki kişiden birinin kargıyla kazması, ötekinin de küreği vardır. Balinacıların kargısı, kadırgalar birbirine yanaşıp savaştıkları sırada kullanılan kargılara benzer. Kazma ise, gemi kancalarını andırır biraz. Kancalı gemici, yağ tabakasına

kancasını takar; gemi sarsıla sarsıla batıp çıkarken, yağın kaymasına engel olur. O sırada yağ tabakasının üstünde duran kürekli adam, yağı dikine kesip, elle taşınabilecek parçalara böler, iyice bilenmiş olan bu kürek çok keskindir. Yağ tabakasının üstünde yalınayak duran kürekli adam, bu yağın ayaklarının altından bir kızak gibi kaymasına engel olamaz ara sıra. Bu adam, kendi ayak parmaklarını ya da yardımcılarından birinin ayak parmaklarını kesiverirse, çok şaşmazsınız bu işe değil mi? Uzun süre yağ ambarında çalışan gemicinin pek bol değildir ayak parmakları.

BÖLÜM XCV PAPAZ CÜBBESİ

Balina öldükten sonra bu işler yapılırken, bir ara Pequod'un güvertesine çıksaydınız; bocurgata doğru şöyle bir dolaşsaydınız; eminim ki, orada, rüzgârdan yana firengi deliklerinin yanında gördünüz pek garip, ne olduğu anlaşılmaz bir şeye merakla bakardınız. Balinanın koskocaman kafasındaki eşsiz sarnıç, menteşesiz alt çenesinin mucizesi, bakışık kuyruğunun görkemi bile, o ne olduğu belirsiz koniye şöyle bir göz atmak kadar sizi afallatamazdı. Bu koni, bir Nantucket'ti kadar uzun, temeli aşağı yukarı bir ayak çapında ve Queequeg'in abanoz putu Yojo gibi kapkara. Gerçekten de bir put sayılır; eski Yahudiye'de, kıraliçe Maashah'ın gizli korularında, böyle bir put bulunurdu. Annesinin buna tapmasına kızan kıral Asa, kraliçe Maashah'ı tahttan indirdi; lânetli bir şey saydığı putu parçalayıp, Kedron Deresi'nin kıyılarında yaktı. Kutsal Kitabın Krallarla ilgili birinci kısmının on beşinci bölümünde, insanın içine kasvet verecek biçimde anlatılır tüm bunlar.

Şimdi iki yardımcısıyla birlikte gelen ve «kıyıcı» denilen gemiciye bir bakalım. Bu adam, balinanın biraz önce sözünü ettiğimiz cinsel uzvunu sırtına yükler; ve ölen arkadaşını savaş meydanında sırtında taşıyan Napoléon ordusunun bir askeri gibi, sendeleye sendeleye, baş kasaranın güvertesine götürür. Orada, bunun koyu renk derisini yanlamasına yüzmeye başlar; tıpkı Afrikalı bir avcının, bir boa yılanının derisini yüzdüğü gibi. Bu iş de bittikten sonra, sanki bir pantolonmuş gibi deriyi ters yüz edip, iyice çekiştirerek çapını nerdeyse iki kat genişletir. Sonunda deriyi güzel güzel yayar; kurusun diye yelkenlere bağlı halatlara asar. Kısa bir süre sonra, deri gene güverteye indirilir. Kıyıcı, sivri ucuna doğru olan bölümden üç ayak kadarını keser, öteki ucuna da kollarını geçirmek için iki delik açar. Sonra deriyi, bir cübbeymiş gibi sırtına geçirir, işte o zaman kıyıcı, mesleğinin kutsal kılığına bürünmüş olarak karşınıza çıkar. Aynı meslekte çalışanların oldum olası giydikleri bu cübbe, özel görevini yerine getirirken, kıyıcıyı elverişli biçimde koruyabilecek tek kılıktır.

Kıyıcının özel görevi ise, kazanlara atılacak olan iri yağ parçalarını kıymaktır. Bir ucu küpeşteye dayanan, acayip, at biçiminde bir tahta

parçası üstünde yapılır bu iş. Kendinden geçmiş, söylev veren bir adamın elindeki kâğıtlar nasıl hızla kürsüye düşerse, kıyılan yağlar da, bu at biçimindeki tahtanın altındaki kocaman teknenin içine aynı hızla düşer.

Saygıyla karalara bürünmüş, yüksek bir kürsüde duran, olanca dikkatini Kutsal Kitap yaprakları (1) üstünde toplayan bu kıyıcı, başpiskoposluk ya da papalık işine öyle eşsiz bir adaydır ki!

(1) «Kutsal Kitap yaprakları! Kutsal Kitap yaprakları!» Yardımcı kaptanlar işte böyle bağırırlar kıyıcıya. Söylemek istedikleri şudur: Kıyıcı özene bezene, yağ tabakasını elinden geldiğince ince dilimlere kesmelidir; çünkü o zaman yağ, hem daha çabuk eritilir, hem miktarı bir hayli artar, hem de daha da saf ve temiz olur belki.

BÖLÜM XCVI YAĞ ERİTME KAZANLARI

Bir Amerikan balina gemisi, asılı sandallarından başka, kazanlarıyla da uzaktan tanınabilir. Bu geminin garipliği, en sağlam duvar işçiliğiyle, meşe tahtasını ve kenevir halatları birleştirmesindedir. Bir tuğla fırını, karadan alınıp, güverte kalasları üzerine yerleştirilmiştir sanki.

Yağın eritildiği kazanlar, baş direkle grandi direği arasına, yani güvertenin en geniş yerine konmuştur. Altlarındaki kalaslar, ayrıca sağlamdır. Beş ayak yüksekliğinde, aşağı yukarı sekize on ayak genişliğinde kalın bir çimento ve tuğla yığınını taşıyabilir. Temeller güverteden aşağı inmez; ama duvarlar, ağır ve eğri demir desteklerle güverte kalaslarına her yandan sıkı sıkı tutturulmuştur. Kazanların dört bir yanı tahtadır; tepede, yanlamasına duran, koskoca bir kapak vardır. Bu kapağı kaldırdınız mı, kazanları görürsünüz. Her biri birkaç fıçılık iki büyük kazandır bunlar. Kullanılmadıkları zaman tertemiz tutulurlar. Arada bir sabun taşı ve kumla ovuldukları için, gümüş punç kâseleri gibi pırıl pırıldır içleri. Kaşarlanmış kimi yaşlı gemiciler, gece nöbetlerinde usulcacık bu kazanların içinde kıvrılıp,' bir güzel uykuya dalarlar. Bunlar cilâlanırken, kazanların içinde duran iki gemici, bu demir dudaklar üstünden, sırlarını dökerler birbirlerine. Derin matematiksel düşüncelere de elverişli bir yerdir burası. Nitekim ben, Pequod’un sağ kazanı içinde, elimde sabun taşı, fırıl fırıl dönerken, şu önemli gerçeğin bilincine vardım: Geometride, bir sikloyit boyunca kayan tüm cisimler - örneğin benim şu sabun taşım - her noktadan aşağı, tıpatıp aynı süre içinde inerler.

Kazanların önünde duran tahta kapağı kaldırınca, altlarındaki tuğla bölmede, demirden iki fırın ağzı görülür. Bu fırın ağızlarının önünde de, ağır demir kapaklar vardır. Fırınların altındaki pek derin olmayan su deposu sayesinde, yoğun ısının güverteye geçmesi önlenir. Bu depodaki sular buhar olup bittikçe, kazanların arkasında bulunan bir boruyla -yeni su gelir depoya. Fırınların üstünde baca yoktur; duman doğrudan doğruya arka duvardan çıkar.

Şimdi biraz geriye dönelim. Pequod'un bu seferinde yağları kaynatıp eritmesi işi başladığı sırada, saat aşağı yukarı dokuzdu. Stubb iş başındaydı:

«Hey, oradakiler! Her şey hazır mı? Öyleyse açın kapağı, başlayın. Hey, sen aşçıbaşı. yak kazanların altını!»

Kolay bir işti bu; çünkü marangoz, sefer boyunca, fırtını yongalarla tıkabasa doldurmuştu. Sırası gelmişken şunu da söyleyeyim ki, bir balina seferinde fırınların ilk ateşi, bir süre odunla sağlanır. Ondan sonra odun, ancak ana yakıtı çabucak tutuşturmak için kullanılır. Ana yakıt ise, kaynatıldıktan sonra, kıtır kıtır kavrulmuş kıkırdaklara ya da böreğe benzeyen; ama gene de bir hayli yağlı olan ispermeçet kalıntılarıdır. Böylece balina, yakılmaya mahkûm kanlı canlı bir din kurbanı, ya da kendi kendini kemiren küskün bir insan gibi, bir kez tutuşturuldu mu, kendi yakıtını kendi sağlar, kendi bedeninin ateşiyle yanar. Ah; keşke kendi dumanını da yakıp yok edebilse! Bu dumanı İçine çekmek korkunç bir şeydir, ister istemez de çekersiniz; hattâ o sırada bu dumanın içinde yaşamak zorunda kalırsınız. Anlatılmaz yabansı bir Hint kokusu vardır bu dumanda. Hintlilerin cesetleri yaktığı odun yığınlarından çıkan duman böyle koksa gerek. Mahşerin sol kanadı gibi kokar bu duman. Cehennemin varlığını belirten bir şeydir bu duman.

Gece yarısı harıl harıl çalışıyorduk. Balinanın iskeletini geride bırakıp, yelken açmıştık. Rüzgâr artmıştı; ıssız okyanus koyu karanlıklar içindeydi. Ama arada bir, isli borulardan çıkan korkunç alevler bu karanlıkları yalıyor, direklerin ta tepelerindeki ipleri bile, ünlü Yunan ateşi (1) gibi aydınlatıyordu, için için yanan gemi, öç almaya gidenlerin azgınlığı içinde ilerliyordu sanki. Hidra'lı yiğit Kanaris'in gece yarısı limandan çıkarak, Türk kadırgaları üstüne saldırıp onları ateşe boğan, yelken yerine alevlerle donatılmış, katran ve kükürt yüklü gemilerini andırıyordu Pequod.

(1) Yunan ateşi, eski Yunanlıların deniz savaşlarında kullandıkları, suda sönmeyen bir çeşit ateştir. (Çevirenlerin notu).

Kazanların üstündeki kapakların kaldırılmasıyla, kocaman bir ocağa dönmüştü geminin ortası. Bu ocağın önünde, balina gemilerinde her zaman ateşçi görevini yüklenen yabansı zıpkıncılar, cehennemin dibindeki Tartarus'da yanan devlere benziyordu. Kaynayan kazanlara, ucu çatallı uzun kazıklarla, fışırdayan ispermeçet parçaları atıyorlar; ya da fırınların ateşini azdırıyorlardı. Yılan gibi kıvrılan alevler ayaklarına dolanıyordu. Kasvetli bulutlar halinde dumanlar, yuvarlanıp gidiyordu üstlerinden. Gemi batıp çıktıkça, kazanlarda kaynayan yağ, zıpkıncıların yüzlerine sıçramak istercesine çalkalanıyordu. Kazanların karşısında, geniş tahta ocağın ötesinde, bir çeşit kanepe yerine geçen, bocurgat vardı. İşi olmayan nöbetçiler orada tembel tembel oturuyorlar, gözleri yanıncaya dek kırmızı ateşi seyre dalıyorlardı. İslere ve terlere bulanmış sarı esmer yüzleriyle keçeleşmiş sakalları, yabansı yabansı parlayan ak dişleriyle çatışıyordu. Ocağın oynak alevleri, türlü garip biçimlere sokuyordu onları. Gemiciler, keyifle konuşarak, birbirlerine kaba saba serüvenler, korkunç masallar anlatıyorlardı. Fırınlardan çıkan alevler gibi, yabansı kahkahalar fışkırıyordu, içlerinden. Onların önünde bir aşağı bir yukarı yürüyen zıpkıncılar, tuttukları çatallı kocaman kazıklar ve kepçelerle, deliler gibi ellerini kollarını sallıyorlardı. Rüzgâr uluyor, deniz kabarıyor; inleye inleye batıp çıkan gemi, içinde taşıdığı kırmızı cehennemi, gecenin ve okyanusun karanlığına doğru sürüyordu hiç yılmadan. Pequod, gemi azıya almış, dört bir yanına köpükler saçan bir at gibiydi. Bu yabanıl adamlarla yüklü, ateş dolu, karanlıkların karanlığına bir cesedi yakarak hızla dalan gemi, çılgın kaptanının ruhunun elle tutulur bir parçası gibiydi, o sırada.

Dümen başında saatlerce sessiz sedâsız bu ateş gemisini yönetirken, işte bunları düşünüyordum. Kendim karanlıklar içinde olduğum için; ötekileri saran kırmızı alevleri, çılgınlığı, korkunçluğu daha da iyi görüyordum. Bilmem neden, gece yarısı dümen başında, ağır bir uykudur çöker üstüme. Yarı duman yarı ateş içinde, gözlerimin önünde boyuna hoplayıp zıplayan, cehennem zebanilerini andıran bu adamlar, ben uykuya dalar dalmaz bir düşe dönüşüyordu içimde.

Hele o gece, hâlâ bir türlü anlayamadığım garip bir şeyler oldu bana. Ayaküstü, çok kısa süren bir uykudan irkilerek uyandığım sırada, bir bozukluk olduğunu, çok kötü bir duruma düştüğümü, müthiş bir korkuyla seziverdim. Dümene yaslanmıştım ve balina kemiğinden dümen yekesi

böğrüme dayanıyordu. Rüzgârda yeni yeni ürpermeye başlayan yelkenlerin hafif uğultusu doluyordu kulaklarıma. Gözlerim açıktı bana kalırsa. Yarı uyur yarı uyanık bir halde, parmaklarımla göz kapaklarımı iyice açtım, baktım; ama gene de pusulayı karşımda göremedim. Oysa daha bir dakika önce, pusula dolabının sürekli ışığında, pusulaya bakmıştım gibi geliyordu bana. Kırmızı parıltılar yüzünden korkunçluğu ara sıra büsbütün artan koyu bir karanlıktan başka bir şey görmüyordum önümde, içimdeki en belirli duygu şuydu: Altımda hızla uçan gemi, bir limana doğru gitmiyor, geride bıraktığı tüm limanlardan kaçıyordu sanki, ölüm korkusuna benzer, yalın bir korkuyla sersemlemiştim. Can havliyle dümen yekesine sarıldığım sırada, çılgınca bir düşünceye kapılarak, bir büyüyle dümenin ters yüz olduğunu sandım. «Aman Tanrım, ne oluyor bana?» dememe kalmadı, durumu anladım; Kısacık uykum içinde ters dönmüş, sırtımı pusulaya ve puruvaya çevirmiş, geminin kıç tarafına bakakalmışım. Hemen dönerek, rüzgâra doğru uçan gemiyi, belki de alabora olmaktan tam -vaktinde kurtardım. Bu uğursuz gecenin karabasanından sıyrıldığıma, ölüm rüzgârlarına sürüklenmekten kurtulduğuma nasıl sevindim, nasıl şükrettim!

Ey insanoğlu, ateşe uzun süre bakma! Elin dümen yekesindeyken düşlere dalma! Sırtını pusulaya çevirme; dümen elinin altında biraz sarsılır sarsılmaz, aklını başına topla! Kırmızılığıyla her şeyi korkuya boğan o ateş görüntüsüne inanma! Yarın sabah, gerçek güneşin ışığında, her şey pırıl pırıl olacak. Çatal çatal alevlerin içinde cehennem zebanilerine dönen insanlar, yarın sabah çok daha başka, çok daha hoş görünecekler gözüne. Tek gerçek lamba, o yüce, o sevinç dolu, altın güneştir, öteki lambaların tümü yalancıdır düpedüz.

Ama güneş, Virginia’nın Berbat Bataklığı’nı, Roma’nın lânetli ovasını, uçsuz bucaksız Büyük Sahra’yı ve yeryüzündeki milyonlarca fersah çölleri ve dertleri saklayamıyor gene de. Dünyamızın karanlık yanı olan, üçte ikisi olan okyanusu saklayamıyor güneş, öyleyse içinde dertten çok sevinç taşıyan bir ölümlü insan, ya gerçekten insan değildir, ya da olgunlaşmamıştır henüz. Kitaplar için de aynı şeyi söyleyebiliriz. insanların en gerçeği, dertli İsâ; kitapların en gerçeği de Hazreti Süleyman’ınkidir. Onun, Kutsal Kitap’ta verdiği vaiz, derdin en ince dövülmüş çeliğidir. «Her şey boştur.» Her şey. Boş heveslere kapılan bu

dünya, Hıristiyanlıktan önce yaşayan Hazreti Süleyman'ın bilgeliğine varamamıştır. Ama hastahaneleri ve hapishaneleri görmek istemeyen; mezarlıklardan geçerken adımlarını hızlandıran; cehennemden çok operanın sözünü eden; Cowper'i, Young'i, Pascal'ı, Rousseau'yu zavallı hasta adamlar sayan; Rabelais'in öğütlediği gamsızlığı ömrü boyunca yaşayıp, Rabelais'ye akıllı olduğu için keyifli diyen adam; mezar taşlarının üstüne oturmaya, o derin ve eşsiz Hazreti Süleyman ile birlikte yeşil ve nemli toprağı kazmaya lâyık değildir.

Gelgelelim Hazreti Süleyman bile der kİ: «Akıl yolundan şaşan adam, (her ne kadar sağ da olsa), Ölüler arasında sayılır.» Onun için sen de ateşe kaptırma kendini, Yoksa, bir ara benim başıma gelenler senin de başına gelir, pusulayı şaşırırsın, ölülere dönersin. Dertli olmada bir bilgelik vardır, doğru; ama öyle dertler de vardır ki, düpedüz çıgınlıktır bunlar. Kimi insanların ruhunda, Catskill dağlarının bir kartalı vardır. Bu kartal, hem en karanlık uçurumlara süzülür, hem de o uçurumlardan yukarı havalanıp, güneşli göklerde yok olur. Üstelik bu kartal, hep uçurumlarda uçsa da, bu uçurumlar dağlardır; onun için dağların kartalı, en aşağılara inince bile, en yükseklerde uçan kuşların üstündedir gene de.

BÖLÜM XCVII LAMBA

Pequod’un kazanlarını bırakıp, baş kasaraya, nöbetle olmayanların uyudukları yere indiniz mi, bir an için kendinizi, kutsal kralların, vezirlerin ışıl ışıl türbesinde sanırsınız nerdeyse. Orada gemicilerin her biri, meşeden yapılmış üç köşeli tabutlarında, bir heykel sessizliği içinde yatarlar. Kapalı gözlerinin üstünde, yirmiye yakın lamba pırıl pırıl yanar.

Ticaret gemilerinde, gemicinin lambalarındaki yağ kraliçelerin memelerindeki sütten bite daha ender bulunan bir nesnedir. Karanlıkta giyinmek, karanlıkta yemek, ot şiltelerine karanlıkta tökezleyerek gitmek alınyazısıdır onların. Ama ışığı besleyen şeyin ardına düşen balina avcısı, ışık içinde yaşar. Yatağını Alaattin'in lambasına çevirdikten sonra yatar içine, öyle ki, en karanlık gecelerde bile, geminin kara teknesi, bir bayram yeri gibi aydınlıktır gene de.

Lambalarını aldığı gibi (çoğu zaman irili ufaklı eski şişelerdir bunlar) kazan başındaki soğutma kaplarına, elini kolunu sallaya sallaya, bakın nasıl gidiyor balina avcısı! Oradaki fıçıdan, bardağına bira doldururcasına, nasıl dolduruyor, lambasını! Üstelik de yağların en safıdır; yaktığı; fabrikaya girmediği için, en az bozulanıdır. Karadakilerin, aya, güneşe, ya da yıldızlara benzettikleri lambalarında bulunmayan bir yağdır bu. Nisan'ın taze otlarıyla beslenen ineklerin sütünden yapılan tereyağ kadar tatlıdır. Balina avcısı, tazeliğinden ve saflığından emin olmak için, lamba yağını kendi gider alır; tıpkı Amerika çayırlarında dolaşan yolcunun, akşam yiyeceği av etini kendi vurduğu gibi.

BÖLÜM XCVIII YAĞLARIN YERLEŞTİRİLMESİ VE TEMİZLİK YAPILMASI

Büyük deniz ejderi daha tâ uzaklardayken direk başından nasıl görülür; deniz ovalarında nasıl kovalanır; suların vadilerinde nasıl öldürülür; sonra nasıl yedeğe alınıp başı kesilir; eskiden başı kesilen adamın giysilerinin cellâta verildiği gibi, balinanın içi pamuklu kocaman hırkası da nasıl Cellâtlarına verilir; sırası gelince, kazanlarda nasıl kaynatılır; ve ateşe atılıp da yanmayan Shadrach, Meshach ve Abednego gibi, onun da ispermeçeti, yağı, kemikleri fırından nasıl sapasağlam çıkar - tüm bunları anlattık. Şimdi bu bölümün sonu olarak, yağın pek romantik bir biçimde fıçılara nasıl dökülüp ambara indirildiğini, bir destan yazar gibi anlatmak kalıyor bana - eğer anlatabilirsem. Böylece ambara inen deniz ejderi yeniden denizin derinliklerine kavuşmuş olur; yeniden suların altında kayıp gider. Ama ne yazık ki, bir daha artık hiç yüze çıkamaz, su püskürtemez artık.

Yağ henüz punç gibi ılıkken, altı varil alan fıçılara dökülür. Gemi gece yarısı, sularda bata çıka ilerlediği sırada, fıçılar yerinden oynar, bir o yana, bir bu yana gider; ara sıra da kaygan güvertenin üstünde, bir yamaçtan kopan kayalar gibi, tehlikeli bir biçimde yuvarlanır. Gemiciler onları güçbela yakalayıp durdururlar. O zaman tak! tak! çala çekiç, çemberleri çakarlar üstlerine; çünkü artık, iş gereği, her gemici bir fıçıcı olmuştur.

Sonunca yağ, son litresine kadar fıçılanıp soğuduktan sonra, ambarın büyük kapakları kaldırılır; ve fıçılar, geminin açılan koca karnına, son deniz uykularını uyumak üzere inerler. Bu iş de bitince, kapaklar yerine konur; ve ambar, pencereleri kapısı örülen küçük bir ada gibi, sıkı sıkı kapatılır.

İspermeçet balinası avında belki insanı en çok şaşırtan şeylerden biri de şudur; Bir gün bakarsınız, güverte kalaslarından kan ve yağ dereleri akar; kutsal kaptan güvertesine balinanın kellesinden kesilmiş koca koca parçalar saygısızca yığılır; sanki bir bira fabrikasının avlusundaymışsınız gibi, dört bir yan, pas tutmuş iri iri fıçılarla doludur; fırınların dumanı, küpeşteleri kapkara ise boğmuştur; gemici, yağlara bulanmış bir halde dönüp durur

ortada; gemi boydan boya kocaman bir deniz canavarına dönmüş, insanı sağır eden gürültülerle dolmuştur.

Ama bir iki gün sonra, bakın aynı gemiye, etrafa kulak verin. Kazanlar olmasa, çok titiz bir kaptanın kumandasında, sessiz sedasız bir ticaret gemisinde sanırsınız kendinizi, işlenmiş ispermeçet yağında yaman bir temizleme gücü vardır. Onun için güverte hiçbir zaman, bu yağ işinden sonraki günlerde olduğu kadar temiz değildir. Şu da var: Balinanın külleri ve yakıt artıkları, sürüldükleri yeri pırıl pırıl yapan bir temizleyici olarak kullanılır. Geminin şurasına burasına yapışıp kalmış balina derileri, bununla hemen yok edilir. Gemici, ellerinde su dolu kovalar ve bezlerle, küpeşte boyunca mekik dokur, dört bir yanı temizler. Direklerde ve halatların alt kısımlarındaki iş lekeleri, fırçayla çıkartılır. Kullanılan tüm aygıtlar tertemiz edilip yerlerine konur. Büyük kapak, güzelce ovulup, kazanların üstüne yerleştirilir. Görünüşte artık ne kazan kalmıştır ne de fıçı; palangaların hepsi de gizli köşelere saklanmıştır. Hemen hemen tüm gemicilerin katıldığı bu titizce yapılmış temizleme işinden sonra, herkes kendi kirini pasını yıkamaya koyulur. Tüm giydiklerini tepeden tırnağa değiştiren terütaze denizciler, sonunda pırıl pırıl bir hale gelip, güverteye çıkarlar. En ince Hollanda keteninden güzelim çarşaflar içinden yeni kalkmış güveyiler gibidir hepsi.

Şimdi ikişer üçer gruplar halinde, keyifli keyifli gezinen gemiciler, şakalaşarak konuşur; salon; kanepe, halı, zarif kumaş sözleri ederler. Güverteye hasır sermeye, direklere perdeler asmaya kalkarlar. Baş kasaranın piyasa yerinde, ay ışığında çay içmeye bile akılları yatar. Böyle misk kokulu denizcilere, yağ, kemik ve ispermeçet lâfı etmek, düpedüz saygısızlık olur. Ne demek istediğinizi anlamazlar. «Hadi, hadi,» derler, «gidin de, sofshould ramıza peçete getirin!»

Ama unutmayın ki, ta yukarlarda, üç direğin başında, üç adam, tetikte balina gözlemektedir. Ve balina yakalandı mı, kibar meşe mobilyalar ister istemez kirlenecek; şurada, burada, ufacık da olsa, bir yağ lekesi görülecektir. Evet, öyle. Çoğu kez hiç uyumadan doksan altı saat süren aralıksız, çetin çalışmalar daha yeni bitmişken; balina sandallarında kürek çekmekten bilekleri şişen gemiciler güverteye çıkar çıkmaz, kocaman zincirleri taşır, ağır bocurgatı işletir, keser biçer ve kan ter içindeyken, hem kızgın güneşin, hem de kızgın kazanların ateşinde yeniden kavrulur. Ve

tüm bunlardan sonra gemiyi dibine doğru temizleyip, bembeyaz bir sütçü dükkânına çevirmişken; zavallı gemiciler temiz gömleklerinin yakasını tam ilikleyecekleri sırada, bir çığlıktır kopar: «İşte püskürüyor!» Bu çığlıkla irkilen adamcağızlar, hemen bir başka balinaya savaş açmaya giderler. Aynı yıpratıcı iş yeniden başlar. Ah dostlar, buna can mı dayanır! Ama yaşamak budur işte. Biz insanlar, uzun çabalardan sonra, bu dünyanın geniş gövdesinden bir lokmacık değerli ispermeçeti çıkarıp, üstümüzü başımızı pisliklerden sabırla temizledikten sonra, ruhun pırıl pırıl tapınağında yaşamasını öğrendikten sonra, «işte püskürüyor!» çığlığı kopar. Ve fıskiyeli hayalet görünür karşımızda. Haydi yeniden başka bir dünyayla savaş! Genç yaşamlarımız yeniden o eski çarka girer.

Ey bedenden bedene geçen ruh! Ey Pythagoras! Sen ki, yüreğin iyilik, bilgelik, tatlılıkla dolu olarak, iki bin yıl önce aydın Yunanistan'da öldün! Ben son seferimde, seninle birlikte, Peru kıyıları boyunca yelken açtım. Ve ben, bu budalalığımla, sana, toy ve acemi bir delikanlıymışsın gibi, halat uçlarını birbirine eklemesini öğrettim.

BÖLÜM XCIX İSPANYOL ALTINI

Ahab’ın, kaptan güvertesinin bir ucundaki pusula dolabıyla öteki ucundaki grandi direği arasında, bir aşağı bir yukarı nasıl yürüdüğünü anlatmıştık. Ama söylenmesi gereken bir çok şey arasında şu da vardı: Bu yürüyüşlerde, en derin düşüncelere daldığı sırada, kimi zaman, durakladığı yerde kalakalır; önünde gördüğü şeye tuhaf tuhaf bakardı. Pusula dolabının önünde durunca, gözü, pusula iğnesinin sivri ucuna takılır; ve aklındaki tek düşüncenin gergin yayından bir ok gibi fırlardı bakışları. Yeniden yürümeye başlayıp da grandi direğinin önünde durunca, aynı keskin bakış, oraya çakılı altın paraya dikilirdi. Ahab, o saplantıya çivilenmiş gibiydi hep: ama halinde, umut değilse bile, azgın bir özlem vardı.

Bu sabah, paranın önünden geçerken, altına basılmış garip biçimlerin ve yazıların yeni farkına varmışçasına, durdu, ilk kez olarak, bu biçimlerde ve yazılarda, kendi tek düşüncesine uygun gizli anlamlar aramaya başlamıştı sanki. Az çok bir anlam saklıdır her şeyde. Her şeyi değerlendiren de bu anlamdır zaten. Yoksa koca dünya bile, boş bir sıfır olur; Boston çevresindeki tepelerin toprakları gibi, araba dolusu satılıp, Samanyolu'nda bir bataklığı doldurmaya yarardı.

Doğusundan batısından, her bir yamacından altın kumlar üstünde altın dolu dereler akan görkemli tepelerin yüreğinden çıkmış, tertemiz som bir altındı grandi direğine çakılı para. Şimdi paslı demir civatalar, yeşil küflü bakır çiviler arasına çakılı olduğu halde; hiç el değmemiş, hiç lekelenmemiş yüzü, basıldığı Quito kentinin aydınlığıyla parlıyordu. Gemici milletinin sağı solu belli olmaz; ama üstüne sürülen kirli eller arasında; aşırılması pek kolay gecelerde; bu para gene de olduğu gibi duruyor; batan güneş ertesi gün yeniden doğunca, onu nerede bıraktıysa orada buluyordu. Çünkü bu para, insanda korku ve saygı uyandıran bir amaç uğruna bir kenara konmuş; kutsallaşmıştı. Denizciler, ne denli serseri insanlar da olsalar, Beyaz Balina’nın tılsımı saydıkları bu altına el atamıyorlardı. Can sıkıcı gece nöbetlerinde, gemiciler zaman zaman, bu altının lâfını eder; sonunda kime düşecek, bu parayı kazanan yaşayıp da onu harcayabilecek mi diye merak ederlerdi.

Güney Amerika'nın bu soylu altın paraları, güneşin madalyaları, tropikapın yadigârları gibi şeylerdir. Üstlerine bol bol, hurma yaprakları, lamalar, yanardağlar, güneş yuvarlaklarıyla yıldızlar, güneş dönenceleri, bereket boynuzları, dalgalanan gösterişli flamalar damgalıdır. Böylece bu değerli altınlar basılırken, İspanyollara özgü şiir ve hayalle bezenerek, nerdeyse daha da görkemli bir güzellik kazanırlar.

Pequod’un İspanyol altını, bunların en değerli örneklerinden biriydi. Kıyısında çepeçevre REPUBLİCA DEL ECUADOR: QUITO yazılıydı. Demek ki, bu pırıl pırıl para, dünyanın tam ortasında bulunan bir ülkeden, büyük Ekvator'un tam içinden geliyor, onun adını taşı yordu. And Dağları’nın bir yamacında, güz nedir bilmeyen, solmaz bir iklimde dökülüp basılmıştı bu para. Harflerin ortasında, And Dağları’nın üç tepesi görünüyordu. Tepelerin birinde bir alev, ötekinde bir kule, üçüncüsünde öten bir horoz vardı. Bunların üstünde de on iki burcun bölmeleri. Burçlar, bildiğimiz gizemli işaretlerle gösterilmişti; ve tam tepede duran güneş, Ekvator’un üstünden geçerek Terazi Burcu’na giriyordu.

Şimdi Ahab’ın, bu Ekvator parasının önünde durduğu, gemicinin gözünden kaçmıyordu:

«Dağ tepelerinin, kulelerin ve tüm yüksek yüce şeylerin, bencil bir yanı vardır, iblis gibi gururlu şu üç tepeye bakın. O dimdik kule, Ahab; o alevli yanardağ, Ahab; o yiğit, o yılmaz, o yenilmez horoz da Ahab. Hepsi Ahab! Bu yuvarlak altın, tostoparlak dünyanın bir resmi sadece. O dünya ki, bir büyücünün fanusu gibi, yalnız kendi gizemli benliğimizi gösterir her birimize. Benliklerinin gizlerini çözmek için dünyaya başvuranlar, çok dert karşılığı az şey elde ederler; çünkü dünya gizini bile çözemez. Bana kalırsa, bu para biçimini almış güneşin, kanlı canlı bir yüzü var. Ama bak! Fırtınalar burcuna, gündüz-gece eşitliğine giriyor güneş! Koç Burcu’nda başka bir gündüz-gece eşitliğinden çıkalı daha ancak altı ay oldu. Bir fırtınadan ötekine! Peki, öyle olsun. Sancılar içinde dünyaya gelen insanoğluna, acı içinde yaşamak, kıvrana kıvrana ölmek yaraşır! Peki, öyle olsun! işte dertlerin rahatça işleyebileceği sağlam bir kumaş. Peki, öyle olsun.»

Küpeşteye yaslanan Starbuck, kendi kendine mırıldanıyordu:

«Peri parmakları dokunmamıştır bu altına. Dünden bu yana, şeytanın pençe izleri kalmış olsa gerek üstünde. Bizim ihtiyar, Babil KraIı Belshazzar gibi (1), kendi başına gelecek felâketleri haber veren korkunç yazıyı okuyor sanki. Bu paraya yakından hiç bakmadım. Kamarasına iniyor; ben de gidip bir bakayım. Başı göklere değen üç yüce tepenin ortasında karanlık bir vadi. Bu tepeler, Tanrı üçlemesinin yeryüzünde bir simgesine benziyor nerdeyse. Bu ölüm vadisinde, bizi çepeçevre sarıyor Tanrı. Tüm bu karanlığımızın üstünde .doğruluğun güneşi parlıyor hâlâ; bir umut ışığı gibi. Aşağıya bakınca, gördüğünüz, karanlık vadinin küflü toprağı. Gözlerimizi yukarı kaldırdık mı, pırıl pırıl güneş, bizi sevindirmek için, karşımıza çıkıyor hemen. Ama yüce güneş de yerinde durmuyor ki! Gece yarısı, tatlı tatlı biraz avunmak için, boşuna arar durursun onu. Bu para, aklı başında, ölçülü, gerçek şeyler söylüyor bana; ama gene de hazin söyledikleri. Bırakıp gideyim şunu, inancım, boş yere sarsılacak gerçek karşısında.»

(1) Kutsal Kitapta anlatıldığına göre, Belshazzar bir şölen verirken, duvarda gizemli bir yazının belirdiğini görmüştür. Bu yazıyı yorumlayan Danyal, kralın yakında öleceğini, ülkesinin de bölüneceğini haber vermiştir. (Çevirenlerin notu.)

Kazanların yanında duran Stubb, kendi kendine konuşuyordu:

«Bak, bizim belâlı moruk, parayı dikizledi. Arkasından da Starbuck. Bana kalırsa, ikisinin de suratları neredeyse dokuz kulaç asık. Bir altın parçası için değer mi bu? Negro Hill'de ya da Corlaer’s Hook’da olsaydım, hiç yüzüne bakmadan, şıp diye harcar bitirirdim o parayı. Hımmm! Bunda bir iş var diyor bana, benim o zavallı akılsız kafam. Seferlerimde bir hayli altın gördüm; Eski ispanya altınları, Peru altınları, Şili altınları, Bolivya altınları, Papayan altınları; bol bot Portekiz altınları; bir yığın bütün, yarım, çeyrek altın paralar. Ne var bu Ektavor altınında böylesine ayılıp bayılacak! Allah Allah! Şunun üstündekileri okuyayım hele. Vay canına! Sahiden garip işaretler, acayip şeyler var burada, işte koca Bowditch'in kitabında Zodyak denilen şey. Benim aşağıdaki almanak da aynı adı veriyor buna. Gidip şu Massachussetts'de çıkan almanağı getireyim de, bu tuhaf işaretlerin anlamını sökmeye çalışayım. Kimileri, Daboll’un aritmetik

kitabıyla şeytanları çağırırlarmış. İşte bizim takvim. Bakalım şuna. O garip burç işaretleri. Güneş de her zaman aralarında. Hımmm, hımmm hımmm! İşte, işte. Hepsi de canlı şeyler bunlar. Hamel, ya da Koç Burcu; Sevir, ya da Boğa Burcu; Cevza, ya da İkizler Burcu.. Güneş bunların arasında dönüp duruyor. Paranın üstündeki güneş, halka halinde olan şu on iki oturma odasından ikisinin eşiğinde. Yoo, kitap! Sen yalan söylüyorsun şimdi. Siz kitaplar, haddinizi bilmelisiniz. Siz olsa olsa, bize sözcükleri ve olguları verebilirsiniz. Ama düşünmek, bizim işimizdir. Massachussetts takviminden, Bowditch’in denizcilikle ilgili incelemesinden ve Daboll'un aritmetik kitabından anlayabildiğim kadarıyla, doğru olan budur. İşaretler ve birtakım garip şeyler, ha? Bu işaretlerde, bu garip anahtarı olsa gerek. Dur bakalım. Sus.. Dinle! Vallahi buldum. Bana bak, altın para, şu senin burçların, başlı başına insan yaşamı. Şimdi bunu doğru kitaptan okuyacağım. Gel bakalım buraya, takvim, Haydi, başlayalım. Hamel, yani Koç Burcu; bizi peydahlayan şehvet düşkünü bir hayvandır o. Sıra Sevir, yani Boğa Burcu gelip, hemencecik tosluyor bize. Sonra Cevza, yani ikizler Burcu, iyiliği ve kötülüğü gösteriyor. Tam iyiliğe varacağımız sırada, bir de bakıyoruz. Seretan, yani Yengeç Burcu, geri çekiveriyor bizi. Sonra Esed, yani Arslan Burcu, kükreyerek yolumuzu kesiyor. Bizi şöyle bir iki kez yabansı yabansı ısırıp, asık suratıyla pençe atıyor bize. Onun elinden kurtulup, Sümbüllü, ya da Bakire Burcu'nu selâmlıyoruz. Bu bizim ilk sevdamız. Evleniyoruz; ve ömrümüz boyunca mutlu olacağız demeye kalmıyor, bir de bakıyoruz, hop! Mizan, yani Terazi Burcu çıkıveriyor karşımıza. Mutluluğumuzu ölçüp bakıyoruz ki, hafif geliyor. Tam buna üzüldüğümüz sırada... Ama Tanrım! Akrep Burcu arkamızdan sokup, korkudan havalara sıçratıyor bizi. Yaramızı saralım derken, vız vız oklar yağıyor üstümüze: Kavis, yani Yay Burcu işin alayında. Okları gövdemizden çıkarıp bir kenara çekilelim derken, bir de bakıyoruz o baş belâsı geliyor; Cedi, yani Oğlak Burcu. Vargücüyle saldırıyor bize; bir tos vurup, havalara savuruyor bizi. O sırada, Dev, yani Kova Burcu, sularını boşaltıyor üstümüze ve bizi tufanlara boğuyor. En sonunda Hut. yani Balık Burcu’yla uykulara dalıyoruz. Buyrun size gökyüzüne yazılı bir destan! Güneş, Tanrının yılı bu burçların içinden geçiyor da, gene de dipdiri, keyifli keyifli, sıyrılıp çıkıyor ortaya. Dertler ve sıkıntılar arasında, güle oynaya dönüp duruyor şu tepemizdeki güneş. Aşağıda dünyada, şen Stubb’ın yaptığı da budur. Şen olmak! İşte benim inandığım şey! Hoşça

kel, altın para! Ama dur bakalım; işte küçük Baş-Kütük sökün etti. Şu kazanların- arkasına saklanayım da. dinleyeyim ne söyleyeceğini, işte, geldi durdu paranın önünde. Şimdi bir şeyler yumurtlayacak. Tamam, başlıyor.»

«Yuvarlak bir altın parçasından başka bir şey görmüyorum ben burada. Falan balinayı ilk kim görürse, onun olacak bu yuvarlak şey Anlamıyorum niçin böyle bakıp duruyorlar ona. Bu. on altı dolar eder, biliyoruz. Bir puro iki sent ettiğine göre, bununla dokuz yüz altmış puro alınabilir. Stubb gibi, pis pis pipo içmem ben ama, puroya bayılırım. İşte burada dokuz yüz altmış puro var. Bari ben de çıkayım direğe de, balina gözleyeyim.»

«Şimdi buna akıl mı dersin, budalalık mı? Akıl dersen, budalaca bir yanı var bu işin; budalalık dersen de, akıllıca bir yanı. Ama dur. Bak, Man Adalı yaşlı geliyor. Bu herif denizci olmadan önce, cenaze arabası sürerdi. Orsa ediyor altının önünde. Bak, bak! Direğin öbür yanına geçti. Bir at nalı var oraya çakılı. Şimdi gene geldi 6u yana. Ne demek oluyor bu? Dinle! Bir şeyler mırıldanıyor. Eski püskü bir kahve değirmeni gibi sesler çıkarıyor. Açalım kulakları da, ne diyor bakalım.»

«Beyaz Balina görülse görülse, bir ay bir gün sonra görülür; güneş şu burçlardan birine girdiği sırada. Ben bu işaretler üstüne çok kafa yordum; bilirim ne olduklarını. Kırk yıl önce, Kopenhag'daki cadı karısından öğrenmiştim bunları. Güneş o sırada hangi burca girecek acaba? At nalı işaretine. Çünkü at nalıyla altın, tam karşı karşıya. At nalı işareti ne demek? At nalı işareti, Arslan Burcu demek. Kükreyen arslan, insanları parçalayıp yutan arslan.. Hey, gemim, koca gemim! Senin sonun kötü. Bunu düşündükçe aklım duruyor.»

«Al sana bir yorum daha. Ama metin, hep aynı metin. Görüyorsunuz ya, dünya bir, adamlar çeşit çeşit. Haydi, saklanalım gene. Şimdi Queequeg geliyor. Dövmeleriyle kendisi de burç işaretlerine benziyor zaten. Ne diyor bakalım bu yamyam? Allah Allah! İki metni karşılaştırıyor. Kalçasına bakıyor önce. Güneşi orasında mı sanıyor yoksa? Baldırında, bağırsaklarında mı sanıyor güneşi? Hayvanların karnını yarıp fala bakan köylü kocakarılar gibi. Vay canına! Bir şey buldu galiba kalçasında. Yay Burcu’nu mu buldu dersin? Yok, yok. Anlamıyor bu altının ne olduğunu. Bir kralın pantolonundan düşmüş eski bir düğme sanıyor onu. Ama dur,

saklanalım gene! O Tanrının belâsı Fedallah geliyor şimdi de! Kıvırmış gene kuyruğunu, saklamış bir yerine. Şeytan ayakları görünmesine diye, gene üstüpü tıkmış pabuçlarına. Ne diye bakıyor öyle? Ellerini sallayarak bir şeyler yapıyor paradaki işaretlere. Sonra da eğiliyor önünde. Altının üstünde güneş olduğuna göre, bu herif ateşe tapıyor besbelli. Hoppala! Gelen gelene! Şimdi de Pip sökün etti. Zavallı oğlan! Ya o geberip gitse, ya ben! Nerdeyse korkuyorum ondan. Paraya bakanların hepsini, beni de, dikizledi durdu o! Şimdi şu gördüğünüz garip aptal yüzüyle yorumunu yapmaya geliyor. Saklanayım da dinleyim onu. Bak neler diyor!»

«Bakıyorum, bakıyorsun, bakıyor; bakıyoruz, bakıyorsunuz, bakıyorlar.»

«Vallahi billahi, Murray'nın dilbilgisi kitabını okumuş. Bilgisini arttırmak istiyor herhalde zavallıcık. Ama dur hele, şimdi de ne diyor?»

«Bakıyorum, bakıyorsun, bakıyor; bakıyoruz, bakıyorsunuz, bakıyorlar.»

«Ezberliyor, ezberliyor. Bak, gene aynı şey.»

«Bakıyorum, bakıyorsun, bakıyor; bakıyoruz, bakıyorsunuz, bakıyorlar.»

«Vallahi, çok garip!»

«Ve ben, ,ve sen ve o; ve biz, ve siz, ve onlar. Hepsi yarasa. Ben ise bir karga. Hele şu çam ağacının tepesine çıktığım zaman.. Gak! Gak! Gak! Gak! Karga değilim de, neyim ki? Peki, kargaları kaçırtan korkular nerede? Nah, işte şurada. Eski püskü bir pantolona sokulmuş iki kemik; eski püskü bir ceketin kollarına sokulmuş iki kemik daha.»

«Benden mi söz ediyor acaba? övme dediğin böyle olur! Zavallı eğlen! Vallahi, kendimi asmak geliyor içimden! Neyse, ben bu Pip'in yanına sokulmamalıyım artık. Ötekilere dayanabilirim; çünkü akılları başlarında. Ama Pip'in bu yarı deli yarı akıllı hali, çileden çıkarıyor teni. Bırakayım onu, söylenip dursun kendi kendine.»

«Bu altın para, geminin göbeği. Herkes can atıyor onu söküp almaya. Ama göbeğinizi söktünüz mü, işin sonu kötü olur. Orada durması da kötü ya.. Çünkü direğe bir şey çakıldı mı, iş kötüye varacak demektir. Ha hay!.. Beyaz Balina çivileyecek seni, koca Ahab! Bu bir çam ağacı. Benim babam

vaktiyle Tolland'da bir çam ağacı kesmişti. Bir gümüş yüzük çıkmıştı içinden. Kimbilir hangi yaşlı zencinin nişan yüzüğü. Nereden girmişti o yüzük çamın içine? Kıyamet gününde, bu eski direği, üstündeki midye kabuklarıyla sulardan çıkardıkları zaman, bu altın nereden gelmiş buraya diye soracaklar. Ah altın, altın! Değerin değerlisi altın! Yakında düşeceksin o yeşil toprağın kasasına! Sus, sus! Tanrı, böğürtlen toplaya toplaya dolaşıyor dünyaların arasında. Aşçıbaşı, hey aşçıbaşı! Bizi de pişirsene! Jenny! Hey, hey, hey, hey, hey Jenny! Haydi pişir saç ekmeğini!»

BÖLÜM C KOL VE BACAK

NANTUCKET’DEN GELEN PEQUOD, LONDRA’DAN GELEN SAMUEL ENDERBY İLE KARŞILAŞIYOR

«Hey gemi! Beyaz Balina’yı gördün mü?»

Böyle bağırdı gene Ahab, arkamızdan geçen İngiliz bandıralı bir gemiye. Yaşlı adam, elinde ses borusu, kaptan güvertesinde asılı sandalında ayakta durmuştu. Kendi sandalının başında tembel tembel uzanmış yatan yabancı kaptan, Ahab'ın fildişi bacağını açıkça görebiliyordu. Yabancı kaptan, altmış yaşlarında, güneşten iyice yanmış, yakışıklı, gürbüz, güler yüzlü bir adamdı. Lâcivert şayaktan, kenarları fistolu, geniş bir ceket vardı sırtında. Ceketin boş kolu sallanıyordu arkasında, hani şu Macar atlı subayların üniformalarındaki işlemeli boş kol gibi.

«Beyaz Balina’yı gördün mü?»

Yabancı kaptan, «siz de bunu gördünüz mü?» dedi.

Kumaş kıvrımları arasında saklı duran takma kolunu havaya kaldırdı: Beyaz, ucu tokmaklı, balina kemiğinden bir kol..

Ahab, yanıbaşındaki kürekleri etrafa savurarak, heyecanla gürledi:

«Hemen sandalıma gelin, gemiciler! Denize inmeye hazır olun!»

Yerinden kıpırdamadan, bir dakika içinde, adamlarıyla birlikte suya inmiş, az sonra da yabancı gemiye yanaşmıştı. Ama orada garip bir zorlukla karşılaştılar. Ahab, bacağını yitireli, açık denizde hiçbir yabancı gemiye çıkmadığını; kendi gemisine, takma bacağı için düzenlenmiş ve ancak Pequod’da bulunan çok pratik özel bir araç sayesinde çıkabildiğini; bu aracın da, başka bir gemide öyle çabucak düzenlenemeyeceğini unutuvermişti telâşından. Oysa, açık denizde bir sandaldan gemiye tırmanmak - bu işi hemen her saat yapmak zorunda olan balinacılar bir yana -hiç kimse için kolay iş değildir; çünkü bir bakarsınız, koca dalgalar, sandalı geminin küpeştelerine kadar çıkarır, bir bakarsınız teknenin diplerine kadar indirir. Tek bacağı olan ve kendi gemisindeki kolaylığı yabancı gemide bulamayan Ahab, birden acemi bir karalı durumuna düşerek rezil oldu. Hiç

erişemeyeceği o yüksek ve durmadan inip çıkan gemi bordasına, umutsuzca bakakaldı.

Daha önce de belki söylemişizdir ki, Ahab, başına gelen uğursuzlukla, topallığıyla ilgili küçük bir zorlukla karşılaştı mı, her zaman sinirlenir, ifrit olurdu. O gün, yabancı geminin iki yardımcı kaptanının küpeşteden eğilip, geminin bordasına takozlar çakılarak yapılan dik merdivenin her iki yanına tutunabilmesi için, süslü püslü iki ip uzatmaları, Ahab'ı büsbütün çileden çıkardı. Tek bacaklı bir insanın o merdiveni tırmanamayacağını sanki hiç anlayamıyordu bu adamlar. Ama bu aksilikler bir dakikadan fazla sürmedi. Durumu bir göz atışta kavrayan yabancı kaptan, bağırdı hemen:

«Anladım, anladım! Hey, o işi bırakın da, balina kesme palangalarını sallayın aşağı!»

Bereket, birkaç gün önce bordalarında bir balina olduğu için, büyük palangalar kaldırılmamıştı henüz; ve kocaman kıvrık yağ çengeli, tertemiz pırıl pırıl, palanganın ucuna takılı duruyordu hâlâ. Hemen aşağı sarkıttılar bunu; Ahab, durumu bir anda kavrayarak, tek bacağını çengelin kıvrılan yerine yerleştirdi: Bir çapanın ortasına, ya da bir elma ağacının iki dalının birleştiği noktada oturmak gibi bir şeydi bu. Tamam işaretini veren Ahab, palanganın halatına sıkı sıkı yapışıp, elleriyle tutuna tutuna kendini yukarıya doğru çekerek, manevraya yardım etti; çok geçmeden, geminin yüksek küpeştelerini aştı, yavaşça bocurgatın başına bırakılıverdi. Yabancı kaptan, fildişi kolunu hoş geldin der gibi, dostça uzatıp ilerledi. Ahab da fildişi bacağını kaldırdı. Takma kolla takma bacak, iki kılıç balığının keskin ağızları gibi karşılaştı.

«Evet, evet dostum!» dedi Ahab, «kemiklerimizi tokuşturalım! Bir kol, bir de bacak! Hiç bükülmeyecek bir kol ve hiç kaçmayacak bir bacak! Nerede gördün Beyaz Balinayı? Çok oldu mu göreli?»

İngiliz, takma kolunu doğuya doğru uzatıp, bir dürbünmüş gibi, fildişin hizasından baktı.

«Beyaz Balina'yı orada, Ekvator üstünde gördüm geçen mevsim.»

Ahab, bocurgattan aşağı kayıp, elini İngiliz'in omuzuna koydu: «Kolunu o kaptı, değil mi?»

«Hayır, o kapmadı ama, onun yüzünden oldu. Bu bacak da mı öyle?»

Ahab, «anlat bana hepsini; nasıl oldu bu iş?» dedi.

«Ekvator'da ilk seferimdi, diye sözü sürdürdü İngiliz. «Beyaz Balina'nın varlığından haberim bile yoktu o sıralarda. Bir gün, dört beş balinalık bir sürü görüp, sandalları indirdik. Benim sandalım, bir tanesini zıpkınladı. Hani sirklerde cambaz atları vardır ya, öyle bir balinaydı bu. Döndürüp duruyordu bizi değirmen gibi. Gemicilerim, sandalın alabora olmasını önlemek için, akla karayı seçiyordu. Tam o sırada, denizin dibinden kocaman bir balina fırlayıverdi. Kafası ve kambur sırtı süt beyazı ve kırış kırıştı..»

«Ta kendisi! Ta kendisi!» diye bağırdı Ahab soluk soluğa.

«Sancak yanındaki yüzgecinde zıpkınlar saplıydı.»

«Evet, evet, onlar benim! Benim zıpkınlarım!» diye gene bağırdı Ahab kendinden geçerek. «Ee, sonra? Anlatsana!»

İngiliz güldü: «Bırakın da anlatayım. Derken bu ak saçlı, ak kamburlu koca moruk, köpükler içinde dosdoğru sürünün içine daldı; ve olanca azgınlığıyla, başladı benim zıpkın halatımı kemirmeye..»

«Evet, anladım; koparmak istiyordu halatı, zıpkınlanan balinayı kurtarmak istiyordu.. Yapar bu oyunları., bilirim malımı..»

Tek kollu kaptan öyküsünü sürdürdü;

«Tam nasıl oldu bilmiyorum; ama ısırdığı halat her nasılsa dişlerine takılıp kalmıştı. Biz o sırada farkında değildik işin. Ama halatı çekeyim derken, Beyaz Balina'nın sırtında bulduk kendimizi. Zıpkınladığımız balina ise, kuyruğu havada, rüzgârdan yana kaçıyordu. Durumu kavrayınca, ne soylu, ne görkemli bir balinayla karşılaştığımızı görünce, (böylesini ömrümde ne gördüm ne de işittim, Kaptan); korkunç azgınlığına aldırmayıp, yakalamaya karar verdim onu. Halat belki kopar, ya da takıldığı diş sökülür diye (çünkü halat çekme işinde domuzuna zorluydu benim sandaldakiler); evet, bunları düşünüp, ikinci kaptanımın sandalına atladım - Mr. Mounttop'unkine. Ha Kaptan, size tanıtayım Mounttop'u.. Mounttop. Kaptan.. Evet, dediğim gibi. Mounttop'un sandalına atladım; nasılsa yanıbaşımızdaydı sandalı. Orada elime geçen ilk zıpkını yakaladığım gibi, ak saçlı moruğa fırlattım. Sen misin fırlatan! inanır mısın, kaptan, bir an içinde yarasadan beter kör oluverdim. Kara bir köpük, iki gözümü birden

kapayıp kör ediverdi beni. Karanlıkta hayal meyal havaya dikili kuyruğunu gördüm balinanın: Mermer bir çan kulesi gibi.. Geri gitmenin yolu yoktu, elbette. Güpegündüz, bir taçtaki elmaslar kadar parlak, göz kamaştırıcı bir güneşin altında, el yordamıyla ikinci zıpkını arıyor, fırlatmak istiyordum, işte tam o sırada, kuyruk bir Lima Kulesi gibi yıkılıp, sandalı ikiye böldü, paramparça etti. Ak kamburlu balina, kuyruğu önde, sandalımızın parçaları arasında sanki yongalar içinde yüzercesine, geri geri üstümüze geldi. Vargücümüzle yüzüp kaçmaya çalışıyorduk. Kuyruğun korkunç vuruşlarından kurtulayım diye, sırtına kendi sapladığım zıpkının sapına tutunup, bir an için sülük gibi yapıştım ona; ama sert bir dalga koparıp attı beni yerimden; koca ejderha birden ileriye fırlayıp şimşek gibi derinlere dalarken, peşinde sürüklediği o Allahın belâsı ikinci zıpkının ağzı, tam şuradan kaptı beni!» (Kaptan, bunu söylerken, eliyle omuz başını gösterdi). «Evet, öyle, tam burama takılıp, çekti götürdü beni; cehennemin dibini boyladım sandım. Ama bereket versin, birdenbire zıpkının ağzı, kolumu, boylu boyunca, ta omuzumdan bileğime kadar yardıktan sonra, kopup gitti etimden. Hemen çıktım suyun yüzüne. Bundan ötesini şu arkadaş anlatsın. Sırası gelmişken tanıştırayım sizi, Kaptan: Doktor Bunger, geminin hekimi. Bunger, dostum, gel kaptanla tanış. Haydi Bunger, şimdi sen anlat, bu işin sonunu.»

Böyle senli benlice tanıştırılan hekim, biraz ötede, bu konuşmayı dinliyordu başından beri. Halinden hiç de anlaşılmıyordu gemide önemli bir yeri olduğu.. Tostoparlak, ama ağırbaşlı bir yüzü vardı. Mavi yünden solmuş bir gömlek, bir de yamalı pantolon giymişti. Bir elinde bir kavela, ötekinde de bir hap kutusu vardı; bir birine, bir ötekine bakıyor; arada sırada da, iki sakat kaptanın takma kollarıyla bacaklarına keskin bir göz atıyordu. Ahab'a tanıtılınca, kibar kibar eğildi; kaptanın emrini yerine getirerek, hemen anlattı;

«Berbat bir yaraydı bu,» dedi balinacı hekim: «sözümü dinleyen Kaptan Boomer, bizim koca Sammy’nin burnunu..»

Kaptan Boomer, Ahab’a dönerek, hekimin sözünü kesti: «Geminin adı Samuel Enderby’dir de.. Devam et, oğlum.»

«.. Sammy'nin burnunu Kuzeye çevirdi, Ekvator’un boğucu sıcağından kurtulalım diye. Ama ne yapsam boş.. Elimden geleni yaptım, gecelerimi

başucunda geçirdim, perhiz konusunda çok sıkı davrandım ama..»

«Evet, çok sıkıl» diye gürledi kaptan. Sonra bambaşka bir sesle sürdürdü konuşmasını: «Bütün gece yanıbaşımda sıcak rom içiyor, sargıları saramaz hale geliyordu. Sabahın üçüne doğru da, çakırkeyif, uyutuyordu beni. Evet, yıldızlar şahit! Geceleri başucumda nöbet tutuyor, yaman perhiz ettiriyordu bana, öyle! Bizim Doktor Bunger, nöbet tutmada, perhiz ettirmede birebirdir maşallah! Hey Bunger, seni gidi köpoğlu, gülsene ulan! Ne diye gülmüyorsun? Sen ne malın gözüsün, sen! Hadi neyse, devam et, oğlum.. Senin elinde ölmeye

razı olurum da, başka bir kimsenin canımı kurtarmasını istemem gene de.»

Hiç istifini bozmayan, pek erdemli görünen Doktor Bunger, Ahab'ın önünde hafifçe eğilerek, «pek sayın efendim,» dedi, «kaptanımızın arada bir şakadan hoşlandığın anlamışsınızdır herhalde. Bu türlü masallar uydurmada eşi yoktur onun. Ama Fransızların dediği gibi, «en passant» size şunu açıklamak isterim ki, eskiden bir kilise adamı olan bendeniz, yani Doktor Jack Bunger, tam anlamıyla içki düşmanıyım. Damlasını içmem..»

«Suyun, evet!» diye bağırdı Kaptan Boomer, «dünyada su içmez. Sancılanır içerse. Sanki kuduza tutulmuş gibi, suya karşı bir nefret vardır bünyesinde. Devam et, ahhap, kol öyküsüne devam et.»

«Evet, en iyisi bu,» dedi hekim gene kılı kıpırdamadan. «Evet bayım, kaptanımız, şakalarıyla sözümü kesmeden önce diyorum ki, tüm çabalarıma karşın, yara gittikçe kötüleşiyordu. Doğrusunu isterseniz, bugüne dek hiçbir cerrah görmemiştir yaranın böylesine berbatını: iki ayaktan çok uzun bir yaraydı bu. Geminin iskandil ipiyle ölçtüm. Çok geçmeden kapkara oldu. Bunun ne demek olduğunu bildiğim için kclu kestim. Ama bu fildişi kolun takılmasında benim hiçbir sorumluluğum yok. Kuralların hepsine aykırı olan şu kol» (elindeki kavelayla takma kolu gösterdi) «benim değil, sadece kaptanın işidir. Marangoza yaptırdı, ucuna da şu tokmağı koydurttu. Birinin kafasını kırmak için olacak, benim kafamı kırmaya kalktığı gibi bir ara. Zaman zaman ifrite döner, korkunç öfkelere kapılır kendileri. Şu çukuru görüyor musunuz, sayın bayım?» (Şapkasını çıkarıp saçlarını ayırarak, kafasında bir çukur gösterdi. Bu

çukur fincan gibi oyuktu, ama hiçbir yara bere izi yoktu üstünde.) «Bunun nasıl olduğunu kaptanımız anlatsın size. Bilir kendileri.»

«Hayır, ben bilmem, ama anası bilirdi herhalde. Doğduğu zaman varmış, bu. Seni gidi vurdumduymaz hinoğlu hin seni! Senin gibi bir Bunger daha gelmiş midir şu sular dünyasına? Öldüğün zaman turşunu yapmalı senin, köpeoğlu! Gelecek kuşaklara mostralık diye göstermeli seni, yezit!»

O ana değin iki İngiliz'in karşılıklı şakalarını sabırsızlanarak dinleyen Ahab, sordu:

«Beyaz Balina ne oldu?»

«Ha!» diye bağırdı kolsuz kaptan, «ha, evet! Dalıp gittikten sonra, uzun süre görmedik bir daha onu. Demin de söylediğim gibi, bana bu oyunu oynayan balinanın ne olduğunu bilmiyordum o sıralarda. Sonradan, Ekvator'a dönüşümde öğrendim ki, kimilerinin Moby Dick dedikleri Beyaz Balina oymuş.»

«Sonradan gördün mü gene?»

«iki kez.»

«Ama zıpkınlayamadın değil mi?»

«Aklımdan bile geçmedi böyle bir şey yapmak. Bir kolumu vermek yetmez mi? Öteki de giderse, ne halt ederim ben? Hem bana öyle geliyor ki, Moby Dick ısırmaktan çok yutmasını seviyor.»

Bunger, kaptanın sözünü kesti: «İyi öyleyse: Sol kolunuzu yem diye kullanın, yutsun onu; sağ kolunuzu geri versin size. Bilir misiniz, baylar..» (Bunu söylerken, hekim, her iki kaptanın önünde ağırbaşlı bir davranış ve düzgün devinimlerle eğiliyordu).«Bilir misiniz baylar Tanrı, balinanın sindirim organlarını öyle gizemli bir biçimde yaratmıştır ki, balinanın bir insan kolunu bile tam sindirebilmesinin yolu yoktur. Bunu kendisi de bilir. Bu bakımdan, balinada kötülük sandığınız şey, aslında onun beceriksizliğinden gelir sadece. Çünkü o, kimsenin kolunu bacağını yutmak niyetinde değildir. Kurnazlık yaparak ancak korkutmak ister bizi. Ne var ki, benim Seylan'daki bir hastamın başına gelenler, onun da başına gelir arada sırada. Yaşlı bir hokkabazdı bu adam; çakı yutuyordu sözde. Ama günün birinde bir çakıyı gerçekten yutuverdi ve on iki aydan fazla bu çakı kaldı

midesinde. Sonunda ben bir kusturucu ilâç verdim de herife çakıyı küçük çiviler halinde çıkardı baylar! Ya! Bünyesinin çakıyı eritip sindirmesinin yolu yoktu çünkü. Evet, Boomer Kaptan, bir an önce karar verir de, bir kolunuzu rehin bırakıp ötekine gereğince bir cenaze töreni yaptırmak niyetindeyseniz, kolunuza kavuşabilirsiniz. Beyaz Balina'ya bir fırsat daha verin, tamamdır.»

«Eksik olma, Bunger, ama- istemem,» dedi İngiliz kaptan. «Aldığı kolu güle güle kullansın. Olan oldu. O zaman tanımıyordum zaten kendisini. Ama ikinci bif kol daha veremem. Benim Beyaz Balina'yla hesabım tamam. Onu yakalamak için bir kez sandal indirdim denize. Bu kadarı yeter de artar da. Onu öldürmenin ne büyük bir onur olduğunu biliyorum. Üsttelik ambarlar dolusu ispermeçet de var onda. Ama neme gerek, rahat bırakmalı Beyaz Balina'yı.» Sonra, Ahab'ın fildişi bacağına bakarak, «ne dersiniz, kaptan?» diye ekledi.

«Doğru,» dedi Ahab, «onu rahat bırakmalı; ama avlanacak ister istemez, çaresi yok. Ona dokunmamalı ama, o Allahın belâsı insanı çekiyor kendisine. Bir mıknatıs gibi çekiyor. Son göreli ne kadar oldu? Ne yana doğru gidiyordu?»

Bunger, iki büklüm olup, Ahab'ın çevresinde dolandı; garip hallerle, bir av köpeği gibi koku almaya çalıştı.

«Tanrım, canım sana emanet, şeytanın da canı cehenneme!» diye bağırdı. «Yoksa adamın kanı... Bir termometre getirin bana... Bu

adamın kanı kaynayacak nerdeyse... Nabzı güverteyi titretiyor bu adamın.»

Bunger, cebinden bir neşter çıkarıp Ahab'ın koluna yaklaştı.

«Çekil oradan!» diye gürledi Ahab, Bunger'i küpeşteye doğru fırlatarak, «Haydi sandala, benimkiler... Ne yana gidiyordu, söylesene?»

Bunu duyunca, Kaptan Boomer, «Aman Tanrım!» dedi; «ne var, ne oluyor?... Doğudan yana gidiyordu galiba...» Sonra eğilip, Fedallah'ın kulağına fısıldadı: «Sizin kaptan deli mi yoksa?»

Ama Fedallah, «sus» dercesine, parmağını bir an için dudağına sürerek, küpeşteden atladı; sandalın dümen küreğini eline aldı. Ahab, palangalara tutunup, gemidekilere, kendisini indirmelerini emretti.

Bir dakika sonra sandalın kıçında ayakta duruyordu. Manilla'lılar küreklere asıldılar. İngiliz kaptan boşuna seslendi Ahab'a. Yabancı gemiye sırtını çeviren, taş gibi sert bir suratla gözlerini kendi gemisine diken Ahab, Pequod’a varıncaya dek dimdik durdu olduğu yerde.

BÖLÜM CI İÇKİ MAHZENİ

İngiliz gemisi gözden yok olmadan, şurasını belirtelim ki, bu gemi Londra limanından geliyor ve müteveffa Samuel Enderby'nin adını taşıyordu. Londra'lı bir tüccar olan bu adam, ünlü bir balina şirketinin, Enderby ve oğulları şirketinin kurucusuydu. Bana sorarsanız, yoksul bir balina avcısı olarak diyebilirim ki, gerçek tarihsel önemi bakımından Enderby ailesi, Tudor ve Bourbon hanedanlarından hiç de aşağı kalmaz. Balıklar üstüne topladığım tomar tomar belgelerde, bu büyük balinacılık şirketinin 1775 yılından ne kadar önce kurulduğu konusunda hiçbir belge yok. Ama 1775 yılında, ispermeçet balinasını doğru dürüst avlamaya çıkan ilk İngiliz gemisini, bu şirket donatmıştır. Oysa bu tarihten çok daha önce, yani tâ 1726 yılından beri, bizim Nantucket'imizden ve Vineyard'ımızdan gelen yiğit Coffin'ler ve Macey'ler, büyük filolarla deniz canavarının ardına düşmüşlerdi. Gelgelelim, Kuzey ve Güney Atlantik'ten dışarı çıkmamışlardı bizimkiler. Burada iyice belirtelim ki, koca ispermeçet balinasını, uygarlığın çeliğiyle ilk zıpkınlayanlar gene de Nantucket'lilerdir; ve yarım yüzyıl boyunca da. yeryüzünde onlardan başkası yapmamıştır bu işi.

1778 yılında, gözüpek Enderby'lerin parasıyla sırf bu iş için donatılan «Amelia» adlı güzelim gemi, Horn Burnu'nu yiğitçe geçmişti. Demek ki, büyük Güney Okyanusu'na balina sandalını ilk indiren gemi budur. Bu geminin seferi, başarılı ve mutlu bir sefer oldu. Amelia, ambarları kıymetli ispermeçet yağıyla dolu olarak limanına dönünce, başka İngiliz ve Amerikan gemilerine örnek oldu. Böylece Pasifik Okyanusu'nda güney balinası, geniş ölçüde avlanmaya başlandı. Ama bezmek nedir bilmeyen Samuel Enderby ile tüm oğulları (Tanrı bilir kaç oğuldu -bunlar analarına sormalı), bu bereketli seferle yetinmeyerek, başka bir işe giriştiler:İngiliz hükümetini kandırıp, masrafa da ortak olarak, «Yaman» adlı savaş gemisini, balinalar üstünde keşif yapmak üzere güney denizlerinde sefere çıkardılar. Deniz kuvvetlerinden bir subayın kumanda ettiği Yaman gemisinin seferi de yaman oldu. Bu sırada tam neler yapıldığını bilmiyoruz ama, bir hayli işe de yaradı. Enderby'ler bununla da yetinmediler. 1819'da

aynı şirket, en uzak Japon sularında keşif yapmak amacıyla bir balina gemisi daha donattı. Denizkızı adındaki bu gemi, pek şanlı bir deneme seferi yaptı. Japon denizlerinin büyük balina avı yerleri de böylece dünyaya duyurulmuş oldu. Bu ünlü Seferde, Denizkızı'nın kaptanı Coffin, bir Nantucket'liydi.

Enderby'leri kutlayalım öyleyse! Bu şirket hâlâ yaşıyor sanırım. Ama kurucusu Samuel, çoktan öbür dünyanın güney denizlerinde demir atmış olsa gerek.

Samuel Enderby'nin adını taşıyan gemi, bu onurlu ada lâyıktı doğrusu. Hızlı ve her bakımdan soylu bir yelkenliydi Samuel Enderby. Patagonya kıyıları açıklarında, bir gece yarısı çıkmıştım bu gemiye. Baş kasarasında içtiğim konyaklı bira yamandı. Cümbüşlü bir geceydi o. Gemidekilerin hepsi de aslan gibi çocuklardı. Kısa bir ömür ve keyifli bir ölüm dilerim hepsine. Yaşlı Ahab'ın o geminin kalaslarına takma bacağını dokundurmasından çok daha sonraydı oraya gidişim. Orada geçirdiğim saatler, o soylu, o güven veren Anglo-Sakson konukseverliğinin ne olduğunu bana öğretti. Eğer bunu "unutursam, papazım da beni unutsun; yalnız şeytan anımsasın beni. Konyaklı bira, ha? Konyaklı bira demiştim, değil mi? Evet, saatte on galon akan cinstendi içtiğimiz. Ve fırtına kopup da (oraların, Patagonya'nın fırtınası pek boldur) tüm gemici, konuklarla birlikte, gabya yelkenini camadana vurma emrini alınca, öylesine fitildik ki, direklere tırmanabilmek için, birbirimizi ızbarço bağlarıyla çekmek zorunda kalmıştık. Şaşkınlıktan ceketlerimizin eteklerini camadana vurulan yelkenlere sıkıştırmış, uluyan fırtınanın ortasında direklere öyle asılı kalmıştık tüm sarhoş gemicilere ibret olsun diye. Bereket, direkler yerinden kopmadı da, biz de biraz sonra güç belâ aşağı inebildik, öylesine ayılmıştık ki, yeniden içmemiz gerekti; ama baş kasaranın lombozlarından içeri saldıran azgın deniz, içkimize biraz fazla su ve tuz katmıştı bana kalırsa.

Yediğimiz et güzeldi; sert ama lezzetliydi. Kimi boğa eti dedi, kimi de deve eti. Tam ne olduğunu ben de anlayamadım doğrusu. Hamur köfteleri de vardı; küçük ama doyuruşu, yusyuvarlak, kaskatı köfteler. Yuttuktan sonra, midenizde yuvarlandıklarını duyar gibi duyuyordunuz. Biraz öne doğru eğilseniz bilardo topları gibi içinizden dışarı dökülmeleri tehlikesi vardı. Ekmeğe gelince... Eh, ne yapalım, kötü de olsa yiyecektik ister

istemez. Üstelik de, iskorbütü önleyecek tek taze yiyecek oydu. Zaten baş kasara pek aydınlık sayılmazdı; bu ekmeği yedikten sonra da karanlık bir köşeye çekilebilirdiniz. Samuel Enderby gemisini, bir bütün olarak, başından kıçına kadar, ahçının sindirim borusundaki canlı kazanlarla ele alırsanız, iyi bir gemiydi o. Yiyecek içeceği temiz ve boldu; konyaklı birası sert ve lezzetliydi; gemicilerin hepsi yaman adamlardı; tepeden tırnağa yiğit kişilerdi.

Ama acaba neden Samuel Enderby ve hepsi değilse bile, benim bildiğim çoğu İngiliz balina gemileri böylesine güleryüzlü ve konuksever oluyor; sığırı, ekmeği, içkiyi ve şakayı- neden esirgemiyorlar kimseden; ve neden yemeye, içmeye ve gülmeye doymak bilmiyorlar? Ben size bir şey söyleyeyim mi? Bence "bu İngiliz balina gemilerinin sofralarındaki bolluk üstüne tarihsel araştırmalar yapmaya değer. Ve ben, balina konusunda tarihsel araştırmalardan hiç kaçmamışımdır gereğinde.

İngilizlerden önce balina avcılığı yapan HollandalIlar, ZelandalIlar ve DanimarkalIlardan birçok balinacılık terimi kalmıştır. Bol bol yemek içmek modası da onlardan geçmiştir İngilizlere. Çünkü genel olarak İngiliz ticaret gemileri tayfasına cimri davrandıkları halde, aynı milletin balina gemilerinde durum tam tersinedir. Böylece İngiliz denizcilerinin bol bol yemesi içmesi, doğal ve normal bir şey değil de, sırf balina avcılığına özgü bir şeydir. Onun için bunun elbette özel bir kaynağı olacak. Belirttiğim bu kaynak üzerinde biraz daha duracağım burada.

Deniz ejderinin tarihi üstünde araştırmalarım sırasında, eski bir Hollanda kitabına rastladım; bunun küflü balık kokusundan, balina gemileriyle ilgili olduğunu da anladım. Kitabın adı «Dan Coopman»dı. Her balina gemisinde bir fıçıcı olduğundan bunun Amsterdam'lı bir fıçıcının paha biçilmez anıları olduğu sonucuna vardım.

Kitabı yazanın Fitz Swackhammer adında biri oluşu, bu düşüncemi destekliyordu. Ne var ki, Santa Claus ve St. Pott's Kolejleri'nde Alt Hollanda ve Üst Alman dilleri profesörü olan pek bilgin dostum Dr. Snodhead’e, bu kitabı bir kutu ispermeçet mumu karşılığında çevirmek üzere verdiğim zaman, kitaba şöyle bir baktı; adını görür görmez. «Dan Coopman»ın fıçıcı değil de tüccar anlamına geldiğini kesin olarak söyledi. Kısacası, Alt Hollanda diliyle yazılan bu eski ve bilgi dolu kitap, Hollanda

ticaretini ele alıyordu; birçok başka konular arasında, balina avına da pek ilginç bir yer ayırıyordu. «Smeer» veya «yağ» adlı bir bölümde, yüz seksen Hollandalı balina gemisinin kiler ve ambarları için gereken yiyeceği ve içeceğinin uzun ve ayrıntılı bir

listesini buldum. Dr. Snodhead'ın İngilizceye çevirdiği bu listeden şunları alıyorum :

400.0 libre sığır eti.

60.0 libre Friesland domuz eti.

150.0 libre kuru balık.

550.0 libre peksimet.

72.0 libre taze ekmek.

2.800 külek tereyağı.

20.0 libre Texel ve Leyden peyniri

144.0 libre peynir (Herhalde daha sıradan peynir çeşitleri).

50 onar galonluk fıçılarda ardıç rakısı.

10.800 fıçı bira.

istatistik cetvellerinin çoğunu okurken, susuzluktan insanın damağı kurur. Oysa bu listeyi okurken insan, irili ufaklı fıçılar ve variller dolusu nefis içkilere ve güzelim yiyeceklere boğuluyor.

O sıralarda, tüm bu biraları, etleri, ekmekleri bilgince sindirebilmek için üç günümü verdim. Bu üç gün içinde, Platon'a yaraşır çok yüksek ve derin düşünceler de geçti aklımdan. Bununla da yetinmeyerek, o eski Greenland ve Spitzbergen balina avcılığında her Hollanda'lı zıpkıncının yediği kuru balık ve benzeri besinlerin kestirme miktarı üstüne ek listeler hazırladım, önce şunu söyleyim ki, yenilen tereyağı ile Texel ve Leyden peynirinin miktarı, insanı şaşırtıyor. Ama bunu balinacıların bünyelerinin yağlı olmasına ve yaptıkları işin de bu yağlılığı büsbütün arttırmasına yordum. Üstelik unutmamalı ki, onlar, birbirinin şerefine bardak bardak makine yağı içen Eskimo'ların buzlu kutup denizlerinde avlarlar balinayı.

İçtikleri bira miktarı da çok boldur; 10.800 fıçı. Kutuplarda balina avları, o iklimde pek kısa süren yaz mevsiminde yapılabildiği için, Hollanda balina gemilerinin Spitzbergen denizlerindeki seferi üç ayı geçmez. Yüz seksen yelkenlinin her birinde otuz kişi var dersek, hepsi birden 5.400 Hollanda'lı eder. Böylece adam başına, on iki hafta için, tam iki fıçı bira düşer. Ayrıca içecek olarak onar galonluk 500 fıçı cinleri de vardır. Bu kadar çok bira ve cini içe içe sersemleyen zıpkıncıların balina sandallarında ayakta durmaları ve hızla kaçan balinalara doğru dürüst nişan alabilmeleri pek umulmaz diyeceksiniz. Ama gene de bu işleri pek güzel yapıyorlar; balinaları zıpkınlıyorlar da. Ama unutmayalım ki, tüm bu işler tâ kuzeyde, biranın insana yaradığı yerde oluyordu. Bizim güney seferlerimizde, Ekvator’da, böylesine içen bir zıpkıncı direk başında uyuklar, balina sandalında da körkütük olurdu. Bu da, Nantucket ve New Bed ford için pek kazançlı bir iş olmazdı elbet.

Ama yeter artık, iki ya da üç yüzyıl önceki Hollanda'lı balina avcılarının bol bol yiyip içtiklerini, İngilizlerin de bu güzel örneğe uyduklarını kanıtlamak için gerekenleri söyledik. İçinde ispermeçet yağı bulunmayan bir gemide sefer ederken, İngilizler der ki: Dünyadan hiçbir şey koparamadığımıza göre, bari bir güzel yiyip içelim ki. hem midemiz dolsun, hem de içki mahzeni boşalsın.

BÖLÜM CII ARSACİDES ADALARINDA BİR ÇARDAK

Güney balinasını anlatırken, şimdiye değin, ya hep dış görünüşünün eşsiz hârikaları üstünde durdum; ya da iç yapısının kimi özelliklerini ayrı ayrı ve ayrıntılı olarak ele aldım. Ama güney balinasının geniş ölçüde ve tam olarak anlaşılması için, şimdi iliklerini daha fazla çözmem, pantolonunu çıkarmam, diz bağlarını indirmem, en derindeki kemiklerinin eklemlerini, kancalarını ve kopçalarını açmam; onun yalın iskeletini gözünüzün önüne sermem gerekiyor.

Peki ama, ne oluyor sana, Ishmael? Senin gibi, balina avında ancak kürekçilik yapan birinin ne haddine düşmüş deniz canavarının tüm gizlerini bilmek? Yoksa pek bilgili Stubb, bocurgatın üstüne tırmanıp, balinagillerin anatomisi üstüne dersler mi verdi sana? Balinanın kaburga kemiklerini palangalarla havaya kaldırıp da gösterdi mi sana? Söyle bakalım, Ishmael. Bir ahçının kızarmış bir domuzu sofraya getirdiği gibi, sen de koca bir balinayı güverteye çekip inceleyebilirmisin? Bu işi yapamazsın elbette. Şimdiye dek doğru sözlü bir tanıktın, Ishmael. Ama dikkat et artık; ancak Yunus Peygamber'in bilebileceği şeylere burnunu sokmaya kalkma. Bu senin anlatmak istediklerin, deniz ejderhasının döşeme kirişleri, direkleri, çatı kirişleri, mertekleri, taban keresteleri ve çivileridir. Senin anlatmak istediklerin, onun bağırsaklarındaki mum, süt, yağ ve peynir fabrikalarıdır.

Yunus'tan beri, ergen bir balinanın gövdesinin derinliklerine inen bir balinacı pek olmamıştır. Bununla beraber, küçük boyda bir balinayı kesip incelemek gibi yaman bir fırsat geçmişti benim elime. Eskiden çalıştığım bir gemide, bir ispermeçet balinası yavrusu çıkarmışlardı güverteye. Onun derisiyle, zıpkınların keskin ucuna, mızrakların başına kılıf yapacaklardı. Böyle bir fırsatı kaçırır mıyım hiç? Hemen baltama ve bıçağıma sarılıp, bu küçük yavrunun mühürlü mektubunu açtım, okudum içinde ne varsa.

Tam gelişmiş, dev gibi bir deniz ejderhasının kemikleri üstüne geniş ve ayrıntılı bilgimi, bu pek değerli bilgiyi, Arsacides Adalarından biri olan Tranque kralı, müteveffa ve görkemli dostum Tranquo'ya borçluyum. Yıllar önce, «Dey of Algiers» adlı ticaret gemisinde çalışırken, Tranqueye

gittiğim sırada, Arsacides Adalarındaki bu tatilimin bir kısmını, Tranque kralıyla birlikte, onun Pupella'da, hurma ağaçları ortasındaki ıssız villasında geçirmeye çağrılmıştım. Pupella, bizim gemicinin Bambu Kasabası dedikleri Tranque'nin başkentinden pek uzak olmayan, deniz kıyısında bir vadidir.

Zaten birçok değeri olan görkemli dostum Tranquo'nun, tüm ilkel sanatlara karşı derin bir sevgisi vardı. En usta kullarının yaptığı en ince elişlerini, Pupella'da bir araya toplamıştı. Bunlar arasında, güzel resimli tahta oymalar, işlenmiş deniz kabukları, kakmalı mızraklar, kısa saplı değerli kürekler, güzel kokulu ağaçların içine oyulmuş sandallar vardı. Tüm bunlar, hârikalarla yüklü dalgaların kıyılarına sunduğu doğanın eşsiz güzellikleriyle karışıyordu.

Dalgaların getirdikleri arasında bir de kocaman güney balinası vardı. Bu balina, uzun süren azgın bir bordadan sonra karaya vurmuş, başı bir Hindistan cevizi ağacına dayalı olarak, ölü bulunmuş. Ağacın küme küme yaprakları, yeşil bir püskürtüyü andırıyormuş başının üstünde. Koca gövdesi, kulaç kulaç kalınlıktaki yağlardan ve etlerinden soyulup da, kemikleri güneşte iyice kuruyunca; iskelet hiç bozulmadan Pupella vâdisine götürülmüş. Şimdi bu iskelet, görkemi hurma ağaçlarından yapılmış yüce bir tapınağın gölgesinde yatıyordu.

Bu iskeletin kaburgalarına zafer anıları asılıydı; bel kemiğinin halkalarının üstüne, garip hiyerogliflerle, Arsacides Adalarının tarihi yazılıydı; kafatasında, rahipler, hiçbir zaman sönmeyen misk kokulu bir alevi besliyorlardı. Böylece o gizemli kafadan gene de duman duman bir püskürtü yükseliyordu. Bir dala asılı duran korkunç alt çenesi, Demokles'in ödünü koparan kıla asılı kılıç gibi, tapınan tüm ada halkının tepesinde sallanıp duruyordu.

Görülmedik bir yerdi burası. Orman, Buzlu Vâdi'nin yosunları gibi yemyeşildi. Diri özsularının bilincinde olan ağaçlar, yüksek ve gururluydu. Bu ağaçların dibindeki bereketli toprak bir dokuma tezgâhı gibiydi; burada dokunan görkemli halının örgüleri, yerde sürünen asma kıvrımları; resimleri de, canlı çiçeklerdi. Yüklü dallarıyla ağaçlar, fundalıklar, eğrelti otları, çayırlar, seslerle dolu hava - tüm bunlar yaşamanın tükenmez kaynaşması içindeydi. Yaprakların örgüsü arasında, güneş, bu coşkun

yeşilliği dokuyan kanatlı bir mekik gibiydi. Ey yorulmak bilmez dokumacı! Nereye gidecek dokuduğun bu dalga dalga kumaş? Hangi sarayı süsleyecek? Nedir bu sonu gelmeyen çalışma? Konuş, dokumacı! Durdur elini de söyle, bir tek söz söyle! Hayır, söylemiyor. Melkik işliyor boyuna; resimli dokular çıktıkça çıkıyor tezgâhtan; pırıl pırıl halı durmadan akıyor sular gibi. Boyuna dokuyor dokumacı Tanrı. Kendi İşinin gürültüsüyle sağır olmuş, hiçbir insan sesi duymuyor. Dokuma tezgâhını seyreden bizler de sağır olmuşuz uğultusundan. Ancak iyice uzaklaşabilirsek duyuyoruz içinde konuşan binbir sesi. Yeryüzündeki tüm fabrikalar da böyledir. Hızla işleyen mekikler arasında duyulmayan sözler, duvarların dışına çıktık mı, bir bir duyulur açık pencerelerden. Nice hainlikler böyle açığa vurulmuştur. Ey insanoğlu! Gözünü dört aç öyleyse. Çünkü şu koca dünya tezgâhının bunca gürültüsü arasında, senin en gizli düşüncen bile, tâ uzaklardan duyulabilir...

İşte o kocaman, beyaz, kutsal iskelet, bu Arsacides Ormanının durup dinmeyen canlı ve yeşil tezgâhında, serilmiş yatıyordu, tembel bir dev gibi. Boyuna dokunan yemyeşil örgüler, uğultular içinde dört bir yanını sardıkça, tembel dev, usta dokuyucunun ta kendisi oluyordu sanki. Asmalara bürünmüş, her ay daha diri, daha taze bir yeşillikle pırıldıyor; ama bir iskelet kalıyordu gene de. Yaşam, ölümü sarıyor; ölüm, Yaşamı örüyordu. Asık suratlı Tanrı, genç Yaşamla evleniyor ve kıvır kıvır saçlı güzellikler doğuyordu bu birleşmeden.

Görkemli Tranquo ile birlikte bu eşsiz balinayı görmeye gidip, kafatasının bir mihraba döndüğünü, gerçek püskürtünün çıktığı yerden uydurma dumanların yükseldiğini gördüğüm sırada; kralın bu tapınağı bir sanat yapıtı saymasına pek şaştım. O da güldü bu şaşkınlığıma. Ama rahipler, bu dumanın gerçek olduğuna yemin edince, büsbütün şaştım, iskeletin önünde gittim geldim; asmayı elimle iterek, kaburgalar arasında kendime bir yol açtım. Yolumu şaşırmamak için, elimde tuttuğum yumağın sicimini peşimde bıraka bıraka, iskeletin içindeki dolambaçlı yollarda dönüp durdum; sütunlarının ve çardaklarının gölgesinde uzun uzun dolaştım. Ama çok geçmeden, elimdeki yumak tükendi. Sicimi izleyerek, girdiğim yerden çıktım. İçerde canlı hiçbir şey görmemiştim; kemikler vardı yalnız.

Ölçmek için yeşil bir dal keserek, yeniden daldım iskeletin içine. Rahipler, kafatasındaki ok deliklerinden bakıp, son kaburganın boyunu ölçerken gördüler beni.

«Hey, ne yapıyorsun?» diye bağırdılar. «Sen nasıl ölçmeye kalkarsın tanrımızı! Bizim işimize karışıyorsun!»

«Peki rahipler, öyle olsun. Size göre nedir bunun boyu?»

İşte o zaman, iskelet kaç ayak, kaç parmak diye kavgaya tutuştular; ölçü değnekleriyle birbirlerinin kafalarını yardılar. Büyük kafatası, gürültüleriyle çınladı. Bu güzel fırsattan yararlanarak, ben de kendi ölçüp biçmelerimi çabucak tamamladım.

Şimdi bu ölçüleri vermek niyetindeydim. Ama önceden şunu bildireyim ki, uydurup uydurup aklıma esen ölçüleri söylemekte özgür değilim. Neden derseniz, benim söyleyeceklerimi denetlemek için, iskelet uzmanlarına başvurabilirsiniz. Ingiltere'de, balina gemilerinin limanlarından biri olan Hull kentinde, bir deniz ejderhası müzesi varmış. Bu müzede, sırtı kanatlı balinaların ve daha başkalarının güzel örnekleri görülüyormuş. Duyduğuma göre de, New Hampshire’deki Manchester müzesinde bir iskelet daha varmış ki, uzmanların hepsi, Greenland ya da «nehir balinasının» tek kusursuz örneği sayıyorlarmış bunu. Bundan başka, İngiltere’nin Yorkshire bölgesinde, Burton Constable denen bir yerde, Sir Clifford Constable adlı bir adamın elinde, bir ispermeçet balinasının iskeleti varmış. Ama bu iskelet, dostum kral Tranquo’nun adasındaki kadar büyük değil, orta boyluymuş.

Kral Tranquo da, Sir Clifford da. karaya vuran bu iki balina iskeletine elkoyarken, kendilerini pek haklı sayıyorlardı. Kral Tranquo, ölü balinayı, canım öyle istiyor diye almış. Sir Clifford ise, buralarda her şey benim malimdir diye... Sir Clifford'un balinasının tüm eklemleri yerindeydi; öyle ki, bu iskeletin kemikli girinti çıkıntılarını birer çekmece gibi açıp kapayabilir, kaburga kemiklerini kocaman bir yelpaze gibi yayabilir, alt çenesine asılıp sabahtan akşama dek bir salıncakta gibi sallanabilirdiniz. Bu iskeletin gizli kapaklarına, pancurlarına kilit vurmak hiç de fena bir şey olmaz... O zaman bir rehber, elinde bir halka dolusu anahtarla, gelen seyircileri orada gezdirebilir. Sir Clifford, iskeletin belkemiğindeki yankılı koridoru göstermek için iki peni; kafatasının boşluğundaki uğultuları

dinletmek için üç peni: alnının tepesinden bakılınca görülen eşsiz manzara için de altı peni İstemeyi tasarlıyor.

Şimdi vereceğim iskelet ölçüleri, sağ koluma dövme olarak yazdırdığım rakamların tıpatıp aynıdır. O yıllardaki çılgınca seferlerimde, böylesine değerli ölçüleri saklamanın başka yolu yolu yoktu. Ama yer darlığı dolayısıyla ve bedenimin başka kısımlarını -yani dövmeli olmayan kısımlarını- o sıralarda yazmakta olduğum bir şiire ayırdığım için, bu ölçüleri santimi santimine yazdırtamadım. Balinayı doğru dürüst ölçüp biçerken, santimin pek yeri de yoktur nasıl olsa.

BÖLÜM CIII BALİNA İSKELETİNİN ÖLÇÜLERİ

Şimdi iskeleti üstünde biraz duracağımız deniz ejderinin canlı gövdesiyle ilgili özel bilgiler vermek istiyorum her şeyden önce. Açık seçik verilecek olan bu bilgi, yararlı olabilir.

Kaptan Scoresby'ye azçok dayanarak, titizlikle yaptığım hesaplara göre konuşuyorum. Scoresby'ye bakılacak olursa, en büyük Greenland balinasının ağırlığı yetmiş ton, boyu da altmış ayaktır. En büyük ispermeçet balinası seksen beş ile doksan ayak uzunluğunda ve aşağı yukarı kırk ayak eninde olduğuna göre, en az doksan ton ağırlığında olsa gerek. On üç adamı bir ton sayarsak, bu balina bin yüz nüfuslu bir köyün tüm halkından daha ağır demektir.

Karada yaşayan bir insanın nasıl bir beyni olmalı ki, bu deniz canavarına öküz gibi koşulup, onu hayalinde kımıldatabilsin?

Size bundan önce, balinanın şurasını burasını, kafatasını, püskürtme deliğini, çene kemiğini, dişlerini, kuyruğunu, alnını, yüzgeçlerini anlatmıştım. Şimdi çıplak kemiklerinin koca yığınında en ilginç olan şeyi anlatmakla yetineceğim sadece. Ama o kocaman kafatası, bu iskelet yığınında öyle büyük bir yer tutar ve öyle karışık bir yapısı vardır ki, bu bölümde aynı konuyu yeniden ele alamayacağımız için, biz öykümüzü sürdürürken, sizin de bu konuda bir bilginiz olması gerekir. Bu bilgiyi ya kafanızda, ya da kolunuz altındaki çantada taşımalısınız; yoksa şimdi gözden geçireceğimiz genel yapıyı, bütünlüğüyle kavrayamazsınız.

Tranque'de, ölçülen ispermeçet balinasının boyu yetmiş iki ayaktı. Demek ki, bu balina sağken doksan ayaktı çünkü balinanın iskeletiyle canlı bedeni arasında beşte bir eksilme olur. Bu yetmiş iki ayak ayak içinde, kafatası ve çene kemiği aşağı yukarı yirmi ayak kadar bir yer tutar. Geriye elli ayak kadar belkemiği kalır. Balinanın belli başlı iç organlarını çevreleyen kaburga kemiklerinin güçlü kafesi, bu belkemiğinin üçte birinden biraz daha azına bağlıdır.

Bu kocaman kaburgaların fildişinden sandığı, upuzun ve dimdik uzanan belkemiğiyle, kızağa yeni konulan büyük bir geminin iskeletini

andırıyordu bence. Bu geminin sanki yalnız yirmiye yakın kaburgası yerine takılmıştı da omurgası uzun bir kalastı ancak...

Her iki yanda onar tane kaburga kemiği vardı. Boyna bağlı olan ilk çiftin her biri altı ayak kadar uzundu; ikinci, üçüncü ve dördüncü çiftler ise, gittikçe uzuyordu. Beşinci çiftten sonra, yani ortadaki kaburgalarda, bu uzunluk sekiz ayak ve birkaç parmağı buluyordu. Bundan sonrakiler yeniden kısalmaya başlıyor ve onuncu, yani, son kaburga kemiğinde, uzunluk beş ayağa kadar iniyordu. Bu kemiklerin kalınlığı, genel olarak uzunluğuyla orantılıydı. En yuvarlak olanları ortadakilerdi. Arsacides Adalarının kimi yerlerinde, küçük derelerin üstünde yaya köprüleri kurmak için kalas yerine kullanılır bunlar.

Bundan önce de kitabımızın birçok yerinde söylediğim gibi, bu kaburga kemiklerine bakarken, beni en çok şaşırtan şey, güney balinasının iskeletiyle canlı bedeni arasındaki biçim ayrılığıydı. Tranque iskeletindeki en büyük kaburga kertiği, yani ortalardakilerden biri, sağlığında balinanın en yüksek yeridir¡ Bu kaburga kemiğinin, canlıyken, en azından on altı ayak yüksekliğinde olması gerekirdi; oysa şimdi, ancak sekiz ayaktı. Böylece bu kaburga kemiği, üstündeki canlı gövdenin büyüklüğünün yarısını gösteriyordu ancak. Üstelik şimdi sadece çıplak bir belkemiği gördüğüm yerin çevresinde, eskiden tonlarla et. kas, kan ve bağırsak vardı. O kocaman yüzgeçlerin bulunduğu yerde, düzensiz bir iki eklemden başka bir şey görülemiyordu şimdi. Kemiksiz, ama ağır ve heybetli kuyruğun yerinde ise, yeller esiyordu!

Kendi kendime düşündüm; Dünyayı gezmemiş çekingen bir adamın, bu balina denilen eşsiz varlığı, huzur dolu bir ormanda upuzun yatan ufalmış iskeletine bakarak doğru dürüst anlamaya çalışması, ne boş, ne saçma bir şey! Olur mu hiç? Ancak en korkunç belâların ortasında, ancak azgın kuyruğunun yarattığı girdapların içinde, ancak uçsuz bucaksız derin denizlerde, balinanın canlı bütünlüğüyle ne olduğunu gerçekten anlayabiliriz.

Şimdi gelelim belkemiğine. Bunu incelemenin en iyi yolu, bir vinçle havaya kaldırmaktır. Kolay iş değil ama, bunu yaptınız mı, belkemiği, Pompeus’un İskenderiye yakınlarındaki dikili taşına benzer bir hayli.

Belkemiğinde kırktan fazla omurga vardır. İskelette birbirine kenetli olmayan bu omurgalar, Gotik bir çan kulesinin ağır yapısını destekleyen, iri ve süslü yuvarlak taş çıkıntılarını andırırlar. Ortadaki en büyük omurganın eni, üç ayaktan az, boyu da dört ayaktan fazladır. Belkemiğinin incelenerek kuyrukla birleştiği noktada bulunan en küçük omurga, olsa olsa iki üç parmak enindedir ve beyaz bir bilardo bilyasına benzer biraz. Bana dediklerine göre, Tranque iskeletinde daha küçük omurgalar da varmış; ama rahibin çocukları olacak o yamyam piçkuruları, bilya oynamak için bunları aşırıp yoketmişler. Görüyorsunuz ya, yaşayan varlıkların en büyüğü bile, çocuklara oyuncak oluyor sonunda.

BÖLÜM CIV BALİNA FOSİLİ

Koca gövdesiyle balina, dilediğiniz kadar genişletebileceğiniz, işleyebileceğiniz, üstünde uzun uzun konuşabileceğiniz bir konudur. Hattâ kısa kesmek isteseniz de, kesemezsiniz. Balina üstüne yazılacak kitaplar ne denli kalın olsa yeridir. Püskürtme deliğiyle kuyruğu arasındaki yardaları, belini çevreleyen kulaçları bir yana bırakalım da; o dev bağırsaklarını bir düşünelim. Bir savaş gemisinin en alt güvertesine halka halka yığılı büyük kablolar ve halatlar gibidir bu bağırsaklar.

Madem bu deniz ejderhasını ele aldım, bu işte her bakımdan bilgili olmaya çalışarak, işin sonuna değin gidip, kanının en küçük zerresine, bağırsaklarının en küçük kıvrımına kadar anlatmalıyım. Huy ve anatomi özelliklerinden birçoğunu önünüze serdim. Şimdi balinayı arkeolojik açıdan, bir fosil olarak, tufandan önce yaşayan bir yaratık olarak yüceltmem gerekiyor. Deniz ejderhasından başka herhangi bir yaratık için -bir karınca ya da bir pire için- «arkeoloji», «fosil», «tufandan önce» gibi terimler, haklı olarak gereğinden fazla abartmalı, gereğinden fazla gösterişli sayılabilir. Ama konumuz deniz ejderi olunca, iş değişir. Sözlüğün en ağır sözcükleri altında sendeleye sendeleye girişmek isterdim bu işe. Sırası gelmişken şunu da söyleyim ki, bu yazıları yazarken bir sözlüğe başvurmak gerektikçe, Johnson'un koskocaman bir quarto baskısını kullandım. Onu bu iş için satın almıştım nasıl olsa; çünkü bu Dr.Johnson, görülmedik şişmanlığı ve iriliği dolayısıyla, benim gibi bir balina yazarının kullanabileceği bir sözlüğü hazırlamak için biçilmiş kaftandı.

Kimi yazarlar, entipüften konuları büyütür, böbürlene böbürlene şişirirler. Benim konum deniz ejderhası olduğuna göre, bir düşünün ne yapacağımı? Farkında olmadan, kalemimden çıkan harfler büyüyor, duvar ilânlarındaki yazılara dönüyor. Bir kartal kanadı verin bana kalem diye! Mürekkep hokkası olarak da, Vezüv Yanardağının kraterini!

Tutun beni kollarımdan dostlarım! Çünkü bu ejderhayı anlatırken, düşüncelerim gittikçe yüceleşiyor, kendimden geçiyorum. Bilimlerin hepsini, gelmiş gelecek tüm balinaları, tarih öncesi insan ve dev

hayvanları, dünya ve evren ülkelerini, tüm değişiklikleri ve ayrıntılarıyla kucaklamak istiyorum. Böylesine geniş ve sınırsız bir konuya girmek öyle güzel, öyle yüce bir şey ki, insan da bu konuyla yükseliyor. Güçlü bir kitap yazabilmek için, güçlü bir konu gerek. Pire üstüne büyük ve uzun ömürlü bir kitap yazılamamıştır hiçbir zaman; ama birçokları bunu yapmaya kalkışmışlardır gene de...

Fosil balina konusuna girmezden önce, size jeolog olarak yetkilerimi bildirmek isterim. Serüvenlerle geçen ömrümde duvar ördüğüm; sayısız hendekler, kanallar, kuyular, şarap mahzenleri ve çeşit çeşit sarnıçlar kazdığım olmuştur. Gene önsöz olarak, okuyucularıma şunu anımsatmak gerekir: Toprağın jeolojik bakımdan en eski katlarında, bugün artık yeryüzünden yok olan canavarların fosilleri vardır. Üçüncü jeoloji çağına bağlı olan katlarda daha sonraları bulunan kalıntılar ise tarih öncesi yaratıklarla, ilk ataları Nuh Peygamber’in gemisine binmiş hayvanlar arasında bir bağlantı, bir halka sayılırlar. Şimdiye dek bulunmuş tüm balina fosilleri, üçüncü jeoloji çağındandır. Bu çağıra kalıntıları, yeryüzünde bugün gördüğümüz toprak katının hemen altındadır. Gerçi bu fosillerden hiçbiri, bugün bilinen balina çeşitlerinin tıpatıp eşi değildir; ama genel görünüşlerindeki kimi benzerlikler, balina fosilleri sayılmalarını haklı gösterebilir.

Son otuz yıl içinde, Alp Dağlarının eteklerinde, Lombardiya'da, Fransa’da, Ingiltere'de, iskoçya’da ve Birleşik Amerika’nın Lousiana, Missisippi, Alabama bölgelerinde, Âdem öncesinden kalma, dağınık balina fosilleri, kırık dökük kemikler ve iskeletler bulunmuştur. Bu kalıntıların en acayiplerinden biri, Paris’te Tuileries Meydanı'na açılan kısacık Dauphins Sokağı'nda; bir de Napoléon zamanında Antwerp dokları kazılırken ortaya çıkmıştır. Cuvier’e göre, hiç bilinmeyen bir deniz ejderi çeşidinden katmadır bu kemikler.

Ama bu balina kalıntıları arasında insanı en çok şaşırtan, Alabama'da yargıç Creagh'nln çiftliğinde 1842 yılında bulunan türü tükenmiş bir canavarın nerdeyse tastamam kalan kocaman iskeletidir, Bunu korkular içinde seyreden saf zenci köleler, Cennet'ten kovulan meleklerden birinin kemikleri sanmışlardı. Alabama bilginleri, bunun dev bir yılan olduğunu söyleyip, Basilosaurus adını vermişlerdi iskelete, Ama bu iskeletin kimi kemikleri denizi aşıp da Owen'in eline geçince, bu İngiliz anatomi uzmanı,

o sözde yılanın, türü tükenmiş bir balina olduğunu ileri sürdü. Böylece, daha önce de söylediğimiz gibi, balinanın iskeletine bakıp, onun canlı bedeni üstüne pek fikir yürütemeyeceğimiz bir Kez daha anlaşılmış oldu. Owen, bu canavarı yeniden vaftiz edecek, ona Zeuglodon adını vermiş; ve Londra Jeoloji Derneği'nde okuduğu raporda, bunun, dünyamızın değiştiği çağlarda yok olup gitmiş yaratıklar arasında en olağanüstü varlıklardan biri olduğunu söylemiştir.

Bir yandan çağımızda yaşayan deniz canavarları türlerine az çok benzeyen, bir yandan da tarih öncesi deniz canavarlarını andıran tüm bu güçlü iskeletlere, bu kafataslarına, bu dişlere, bu çene kemiklerine, bu kaburgalara ve omurgalara bakarken; bir akıntıya kapılıp, tâ gerilere, insanla başlayan zamanın henüz yok olduğu günlere gider gibi oluyorum. Orada Saturnus'un boz bulanık kaosu, bir sel gibi geçiyor üstümden: Ürpererek kutbun sonsuzluklarını hayal meyal görür gibi oluyorum. Şimdi sıcaktan yanan yerler, o çağlarda sıra sıra buzdağlarının baskınına uğramıştı. Bu dünyanın çevresindeki 25.000 millik alanda, yaşayabilecek bir avuç içi kadar bile toprak yoktu. O sıralarda tüm dünya balinanındı. Yeryüzünün kralı balina, geçtiği her yerde, bugünkü And ve Himalaya Dağlarında bile izlerini bıraktı. Hangi varlığın soyu deniz ejderinkinden eskidir? Ahab'ın zıpkını, Firavunlarınkinden daha soylu bir kanı akıtmıştı. Kutsat Kitap'a göre dokuz yüz altmış dokuz yıl yaşayan Methuselah, henüz okula giden bir çocuk kalır balinanın yanında. Balinadan söz ederken, Nuh'un en büyük oğlu Şam'ı aranırım çevremde elini sıkmak için. Daha Musa ortalarda yokken, nereden türediği belirsiz olan balinanın dört bir yana ne anlatılmaz korkular saldığını düşündükçe, saçlarım diken diken olur. Zaman kavramından önce var olan bu yaratık, insanlar yeryüzünden silindikten sonra da yok olmayacağa benzer.

Bu deniz ejderi, tarih öncesi izlerini yalnız doğanın yazılı taşlarına bırakmakla ve kireçli taşlarla topraklara heykelini oymakla kalmadı; nerdeyse fosiller kadar eski olan Mısır tabletlerine, yüzgeçlerinin damgasını vurdu. Büyük Dandara Tapınağı'nın bir odasında, granit tavana oyulmuş ve boyanmış bir gökkubbe resmi bulundu elli yıl kadar önce. Bunun üstünde yarı at, yarı insan varlıklar; kartal başlı, kartal kanatlı, astan bedenli masal yaratıkları; çeşit çeşit yunuslar görüldü. Çağımızın gökkubbesi şemalarında da hâlâ vardır bu akıllara sığmaz resimler. İşte

bizim koca deniz ejderi bunların ortasında yüzüyor; ve çok daha önce de, Hazreti Süleyman beşiğine konulmadan yüzyıllar önce de, yüzmüştü.

Balinanın eskiliğini, kemiklerinin tufandan önceki gerçekliğini gösteren bir başka garip kanıtı da; Berberistân yolcusu, saygıdeğer John Leo veriyor:

«Deniz kıyısına yakın bir yerde, kirişleri ve mertekleri balina kemiğinden bir tapınak var; çünkü dalgalar o kıyılara, dev gövdeli balina ölüleri getirir sık sık. Halkın inancına göre, bu tapınağın dnünden geçen her balina, Tanrının gizli bir buyruğuyla hemen ölüverir. işin aslını sorarsanız, tapınağın iki yanında, denize doğru iki mil boyunca uzanan, tepeleri suların altında kalan kayalar vardır; balinalar da bunların üstünden geçerken yaralanıp ölürler. Bir balinanın, inanılmaz uzunluktaki kaburga kemiğini, Tanrı'nın yarattığı bir tansık diye saklayıp, tâk gibi toprağa dikmişler. Deveye binmiş bir adam bile, buna eliyle dokunamadan altından geçebiliyor. Bu tâk, yüz yıl önce de, benim gördüğüm yerdeymiş. Buranın tarihçilerine göre, Muhammedi müjdeleyen başka bir peygamber, bu tapınaktan gelmiş. Hattâ Yunus Peygamber'in bile, bu tapınağın önünde balinanın karnından çıktığını ileri sürenler vardır.»

Okuyucu, seni Afrika’da bu balina tapınağında bırakıyorum. Eğer balina avcısıysan, ya da Nantucket’liysen, oturup sessizce tapınırsın burada.

BÖLÜM CV BALİNANIN BOYU GİTTİKÇE KÜÇÜLÜYOR MU? BALİNA SOYU TÜKENECEK Mİ?

Bu deniz ejderi, sonsuzluğun kaynaklarından bata çıka bize kadar geldiğine göre, uzun çağlar boyunca, atalarının yüceliğinden bir şey yitirip yitirmediğini irdelemek uygun düşecektir şimdi.

Durumu inceleyince görüyoruz ki, hem şimdiki balinaların boylan, üçüncü jeoloji çağında (yani insandan önce belirli bir jeoloji çağında) bulunan fosillerden daha büyük; hem de bu üçüncü çağın fosilleri, daha öncekilerden bir hayli büyük.

Şimdiye dek görülen Adem öncesi balina iskeletlerinin en büyüğü, Alabama'da bulunanıdır. Geçen bölümde sözü geçen bu iskelet nerdeyse yetmiş ayak uzunluğundadır. Oysa bugünkü büyük bir balina iskeletinin yetmiş iki ayak olduğunu gördük. Nerdeyse yüz ayak boyunda ispermeçet balinalarının yakalandığını da, sözüne inanılır balina avcılarından duydum.

Ama şimdiki balinalar, bundan önceki jeoloji çağındakilerinden daha büyük de olsalar, gene de soysuzlaşmış olamazlar mı Âdem'den bu yana?

Sayın Plinius'a ve daha başka eski doğa bilginlerine inanmak gerekirse, böyle olabileceğini kabul etmek zorundayız. Çünkü Plinius, canlı gövdeleri dönümler kaplayan balinalardan söz eder. Aldrovandus'a göre de, sekiz yüz ayak boyunda olanları varmış. Böylelerinin iskeletini bir düşünün; Ağaç kemerli upuzun bir yol gibi, Thames Nehri'nin altından geçebilecek tünel gibi balina iskeletleri! Danimarka Bilimler Akademisi'nin bir üyesi, ünlü yolcu Cooke'un yanında çalışan doğa bilginleri Banks ile Solander'in zamanında bile, yüz yirmi yarda, yani üç yüz altmış ayak boyunda («reydansiskur» ya da «kırışık karınlı» dediği cinsten) İzlanda balinaları olduğunu söylüyor. Balina tarihi üstüne uzun kitabının başında (üçüncü sayfada) Fransız doğa bilgini

Lacepede de, yüz metre, yani üç yüz yirmi sekiz ayak boyunda bir kuzey balinasını anlatıyor; bu kitap da, 1825 yılında yayınlanmıştır.

Ama bu masallara inanacak bir balina avcısı çıkar mı? Hayır. Bugünün balinası, Plinius zamanındaki atalarının boyundadır. Balina işini Plinius'tan daha iyi anladığım için, onun bulunduğu yere günün birinde ben de gidersem, bunu kendisine söylemekten çekinmeyeceğim. Nasıl oluyor da, Plinius dünyaya gelmeden binlerce yıl önce gömülen Mısır mumyaları, tabutlarından çıkartılıp ölçülünce, bugünün bir Kentucky'lisinden daha uzun boylu değil? En eski Mısır ve Ninova kabartmalarında görülen sığırlar ve başka hayvanların orantılarına bakarsak, Londra'nın ünlü hayvan pazarı Smithfield'e gelen iyi besili, soylu bir ineğin, firavunların en besili ineklerinden daha iri olduğu da su götürmez. Tüm bunlar ortadayken, çeşitli hayvanlar arasında yalnız balinanın soysuzlaşabileceğine gönlüm razı olmaz .

Bilgiç geçinen Nantucket'lileri uğraştıran bir sorun daha vardır: Şimdi Bering Boğazı'na ve yeryüzünün en uzak, en gizli çekmecelerine ve dolaplarına giren balina gemilerinin direklerindeki keskin gözlü nöbetçilere; tüm kıyılar boyunca fırlatılan binlerce zıpkınlara, kargılara, deniz ejderi dayanabilecek mi? Böylesine geniş, böylesine amansız bir av sonunda, deniz ejderi, yeryüzünde kalan son insan gibi, son piposunu tüttürüp, sular dünyasından bir duman gibi uçup gitmeyecek mi?

Bu balina sürülerini kambur sırtlarıyla, hörgüçlü yaban mandası; sürülerine benzetebiliriz. Kırk yıl önce, bu yaban mandaları. İllinois ve Missouri çayırlarında, her biri on binleri aşan sürüler halinde dolaşıyor: Şimdi nehir boyunca kalabalık kentlerin kurulduğu, kibar emlak komisyoncularının bir parmak toprağı bir dolara sattığı yerlerde, demir rengi yelelerini silkiyor, şimşek dolu kaşlarını çatıyorlardı. Bunu düşününce, avlanan balina soyunun da, onlar gibi, ister istemez kısa bir zamanda tükeneceğine aklınız yatar.

Ama bu soruna değişik açılardan bakmak gerek. Az bir zaman içinde -uzunca bir insan ömründen bile daha kısa bir süre içinde- yaban mandalarının sayısı, Londra'nın bugünkü nüfusundan fazlayken, şimdi o bölgenin tümünde tek bir boynuz bile kalmadıysa da; ve her ne kadar bu görülmedik kırım insan eliyle olmuşsa da; balina avının çok başka olan özelliği sayesinde, deniz ejderinin böyle aşağılık bir akıbete uğramasının kesin olarak önleneceği su götürmez. İspermeçet balinası avlayan bir gemideki kırk adam, kırk sekiz ay süren bir seferden kırk balığın yağıyla

geri dönerlerse; çok başarı elde ettiklerine inanıp Tanrıya şükrederler. Oysa Kuzey Amerika'nın batısındaki eski Kanada'lı ve Kızılderili avcılar zamanında, üstünde bir güneş batarken, başka bir güneşin doğduğu ıssız Far West topraklarına henüz insan ayağı değmemişken; gemide değil de at üstünde gezinen ve Kızılderili çarıkları giyen kırk adam, kırk sekiz ayda kırk binden fazla yaban mandası öldürebilirlerdi. Gerekirse, bunu istatistiklerle kanıtlamanın yolu vardır.

Eski çağ üstüne bildiklerimizi dikkatle incelersek, bizi ispermeçet balinasının yavaş yavaş tükendiğine inandıracak bir kanıt olmadığını görürüz, örneğin, Onsekizinci Yüzyıl'ın sonlarına doğru, küçük sürüler halinde gezinen deniz ejderlerine, bugün olduğundan daha sık rastlanıyordu. Bu sayede, seferler hem şimdikinden daha kısa sürüyor, hem de daha kazançlı oluyordu. Ama önce de söylediğimiz gibi, bu balinalar, bir güvenlik kaygısıyla, kalabalık kervanlar halinde yüzüyorlar artık. Böylece eski zamanlarda tek tek, çift çift, küçük sürüler ve «okullar» halinde gezinen balinalar; birbirlerinden çok uzak yerlerde seyrek rastlanan büyük ordular kurmuşlardır bugün. İşte budur işin can damarı. Bir yanlış düşünce daha var ortada: Kemikli denilen balinalara, eskiden çok bol oldukları sularda şimdi az rastlanması, bu balina soyunun tükendiğinin bir kanıtı sayılamaz. Aslında onlar yer değiştirmişlerdir sadece. Püskürtülen bir kıyıda görülmez olmaya başladı mı, bu balinaların, bir başka ve daha uzak kıyıda meydana çıkıp, orada oturanları acayip püskürtüleriyle şaşırtacaklarından kuşkunuz olmasın.

Üstelik bu sözünü ettiğimiz deniz canavarlarının öyle sağlam iki kalesi vardır ki, insanların bugünkü olanaklarına göre, hiçbir zaman ele geçirilemeyecektir bunlar. Vâdileri baskına uğrayınca, serinkanlı İsviçreli’lerin dağlara çekildikleri gibi, denizler ortasındaki ovalarda avlanan kemikli balinalar da, kutup kalelerine sığınırlar en sonunda. Buz sınırlarının ve surlarının altından dalarak, buz dağlarıyla buz ovalarına vararak, sonsuz ve büyülü bir kış dünyasında, insanların elinden kurtulurlar.

Bir tek ispermeçet balinasına karşılık, bu kemikli balinalardan belki elli tanesinin zıpkınlandığına bakarak, kimi bilgiç gemiciler, bu kanlı savaş yüzünden, kemikli balina sayısının iyiden iyiye azaldığı sonucuna varmışlardır. Ama son zamanlarda sadece Amerikalı’ların, kuzey batı

kıyılarında her yıl bunların 13000 den fazlasını öldürdükleri ne denli doğru da olsa; durumu düşünürsek, bunun hiç de önemli bir sayı olmadığını anlarız.

Yeryüzündeki en büyük yaratıkların bu kadar çok sayıda olabileceğine kolay kolay inanamıyor insan. Ama Goa tarihçisi Harto’nun anlattıklarına ne buyurulur: Sözde Siyam kralı, bir tek avda 4000 fil yakalamış; o bölgedeyse filler, bizim sığır ve koyun sürülerimiz kadar bolmuş. Semiramis’in, Porus'un, Hannibal’ın daha nice Doğu krallarının binlerce yıldır filleri avladıkları halde, fil soyunu tükendiremediklerine göre; Asya, Güney ve Kuzey Amerika, Afrika, Yeni Zelanda ve yeryüzünün tüm adalarından tam iki kat daha büyük bir otlakta canının istediği gibi gezip tozan büyük balina soyunun da kolay kolay tükenmeyeceğine inanabiliriz,

Bundan başka, balinaların çok uzun ömürlü olduklarını da hesaba katmalıyız. Onların yüz yıl, hattâ daha fazla yaşadıklarını ileri sürenler vardır. Böyle olunca, birçok kuşaklar aynı çağda yaşayabilir. Bunun ne demek olduğunu anlamak için, yetmiş beş yıl önce yaşayan kadın erkek, büyük küçük tüm insanların yeryüzündeki mezarlardan canlı canlı çıktıklarını; bu sayısız kalabalığın dünyamızın bugünkü nüfusuna eklendiğini düşünün.

İşte bu düşüncelerle, ölümlü bir yaratık olduğu halde, balinanın soyca ölümsüz olduğu kanısındayız. Suların karaları örttüğü çağlarda bile, balina denizlerde yüzüyordu. Balina Tuileries, Windsor ve Kremlin saraylarının şimdi bulundukları yerlerin üstünde yüzdü. Tufanda Nuh’un gemisine metelik vermedi. Ve günün birinde, Hollanda'yı bastığı gibi dünyamızı da su basar da, tüm fareler ölürse, ölümsüz balına gene de yaşayacak; Ekvator'un en büyük dalgalarıyla boy ölçüşecek ve fışkırttığı köpüklerle göklere meydan okuyacaktır.

BÖLÜM CVI AHAB’IN BACAĞI

Ahab Kaptan'ın, Londra'dan gelen Samuel Enderby gemisinden ayrılmakta gösterdiği telâş, kendisi için pek zararsız olmamıştı. Sandalın bir tahtası üstüne, vargücüyle öyle bir iniş inmişti ki, fildişi bacağı nerdeyse ikiye bölünecekti. Bu da yetmiyormuş gibi, kendi kaptan güvertesine çıkıp da, takma bacağını oradaki özel deliğine yerleştirince, dümenciye acele bir emir vermek için (dümencilerin, Pequod’u doğru dürüst yönetmediklerini ileri sürerek, sık sık yapardı bunu), öyle bir hızla dönmüştü ki, çatlayan kemik biraz daha burkulmuştu. Gerçi fildişi kırılmadı ve görünüşte pek bir şeyler olmadı ama, Ahab'ın da tam güveni kalmadı bu takma bacağa.

Ahab’ın çılgınca atılganlığına karşın, bedeninin yarı dayanağı olan bu ölü kemiğin durumuyla zaman zaman ilgilenmesi, hiç de şaşılacak bir şey değildi: Pequod, Nantucket’den ayrılmazdan biraz önce, Ahab bir gece yerde baygın bulunmuştu. Kazanın nasıl ve neden olduğu bilinmiyor, bir türlü de anlaşılmıyordu. Ama her nedense, takma bacağı ansızın hızla yerinden oynayıp, bir kazık gibi kasığına dayanmış, nerdeyse delmişti orasını. Bu korkunç yaranın iyice kapanması da bir hayli zor olmuştu.

Tek bir düşünceye saplanmış olan Ahab, o sıralarda çektiği acıyı, daha önce Beyaz Balina yüzünden başına gelen felâketin kaçınılmaz bir sonucu saymıştı. Korularda öten en tatlı kuşların üremesi önlenemeyeceği gibi, bataklıklardaki en zehirli yılanların üremesi de önlenemez. Böylece her mutluluktan, bir başka mutluluk; her mutsuzluktan da, ister istemez bir başka mutsuzluk doğar. Ahab bunu iyice biliyor, kendi kendine, «evet, hem de fazlasıyla doğar» diye düşünüyordu. Acının soyu sopu, sevincinkinden daha köklü, daha bereketlidir. Şunu da unutmamalı: Kimi kutsal kitaplardan öğrendiğimize göre, yeryüzünde tattığımız hazlardan birkaçı, öteki dünyada bizde sevinç doğurmak şöyle dursun; tam tersine, cehennem azaplarının olanca kısırlığıyla sonuçlanırlar. Dünyada işlediğimiz bazı suçlar yüzünden çektiğimiz acılar ise, ölümden sonra da artarak sürüp gider... Biraz düşünecek olursak, bir çeşit eşitsizlik var bunda. «Çünkü,» diyordu Ahab kendi kendine, «bu dünyanın en büyük

mutluluklarının boş ve anlamsız bir yanı olduğu halde; yürekten gelen tüm acılarda gizemli ve kutsal bir derinlik, hattâ kimi insanların çektiklerinde meleklerin en büyüklerine özgü bir yücelik vardır.» Bu gerçeği yalanlayan hiçbir şey görmüyoruz. Ölümlü insanların çektikleri bu büyük acıların köklerine gidecek olursak, sonunda kaynağı bilinmeyen tanrılara varırız. Böylece, sevinçli harman güneşlerine ve çimbalolara benzeyen yusyuvarlak eylül mehtaplarına karşın, gerçeği görmek zorundayız. Tanrılar bile her zaman sevinç içinde değillerdir, insanoğlunun doğuştan alnında taşıdığı o hiçbir zaman silinmeyecek keder damgası, tanrıların kederinden kalma bir izdir.

Burada farkına varmadan bir gizi açıklamış olduk; bunu daha önce yapmamız gerekirdi belki de. Ahab ile ilgili bilinmeyen şeylerden biri de şudur: Pequod'un yola çıkmasından hem önce hem de sonra, Ahab, Tibet'in Büyük Lama'sı gibi, kendini neden öyle titizce saklamıştı bir süre? Neden ölülerin mermer sığınaklarını andıran bir sessizliğe bürünmüştü o günlerde? Kaptan Peleg'in bu konuda açıklaması, hiç de yeterli görünmüyordu. Üstelik Ahab'ın içindeki derinlikleri ortaya çıkarmak isteyen her söz, aydınlatıcı bir ışıktan çok, anlamlı bir karanlık yaratıyordu. Ama sonunda her şey anlaşıldı. Daha doğrusu her şey değil de, bu sorun anlaşıldı. Ahab'ın bir süre kapalı kalmasının nedeni, bu acıklı kaza olsa gerekti. Karada pek az kişinin Ahab'a sokulmaya hakkı vardı: Yakınlarının sayısı da gittikçe azalıyordu. Ahab, zaten çekingen olan bu yakınlarına, başına gelen kazanın nedenini anlatmaya yanaşmadığı için, bu olay onların gözünde de gerçeküstü bir giz havasına bürünmüştü. Ahab'a düşkünlüklerinden ötürü, kazayı başkalarına duyurmamak için ellerinden geleni yapmışlardı, işte bu yüzden Pequod'un gemicisi, bunu ancak çok daha sonraları öğrenebildi.

Her neyse, göklerde göze görünmeyen, sırları çözülmeyen varlıkların; cehennemin öç almaya susamış prensleriyle krallarının, ölümlü Ahab ile ilgisi olabilir ya da olmayabilir. Bizim bildiğimiz bir şey varsa o da şudur ki. bu takma bacak konusunda Ahab basit ve gerçekçi çarelere başvurdu; marangozu çağırdı.

Marangoz karşısına gelir gelmez, ona hemen yeni bir bacak yapmasını buyurdu. Sefer boyunca toplanan bir ispermeçet balinalarının çene kemiklerinden kalan irili ufaklı tüm parçaların, dilediğini seçmesi amacıyle

marangoza verilmesini de yardımcı kaptanlara ayrıca söyledi. Bacağının en sağlam ve en pürüzsüz kemikten yapılmasını istiyordu. Marangoz, gerekli yedek parçalarıyla birlikte, bacağı hemen o gece bitirmek emrini almıştı. İşlerin daha çabuk yürümesi için, bir süredir kullanılmayan demir ocağı da ambardan çıkarttırdı; gerekli tüm takım taklavatı hazırlaması için, demirciyi üst üste uyardı.

BÖLÜM CVII MARANGOZ

Zühal’in aylarının ortasında bir sultan gibi kurul ve insanı yüce ve soyut bir kavram olarak ele al! İnsan dediğin, bir hârikadır o zaman; bir yücelik, bir ıstırap timsalidir. Sonra, gene aynı yüksek noktadan bakıp, insanları bir bütün olarak ele al. O zaman insanlar, hem aynı çağda, hem de birbirinden değişik tüm çağlarda, birbirinin tıpatıp eşi olan anlamsız varlıklar görünür sana. Gelgelelim Pequod'un marangozu, pek alçakgönüllü bir adam olmakla ve o yüksek insan kavramından pek uzak kalmakla beraber, hiçbir başka varlığın kopyasına benzemiyordu. İşte onun için sahnemize giriyor şimdi.

Gemi marangozlarının hepsi ve özellikle balina gemilerinde çalışan marangozlar gibi, bizimki de, kendi işiyle uzaktan yakından ilgili birçok zanaatdan az çok anlardı. Çünkü marangozluk, gereç olarak tahtayı kullanan sayısız zanaatların en eskisi ve en esaslısıdır. Üstelik Pequod’un marangozunun, uygarlıktan yoksun bir gemide, dünyanın en uzak denizlerinde kimi zaman üç dört yıl süren seferlerde ikide birde gerekli olan, binlerce küçük işi yapmakta görülmedik bir ustalığı vardı. Gündelik tüm görevlerini (örneğin delik sandalları ve çatlak serenleri onarmak, biçimsiz kürekleri düzeltmek, güvertede gereken küçük lombozlar açmak, kalasları yeniden çivilemek gibi, asıl mesleğiyle doğrudan doğruya ilgisi bunlara benzer daha birçok işleri) yapar; bunların dışında da, akla hayale gelmez, çeşitli yararlı birçok başka marifetler de gösterirdi.

Onun tezgâhı, tüm bu değişik rolleri oynadığı büyük bir sahneydi. Uzun, sağlam, kaba yapılı kenarlarında irili ufaklı kimi tahtadan, kimi demirden birçok mengene takılı bir masaydı bu. Geminin yanında balina olmadıkça, kazanların arkasında, bordaya sıkı sıkı bağlıydı bu masa.

Bir armadura çeliği fazla kalın da, deliğine mi girmiyor? Marangoz, onu hazır duran mengenelerinden birine sıkıştırıverir, hemen törpüleyip inceltirdi. Yolunu şaşırmış, acayip tüylü bir kara kuşu güverteye konup da yakalandı mı? Marangoz, kuzey balinasının düzgünce yontulmuş kemikleri ve ispermeçet balinasının kirişleriyle, Çin Sarayı biçiminde bir kafes

yapıverir ona. Kürekçilerden birinin bileği mi burkuldu? Marangoz, acıyı dindiren bir ilaç hazırlar bu gemiciye. Stubb'ın canı, küreklerinin her birinin kırmızı yıldızlarla süslenmesini mi istiyor? Marangoz, iri tahta mengenelerden birine, kürekleri birer birer sıkıştırıp, küme küme düzenli yıldızlar yapıverir. Gemiciden birinin aklına, köpek balığı kemiğinden küpeler takmak mı esti? Marangoz, dakikasında, o gemicinin kulaklarını deliverir. Bir başka gemicinin dişi mi ağrıyor? Marangoz, kerpetenleri çıkarır, onu tezgâhın üstüne oturturdu. Bu ameliyat daha bitmeden, zavallı adamcağız, elinde olmayarak, yüzünü buruştururs; marangoz, tahta mengenesinin kolunu çevirip, dişi çekebilmek için gemicinin çene kemiğini mengeneye sıkıştırmaya kalkardı.

Kısacası, bu marangozun yapmayacağı iş yoktu; tüm bunları yaparken de, kaygısız, hiç umursamayan bir hali vardı. Dişler birer kemik parçasıydı onun gözünde; kafalar birer odun parçası; insanlar da bocurgat gibi birer makina. Bu kadar çok, bu kadar değişik işleri böylesine ustaca yaptığına göre; bu marangoz üstün zekâlı bir adam olsa gerek, diyeceksiniz. Ama hiç de öyle değil. Bu adamı başkalarından ayıran şey, bir çeşit katılık, nerdeyse aptalca bir vurdumduymazlıktı. Kişiliği, benliği yoktu sanki. Evet, benliği yoktu; çünkü çevresindeki her şeyle öylesine kaynaşıyordu ki, duygusuz dış dünyanın bir parçası gibi oluyordu. Maddesel dünya, bu duygusuzluğu sayesinde hem durup dinlenmeden binbir işi başarır, hem de hep suskun kalır; katedral temelleri de kazsanız, umurunda bile değildir onun. Marangozun nerdeyse korkunç denebilecek duygusuzluğunda, dallı budaklı bir katı yüreklilik var gibiydi. Ama bu duygusuzluğa, acayip bir şakacılık karışırdı arada bir; topal, tıknefes, nuhnebiden kalma, antika bir şakacılık... Nuh'un gemisinin yosun tutmuş ön kasarasında, gece yarısı nöbetlerini hoş geçirmek için, bu çeşit kasvetli şakalar yapılmış olsa gerek. Belki de bu yaşlı marangoz, ömrü boyunca, durmadan dünyayı dönüp dolaştığı için, hiçbir duygu, hiçbir düşünce edinmeye vakit kalmamıştı; hattâ eskiden içinde bir şey varsa bile, onları da dalgalar vura vura silip süpürmüştü belki de. Yalın ve soyut bir varlık olmuştu; kesirsiz bir tam sayı. Yeni doğmuş bir bebek kadar bağıntısızdı; ne bu dünya üstüne bir düşüncesi vardı, ne de ötekisi üstüne. Onun bu garip umursamazlığına, bir çeşit beyinsizlik de diyebilirdiniz. Yaptığı binbir türlü işte, aklıyla, içgüdüsüyle, ya da bu işler kendisine öğretildiği için değil de; sadece sağır

ve dilsiz bir güç gibi çalışıyordu sanki. Bir makineydi düpedüz. Beyni -eğer beyni var idiyse- parmaklarının ucuna sızmış olmalıydı çoktan. Marangoz, Sheffield'de yapılan, çok hantal, acayip, ama binbir işe yarar çakılara benziyordu. Bu çakılarda, boy boy ağızlardan başka; tornavidalar, tirbuşonlar, kerpetenler, kalemler, cetveller, tırnak törpüleri ve burgular vardır. Kaptanlar, marangozu tornavida diye kullanmak istediler mi, bu çakının tornavida olan yanına başvururlardı. Marangoz da bir tornavida oluverirdi. Kerpeten olmasını istediler mi, onu bacağından yakalayıp, dakikasında kerpeten haline sokarlardı.

Ama biraz önce de çıtlattığımız gibi, çok marifetli bir çakı gibi açılıp kapanan bu marangoz, hep kendiliğinden çalışan bir makina sayılamazdı bir bakıma. Herkes gibi bir ruhu olmasa bile, ruh yerine geçen, ne olduğu belirsiz bir şeyi vardı. Neydi bu; birazcık cıva mı, yoksa birkaç damla nişadır ruhu mu, Allah bilir. Ama vardı bir şey. Ve altmış yıldır da marangozun içinde kalmıştı bu. işte bu nesne, bu anlatılmaz, bu garip yaşam kıvılcımı; marangozu sık sık kendi başına konuştururdu. Ama bu konuşma, hiç düşünmeden dönen bir çarkın uğultusu gibi bir şeydi. Daha doğrusu, marangozun bedeni bir nöbetçi kulübesiydi; ve orada tek başına konuşan varlık, uyumamak için kendi kendine durmadan bir şeyler söyleyen bir nöbetçiydi.

BÖLÜM CVIII AHAB VE MARANGOZ GÜVERTE — İLK GECE NÖBETİ

(Marangoz, masasının önünde durmuş, iki fenerin ışığında, mengeneye sıkı sıkı tutturulmuş takma bacağın fildişi kısmını, harıl harıl törpülemektedir. Masanın üstünde, kemik parçalan, deri kayışlar, tıkaçlar, burgular ve çeşitli aygıtlar serpilidir. Biraz ilerde, demircinin çalıştığı ocağın kırmızı alevleri görülür.)

Törpüsüne de yuf! Kemiğine de! Yumuşak olması gereken şey sert, sert olması gereken şey de yumuşak! Eski çene kemiklerini, incik kemiklerini törpüleyenlerin alınyazısı budur işte. Haydi, bir başka kemiği deneyelim. Ha bak, bu daha iyi. **(Hapşırır).** Evet, bu kemiğin tozu da... **(Hapşırır)...** şey... **(Hapşırır)...** Evet, bu **(Hapşırır)...** Hay Tanrım, bırakmıyor ki konuşayım! ölü ağaçla uğraşan bunakların hali budur işte. Caniı bir ağacı biçerken, böyle toz çıkmaz. Canlı bir kemiği keserken de böyle toz çıkmaz **(Hapşırır).** Hey bana bak, yüzü kapkara herif, davran da ver bana şu değnekle şu halkayı. Onlara geliyor şimdi sıra. Bereket versin **(Hapşırır),** dizkapağı da yapılmayacak. Belâlı bir iş olurdu o. Sadece incik kemiği yapmak, bir sopa yapmak kadar kolay. Ama temiz bir iş olmasını isterdim. Vakit yok ki, vakit! Vaktim olsa, ona öyle düzgün bir bacak yapardım ki **(Hapşırır),** salonlarda bayanların önünde diz bile kırabilirdi. Dükkân cemekânlarında gördüğüm bacaklarla baldırlar, solda sıfır kalırdı onun yanında. Dükkânlardakiler su alır, bir kere. Alınca da, romatizmaya tutulurlar. O zaman canlı bacakmış gibi **(Hapşırır),** merhemler, ilâçlar sür dur. Tamam Şimdi bunu kesmeden önce, Moruk Hazretleri'ni çağırıp, boyunu ölçmeli. Korkarım kısa gelecek, işte şurası topuk olacak. Ha! Talihim varmış; geliyor moruk. O değil mi yoksa? Ama bir gelen var.

Ahab (İlerler)

(Bu sahne boyunca, marangoz zaman zaman hapşırır.)

Ne haber, adam yapan makina?

Tam vaktinde geldiniz. Şimdi boyuna bakacağım. İzin verirseniz, boyun ölçüsünü alalım, efendim.

Bacağın ölçüsünü ha! Peki. Kaçıncı ölçü bu! Hadi bakalım. Tamam. Parmağını bas üstüne. Marangoz, yaman bir mengene bu seninki. Şunu bir deneyim. Vay, vay! Ne güzel sıkıştırıyor, bak.

Aman Kaptan, kemiği kırabilir, dikkat edin, dikkat edin!

Korkma, sıkı sıkı tutan şeylerden hoşlanırım ben. Her şeyin akıp gittiği bu dünyada, sıkı tutan şeyleri severim, ahbap. Prometheus neler yapıyor orada? Yani demirciyi soruyorum. Ne halt ediyor orada?

Halkayı dövüyor herhalde, Kaptan.

Öyle ya. Bir ortaklık bu sizinkisi. Kasları yapmak onun işi. Amma da kızıl alevler çıkarıyor!

Öyle efendim; bu çeşit ince işler için, demir bembeyaz olmalı.

Hımmm! Evet, doğrudur, öyle olmalı, insanı insan yapan o koca Yunanlı Prometheus'un demirci olması, insanlara ateşle can vermesi, çok anlamlı bir şey bana kalırsa. Çünkü ateşle yapılan şeyin dönüp dolaşıp gideceği yer, ateştir gene. Cehennemin varlığını gösterir bu. Şu uçuşan kurumlara bak! Prometheus, Afrikalıları bu kurumla yapmış olsa gerek. Marangoz, ona söyle, halkayı bitirdikten sonra, bir çift kürek kemiği de yapsın çelikten. Gemide çok ağır yük taşıyan bir seyyar satıcı var da...

Anlamadım, Kaptan.

Dur! Prometheus hazır bu işe girişmişken, istediğim ölçüde tam bir adam ısmarlayım ona: Boyu elli ayak olsun. Göğsü, Thames Nehri’nin altındaki tünele benzesin. Bacaklarında öyle kökler olsun ki, yerinden kıpırdamasın. Kol bilekleri üç ayak kalınlığında olsun. Yürek mürek istemem. Tunçtan bir alnı olsun; ve bir çeyrek dönümlük de işlek bir beyni... Dur bakalım, dışarısını görmesi için göz de ısmarlayım mı ona? Hayır, kafasının tepesine bir pencere açsın yalnız, içi aydınlansın diye. İşte siparişim bu; al da git.

Allah Allah, ne diyor bu adam? Kime söylüyor bunları, bilmek isterdim. Gideyim mi, yoksa kalayım mı burada? **(Marangoz, bunları kendi kendine söylemiştir.)**

Kör kubbeli bir yapıda iş yok mimarlık açısından. Al sana öyle bir yapı! Hayır, hayır, hayır. Tepeden gelen bir ışık isterim ben.

Ha! Anladım. İşte burada iki fener var, Kaptan. Bir tanesi bana yeter.

Ne uzatırsın suratıma o bekçi fenerini, herif? Tabanca çekmekten beterdir insanın burnunun dibine böyle ışık sokmak.

Benimle, yani marangozla konuştuğunuzu sanmıştım, Kaptan.

Marangoz mu? Ha şey... yok canım... Seninkisi çok temiz ve çok efendice bir iş doğrusu, marangoz... Yoksa balçıkla çalışmayı buna yeğ mi tutardın?

Nasıl, Kaptan? Balçıkla mı? Çamur yani... Biz balçığı, işi gücü hendek kazmak olanlara bırakırız, Kaptan.

Bu herifte din iman yok! Ne diye hapşırıyorsun öyle ikide bir?

Kemik fena toz yapıyor, Kaptan.

Öyleyse ders olsun sana bu. Ölünce, yaşayanların burnunun dibine gömdürme kendini.

Nasıl, Kaptan? Ha, ha... anladım, öyle... evet, evet... aman Tanrım!

Bana bak, marangoz. Eminim ki, sen kendini çok iyi, çok temiz bir işçi bilirsin, öyle değil mi? Ama senin yaptığın bacağı takınca, aynı yerde başka bir bacağın, yani yitirdiğim etten ve kandan yapılmış bacağın da bulunduğunu duyarsam ben, senin işçiliğin temiz mi sayılır dersin, marangoz? Sen o eski bacaktan kurtaramaz mısın beni?

Doğrusu Kaptan; şimdi ne demek istediğinizi anlar gibi oluyorum. Evet, bu konuda bir hayli garip şeyler duymuştum. Bacağını yitirenler, hep duyarlarmış eski bacaklarını. Zaman zaman kaşmirmiş bile bu yerinden kopan bacak. Kusuruma bakmazsanız, bir şey sorayım: Size de öyle oluyor mu, Kaptan?

Evet, oluyor dostum. Gel şuraya, canlı bacağını, eskiden benim bacağımın olduğu yere koy. Ha şöyle. Şimdi göze sorarsan, benim ancak bir tek bacağım var; ama ruha sorarsan, benim iki bacağım var. Sen, şurada duran kendi bacağının canlı olduğunu duyuyorsun. Ben de yok olan bacağımın, şurada, tam şurada canlı olduğunu, dipdiri olduğunu duyuyorum. Anlaşılmaz bir iş bu, değil mi?

Buna bir bilmece diyebiliriz izninizle, Kaptan.

Evet ya. Sen nereden bileceksin, şimdi tam senin durduğun yerde, gözle görülmeyen ve senin içinde olmayan başka bir varlığın; tam, canlı ve düşünen başka bir varlığın olup olmadığını? Ya bu varlık sana meydan okuyarak orada duruyorsa? Kendinle tek başına kaldığın sırada, başkalarının seni gözetlediklerinden hiç kortuğun olmaz mı? Dur, konuşma! Ben, çoktandır çürüyüp yok olan bacağımın acısını duyuyorum da; sen, marangoz, bedenin yok olunca, cehennem ateşlerinin sonsuz acısını niçin duymayasın? Ha!

Aman Tanrım! Eğer bacağınızın durumu böyleyse Kaptan, her şeyi yeniden hesaplamalıyım. Galiba küçük bir yanlış yaptım hesaplarımda.

Bana bak, aptallar mantık yürütmemen hiç. Ne zaman bitireceksin bu bacağı?

Belki bir saat daha sürer, Kaptan.

Hadi öyleyse, bitir bu işi de, getir bana bacağı. **(Dönüp gitmeye hazırlanır.)** Ah, bu yaşam! Bir Yunan tanrısı kadar gururluyum; ama gene de, ayakta durmak için, bu sersemin yapacağı bir kemik parçasına gereğim var. Lânet olsun insana durmadan hesap kitap yaptıran bu karşılıklı alış verişlere! Ben hava gibi özgür olmak isterken, dünyanın tüm hesap defterlerine girmişim, öyle zenginim ki, Roma İmparatorluğu, yani tüm dünyamız, haraç mezat satılırken, Romalı zenginlerle arttırmaya girişebilirdim. Gelgelelim, şu kendini öven dilim bile bedenime bağlı. Hey Tanrım! Bir pota bulup içinde eritmeliyim kendimi. Ufacık, ama tüm varlığımı özetleyen bir tek kemik parçası oluncaya dek... Ya öyle.

Marangoz **(İşini sürdürerek.)**

Vay, vay, vay! Stubb, herkesten iyi bilir onu; acayip olduğunu söyler durur. Hep bu lâfı eder sadece. Acayip, der Stubb. Acayip... acayip... acayip. Mr. Starbuck'a böyle der boyuna. Acayip efendim... acayip, acayip, çok acayip. İşte bacağı seninkinin! Yatak arkadaşı onun bu bacak. Evet, bunu hiç düşünmemiştim. Karı yerine balinanın çene kemiğinden bir sopa! Onun bacağı bu; üstünde duracak bunun. Neydi o söyledikleri? Bir tek bacak üç yerde duruyormuş da, o üç yer de bir tek cehennemde bulunuyormuş... Dur bakayım, ne demekti bu?... Beni böylesine hor görmesine hiç şaşmıyorum doğrusu! Dediklerine göre, benim de garip düşüncelerim varmış zaman zaman. Ama benimkisi binde bir. Zaten benim

gibi, kısacık boylu, zavallı bir ihtiyar, bu upuzun, balıkçıl kuşlarına benzeyen kaptanlarla derin sularda boy ölçüşmeye kalkmamalı. Sular, insanın çenesinin altını gıdıklayıverir hemen. O zaman basarsınız feryadı, can kurtaran yok mu diye. İşte balıkçıl kuşunun bacağı. Upuzun, ipince. Bir çift bacak ömrü boyunca yeter çoğu insana; çünkü yufka yürekli, yaşlı bir bayan, arabasını çeken yaşlanmış tombul atları, nasıl üstüne titreyerek kullanırsa, onlar da öyle kullanırlar bacaklarını. Gelgelelim Ahab kıyasıya bir arabacı! Bakın, bir bacağını yok etti, ötekinin canına okuyacak ömrü boyunca. Takma bacaklarını da, kemirip bitiriveriyor. Hey, bana bak, kara yüzlü herif! Şu vidaları yaparken bana yardım et de, bitirelim bu işi. Yoksa kıyamet günü borazancısı gelip, toplayacak tüm bacakların canlısını da cansızını da; bira fabrikalarında çalışan adamların, yeniden doldurmak üzere tüm eski fıçıları topladıkları gibi... Bu da amma bacak oldu ha! Kemiğine kadar törpülenmiş sahici bir bacağa benziyor. Yarın bunun üstüne binip, tepelere çıkacak kaptan. Vay canına! Enlemi boylamı hesaplamak için taş tahta yerine kullandığı o yassı fildişi parçasını unutuyordum az kalsın. Haydi, al bakalım, kalemi, törpüyü, zımpara kâğıdını!

BÖLÜM CIX AHAB İLE STARBUCK KAMARADA

Ertesi sabah, her gün olduğu gibi, gemiciler tulumbaları işletirken, bir de baktılar, aşağıdan bir hayli yağ da çıkıyor sularla. Demek ki, fıçılarda büyükçe delikler açılmıştı. Herkes telâşlandı. Starbuck, bu kötü haberi vermek üzere, kaptan kamarasına indi (1).

(1) Büyük miktarda yağ taşıyan ispermeçet balinası gemilerinde, ambara bir boru uzatarak fıçılar deniz suyuyla ıslatılır. Bu iş haftada iki kez düzenli yapılır. Sonra da, bu sular geminin tulumbalarıyla dışarı atılır. Böylece, hem fıçıların tahtaları ulanıp iyice şişer; hem de pompalanan suya bakılıp, değerli yüklerde önemli bir sızıntı olup olmadığı anlaşılır.

O sırada Pequod, doğu yoluyla Formosa ve Bashee Adalarına yaklaşıyordu. Çin Denizi sularının Pasifik Okyanusuna aktığı bir geçit vardır bu iki ada arasında. Starbuck, Ahab'ı, önüne iki harita serili olarak buldu. Bunlardan biri, Doğu Takım Adalarının tümünü; öteki ise, Japon Adalarının upuzun doğu kıyılarını, Niphon'u, Matsmai'yi, Sikoke'yi gösteriyordu. Kar beyazı yeni fildişi bacağını, masanın yere vidalı ayağına dayamış, elinde budama bıçağına benzer koskoca bir çakı tutan yaman ihtiyar, sırtı kapıya çevrik duruyor, çatık kaşlarla geminin rotasını çiziyordu.

Kapıda ayak sesleri duyunca, dönüp bakmadan, «kim o?» diye homurdandı. «Çık güverteye! Defol!»

«Yanılıyorsunuz, Ahab Kaptan. Benim. Ambarda yağ sızıntısı var, efendim. Gemiyi durdurup, ambarı boşaltmamız gerek.»

«Gemiyi durdurup ambarı boşaltmak ha? Tam Japonya'ya yaklaşırken, bir hafta burada demir atıp, bir yığın eski fıçıyı mı onaracağız yoksa!»

«Ya bu işi yapacağız, Kaptan; ya da bir yılda toplayamayacağımız kadar yağ yitireceğiz bir tek günde. Yirmi bin mil uzaklara gidip aradığımız şey, kurtarılmaya değer, efendim.»

«Evet, değer, değer... eğer bulabilirsek onul»

«Ben ambardaki yağı söylüyorum, Kaptan.»

«Ondan söz ettiğim yok benim, düşünmem bile onu. Haydi, git? Varsın aksın yağlar! Ben de akıp gidiyorum nasılsa. Evet ya! Ben de delik deşik içindeyim. Delik fıçılarla doluyum bu delik fıçılar da, su alan bîr geminin içinde. Benim halim, Peguod'unkinden bin beter. Ama ben durup, deliklerimi tıkamaya kalkmıyorum; çünkü nereden bulacaksın böylesine ağır yüklü bir teknenin deliklerini? Bulsan bile, yaşamın uluyan fırtınasında nasıl tıkayabileceksin onları? Gemiyi durdurmam, Starbuck.»

«Sonra mal sahipleri ne der, Kaptan?»

«Canları isterse, Nantucket'in kumsallarına dikilip, fırtınalardan beter ulusun mal sahipleri! Umurunda mı Ahab'ın? Mal sahipleriymiş! Hep bu pinti mal sahiplerinden dem vuruyorsun bana, Starbuck. Mal sahipleri benim vicdanımmış gibi. Bana bak, bir şeyin tek sahibi, ona kumanda edendir, anlıyor musun! Benim vicdanım bu geminin omurgasında! Haydi, çık güverteye!»

Yüzü kızaran ikinci kaptan Ahab'a doğru ilerledi; bu gözüpek davranışında, garip bir saygı ve çekingenlik vardı. Kendi kendini göstermekten korkan, kendi kendine güvenmeyen bir atılganlıktı bu.

«Ahab Kaptan», dedi, «siz daha genç, daha mutlu bir insan olsaydınız; ben de aslında olduğumdan çok daha iyi bir adam olsaydım, bu halinizi gene de hoş göremezdim doğrusu, Ahab Kaptan.»

«Hay Allahın belâsı! Bana dil uzatmaya mı kalkıyorsun yoksa! Haydi, çık güverteye!»

«Hayır Kaptan, hemen değil. Yalvarırım size Kaptan, biraz insaflı olun! Ne olur, biraz daha iyi anlaşamaz mıyız artık, Ahab Kaptan?»

Ahab, raftan dolu bir tüfek aldı (güney denizlerinde sefer eden gemilerin kaptan kamaralarında bir tüfek rafı bulunur her zaman); tüfeğin namlusunu Starbuck'a doğru çevirerek, bağırdı;

«Dünyanın tek sahibi Tanrıdır; Pequod'un tek kaptanı da benim. Haydi, çık güverteye!»

ikinci kaptan, bir ara, üstüne çevrilen tüfeğin kurşununu gerçekten yemiş gibi irkildi; gözleri ışıldadı, yanakları kıpkırmızı oldu. Ama kendini tutup, nerdeyse serinkanlı bir halde çıktı gitti. Çıkmazdan önce de, bir an kamaranın eşiğinde durup, şöyle dedi:

«Bu yaptığın, beni horlamaktan da beter bir şey. Kaptan. Ama gene de, Starbuck'dan sakın demeyeceğim sana. Desem de gülersin, zaten. Sen kendinden sakın; ihtiyar. Ahab, Ahab'dan sakınsın.»

Starbuck gittikten sonra, «kafa tutuyor ama, gene de söz dinliyor,» diye mırıldandı Ahab. «Pek çekingen bir yiğitliği var, doğrusu. Ne dedi... Ahab, Ahab'dan sakınsın... boş bir lâf değil bu!»

Sonra, dalgınlıkla tüfeği baston olarak kullanıp, demir gibi sert bir yüzle, kamarada bir aşağı bir yukarı yürüdü. Ama çok geçmeden, alnının derin buruşuklukları silinir gibi oldu; tüfeği yerine koyarak, güverteye çıktı.

Starbuck'a alçak sesle, «sen iyi adamsın, Starbuck, fazlasıyla iyi,» dedi. Sonra, sesini yükseltip, gemicilere bağırdı: «Babafingo yelkenlerini sarın, gabya yelkenlerini iyice camadan vurun önde de arkada da. Mayistra serenini geri çekin. Gemi durunca büyük ambarı boşaltın.»

Ahab'ın Starbuck'a niçin böyle davrandığını düşünmek boşunadır belki de. Ya Ahab'ın içinde nasılsa kalmış bir doğruluk kıvılcımıydı bu; ya da ihtiyatlı bir politikaydı; çünkü böyle bir durumda, geminin önemli başlarından biriyle, bir süre için bile, açıkça kavgalı olmak, hiç doğru değildi. Her neyse, buyruklar yerine getirildi ve gemi durdu.

BÖLÜM CX QUEEQUEG TABUTUNDA

Araştırmalar sonunda, ambara son konulan varillerin sapasağlam olduğu; sızanların daha aşağılarda bulunduğu anlaşıldı. Hava durgun olduğu için, gemiciler daha derinlere indiler; en alt kattaki koskoca fıçıların uykusunu darmadağın edip, bu dev gibi köstebekleri, kapkara bir gece yarısından gün ışığına çıkardılar, öyle derinlere indiler ve en dipteki üç yüz on sekiz litrelik fıçılar öyle eski, öyle yıpranmış, öyle yosun tutmuş bir haldeydi ki; bir köşede, Nuh Kaptan zamanından kalma küflü bir fıçı bulacaklar; bunun içinden de eski paralar, budala dünyaya tufanın olacağını haber veren duvar ilânları çıkaracaklardı nerdeyse, içinde su, ekmek, sığır eti bulunan kırk iki galonluk fıçılar, kat kat fıçı tahtaları, fıçı çemberleri, birbiri ardından güverteye getirildi, öyle ki, orada yürüyemez hale geldik artık. Boşalan tekne, ayaklarımızın altında Roma'nın Katakombları gibi güm güm ötüyor; boş bir damacana gibi, yalpalıyor, yuvarlanıyordu denizde. Pequ- od, kafası Aristoteles gibi dolu, ama midesi boş bir öğrenciye dönmüştü; tepesi ağırlaşıp, gövdesi hafiflemişti. Bereket versin, bir tayfuna tutulmadık o sırada.

İşte o günlerde, benim yabanıl dostum, can yoldaşım zavallı Queequeg, öyle bir hastalandı ki, az kalsın sonsuz dünyaları boylayacaktı.

Şunu da söyleyelim: Balina avcılığında, bedava yaşamak diye bir şey yoktur: Rütbeniz yükseldikçe, başınızın derdi de artar. Kaptan oluncaya değin, mesleğin her basamağında işiniz biraz daha zorlaşır. Zavallı Queequeg zıpkıncı olarak, yalnız diri balinanın olanca öfkesine göğüs germekle kalmıyordu, önceden de söylediğimiz gibi, dalgalı denizlerde, ölü canavarın sırtına biniyor; daha sonraları da, ambarın karanlıklarına inip, sabahtan akşama dek bu derin zindanda kan ter içinde çalışarak, ağır fıçıları yerlerine yerleştiriyordu. Kısacası, balinacılıkta, ambar işleri de zıpkıncıların başına yıkılır.

Zavallı Queequeg! Geminin karnı yarı yarıya boşaldığı sıralarda, ambar kapağından eğilip, halini görmeliydiniz aşağıda! Yarı beline kadar çıplaktı; yün donu vardı üstünde yalnız. Bir kuyunun dibine düşmüş yeşil benekli

bir kertenkele gibi, dövmeli bedeniyle, o rutubetli, o cıvık cıvık yerde didinip duruyordu. Biçâre yabanıl için, orası gerçekten bir kuyu, bir buz deposuydu. Ne gariptir ki, sıcaktan her ne kadar ter dökmüşse de, gene de fena halde üşütmüş, hastalanıp ateşi yükselmişti. Birkaç gün bu ateşle cenkleştikten sonra, hamağından kımıldayamaz olmuş, ölüm kapısının tam eşiğine gelmişti. Bitmek tükenmek bilmeyen bu birkaç gün içinde, öyle bir eridi, öyle bir eridi ki, kemiklerinden ve dövmelerinden başka bir şeyi kalmadı sanki. Eti eriyip, elmacık kemikleri dışarıya fırladıkça, gözleri gittikçe büyüyor; garip ve tatlı bir ışıkla doluyordu. Bu gözlerin sevgi dolu ve derin bakışları, hastalığın ortasında bile, Queequeg'deki ölümsüz sağlığın hiçbir zaman değişmeyen gürbüzlüğünü kanıtlar gibiydi. Suda halkalar nasıl silindikçe genişlerse, onun gözlerinin halkaları da, sonsuzluğa doğru açıldıkça açılıyordu. Bu can çekişen yabanıl adamın başucuna oturduğunuz zaman, korkuyla karışık anlatılmaz bir saygıyla doluyordu içiniz. Quequeg'in yüzünde gördüğünüz garip şeyler, Zerdüşt'ün ölümünde hazır bulunanların onun yüzünde gördüklerine benziyordu, insanoğlunda gerçekten gizemli ve korkunç olan şeylerden hiçbiri, bugüne dek, ne sözle anlatılabilmiştir, ne de kitaplarla. Her şeyi bir düzeye indiren ölümün eşiğinde, tüm gizler bir an çözülür gibi olur; ama bunu ancak ölüler dünyasından geri dönebilecek bir yazar doğru dürüst anlatabilir. Gene söylüyorum; Zavallı Queequeg, sallanan hamağında sessizce yatarken, yüzünde öyle gizemli düşüncelerin gölgeleri dolaşıyordu ki, can çekişen hiçbir Keldaninin, hiçbir Yunanlının, daha yüce, daha kutsal düşünceleri olabileceğini sanmam. Dalgalanan deniz, son uykusunu uyusun diye sanki onu tatlı tatlı sallıyor; ve okyanusun gözle görülmez, kabaran suları, sanki onu, gideceği cennete doğru yükselttikçe yükseltiyordu.

Gemidekilerin hepsi umudu kesmişti ondan. Queequeg'e gelince, onun kendi akıbeti üstüne ne düşündüğü, garip bir dileği sayesinde açıkça anlaşıldı. Queequeg, kül rengi bir sabah nöbetinde, gün tam ağaracakken, gemicilerden birini çağırdı, adamın elini tutarak anlattı; Nantucket'deyken, koyu tahtadan yapılmış küçük sandallar görmüş. Doğduğu adada, silâh yapmak için kullanılan ağaçların içine oyulan sandallara benziyormuş bunlar. Soruşturunca öğrenmiş ki, Nantucket'de ölen tüm balina avcıları bunların içine yatırılıyormuş. Ölünce böyle yatmak pek hoşuna gitmiş;

çünkü kendi yurdunun geleneklerine az çok uygunmuş bu. Orada da, ölen bir savaşçı mumyalandıktan sonra, sandalına uzatılır; ve yıldızlı cennet adalarına gitmek üzere sulara bırakılırmış. Onların inancına göre, yıldızlar birer adaymış. Onların kıyısız ve tatlı denizleri, gözle görülen ufukların tâ ötesinde, mavi gökyüzüyle kaynaşarak, samanyolunun beyaz köpüklü dalgalarına kavuşurmuş. Deniz geleneklerine uygun olarak, hamağın içine dikilip, aşağılık bir şeymiş gibi denize atılmak, ölüleri yiyen köpek balıklarına yem olmak düşüncesi ürpertiyormuş Queequeg'i. Hayır, ille de Nantucket'dekiler gibi küçük bir sandal istiyormuş. Hem balinacı olduğu için, kendisine ayrıca uygunmuş bunlar; balina sandalları gibi, bu «sandaltabutların» da omurgası yokmuş; bu yüzden de bunlar pek dümene gelmez, geleceğin karanlık yüzyılları içinde dalgalara uyarak akıp gidermiş

Bu garip istek kaptanlara duyurulunca, marangoz, Queequeg'in her dediğini hemen yapma emrini aldı. Geçmiş bir seferde, Lackaday Adalarının korularından kesilmiş, tabut renginde yabansı eski tahtalar vardı gemide. Tabutun bu koyu renk tahtalardan yapılması söylendi. Marangoz, siparişi alır almaz, her zamanki kayıtsız tezcanlılığıyla, cetvelini kaptığı gibi baş kasaraya gitti, Queequeg'in tam bir ölçüsünü aldı. Cetvelin yerini her değiştirişinde, Queequeg'in bedenini tebeşirle işaretliyordu özene bezene.

Long Island'li gemici, «ah zavallıcık» dedi, «şimdi artık ölmek zorunda.»

Marangoz, tezgâhına döndüğünde, kolaylık olsun, göz önünde bulunsun diye, aldığı ölçüleri tam olarak masanın üstüne yeniden çizip çentikledi. Sonra keresteleri ve takım taklavatını toplayıp, işe koyuldu.

Son çiviyi vurup, kapağı da rendeleyerek yerli yerine oturtunca, tabutu omuzuna aldığı gibi baş kasaraya yollandı ve ölünün hazır olup olmadığını sordu.

Queequeg, tabutu geldiği yere geri göndermek isteyen gemicilerin, hem gülerek, hem de kızarak bağırışlarını duyunca, tabutun hemen önüne getirilmesini buyurdu. Herkes şaşakaldı. Bu dileğe karşı koymanın da yolu yoktu; çünkü ölmek üzere olanların arasında öyleleri vardır ki, zorbalıkta tüm ölümlü insanları yaya bırakırlar. Üstelik de, bu zavallılar pek yakında

hiç kimsenin rahatını kaçırmayacakları için, onların gönlünü hoş etmek elbette daha doğrudur.

Queequeg hamağından eğilip, tabutu uzun uzun gözden geçirdi. Sonra zıpkınını isteyip, tahta sapını çıkarttı. Zıpkının demir kısmını, sandalında kullandığı kısa küreklerden biriyle tabuta koydurttu. Dileği üzerine, tabutun kıyılarına peksimetler sıralandı; başucuna bir şişe tatlı su yerleştirildi; ayak ucuna, ambarın dibinden getirilmiş ve hizar tozuyla karışık küçük bir torba toprak konuldu. Yastık olarak da bir yelken bezi dürüldükten sonra, Queequeg son yatağının rahatlığını denemek üzere, tabuta konulmasını istedi. Birkaç dakika hiç kıpırdamadan, tabutta upuzun yattı. Derken, bir gemicinin, gidip çantasından küçük tanrısı Yojo’yu getirmesini diledi. Sonra Yojo'sunu kucaklayıp, kollarını göğsünde kavuşturdu. Ambar kapağı dediği tabut kapağının üstüne konulmasını istedi. Kayıştan menteşeleri olan kapağın alt kısmı yerine oturunca, görünürde Queequeg’in serinkanlı yüzünden başka bir şey kalmadı. «Rarmai» (tamam; kolay bu iş (diye mırıldandı. Sonra gene hamağına yatırılmak istedi.

Ama bu olayın başından beri usulcacık ortalarda dolaşan Pip, Queequeg tabuttan çıkarılmadan önce ona yaklaştı, alçak sesle hıçkıra hıçkıra, zıpkıncının elini tuttu, öteki elindeki tefi bırakmadan konuştu:

«Zavallı serseri! Bıkmadın mı boyuna dolaşıp durmaktan? Gene nerelere gidiyorsun? Akıntılar seni, kıyıları nilüfer çiçekleriyle dalgalanan o canım Antil Adalarına götürürse, küçük bir dileğim var senden. Ne olur, Pip diye biri var, ara onu; uzun zamandır kayıplara karıştı o. Oradadır sanıyorum, o uzak Antil Adalarında. Bulursan, avut onu; çünkü çok dertli olsa gerek. Bak, tefini bıraktı da gitti. Ben buldum tefini. Tam ta ta tam tam! Şimdi öl artık, Queequeg, öl de, ölüm teflerini çalayım senin.»

Lombozdan bakan Starbuck şöyle mırıldandı;

«Yüksek ateşli hastalıklarda, kara cahil adamların eski dillerle konuştuklarını söylerler. Bu sırrı kurcalayanlar, hep şu sonuca varmışlar; Bu adamlar, tamamıyla unutulmuş çocukluk yıllarında, o eski dilleri bir bilginin ağzından gerçekten de duymuşlardır. Belki yanılıyorum ama, bana kalırsa, zavallı Pip de öyle. O da garip ve tatlı çılgınlığı içinde, ilk tanrısal yurdumuzdan haberler getiriyor bize. Başka nereden öğrenmiş olabilir bunları? Bak, bak. konuşuyor gene. Ama bu kez daha da çok sapıtıyor.»

«İkişer olalım, sıraya girelim! girelim! General yapalım onu! Hey. zıpkını nerede? Şuraya koyun zıpkınını. Tam ta ta tam tam! Yaşa! Ah şimdi bir döğüşken horoz bulsak; başına tüneyip bir ötse! Erkekçe ölüyor Queequeg. Unutmayın bunu; erkekçe ölüyor Queequeg! Sakın unutmayın bunu; erkekçe ölüyor Queequeg! Erkekçe diyorum, erkekçe, erkekçe! Ama o aşağılık küçük Pip, korkakça öldü; tir tir titreyerek öldü! Tuh sana Pip! Dinleyin beni. Pip'i bulursanız, Antil Adalarında herkese söyleyin bir kaçak olduğunu bir korkak olduğunu. Korkak diyorum, korkak! Balina sandalından atladı deyin! O aşağılık Pip için tef çalmam; burada yeni baştan ölse, bir general gibi selâmlamam onu. Hayır, dünyada selâmlamam. Korkakların canı cehenneme!

Canı cehenneme! Boğulsun gitsin hepsi, sandaldan atlayan Pip gibi. Yüz karası! Yüz karası!»

Bu arada Queequeg, sanki düşler içindeymiş gibi, gözleri kapalı, upuzun yatıyordu. Pip’i götürdüler, hasta hamağına taşındı.

Ne var ki, tüm ölüm hazırlıkları yapıldıktan, tabutun bedenine uygun olduğu anlaşıldıktan sonra, Queequeg, birden iyileşiverdi. Çok geçmeden, marangozun yaptığı sandığın işe yaramayacağı anlaşıldı Kimi gemiciler, bu beklenmedik kurtuluşa hem şaşıp hem sevinirlerken, Queequeg bunun nedenini açıkladı: Tam öleceği sırada, karada yapılacak küçük bir işi olduğunu anımsamış; bunun üzerine ölmekten vazgeçmişti. Şimdilik ölemem, diyordu. Yaşamak ya da ölmek yalnız senin isteğine ve keyfine bağlı mı diye sorduklarında; elbette, diye karşılık verdi. Sözün kısası, Queequeg’e göre, bir adam, yaşamaya karar vermişse, sadece hastalık öldüremezdi onu. Öldürse öldürse, bir balina, bir bora, ya da bu çeşitten önüne geçilmez, azgın bir belâ öldürebilirdi onu.

Yabanıl adamlarla uygar adamlar arasında şu önemli ayrılık vardır: Uygar bir hastanın iyileşmeye yüz tutması, altı ay bile sürebilir; bir yabanıl hasta ise, nerdeyse bir günde toparlanıverir. Benim Queequeg'im de kısa bir süre içinde güçlendi. Birkaç gün tembel tembel bocurgatın üstünde oturduktan (ama büyük bir iştahla yemeklerini yedikten) sonra ansızın ayaklandı, kollarını bacaklarını şöyle bir sallayıp, iyice gerindi; asılı sandalının başına zıplayarak, zıpkını havaya kaldırdı, savaşa hazır olduğunu bildirdi.

Derken, tabutunu sandık gibi kullanmak esti aklına. Eşyasını torbasından çıkarıp oraya yerleştirdi. Boş saatlerinde, tabutun kapağına türlü resimler, acayip biçimler oydu. Galiba gövdesindeki karmakarışık dövmelerin kaba birer kopyesiydi bunlar. Bu dövmeler, kendi adasında yaşayıp ölen bir peygamberin, bir kâhinin el işiydi. Queequeg’in bedenine çizdiği hiyerogliflerde, gökyüzüyle yeryüzünün ne olduğunu anlatan tüm bir kuramlar dizisi; gerçeği bulma sanatı üstüne gizemli bir inceleme vardı. Sizin anlayacağınız, Queequeg'in bedeni, çözülecek bir bilmece, bir tek cilde sığdırılmış eşsiz bir yapıttı. Yüreği bu bedenin içinde attığı halde, bu yapıtın gizlerini Queequeg kendi bile anlayamıyordu. Ve bu gizler, üstüne yazılı oldukları canlı parşömenle birlikte, hiçbir zaman çözülmeden, çürüyüp gideceklerdi ergeç. Belki de bu düşünceyle Ahab, zavallı Queequeg'e bakıp yanından uzaklaşırken, heyecanla şöyle bağırmıştı:

«Tanrıların şeytanca bir oyunu bu!»

BÖLÜM CXI PASİFİK OKYANUSU

Bashee Adaları boyunca kayıp büyük Güney Denizine çıktığımız sırada, sevgili Pasifik Okyanusunu selâmlayarak, durmadan şükürler edebilirdim; çünkü gençliğimin büyük isteği yerine gelmiş oluyordu artık: O ferah okyanus, binlerce fersah mavilikleriyle doğuya doğru uzanıyordu gözümün önünde.

Bu sular, tatlı gizlerle doludur sanki. Hem yumuşak, hem de heybetli kabarışları, içinde sakladığı ruhun belirtileri gibidir. Anlattıklarına göre, İncil'i yazanlardan Yuhanna'nın Efes'teki mezarının üstünü örten toprak da, ermişin soluklarıyla kabarıp dururmuş böyle. Bu deniz otlaklarında, bu kabaran uçsuz bucaksız çayırlarda, dört kıtanın bu yoksullar mezarlığında, dalgaların hiç durmadan inip kalkması, gidip gelmesi çok yerinde görünür insana. Çünkü karmakarışık milyonlarca gölgeler ve karanlıklar, boğulmuş hayaller ve hayaletler, can ve ruh dediğimiz varlıklar, sonsuz bir düş içinde gibidir burada; yataklarının içinde dönerler boyuna; durup dinlenmeyen dalgalar, onların huzursuz uykularının bir belirtisidir.

Dünyanın gizlerini düşünen her yolcu, bu huzur dolu Pasifik Okyanusunu bir gördü mü, tüm denizlerden çok onu sever artık. Pasifik Okyanusunda dünyanın en derin suları yuvarlanır. Hint ve Atlantik Okyanusları onun kollarıdır ancak. Aynı dalgalar, en yeni insan soyunun daha dün Kaliforniya'da kurduğu yepyeni kentlerin mendireklerini de yalar; Hazreti İbrahim'den eski Asya topraklarının solgun ama hâlâ görkemli kıyılarını da... Bu sular üstünde, samanyollarına benzer mercan adaları; sayısız, bilinmez takımadadaları; ve içine girilmez Japonya'lar vardır. İşte bu gizlerle dolu bu kutsal Pasifik Okyanusu, tüm dünyayı çevreler; tüm kıyılar bir tek körfezdir onun için; yeryüzünün sularla çarpan yüreği gibidir, burmadan kabaran suları üstünde yükseldiniz mi, Pan dedikleri o büyülü tanrıyı benimsemek, onun önünde eğilmek zorunda kalırsınız.

Ama Ahab'ın Pan'ı pek düşündüğü yoktu o sırada. Demirden bir heykel gibi, her zamanki yerinde, mizana direğinin yanıbaşında dimdik duruyor;

burun deliklerinden biriyle, o güzelim ormanlarında şimdi yumuşak yürekli sevdalıların gezindiği Bashee Adalarının tatlı misk kokusunu hiç tadına varmadan içine çekiyor; ötekisiyle de, yeni kavuştuğu bu okyanusun tuzlu soluğunu bilinçli olarak kokluyordu. Can düşmanı Beyaz Balina, şu sırada bu denizde yüzüyordu herhalde. Artık bu son sular üstüne açılıp, Japon av alanlarına doğru yol alan yaşlı adamın saplantısı büsbütün azıyordu. Dudakları bir mengenenin dişleri gibi kenetleniyor; alnındaki damarların deltası, taşkın ırmaklar gibi kabarıyordu. Uykularında bile keskin çığlığı teknenin böğründe çınlıyordu;

«Çekilin geriye! Beyaz Balina pıhtılaşmış kan püskürtüyor!»

BÖLÜM CXII DEMİRCİ

Yüzü gözü kararmış, yanıklarla dolmuş yaşlı demirci, oraların tatlı ve serin yaz havasından yararlanıp, yakında girişilecek işleri hazırlamaya başladı. Perth, Ahab'ın takma bacağının yapılmasına yardım ettikten sonra, portatif ocağını ambara indirmemişti. Puruva direğine cıvatalarla sıkı sıkı bağlı olan ocak, güvertede duruyordu hâlâ. Gemiciler, zıpkıncılar, kürekçiler, durmadan demirciye başvurup, ufak tefek işlerini yaptırıyorlardı ona; çeşitli silâhlarının, sandal takımlarının, değiştirilmesi, onarılması, yeni biçimlere sokulması gibi işler. Çoğu zaman, demircinin çevresinde telâşlı bir kalabalık birikiyor, herkes bir şeyler istiyordu ondan. Ellerinde kürekler, kargılar, zıpkınlar, mızraklar vardı. Demirci çalışırken, gözlerini ayırmıyorladı onun kurumdan, kararmış ellerinden. Yaşlı adam, sabırlı koluyla sabırlı çekicini sallıyordu. Ne homurdanıyor, ne telâş ediyor, ne de herhangi bir huysuzluk gösteriyordu. Sessizce, ağır ağır, ciddi ciddi; zaten kamburlaşmış sırtını büsbütün bükerek; sanki yaşamak sırf çalışmakmış gibi, sanki çekicinin tok sesi yüreğinin atışıymış gibi, çalışıyordu durmadan. Gerçekten, yaşamı da buydu zavallının.

Bu yaşlı adamın, sağdan sola doğru hafifçe yalpalayarak, zahmetli ve bir tuhaf yürüyüşü, seferin başlarında gemicilerde merak uyandırmıştı. Üstüste sora sora, bunun nedenini anlattırmışlardı ona sonunda. Şimdi mutsuz yaşamının yüz kızartıcı öyküsünü herkes biliyordu artık.

Bu demirci, soğuk bir kış gecesi, iki köy arasındaki yolda, içki yüzünden gecikmiş. Kendini bilmez bir hale gelip de, üstüne öldürücü bir uyuşukluk çökünce, yıkık dökük eski bir samanlığa sığınmış. Orada ayaklarına olan olmuş; her ikisinin de uçları donmuş. Bu itiraftan sonra, yavaş yavaş yaşadığı beş perdelik dramı ortaya çıkmıştı; dört perdesi sevinçli, son uzun perdesi henüz bitmemiş olan acıklı dram...

Bu yaşlı adam, altmış yaşına kadar rahat yaşadıktan sonra, yıkılıp gitmişti. Daha önce ünlü bir zanaatçıymış, çok çalışırmış. Bahçeli bir evi, kızı denecek yaşta, onu seven genç bir karısı, neşeli ve gürbüz üç çocuğu varmış. Her pazar sabahı, bir koruluğun ortasında yükselen sevimli bir

kiliseye gidermiş. Ama bir gece kurnazca kılık değiştiren yaman bir hırsız karanlıktan yararlanıp, onun mutlu evine girivermiş; varını yoğunu almış götürmüş, işin kötüsü, bu hırsızı bilmeyerek evine sokan da, demircinin kendisi olmuş. Şişenin içindeki şeytanmış bu. O uğursuz tıpa yerinden çıkar çıkmaz şeytan dışarı fırlamış, demircinin evini yıkıp yakmış. Demircinin dükkânı, pek haklı, pek akıllı uslu, pek hesaplı nedenler yüzünden evinin alt katındaymış; giriş kapısı da ayrıymış. Onu seven genç ve sağlıklı karısı, kolları dinç kalmış yaşlı kocasının, gümbür gümbür çekiş vuruşlarını, keyifle dinleyebilirmiş her zaman. Duvarların ve zeminin tahtaları arasından yumuşayarak sızan bu sesler, çocukların odasından tatlı tatlı duyulurmuş; ve bu adamın çocukları, güçlü bir çalışmanın demir ninnisiyle mışıl mışıl uyurlarmış.

Ah belâların belâsı! Ah ölüm, ne diye vaktinde yetişmedin! Bu yaşlı demirciyi iyice yıkılmadan alıp götürseydin, genç dul karısı tatlı bir keder duymakla kalır; yetim çocukları da babalarını, gerçekten sayılmaya değer bir masal kahramanı gibi anarlardı ömürleri boyunca. Ama ölüm, bir aileyi tek başına geçindiren, akıllı, neşeyle çalışan bir adam olan ağabeyini aldı da, hiçbir işe yaramayan bu adamı bıraktı. Böylece ölümün tırpanı, demircinin iğrenç bir biçimde gittikçe çürüyen yaşamını, günün birinde daha da kolay biçebilecekti.

Ama neye yarar tüm öyküyü anlatmak! Alt kattaki çekiç vuruşları günden güne seyrekleşmiş; her vuruş gittikçe daha güçsüzleşmiş. Genç kadın, kupkuru gözlerle ağlaşan çocuklarının yüzüne bakarak, pencerenin yanında put gibi kalmış. Körük solumaz olmuş, ocak küllere boğulmuş, ev satılmış, kadının üstünde mezarlığın uzun yeşil otları bitmiş, çocukların ikisi analarının yanına gitmiş. Ve evsiz barksız kalan yaşlı adam, yaslar içinde sendeleye sendeleye bir serseri gibi yollara düşmüş. Başına gelenlere hiç kimseler üzülmüyormuş; kıvır kıvır altın saçlı çocuklar bile, onun ak saçlarını hor görüyorlarmış.

Ölüm böyle bir yaşam için tek çıkar yol görünür. Ama ölüm, bilinmeyen garip dünyalara açılmak demektir, insan o kapıdan çıkınca, uçsuz bucaksız, uzak, yabansı ve kıyışız enginleri selâmlar ilk kez. Dört bir yana yayılıp dünyayı kucaklayan okyanus, ölümü özleyip da kendilerini öldürmeyi ayıp sayanlara kollarını açar. Akla hayale sığmayan korkuları ve yepyeni bir yaşamın görülmedik serüvenleriyle önlerine serilir. Uçsuz

bucaksız Pasifik Okyanuslarının bağrından, binlerce denizkızı, şu türküyü söyler onlara:

«Gelin buraya yüreği yanıklar; kendinizi öldürmek suçunu işlemeden, ölüme kavuşursunuz burada. Burada ölmeden, gerçeküstü hârikalar görürsünüz. Gel buraya! Senin sevmediğin, seni sevmeyen karalılar dünyasını bırak; her şeyi ölümden de çok unutturan bu yaşama gömül! Gel buraya! Mezarlığa taşını dik de gel, evlen bizimle!»

Sabahları gün doğarken, akşamları hava kararırken, doğudan batıdan bu sesleri duyan demircinin ruhu, sonunda, «Peki, geliyorum!» demiş. Böylece Perth balina avına çıkmış.

BÖLÜM CXIII OCAK

Perth, saçı sakalı birbirine karışmış, köpek balığı derisinden pürtüklü önlüğüyle, öğle üstü, ocağıyla örsünün önünde duruyordu, örs, demir çemberli bir kütüğün üstüne konmuştu. Bir eliyle bir kargının ucunu ateşe uzatmış, öteki eliyle de ocağının ciğerlerini işletiyordu. O sırada, asık suratlı Kaptan Ahab, elinde küflü küçük bir meşin torbayla geldi. Biraz uzakta durarak, Perth demiri ateşten çekip örsün üstünde dövmeye başlayıncaya kadar bekledi. Kırmızı demirden bol kıvılcımlar uçuşuyor, birkaçı Ahab'a kadar geliyordu.

«Bunlar senin deniz kırlangıçların mı, Perth? Hep ardından uçuşuyorlar böyle. Uğurlu kuşlardır bunlar; ama herkes için değil. Bak, yakıyorlar insanı. Ama sen... hiç yanmadan yaşayabiliyorsun ortalarında.»

«Ben tepeden tırnağa nasıl olsa yanmışım da ondan, Ahab Kaptan,» dedi Perth, bir an çekicine dayanıp durarak. «Ben yanmaz olmuşum artık. Yanık yerler bir daha yanmazlar kolay kolay.»

«Hadi hadi, sus artık. Bana göre değil senin o sönük sesindeki fazla durgun, fazla uslu keder... Ben de mutsuzum ama, başkalarının kederi azgın olmadı mı sinirime dokunuyor. Sen çıldırmalısın, demirci. Söylesene, ne diye çıldırmıyorsun? Nasıl yaşayabiliyorsun delirmeden? Tanrılar hâlâ sana kin bağlıyor da mı delirmiyorsun? Neydi o yaptığın?»

«Eski bir kargının ağzını düzeltiyordum, Kaptan. Pürüzler, çentikler vardı üstünde.»

«Ama böylesine hırpalandıktan sonra, dümdüz, pürüzsüz yapabilir misin onu sen?»

«Yapabilirim sanıyorum, Kaptan.»

«Demir ne kadar sert de olsa, üstündeki tüm kırışıkları, tüm pürüzleri yok edebilirsin herhalde, öyle değil mi, demirci?»

«Evet, Kaplan. Edebilirim gibi geliyor bana. Bir çeşidinden başka hepsini yok edebilirim.»

Ahab heyecanla yaklaşıp, iki elini de Perth'ün omuzlarına dayayarak, «bak öyleyse şuraya,» dedi. «Bak şuraya, şuraya... Böyle çatlakları da yok edebilir misin, demirci?» (Elini hızla çatlaklarla dolu alnına sürdü.) «Eğer bu işi becerebilirsen, demirci, kafamı seve seve örsüne korum, en ağır çekicinle, iki gözümün orta yerine vurmana razı olurum. Söyle! Düzeltebilir misin bu çatlağı?»

«işte düzeltemeyeceğim çatlak budur. Kaptan. Bir tekinden başka hepsini düzeltebilirim dememiş miydim?»

«Ya, doğru söylüyorsun, demirci. Düzeltemeyeceğin tek çatlak bu. Sen yalnız etimdeki izini görüyorsun bunun. Oysa bu çatlak, kafatasımın kemiklerine dek işlemiştir. Kafatasımın içi de çatlak çatlaktır benim! Ama sen şimdi bu ıvır zıvır işleri bırak. Kargılar margılar kalsın bugün. Şuna bak sen!» (Meşin çantayı, altın paralarla doluymuş gibi salladı.) «Ben bir zıpkın istiyorum, Perth; ama bin şeytanın bir araya gelip kıramayacakları bir zıpkın. Balinanın içine kendi yüzgeç kemiği gibi sımsıkı saplanacak bir zıpkın.» (Torbayı örsün üstüne attı.) «işte malzemesi! Bak, demirci, yarış atlarının nal çivileri bunlar, halis çelikten.»

«Nal çivileri mi? Ahab Kaptan, biz demirciler için maddenin bundan iyisi, bundan dayanıklısı olamaz.»

«Bilmez miyim! Katillerin eritilen kemiklerinden yapılmış bir zamk gibi kaynaşır bu çiviler. Çabuk ol, yap şu zıpkını! Ama önce, sapı için on iki çubuk döv bana; sonra, bir yedek halatının telleri gibi, bu on iki çubuğu birbirine dola, birbirine sar, iyice kaynat. Haydi başla. Ateşini ben körükleyeceğim.»

On iki çubuk yapılınca, Ahab her birini kendi eliyle uzun ve ağır bir demir civataya bir bir sarıp denedi.

«Bunda bir pürüz var,» dedi sonuncusunu atarak, «Yeniden döv şunu, Perth.»

Bu da bitince, Perth on ikisini bir araya getirip dövecekken, Ahab elini tutup durdurdu; demiri kendi eliyle döveceğini söyledi. Ahab, düzgün soluklarla örsün üstünde çekiç sallıyor; Perth, kızaran demir çubukları birbiri ardısıra uzatıyordu ona. Hızını alan ocaktan dimdik azgın alevler yükselirken, Parsi Fedallah, sessizce yaklaştı; başını ateşe doğru eğerek, bu

işe lânet ya da dua okurcasına bir şeyler yaptı. Ama Ahab başını kaldırınca, hemen sıvıştı.

Olup bitenleri baş kasaradan seyreden Stubb kendi kendine homurdandı;

«Bu şeytan uşakları ne dönüp duruyorlar oralarda? Şu Parsi denilen herif, ateşi kokluyor barut koklar gibi. Nasıl olsa kendi de sıcak bir tüfeğin kızışan falya tavası gibi barut kokuyor.»

Çubuklar kaynaşıp da zıpkın sapı son bir kez ocağa girdikten sonra, Perth soğutmak için yanıbaşındaki su fıçısına caz diye daldırdı onu. Kaynar buğular, eğilip bakan Ahab'ın yüzüne savruldu.

Ahab, bir an için acıyla yüzünü buruşturdu:

«Beni dağlamak niyetinde misin, Perth? Beni dağlayacak demiri kendi elimle mi dövdüm yoksa?»

«Allah göstermesin! Ama bir şeyden korkuyorum, Ahab Kaptan. Bu zıpkın Beyaz Balina için olmasın sakın?»

«Evet, o beyaz şeytan için! Şimdi gelelim zıpkının ağzının ucuna; onu kendin yap. Al şu usturalarımı. Çeliklerin en iyisindendir bunlar. Al; zıpkının ağzı buz denizinin dişleri kadar keskin olsun!»

Yaşlı demirci, usturalara kıyamıyormuş gibi bir süre bakakaldı.

«Al, ahbap. Bunlarla işim yok artık benim. Artık ne traş olacağım, ne yemek yiyeceğim, ne dua edeceğim, ta ki... Hadi al, iş başına!»

Çeliği ok gibi biçimleyip sapa ekledikten sonra, zıpkına su vermeden önce son bir kez ateşe tutmak isteyen Perth, Ahab'a su fıçısını yaklaştırmasını söyledi.

«Hayır, hayır... Bu çelik suya sokulmaz. Ölümün ta kendisiyle su vereceğim ona. Hey bana bakın! Tashtego, Queequeg, Daggoo! Hey, ne dersiniz, dinsizler! Bu zıpkına su vermeye yetecek kadar kan bağışlayabilir misiniz bana?»

Zıpkını havaya kaldırmıştı bunu söylerken. Koyu renkli üç baş. «evet» der gibi eğildi. Putlara tapan zıpkıncıların etinde üç delik açıldı; ve Beyaz Balina'ya saplanacak zıpkının ağzına su verildi böylece.

«Lânetli demir, vaftiz kanını cızırdayarak emerken, Ahab kendinden geçmişçesine bağırdı:

«Seni Tanrı adına değil, şeytan adına vaftiz ediyorum!»

Sonra, ambardaki tahta sapların hepsini toplayıp, kabuğu hâlâ üstünde duran ceviz ağacından bir sap seçti, zıpkına taktı. Bu da bitince. roda edilmiş yepyeni bir halat çözüldü. Bunun birkaç kulacı, iyice gerilmek üzere bocurgata getirildi. Gerilen halat bir harp sesi çıkarıncaya dek ayağını üstünden çekmeyen Ahab, hiçbir lifin kopmadığını gördü.

«Güzel!» dedi. «Şimdi gelelim ilmiklere.»

Halatın bir ucu çözüldü; lifler birbirinden ayrıldıktan sonra, zıpkının sapına örülerek bağlandı. Derken tahta sap zıpkına sokulup, sicimlerle sıkı sıkı sarıldı. Böylece zıpkının demiri, tahtası ve halatı, üç kader tanrıçası gibi, birbirine iyice kenetlendi. Ve Ahab, silâhını alıp, asık bir yüzle uzaklaştı. Yürürken takma bacağı ve zıpkının ceviz ağacından sapı tok sesler çıkarıyordu güvertenin kalasları üstünde. Ama Ahab kamarasına girmeden önce, acayip, alaycı ama aynı zamanda çok acıklı, hafif bir ses daha duyuldu. Ah Pip! Senin o mutsuz gülüşünün, o boş ve huzursuz gözlerinin, o garip maskaralıklarının bir anlamı vardı sanki. Tüm bunlar, dert yüklü Pequod’un kara alınyazısına karışıyor, sanki alay ediyordu gemiyle.

BÖLÜM CXIV ALTIN SULARDA

Japon av sularına yaklaştıkça, balina avıyla ilgili işler iyice arttı Pequod'da. Gemiciler güzel havalarda sık sık on iki, on beş, on sekiz, hattâ yirmi saat sürekli sandallarda kalıyorlar; yelkenle, uzun ya da kısa küreklerle balina peşine düşüyorlar; ara sıra da altmış, yetmiş dakika, kıpırdamadan oturup, deniz canavarlarının suyun yüzüne çıkmasını bekliyorlardı. Ama tüm bunlar zahmetine değmiyordu pek.

Böyle zamanlarda, ılık bir güneş altında, ağır ağır kabaran dümdüz sular üstünde, huş ağacının içine oyulmuş kadar hafif bir sandalda oturup da; ocak başında mırıldanan kediler gibi, bordanızı okşayan dalgalarla senli benli oldunuz mu; tatlı bir huzura kavuşursunuz ara sıra. Okyanusun pırıl pırıl teninin o durgun güzelliğine bakarken, suların altında çarpan kaplan yüreğini unutursunuz; bu kadife yumuşaklığının içinde amansız bir pençenin saklı olduğunu aklınızdan bile geçirmek istemezsiniz.

İşte o zaman, sandaldaki yolcu, bir ana kucağı gibi görür denizi; karadaymış gibi, yüreği güvenle dolar; çiçekli bir ova sanır artık suları. Uzaklarda yalnız direk başları görünen gemi, yüksek dalgalar arasında değil de, bir çayırın uzun otları arasında ilerliyordur sanki. Batıya göç edenlerin atları da böyledir; yalnız kulaklarını gösterirler otlar arasında; bedenleri ise, yarıp geçtikleri o canım yeşilliğin içinde gözden kaybolur.

İnsan ayağı değmemiş geniş vâdileri, tatlı mavi yamaçları, uğultular ve sessizlik sarınca, oynaya oynaya yorulmuş çocuklar, sevinçli mayıs aylarında ormanda çiçek topladıktan sonra burada uyuyorlarmış gibi gelir size. Tüm bunlar, en gizemli duygularınızla karışır. Böylece düşle gerçek içiçe girer, pürüzsüz bir bütün kurulur.

Bu huzur dolu sahneler ne denli geçici de olsa, Ahab’ı ara sıra duygulandırıyordu. Bu gizli altın anahtarlar, onun içine gömülü altın hazinelerini ortaya çıkarıyordu sanki. Ama Ahab’ın soluğu, bu altınları karartıyordu hemen.

Ey çimenli korular! Ey ruhun sonsuz bahar bahçeleri! insanlar dünyanın öldürücü kuraklığıyla çoktan kavrulmuş da olsalar, sabahın taze

yoncalarında oynaşan taylara dönerler sizin içinizde. Uçup gidiveren bir an için bile olsa, üstlerinde ölümsüz bir yaşamın çiğ damlalarını duyarlar. Keşke biraz sürekli olabilse bu huzur anları! Ama yaşamın dokumasındaki enine ve boyuna iplikler gibi, durgun havalarda fırtınalar birbirine örülür; her huzur anının ardından bir bora gelir. Hiç geriye dönmeyen sürekli bir ilerleme yoktur. Son durağa varıncaya dek, insan, adım adım yürüyemez. Bebekliğin bilinçsiz cennetinden, çocukluğun düşüncesiz inancına; sonra ergenlik çağının hep bildiğimiz kuşkularına; daha sonra inançsızlığa ve en sonunda olgun yaşın gene kuşkuya dayanan düşünceli huzuruna geçilmez. Çemberin sonuna geldik mi, yeni baştan başlarız. Yeniden çocuk, delikanlı ve yaşlı insan oluruz; hiç durmadan yeni yeni kuşkulara düşeriz. Bir daha yola çıkmamak üzere demir atacağımız son liman nerede? Nerede en bezginlerin bile bezmeyeceği dünya? Hangi mutlu gök katlarında? Sokakta bulunan çocuğun babası nerede saklı? Nikâhsızken ana olmuş, doğururken ölmüş kızların bıraktığı yetimlere benziyor ruhlarımız.» Babalarımızın kim olduğunu, bir sır olarak mezara götürdü analarımız, ölmeden varamayacağız bu sırra.

O gün sandalın başında, gözlerini o altın denizin tâ dibine diken Starbuck şöyle mırıldanıyordu:

«Ey gizemli güzellik! Hiçbir sevdalı, senin gibisini görmemiştir, genç sevgilisinin gözlerinde. Dişleri sıra sıra köpek balıklarından, cana kıymaktan, insan eti yeme huylarından söz etme bana, inanç, gerçeği kovsun; düşler de belleği! Senin ta derinlerine bakıyor, sana inanıyorum!»

Stubb, gene bir altın aydınlık içinde, pulları ışıldayan bir balık gibi sıçradı ve şöyle dedi:

«Ben Stubb'ım. Stubb'ın da anlatacakları var. Ama Stubb, yemin eder ki, sevincini hiç yitirmedi, hiç yitirmeyecek.»

BÖLÜM CXV PEQUOD «BEKAR» ADLI GEMİYLE KARŞILAŞIYOR

Ahab’ın zıpkını dövüldükten birkaç hafta sonra, rüzgâr, gerçekten de sevinçli şeyler, sevinçli sesler getirdi bize.

«Bekâr» adlı bir Nantucket gemisiydi bu. Son yağ fıçısını yerine yeni yerleştirmiş; tıkabasa dolu ambarlarının kapaklarını yeni kilitlemişti. Şimdi bayram kılığında, sevinç içinde, biraz da böbürlenerek, av alanının sularına serpili gemiler arasından süzülüp, dümeni yurdundan yana kırmaya hazırlanıyordu.

Direk başlarındaki üç nöbetçinin şapkalarında uzun kırmızı kurdeleler uçuşuyordu. Geminin kıçına, ters yüz edilmiş bir balina sandalı; civadraya da, öldürdükleri son balinanın uzun alt çene kemiği asılıydı. Direklerinden, yelkenlerinden, her bir yanından, renk renk bayraklar, sancaklar, flamalar uçuşuyordu. Direk başlarının her birine, yanlamasına, ikişer fıçı ispermeçet bağlıydı. Daha yukarlarda, gabya çubuğunun kurcetasında, aynı kıymetli yağla dolu küçük variller görülüyordu. Baş direğine de bakır bir lamba çiviliydi.

Sonradan öğrendik ki, Bekâr'ın işleri pek yolunda gitmişti. Buna şaşmamak elde değildi; çünkü aynı sularda sefer eden nice gemiler, bir tek balık avlayamadan aylarca dolaşıp durmuşlardı. Bekâr, yiyecekten çok daha değerli olan ispermeçeti koyacak yer bulabilmek için, sığır eti ve ekmek dolu fıçılarını boşaltmakla kalmamış; rastladığı gemilerden de fıçı satın almıştı. Bu fıçılar, güverteye, kaptanın ve yardımcı kaptanların kamaralarına sıra sıra dizilmişti. Kamara masası bile sökülüp, kazan kaynatmak için kullanılmıştı. Kaptanlar yemeklerini, döşemeye tutturulmuş kocaman bir fıçının üstünde yiyorlardı. Baş kasaradakiler, sandıklarını kalafat edip katranlamışlar; yağ doldurmuşlardı içlerine. Şaka olarak anlattıklarına göre, ahçıbaşı en büyük kazanına yağ koyup, bir kapak uydurmuş üstüne; kamarot yedek kahve ibriğine yağ koyup, ağzını tıkamış; zıpkıncılar zıpkın saplarının oyuğuna yağ doldurmuşlar. Kısacası, her yer

ispermeçetle dolup taşıyormuş; yalnız kaptanın pantolon cepleri boşmuş; o da, keyfini belli etmek için, ellerini ceplerine koyabilsin diye.

Bu mutlu ve uğurlu gemi, asık suratlı Pequod'a yaklaştıkça, baş kasarasından büyük davulların yabansı gürültüsü geliyordu. Daha da yakına sokulunca, baktılar ki, bir sürü gemici kocaman kazanların çevresine birikmiş; üstlerine kara balığın işkembesini gerdikleri kazanları davulmuş gibi yumrukluyorlar. Kıç güvertesinde yardımcı kaptanlarla zıpkıncılar, Polenezya Adaları’ndan kaçıp gelmiş zeytin tenli kızlarla dansediyorlar. Puruva direği ile grandi direği arasına asılı süslü püslü bir sandalda, üç tane Long Island’lı zenci, ellerinde bembeyaz balina kemikleri, hora tepiyorlar. Kimileri de, kocaman kazanların kaldırıldığı yerdeki ocakları paldır küldür yıkmak için uğraşıyorlar. Artık işe yaramayan tuğlaları, çimentoları denize fırlatırken kopardıkları yabansı çığlıkları duyanlar, bu adamların lânetli Bastilie Hapishanesini yıktıklarını sanabilir. Tüm bu şenliği düzenleyen kaptan, yüksek güvertesinde dimdik duruyor; sanki yalnız kendisini eğlendirmek için yapılan bu oyunları tepeden seyrediyordu.

Ahab da kendi kaptan güvertesinde duruyor, kara kara düşünceler içinde kasılmış somurtuyordu. Biri geçmişi sevinçle anan, öteki geleceği korkuyla bekleyen bu iki gemi birbirine yaklaştığı sırada; iki kaptan, Pequod ile Bekâr arasındaki bu göze çarpan karşıtlığı, büsbütün ortaya koydular.

Keyifli Bekâr'ın kaptanı, bir bardakla bir şişeyi havaya kaldırarak seslendi:

«Bizim gemiye gelin, bizim gemiye gelin!»

Buna karşılık, Ahab, dişlerini gıcırdatır gibi sordu:

«Beyaz Balina’yı gördün mü?»

Öteki, keyifli keyifli, «hayır,» dedi, «lâfını duydum yalnız. Benim inandığım yok bu masala. Hadi, gemiye gelin!»

«Eteklerin zil çalıyor maşallah! Git yoluna! Adam kaybın oldu mu?»

«Lâfını etmeye değmez: iki adalı sadece... Bırak onu da buraya gel, dostum. Gel de yüzünü güldürelim hemen. Haydi gel be! Bak, ne keyifliyiz burada. Gemimiz tıkabasa dolu; yurda dönüyoruz artık.»

Ahab, kendi kendine, «aptal kısmı böyle senli benli oluverir insanla,» diye homurdandı. Sonra yüksek sesle, «sen yurda dönen dolu bir gemisin, anlaşıldı,» dedi. «Ama ben, gurbete giden boş bir gemiyim. Onun için sen kendi yoluna, ben kendi yoluma! Hadi ileri! Açın tüm yelkenleri! Rüzgâra karşı!»

Böylece, gemilerden biri pupa yelken, keyifli keyifli giderken, öteki rüzgârla cenkleşiyordu. Pequod ile Bekâr, birbirlerinden ayrıldılar. Pequod'dakiler, yüzleri hiç gülmeden, uzaklaşan Bekâr'a uzun uzun baktılar. Bekâr'dakilere gelince, eğlenceye öyle dalmışlardı ki, Pequ- od'a aldırış ettikleri yoktu. Ahab, kıç küpeştesine dayanmış, yurda dönen gemiyi seyrederken, cebinden küçük bir şişe kum çıkardı; bir gemiye, bir de küçük şişeye baktı, ilgisiz görünen bu iki şeyi birleştirmek ister gibiydi: Şişedeki kum, Nantucket kıyılarının kumuydu...

BÖLÜM CXVI CAN ÇEKİŞEN BALİNA

Ara sıra olur böyle şeyler: Bahtı açık olanlar, yanınızdan geçerken, onların bol rüzgârından, sizin düşük yelkenlerinize biraz olsun pay çıkar; içinizde sevinç yelleri esiverir bir ara. Pequod'a da böyle oldu işte: Neşeli Bekâr ile karşılaşmasından bir gün sonra, balinalar sökün etti ve dördü vuruldu; bir tanesi de Ahab'ın eliyle.

Akşama doğruydu. Bu kızıl savaşın tüm zıpkınları atılmıştı. O güzelim göklerin ve suların kaynaşan renkleri içinde, güneş de balina da, sessizce ölüyorlardı. İşte o zaman pembe havalarda, kutsal duygularla karışık, öyle tatlı bir hüzün yükseldi ki; uzaklarda, Manilla Adalarının yeşil ve derin vadilerine gömülü manastırlardan, akşam duaları, denize değin uzanan İspanyol kara rüzgârlarıyla birlikte, tâ bizlere kadar geliyordu sanki.

Yeniden durgunlaşmakla birlikte kasveti gittikçe derinleşen Ahab, artık çalkantıdan kurtulan sandalıyla savaş yerinden biraz uzaklaşmış; çırpına çırpına can çekişen balinaya dikmişti gözlerini. Garip bir şeydir bu: Can çekişen tüm güney balinaları, başlarını güneşe çevirip, öyle ölürler. Bu huzur dolu akşamda, Ahab, şimdiye dek duymadığı bir hayranlıkla seyrediyordu balinanın can çekişmesini.

«Dönüp dönüp, başını güneşe çeviriyor... Ölümün son ürpertileri içinde, ağır ağır, ama güçlü bir istekle, alnını güneşe veriyor yakarırcasına. O da ateşe tapıyor. Bu koskoca varlık da güneşin vefalı bir kulu. Ne mutlu gözlerime! Bu yüce sahneleri uzun uzun seyredebilsem! Bakın! Engin denizlerin ortasındayım; insan acılarının ya da sevinçlerinin uğultusundan çok uzaklarda; kimselere düşman olmayan tertemiz sulardayım. Buralarda, üstüne yasalar yazılacak tek bir kaya parçası bile yok. Buralarda, Çin'den bile daha eski zamanlara giden uzun çağlardan beri, dalgalar, sağır ve dilsiz, yuvarlanıp gider; Nijer Nehri'nin bulunmaz kaynağının üstünde parlayan yıldızlar gibi. Gene de canlı bir varlık tükeniyor burada, başını imanla güneşe doğru çevirerek. Ama bakın! Can verir vermez, ölüm onu başka yönlere çeviriyor.

Ey sen, karanlık Hint tanrıçası, yaratılışın yarısı! Yeşil kıyıları olmayan bu engin okyanusların diplerinde bir yerde, boğulmuşların kemiklerinden, kendine ayrı bir taht kuran sen! Sen bir kâfirsin, ey kraliçe! Her varlığı yakıp yıkan tayfunda ve tayfundan sonra gelen o ölüm sessizliğinde, gerçeği açıkça, hem de çok açıkça, söyledin bana. Senin balinanın, ölürken başını güneşe verip, sonradan başka yana çevirmesi de bir ders oldu bana.

Ey bağrı demir kuşaklı, güçlü gövde! Ey püskürtüsü ebemkuşağı gibi göklere yükselen yüce soluk! Boşuna o gövdenin savaşması! Boşuna o püskürtünün yükselmesi. Dünyaya can veren güneşten yardım istemem boşuna, ey balina! O bir kez yaşatır insanı: ölene can vermez. Gene de sen, ey doğanın karanlık yarısı, kapkara, ama gururlu bir inançla avutuyorsun beni! Seninle kaynaşan bunca gizli şey var altımdaki derinliklerde. Eskiden soluk soluğa havalara çıkmış, şimdi ise su olmuş canların üstünde yüzüyorum.

Öyleyse selâm sana ey deniz! Yabansı kuş yalnız senin sonsuz çalkantıların üstünde dinlenebilir. Ben karada doğmuşum, ama denizin memesinden süt emmişim. Vadilerin ve tepelerin çocuğuyum ama. siz ey dalgalar, benim süt kardeşlerimsiniz!»

BÖLÜM CXVII BALİNA NÖBETİ

O akşam vurulan dört balina, birbirlerinden çok uzak yerlerde ölmüşlerdi. Biri iyice uzaklarda, rüzgârdan yana; biri daha yakınlarda, rüzgâr altında; üçüncüsü geminin önünde, dördüncüsü de, ardında. Son üçü, karanlık basmadan önce geminin bordasına getirildi. Ama rüzgârdan yana olan, ancak sabaha karşı Pequod'un bordasına bağlanabildi. Onu öldürenlerin sandalı - yani Ahab'ın sandalı - gece boyunca yanında beklemişti.

Geminin flaması, ölü balinanın püskürtme deliğine dikilmişti. Sınğın ucuna asılan fenerden, balinanın parlak kara sırtına ve gecenin karanlık sularına, titrek bir ışık vuruyordu. Dalgalar, balinanın geniş böğrünü, bir kumsala dökülen yumuşak köpükler gibi, tatlı tatlı okşuyorlardt.

Ahab ve gemicileri uyuyor gibiydi sandalda. Ancak Fedallah, sandalın başına çömelmiş, ölü balinanın çevresinde hayaletler gibi dolaşan ve kuyruklarıyla sandalın sedir ağacından ince tahtalarına dokunan köpek balıklarına bakıyordu. Havayı ürperten garip bir ses duyuluyordu arasıra; ölü denizin katran gibi suları üstünde, Gomora kentinin lânetli hortlaklarının iniltilerine benzer bir ses...

Birden irkilip uyanan Ahab, Fedallah ile yüzyüze geldi. Karanlıkların çepeçevre sardığı bu iki adam, tufandan sonra yeryüzünde kalmış son iki kişi gibiydi.

«Gene aynı düşü gördüm,» dedi Ahab.

«Hangi düşü? Cenaze arabasını mı? Sana demedim mi, ihtiyar, ne cenaze araban olabilir senin, ne de tabutun.»

«Öyle ya, nereden cenaze arabası olacak denizde ölenin?»

«Ama sana söylemiştim, ihtiyar, bu seferde ölmezden önce, denizde iki cenaze arabası görmen şart. Biri insan eliyle yapılmış olmayacak; ötekinin gözle görülür tahtası ise, Amerika'da yetişen ağaçlardan yapılmış olacak.»

«Ya, ya! Çok garip bir şey bu, Fedallah. Denizin üstünde yüzen süslü püslü bir cenaze arabası; dalgalar da, bir ölüm alayı gibi arkasında! Haydi canım sen de! Olacak şey mi bu!»

«İster inan, ister inanma; böyle bir şey görmeden ölemezsin, ihtiyar.»

«Peki, senin falın ne diyordu?»

«Ne olursa olsun, ben öteye senden önce gidip, kılavuzluk edeceğim sana.»

«Sen yok olduktan sonra (eğer bu söylediklerin doğru çıkarsa), peşinden gidebilmem için, bir kez daha görünüp, bana kılavuzluk edecektin. Öyle demiştin, değil mi? Sana inanacak olsam bile, bunları, Moby Dick'i öldüreceğimin ve ondan sonra da yaşayacağımın güvenceleri saymalıyım, kılavuzum!»

Karanlıkta gözleri ateş böcekleri gibi ışıldayan Fedallah, «üçüncü bir şey daha var,» dedi. «Seni ancak ip öldürebilir.»

«Yani darağacı demek istiyorsun. Öyleyse karada da ölümsüzüm ben, denizde de!» diye bağırdı Ahab acı bir gülüşle. «Karada da ölümsüzüm, denizde de!»

İkisi birden sustu gene. Kül rengi bir şafak söktü. Sandalın dibinde uyuyanlar ayaklandılar; ve öğleden önce, ölü balina geminin bordasına getirildi.

BÖLÜM CXVIII SEKSTANT

Ekvator'daki av mevsimi yaklaşıyordu günden güne. Her sabah Ahab kamarasından çıkıp da gökyüzüne bakar bakmaz, dümenci, olanca cakasıyla alesta duruyordu dümende. Heyecanlı tayfa, hızla prasyalara doğru koşuyor; gözlerini direkteki altına dikip, geminin Ekvator'a doğru yönelmesi buyruğunu sabırsızlıkla bekliyordu. Bu buyruk çıktı sonunda, öğleye doğruydu. Ahab, yükseklere asılı sandalının burnuna oturmuş, her gün yaptığı gibi, güneşi gözleyerek, geminin hangi enlemde olduğunu çıkarmaya çalışıyordu.

Bu Japon denizinde yaz günleri ışıl ışıl dereler gibidir. Gözünü hiçbir zaman kırpmayan o diri Japon güneşi, cam gibi okyanusun uçsuz bucaksız büyütecindeki kızgın odağa benzer. Gök cilâlı gibidir; bir tek bulut yoktur; ufuk dalgalarla bir iner, bir çıkar sanki. Tanrı tahtının gözleri kamaştıran parıltısını andırır bu yalın ve som aydınlık. Bereket, Ahab'ın sekstantında renkli camlar vardı da, bu yaman güneşe bakabiliyordu. Geminin salıntısına uyarak, bir süre oturup, güneşin gökyüzünde en yüksek noktaya varmasını bekledi. Fedallah, geminin güvertesinde diz çökmüş, başını kaldırıp, aynı güneşe gözlerini dikmişti; ama Parsi'nin gözbebekleri yarı kapalıydı; ve yabansı yüzü, toprak gibi durgundu. Ahab göreceğini gördü; takma bacağı üstünde kalemiyle hesaplar yaparak, tam o sırada hangi eylemde olduğunu buldu çabucak. Sonra gene güneşe doğru bakıp, düşüncelere daldı ve kendi kendine mırıldandı:

«Ey denizlere damgasını vuran! Sen yüce ve güçlü kılavuz! Bana tam nerede olduğumu söylüyorsun. Ama ileride nerede olacağımı biraz olsun sezdirebilir misin bana? Şu sırada başka bir varlığın nerede olduğunu söyleyebilir misin bana? Moby Dick nerede? Şu anda senin gözünün önünde olsa gerek. Şimdi benim gözlerim, onu gören gözün içine bakıyor. O göz ki, senin bilinmeyen öbür yanını da görüyor, ey güneş!»

Bunları söyledikten sonra, Ahab yeniden sekstanta baktı; birbiri ardından onun tüm gizemli parçalarını yokladı. Derken gene düşüncelere dalarak homurdanmaya başladı:

«Aptal oyuncağı! Kendini beğenmiş amirallerin, komutanların, kaptanların çocuk oyuncağı! Dünya övünüyor seninle, senin marifetlerin ve gücünle. Ama nedir sanki senin yaptığın? Bu uçsuz bucaksız dünyada, seni tutan elle birlikte bulunduğunuz ufacık, zavallı yeri gösterebiliyorsun ancak; Bundan kıl kadar öteye geçebilir misin sanki? Bir damla suyun, bir kum tanesinin yarın öğle vakti nerede olacağını söyleyemezsin. Ama bu yetersizliğinle kalkmış, güneşe meydan okuyorsun gene de. Bilim ha! Lânet olsun sana, anlamsız oyuncak! insan gözünü, yukarlara, gökyüzüne doğru diktiren araçların hepsine lânet olsun! Benim şu yaşlı gözlerim, senin ışığınla şimdi yandığı gibi ey güneş, o gökyüzü de diri aydınlığıyla bizi yakıyor! insan gözünün rahatça bakabileceği yer, bu dünyanın ufkuyla bir düzeydedir; ufuktan yana çevrilidir insan gözü. Tanrı göklere bakmamızı isteseydi, başımızın tepesine kordu gözlerimizi. Lânet olsun sana!»

Ahab, bunu söylerken, sekstantı güverteye fırlattı:

«Dünya yollarında senin kılavuzluğuna başvurmayacağım artık,» dedi. «Geminin ufkuyla bir düzeyde olan pusula ve geminin hızını ölçen parakete bana kılavuzluk eder, nerde olduğumu gösterir bana. Evet ya!»

Bunu söylerken, Ahab sandaldan güverteye indi:

«İşte seni böyle eziyorum!» dedi. «Göklere doğru burnunu kaldıran zavallı nesne! işte böyle darmadağın, paramparça ediyorum seni!»

Çılgın ihtiyar, böyle bağırırken, hem ölü ayağı, hem de diri ayağıyla sekstantın üstünde tepiniyordu. O sırada hiç kıpırdamadan sessiz duran Fedallah’ın yüzünde, acı bir zafer gülüşü belirdi; ama, alın-yazısına boyun eğen bir umutsuzluk içinde görünüyordu gene de. Hiç kimse farkına varmadan ayağa kalktı, ortadan yok oldu. Baş kasaraya biriken gemiciler ise, kaptanlarının bu halini görünce, dehşete düşmüşlerdi. içi içine sığmıyarak güvertede bir aşağı bir yukarı yürüyer. Ahab şöyle bağırdı:

«Prasyalara! Dümeni kırın! Çevirin serenleri!»

Serenler hemen çevrildi; gemi yan yatıp yarıyarıya dönerken, kaburgalı uzun teknenin üstündeki üç sağlam ve ince direk, bir tek ata .ustaca binen üç Horace kardeşler gibi, dimdik kalmıştı.

Civadranın oymalı kalasları arasında duran Starbuck, hem Pequod'un, hem de güverte boyunca sendeleye sendeleye yürüyen Ahab'ın azgın saldırısını seyrediyordu:

«Ben nice kıpkırmızı korların karşısında oturdum; acıyla kıvrım kıvrım kıvranan dipdiri alevler gördüm. Sonunda baktım, ateş söndükçe söndü, sessiz bir avuç kül oldu. Ey okyanusların ihtiyarı! Senin bu alev alev yanan canından ne kalacak sonunda, bir avuç kül değil mi?»

«Evet ama,» diye bağırdı Stubb, «deniz kömürünün külü kalacak, orasını unutmayın, Mr. Starbuck. Deniz kömürü! O sizin bildiğiniz aşağılık kömür değil... Neyse! Nasıl mırıldanıyordu Ahab: Birisi geldi, şu ihtiyar ellerime o oyun kâğıtlarını tutuşturdu; bunları oynayacaksın. başkalarını oynamak yok, dedi. Gerçekten senin yaptığın da budur, Ahab; iyi de yapıyorsun doğrusu. Oyna oyununu ve öl.»

BÖLÜM CXIX MUMLAR

En yırtıcı hayvanlar, en sıcak iklimlerde gelişir; Bengal kaplanı, her mevsimde yemyeşil, misk kokulu ormanlarda pusuya yatar. En aydınlık gökler, en belâlı yıldırımlara gebedir. O güzelim Küba'da, bizim uslu kuzey topraklarımızda hiçbir zaman görülmeyen hortumlar yükselir. işte bu pırıl pırıl Japon denizlerinde efe, gemiciler kasırgaların en yamanıyla, tayfunla karşılaşırlar. Tayfun kimi zaman bulutsuz bir gökte patlayıverir; uyuyan bir kente düşen bir bomba gibi.

O günün akşamına doğru Pequod'un yelkenleri paramparça oldu; gemi, çıplak direkleriyle, tam karşıdan saldıran bir tayfuna karşı koymak zorunda kaldı. Karanlık bastırdığı sırada, havalar ve sular, gök gürültüleriyle doldu, yıldırımlarla yarıldı. Şimşek parıltıları, perişan direkleri ve tayfunun ilk azgınlığında paralayıp ötede beride bıraktığı yelken parçalarını aydınlatıyordu. Starbuck, kaptan güvertesinde bir çarmık ipine tutunmuş duruyordu. Her şimşek parlayışında başını kaldırıp, yukardaki direkler ve ipler yeni bir kazaya daha uğradı mı diye bakıyordu. Stubb ile Flask, sandalların daha yukarı alınması, daha sıkı bağlanması için gemicilere buyruk veriyorlardı. Ama tüm bu çabaları boşa gideceğe benziyordu. Kıçta, rüzgârdan yana duran Ahab'ın sandalı, palangaların ta tepesine kadar çekildiği halde, yakayı kurtaramadı. Koca bir dalga, sendeleyen geminin bordasına çarparak, sandalın dibini paraladı; kalbura dönen teknenin altından şarıl şarıl sular boşaldı.

Stubb, perişan sandala bakarak, «kötü, çok kötü!» dedi, «ama deniz bu, Mr. Starbuck! Canının istediğini yapar. Ben Stubb, kendi hesabıma başa çıkamam onunla. Mr. Starbuck, siz bilirsiniz ya, dalgaların ne olduğunu: Atlamadan önce, geriler, geriler; hızını almak için dünyanın çevresinde koşar; sonra hop! diye atlar. Oysa ben, ona karşı koymak için hızımı alamıyorum; gitsem gitsem, şu güvertenin ucuna kadar gidebiliyorum. Ama ne çare! Bu oyun böyle bir oyun, türkünün dediği gibi.»

Bunun üzerine, Stubb bir türkü tutturdu:

Hey! Keyifli şeydir kasırga,

Keyifli hayvandır balina,
Kuyruk sallar havada!
İşte böyle şakacı, serseri, dalgacı, dolandırıcı bir
çapkındır deniz!

Birasına tuz biber katar
Şişesini sallar da sallar,
Havaya köpükler saçar!
İşte böyle şakacı, serseri, dalgacı, dolandırıcı bir
çapkındır deniz!

Yıldırım ikiye böler gemiyi
Dudaklarını şapırdatır seninki!
Ha bire çeker kafayı.
İşte böyle şakacı, serseri, dalgacı, dolandırıcı bir
çapkındır deniz!

«Kapa çeneni Stubb!» diye bağırdı Starbuck. Bırak da tayfun harp çal9in gemimizin iplerinde. Yiğit adamsan, susman gerekir.»

«Ama ben yiğit değilim ki! Yiğit'im dediğim var mı size? Korkağın biriyim. Türkü söylemem, korkumdan. Bakın Mr. Starbuck, beni susturmak istiyorsanız, bıçağı alıp boğazımı kesmekten başka çare yok. Ama öldürseniz de. belki son olarak bir ilahi söylerim gene de.»

«Sersem! Gözlerin yoksa, benimkileri al da, şuraya bak.»

«Ne var ki! Ne kadar sersem de olsam, benden fazla ne görebilirsiniz bu karanlık gecede?»

«Bak!» dedi Starbuck, Stubb'ı omuzundan yakalayıp, elini puruvaya doğru uzatarak, «bak, görmüyor musun nereden geliyor rüzgâr? Doğudan. Ahab'ın Moby Dick'i aramaya gittiği yerden. Bugün öğleyin o yana çevirdi gemiyi. Ahab'ın sandalına bak! Neresinden delindi? Gerisinden, oğlum!

İhtiyarın her zaman durduğu yerden! ihtiyarın durduğu yerin temeli çöktü... Bunu gördükten sonra, sen hâlâ türkü söylemek niyetindeysen, atla denize, istediğin kadar söyle!»

«Tam anlamıyorum ne demek istediğinizi. Ne oluyoruz kuzum?»

Starbuck, Stubb'ın sorusuna kulak asmadan, kendi kendine mırıldanmaya başladı:

«Evet, evet, Umut Burnu'na dönmeli. En kestirme yol budur Nantucket’e. Bir geriye döndük mü, canımıza okuyan, gemimizi batırmak isteyen bu kasırga, bizi yurda götürecek güzelim bir rüzgâra dönebilir. Önümüzdeki rüzgârda, kıyamet gününün karanlıkları var. Ama sırtımızı rüzgâra çevirip de yurda doğru dönersek, yolumuz aydınlanır... Hem de şimşekle değil, gün ışığıyla.»

O sırada Starbuck, şimşeklerden sonra bastıran derin karanlıkta bir ses duydu yanıbaşında. Nerdeyse aynı anda, gök gürledi, ardı ardına.

«Kim o?» diye bağırdı ikinci kaptan.

«Bir Tanrının belâsı!» dedi Ahab.

Küpeşteye tutuna tutuna, her zaman takma bacağını soktuğu deliği arıyordu karanlıklarda; ama o sırada, şimşeklerin ateşten mızrakları, birden aydınlatıverdi yolunu.

Karada, kulelerin tepelerine konan yıldırımsavarlar, belâlı yıldırımı alıp toprağa gömer; kimi gemilerde, her direğe konan yıldırımsavar da, suya indirir yıldırımı. Bu yıldırımsavarların teli bir hayli aşağılara inmelidir ki, ucu tekneye değmesin. Ama geminin hep ardı sıra çektiği bu tel, halatlara şuna buna takılıp, hem bir baş belâsı olabilir, hem de geminin hızını kesebilir. Onun için, gemi, yıldırımsavarlarının uçları denize saldırılmaz her zaman. Bu ince uzun teller, ancak gereğinde suya atılır.

Ahab’ın yolunu, bir meşale tutarcasına aydınlatan keskin şimşekleri görünce, birden aklını başına toplayan Starbuck, gemicilere bağırmaya başladı:

«Yıldırımsavarlar! Yıldırımsavarları attınız mı suya? Önden de, arkadan da atın! Çabuk!»

«Bırak!» dedi Ahab. «Bir savaşta ne denli güçsüz de olsak, oyunda mızıkçılık etmeyelim. Dünyayı kurtarmak için Himalaya'nın, And Dağları’nın tepesine yıldırımsavar dikmeye giderim ben de. Ama kendim için istemem. Bırak şunları!»

«Yukarı bakın! diye bağırdı Starbuck. «Cin alevleri! Cin alevleri!» (1).

(1) Fırtınalı havada görülen, aleve benzer bir elektrik olayı. Buna «corpusant» ya da «corposant» denildiği gibi. «St. Elmo ateşi» adı da verilir. (Çevirenlerin notu.)

Tüm serenlerin cundalarını soluk bir ateş sarmıştı. Üç direkteki her yıldırımsavarın üç sivri ucunun her birinde, gittikçe daralan üç beyaz alev vardı. Üç koca direk, kükürtlü havada, bir mihrap önündeki dev mumlar gibi, sessizce yanıyordu.

O sırada Stubb kendi sandalını bağlamaya çalışırken, azgın bir dalganın kaldırdığı sandalın küpeştesi, eline kırasıya çarptı.

«Hay körolası sandal! Cehenneme kadar yolun var!» diye küfretti Stubb. Ama duyduğu acı yüzünden sırtüstü düşüp de,gözleri yukardaki alevlere ilişince, birden ağzı değişti: «Cin alevi, acı bizlere!» diye bağırdı o zaman.

Denizcilerin küfürü boldur. Büyütenmişçesine durgun havalarda da küfrederler, fırtınaların ortasında da. Kaynaşan bir denize nerdeyse düşecekken, gabya yelkeninin sereni üstünde sallanıp durdukları sırada bile küfrederler. Ama Tanrının tutuşmuş parmağı gemiye değince; Belshazzar şölen verirken odanın duvarında görülen ve bir yıkımın habercisi olan gizemli yazı, iplerde ve çarmıklarda belirince, hiç kimsenin küfrettiğini duymamışımdır.

Bu solgun alevler direk başlarında yanarken, büyülenmiş gemiciler pek konuşmadılar. Hepsi baş kasarada birbirine sokulmuşlardı. Solgun, fosforlu aydınlıkta, gözleri uzak yıldızlar gibi ışıldıyordu. Bu beyaz ölüm ışığında, iyice beliren dev cüsseli, kapkara zenci Daggoo, üç kat büyümüş; şimşekleri yağdıran kara bulutun ta kendisi olmuştu sanki. Tashtego’nun açık kalan ağzında, bembeyaz köpek balığı dişleri görülüyordu. Cin alevleri, garip garip parlayan bu dişleri de sarmış gibiydi. Bu gerçeküstü

ışıkta, Queequeg'in bedenindeki dövmeler, mavi cehennem alevlerini andırıyordu.

Sonunda bu görüntüler, yukardaki beyaz ışıkla birlikte silindi gitti. Pequod da, güvertede duranların her biri de, yeniden karanlığa gömüldü. Bir iki saniye sonra, ön güverteye doğru ilerleyen Starbuck, birisiyle çarpıştı. Stubb'dı bu.

«Eh, şimdi ne dersin, dostum?» diye sordu Starbuck. «Bağırışını duydum. Şarkıdaki gibi değildi o bağırış.»

«Evet ya, hiç değildi. Cin alevleri, bize acıyın! diye bağırdım. Bize acırlar inşallah. Acaba yalnız asık suratlılara mı acırlar onlar? Gülenlere hep kıyarlar mı? Bana bakın, Mr. Starbuck.. Ama baksanız da, bu karanlıkta ne göreceksiniz? Dinleyin öyleyse. Bana kalırsa, direklerin tepsinde gördüğümüz alev, hayra alâmettir. Neden dersen, bu direklerin dibi ambarda. Demek ki, ambar ağzına kadar ispermeçet yağıyla dolacak; tüm bu ispermeçet, ağaçların özü gibi, direklerden yukarı yükselecek. Evet, bizim üç direğimiz, ispermeçet yağından yakılmış üç mum olacak, işte, gördüğümüz uğurlu şeyin anlamı bu.»

O sırada Starbuck, Stubb'ın yüzünün yavaş yavaş aydınlandığını gördü. Yukarıya bakıp bağırdı:

«Ah işte! Görüyor musun!»

Uzun sivri alevler gözüktü gene; soluk ışıkları daha da gizemliydi bu kez.

«Çin alevleri, acı bizlere!» diye gene bağırdı Stubb.

Grandi direğinin dibinde, oraya çakılı altın paranın ve alevin tam altında, Fedallah, Ahab'ın önünde diz çökmüştü; ama yüzünü Kaptana çevirmemişti. Hemen yakınlarında, tepelerindeki halatların içinde, bir sereni bağlamaya çalışanlar, alevi görünce birden duraklamış; bir meyva bahçesinde küçük bir dala yapışmış uyuşuk arılar gibi, asılı kalmışlardı havada, ötekiler ise, Herculaneum'da görülen, yürürken, koşarken, çeşitli durumlarda taş kesilmiş ölüler gibi, güverteye mıhlanıp kalmışlardı. Ama hepsinin gözü yukarıdaydı.

Ahab, «evet, evet çocuklar!» diye bağırdı. «Bakın, iyi bakın! Beyaz Balina'nın yolunu gösteriyor size bu beyaz alev! Grandi direğindeki

yıldırımsavarın telini verin bana. Nabzını tutayım şu alevin. O da benim yüreğimin attığını duysun. Ateşe karşı kan! Bakın nasıl!»

Ahab bunu söyledikten sonra, döndü. Telin ucunu sol elinde sıkı sıkı tutarak, ayağını Fedallah'ın üstüne dayadı. Gözleri yukarı dikildi. Sağ kolu havada, yüksek üç dişli alevin önünde dimdik durdu:

«Ey sen. aydın ateşin aydın ruhu! Bir zamanlar ben, bu denizlerde sana tapan bir Pers'dim. Sana taparken, öyle yakmıştın ki beni, damganı hâlâ üstümde taşıyorum. Seni artık biliyorum, aydın ruh! Artık biliyorum ki, sana tapmanın en iyi yolu, meydan okumaktır sana. Sen ne sevgiden hoşlanırsın ne de saygıdan. Kin istersin sen; öldürürsün her şeyi. Korkusuz bir aptal değildir şimdi senin karşında duran. Senin sessiz ve, sınırsız gücünü yadsımıyorum. Ama beni bir deprem gibi sarsan şu ömrümün son nefesine dek, senin amansız gücünle çarpışacağım; sana kayıtsız şartsız boyun eğmeyeceğim. Bu kişiliksiz dünyada, kişiliği olan biri var şimdi karşında. Ben bir zerreyim olsa olsa. Ama nereden gelirsem geleyim, nereye gidersem gideyim; ben bu yeryüzünde yaşadıkça, içimdeki kral kişiliği de yaşayacak ve krallık yetkilerini isteyecek. Gelgelelim, savaş acılara götürür insanı; kin de mutsuzluğa. En düşkün kılığına bürünüp, sevgiyle gelsen, önünde diz çöker, seni kucaklarım. Ama en yüce kılığında, gerçeküstü bir güç olarak geldin mi, üstüme dünyalarla yüklü filoları salsan bile, beni gene de yıldıramazsın. Ey aydın ruh, beni ateşinden yarattın. Ve ben, ateşin öz evladı olarak ateşi geri üflüyorum sana.»

(Birden, ardı ardına yıldırımlar. Direklerdeki dokuz alev üç kal uzar. Ahab, ötekilerle birlikte, gözlerini yumar; sağ etini de sıkı sıla gözlerine bastırır.)

«Senin sessiz, sınırsız gücünü yadsımıyorum. Bunu dememiş miydim sana? Zorla da söylemiş değildim bunu. Görüyorsun, teli gene de bırakmıyorum elimden. Kör edebilirsin beni istersen, el yordamıyla yürürüm o zaman; yakabilirsin beni istersen, küllerim kalır o zaman. Bu zavallı gözlerim, onları koruyan şu elim, feda olsun sana. Ben onlarsız da yapabilirim. Şimşek kafatasımın içinde çakıyor; gözlerim kökünden sızlıyor, durmadan sızlıyor. Kafam bedenimden kopmuş sanki, yara bere içinde yerlerde yuvarlanıyor... Ah, ah!... Gözlerim görmese de, seninle konuşacağım gene. Ne denli ışıklı da olsan, karanlıklardan çıkıyorsun sen.

Ben ise, aydınlığa çıkan bir karanlığım; senden çıkan bir karanlığım! Mızrakların düşmez oldu artık; açılın gözlerim! Görüyor musunuz, yoksa görmüyor musunuz? İşte alevler orada yanıyor! Ey yüceler yücesi! Senin soyundan geldiğim için övünüyorum şimdi. Ama sen benim ateşten babamsın yalnız; iyi yürekli anamı bilmiyorum. Hain! Ne yaptın onu? Benim çözemediğim bir gizdir bu. Ama senin çözemediğin giz bundan da büyük. Sen nereden geldiğini bilmiyorsun; onun için, kimseden doğmadım diyorsun. Başlangıcını bilmediğin için de, başlanmamışım diyorsun. Benim kendimi bildiğim kadar, sen bilmiyorsun kendini, ey güçlerin gücü!! Senin ötende, ulaşamadığın bir şeyler var, ey aydın ruh! Onun yanında, senin tüm sonsuzluğun, bir zaman süresidir ancak; tüm yaratıcı gücün bir makinadır yalnız. Yanan gözlerim, senin alevden benliğin arasından, hayal meyal görür gibi oluyor onu. Ey sen, anası babası bilinmeyen ateş, ey sen ki dünyadan uzak tek başına yaşarsın oldum olası, senin de kimseye söyleyemeyeceğin bir gizin, kimseyle paylaşamayacağın bir acın var. Buruk bir gurur duyarak, bundan anlıyorum, senin çocuğun olduğumu. Savrul! Savrul da yala gökleri! Ben de savruluyorum seninle, yanıyorum seninle, kaynaşmaya can atıyorum seninle. Hem tapıyorum, hem de meydan okuyorum şana!»

«Sandal! Sandal!» diye bağırdı Starbuck, «sandalına bak, ihtiyar!» Ahab’ın zıpkını, demirci Perth'ün ocağında dövülen zıpkın, balina sandalının puruvasına, göze görünür bir biçimde diklemesine bağlıydı sıkı sıkı. Ama sandalın dibini delen dalga, zıpkının meşin kılıfını sıyırıp atmıştı. Zıpkının sivri çelik ucu, soluk ve çatallı bir alevle parıldıyordu şimdi. Starbuck, zıpkının, bir yılan dili gibi, böyle sessizce yandığını görünce, Ahab'ı kolundan yakalayıp bağırdı:

«Tanrı sana karşı, ihtiyar! Tanrı sâna karşı! Vazgeç bu işten! Uğursuz bir sefer bu! Kötü başladı, kötü gidiyor, ihtiyar, bırak geri çevireyim gemiyi, iş işten geçmeden. Yurda dönersek, rüzgâr bizden yana olur; daha güzel bir sefere çıkarız ilerde.»

Starbuçk'ın sözlerini duyunca, paniğe kapılan gemiciler, hemen prasyalara doğru koştular oysa direklerde yelken diye bir şey kalmamıştı. İkinci kaptanın tüm korkulandı paylaşır gibiydiler o sırada. Neredeyse ayaklanıyorlarmış gibi bağrıştılar. Ama Ahab, yıldırımsavarın tellerini güverteye fırlatarak, alevli zıpkını kaptı, bir meşale gibi sallaya sallaya,

aralarına daldı. Yelken iplerine el sürecek ilk gemiciyi bu zıpkınla öldüreceğine yemin ediyordu. Hem Ahab'ın halinden,

hem de elinde tuttuğu alevli zıpkından ödü kopan adamlar, yerlerinde donakaldılar. O zaman Ahab yeniden konuştu:

«Beyaz Balina'yı avlamaya, benim gibi sizler de ant içtiniz; bu işe benim kadar sizler de bağlandınız. Bense, yüreğimi, canımı, bedenimi, ciğerimi, yaşamımı koymuşum bu işe. yaşlı Ahab'ın yüreğinin nasıl bir yürek olduğunu görün! Bakın, son korkuyu işte böyle söndürdüm ben!»

Ve bir üfleyişte, zıpkının alevini söndürdü.

Ovayı kasıp kavuran bir kasırgada, yüksekliği ve gücüyle yıldırımları çeken tek başına duran dev gibi büyük bir karaağaçtan herkes nasıl kaçarsa; Ahab'ın son sözlerini duyar duymaz, gemicilerin çoğu da, korkular içinde, öyle kaçıştılar onun yanından.

BÖLÜM CXX İLK GECE NÖBETİNİN SONUNA DOĞRU GÜVERTE

(Ahab dümenin yanında ayakta durur. Starbuck yaklaşır.)

«Grandi çanaklığı yelkeninin serenini indirmeliyiz, Kaptan. Yelkeni destekleyen şerit kopmak üzere;, serenin bağlandığı halat da nerdeyse yerlerde sürünüyor. Sereni keselim, mi, Kaptan?»

«Hiçbir şeyi kesme; sıkı sıkı bağla sadece. Kontra yelkeni açmak için de direklerim olsa, onları da dikerdim şimdi.»

«Aman ne söylüyorsunuz Kaptan, Allah rızası için!»

«işte öyle.»

«Demirler zorluyor, Kaptan, içeri çekeyim mi onları?»

«Hiçbir şeyi kesme, hiçbir şeyi çekme; yalnız bağla her şeyi sıkı sıkı. Rüzgâr var, biliyorum; ama henüz benim yüksek yaylalarıma dek çıkamadı o rüzgâr. Çabuk ol, söylediğimi yap. Şuna bak! Beni, kıyılarda dolaşan bir balıkçı kayığının kambur kaptanı mı sanıyor bu herif! Grandi serenini kesecekmiş! Beyinsize bak! En yüksek direkler, en coşkun rüzgârlar içindir; ve şimdi, benim kafamdaki direk, ta bulutlara dek açmış yelkenlerini. Suya mı indireyim o yelkenleri? Fırtınalarda, ancak korkaklar yelkenlerini indirir... Nedir bu yukarlarda kopan kıyamet! Yüceliği nerede bu gürültünün? Karnı ağrıyanlar böyle sesler çıkarır. Hey bir müshil içsene, bir müshil!»

BÖLÜM CXXI GECE YARISI — BAŞ KASARA KÜPEŞTESİ

(Stubb ile Flask küpeşteye binmiş, orada asılı olan çapalara ek halatlar bağlanmaktadır.)

«Yoo, Stubb; o düğümü canın istediği kadar zorla; ama bu söylediğini bana zorla kabul ettiremezsin hiçbir zaman. Zaten daha kaç gün oldu bu söylediğinin tam tersini söyleyeli? Şöyle dememiş miydin sen: Ahab hangi gemiye binerse binsin, o gemi daha pahalıya sigorta edilmeli; arka ambarı barut fıçılarıyla, ön ambarı kibrit sandıklarıyla doluymuş gibi, dememiş miydin? Dur da söyle, öyle dememiş miydin?»

«Tut ki öyle dedim. Ne çıkar bundan? O günden beri, derim bile az çok değişmiştir, düşüncem ne diye değişmesin? Hem sonra, arka ambar barut fıçılarıyla, ön ambar kibrit sandıklarıyla dolu olsa bile, iliklerimize işleyen şu dalgaların ortasında, nasıl tutuşabilir gemi? A iki gözüm, senin saçların da bir hayli kırmızı ama, sen de tutuşamazsın şu sırada. Şöyle bir silkin hele. Sen Kova Burcu'ndansın, yani bir sakasın, Flask. Ceketinin yakasını şöyle bir sıksan, testiler dolusu su çıkar. Bilmez misin, senin dediğin tehlikeler arttıkça, deniz sigortası kumpanyaları da ona göre önlem alırlar. Al sana bir sürü yangın tulumbası, Flask. Ama neyse, dinle beni de, öteki işe karşılık bir şey söyleyeyim sana, önce şu bacağını oradaki çapanın üstünden kaldır ki, halatı geçirebileyim. Şimdi dinle. Fırtınada; bir direk yıldırımsavarının ucunu tutmakla, yıldırımsavarsa bir direğin yanında durmak arasında çok büyük bir fark vardır; bu fark da şudur: Yıldırım direğe düşmedikçe, yıldırımsavarın telini tutana hiçbir şey olmaz. Sen bunu bilmiyor muydun, odun kafalı? Biliyorsan, nerden çıkardın o lâfları? Yüz gemi alsan, bir tekinde bile yoktur yıldırımsavar. Demek ki, Ahab da, bizler de, şu anda denizlerde gezen on binlerce gemiden daha fazla tehlikede değildik benim akılcağızıma kalırsa. Baş-Kütük, dostum, yani herkes şapkasının köşesinden çıkan küçük bir yıldırımsavarla mı dolaşsın istiyorsun sen? Bir milis subayının tepesindeki süslü püslü tüylere benzeyen, belinden kuşak gibi sarkan bir yıldırımsavarla mı dolaşsın herkes ha? Ne diye aklını başına toplamıyorsun, Flask? Zor bir şey değil aklını

başına toplamak; ne diye toplamıyorsun aklını başına? İnsanda bir tek gözün yarısı da olsa, aklını başına toplayabilir gene de.»

«Orası pek belli değil, Stubb. Kolay olmuyor her zaman.»

«Öyle. İnsan iliklerine dek ıslandı mı, aklını zor başına toplayabilir, doğru. Bu köpükler sırılsıklam etti beni de. Zarar yok. Şu halatın ucunu uzatsana bana. Bağladığımız bu çapaları kullanmak bir daha kısmet olmayacak, bana kalırsa. Bu iki çapayı bağlamak, bir insanın iki elini arkasına bağlamak gibi bir şey, Flask. Ne büyük, ne cömert elleri de var şunların! Bunlar bizim demir yumruklarımız, öyle değil mi? Bir de sıkı tutuyorlar ki! Aklıma ne geliyor, biliyor musun, Flask; bu bizim dünya bir yere demirli mi acaba? Eğer demirliyse, kimbilir ne uzundur halatı! Hadi, vur çekici şu demirin üstüne de işimizi bitirelim. Ha şöyle! Karaya çıkmak bir yana, güverteye ayak basmaktan daha rahatı yok. Ne olur, şu ceketimin eteklerini biraz sıksana... Eyvallah. Uzun ceketlerle alay edip dururlar, Flask; ama bana sorarsan, tüm fırtınalarda uzun kuyruklu fraklar giymeli; çünkü anlarsın ya kuyruklardan süzülür gider sular. Yanları kalkık, üç köşeli şapkalar da öyledir; sular, oluktan akar gibi, akar köşelerinden, Flask. Ben artık ne gocuk isterim, ne de muşamba. Sırtıma frak, başıma da kunduz derisinden bir şapka geçirmeliyim. Hey! Eyvah! Muşambam uçtu gitti denize. Hey Tanrım, hey Tanrım! Gökten gelen rüzgârlar nasıl böylesine terbiyesiz olabilir! Berbat bir gece bu, oğlum.

BÖLÜM CXXII GECE YARISI—YUKARLARDA GÖK GÜRÜLTÜSÜ VE ŞİMŞEK

(Grandi çanaklığı sereni. — Tashtego sereni yeni halatlarla bağlanmaktadır.)

«Hımm, hımm, hımm! Kes şu gürültüyü! Bunca gök gürültüsü fazla, çok fazla. Neye yarar bu gök gürültüsü? Biz gök gürültüsü istemiyoruz ki! Rom istiyoruz. Bir kadeh rom yolla bize. Hımm, hımm. hımm!»

BÖLÜM CXXIII TÜFEK

Tayfunun en azgın saldırışlarında, Pequod'un balina çene kemiğinden yapılmış dümeninde duran adam, birçok kez dümenin sert ve beklenmedik vuruşlarıyla, sendeleye sendeleye güverteye yuvarlanmıştı, Oysa dümen, halatlarla bağlıydı; ama biraz gevşek bağlanmıştı; çünkü sağa sola dönebilmesi de gerekti.

Böylesine azgın bir kasırgada, gemi rüzgârların elinde oyuncak oldu mu, pusula ibrelerinin ara sıra fırıl fırıl döndükleri olur. Pequod'un pusulası da öyle oldu. Dümenci, kasırganın her sarsıntısında, ibrelerin, baş döndürücü bir hızla yer değiştirdiğini farketmişti. Bunu görüp de heyecana kapılmamak pek kolay değildir.

Gece yarısından birkaç saat sonra, tayfun biraz diner gibi olunca, Starbuck ile Stubb, biri başta biri kıçta, canlarını dişlerine takıp, flok, puruva ve grandi çanaklığı yelkenlerini serenlerden kesebildiler. Yelken parçaları, fırtınada uçmaya çalışan bir albatrostan kopan tüyler gibi, döne döne uçup gitti rüzgârda.

Bunların yerine üç yeni yelken konuldu; bunlar da camadanla küçültüldü. Kıç tarafa ayrıca bir yedek yelken açıldı. Böylece çok geçmeden, gemi az çok yoluna girdi. Dümenciye, elinden geldiğince, doğu-güney-doğu yönünü tutturması söylendi. Dümenci, tayfun sırasında gemiyi gelişigüzel yönetmek zorunda kalmıştı. Şimdi gözü pusulada, doğru yolu tutmaya çalışırken, bir de ne görsün! Aman ne güzel! Rüzgâr değişmiş gibi, arkadan esiyor artık. Evet, o kötü rüzgâr iyi bir rüzgâr olmaya başlıyor.

Pupa yelken gidebilmek için, yelkenler hemen fora edildi. Gemiciler sevinçli bir türkü tutturdular; «Hey güzel rüzgâr, hehey! Sevinin, çocuklar!» Bu umut veren değişikliğin, daha önceki kötü belirtileri yanlış çıkarmasına seviniyordu hepsi.

Starbuck, günün ve gecenin her saatinde, güvertedeki her önemli değişikliği hemen kaptana bildirmek buyruğunu aldığı için; istemeye istemeye, üzüle üzüle yelkenleri fora ettikten sonra, bu buyruğa uyarak, Ahab'a durumu söylemek üzere aşağı indi.

Kamaranın kapısına vurmadan önce, bir an durdu kendiliğinden. Kamaranın lambası ağır ağır, bir o yana, bir bu yana gidip geliyor; titrek alevi, yaşlı adamın sürgülü kapısında gölge oyunları yapıyordu; çünkü bu kapı ince tahtadandı, üst yanında da aynalık yerine pancurlar takılıydı. Dört bir yanı saran gök gürlemeleri arasında, yer altındaymış duygusunu uyandıran bu ıssız kamarada, uğultulu bir sessizlik vardı. Dikine duran dolu tüfekler, geminin bölmesine dayalı rafta parıldıyordu, ikinci kaptan, dürüst, namuslu bir adamdı; ama ne gariptir ki, tüfekleri görür görmez, yüreğine kötü bir düşünce giriverdi. Bu düşünce, öyle zararsız, hattâ öyle iyi düşüncelerle karışıktı ki Starbuck ilkin bunun tam ne olduğunu anlayamadı.

«Bir gün az kalsın vuracaktı beni,» diye mırıldandı kendi kendine. «İşte bana doğru çevirdiği tüfek orada. Şu sapı kakmalı olanı. Bir dokunayım şuna; bir tutayım şunu. Ne garip şey! Bunca ölüm mızraklarını elime almış olan ben, ne diye titriyorum buna dokunurken? Dolu mu bu tüfek? Bir bakayım. Evet, evet, falyası barut dolu... Fena... Boşaltayım mı şunu?.. Dur bekle. Kurtulmalıyım bu korkudan. Tüfeği sıkı sıkı tutabilmeliyim düşünürken... iyi bir rüzgâr haberi getiriyorum ona. Ama gerçekten iyi bir rüzgâr mı bu? Bizi ölüme, yıkıma götüren bir rüzgâr bu; yani Moby Dick'in rüzgârı bu... Bu güzel rüzgâr, olsa olsa o kahrolası balık için güzel, işte bana çevirdiği namlu... ta kendisi... işte bu... benim elimde. Şimdi elimde tuttuğum tüfeğin ta kendisiyle öldürecekti beni, öyle ya, tüm gemicilerin canına kıyılsa da, kılı kıpırdamaz onun. Hiçbir kasırga karşısında yelken indirmeyeceğini söylemiyor mu? Gökleri gören sekstantını parçalamadı mı? Bu tehlikeli denizlerde, kör bir paraketenin yordamıyla ilerlemeye kalkmıyor mu? Tayfunun ortasında, ille de yıldırımsavar istemem, diye tutturmadı mı? Bu çılgın ihtiyarın, kendisiyle birlikte, geminin tayfasını da yıkıma sürüklemesine kuzular gibi göz mü yumacağız? Evet, geminin başına bir belâ gelirse, bile bile, otuza yakın adamın kanına girecek. Elimi ateşe koyarım ki, Ahab'ın keyfine kalırsa, bu geminin başına mutlaka bir belâ gelecek. Oysa şimdi, şu an... yok olsa ortadan, bu cinayeti işlemekten kurtulacak. Ha! Sayıklıyor mu uykusunda? Evet, şurada... tam şurada uyuyor. Uyuyor değil mi? Eve» ama, yaşıyor; birazdan da uyanacak, işte o zaman sana karşı koyamayacağım, ihtiyar. Ne akıl dinlersin sen, ne sızlanma, ne de yalvarma! Tüm bunları hor görürsün sen. Körükörüne verdiğin buyrukların, körükörüne yerine getirilmesini

istersin yalnız. Evet, sence adamlarının hepsi yemin ettiler seninle beraber. Her birimiz birer Ahab olduk, sana kalırsa. Tanrı korusun!... Bir başka çaresi yok mu bunun? Yasalara uygun bir çare? Hapsedip yurda götürsek? Ne! Olur mu hiç! Bu ihtiyarın dipdiri ellerinden, dipdiri gücü koparılabilir mi hiç? Sersem olmalı böyle bir şey yapmaya kalkmak için. Diyelim ki, elini kolunu bağladık; iplerle, halatlarla sarıp sarmaladık; şu kamarada, yerdeki halkalara zincirledik. O zaman, kafese konulmuş bir kaplandan daha korkunç olur o. Bunu görmeye dayanamam. Ulumalarını duymamanın çaresini bulamam. Bu uzun dönüş yolunda, ne rahatım kalır, ne uykum, ne de aklım. Öyleyse ne kalıyor yapılacak? Yüzlerce mil uzakta kara. En yakın yer Japonya; oraya da gidilemez. Açık denizdeyim burada Yasalarla aramda tüm bir kıta ve iki okyanus var. Evet, evet, öyle... Gökyüzü, katil olacak bir adamı yıldırımlarıyla yakıp, yorganıyla birlikte kül etse, katil mi sayılır gökyüzü? Ben bir katil mi olurum eğer...»

Bunu söylerken, yan yan bakıp, yavaş yavaş, sessizce, dolu tüfeğin namlusunu kapıya dayadı.

«içerde, tam şurada, şu hizada, Ahab'ın hamağı sallanıp durur. Başı bu yandadır. Starbuck şimdi tetiğe bir dokunsa, ölümden kurtulur, karısını, çocuğunu yeniden kucaklayabilir... Ah, Mary! Mary! Ah oğlum! Oğlum! Oğlum! ihtiyar, seni öldürüp kendine getirmezsem, bir haftaya kalmaz, Starbuck'ın ölüsü, tüm tayfayla birlikte, kimbilir hangi dipsiz derinliklere inecek? Ey ulu Tanrı, nerdesin? Yapayım mı bu işi? Yapayım mı?... Rüzgâr dindi, değişti. Kaptan. Tirinket yelkeniyle, grandi yelkenleri açıldı ve camadana vuruldu. Gemi rotasında.»

«Çekilin geri! Ah. Moby Dick, yüreğinden vurdum seni sonunda!»

Starbuck'ın sesi, o uzun sessiz düşü dile getirmişçesine, yaşlı adamın acılarla dolu uykusundan bu söz fışkırıverdi birden.

Kapıya doğrulan tüfek, bir sarhoşun elindeymiş gibi sarsılıyordu. Starbuck, bir melekle cenkleşiyordu sanki. Sonunda döndü, tüfeği yerine koyup, oradan uzaklaştı.

«Çok derin uyuyor, Stubb. Sen aşağı git, uyandır da söyle. Benim işim var güvertede. Ne söyleyeceğini biliyorsun.»

BÖLÜM CXXIV İBRE

Ertesi sabah, henüz durulmayan denizde ağır ağır yuvarlanan koskoca dalgalar, Pequod'un kaynaşan dümen sularında koşuyor; açılmış dev avuçları gibi, gemiyi itiyorlardı. Bol bol esen rüzgâr öyle zorlu, öyle sürekliydi ki, gökler ve hava bile, şişmiş koca yelkenleri andırıyordu. Tüm dünya rüzgâra kapılmış, pupa yelken gidiyordu. Sabahın göz kamaştırıcı aydınlığı içinde, gözle görülmeyen güneşin nerede olduğu, süngü gibi keskin ışınlarından anlaşılıyordu ancak. Her şey, Babil kral ve kraliçelerinin görkemiyle parlıyor gibiydi, içinde altın eritilen bir potayı andıran deniz, ışık ve ateşle dolup taşıyordu.

Uzun süre büyülü bir sessizliğe dalan Ahab, herkesten uzak duruyordu. Geminin civadrası denize doğru eğildikçe, dönüp, önüne düşen keskin gün ışığına bakıyordu. Sonra güneş gene geminin arkasına düşünce, sönmek üzere olan son sarı ışıkların, kendi dümen sularıyla nasıl kaynaştığını seyrediyordu.

«Ha, ha! Gemim, şimdi seni gören, güneşin arabası sanır. Hey, puruvamın önündeki tüm milletler! Güneşi getiriyorum size! Hayda! Koşulun arabama uzak dalgalar... Hey! Ardı ardına koşulmuş deniz atlarını sürüyorum önümde!»

Ama bir şey kafasını kurcaladı ansızın. Kendine gelip, dümene koştu; boğuk bir sesle geminin hangi yöne gittiğini sordu.

«Doğu-güney-doğu, Kaptan,» dedi dümenci ürkerek.

Ahab bir yumruk savurdu adama:

«Yalan söylüyorsun! Sabahın bu saatinde doğuya gidilir de, güneş arkasında mı kalır geminin?»

Bunu duyunca, herkes donakaldı. Ahab’ın gördüğü şey, her nedense hepsinin gözünden kaçmıştı. Böylesine açıkça göz önünde olduğu için herhalde.

Ahab, başını pusula dolabına sokup, ibreye baktı; havaya kaldırdığı kolu, yavaşça yanına düştü; bir an, nerdeyse sendeler gibi oldu.

Arkasında duran Starbuck da pusulaya baktı. Bir de ne görsün! Her iki pusula da doğuyu gösteriyordu; ama Pequod’un batıya gittiği de su götürmezdi.

Gemicilerin çılgınca bir telâşa düşmelerine vakit kalmadan, Ahab, kuru bir gülüşle bağırdı:

«Anladım! Bir kez daha olmuştu bu. Mr. Starbuck, dünkü yıldırımlar bizim pusulaları bozdu; olan bu. Böyle bir şey duymuşluğun vardır herhalde.»

Yüzü solan ikinci kaptan, kara kara düşüncelere daldı:

«Evet, duydum ama, hiç görmüş değildim,» dedi.

Burada şunu söylemeliyiz ki, azgın fırtınalara tutulan gemilerin başına birçok kez gelmiştir bu. Herkesin bildiği gibi pusula ibresinin mıknatısı, havadaki elektrikle aynı özdendir; onun için bu çeşit şeylerin olmasına pek şaşmamalı. Yıldırım gemiye doğrudan doğruya çarpıp da, direklerin, serenlerin bir kısmını yakınca, daha garibi de görülür: Pusuladaki mıknatıs gücü de yok olur; ibrelerin, bir kocakarının örgü örmek için kullandığı şişlerden farkı kalmaz. Her iki durumda da, ibreler, bozulan ya da yok olan eski mıknatıs güçlerini bulamazlar artık. Ve bir gemide, pusula dolabındaki pusula bir bozuldu mu, ambarın en dibinde de olsa, öteki pusulaların hepsi bozulmuş demektir.

Pusula dolabının önünde durup, yön değiştiren ibrelere bakan Ahab, elini yanlamasına uzatıp, güneşin durumunu hesapladı ve ibrelerin tam ters yönü gösterdiklerini anlayınca, geminin rotasının da buna göre değiştirilmesi için gerekli buyrukları verdi. Serenler öteki yana çevrildi; ve Pequod, yılmayan puruvasını yeniden rüzgâra karşı dikti; çünkü güzel sandıkları o rüzgâr, gemiyi aldatmıştı sadece.

O sırada Starbuck, içinden geçenleri açığa vurmadan, bir tek şey söylemeden, gereken buyrukları vermekle yetindi. Stubb ile Flask da, ikinci kaptanın duygularını bir dereceye kadar paylaşır görünmekle beraber, hiç ses çıkarmadan, söylenenleri yaptılar. Denizcilere gelince, kimi alttan alta homurdanıyordu ama, hepsinin kaderden çok Ahab'dan korktukları da besbelliydi. Putlara tapan zıpkıncılar, her zamanki gibi kayıtsız görünüyorlardı. Onların duydukları, yılmak nedir bilmeyen

Ahab'ın yüreğinden kendi yabansı yüreklerine akan bir çeşit mıknatıs gücüydü olsa olsa.

Yaşlı kaptan, bir süre, fırtınalı düşünceler içinde, güverteyi arşınladı. Takma bacağı kayıp da, dün yere fırlatıp kırdığı sekstantın bakır borularını görünce, şöyle dedi:

«Gökleri seyretmeye kalkan zavallı! Kendini beğenmiş güneş kılavuzu! Dün seni parçaladım ben; bugün de pusulalar benim hakkımdan gelecekti az kalsın. Evet, evet, ama Ahab, mıknatısı da avucunda tutuyor şimdilik. Mr. Starbuck, sapsız bir kargı getir bana, bir çekiç, bir de yelken dikmek için kullanılan iğnelerin en küçüğünü. Çabuk ol!»

Ahab'ın böyle birdenbire harekete geçmesinde, başka kaygılar da vardı herhalde. Herkesi düşündüren bu garip pusula işinde, ince bir ustalık göstererek, adamlarını yüreklendirmek istemiş olabilirdi. Üstelik yaşlı kaptan çok iyi biliyordu ki, tamamiyle yön değiştiren bir pusulayla gemiyi yürütmenin bir dereceye kadar yolu da olsa, kuruntulu adamlar bunda bir uğursuzluk görecekler, korkuya kapılacaklardı.

İkinci kaptan istediklerini getirince, Ahab, serinkanlı bir tavırla gemicilere baktı:

«Çocuklar,» dedi, «yıldırım, koca Ahab'ın ibrelerini ters yöne çevirdi.» dedi, ama Ahab, şu çelik parçasıyla bir ibre yapıp, gene de yoluna gider dosdoğru.»

Bu söz üzerine adamları, emir kullarına özgü bir hayranlıkla, birbirlerine baktılar. Büyülenmiş gözlerle, kaptanın yapacağı gizemli işi beklediler. Ama Starbuck başını çevirdi.

Ahab, çekiçle bir vuruşta, kargının çelik ağzını kopardı; geri kalan uzun demir çubuğu ikinci kaptana uzatarak, onu, güverteye değdirmeden dimdik tutmasını buyurdu. Bu demirin ucuna çekiçle üstüste birkaç kez daha vurduktan sonra; körlettiği iğneyi, Starbuck'ın elindeki çubuğun üstüne koydu; ve şimdi daha hafifçe dövdü çekiçle. Bu da bittikten sonra, anlaşılmaz bir şeyler daha yaptı bu iğneyle. Niçin yapıyordu bunları? Çeliğe mıknatıs vermek için mi; yoksa gemicilerin korku dolu saygısını arttırmak için mi? Tanrı bilir. Derken bir iplik istedi. Pusula dolabına giderek, ters yön gösteren ibreleri çıkardı; yelken dikmek için kullanılan

iğneyi ortasından bağlayıp, pusula kadranının üstünde yatay olarak tuttu, ilkin çelik iğne fırıl fırıl dönmeye, her iki ucundan titremeye başladı. Ama sonunda yerli yerinde durdu. Olanca dikkatiyle bu sonucu bekleyen Ahab, pusula dolabından bir adım gerileyip, eliyle iğneyi gösterdi;

«Gelin görün sizler de, Ahab mıknatısla nasıl başa çıkıyormuş!» dedi. «Güneş doğuda; bu pusula da yemin ediyor güneşin doğuda olduğuna.»

Birer birer hepsi gelip baktı pusulaya, öyle bilgisizdiler ki, kendi gözleriyle görmeseler, inanmayacaklardı buna Sonra gene birer birer, sessizce uzaklaştılar.

Ahab'ın, dünyayı küçümseyen, zafer ışığıyla parlayan gözlerinde, tüm açıklığıyla okunuyordu o uğursuz gururu.

BÖLÜM CXXV PARAKETE VE HALAT

Bahtsız Pequod‘un bu seferi boyunca, parakete ve halat binde bir kullanılmıştı. Kimi ticaret gemileri ve çoğu balina gemileri, seferdeyken teknenin yerini başka yollardan da anlayabileceklerine güvenip, parakete atmazlar. Ama, her şeyden fazla âdet yerini bulsun diye, geminin rotasıyla birlikte aşağı yukarı saatte kaç mil yaptığını, karatahtaya yazarlar günü gününe. Durum Pequod’da da böyleydi. Uzun süredir el sürülmeyen tahta makaralı parakete, kıç küpeştenin tam altında asılı duruyordu. Yağmurdan, dalgalardan ıslanmış; güneşten, rüzgârdan yıpranmıştı. Tüm doğa, bu boşuna asılı duran şeyi çürütmek için elinden geleni yapmıştı sanki. Ahab'ın aklı başka yerdeydi ama; pusula sahnesinden birkaç saat sonra, gözü parakete makarasına ilişince, sekstantı nasıl kırdığını ve paraketeye güvendiği konusunda nasıl çılgınca yeminler ettiğini anımsadı. Gemi bata çıka gidiyor; kaynaşan dalgalar arkamızdan şarıl şarıl akıyordu.

«Hey baştakiler! Paraketeyi atın!»

İki gemici geldi; altın tenli Tahiti’li ile kır saçlı Man Adalı’ydı bunlar.

«Biriniz tutun makarayı, ben paraketeyi atarım.»

Geminin tam kıçına, rüzgârın karantısına geldiler. Çaprazlama esen yellerin gücüyle, orada güverte, her iki yandan hızla akan köpüklü sulara batıyordu nerdeyse.

Man Adalı, halatın sarılı olduğu makarayı aldı; iki yandan çıkan saplarından tutup havaya kaldırdı; paraketeyi aşağı doğru sarkıtarak, Ahab'ın gelmesini bekledi.

Ahab, Man Adalı'nın önünde durdu; hemen denize atmak üzere otuz kırk halka halat boşalttı. O sırada gözlerini Kaptandan ve halattan ayırmayan yaşlı gemici, konuşmayı göze aldı.

«Kaptan,» dedi, «ben bu halata güvenmiyorum; yıpranmış bu; uzun süre güneşte, suda kala kala berbat olmuş.»

«Dayanır gene de, ihtiyar. Uzun süre güneşte, suda kalmak seni yıprattı mı ki? Dayanıyorsun hâlâ. Daha doğrusu, sen artık yaşamı tutamıyorsun

da, yaşam ayakta tutuyor seni.»

«Ben makarayı tutuyorum, efendim; kaptanımın buyurduğu gibi. Bu kır saçlarımla tartışacak değilim boşuna.. Hele, her zaman kendini haklı çıkaracak kaptanımla hiç tartışamam.»

«Bu da nesi? Al sana baldırıçıplak bir profesör, doğa ananın granit temelli üniversitesinde ders veren baldırıçıplak bir profesör... Ama bana kalırsa, fazla alçakgönüllü... Nerede doğdun sen?»

«Kayalıklarla dolu küçük Man Adası'nda, Kaptan.»

«Güzel! Demek orada tosladın dünyaya?»

«Bilemem, Kaptan; ama orada doğdum.»

«Man, yani İnsan Adası'nda doğdun, ha? Eh, bir bakıma iyi bir şey bu. Buyrun size, insan Adası'ndan bir insan. Vaktiyle insan Adası'nda doğan; şimdi insansız kalmış insan Adası'ndan gelen bir insan. Peki şimdi nerenin insanısın sen? Kaldır makarayı? Soru soran tüm kafalar, ergeç, kör ve ölü bir duvara çarparlar. Kaldır makarayı! Ha şöyle!»

Parakete âtıldı. Gevşek halkaları hemen gerilen halat geminin peşinden sürüklenmeye, makara hızla boşanmaya başladı. Kabaran dalgaların batırıp çıkardığı paraketenin direnci yüzünden, makarayı tutan yaşlı tayfa, bir tuhaf sendeliyordu.

«Sıkı tut!»

Çat! Fazla gerilen halat koptu, kıvrım kıvrım sarka kaldı. Parakete denizde yok oldu.

«Sekstantı ben kırıyorum; yıldırım pusulayı bozuyor; şimdi de çılgın deniz paraketenin halatını koparıyor. Ama Ahab her şeyin çaresini bulur. Sen şunu çek, Tahiti'li; sen de makarayı sar, Man Adalı. Marangoza başka bir parakete yaptırın; halatı da onarın. Haydi, çabuk olun.»

«Kalkmış gidiyor şimdi de. Ona göre hiçbir şey olmadı. Ama dünyanın direği yıkıldı yıkılacak gibi geliyor bana. Çek, Tahiti'li, çok! Fırıl fırıl dönerek sapasağlam denize giden bu halatlar, perişan bir halde, sürüne sürüne çıkıyor sulardan. Vay, Pip! Bize yardıma geldin ha?»

«Pip mi? Pip nerede? Pip balina sandalından atladı. Pip yok oldu. Onu mu yakaladınız yoksa, balıkçı? ip çekiyor, Pip takıldı, geliyor galiba. Salla

şu ipi, Tahiti’li! Kopar ipi Pip’in elinden. Korkakları çekemeyiz bu güverteye. Hey bakın, kolu çıkıyor sulardan. Bir balta getirin, bir balta! Kesin şunun kolunu... Korkakları istemiyoruz bu gemide. Ahab Kaptan! Ahab Kaptan! Bakın, Pip gemiye gelmeye kalktı gene.»

Man Adalı, Pip’i kolundan yakalayarak, «sus, Tanrının delisi! diye bağırdı. «Defol kaptan güvertesinden!»

Ahab yaklaşırken, «aptallar, kendileri kadar aptal olmayanları terslerler hep,» diye mırıldandı. «Çek elini bu kutsal varlığın üstünden!.. Pip nerede diyordun, küçük?»

«Arkada, Kaptan, arkada... Nah şurada! Bakın, bakın!»

«Peki, sen kimsin, küçük? Bomboş gözlerinin bebeklerinde kendimi göremiyorum. Hey Tanrım! Nasıl olur da insanın ölümsüz ruhu, benliğinden süzülüp gider, bir elekten süzülürcesine! Kimsin sen, küçük?»

«Çanları çalalım, Kaptan. Geminin çığırtkanıyım. Dan! Dan! Dan! Pip! Pip! Pip! Pip’i bulana yüz altın vereceğiz ödül olarak; ama çamurdan yüz altın. Boyu beş ayaktır. Korkak bir hali vardır. Asıl bu halinden tanırsınız onu. Dan! Dan! Dan! Pip ödleğini gören var mı?»

«Buzların içinde yürek olur mu? Ey buz yürekli gökler! Aşağıya bakın, şuraya! Bu mutsuz çocuğu siz peydahladınız; sonra da serseri çapkınlar gibi bırakıp gittiniz. Gel buraya, küçük. Ahab’ın kamarası, Pip’in yuvası olacak bundan sonra; Ahab sağ kaldıkça... Sen, benim yüreğimin en derinlerine dokunuyorsun, çocuğum. Yüreğimin damarlarından örülmüş iplerle bağlısın bana. Gel, inelim aşağı.»

Pip, Ahab'ın uzattığı eli dikkatle gözden geçirdi, yokladı.

«Bu nasıl şey,» dedi. «Köpek balığı derisi, ama kadife gibi. Ah zavallı Pip, böyle yumuşak bir ele tutunsaydı, yok olup gitmezdi belki de! Cankurtaran gibi bir el bu, Kaptan. Güçsüz canların tutunacağı bir şey. Ah Kaptan, şimdi Perth Baba gelsin de, bu iki eli perçinlesin birbirine; beyaz elle kara eli. Ben artık bırakmam bu eli.

«Burada çektiklerimden daha korkunç belalara sürüklenmedikçe, ben de seni artık bırakmam, küçük. Hadi gel benîm kamarama. Bakın! Her iyiliği tanrılarda, her kötülüğü insanoğlunda bilenler! Bakın, o güçlü tanrılar insanoğlunun çektiği acıyı nasıl unutmuşlar! İnsanoğlu ise, ne denli akılsız,

ne denli bilgisiz olursa olsun, sevgiyle, saygıyla dolup taşıyor. Gel! Senin küçük kara elini tutmak, bir imparatorun elini tutmaktan daha onurlu geliyor bana.»

Man Adalı ihtiyar homurdandı kendi kendine;

«İki deli gidiyor yanyana. Biri güçlülüğün delisi, öteki güçsüzlüğün. Ve işte çürümüş ipin ucu... Üstelik de sırılsıklam bu ip. Acaba onarılır mı bu? Bana kalırsa, yepyeni bir ip bulmalı. Mr. Stubb ile görüşmeliyim bu işi.»

BÖLÜM CXXVI CANKURTARAN

Ahab'ın pusulasıyla şimdi güney-doğuya doğru yol alan ve kaç mil ilerlediğini gene Ahab’ın paraketesiyle kestiren Pequod, Ekvator’a doğru gidiyordu. Bu ıssız sulardaki uzun yolculukta hiçbir gemiye rastlanmadı. Derken, hiç değişmeyen Alize rüzgârları, insanı bezdirecek kadar tatlı dalgalar üstünde gemiyi yandan itmeye başladı. Ama, gümbürtülü, belâlı bir sahneyi hazırlayan o garip durgunluğa benziyordu tüm bunlar.

Sonunda, Ekvator av alanının sınırları denebilecek sulara girdik. Şafaktan biraz önceki koyu karanlıkta, gemi küçük küçük, kayalık bir sürü adanın yanından geçerken, Flask’ın kumandasında nöbet tutanlar, gerçek ötesi bir dünyadan kopmuşa benzer, acı ve yabansı bir çığlık duyup irkildiler: Herod’un boğazlattığı tüm suçsuzların ruhları bir araya gelmiş, boğuk boğuk inliyordu sanki. Yarı uyanık düşlerinden birden sıyrılıveren denizciler, oldukları yerde taş kesilmiş, kimisi oturmuş, kimisi bir yere dayanmış halde, dinlediler sonuna dek bu yabansı çığlığı. Hıristiyanlar ve az buçuk okumuş olanlar, bunu deniz kızlarının çığlığı sandılar Ürpererek. Ama yabanıl zıpkıncılar pek oralı olmadılar. Kır saçlı Man Adalı - gemicilerin en yaşlısı - duydukları bu yabansı ve tüyler ürpertici sesin, denizde yeni boğulan insanların çığlıkları olduğunu söyledi.

Aşağıda kamarasında bulunan Ahab'ın, kül rengi bir şafak söküp de güverteye çıkıncaya dek, bu işten haberi olmadı. Flask buna türlü karanlık anlamlar vererek, olayı anlatınca; Ahab boğuk boğuk güldü, bu aklın almayacağı işin ne olduğunu şöyle açıkladı:

Önlerinden geçtiğimiz kayalık adalarda sürüyle ayıbalıkları yaşarmış. Ya analarını yitiren küçük ayıbalıkları ya da yavrularını yitiren analar, geminin yakınlarında suyun yüzüne çıkarak, bir ara ardımızdan gelmiş; insanınkine çok benzeyen sesleriyle ağlayıp hıçkırmışlardı herhalde. Ama bu açıklama, kimisini büsbütün ürküttü; çünkü denizcilerin çoğunun, ayıbalıkları üstüne çeşitli kör inançları vardır. Bunun nedeni, ayıbalıklarının başları derde girince garip çığlıklar atmaları değildir sadece; sudan çıkan yuvarlak kafalarının ve nerdeyse akıllı görünen yüzlerinin insan başına benzemesini de hesaba katmalı. Nitekim denizde ayıbalıklarının sık sık insan sanıldığı olmuştur.

O sabah aralarından birinin başına gelen felâket, gemicilerin kuruntusunu büsbütün arttırdı. 8u adam, ğiin doğarken yatağından kalkmış. geminin puruva direği başındaki nöbetine gitmişti. Belki de henüz doğru dürüst uyanmamıştı (çünkü gemicilerin direklere yarı uykulu bir halde çıktıkları olur); bu adam da bu halde miydi bilmem. Ama gemici, direk başına yeni tünemişti ki, bir çığlıktır koptu. Başlarını kaldıran arkadaşları, havadan düşen, bir hayalet gördüler; denize bakınca da. mavi sularda kaynaşan beyaz kabarcıklar.

Arkada asılı duran, ustaca yapılmış bir yayla yerinden çıkan, ince, uzun cankurtaran fıçısı, denize atıldı. Ama sulardan hiçbir el çıkıp yakalamadı cankurtaranı. Uzun süre güneşin altında kala kala kavrulup yıpranan tahtalar, suyu bir sünger gibi içti; ve çok geçmeden, demir çemberli fıçı, sanki boğulan gemiciye bir yastık -ama sert bir yastık - olacakmış gibi, denizin dibini boyladı.

Böylece Beyaz Balinayı kendi sularında gözetlemek için direk başına çıkan birinci gemici, dipsiz okyanusa gömülüp gitti. Ama bunu düşünen pek olmadı ilkin. Aslında gemiciler, arkadaşlarının başına geleni, bir uğursuzluk savıp üzülmemişlerdi, çünkü bu kazayı, gelecek bir kötülüğün belirtisi olarak değil de, eski bir uğursuzluk belirtisinin gerçekleşmesi diye görmüşlerdi. Bir gece önce duydukları yabansı çığlıkları buna yordular. Ama Man Adalı ihtiyar, gene başka türlü düşünüyordu.

Batan cankurtaranın bir yenisini bulmak gerekiyordu şimdi. Bu iş Starbuck'a verildi. Gelgelelim yeterince hafif bir fıçı yoktu gemide. Beklenen büyük avın aşırı sabırsızlığı içinde olan denizciler, bu avla doğrudan doğruya ilgili olmayan hiçbir yeni işle uğraşmak istemiyorlardı, Geminin kıçına cankurtaran asmaktan vazgeçecekleri sırada. Queequeg, birtakım garip işaretler, gizli kapaklı sözlerle, tabutundan söz etti.

Starbuck irkilerek, «Ne!» diye bağırdı. «Tabuttan cankurtaran ha?»

«Bence de biraz tuhaf doğrusu,» dedi Stubb.

Flask ise. «ne diye olmasın?» dedi. «Marangoz kolayca bir yolunu bulur bunun.»

Starbuck, üzüntülü bir duraklamadan sonra, «madem başka türlü olmuyor, getirin şu tabutu,» dedi. «Marangoz, yap bu işi. Ne bakıyorsun

bana öyle? Tabutu cankurtaran yap demek istiyorum, anlayamadın mı? Haydi yap bu işi!»

Marangoz, çekiçle vurur gibi elini kaldırıp indirerek, «kapağı da çivileyim mi?» diye sordu.

«Evet.»

Marangoz, bu kez de kalafat yapar gibi elini iki yana oynatarak, «aralıklarını da kalafat edeyim mi?» diye sordu.

«Evet.»

Marangoz, «sonra da ziftleyim mi?» diyerek bir zift tenekesi tutar gibi yaptı.

«Haydi çekil git! Ne oluyorsun be? Bu tabutu cankurtaran yapacaksın, işte o kadar... Mr. Stubb, Mr. Flask, siz puruvaya gelin benimle.»

«Öfkelendi, bastı gitti. Bu işin tümüne katlanıyor da, ufak tefek yanları, çileden çıkarıyor onu. Ben hoşlanmadım bu işten. Ahab Kaptan'a bacak yapıyorum, güzel. Efendi efendi kullanıyor bacağını. Gelgelelim Queequeg'e bir tabut yapıyorum; herif başını sokmak istemiyor içine. Boşuna mı gidecek bu tabuta harcadığım bunca emek? Şimdi de tutmuş bunu cankurtaran yap diyorlar. Bir şeyi tersyüz etme işi bu; derinin üstünü altına getirmek. Bu çeşit uydurma işlerden hoşlanmam... hiç hoşlanmam. Aşağılık bir iş bu; bana göre değil. Tenekeci çıkarları yapar bu kaba saba işleri. O kadar da düşmedik hani! Ben tertemiz, derli toplu, hesaplı kitaplı, kız gibi işler yapmak isterim. Benim yapacağım işlerin, başı başlangıcında, ortası ortasında, sonu da sonunda olmalı. Ortasında biten, sonunda başlayan yarım-yamalak işlerden hoşlanmam. Bu çeşit uydurma işleri, kocakarılar isterler insandan. Hey Tanrım! Şu kocakarılar amma da düşkündür tenekecilere! Altmış beşinde bir kocakarı tanırdım; kel kafalı genç bir tenekeciyle kaçmıştı bir zamanlar, işte bu yüzden, karadayken, Vineyard'da dükkânım varken, tek başına yaşayan yaşlı dullara İş yapmak istemezdim hiç. Beni kaçırmayı koyabilirlerdi yalnızlıktan bunalan kafalarına. Ama Tanrıya şükür, beyaz takkeli kocakarılar yok denizlerde. Burada takke diye, olsa olsa kar düşer insanın başına. Neyse şu işe bak sen: Kapağı çivileyeceksin, aralıkları kalafatlayacaksın, ziftleyeceksin; hiçbir delik bırakmayacaksın; sonra bir yayla, geminin kıçına tutturacaksın bunu.

Nerede görülmüş tabutla böyle şeyler yapıldığı? Öyle kuruntulu yaşlı marangozlar vardır ki, kendini direk iplerine astırır da, böyle bir işe yanaşmaz. Ama ben, Aroostook'un boğum boğum kara çamından yapılmışım. Bana vızgelir. Tabuta koşuyorlar beni! Mezar tahtasıyla gezeceksin diyorlar bana! Adam sende! Boş ver! Biz tahta işçileri, gelin karyolası da yaparız, kumar masası da, tabut da, teneşir de. Biz aylıklı çalışırız, götürü iş de yaparız; kazancına göre. Bir işin niçinini, nedenini sormak bize düşmez. Ama şu kahrolası kaba saba işleri atlatırız eğer bir yolunu bulursak. Adam sen del Yap gitsin bu işi, hem de özene bezene! Dur hele! Bu gemide kaç gemici var? Unutmuşum be! Neyse... Tabuta çepeçevre otuz tane ayrı halat parçası koyar, uçlarını Türk sarığı gibi düğümlerim. Tabutun dört bir yanından üçer ayak boyu sarkıtırım halatları. Tekne dibe gidecek olursa o zaman otuz kabadayı cenkleşe dursun bir tek tabut için! Böylesi de az görülmüştür bu güneşin altında! Haydi bakalım, al çekicini, kalafat demirini, zift kabını, kaveleni! İş başına!»

BÖLÜM CXXVII GÜVERTE

(Tabut, marangozun tezgâhıyla açık ambar kapağı arasında, iki halat fıçısı üstüne konmuştur. Marangoz yarıkları kalafat etmekte, önlüğünün göğüs cebinde duran kocaman üstüpü yumağı yavaş yavaş çözülmektedir. Ahab, ağır ağır kamarasından çıkar; Pip'in peşinden geldiğini farkeder.)

«İn aşağı, kara oğlan; ben şimdi gelirim... Bak nasıl da iniyor! Kendi elim bile, kendi huyumla böylesine candan uzlaşamaz... Bir kilisenin ortasındayız sanki! Ne oluyor burada?»

«Cankurtaran yapıyorum, Kaptan. Mr. Starbuck'ın buyruğu... Aman dikkat edin! Ambar kapağı açık!»

«Eksik olma dostum. Senin tabut mezara indirilmeye hazır.»

«Nasıl, Kaptan? Ha, anladım; Ambar kapağına, evet! Doğru, doğru.»

«Bacak yapan usta değil misin sen? Şu takma bacak senin dükkândan çıkmadı mı?»

«Evet, Kaptan, öyle galiba, iyi tutuyor mu bari?»

«Fena değil. Demek cenaze kaldırma işini de sen yapıyorsun?»

«Öyle, Kaptan. Bu zırıltıyı Queequeg'e tabut diye yapmıştım; ama şimdi, başka bir iş yapmamı istiyorlar bununla.»

«Desene, sen her tarakta bezi, her çıkarda gözü olan serserinin, dinsiz imansızın birisin! Bir gün bacak yaparsın, ertesi gün bacakları öbür dünyaya götürecek tabutu! Başka bir gün de. tutup tabutları cankurtarana çevirirsin. Tanrılar gibi gelişigüzel yaşıyorsun sen de. Yapmadığın iş yok onlar gibi.»

«Benim hiçbir şey söylediğim yok, Kaptan. Yaptığımı yapıyorum.»

«Gene tanrılar gibi. Bana baksana, sen tabut yaparken türkü söylemez misin hiç? Titan'lar, yanardağ ağızlarını yontarken türkü mırıldanırlarmış.

Bir tiyatro oyununda, elinde kürek, türkü söyler mezarcı. Sen söylemez misin hiç?»

«Türkü mü, Kaptan? Türkü mü dediniz? Hiç de gerek yok türküye. Mezarcı türkü söylüyorsa, küreğinde müzik yoktur da ondan. Benim kalafat çekicim öyle mi ya! Bir dinleyin de bakın!»

«Evet, bu tabutun kapağı bir çalgı gibi; iyi ses veriyor doğrusu. Çalgıların iyi ses vermesi, içlerindeki boşluktan gelir. Gerçi içinde ölü olan bir tabut da aşağı yukarı aynı sesi verir ya. Marangoz, sen hiç ölü taşıdın mı? Tabutun mezarlığın kapısına çarpıp da çıkardığı sesi duydun mu hiç?»

«Vallahi, Kaptan, ben...»

«Vallahi mi? O da ne demek?»

«Şey, Kaptan... bu bir çeşit ünlem... işte o kadar, Kaptan.»

«Hımm, hımm! Devam et»

«Şunu söyleyecektim, Kaptan...»

«Sen ipek böceği «nişin yoksa? Kendi kefenini, kendinden çıkan iplikle mi dokursun? Şu göğsünden çıkana bak! Haydi, çabuk! Bitir de kaldır bu zırıltıları ortadan.»

«Kıça doğru yollandı. Birdenbire gidiverdi. Sıcak iklimlerde kasırgalar böyle ansızın gelir. Duyduğuma göre, Ekvator, Gallipagos takım adalarından biri olan Albemarle’yi tam ortasından ikiye bölermiş. Bana öyle geliyor ki, bu ihtiyarı da bir acayip Ekvator ikiye bölüyor tam ortasından. Hep Ekvator'da bu adam; ateş alev alev yanıyor; hep yanıyor diyorum size! Bu yana bakıyor... Gel bakalım, üstüpü... çabuk olalım. İşe devam. Bu tahta tokmak bir çalgı tokmağı, bende ksilofon çalmasını öğreten bir öğretmenim. Tak tak!»

(Ahab kendi kendine.)

«Şu hale bak! Şu gürültüye bak! Kır saçlı ağaçkakan, içi boş ağaca vuruyor gagasıyla! Sağırları, körleri kıskanası geliyor insanın şimdi. Bakın hele! Tabut, yedek halatla dolu iki fıçının üstünde duruyor. Şakacı şeytanın biri bu adam. Tak! Tak! İnsanoğlunun saniyeleri de işte böyle tik tak eder. Ah, bütün gerçek nesnelerin gerçekliği öyle az ki! Ölçülüp

biçilmez düşüncelerden başka gerçek olan var mı ki! İşte, o kadar korktuğumuz ölümün asık suratlı simgesi, canı tehlikeye düşenlerin sarıldığı bir umut, bir imdat simgesi oluveriyor rasgele. Durup dururken cankurtaran biçimine giriyor! Daha da ileri gidemez miyiz bu işte? Eninde sonunda tabut, ruh bakımından ölümsüzlük sağlayan bir şey oluyor belki de! Bir düşüneyim bunun üstünde Ama olmaz. Dünyanın karanlık yanına öyle bir dalış daldım ki, öbür yanı, sözde aydınlık olan yanı, belli belirsiz bir alacakaranlık gibi geliyor bana. Marangoz, hiç kesmeyecek misin bu Tanrının belâsı gürültüyü? Şimdi aşağı iniyorum. Bir daha çıkışımda bu zırıltıyı görmeyeyim burada! Haydi Pip. bu olup bitenleri konuşalım seninle, öyle derin bir felsefeye varabiliyorum ki seninle! Bana kalırsa, bilinmedik dünyalardan gelen sular akıyor senin içine!»

BÖLÜM CXXVIII PEQUOD, RACHEL İLE KARŞILAŞIYOR

Ertesi gün, «Rachel» adlı büyük bir gemi görüldü. Gemici dolu serenleriyle, Pequod’un üstüne geliyordu. O sırada Pequod bir hayli hızlı gidiyordu. Ama rüzgârdan yana giden bu geniş kanatlı yabancı gemi bize yaklaşır yaklaşmaz; Pequod'un gururlu yelkenleri birden boşanıverdi, delinmiş balonlar gibi. Ve lânetli teknede, can diye bir şey kalmadı sanki.

.Yaşlı Man Adalı mırıldandı kendi kendine:

«Kötü haberler! Kötü haberler getiriyor bu gemi!»

Yabancı kaptan, güverteye asılı sandalında, ağzında ses borusu, seslenmeye daha vakit bulamadan, Ahab bağırdı :

«Beyaz-Balina'yı gördün mü?»

«Evet, dün. Siz de boş bir balina sandalı gördünüz mü?»

Sevincini güç tutan Ahab, bu beklenmedik soruya, «hayır» diye karşılık verdi. Ahab yabancı gemiye gitmeyi tasarladığı sırada, Rachel'in kaptanı teknesini durdurttu ve sandalını denize indirtti. Sonra canla başla bir iki kere kürek çekerek, Pequod'un bordasına kancayı attı ve güverteye sıçradı. Ahab onu görür görmez tanıdı. Bir Nantucket'liydi. Ama selâm sabah etmediler.

«Nerdeydi?» diye bağırdı Ahab, kaptana iyice sokularak, «Ölmedi... Ölmedi ya? Ne oldu, nasıl oldu?»

Bir gün önce, akşama doğru geç vakit, Rachel'in üç sandalı bir balina sürüsünü kovalarken, gemiden dört beş mil açılmışlar. Birdenbire, rüzgâr altında, gemiye yakın mavi sulardan, Moby Dick'in beyaz kamburu ve beyaz kafatası yüze çıkıvermiş. Bunun üzerine, gemide hazır duran dördüncü yedek sandal, ava katılmak üzere, hemen denize indirilmiş. Bu sandal, zaten en hızlı sandalıymış geminin, rüzgârın da yardımıyla çarçabuk Beyaz Balina’ya yetişmiş. Direk başı gözcüsünün dediğine göre, bir zıpkın saplar gibi de olmuş Moby Dick’e. Derken, direk başı gözcüsü, sandalın uzakta küçülüverdiğlni, bir nokta haline geldiğini görmüş. Sonra

bembeyaz sular birden kabarmış ve hiçbir şey görülmez olmuş. Anlaşılan yaralı balina, avcıları peşine takıp kaçmış gitmiş, çok kez olduğu gibi. Biraz korkmuşlar, ama fazla telaşa da kapılmamışlar o sırada. Direklere «geri dön» işaretleri asmışlar. Gece olmuş. Rachel, öteki üç sandalını rüzgâr önünde toplayıp getirmek zorunda kaldığı için, ters yöndeki dördüncü sandalı, gece yarısına değin, sadece kaderine bırakmakla yetinmemiş, ondan iyice uzaklaşmış da. Ama ötekileri sağ salim güverteye alınca, tüm yelkenlerini, cunda yelkenlerini bile açıp, yok olan sandalın ardına düşmüş. Gemidekiler, fener yerine geçsin diye, eritme kazanlarını yakmışlar; işi olmayanların tümü direklere çıkıp gözcülük etmiş. Yok olanların son görüldükleri yere gelince, gemi, yedek sandallarını denize indirip, çevreyi kolaçan etmiş; bir şey bulamayınca, gene hızla yoluna devam etmiş; sonra gene durmuş, gene sandal indirmiş denize; ve sabaha dek böyle aramış durmuş. Ama yitik tekneyi bir türlü göremememiş.

Yabancı kaptan bunları anlatır anlatmaz, Pequod’a ne amaçla yanaştığını açıkladı: Yok olanları beraber aramalarını istiyordu. İki gemi, dört beş mil aralıkla yanyana gidecekler; böylece daha geniş bir alanı tarayabileceklerdi.

Stubb, Flask'ın kulağına fısıldadı;

«Bahse girerim, yitik sandaldakilerden biri, kaptanın ya pazarlık giysilerini giymiş, ya da saatini almıştır. Amma da telâş ediyor şu sandal için! Duyulmuş şey mi av mevsiminin en civcivli zamanında, işini bilen iki balina gemisinin yitik bir sandal ardına düştüğü? Şu hale bak, Flask. Sapsarı kesilmiş adam. Gözbebekleri bile sararmış, baksana' Yalnız giysileri gitmiş olamaz, herhalde...»

Yabancı kaptan, o zamana değin bu dileği buz gibi soğuk bir tavırla karşılayan Ahab'a döndü:

«Oğlum! Kendi oğlum da onların arasında!» diye bağırdı. Allah rızası için yalvarırım size. Kırk sekiz saat için geminizi kiralayın bana... iyi para veririm, hem de candan yürekten... başka çare yoksa... kırk sekiz saat için yalnız... fazla değil... ne olur esirgemeyin bunu... esirgemezsiniz... esirgeyemezsiniz...»

«Oğlu!» dedi Stubb, «demek oğlunu yitirmiş. Palto ve saat üstüne söylediklerimi geri alıyorum. Bakalım . Ahab ne diyor? Kurtarmalıyız

delikanlıyı.»

Arkalarında duran Man Adalı yaşlı gemici mırıldandı:

«Dün gece öldü o... ötekilerle. Duydum; hepiniz duydunuz ruhlarını.»

Kısa bir süre sonra durumu daha da iyi anladık: Rachel'in başına gelen sandığımızdan da daha hazinmiş meğer; çünkü kaptanın yalnız bir oğlu değilmiş yok olan. Bu belalı avda, bir sandal daha uzaklaşmış gemiden. Kaptanın bir başka oğlu da oradaymış. Böylece bir ara, zavallı baba, acısından, şaşkınlığından deliye dönmüş. Ama sonradan ikinci kaptan, böyle durumlarda tüm balina gemilerinin yaptığını yapmış: Gemiden uzaklaşıp tehlikeye düşenler arasında en kalabalık grubu aramış; baba da o zaman biraz kendine gelebilmiş. Gerçi Rachel'in kaptanı, Ahab ile konuştuğu sırada, her nedense, yok olan bu ikinci oğlundan söz etmemişti. Ama sonunda, Ahab'ın soğukluğu karşısında, onu da söylemek zorunda kalmıştı. Bu ikinci oğlu daha on iki yaşında küçük bir çocukmuş. Kaptan oğlunu çok severmiş ama, tüm Nantucket'li babalar gibi, onu tehlikelerden sakınmazmış. Soyunun bilinmez çağlardan beri gördüğü işin belâlı serüvenlerine erkenden alıştırmak istermiş oğlunu. Nantucket'li kaptanların, oğulları daha küçükken, üç dört yıllık seferlere gönderdikleri olur onları. Hem de başkalarının gemisinde. Çocuklarının, balinacılık işiyle ilk karşılaşmalarının, bir babanın doğal, ama yersiz korkuları, sevgisi aşırı kaygıları yüzünden yumuşamamasını isterler.

Yabancı kaptan, Ahab'a yalvarırken, bizimki bir örs gibi duruyordu; istediğin kadar vur, hiç sarsılmıyordu.

Rachel'in kaptanı, «sen bana olur demedikçe gitmem buradan,» dedi. «Bu durumda sen de benden aynı şeyi isterdin. Dileğimi yerine getir öyleyse. Senin de bir oğlun var, Ahab Kaptan. Daha çok küçük; sağ salim evinde şimdilik. Sen yaşlıyken doğmuş bir çocuk üstelik de... Bak, bak... yumuşuyorsun... yüzünden belli... Koşun, koşun çocuklar, serenleri çevirmeye hazır olun.»

«Durun!» diye bağırdı Ahab. «Bir tek halata dokunmayın.»

Sonra, her sözcüğün üstüne basa basa, ağır ağır şunları söyledi:

«Gardiner Kaptan, istediğini yapamam. Şu anda bile vakit yitiriyorum. Yolun açık olsun! Yolun açık olsun! Tanrı senin yardımcın olsun. Belki de

kendimi hiçbir zaman bağışlamayacağım ama, ben yolumdan ayrılamam. Mr. Starbuck, pusula dolabındaki saate bak; üç dakika içinde yabancıları gemiden çıkart. Sonra gemi yoluna gitsin.»

Ahab başını çevirip, hızla kamarasına indi. Yabancı kaptan, bunca yalvarmalarına aldığı kesin ve sert yanıt karşısında, donakalmıştı. Gardiner, şaşkınlığından kurtulur kurtulmaz, bir tek söz söylemeden, geminin bordasına gitti; sandalına düşercesine atlayıp, gemisine döndü.

Az sonra iki gemi birbirinden ayrıldı. Yabancı gemi, görüldüğü sürece, denizde seçtiği her kara lekeden yana -ne denli küçük de olsa- dümen kırıyordu. Serenleri bir o yana, bir bu yana dönüyor; bir sağa,

bir sola gidiyordu. Kimi zaman dalgalara göğüs geriyor, Kimi zaman da dalgalar gemiyi arkadan itiyordu. Direkleri, serenleri salkım salkım gemiciyle doluydu. Dallarına çocukların üşüştüğü üç kocaman kiraz ağacına benziyordu direklerin üçü de. Köpükten göz yaşlarıyla ikide birde duran bu geminin dolambaçlı gidişi, hâlâ avunulmaz kederler içinde olduğunu belli ediyordu. Yitirdiği çocukları için ağlayan Rachel’in ta kendisiydi bu gemi.

BÖLÜM CXXIX KAMARA

(Ahab, güverteye çıkmak üzere ayağa kalkar; Pip, Peşinden gelmek isteğiyle kaptanın elini tutar.)

«Küçük, küçük... Ahab'ın ardından gitmeyeceksin artık dedim sana. Vakit geliyor. Şimdi artık Ahab, ne yanında tutmak ister seni, ne de korkutup kaçırmak. Zavallı çocuk, fazla iyi geliyorsun benim hastalığıma. Aynı derde tutulanlar birbirlerini iyileştirirler. Bense, bu giriştiğim avda, hastalığımı -en büyük sağlık biliyorum. Sen burada kal. Kaptan gibi hizmet edecekler sana. Evet küçük, otur şuraya; benim yere vidalanmış şu iskemleme. Sen de bir vidası gibi ol bu iskemlenin.»

«Hayır, hayır, hayır! Bedeninizin bir eksiği var sizin, Kaptan. Yitirdiğiniz bacağın yerine beni kullanın, Kaptan. Benim üstüme basa basa yürüyün. Sizin bir parçanız olmak! Benim tek istediğim bu...»

«Milyonlarca kötü insanı unutup, insanoğlunun tükenmez dürüstlüğüne inanacağım geliyor körükörüne. Bunu yapan da bir zenci, bir deli!.. Ama galiba, o da benzerinin yanında iyileşiyor benim gibi. Aklı başına geliyor yeniden.»

«Kaptan, bana anlattıklarına göre, Stubb, zavallı küçük Pip'i kaderine bırakmış bir zamanlar. Diriliğinde teni kapkarayken, şimdi kemikleri bembeyaz olmuştur zavallı Pip'in. Ben sizi hiçbir zaman bırakmayacağım, Kaptan, Stubb'ın Pip'i bıraktığı gibi. Gelmeliyim sizinle, Kaptan.»

«Eğer hep böyle konuşursan, Ahab'ı yolundan çıkaracaksın. Hayır diyorum sana, olmaz!»

«Ah efendim benim! Kaptanım! Kaptanım!»

«Böyle ağlarsan, öldürürüm seni. Kendini sakın; çünkü Ahab da deli. Yukarıya kulak verirsen, benim fildişi ayağımı duyacaksın güverteden. Bileceksin hep orada olduğumu. Gidiyorum artık. Ver elini! Ha şöyle! Sen bana bağlısın, dairenin merkezine bağlı olduğu gibi. Haydi, Tanrı seni

korusun her zaman. Ve eğer olacaklar olursa... Ne olursa olsun, Tanrı yardımını eksik etmesin senden!»

(Ahab çıkar. Pip bir adım ilerler.)

«Şuradaydı, şimdi şuradaydı. Havasının içindeyim daha. Ama yalnızım. Ah zavallı Pip burada olsaydı, yalnızlığa katlanırdım. Ama Pip yok oldu! Pip! Pip! Din, dan don! Pip'i gören var mı? Yukarda olsa gerek. Kapıya bir bakalım. A! Ne kilit var, ne sürgü, ne de kol demiri! Ama gene de açılmıyor bu kapı. Bir büyü var bu işin içinde. Burada kal, dedi bana. Evet yere vidalı bu iskemle senindir, dedi. Öyleyse ben de otururum şuraya. Sırtımı kıç aynalığına dayarım. Geminin tam ortasındayım; tüm omurgası ve üç direği de önümde. Yaşlı gemicilerin anlattıklarına göre, yetmiş dört toplu, kara kara savaş gemilerinde, büyük amiraller burada sofraya otururlarmış ara sıra. Oturup, sıra sıra yüzbaşılara, teğmenlere tepeden bakarlarmış. Allah Allah! Şuraya bak! Apoletler! Sürüyle üşüştüler buraya, içkileri getirin. Sizleri gördüğüme sevindim, baylar. Doldurun kadehlerinizi. Bir zenci çocuğu, yaldızlı üniformalı beyaz adamlara şölen veriyor... Ne garip şeymiş bul Pip adında birini gördünüz mü, baylar? Ufak bir kara çocuk, beş ayak boyunda, korkak köpeğin biri! Bir balina sandalından atlamıştı vaktiyle. Gördünüz mü onu? Görmediniz, demek? Peki öyleyse, doldurun kadehlerinizi, kaptanlar. Tüm korkakların yüz karası onuruna içelim! Ad söylemiyorum ama, yazıklar olsun hepsine! Ayaklarınızdan birini masaya dayayın. Tüm korkaklara yuf! Hışşt! Tepemde fildişi bacağının sesini duyuyorum... Ah efendim benim, Kaptanım! Yüreğim eziliyor tepemde böyle yürüdüğün zaman. Ama gemi kayalara otursa da, kayalar gemiyi delse de, üstüme midyeler yapışsa da, gene burada oturacağım.»

BÖLÜM CXXX ŞAPKA

Böylesine büyük, böylesine uzun bir seferden sonra, balinaların yüzdüğü suları boylu boyunca arayıp taradıktan sonra, Ahab şimdi tam istediği yeri ve zamanı bulmuştu. Onu daha kolay öldürebilmek için, okyanusun bir köşesine sıkıştırmış gibiydi düşmanını. Enlemi boylamıyla, şimdi bulunduğu yer, o korkunç yarayı aldığı yere çok yakındı. Üstelik daha bir gün önce, Moby Dick’e rastlayan bir geminin kaptanıyla konuşmuştu. Daha önceleri karşılaştığı kimi gemilerin kaptanlarından öğrendiğine göre de. Beyaz Balina ister kendi saldırsın, ister üstüne saldırsınlar, onu avlamaya kalkanları şeytanimsi bir umursamazlıkla paramparça etmişti... Bunları bilmek, Ahab’ın gözlerine, güçsüz ruhların görmeye dayanamayacağı bir parıltı vermişti. Hiç bakmayan, altı ay süren buzlu gecelerde bile gözünü kırpmadan yerli yerinde duran keskin ışıklı Kutup Yıldızı gibi, Ahab'ın amacına dikili bakışı da, gemicilerin kasvetli ruhlarının karanlığında parlıyordu. Bu bakışın öyle bir gücü vardı ki, gemicilerin kuruntuları, kuşkuları, korkuları içlerine gömülüyor; bir tek filiz verecek kadar bile yüze çıkamıyordu.

Alacakaranlığa bürünen bu bekleyiş sırasında, içten gelme ya da zorlama hiçbir şaka duyulmuyordu gemide. Stubb, kimseyi güldürmeye çalışmıyordu artık. Starbuck'ın da, gülmeleri önlemesine gerek kalmamıştı. Sevinç de keder de, umut da korku da, Ahab’ın demir ruhunun havanında dövüle dövüle tuz buz olmuştu şimdilik. Gemiciler, birer robot gibi, güvertede sessiz sedasız gidip geliyorlar; Kaptanın amansız gözünün hep üstlerinde olduğunu biliyorlardı.

Ama yalnız kalıp da kendisini bir tek varlıktan başka hiç kimsenin görmediğini sandığı sıralarda Ahab’ı gizlice gözetleyebilseydiniz; adamlarını titreten gözlerinin, sır vermez Fedallah’ın gözleri karşısında titrediğini, her nedense bu gözlerin onu yabansı bir büyük gibi sarstığını anlardınız. Garipliği bir kat daha artan bir deri bir kemik Fedallah, güvertede sinsi bir hayalet gibi kayıp gidiyordu artık; uzun uzun ürperip duruyordu ikide bir. öyle ki, gemidekiler kuşkuyla bakıyorlardı ona: Bu adam etten kemikten bir varlık mı, yoksa gözle görülmeyen başka bir

varlığın güverteye vuran titrek gölgesi mi, anlamıyorlardı. Bu gölge, güverteden eksik olmuyordu, hiç. Geceleri bile, Fedallah'ın uyuyup uyumadığını, aşağı inip inmediğini kimse bilmiyordu. Saatlerce ayakta durur; bir yere oturduğu, yaslandığı görülmezdi hiç. O donuk, o büyülü gözleri, açıkça şunu diyordu sanki: «Biz, iki nöbetçi, dinlenmek nedir bilmeyiz.»

Gerçekten de, ister gece olsun ister gündüz, herhangi bir saatte güverteye çıkanların, Ahab'ı karşılarında görmedikleri zaman yoktu. Ya takma bacağı kalaslardaki delikte, ayakta duruyor, ya da grandi direği ile mizana direğinin sınırlarını bir adım aşmadan, güvertede gidip geliyordu. Kamarasının merdiveni başında görüldüğü de olurdu; sağlam bacağını güverteye dayamış, şapkasını gözlerine indirmiş; tam adımını atacakken durmuş gibiydi. Günlerdir gecelerdir yatağına girmemiş olan Ahab'ın şapkasının altında saklanan gözleri zaman zaman kapanıyor muydu, yoksa durmadan çevresini mi gözetliyordu? işte bunu kimse kestiremiyordu. Orda bir saat boyunca dimdik durur; kaskatı kesilen paltosuna ve şapkasına işleyen gecenin ıslaklığına aldırış bile etmezdi. Gece ıslanan giysilerini, ertesi sabahın güneşi kuruturdu üstünde. Günler günü, geceler gecesi hep bu haldeydi Ahab. Aşağı hiç inmiyordu artık. Kamarasından istediği şeyleri güverteye getirtiyordu.

Yemekleri de orada yiyordu hep. Günde iki öğün yiyordu sadece: Sabah kahvaltısı ve öğle yemeği. Geceleri ağzına bir tek lokma koyduğu olmuyordu. Hiç kesmediği sakalı, devrilen ağaçların topraktan çıkan boğum boğum, kapkara köklerine dönmüştü; üst dalları kuruyup da, çıplak gövdeleri boşuna yeşeren ağaçların köklerine... Ahab'ın tüm yaşamı, güvertede sürekli bir nöbet olmuştu artık. Fedallah'ın tuttuğu gizemli nöbet de onunkinden daha az sürekli değildi. Ama gene de bu iki insan, birbirlerine tek söz söylemiyorlardı, önemsiz, gündelik bir iş için, binde bir konuştukları oluyordu ancak. Güçlü bir büyüyle gizlice birleşmiş göründükleri halde, korkulaı içinde yaşayan gemicilerin gözünde, iki kutup kadar birbirlerinden uzaktılar sanki. Gündüzleri bir iki lâf etseler bile, geceleri ağızlarını bıçak açmıyordu. Ara sıra, bir merhaba bile demeden, birbirlerinden uzak, yıldızların ışığında saatlerce öyle dururlardı; Ahab merdiven başında, Fedallah grandi direğinin dibinde. Ama Ahab,

Fedallah’da kendi gölgesini; Fedallah da Ahab’da kendinden kopmuş bedenini görürcesine, gözleri birbirine dikiliydi hep.

Tayfanın gözünde Ahab, her gün, her saat, her dakika, tamamiyle bağımsız bir kaptan, Fedallah da onun kölesi olduğu halde, bu iki adam, görülmez bir zorbanın boyunduruğuna birlikte koşulmuş gibiydiler gene de. Aynı boyunduruk altında, incecik bir gölgeyle sağlam bir beden... Ne olduğu belirsiz bir varlıktı Fedallah. Ahab ise, kaburgası, omurgası yerinde, güçlü bir insandı.

Gün ağarmaya başlar başlamaz, Ahab, demir gibi sert bir sesle bağırırdı geminin kıçından:

«Gözcüler, direk başına!»

Ve gün boyunca, güneş battıktan sonra, ortalık iyice kararıncaya dek, dümencinin kampanası çaldıkça, aynı ses yükselirdi:

«Ne görüyorsunuz? İyi bakın! iyi bakın!»

Yitik çocuklarını arayan Rachel adlı gemiyle karşılaştıktan sonra çılgın ihtiyar, puta tapan zıpkıncılar dışında, tüm gemicilerin dürüstlüğünden kuşkulanmaya başladı. Stubb ile Flask'ın bile, Ahab'ın aradığını gördüklerini; ama görmemezlikten geldiklerini sandı. Şu da var kİ, Ahab, ne denli kuşkulu olursa olsun, akıllı davranarak, düşündüğünü açıkça söylemekten kaçınıyordu. Ancak halinden belli oluyordu kuşkulandığı.

«O balinayı ilkin ben göreceğim,» dedi. «Evet, ben! İspanyol altını benim olacak!»

Kendi eliyle, izbarça bağlarından sepet biçiminde bir karga yuvası yaptı. Tek oluklu bir makarayı gemicilerden birine vererek, bunu grandi direğinin tepesine bağlamasını emretti. Makaradan geçirildikten sonra aşağı doğru sarkan iki halatın ucunu tuttu; birini sepet biçiminde karga yuvasına, ötekini de bir armadura çeliğiyle geminin bordasına bağlamaya hazırlandı. Sonra o halatın ucunu hâlâ elinde tutarak, armadura çeliğinin yanında durup, adamlarının hepsini bir bîr gözden geçirdi. Gözleri, Daggoo, Queequeg ve Tashtego’nun üstünde uzun uzun durdu. Fedallah’ı görmemezlikten geldi. Sonunda ikinci kaptana dik dik ve güvenle baktı.

«Halatın ucunu tutacaksın. Bunu sana teslim ediyorum, Starbuck.»

Sepete yerleşip direk başına çekilmesini emretti. Ahab direğin başına varınca, Starbuck halatı sıkı sıkı bağladı; yanıbaşında durdu. Böylece Ahab, bir eliyle kontra babafingo çubuğuna tutunarak, böylesine yüksek bir yerden, önüne arkasına, sağına soluna, milletçe uzaklara, çepeçevre enginlere bakabildi.

Bir şeyi onarmak üzere gemiciler böyle yüksek bir direğe çekilip de, orada ayaklarını dayayacak bir yer olmadı mı, onları havada astlı tutarak bir armadura çeliğine bağlanan halatın ucu, güvertede bir tek adama emanet edilir. Bu adamın işi gücü bu halata göz kulak olmaktır; çünkü bu karmakarışık halat bolluğu arasında, hangi halatın nereye bağlı olduğu, güverteden bakınca kolay kolay kestirilemez, iplerin güvertedeki uçları ikide bir çözüldüğü için, sürekli bir nöbetçi olmadı mı, tepedeki gemiciyi havada tutan ip de yanlışlıkla çözülünce, adam denizi boylar. Demek ki, Ahab'ın böyle davranışında bir gariplik yoktu. Garip olan şey, bu iş için, kendisine az çok kafa tutabilen tek adamı, Starbuck'ı seçmiş olmasıydı. Üstelik, Beyaz Balina'yı gözleme işinde, ikinci kaptanın dürüstlüğüne güvenemezdi. Kendisini havada asılı tutan halata göz kulak olmak üzere Starbuck'ı seçmesi, canını böylesine kuşkulandığı bir adamın eline hiç düşünmeden bırakması garip bir şeydi.

Ahab'ın direğe ilk çekilişinde, aradan daha on dakika bile geçmeden, o sularda balina gemilerinin gözcülerine musallat olan kırmızı gagalı yabanıl deniz şahinlerinden biri, yaşlı kaptanın başının çevresinde, çığlık çığlığa hızla dönüp durmaya başladı. Ansızın bin ayak yukarılara fırlıyor, sonra havada sarmallar çizerek iniyor, yeniden fırıl fırıl dönüyordu Ahab'ın çevresinde.

Gözleri uzak ve soluk ufka dikili olan Ahab, bu yabanıl kuşun farkında bile değildi. Aslında bu olağan şeye, gemicilerin de pek aldırış edecekleri yoktu; ama en dikkatsizleri bile, artık her şeyde gizli bir anlam aramaya başladıkları için, kuşa bakıyorlardı.

Mizana direği başında, Ahab'ın arkasında ve biraz aşağısında nöbet tutan Sicilya'lı gemici, birden bağırdı:

«Kaptan! Şapkanız! Şapkanız!»

Ama kuşun kara kanadı, yaşlı kaptanın gözlerinin önündeydi; uzun kıvrık gagası şapkayı yakalamıştı bile. Kara şahin, bir çığlık atarak,

şapkayla birlikte havalandı.

Tarquin’in başı üstünde bir kartal üç kez dönmüş, şapkasını başından alıp, gene yerine koymuş. Bunun üzerine Tarquin'in karısı Tanaquil, kocasının Roma kralı olacağını söylemiş. Kuş şapkayı yerine koyduğu için, bu iş uğurlu sayılmış. Ahab’ın şapkası ise, bir daha yerine dönmedi; yabanıl şahin onu aldı, puruvanın çok uzaklarında bir hayli uçtu, sonunda gözden yok oldu, işte o zaman, küçücük kara bir noktanın tâ yukarlardan denize düştüğü hayal meyal görüldü.

BÖLÜM CXXXI PEQUOD, «SEVİNÇ» ADLI GEMİYE RASTLIYOR

Durup dinlenme bilmeyen Pequod yolunda gidiyor; dalgalar ve günler, birbiri ardı sıra yuvarlanıyor; tabut-cankurtaran, arkada hafif hafif sallanıp duruyordu. Derken, hiç de uygun olmayan bir ad, yani «Sevinç» adını taşıyan mutsuz bir gemi çıktı karşımıza. «Sevinç» yaklaşınca, tüm gözler bu geminin kaptan güvertesindeki kirişlere takıldı. Sekiz dokuz ayak yüksekliğinde olan; kimi balina gemilerinde yedek sandalları, donanımız ya da delinmiş sandalları asmak için kullanılan bu kirişlere «makas» derler.

Yabancı geminin makaslarına, eskiden bir balina sandalı olan paramparça beyaz kaburgalar ve birkaç tane kalas asılıydı Yarı dağılmış, kemikleri bembeyaz olmuş bir at iskeletine benziyordu bu delik deşik sandal.

«Beyaz Balina'yı gördün mü?»

Kıç küpeştede duran avurdu avurduna çökmüş kaptan, elindeki boruyla sandal yıkıntısını gösterdi:

«Şuraya bak!»

«Öldürdün mü onu?»

«Onu öldürecek zıpkın henüz dövülmedi!»

Yabancı kaptan bunu söylerken, güvertede sessiz bir iki gemicinin dikmekte olduğu şişkin bir hamağa baktı dertli dertli.

Ahab, kendi sandalının başından, Perth'ün yaptığı zıpkını yakalayıp, havada salladı:

«Dövülmedi mi? Şuna bak, Nantucket'li! işte elimde tutuyorum Beyaz Balina'nın ölümünü! Bu zıpkının ağzına önce kanla su verildi, sonra şimşekle... Beyaz Balina'nın yüzgeci arkasındaki sıcak yere, o kahrolası canlılığın en diri olduğu yere saplayarak, üçüncü kez su vereceğim bu zıpkına! Yemin ediyorum sana!»

«Öyleyse Tanrı seni korusun, ihtiyar... Şunu görüyor musun?» (Eliyle dikilen hamağı gösterdi.) «Dün dipdiri beş gürbüz gemicim vardı. Karanlık basmadan beşi de öldü. Ancak bir tekini gömebiliyorum şimdi, ötekiler diri diri gömüldüler. Mezarlarının üstünden geçiyor şimdi senin gemin.» (Bunu söyledikten sonra, gemiciye döndü.) «Hazır mısınız? Ölüyü tahtanın üstüne koyun, kaldırın yukarı. Tamam...

Hey Tanrım!» (Ellerini hamağa doğru uzatarak ilerledi, dua etti:) «Onu yeniden dirilt, yeniden can bağışla ona...»

Ahab, bir şimşek hızıyla adamlarına dönüp bağırdı:

«İleri! Rüzgârdan yana kırın dümeni!»

Pequod bir an önce uzaklaşmak için ne denli telâş ederse etsin, ölünün suya düşerken çıkardığı ses gene de duyuldu; sıçrayan damlalardan birkaçı, bir ölüm vaftizi yaparcasına, serpildi bizim teknemize.

Ahab bu yaslı Sevinç'ten uzaklaşırken, gemidekiler, Pequod'un arkasında asılı duran garip cankurtaranı iyice gördüler.

Bir falcının sesine benzer bir ses yükseldi Pequod’un ardından: «Ha! Şuraya! Şuraya bakın, denizciler!.. Boşuna kaçıyorsunuz bizim cenaze töreninden, ey yabancılar! Sizin de tabutunuz arkanızda asılı!»

BÖLÜM CXXXII SENFONİ

Çelik mavisi, pırıl pırıl bir gündü. Her şeyi saran bu maviliğin içinde, gökyüzüyle deniz karışmış gibiydi birbirine. Saydam havada, dalgın bir kadın bakışının ışıl ışıl tatlılığı vardı. Gürbüz ve erkek deniz ise, uyuyan Samson'un göğsü gibi, uzun ve güçlü soluklarla kalkıp iniyordu ağır ağır.

Yukarlarda, küçük, beneksiz kuşların, kar gibi beyaz kanatları savruluyordu; gökyüzünün tatlı, kadınca düşünceleriydi bunlar. Ama aşağılarda, dipsiz mavi derinliklerde, güçlü ejderhalar, dev kılıç balıkları, köpek balıkları sağa sola saldırıyorlardı. Erkek denizin azgın, bulanık, kanlı düşünceleriydi onlar.

Ama gökle deniz arasındaki bu karşıtlık, içtendi yalnız. Dışardan bakınca, aralarında ince renk ve gölge değişiklikleri bulunduğu halde, gökle deniz bir bütün görünüyordu. Olsa olsa bir dişilik erkeklik farkı var gibiydi aralarında.

Tepede, krallar kralı güneş, nazlı göğü, bu yiğitçe kabaran denizle evlendiriyordu sanki. Biri gelin, biri güveydi. Çepeçevre bir ürperti içindeydi ufuk; en çok Ekvator'da görünen bir ürpertiydi bu... Çekingen gelin, hem sevgi ve güvenle, hem de korkuyla kendini güveye veriyordu.

Ahab, gergin, düğüm düğüm, boğum boğum, buruş buruş, solgun ama sarsılmayan, yılmayan Ahab; gözleri bir yıkıntının külleri arasında parlayan korlar gibi, sabahın pırıl pırıl ışığında, ayakta dimdik duruyor; paramparça bir miğferi andıran başını, güzel bir kızın alnına benzeyen gökyüzüne doğru kaldırıyordu.

Ey maviliğin ölümsüz çocukluğu, lekesiz aydınlığı! Çevremizde oynaşan, gözle görülmez, kanatlı varlıklar! Havanın, gökyüzünün bahar tazeliği! Koca Ahab'ın, zemberekler gibi kuruldukça kurulan acıları umurunuzda mı sizin! Gözlerinin içi gülen küçük kızlar -Miriam'lar Martha'lar- periler gibi, yaşlı babalarının çevresinde kayıtsızca böyle dönerler. Onun beyninin sönmüş volkanı kıyılarındaki yanık saçlar çevresinde böyle oynarlar.

Ahab, güvertede ağır ağır yürüyerek, geminin bordasına geldi; eğilip, suda gölgesine baktı. Gözleri derinlere doğru inmek istedikçe, gölgesi de denizin dibine battıkça batıyordu sanki. Bu büyülü havanın o canım kokuları, yaşlı adamın ruhunu kemiren derdi bir an için dağıtır gibi oldu. O sevinçli, o mutlu hava, o güler yüzlü gökyüzü, Ahab'ı sarıyor, okşuyordu sonunda. Bunca zamandır ona üvey analık eden huysuz ve hain dünya, Ahab'ın bükülmez boynuna kollarını sevgiyle dolamış, sevinç gözyaşları döker gibiydi üstüne. Duyduğu sevginin yardımıyla, onu çılgınlığından, inadından kurtarmak istiyordu sanki. Ahab'ın şapkasının altında saklanan gözlerinden, denize bir damla yaş döküldü. Pasifik Okyanusu'nun tüm suları, bu bir damlacık yaştan daha değerli olamazdı.

Starbuck, yaşlı adamı gördü; gemiden denize doğru nasıl kederle eğildiğini de gördü. Dört bir yanı saran huzurun içinden, gizlice yükselen derin hıçkırığı, Starbuck da kendi yüreğinde duyar gibi oldu. Ahab'ı tedirgin etmek, düşüncelerinden ayırmak istemedi. Ama ona yaklaşıp, yanında durdu.

Ahab döndü.

«Starbuck!» dedi.

«Evet, Kaptan.»

«Ah Starbuck! Rüzgâr ne tatlı, ne tatlı! Gök ne tatlı! Böyle bir gündü ilk balinamı vurduğum gün. On sekiz yaşında bir zıpkıncıydım o sırada. Kırk yıl... Kırk yıl oldu... Kırk yıl! O gün bugündür, kırk yıldır, durup dinlenmeden balina peşindeyim. Kırk yıldır, yoksulluklar, tehlikeler, fırtınalar içindeyim! Kırk yıldır acımasız denizlerdeyim! Kırk yıldır Ahab huzurlu toprakları bıraktı, bu belâlı enginlerle savaşıp durdu. Kırk yıl bu! Evet Starbuck, bu kırk yılın üçünü bile karada geçirmedim. Bu yaşadığım yılları düşünüyorum... Yalnız, yapayalnız yıllar... Çevresi yüksek surlarla çevrili bir kent gibidir bir kaptanın yalnızlığı... Dışardaki yeşil çayırlarla avunamaz insan... Vazgeçer, canından bezer insan! Tek başına kumanda etmek, bir köleliktir aslında! Şimdiye dek hayal meyal duyduğum, ama açıkça anlayamadığım tüm bunları düşünüyorum... Kırk yıldır, kupkuru tuzlu yemeklerle geçindim... Ruhumu besleyen kuruluğun tam bir simgesiydi bu yiyecekler... Oysa karada yaşayanların en yoksulu bile, her gün taze bir meyva bulur. Ben küflü kabukları kemirirken, taptaze ekmek

yer. Ellisinden sonra aldığım o gencecik kızla aramda okyanuslar var. Evlendiğimin ertesi günü, düğünlük yastığıma başımı ancak bir tek kez koyduktan sonra, Horn Burnu'na doğru yelken açtım... Böyle gelin mi olur? Gelin değil yaşayan bir kocanın dulu o... Evet Starbuck, evlenip dul ettim kızcağızı! Nedir bu çılgınlık, bu azgınlık, bunca öfke, kan ter içinde bunca didinme? Kaç bin kez bu yaşlı Ahab sandal indirdi denize! Kudurmuş gibi köpükler saçarak avını kovaladı İnsan değil, bir zebaniydi bu Ahab! Evet, evet! Kırk yıldır ne çılgınlıktır bu... Deli! Bu yaşlı Ahab bir koca deli! Ne işe yaradı bunca savaş, bunca av? Neye yaradı kollarını kırasıya kürek çekmeler, zıpkın, kargı atmalar! Daha mı iyi oldu, daha mı zengin oldu Ahab? Şu hale bak! Ah Starbuck! Sırtımda taşıdığım yükün altında ezilirken, bir de şu zavallı bacağımın koparılması olacak şey mi? Öf! Çekin şu kır saçları gözlerimin önünden; ağlar gibi oluyorum bu saçlarla. Olsa olsa bir kül yığınından çıkabilir böylesine ağarmış saçlar. Ben çok mu yaşlı görünüyorum, Starbuck? Çok, çok mu yaşlı? Ayakta duramayacak kadar bitkin, beli bükülmüş, kamburu çıkmış görüyorum kendimi. Cennetten kovulduğundan beri geçen yüzyılları sırtında taşıyan Adem Baba gibi sendeliyorum yükümün altında. Tanrım! Tanrım! Yar artık şu yüreği! Del artık beynimin teknesini! Maskaralık, maskaralık! Acı bir alay bu kır saçlar? Hangi sevinçleri tattım da ağardı bu saçlar? Neden böylesine yaşlanmış görünüyorum, böylesine yaşlanmış buluyorum kendimi? Yaklaş! Yanıma gel, Starbuck. Bir insan gözüne baksın gözlerim. Denizi gökleri seyretmekten daha güzel Tanrıyı görmekten daha güzel, bîr insan gözüne bakmak. Yeşil topraklara yemin! Pırıl pırıl ocak başlarına yemin! Büyülü bir aynadır insan gözleri. Karımı görüyorum, çocuğumu görüyorum senin gözlerinin içinde. Hayır, hayır, sen benimle gelme, sen hep gemide kal! Gemide kal! Lânetli Ahab, Moby Dick'in ardına düştüğü zaman, indirme sandalını denize. Sen uzak dur tehlikeden. Hayır, hayır, sen gelme! Gözünde gördüğüm ocak başı, dursun yerli yerinde!»

«Ah Kaptanım, Kaptanım! Ne soylu bir ruhun, ne yaman bir yüreğin var senin! O uğursuz balık ille avlanmalı mı? Gel benimle! Bu ölüm sularından kaçalım! Dönelim evlerimize. Starbuck’ın da karısı, çocuğu var, senin gibi... Sen yaşlılığında evlenmişsin, ben gençliğimde. Gidelim! Gidelim!' Bırak, hemen kırayım dümeni! Ah Kaptanım, ne keyifle, ne

sevinçle döneriz bizim Nantucket'e! Bana kalırsa Kaptan, Nantucket'de de böyle tatlı, böyle mavi günler olur.»

«Olur, olur. Gördüm böyle günler... Yaz sabahları... Aşağı yukarı bu saatlerde... Evet, öğle uykusu vaktidir şimdi. Oğlum biraz sonra cıvıl cıvıl uyanır; yatağında doğrulur. Anası ona benden, bu koca yamyamdan söz eder. Enginlere açıldı ama, gene gelecek, seni dizinde hoplatacak, der.»

«Benim Mary'm, benim Mary'm de öyle! Söz verdi bana. Her sabah oğlumu tepeye götürecek; babasının yelkenini ilk gören o olsun diye. Evet, evet! Yeter artık! Tamam! Doğru Nantucket'e gidiyoruz! Gel Kaptanım, gel rotayı çiz, gidelim hemen! Bak, bak! Pencerede çocuğumun yüzü. Çocuğum tepeden el sallıyor bana!»

Ama Ahab gözlerini başka yana çevirdi. Sam yeli vurmuş da, dalından kupkuru son meyvasını düşürmüş bir ağaç gibi titriyordu:

«Nedir bu? Nedir bu bilinmez, bu anlaşılmaz, bu akıl sır ermez tutku! Hangi sinsi, kurnaz tanrının; hangi hain, taş yürekli kralın buyruğuyla tüm sevgileri, özlemleri tepip, zorla, soluk soluğa gidiyorum bu yolda? Yüreğimin kendiliğinden yapmayı göze alamayacağı bu çılgınlığa beni sürükleyen nedir? Ahab, Ahab'ın kendisi mi? Tanrım... Kendim miyim ben? Kimdir şu kolumu kaldıran, ben mi yoksa başkası mı? Koca güneş bile kendiliğinden yürümüyorsa, o bile göklerin buyruğunda ufacık bir köle ise, görülmez bir gücün buyruğuna uymayan tek yıldız yoksa; şu benim küçücük yüreğim nasıl kendiliğinden çarpar, şu küçücük beynim nasıl kendiliğinden düşünebilir? Tanrı değil mi bu yüreği çarptıran, bu düşündüklerimi bana düşündüren, beni böyle yaşayan? İnan bana insan oğlu, hepimiz şu bocurgat gibi dönüp duruyoruz bu dünyada. Kaderin elidir bizi böyle döndüren. Ama bir yanda da, hiç değişmeyen, böyle gelmiş böyle giden, bu gülen gökyüzü, bu dipsiz deniz var! Bak, şu Albatros'a bak! Kim saldırtıyor onu uçan balığın üstüne böyle? Katiller nereye gidecek, söylesene bana? Yargıcın kendi de sanıklar arasındaysa, kim yargılayacak katilleri? Rüzgâr ne tatlı, ne tatlı! Gök ne tatlı! Hava, tâ uzaklardan bir çayırdan esmiş de gelmiş sanki. And Dağlarının yamaçlarında bir yerde çayır biçmişler; orakçılar, taze, yemyeşil otlar içine yatmış, uyuyorlar. Uyuyorlar mı? Evet Starbuck, ne denli didinirsek didinelim, sonunda gene de uyuyoruz bir tarlada. Uyumak?.. Evet,

yeşillikler içinde çürümek; bir yıl önce biçilen çayırlıkta unutulup paslanmış oraklar gibi!.. Starbuck!»

Ama umudunu kesen, yüzü bir ölünün yüzü gibi sararan Starbuck, gitmişti çoktan.

Ahab güverteyi geçip, geminin öbür bordasından denize doğru eğildi. Sulara yansıyan iki gözün dik dik kendisine baktığını görünce, ürperdi; Fedallah aynı küpeşteden eğilmiş, hiç kımıldamadan sulara bakıyordu.

BÖLÜM CXXXIII KOVALAMA — BİRİNCİ GÜN

O gece Ahab, gece yarısı nöbetinde, merdiven başındaki yerinden kalkıp, takma ayağını özel deliğine sokmak için kaptan güvertesine gidince, birden hırsla yüzünü havaya doğru kaldırdı, koklamaya başladı. Yabanıl bir adaya yaklaşan bir gemideki cins bir köpek de böyle koklar havayı. Ahab bir balina kokusu aldığını söyledi. Az sonra, canlı güney balinasının kimi zaman uzaklara değin yayılan özel kokusu, nöbet tutanların tümünün burnuna da geldi. Ahab, önce pusulaya, sonra da rüzgâr bandırasına bakıp, kokunun geldiği yönü aşağı yukarı kestirince, hemen geminin yolunun biraz değişmesi, yelkenlerin camadana vurulması emrini verdi. Gemiciler hiç de şaşmadılar buna.

Ahab'ın verdiği buyruğun ne denli yerinde olduğu, ertesi sabah gün doğarken belli oldu: Önümüzde uzanan suların kenarları kırış kırış, ortası dümdüz, yağ gibi cilâlıydı. Hızla akan derin bir ırmağın ağzındaki anaforlara benziyordu bu sular.

«Direk başı gözcüleri yerlerine! Herkes güverteye!»

Daggoo, geminin baş tarafında, ucu tokmaklı üç demir kaveleyi, sanki gök gürlüyormuş gibi, kalaslara vurarak, uyuyan gemicileri, kıyamet günü toplantısına çağırırcasına uyandırdı. Herkes, hava kadar hafif, giysileri elinde, güverteye fırladı dakikasında.

Ahab, başını devirip göklere baktı:

«Ne görüyorsunuz?» diye sordu.

«Yok, hiçbir şey gördüğümüz yok, Kaptan,» diye karşılık verdi yukarıdan gözcüler.

«Babafingo yelkenini açın! Yukarda ve aşağıda, her iki yandan cunda yelkenlerini de açın!»

Yelkenler fora edilince, Ahab, kendisini en yüksek direğin başına çekecek olan ipi çözdü. Birkaç dakika sonra yukarı çektirmeye başladı kendini. Daha yolun üçte birinde, Ahab, grandi çanaklığıyla ba

bafingo yelkeni arasındaki boşluktan bakıp, martıların sesini andıran bir çığlık attı:

«Püskürüyor! Püskürüyor! Karlı bir tepe gibi hörgücü! Moby Dick! Ta kendisi!»

Üç direk başı gözcüsünün aynı anda bağırarak bir kez daha verdikleri bu haberle coşan gemiciler, bunca zamandır aradıkları ünlü balinayı görmek isteğiyle, yelken iplerine sarılıp yukarılara çıktılar. Ahab, o arada, tüm gözcülerin bir ayak yukarısındaki yerine yükselmişti. Babafingo çubuğunda duran Tashtego, Ahab'ın topuğu hizasınsa bir yerdeydi. O yükseklikten balina, geminin aşağı yukarı bir mil önünde görülebiliyordu artık. Denizin her kabarışında, ışıldayan kocaman hörgücü pırıl pırıl çıkıyordu ortaya; sessiz püskürtüsü havada yükseliyordu düzenle. Olmayacak şeylere kolayca inanan gemicilere sorarsanız, bu püskürtü, aylar önce, Atlantik ve Hint Okyanuslarında ay ışığında gördükleri püskürtünün ta kendisiydi.

«Benden önce gören olmadı onu, değil mi?» diye seslendi Ahab direk başındakilere:

Tashtego, «ben de aşağı yukarı sizinle aynı anda onu gördüm, Ahab Kaptan, bağırdım ben de,» dedi.

«Aynı anda değil, aynı anda değil... Hayır! Ispanyol altınını ben hakettim. Alınyazısı bana bağışladı o altını. Yalnız bana! Beyaz Balina'yı benden önce göremezdi hiçbiriniz... Püskürüyor!... Püskürüyor!... Al bir daha... bir daha... bir daha!..»

Ahab, sesini balinanın püskürtüsüne göre yükseltip alçaltarak bağırıyordu uzun uzun.

«Dalacak şimdi! Cunda yelkenlerini kaldırın! Babafingo yelkenini indirin!.. Üç sandal hazır olsun. Starbuck, sen gemide kalıyorsun, unutma; gemi sana emanet. Hey dümenci, orsa et, orsa et biraz... dedim be adam, ha şöyle usul usul... Kaldırdı kuyruğu dalıyor!.. Yok, yok... Su karartısıymış... Sandallar hazır mı?... Hazır olun, çabuk... Starbuck, indir beni... İndir, indir... Çabuk, daha çabuk!»

«Rüzgâr altına gidiyor, Kaptan,» diye bağırdı Stubb. «Uzaklaşıyor bizden... Daha gemiyi görmüş olamaz.»

«Sus be adam!.. Prasyaların yanıbaşında durun!.. Kır dümeni... Rüzgâr altına... Kır, kır, kır, biraz daha... Tamam... Sandallara... Sandallara!»

Bütün sandallar çabucak denize indi. Geminin bordasında yalnız Starbuck'ınki kaldı. Sandallar tüm yelkenlerini açtılar, bir yandan da kürek çekerek, Ahab başta, hızla açıldılar rüzgâr altına doğru. Fedallah'ın çukur gözlerinde soluk bir ölüm ışığı parlıyor, korkunç bir gülümseme ağzını kemiriyordu sanki.

Sandallar, sessiz deniz kabukları gibi uçuyorlardı suların üstünde; gene de kolay kolay yaklaşamıyorlardı düşmanlarına. Onlar Moby Dick'e yaklaştıkça, deniz daha da dümdüz oluyor, sanki bir halı seriliyordu dalgaların üstüne. Sular öyle durgundu ki, öğle güneşinde bir çayırı andırıyordu okyanus. Sonunda, soluk soluğa ilerleyen Ahab, kovalandığının farkında değilmiş gibi davranan Balina'ya iyice yaklaştı. Moby Dick'in, beyazlığıyla gözleri kamaştıran hörgücü, olanca heybetiyle çıkıverdi ortaya. Fırıl fırıl dönen pamuklara benzer, yeşilimsi köpükler arasında kayan bir ada gibiydi balinanın hörgücü. Ahab, düşmanının sulardan hafifçe yükselen kafasındaki kırışıkların hepsini görebiliyordu. Bir Türk halısı yumuşaklığıyla tatlı tatlı kabaran denizin üstünde, balinanın bembeyaz koca alnı tâ uzaklara dek yansıyordu. Mavi suları yara yara yoluna gidiyordu Moby Dick, iki yanından, renk renk, ışıl ışıl oynak kabarcıklar yükseliyordu havaya. Ama uçup uçup sulara konan sayısız deniz kuşları, hemen yutuyordu sanki bu kabarcıkları. Beyaz Balina'nın sırtında, yeni boyanmış bir kadırganın direğine dikilen bayrağa benzer, kırık, ama upuzun, bir kargı vardı. Üstünde uçuşup duran sürü sürü kuşlardan biri, uzun kuyruk kanatlarını birer küçük flama gibi sallayarak, bu kargının üstüne sessizce konuyorlardı ara sıra.

Tatlı bir sevinç, güçlü bir huzur sarar gibiydi hızla ilerleyen Beyaz Balina'yı. Ak bir boğa biçimini alıp kaçırdığı genç kıza, boynuzlarına tutunan Europa'ya, o güzel gözleriyle yan yan bakan Zeus bile, Girit kıyılarındaki düğün yatağına büyülü bir hızla giderken; daha haşmetli, daha görkemli olamazdı o tanrılar gibi yüzen Beyaz Balinadan.

İki yanına tatlı tatlı, ışıl ışıl saldığı sular, önce gövdesini düzenle kucaklıyor, sonra savrulup rahat ve geniş iki kol gibi ayrılıyordu. Balina, kucak kucak büyü saçıyordu sanki bu sularla. Kimi avcılar, onun bu

anlatılmaz huzurlu akışıyla büyülenir, sarhoş olur, üstüne saldırıverirlerdi. Ve işte o zaman, bu rahat güzelliğin altında ne kasırgalar saklı olduğunu görürlerdi. O ne sessizliktir ey Balina, o ne büyülü durgunluktur seninkisi! Ne görkemli bir rahatlıkla kayıp gidersin seni ilk görenin gözleri önünden! Oysa nice insanları böyle aldatıp yok etmişindir sen!

İşte Moby Dick, Tropika sularının huzuru içinde, şıpırtıları Dile insana derin bir sessizlik gibi gelen bu suların engin coşkunluğu içinde, yoluna gidiyordu böylece. Gövdesinin insanı afallatan büyüklüğü, çarpılmış çenesinin korkunçluğu sularda saklıydı henüz. Ama biraz sonra, bu gövdenin ön kısmı denizden yükseldi ağır ağır. Bir an için bu mermer gövde, kayaların Virginia'da kurduğu o garip doğal köprü gibi, yüksek bir kemer biçimini aldı. Kuyruğunun iri iri bandıralarını herkesin korkutmak istercesine havada sallayarak, koca tanrının kendini göstermesiyle dalıp gözden yokolması bir oldu. Denizde bıraktığı kaynaşan suların üstünde beyaz deniz kuşları özlemle uçuşuyor, duraklıyor, dalıp kanatlarını değdiriyordu okyanusa.

Sandallar, uzun kürekleri havada, kısa kürekleri denizde, yelkenlerinin iskotalarını başıboş bırakıp, Moby Dick'in yeniden yüze çıkmasını bekliyorlardı sessizce.

Sandalının kıçında ayakta duran Ahab, «bir saat sürer,» dedi.

Balinanın battığı yerden ötelere doğru, rüzgâr altında uzanan bellibelirsiz maviliklerle, insanı çeken uçsuz bucaksız enginlere baktı. Ama bu bir an sürdü. Sonra Ahab'ın gözleri, kafasının içinde bir çember çizercesine, çepeçevre ufukta dolaştı. Rüzgâr serinleşiyor, deniz kabarmaya başlıyordu.

*

«Kuşlar!... Kuşlar!» diye bağırdı Tashtego.

Beyaz kuşların hepsi, havalanan balıkçıllar gibi sıra sıra olup, Ahab'ın sandalı üstüne doğru uçuyorlardı şimdi. Sandala birkaç metre yaklaşınca, hep birden umut dolu sevinç çığlıkları atıp, dönüp durmaya başladılar suların üstünde. Onların gözü, insanınkinden çok daha keskindir. Ahab hiçbir şey göremiyordu denizde. Ama diplere, gittikçe daha derinlere bakarken, birden tâ aşağılardan, beyaz, diri bir lekenin, akıllara durgunluk

veren bir hızla yukarıya doğru çıktığını gördü. Önce bir fare kadar küçük olan bu leke, büyüdü, gittikçe büyüdü ve tersine döndü sonunda, işte o zaman, dibi görülmez enginin üstünde, iki sıra, çengel çengel, bembeyaz diş seçilir oldu: Moby Dick’in açık ağzı, çarpık çenesiydi bu. Hayal meyal görülen kocaman gövdesi, mavi sulara karışıyordu hâlâ. Canavarın ışıldayan ağzı, sandalın altında mermer bir mezarın ağzı gibi açıldı. Ahab, dümen küreğine asılıp, sandalı bu korkunç hayaletin üstünden ayırdı. Sonra Fedallah ile yer değiştirerek, öne geçti; Perth’ün dövdüğü zıpkını yakaladı; gemicilere, küreklerini alıp kıçta durmalarını emretti.

Ahab sandalı tam zamanında döndürmüş, puruvasını balinanın henüz sudan çıkmayan kafasının önüne getirmişti. Ama Moby Dick, bu kurnazlığı çakmış gibi, hemen yer değiştirdi; aklının olanca sinsiliğini kullanıp, buruş buruş kafasını gene deminki gibi, yanlamasına soktu sandalın altına.

Sandalın her yanı, her tahtası, her kaburgası titreyiverdi ansızın: Moby Dick, ısırmaya hazırlanan köpek balıkları gibi, sırtüstü ve biraz yana yatmış, teknenin puruvasını yavaş yavaş ağzının içine alıyordu. Upuzun, çarpık alt çenesi, havada yüksek bir kavis çizdi; dişlerinden biri, küreklerden birinin iskarmozuna takıldı. Ağzının içinin mavimsi inci beyazlığı, Ahab'ın başından altı parmak uzaktaydı; bu başın boyunu bir hayli aşmıştı. Beyaz Balina, böylece yakaladığı ince çam tekneyi usulcacık sarstı; hem hain, hem de tatlı bir kedinin fareyle oynadığı gibi oynuyordu sandalla. Gözlerinde hiçbir şaşkınlık görülmeyen Fedallah, kollarını kavuşturmuş, bakıyordu olup bitenlere. Ama kaplan sarısı gemiciler, birbirlerini ite kaka, sandalın kıçına yığılıvermişti.

Balina, kara bahtlı sandalla böyle şeytancasına oynarken, teknenin esnek bordaları bir daralıp bir açılıyordu. Ejderhanın gövdesi sular altında gömülü olduğu için, onu puruvadan zıpkınlamanın yolu yoktu. Üstelik sandalın başı, Moby Dick’in ağzının içindeydi nerdeyse, öteki sandallar, önlenmesinin yolu olmayan bu felâket karşısında duraklamışlardı ister istemez. İşte o zaman, böylesine yaklaşan düşmanın lânetli çenesi arasına diri diri düşüp çaresiz kalan çılgın Ahab, öfkeden kudurarak, upuzun kemiği yalın elleriyle yaklayıp delice sarsmaya başladı; sandalı kurtaracaktı sözde iskarmoza takılı dişten. O boşuna uğraşırken, çene kemiği elleri arasından kaydı, incecik tahtalar iyice burkularak, çatır çatır kırıldılar. Çene kemiğinin altı üstü koca bir kerpeten gibi, biraz daha ilerledi; sandalı ikiye

böldükten sonra, yeniden kenetlendi sularda. Sandalın yarısı bir yana, öbür yarısı başka bir yana savruldu. Ortasından bölünen teknenin arka bölümüne yapışan gemiciler, bir yandan da küreklere tutunmaya çalışıyorlardı.

Sandal ikiye bölünmezden tam önce Ahab, balinanın kafasını kurnazca kaldırışından niyetini herkesten önce sezmiş; sandalı Moby Dick'in çene kemiğinden kurtarmak istemişti. Ama birden ağzın daha derinlerine kayan sandal yan yatmış, sandalı kurtarayım derken dengesini yitiren Ahab yüzüstü denize düşmüştü.

Moby Dick, her iki yanında küçük dalgalar kabartarak, batırdığı tekneden biraz uzaklaşmış; beyaz başını sulara dikine batırıp çıkarıyor; gövdesini bir kirmen gibi ağır ağır döndürüyordu. Koskoca buruşuk alnını yirmi ayak kadar yüze, çıkardığı sırada, gittikçe kabaran dalgalar, ışıl ışıl üstünde patladı bu alnın ve öfkeli köpükler ta havalara fışkırdı (1). Fırtınada Manş'ın dalgaları da hızlarını alamadan Eddytone'un dibinde patlayınca, köpükler böylesi bir öfkeyle aşarlar denizin fenerlerinin tepelerinin üstünden.

(1) Bu devinim güney balinasına özgüdür. Daha önce de anlattığımız gibi, balinaya atılan mızrak dikine tutulduğu için, buna «mızrak atışı» adı verilir. Herhalde balina böyle devinmekle, çevresini daha iyi ve daha geniş bir açıdan görebilir.

Çok geçmeden Moby Dick yeniden sulara yatay olarak uzanıp, sandaldan dökülenlerin çevresinde hızla döndü durdu. Kuyruğunu öfkeyle yanlamasına sulara vuruyor, sanki yeni ve daha belâlı bir saldırış için kızıştırıyordu kendi kendini. Antiokhos'un, ezilen üzümlerle dutların kanını gördükçe azan filleri gibi, parçaladığı sandalı görmek kudurtuyordu onu. Balinanın amansız kuyruğuyla savurduğu köpüklerin içinde yarı boğulan Ahab, yüzemeyecek kadar sakattı; ama bu kargaşalığın ta göbeğinde bile suyun yüzünde kalmasını beceriyordu. Zavallının kafası, bir vuruşta patlayacak bir kabarcık gibi batıp çıkıyordu denizde. Fedallah, bölünen sandalın kıçından, kayıtsız, sakin sakin bakıyordu ona. Sandalın sularla bir o yana, bir bu yana akan öteki parçasına yapışmış olanlar, yardıma gidecek durumda değildiler; güç belâ kurtarabiliyorlardı kendi canlarını. Beyaz Balina'nın görünüşü korkunçtu; gittikçe daralan çemberler

çiziyordu çevrelerinde; bir gezegen hızıyla dönüp dolanıp, üstlerine geliyor gibiydi, öteki sandallar balinayı zıpkınlamaktan korkuyorlardı. Bunu yapsalar, Ahab'ı da, kurtulmaya çalışan öteki mutsuzları da birden ölümün ağzına atabilirler; kendi canları da tehlikeye düşerdi. Yaşlı kaptanın başı, bu ölüm çemberinin tam ortasındaydı; gözleri yuvalarından fırlayan gemiciler, bu çemberin kıyısından bakıyorlardı olup bitene.

Pequod'un direk başı gözcüleri başından beri görmüşlerdi olanları. Şimdi gemi pupa yelken geldi yanlarına, öyle yaklaştı ki, Ahab denizden seslendi gemidekilere:

«Üstüne yürüyün, üstüne...»

Ama tam o sırada, Moby Dick'in savurduğu bir yığın köpük, Ahab'ın tepesine çullandı. Yaşlı adamın başı bir süre yok oldu suyun yüzünden. Sonra yükselen bir dalganın doruğunda yeniden yüze çıkıp gene bağırdı:

«Yürüyün balinanın üstüne!... Kovalayın onu!...»

Pequod'un puruvası öne çevrildi; o büyülü ölüm çemberini yarıp, Beyaz Balina'yla kurbanlarının arasına girdi. Balina öfkeyle uzaklaşınca, sandallar yardıma koştu.

Stubb'ın sandalına çekilen Ahab'ın gözleri kan çanağına dönmüş kör olmuştu nerdeyse. Alnının kırışıklıkları tuz içindeydi. Bunca zaman çabaladıktan sonra, tüm gücünü tüketmiş; bir fil sürüsünün altında ezilmişcesine, sandalın dibine yıkılıp bir süre baygın yatmıştı, içinin ta derinlerinden garip iniltiler geliyordu; rüzgârın dar ve derin dağ geçitlerinde çıkardığı boğuk seslere benziyordu bunlar.

Ama geçirdiği sarsıntı ne denli şiddetliyse o denli de kısa sürdü. Güçsüz insanların yaşamlarına serpilmiş dayanılır tüm küçük acılar,

büyük yüreklerde kimi zaman bir anda birleşip, derin bir tek sızı gibi zonklar. Tanrılar isterse, bu yürekler yüzyılların acılarını bir tek anda duyabilirler; çünkü soylu yaratılışların ruhları, küçük ruhların tümünü içinde toplayabilir.

«Zıpkın!» diye bağırdı Ahab, dirseğine dayanıp yarı doğrularak: «zıpkına bir şey oldu mu?»

Stubb zıpkını göstererek, «bir şey olmadı, Kaptan; çünkü atılmadı. İşte burada,» dedi.

«Koy şuraya, önüme... Eksik gemici var mı?»

«Bir, iki, üç, dört, beş... Beş kürekçi vardı, Kaptan. Beşi de burada.»

«Buna sevindim... Yardım et, ayağa kalkayım. Ha şöyle... Göreyim onu. Nah şurada!... Şurada! Rüzgârdan yana gidiyor hep. Tâ yükseklere püskürttüğü sulara bak şunun!... Çek ellerini üstümden... Ahab'ın kemiklerine ölmez bir güç geliyor yeniden. Açın yelkeni, geçin küreklere. Verin dümen küreğini bana!»

Sık sık olur böyle: Bir sandal parçalandı mı, gemici başka bir sandala geçer; av çifte kürek denen bir düzenle sürüp gider. Şimdi de böyle oldu. Ama sandalın iki kat artan hızı da yetmiyordu Balina'ya yaklaşmaya; çünkü Moby Dick üç kat arttırmış gibiydi yüzgeçlerinin hızını, öyle bir gidiyordu ki, boşuna olacaktı ardına düşmek; uzun boylu kürek çekemezlerdi bu hızla. Kısa bir süre için bile, böylesine güç harcayarak kürek çekmeye zor dayanıyordu insan. Kovalamayı gene gemiyle yapmak daha iyi olacağa benziyordu. Bunun üzerine sandallar gemiye dönüp, vinçlerle yukarıya çekildi, ikiye bölünen sandalın parçaları güverteye alınmıştı bile. Pequod, tüm yelkenlerini fora edip, yandan cunda yelkenlerini bir albatrosun kanatları gibi açarak, rüzgâr altında Moby Dick’in ardından süzülmeye başladı denizde. Bilinen düzen içinde Balina'nın ışıl ışıl püskürdüğünü hep haber veriyorlardı direk başlarından. Gemici, deniz ejderi daldı diye bağırır bağırmaz, Ahab saate bakıp bir yere yazıyor, sonra pusula dolabının saati elinde, güverteyi arşınlayıp duruyor, Moby Dick'in yüze çıkması gerektiği dakika biter bitmez de bağırıyordu gemiciye:

«Altın kimin olacak bakalım şimdi... Gören var mı onu?»

Eğer gözcüler, «hayır, Kaptan,» derlerse, Ahab hemen kendisinin yukarıya çekilmesini emrediyordu. Böyle bütün bir gün geçti. Ahab akşama dek ya yukarıda hiç kıpırdamadan oturdu, ya da güvertede yürüdü durdu.

Yürürken kimseyle konuşmuyordu hiç. Ara sıra gözcülere sesleniyordu yalnız; yelkenlerin ya daha yükseklere çekilmesini, ya da iyice fora edilmesini söylüyordu. Şapkasını alnına çekmiş böyle gidip gelirken, kaptanın güvertesine atılmış kendi paramparça sandalının önünden

geçiyordu. Sonunda durdu sandalın önünde; ve yüzü, kapalı havada yeni bulutlarla büsbütün kararan gökyüzüne döndü.

Stubb, Ahab'ın durduğunu gördü. Belki de yüreğinin sarsılmadığını göstererek kaptanına hoş görünmek için, yanına gitti; sandalın kalıntısına baktı:

«Eşek yiyemedi dikeni,» dedi; «ağzına batmış olmalı, Kaptan! Ha! Ha! Ha!»

«Bir yıkıntı karşısında gülen insan, amma da ruhsuz olmalı! Ateş kadar gözüpek ve ateş kadar cansız olduğunu bilmesem, korkağın biri derdim sana. İnsan olan, ne ağlar, ne de güler bir yıkıntı karşısında.»

«Evet, Kaptan,» dedi Starbuck yaklaşarak; «şakaya alınacak bir şey değil bu; bir alâmet... kötüye alâmet»

«Alâmet mi? Alâmet de ne demek... Sözlüğe mi bakalım?.. Tanrılar insanlara bir şey söylemek isterlerse, apaçık, dosdoğru söylerler söyleyeceklerini. Kocakarılar gibi başlarını sallaya sallaya, gizli kapaklı sözler etmezler... Hadi defolun! Aynı şeyin karşıt kutuplarısınız ikiniz: Starbuck, Stubb'ın karşıtı; Stubb da Starbuck'ın. Siz ikiniz tüm insanlığı simgeliyorsunuz. Ahab ise bu dünyadaki milyonlarca insan arasında tek başına. Ne tanrılarla yakınlığı var, ne insanlarla... Soğuk var, soğuk!... Titriyorum soğuktan... Hey! Yukardakiler!. Onu görüyor musunuz? Bağırın her püskürttüğü zaman! Bir saniyede on kez püskürtürse de bağırın!»

Gün bitmişti nerdeyse. Güneşin altın kaftanının eteği hışırdıyordu sadece. Karanlık bastı biraz sonra. Ama gözcüler direk başlarındaydılar hâlâ.

Bir ses geldi yukarıdan:

«Püskürtüyü göremiyoruz artık. Kaptan; çok karanlık.»

«Ne yana gidiyordu sön gördüğünde?»

»Hep aynı yana, Kaptan: Doğu rüzgâr altına.»

«Peki. Daha yavaş gider şimdi karanlıkta, indirin kontra babafingo ve babafingo cunda yelkenlerini, Mr. Starbuck. Önüne geçmeyelim sabaha dek. Yoluna gidiyordur şimdi; ama bakarsın bir süre duraklayabilir. Dümenci, rüzgârdan yana git dosdoğru. Hey yukardakiler, inin aşağı! Stubb,

puruva direğinin başına başka bir gemici gönder, sabaha dek de boş bırakma orasını.»

Bunları söyledikten sonra, Ahab, direkteki İspanyol altınına doğru gitti:

«Bakın gemiciler» dedi; «bu alim benim; çünkü onu ben hakettim.

Ama Beyaz Balina ölünceye dek orada kalacak bu altın. Balinanın öldürüleceği gün, Moby Dick'i ilk kim haber verirse, onun olacak bu altın. O gün gene ilkin ben görürsem Beyaz Balina'yı, bu altının on kat fazlasını, dağıtacağım hepinize. Haydi, gidin artık. Starbuck, sana bırakıyorum kumandayı.»

Ahab bunları söyleyip merdiven başına gitti; orada şapkası gözlerine inik, durdu sabaha dek. Arada bir başını kaldırıp, karanlıkları yokladı yalnız.

BÖLÜM CXXXIV KOVALAMA —İKİNCİ GÜN

Gün doğarken, üç direğin yeni nöbetçileri yerlerine geçmişti. Ahab, aydınlığın artmasını biraz bekledikten sonra bağırdı:

«Onu görüyor musunuz?»

«Bir şey yok görünürde, Kaptan.»

«Herkes güverteye! Açın yelkenleri! Sandığımdan daha hızlı gidiyor... Fora edin babafingo yelkenlerini... Keşke hiç indirmeseydik onları gece. Ama zararı yok... Saldırmadan önce dinlenmeliyiz biraz.»

Bu arada şunu söyleyelim ki, belki bir balinanın gece gündüz inatla kovalanması, güney denizlerindeki avlarda hiç de görülmedik bir şey değildir. Neden derseniz, Nantucket kaptanları arasında doğuştan öyle bilginler yetişmiştir ki; bunlarda öyle yaman bir ustalık, öyle yanılmaz bir seziş, kendi kendilerine öyle sarsılmaz bir güven vardır ki, kimi durumlarda, bir kez görüp de huyunu anladıkları balinanın, gözden yok olduktan sonra ne yana doğru, ne hızla gittiğini aşağı yukarı kestirebilirler. İyice bildiği bir kıyıdan ayrılıp, bir süre sonra o kıyının daha uzak bir yerine dönmek üzere engine açılan kaptan, henüz görünürde olan bu buruna bakarak, pusulasıyla tam yerini anlar ki, ileride görünmeyecek olan bu buruna doğru yönünü bulabilsin. Balina avcısı da, pusulasına bakarak, aynı şeyi yapar balinayla. Çünkü kaptanın kafasında bu kıyıların biçimi ne denli kesin ise; gündüz saatlerce kovalandıktan, davranışı dikkatle incelendikten sonra gecenin karanlığına karışan balinanın gelecekteki dümen suları da, akıllı bir avcı kafasında o denli kesindir. Çok usta bir balina avcısı için, sulara yazı yazılmaz diyen atasözü doğru değildir. Ona göre sulara yazılan bir yazı, yani bir dümen suyu, katı toprağa kazılan bir yazı kadar okunaklıdır her bakımdan. Yeni yapılan demiryollarının güçlü ejderhasının ne yoldan ve ne hızla gittiği kolayca bilinmiyor mu? Adam saati eline alıyor, bir bebeğin nabzına bakan hekim gibi, trenin hızını hesaplayıp rahat rahat konuşuyor: «Buraya gelen, ya da buradan giden tren, şu şu saatlerde, şu şu yerlerde olacak,» diyor. Aşağı yukarı onun gibi, kimi durumlarda Nantucket’liler de, başka bir ejderhanın, denizler ejderhasının

hızını hesapladıktan sonra, «bu balina şu kadar saatte iki yüz mil yapıp falan falan enlem ve boylamda bulunacak,» derler. Ama sonunda bu hesapların boşa çıkmaması için, rüzgârın ve denizin balina avcısından yana olması gerekir. Çünkü gideceği limandan tam doksan üç buçuk fersah uzakta olduğunu bilen usta bir denizcinin ustalığı ne işe yarar eğer adamcağız rüzgârsız kalır, ya da azgın rüzgârlara kapılırsa? Bundan da anlaşıldığı gibi, balina avında pek çapraşık birçok sorun vardır.

Gemi son hızla gidiyor, yanlış atılıp da toprağı kazıyan bir gülle gibi, derin yarıyordu suları.

«Vay canına!» diye bağırdı Stubb. «Geminin hızı güverteden bacaklarına geçiyor insanın, yüreğini gıdıklıyor. Bu gemiyle ben, yaman iki ahbabız vallahi! Ha! Ha! Tutun beni, atın upuzun denize; çünkü benim belkemiğim de bir gemi omurgası oluverdi! Ha! Ha! Bu ne hız be! Arkasında toz bırakmayan cinsten bir hız!»

Direk başı gözcülerin biri bağırdı:

«Püskürtüyor, şurada! Püskürtüyor!... Püskürtüyor!... tam önümüzde!»

«Tamam, tamam!» diye bağırdı Stubb. «Biliyordum... Kurtulamazsın elimden... Püskürt püskürtebildiğin kadar da, patla, ey Balina! Kudurmuş şeytanın ta kendisi geliyor ardından! Çal borunu! Patlat ciğerlerini!... Ahab kesecek senin kanının akışını, değirmencinin kapağı indirip derenin suyunu kestiği gibi!»

Stubb, nerdeyse tüm tayfa adına söylüyordu bunu. Avın coşkun- /uğu hepsinin kanını kızıştırmıştı, yeniden kabarıp köpüren eski şaraplar gibi. Şimdiye dek kimileri, bir hayli korkulara, kuruntulara düşmüşlerdi. Ama tüm bunlar, Ahab'ın saçtığı dehşet karşısında yok olmuş, dağılmıştı; saldıran bir yaban mandası önünde ürkek tavşanlar gibi kaçışmışlardı öteye beriye. Hepsinin ruhunu avucunun içine almıştı kader. Dünkü avın heyecanları, tehlikeleri; ne olacak diye soluk soluğa geçirdikleri gece; azgın geminin, uçan avının peşinden, inatla, yılmadan, körükörüne, çılgınca gidişi; işte tüm bunlar sürükleyip götürüyordu yüreklerini. Yelkenleri alabildiğine şişiren; karşı konmaz, göz- le görülmez kollarıyla gemiyi iten rüzgâr, onları bu yarışa sokan tanrısal gücün bir belirtisi gibiydi.

Onlar otuz kişi değil, bir tek kişiydiler. Altarındaki gemi, nasıl değişik şeylerden -meşeden, akçaağaçtan, çamdan, demirden, ziftten ve kenevirden yapılmış ve bunların hepsi bir tek omurganın tuttuğu bir tek tekne meydana getirmiş ise; onların değişik kişilikleri de -şunun yiğitliği, bunun korkuları, ötekinin suçları- çeşitli özellikler, bir bütün içinde kaynaşmış; biricik efendileri, teknelerinin biricik omurgası olan Ahab'ın tutturduğu o uğursuz amaca yönelmişti.

Geminin her parçası canlı gibiydi. Yüksek hurma ağaçlarının tepeleri yapraklarla yüklü olduğu gibi, direk başları da insan kolları, insan bacaklarıyla yüklüydü. Bir eliyle serenlere tutunan kimi gemiciler, öteki ellerini sabırsızlıkla sallıyorlardı. Kimileri de, seren cundalarının tâ tepelerine oturmuş, gözlerini kızgın güneşten korumak için elleriyle siper etmiş, dört bir yana bakıyorlardı. Serenlerin her biri, kaderin avucuna olgun meyvalar gibi, düşmeye hazır insanlarla yüklüydü. Ah, o mavi enginlerde kendilerini yok edecek şeye ulaşmak için nasıl da can atıyorlardı hepsi!

İlk bağırmadan sonra birkaç dakika geçip de yukardan hiç ses gelmeyince, Ahab sordu:

«Görüyorsanız niçin bağırmıyorsunuz?... Çekin beni yukarı. Bir yanlışınız var sizin, Moby Dick böyle püskürtüp yok olmaz ortadan.»

Hakkı vardı Ahab'ın. Biraz sonra anlaşıldı ki, sabırsızlanan ve heyecanlanan gözcüler, bir başka şeyi balina püskürtüsüne benzetmişlerdi. Ama Ahab yukarı çekilip de bindiği sepeti tutan halat, güvertedeki armadura çeliğine bağlanır bağlanmaz; kaptan, bir orkestraya ses verir gibi bağırdı. Arkasından ötekilerin hepsi, bir yaylım ateşi gibi havayı çınlattılar sesleriyle. Otuz sağlam ciğerden bir sevinç çığlığı yükseldi; Püskürtüye benzer şeyin görüldüğü yerden çok daha yakında, bir mil kadar önlerinde Moby Dick görünmüştü! Şimdi Beyaz Balina, başındaki gizemli çeşmeyle, umursamayan o kayıtsız püskürtüleriyle değil; çok daha şaşırtıcı bir marifetiyle gösteriyordu kendini: Vargücüyle suların tâ dibinden yukarı doğru fırlayıp, tüm gövdesiyle berrak havada yükseliyordu. İspermeçet balinaları, böyle zıplayıp, suların üstüne dağlar gibi yüksek, göz kamaştırıcı köpükler saçınca, nerede oldukları yedi mil uzaktan, hatta daha bile uzaktan görülür. O sırada yardığı dalgalar, ezgin bir hayvanın yelesine benzer. Bu havalara fırlama, ispermeçet balinasının meydan okumasıdır kimi zaman.

Beyaz Balina görülmedik bir cakayla, alabalık gibi böyle gökyüzüne doğru fırlayınca, herkes birden bağırmıştı:

«Zıplıyor! Zıplıyor! Orada!»

Moby Dick ansızın denizin masmavi ovasından çıkıp, gökyüzünün daha da mavi ufkunda görüldüğü sırada, kaldırdığı köpükler, ışıldayan bir buz dağı gibi, gözleri yakarcasına kamaştırıyordu. Sonra, bu dayanılmaz parıltı yavaş yavaş azalıp, bir vadide ilerleyen yağmurun belli belirsiz sisini andırıyordu.

«Evet, güneşe doğru son kez zıpla, Moby Dick!» diye bağırdı Ahab. «Son saatin geldi, zıpkının hazır! Aşağı, hepiniz aşağı! Ön direkte bir kişi kalsın yalnız! Sandallar! Hazır olun!»

Çarmıkların ip merdivenlerine aldırmayan gemiciler, istralyalar ve kandilisalar boyunca, yıldızlar gibi kaydılar güverteye. Ahab da, aynı hızla değilse bile, çabucak aşağı indirildi.

Dün öğleden sonra hazırlanan yedek sandalına biner binmez, «denize!» diye bağırdı. «Starbuck, gemi sana emanet. Sandallara pek sokulma; ama çok uzaklarda da durma. Tüm sandallar denize!»

İlkin kendi saldırıp, gemiciyi büsbütün korkutmak istercesine, Moby Dick, dönmüş, üç sandalın üstüne üstüne geliyordu şimdi. Ortadaki sandalda olan Ahab, adamlarını coşturuyor, Beyaz Balina'yla kafa kafaya geleceğini, yani doğru onun alnına doğru kürek çekeceğini söylüyordu. Bu manevra sık sık yapılır; çünkü avcılar, balinanın alnına doğru iyice yaklaştılar mı, yalnız yanlarını görebilen ejderhanın gözünden böylece kurtulmuş olurlar. Ama gemiciler daha pek yakına gelemeden, Moby Dick üç sandalı geminin üç direği kadar açıkça görebilirken, korkunç bir hızla, nerdeyse bir saniye içinde, üstlerine saldırdı. Ağzını açmış, kuyruğunu sulara vura vura, denizi allak bullak ederek, sandallar arasında dört dönmeye başladı. Sandalları paramparça etmekten başka, bir düşüncesi yoktu sanki. Ama iyi yetiştirilmiş savaş atları gibi ustaca yönetilen, boyuna dönüp dolanan sandallar, parçalanmalarına ramak kaldığı halde, bir süre Moby Dick’in saldırışlarını önleyebildiler. Bu arada Ahab'ın insanüstü çığlıkları, herkesin bağrışmalarını bastırıyordu.

Beyaz Balina, bir o yana, bir bu yana gide gide, şimdi yediği uç zıpkının halatlarını iyice karıştırdı sonunda; bir kördüğüm haline getirdi. Gittikçe kısalan halatlar, Moby Dick'in gövdesine saplı zıpkınlara doğru çekiyordu üç karabahtlı sandalı. Beyaz Balina, daha korkunç bir saldırışa hazırlanır gibi, uzaklaştı. biraz. Ahab bu fırsattan yararlanarak, halat koyuverdi. Sonra, düğümleri biraz olsun çözebilmek umuduyla, halatı hızla çekmeye başladı, işte o sırada, köpek balıklarının sıra sıra dişlerinden de daha korkunç bir şey gördüler!

Halat düğümlerine takılıp kalmış, eğrilmiş burkulmuş bir sürü başıboş zıpkın ve kargı, sivri sivri ağızları, diken diken uçlarıyla, ışıldayan sırılsıklam bir yığın halinde, Ahab'ın sandalının bordasındaki yumaklara yapışıverdi. Yapılacak bir tek şey vardı: Ahab bıçağı yakaladığı gibi, bu çelik dişli yumağın içine daldırdı. Halatların birkaçını kesti; sonra kendi halatını biraz çekip, sandalın başındaki adama uzattı; yumağa yapışık olan öteki ipleri de iki yerden keserek, çelik demetini denize yolladı. Bir an için her şey yoluna girer gibi oldu. Ama tam o sırada Beyaz Balina, öteki düğüm düğüm halatlara saldırdı ansızın. Stubb ile Flask'ın bu iplere takılı olan sandallarını dayanılmaz bir güçle kuyruğuna doğru çekti. Sonra bu iki sandalı, dalgalı bir kumsalda yuvarlanan iki kabuk gibi birbirine çarparak, denize daldı. Suların yüzünde bıraktığı kaynaşan girdapta, parçalanan sandalların güzel kokulu çam tahtaları, hızla karıştırılan bir punç kâsesindeki rendelenmiş hindistan cevizi kırıntıları gibi, bir süre döndü durdu.

Sandaldakiler de sularda dönüyor; halat fıçılarına, küreklere, denizin yüzünde kalan her şeye tutunmaya çalışıyorlardı. Küçük Flask, boş bir şişecik gibi, sulara bir batıyor, bir çıkıyor; köpekbalıklarının korkunç çene kemiklerinden kurtulmak için, bacaklarını yukarıya doğru çekiyordu. Stubb ise, avaz avaz bağırarak, yardım istiyordu. Halatını artık kesmiş olan Ahab kaptan, bu girdaba sokulabilmişti; korkunç kargaşalığın içinde, kurtarabildiğini kurtarıyordu. İşte tam a sırada, Ahab'ın sapasağlam sandalı, gözle görülmeyen ellerle, gökyüzüne doğru çekilir gibi oldu birdenbire: Denizin dibinden bir ok gibi fırlayan Beyaz Balina, geniş alnıyla sandalın altına toslayıp, tekneyi havalara savurmuştu. Tersyüz olan sandal sulara kapaklandı Ahab ile adamları, deniz kıyısındaki bir mağaradan çıkan ayıbalıkları gibi, zor belâ kurtulabildiler sandalın altından.

Hızını alamayan Moby Dick, yeniden suya dalınca, ister istemez biraz yön değiştirdi; kendi yarattığı bu kargaşalıktan uzaklaşır gibi o oldu. Şimdi sırtını çevirmiş, kuyruğunu bir o yana, bir bu yana çevirerek, yavaş yavaş denizi yokluyordu. Bir küreğe, bir tahta parçasına, parçaladığı sandalların en küçük bir kırıntısına değer değmez, kuyruğunu hızla kaldırıp denizi dövüyordu. Biraz sonra, şimdilik yapacağımı yapmış olduğu kanısına vararak, buruşuk alnını enginlere çevirdi; ve arkasından düğüm düğüm halatlar sürükleyerek, rahat bir yolcu gibi, rüzgâr altına doğru uzaklaştı.

Bir gün önceki gibi, bu savaşı başından sonuna dek gören gemi, gene yardıma geldi. Denize bir sandal indirip, yüzenleri, halat fıçılarını, kürekleri, tüm bulabildiklerini topladı; sağ salim güverteye çıkardı. Kimilerini, el ya da ayak bilekleri burkulmuş, omuzları zedelenmişti; yaraları bereleri vardı. Zıpkınlarla kargılar eğrilip büğrülmüş, ipler birbirine dolanmış, küreklerle kalaslar paramparça olmuştu. Ama hiç kimsenin başına, öldürücü, hatta ciddi denebilecek bir kaza gelmemişti. Dünkü avda Fedallah'ın yaptığı gibi, Ahab da, ikiye bölünen sandalının bir parçasına sıkı sıkı yapışmıştı. Böyle tutunmak bir hayli rahat olduğu için, bir gün önceki kazada olduğu kadar bitkin görünmüyordu.

Güverteye çıkartıldığı sırada, herkesin gözü Ahab'a dikildi. Kaptan tek başına ayakta duramıyor, yardıma ilk koşan Starbuck'un omuzuna yarı yaslanıyordu. Kırılan takma bacağından, sivri uçlu kısa bir parça kalmıştı yalnız.

«Evet, evet, Starbuck. Yaslanan kim olursa olsun, ara sıra birine yaslanmak güzel bir şey. Keşke koca Ahab daha sık yaslansaydı başkalarına!»

Marangoz yaklaşıp, «Kaptan,» dedi, «takma bacağın dayanmadı demek?» Oysa bir hayli çalışmıştım ben bu bacağa.»

Stubb, gerçek bir ilgi göstererek, «inşallah kırığınız filan yoktur, Kaptan,» dedi.

«Kırık var, Stubb. Hem de paramparça, Baksana şuna... Ama bir kemiği kırılmakla bir şey ölmez koca Ahab’a. Kırılan bu takma bacağa nasıl metelik vermezsem, kendi canlı kemiklerime de öyle vermem. Ne Beyaz Balina, ne insanlar, ne şeytanlar, koca Ahab’ın öz varlığına bir fiske bile

vuramazlar. Kurşun atmakla şu denizin dibi delirtir mi? Gemi direkleri şu göklerin damını parçalayabilir mi?..-Hey yukardakiler! Ne yana gidiyor?»

«Doğru rüzgâr altına, Kaptan.»

«Çevirin dümeni üstüne. Fora edin gene yelkenleri. Yedek sandalların hepsini güverteye indirip, donatın. Haydi Starbuck, topla sandallardaki gemicileri.»

«Seni önce küpeşteye kadar götüreyim, Kaptan.»

«Ah, ah, ah! Bu kırık kemik parçası kudurtuyor beni! Lanet olsun karabahtıma! Yenilmez bir kaptanın nasıl böylesine aşağılık bir yardımcısı olur!»

«Anlamadım, Kaptan?»

«Seni söylemiyorum, dostum. Kendi bedenim demek istiyorum. Baston gibi bir şey ver bana. Nah, şu kırık kargıyı.. Topla gemicileri. Fedallah'ı göremiyorum., aman sakın., yok mu?., çabuk ol, topla hepsini!»

Yaşlı kaptanın korktuğu başına gelmişti: Yoklama yapıldı; Fedallah yoktu ortalarda.

Stubb, «Korkarım halatlara takıldı Fedallah,» dedi.

«Hay Allah kahretsin seni! Koşun hepiniz, yukarıya, aşağıya, kamaraya, baş kasaraya., bulun onu., olmaz., olamaz!»

Gemiciler boş döndüler. Fedallah'ı hiçbir yerde bulamamışlardı.

«Evet, Kaptan, öyle oldu,» dedi Stubb. «Sizin halatın düğümlerine takıldı, battığını görür gibi oldum.»

«Benim halat ha! Hem de benim halat! Gitti! Gitti! Ne var bu ufacık sözcükte? Hangi ölüm çanı çalıyor bu sözcükte? Neden sarsılıyor koca Ahab? Zıpkın da gitti. Arayın şu kalıntıları.. Orada mı? Dövme demir, Beyaz Balina'nın demiri.. yok, yok, yok.. Tanrının delisi.. Şu elinle attın ya onu!.. Balinaya saplandı! -- Hey, yukardakiler! Gözden kaçırmayın onu! Çabuk! Herkes sandalları hazırlasın... toplayın kürekleri! Zıpkıncılar, zıpkınlara bakın, zıpkınlara! Babafingo yelkenlerini biraz daha yukarıya çekin... Fora edin tüm yelkenleri! Dümenci, dosdoğru git, dosdoğru! Canına kıyarım sonra!... Bu uçsuz bucaksız dünyanın çevresinde on kez dönerim, dünyanın dibine bile dalarım onu öldürmek için!»

«Hey ulu Tanrım«» diye bağırdı Starbuck. «Bir an için olsun göster kendini! Hiçbir zaman, ihtiyar, hiçbir zaman yakalayamayacaksın onu... İsa aşkına, dur artık... Şeytanın çılgınlığından bile beter bu! İki gündür kovalıyoruz Beyaz Balina'yı, iki kez darmadağın oldu sandallarımız. Senin bacağın bir kez daha koptu bedeninden. Lânetli gölgen yok olup gitti... Koruyan meleklerin üstüne üşüşmüş, uyarıyorlar seni... Yetmiyor mu bu kadarı? Son gemicimiz boğuluncaya dek gidecek miyiz bu kana susamış balığın ardından? Hepimizi çekmesi mi gerek denizin dibine? ille de peşine takıp götürsün mü bizi cehenneme? Ah, ah... Günahtır, kâfirliktir artık onun ardına düşmek!..»

«Starbuck, son zamanlar bana dokunan, beni çeken bir şey var sende. Birbirimizin gözlerine baktığımız günü anımsıyor musun, orada gördüklerimizi anımsıyor musun? Ama iş Beyaz Balina'ya gelince, senin yüzün şu avucumun içi gibi, bomboş olmalı, sessiz olmalı. Ahab, sonuna dek Ahab'dır. Önceden yazılıdır bu; değişmez. Şu okyanus yaratılmadan milyonlarca yıl önce, senin de benim de ne olacağımız kararlaştırıldı. Aptal! Alınyazımın buyruğundayım ben: başka kimsenin buyruğuna girmem. Sen de benim buyruğumdasın; ne dersem onu yapacaksın... Gelin şöyle yanıma, gemicilerim. Bakın, önünüzde bacağı kopmuş, kırık bir kargıya dayanan, tek ayaklı bir ihtiyar var... Ahab diye bir ihtiyar. Ama bu gördüğünüz onun bedeni yalnız. Ahab'ın ruhu ise bir kırkayaktır; kırk ayak üstünde yürür. Kasırgada direkleri kopmuş kadırgaları çeken halatlar gibi, gergin, yer yer yıpranmış görüyorum kendimi. Belki siz de beni öyle görüyorsunuz. Ama kopmadan önce çatırdadığımı duyacaksınız benim. Bunu duyuncaya dek de bilin ki, Ahab aklına koyduğu şeyin peşindedir. Gemicilerim, uğurlu, uğursuz belirtilere inanır mısınız? Gülün, oynayın öyleyse. Çünkü boğulacak olan varlık, iki kez suyun yüzüne çıkacak, üçüncü çıkışından sonra büsbütün batacakmış. Moby Dick de öyle, iki gün çıktı suyun yüzüne. Yarın üçüncüsü. Evet gemicilerim, bir kez daha çıkacak... ama son sularını püskürtmek için! Yüreğinize güveniyor musunuz, gemicilerim?»

«Ateş gibiyiz!» diye bağırdı Stubb.

Ahab kendi kendine, «evet, ateş gibi duygusuz,» diye mırıldandı.

Adamları geminin başına doğru giderken, Ahab söyleniyordu hâlâ: «Uğurlu ya da uğursuz belirtiler! Dün de ben aynı şeyi söylemiştim Starbuck'a parçalanan sandal için... Kendi yüreğime yerleşen korkuyu başkalarının yüreğinden atmak amacıyla nasıl da canla başla uğraşıyorum! Fedallah... Fedallah... Gitti.. Gitti ha? O gidecekti önce. Ama ben ölmeden görecekmişim onu... Nasıl olur bu? işte öyle bir bilmece ki, bu dünyanın tüm avukatları, öteki dünyadaki tüm yargıçların hortlaklarıyla bir araya gelse, gene de çözemezler bunu... Bir şahin gagası gibi, beynimi kemiriyor bu bilmece... Ama ben... Ben çözeceğim bu bilmeceyi!»

Karanlık bastığı sırada, balina hâlâ rüzgâr altında gidiyordu. Yelkenler gene camadana vuruldu. Her şey dün geceki gibi oldu aşağı yukarı. Ama nerdeyse gün doğuncaya dek, çekiçlerin, biteyi taşlarının sesi duyuldu. Gemiciler, fenerlerin ışığında, yedek sandalları özene bezene donatıyor; yarına hazırlık, silâhlarını bileyorlardı. O sırada marangoz, Ahab'ın parçalanan sandalının omurgasından, yeni bir takma bacak yapıyordu kaptana. Ahab ise gene hiç kıpırdamadan merdiven başına dikilmişti. Bir günçiçeği gibi doğuya çevrilen bakışları, güneşin doğmasını bekliyordu.

BÖLÜM CXXXV KOVALAMA — ÜÇÜNCÜ GÜN

Üçüncü günün sabahı oldu; pırıl pırıl, taptaze bir sabah. Puruva direğindeki gece nöbetçisi gitti. Tüm direklere, nerdeyse serenlerin tümüne, öbek öbek asılan gündüz nöbetçileri geldi.

«Görüyor musunuz onu?» diye seslendi Ahab.

Ama balina görünmüyordu henüz.

«Onun dümen sularındayız nasılsa. Dümen suları aldatmaz biz; yeter ki ondan ayrılmayalım. Hey, dümenci, hiç yolundan şaşma; nasıl gidiyorsan öylece git hep... Ah, ne güzel bir gün gene! Bugün dünya yepyeni olsaydı, yalnız meleklerin yaşayacağı bir yazlık köşk olsaydı, bundan güzel olamazdı gene de. Üstünde düşünülecek bir şey bu, eğer Ahab'ın düşünmeye vakti olsa. Ama Ahab düşünmez hiçbir zaman; yalnız duyar, duyar, duyar... Duymak yeter de artar da ölümlü insanlara. Düşünmek insanın haddine mi! Yalnız Tanrı düşünebilir. Düşünmek nedir? Daha doğrusu ne olmalıdır; Bir serinlik, bir durulma... Oysa bizim zavallı beyinlerimiz zonklar, zavallı yüreklerimiz çırpınır boyuna. Gerçi beynimin durulduğunu, buz gibi durulduğunu sandığım anlar oldu. Ama insanın şu zavallı kafatası, içinde donan su yüzünden çatlayan bir bardağa dönüyor o sırada. Gene de saçlarım büyüyorsa başında, sıcaktan büyüse gerek. Yoo, hayır, sıradan otlar gibi bu saçlar; nerede olsa biter: Greenland'ın buzlu topraklarının yarıklarında da biter, Vezüv Yanardağının lavları arasında da... Deli rüzgârlar eser bu otların içinden. Fırtınada bata çıka giden bir gemiyi, paramparça olmuş yelkenleri nasıl kırbaçlarsa, öyle kırbaçlar beni bu saçlar... Ne pis bir rüzgârdır bu! Hapishane koridorlarından, hücrelerinden; hastane koğuşlarından geçip gelmiş olmalı. Ama bir kuzu postu gibi saf saf esiyor şimdi burada. Tuh! İğrenç bir rüzgâr bu! Ben rüzgâr olsaydım, böylesine kötü esmezdim böylesine alçak bir dünyanın üstünde. Gider bir mağarada saklanır kalırdım. Ama gene de soylu, gene de yiğitçe bir şey bu rüzgâr! Kim dizginleyebilmiş onu? Her savaşta son söz, en acı söz onundur. Üstüne saldırdın mı, başını eğip, içinden geçmekle kalırsın. Ha, ha! Kalleş rüzgâr, çırılçıplak insanlara vurursun da, kendine

bir tek fiske bile attırmazsın! Ahab bile daha yiğittir; daha soyludur senden. Ah, şu rüzgârın bir bedeni olsaydı! Ama insanı en çok çileden çıkaran, insanı en çok küçülten şeylerden hiçbirinin bedeni yoktur. Elle tutulur bir bedeni yoktur ama, güçlü bir varlıktır gene de. Çok ince, çok kurnazca, çok hınzırca bir başkalık bu. Ama bir daha söylüyorum, yemin ediyorum ki, gene de bir yücelik, bir güzellik var bu rüzgârda. Bu ılık Alize rüzgârları, pırıl pırıl göklerde alabildiğine esen rüzgârlar, sürekli ve sağlamdırlar, yumuşak ama güçlüdürler, hiç şaşmazlar yollarından. Denizin, bir o yana, bir bu yana giden akıntıları, soysuz kalır onların yanında. Karada Missisippi'nin belâlı suları, nereye gideceklerini bilmez gibi, dönüp dolanırlar boyuna. Oysa bu Alize rüzgârları, değişmez kutuplar arasında, dümdüz götürürler güzel gemimi gideceği yere. Ruhumun teknesini de hiç şaşmadan alıp götüren, vargücüyle sürükleyen bu Alize rüzgârlarıdır, ya da onlara benzer bir şey! Hey, yukardakiler! Ne görüyorsunuz?»

«Hiçbir şey görmüyoruz, Kaptan.»

«Hiçbir şey, ha? Öğle vakti oldu nerdeyse. İspanyol altını yalvarıp duruyor beni alın diye. Güneşe bakın. Anladım, anladım... Önüne geçtik onun. Nasıl oldu bu iş? Evet, şimdi o kovalıyor beni. Ben onu değil, o beni... Bu kötü, işte. Düşünmeliydim bunu. Sersem!... Peşinde sürüklediği ipler, zıpkınlar kesiyor hızını. Evet, evet, dün gece geçtim onu. Dönün, geri dönün! Herkes insin aşağı; gözcüler kalsın yalnız. Prasyalara koşun hepiniz!»

O zamana de Pequod, rüzgârı az çok kıçtan almıştı. Şimdi ise, ters yöne dönünce, kendi köpüklü dümen sularına daldı ve rüzgâra karşı gitmeye başladı.

Starbuck, bir serenin ipini roda ederken kendi kendine mırıldandı;

«Rüzgâra karşı, canavarın ağzına gidiyor dosdoğru. Tanrı korusun bizi. Kemiklerim şimdiden ıslak ıslak... Sanki su doluyor içime. Korkarım Tanrıya karşı geldim ona boyun eğmekle.»

Ahab, kenevirden örülü sepetine doğru yürüdü.

«Çekin beni yukarı!» diye bağırdı. «Şimdi buluruz onu.»

«Peki, peki, Kaptan.»

Starbuck, Ahab'ın buyruğunu hemen yerine getirdi. Ahab gene ta yukarlarda sallanmaya başladı.

Bir saat geçti. Zaman, dövüldükçe yayılan bir altın parçası gibiydi... Zaman soluğunu kesmiş, bekliyordu sanki. Sonunda, puruvanın ilerisinde, rüzgârdan yana, Ahab püskürtüyü gördü gene. Ve hemen ardından, üç direk başından, alev gibi üç çığlık koptu.

«Yüzyüze geliyoruz gene, Moby Dick! Hey yukardakiler! Gerin biraz daha prasyaları! Dosdoğru rüzgârın üstüne! Daha çok uzaktayız, Starbuck denize sandal indiremeyiz. Yelkenler titriyor! Bir sopa alıp elinize, dümenciye göz kulak olun. Moby Dick hızlandı. Aşağı inmeliyim. Ama önce şu yükseklerden bir daha bakayım denize. Vaktim var bakmaya. Eski, çok eski bu denizler. Ama gene de yepyeni bir bakıma Evet, çocukluğumda, Nantucket'in kumlu tepelerinden ilk gördüğüm günden beri hiç, ama hiç değişmemiş. Deniz hep o deniz! Nuh'un denizi de buydu, benimki de bu. Rüzgâr altında tatlı bir yağmur var. Canım rüzgâr altı! Kimbilir nerelere gidilir oradan? Daha güzel bir dünyaya herhalde, hurma ağaçlarından da daha görkemli yerlere. Rüzgâr altı! Beyaz Balina da o yana gidiyor. Rüzgârın geldiği yana bakalım öyleyse. En iyi şey rüzgâr, ama en acı şey de o. Haydi hoşça kal, hoşça kal, direk başı! Bu da ne? Yeşermiş mi? Evet, minnacık yosunlar bitmiş tahtanın çatlaklarında. Ahab'ın başında yeşillik ne gezer? işte insanın yaşlılığıyla maddenin yaşlılığı arasındaki ayrılık. Evet ya koca direk, birlikte yaşlanıyorum seninle. Ama ikimizin de teknesi sapasağlam gene de, değil mi benim gemim? Evet, bir bacağın eksik yalnız; işte o kadar. Vallahi şu ölü ağaç benim diri bedenimden üstün her bakımdan. Ben neyim onun yanında! Ölü ağaçtan yapılmış nice gemiler gördüm ki, en canlı özden doğan insanlardan daha çok yaşıyorlar. Ne demişti Fedallah? Önümden gidip kılavuzluk edecekmiş bana. Ama o yok olduktan sonra bir daha görecekmişim onu. Nerede? Sonsuz merdivenlerden denizin dibine insem bile, göz mü kalır bende onu görmeye? Gece boyunca uzaklaştım onun battığı yerden. Ya, Fedallah! Birçokları gibi, sen de acı gerçeği bildin. Ama kendin için yalnız. Ahab için söylediklerin doğru çıkmadı. Hoşça kal, direk başı... Balinayı gözden kaçırma ben yokken. Yarın konuşuruz seninle. Hayır, yarın değil, bu gece; Beyaz Balina kafasından, kuyruğundan bağlanmış, yatarken şurada aşağıda...»

Ahab, aşağı indirilmesini emretti. Hâlâ dört bir yanına bakarak, mavi havaları yara yara güverteye vardı.

Vakti gelince sandallar denize indirildi. Ahab sandalın kıçında, tam denize inecekken; palanganın iplerinden birini tutan ikinci kaptana durması için işaret etti.

«Starbuck!» dedi.

«Buyur, Kaptan.»

«Ruhumun gemisi üçüncü kez çıkıyor bu yola, Starbuck.»

«Evet, Kaptan. Kendin istedin bunu.»

«Kimi gemiler limandan ayrılır, bir daha da geri dönmezler, Starbuck.»

«Doğru, Kaptan; acı ama, doğru.»

«Kimi insanlar sular çekilirken ölür, kimi sular kabarırken... Şimdi ben kocaman bir dalganın köpüklü doruğu gibiyim, Starbuck. Yaşlı bir adamım ben. Gel, sık elimi, dostum.»

El sıkıştılar, gözgöze geldiler. Starbuck'ın gözleri doldu.

«Ah Kaptanım, Kaptanım! Soylu yürekli Kaptanım... Gitme... gitme! Korkağın biri değil, senin şu karşında ağlayan adam. Kan ağlıyorum seni durdurmak için. »

«Denize!» dedi Ahab, ikinci kaptanın kolunu iterek. «Gemiciler, hazır olun.»

Bir an sonra, sandal geminin arkasından dolanmak üzereydi. O sırada kamaranın lombozlarından bir ses yükseldi:

«Köpekbalıkları! Köpekbalıkları! Ah Kaptanım! Efendim benim! Dön geri!»

Ama Ahab hiçbir şey duymadı; çünkü o sırada kendi bağrışları bu sesi bastırıyor, sandalı uçar gibi gidiyordu.

O sesin söylediği doğruydu. Sandal gemiden ayrılır ayrılmaz, bir sürü köpekbalığı, denizin karanlık dibinden yükselip, ikide bir kürekleri ısırıyorlardı kötü kötü. Sandal, köpekbalıklarının dişleri arasında ilerliyordu. Bu canavarların kaynaştığı denizlerde, balina sandallarının sık sık başına gelir böyle şeyler. Doğu çöllerinde yürüyen asker alaylarının

üstünde ölüm kokusu salarak umutla uçuşan akbabalar gibi, köpekbalıklarının da sandalların peşini bırakmadığı olur ara sıra Beyaz Balina'ya rastladıktan sonra, Pequod'dakilerin gördüğü ilk köpekbalıklarıydı bunlar. Yalnız Ahab'ın sandalına musallat olmuşlardı. Belki de bu sandaldakilerin, sarı kaplan derili yabanıl adamlar olmasından ve böylelerinin kokusu köpekbalıklarına daha hoş gelmesindendi bu.

Starbuck, küpeşteye yaslanmış, uzaklaşan sandala bakarken mırıldandı kendi kendine:

«Yüreğin çelikten mi senin? Nasıl dayanıyorsun buna? Aç köpekbalıkları sarmış tekneni; ağızlarını açmış, gidiyorlar peşinden. Üstelik üçüncü gün bu. Üç gündür durmadan dinlenmeden kovalıyoruz onu. Bu üç gün bir tek gün oldu sanki. Birinci gün, sabahtı; ikinci gün, öğle vakti; üçüncü gün, akşam. Bitiyor artık bu iş, çaresiz... Ne olursa ölsün, bitsin artık. Hey Tanrım, ne oldu bana birden? Niçin bir ölü gibi durgunum, bir şeyler beklediğim halde. Ürpertiler içinde donakalmış gibiyim. Gelecekte olacak şeyler, hayal meyal dolaşıyor gözlerimin önünde, iskeletler gibi. Tüm geçmişim de alacakaranlık içinde. Yok olup gidiyorsun gerilerde! Oğlum! Senin gözlerini görüyorum yalnız; maviliği büsbütün artmış gözlerini... Yaşamın en garip gizleri çözülür gibi oluyor. Ama bulutlar giriyor araya. Yolculuğumun sonu mu yaklaştı? Sanki gün boyunca yürümüşüm de ayakta duramıyorum artık. Nabzını bir yokla, bakalım... Atıyor mu hâlâ? Kımılda, Starbuck!... Yürü git burdan... Bir şeyler yap, bir şeyler söyle... Hey, gözcüleri Oğlumun el salladığını görüyor musunuz karşı tepede? Deliriyor muyum acaba?... Hey, gözcüler, sandalları gözden kaybetmeyin! Gözünüzü ayırmayın balinadan! Hey, kovun şu şahini!... Flamayı gagalıyor, paralıyor...» (Baş direkteki kırmızı bayrağı gösterdi parmağıyla.) «Ha! Flamayı kaptığı gibi havalandı... İhtiyar, nerdesin şimdi? Ah Ahab, görüyor musun bu olanları? Titre, titre korkudan!»

Sandallar biraz uzaklaştıktan sonra, gözcülerden birinin kolunu aşağı indirerek verdiği işaretten, Ahab balinanın daldığını anladı. Yüze çıkacağı yere yakın olmak için, geminin yanından biraz uzaklaştı. Gemiciler büyülenmişcesine sessizdi. Sandalın puruvasını döven, bir çekiç gibi boyuna döven dalgaların sesi duyuluyordu ancak.

«Çakın çivilerinizi, dalgalar, çakın! Çakın dibine dek! Kapaksız bir şeyi çiviliyorsunuz olsa olsa! Benim ne tabutum olacak, ne cenaze arabam. Yalnız kenevir öldürebilir beni! Ha, ha!»

Birden sular halka halka kabarmaya başladı çevrelerinde; sonra yükselip yarılarak, hızla yüze çıkan bir buzdağının yamaçlarından akar gibi aktılar. Denizin altından, boğuk gök gürültüleri, uğultular geldi sanki. Ve solukları kesilen gemicilerin gözleri önünde, halatlar, zıpkınlar, kargılarla sarmaş dolaş, koskoca bir gövde, upuzun fırladı çıktı denizden, incecik bir sise sarılı gibi, ebemkuşağının tüm renklerini taşıyan havada bir an süzüldü; sonra olanca ağırlığıyla gene gömüldü engine. Otuz ayak yukarılara fırlayan sular, gökte fıskiyeler gibi ışıldadılar bir süre; sonra kırılıp, beyaz bir yağmur gibi döküldüler. Balinanın mermer gövdesinin çevresindeki sular, kaymaklı taze süte döndü.

«Asılın küreklere!» diye bağırdı Ahab adamlarına.

Sandallar ileri atıldı. Ama dünden beri bedenini kemiren zıpkınların, kargıların kudurttuğu Moby Dick, gökyüzünden kovulmuş tüm meleklerin hıncıyla yüklü gibiydi. Geniş beyaz alnına sıra sıra dizilen demir gibi veterler, saydam teninin altında kasılmıştı. Kuyruğunu savurarak üstlerine saldırdı, gene darmadağın etti onları. İki yardımcı kaptan teknesindeki zıpkınlarla kargıları dört bir yana saçıp, puruva başlarını parçaladı. Ama Ahab’ın sandalı nerdeyse sapasağlam kalmıştı.

Daggoo ile Queequeg, sandalların su alan yerlerini tıkadılar. O sırada uzaklaşan balinanın gövdesinin bir yanı olduğu gibi gözükünce, bir çığlıktır koptu: Dün atılan zıpkınların karmakarışık ipleri, Fedallah’ın delik deşik ölüsünü, canavarın sırtına sıkı sıkı bağlamıştı. Parsi’nin kara elbisesi paramparçaydı. Yuvalarından fırlamış gözleri, koca Ahab'a dikiliydi sanki.

Zıpkın düşüverdi Ahab'ın elinden.

«Gösterdin marifetini, gösterdin marifetini!» dedi soluk soluğa. «Evet, Fedallah, bir daha gördüm seni işte. Evet, önden gidiyorsun. Dediğin cenaze arabası da buymuş demek. Ama söylediklerinin hepsi doğru çıksın bakalım! ikinci cenaze arabası nerede? Siz yardımcı kaptanlar, dönün gemiye. Sizin sandallarınız işe yaramaz. Onları vaktinde onarabilirseniz, gelirsiniz gene. Gelemezseniz, Ahab tek başına da ölebilir... Siz oturun yerinize, benim gemicilerim. Sandaldan ilk atlamaya kalkanı, zıpkınlarım

hemen. Siz kendiniz değilsiniz artık, benim kolum bacağımsınız. Ne istersem onu yapacaksınız. Balina nerede? .Daldı mı gene?»

Ahab sandalın çevresine bakıyordu yalnız. Oysa Moby Dick, sırtında taşıdığı ölüyle birlikte kaçarken, burada ancak bir an duracakmış gibi, rahat rahat yüzüyordu rüzgâr altına doğru. Ters yönden gelen ve o sırada duraklayan gemiyi geçmişti nerdeyse. En büyük hızını alıp, dosdoğru yoluna gitmek ister gibiydi.

«Ah Ahab!» diye bağırdı Starbuck. «Bugün bile, üçüncü gün bile iş işten geçmedi daha. Bırak artık. Görüyorsun işte, Moby Dick düşmüyor işenin peşine... Sen, sen onun peşine düşüyorsun çılgınca!»

Ahab'ın tek başına kalan sandalı, artan rüzgârda yelkenini de açmış, ilerliyordu çala kürek. Ahab geminin yanından, küpeşteden eğilen Starbuck'ın yüzünü görebilecek kadar yakın geçerken, ikinci kaptana seslendi. Gemiyi döndürüp, fazla sokulmadan, ardından gelmesini buyurdu. Yukarıya bakınca, Tashtego, Queequeg ve Daggoo'nun hızla direk başlarına çıktıklarını gördü, ötekiler, biraz önce geminin bordasına çekilen iki delik sandalda çalışıp duruyorlardı. Lumbarların önünden hızla kayıp geçerken, Stubb ile Flask'ı da gördü bir atalık. Onlar da güvertede, yığın yığın yeni zıpkınlarla kargılar arasında uğraşıyorlardı. Ahab tüm bunları gördü; ve delinen sandallardan gelen çekiç seslerini duyunca, bambaşka çekiçlerin kendi yüreğine çiviler sapladığını sandı. Ama toparlandı hemen. Direkteki bayrağın yokolduğunu görerek oraya tırmanmış olan Tashtego'ya seslendi; yeni bir bayrak getirip, direğin tepesine çivilemesini söyledi.

Beyaz Balina üç gündür dolu dizgin gitmekten mi yorulmuştu, Sırtındaki karmakarışık ipler mi hızını kesiyordu, yoksa gizli bir kötülük mü kuruyordu, bilmem. Her nedense daha yavaş gidiyordu şimdi, işte bu yüzden eskisi kadar uzun sürmedi kovalama. Sandal çabucak yaklaştı Balina'ya. Bu arada, acımasız köpekbalıkları Ahab'ın peşini bırakmamışlar, hiç aman vermeden sandalı kovalamışlardı. Kürekleri ısırdıkça ısırmış, öyle didik didik, çentik çentik etmişlerdi ki, suya her dalışlarında, küçük parçalar kopuyordu küreklerden.

«Aldırmayın şunlara! Bu dişler, küreklerinizin hızını artırır olsa olsa. Asılın! Bu canavarların çene kemikleri, kaypak sulardan daha iyi bir dayanaktır küreklere.»

«Ama Kaptan, her ısırışlarında kürekler biraz daha kısalıyor!»

«O kadarı da yeter bize! Asılın! Asılın! Kimbilir niçin geliyorlar ardımızdan? Balinayı mı, yoksa Ahab'ı mı yemek için? Neyse, siz kürek çekmeye bakın! Haydi çabuk... yaklaşıyoruz ona. Dümeni al, dümeni! Ben öne geçiyorum.»

Ahab bunu söylerken, iki gemicinin yardımıyla, uçar gibi giden sandalın başına geçti.

Sonunda sandal biraz kayıp, Beyaz Balina'nın bir yamacına sokulunca, deniz ejderi hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi davrandı. (Balinalarda bu hal görünür zaman zaman.) Ahab birden, bir dağın sisleri arasında buldu kendini: Püskürtü, Balina'nın Monadnock Dağını andıran kamburunun çevresine serpiliyordu. Artık Balina'ya iyice sokulan Ahab, bedenini bir yay gibi gerip, kollarını kaldırdı; amansız zıpkınını, ondan daha da amansız lanetiyle birlikte sapladı can düşmanına. Çelik de, lanet de, bir bataklığa gömülürcesine, sapına dek gömüldü Moby Dick'in böğrüne. Balina yana kıvrıldı; birdenbire, yaralı böğrünü sandalın puruvasına dayadı; sandalı hiç zedelemeden, ansızın öyle bir yan yatırdı ki, Ahab sandalın başına sıkı sıkı yapışmamış olsaydı, gene düşecekti denize. Zıpkının tam atıldığı sırada Balina'nın tepkisini kestirememiş olan üç gemici, sulara fırladı, ikisi hemen bordayı yakalayıp, yükselen bir dalgayla atlayıverdiler sandalın içine. Denizde kalan üçüncü adam, tâ arkalarda, sandalın peşinden yüzüyordu.

Hemen aynı anda, Beyaz Balina, olanca gücü, olanca hızıyla saldırdı köpüklü sularda. Ahab, dümenciye ipi biraz çekip sıkı tutmasını, adamlarına da ters dönüp ipe asılarak, sandalı balinaya yaklaştırmalarını buyurdu. Ama iki yandan birden zorlanan o kalleş ip kopup şakladı havada.

«Nedir bu içimde kopan? Bir sinirim koptu benim!.. Haydi, yeni baştan!.. Küreklere! Asılın küreklere! Atılın üstüne!»

Dalgalara şırak şırak vuran sandalın gürültüsünü işiten Balina, dönüp koca alnını gösterdi düşmanına. Bu arada gözü, geminin yaklaşan kara gövdesine ilişti. Çektiği acıların kaynağı odur diye; belki de daha büyük, daha soylu bir düşmanla savaşmak isteğiyle, ilerleyen geminin puruvasına

doğru yollandı ansızın. Alev gibi ak köpükler arasında, çene kemiklerini şaklatıyordu saldırırken.

Ahab sendeleyip elini alnına götürdü:

«Gözlerim görmez oldu. Verin elinizi... Geçin önüme, yolumu gösterin bana. Yakınlarda mı o?»

«Balina! Gemi!» diye bağrıştı gemiciler, korkudan donakalarak

«Küreklere! Asılın küreklere! Ey deniz, yassıl tâ diplerine dek, iş işten geçmeden bir fırsat ver, son bir fırsat daha ver Ahab'a düşmanına karşı! Görmeye başladım gene. Gemi! Gemi! Çabuk olun, gemicilerim! Kurtarmak istemiyor musunuz gemimi?»

Ama kürekçiler, balyozlar gibi yüklenen dalgalara karşı sandalı, zorla sürerken, Balina'nın demin tosladığı puruvanın iki tahtası açılıverdi; ve tekne bir an içinde yüzemez hale gelip, küpeştelerine dek denize battı. Yarı bellerine dek suda çırpınan gemiciler, bir yandan deliği tıkamaya, bir yandan da tekneyi boşaltmaya çalışıyorlardı.

Tam o sırada, ana direğin tepesinde çekiç sallayan Tashtego'nun kolu birden taş kesiliverdi. Kocaman kırmızı bayrak ansızın onu beline kadar sarıp, Tashtego'nun yüreği sanki dışarı fırlamış gibi, çarpmaya başladı rüzgârda. Aşağıda civadrada duran Starbuck ile Stubb da, ejderhanın gemiye saldırdığını aynı anda görmüşlerdi:

«Balina! Balina! Kır dümeni! Ey göklerin görülmez iyi güçleri, sarılın bana, tutun beni! Bırakmayın Starbuck'ı! Bir kadın gibi korkudan bayılarak ölmesin eğer ölecekse! Üstüne doğru diyorum size, sersemler! Çenesine doğru, tam çenesine! Bu mu olacaktı bunca içten yakarışlarımın, bir ömür boyu Tanrıya bağlı kalışımın sonu! Ah Ahab! Ahab! Bak, yaptın yapacağını... Dümenci düz tut şimdi dümeni! Hayır, hayır! Kır gene! Döndü yeniden saldırmak için! Azgın alnın», görevinden kaçmamak zorunda kalan bir adama çevirmiş, geliyor. Tanrım, yanımdan ayrılma şimdi!»

«Ben yanımda istemem seni. Kim olursan ol, Stubb'a yardım etmek istiyorsan şimdi, aşağıda dur. Çünkü Stubb da dikilmiş duruyor burada! Balina, vızgelir bana o sırıtan suratın senin! Şimdiye değin kim yardım etti Stubb'a, kim uyanık tuttu onu, kendi yılmayan gözünden başka? Vah zavallı Stubb, fazla yumuşak bir yatağa girmek üzeresin. Çalılar, dikenler arasında

yatsan daha iyiydi... Balina, vızgelir bana o sırıtan suratın senin! Güneş, ay, yıldızlar, yuf sizlere de! Birer katilsiniz hepiniz! Dünyaya gelmiş canların en iyisine kıyıyorsunuz! Gene de kadeh tokuşturmak isterim sizlerle, yeter ki içki verin bana! Vay, vay, vay, vay! Sırıtma öyle Balina, neler yutacaksın biraz sonra, neler! Ne duruyorsun, Ahab, kaçsana! Ben şu ceketi, pabuçları çıkarayım bari: Stubb yalnız donuyla ölmeli. Amma da ıslak, tuzlu bir ölüm... Kiraz, kiraz, kiraz! Ah Flask, bir tek kırmızı kirşiz yiyebilseydik ölmeden önce!»

«Kiraz mı? Kirazların bittiği toprakta olsam yeterdi bana. Ah Stubb, ücretimin birazı geçmiştir inşallah zavallı anamın eline, yoksa hava alır bundan sonra. Bizim yolculuk bitti artık.»

Nerdeyse hepsi, geminin başında kıpırdamadan duruyorlardı, işlerini bırakıp da buraya koştukları sırada tuttukları çekiçler, tahta parçaları, kargılar, zıpkınlar olduğu gibi kalmıştı ellerinde. Büyülenen gözleri dikiliydi Balina'ya; ölüm yüklü kafasını bir tuhaf sallayarak, her atılışta önünde geniş bir orak biçiminde köpükler saçarak gelen Balina’ya... Tanrının bir cezası, bir hınç yıldırımı, sonsuz bir kötülüğün simgesiydi bu gelen. Ölümlü bir insanın yapabileceği hiçbir şey yoktu ona karşı. Alnının koca beyaz şahmerdanı geminin başına sancaktan vurdu. Gemi de, içindekiler de, birden sendelediler. Kimileri yüzükoyun kapaklanıvermişti yere. Yukarda, direklerdeki zıpkıncıların kafaları, güçlü boyunlarından koparcasına sarsıldı. Yarılan puruvadan içeri dalan sular, bir boğazdan akan dağ selleri gibi gürüldüyordu.

Ahab, bunu sandaldan görünce bağırdı:

«Gemi! Cenaze arabası! ikinci cenaze arabası! Amerikan kerestesinden olacak diyordu!»

Yan yatıveren Pequod’un altına dalan Balina, geminin omurgası boyunca süzüldü; sonra birden, suyun içinde dönüp, bir hayli ötede iskele tarafından ok gibi çıktı yüze, Ahab’ın sandalına birkaç kulaç kala, hiç kıpırdamadan duruverdi bir süre.

«Güneşten ayırıyorum artık gövdemi. Hey Tashtego vur, çekicinin sesini duysun kulaklarım! Ey benim boyun eğmeyen üç direğim, kırılmayan omurgam! Yalnız Tanrı gücüyle delinmiş teknem! Ey sağlam güvertem, yiğitçe dizginli dümenim, kutba dikili puruvam, şanı şerefiyle ölen gemim!

Bensiz mi öleceksin sen? Gemileriyle batan sıradan kaptanlar kadar bile olamadım! Bu onur bile esirgendi benden. Issız bir yaşamın sonunda ıssız bir ölüm! Şimdi anlıyorum ki, benim tüm büyüklüğüm acımın büyüklüğünde. Hey, hey! Uzak, en uzak ufuklardan kalkın gelin, geçmiş ömrümün yiğit dalgaları! Gelin de, kabartın ölüm dalgamı! Sana doğru geliyorum. Balina! Her şeyi ele geçiremeyen Balina! Sonuna dek cenkleşiyorum seninle. Cehennemin dibinden saldırıyorum sana! Son soluğumu olanca hıncımla tükürüyorum suratına! Batsın tüm tabutlar, tüm cenaze arabaları bir tek bataklıkta! Madem benim ne tabutum olacak, ne de cenaze arabam, ben seni kovalarken, sen de paramparça et beni, cehennem Balinası! Bağlayıp kendine, sürükle beni istersen! Al sana! Ye şu zıpkınımı!»

Zıpkın atıldı; vurulan Balina fırlayıverdi ileri. Bir ateş hızıyla boşalan ip, birden takıldı bir yere. Ahab ipi kurtarmak için eğildi; kurtardı da. Ama tam o sırada ipin fırlayan bir halkası boynuna dolanı verdi ve onu Osmanlı cellâtları gibi sessizce boğup, gemicilerin görmesine bile vakit bırakmadan, aldı götürdü sandaldan. Bir anda boşalıp giden ipin ucundaki ilmik, bomboş fıçıdan uçtu, bir gemiciyi yıkıp geçerek, denizde şakladı ve gidiverdi derinlere.

Gemici büyülenmiş gibi, bir an donakaldı; sonra, arkalarına dönüp bağrışmaya başladılar hepsi:

«Gemi! Aman Tanrım! Hani gemi?»

Bir de baktılar, gemi düş dumanları içinde süzülen bir hayalete dönmüştü alacakaranlık garip havada; yalnız direk başları görünüyordu suyun yüzünde. Eskiden ta yükseklerde gözcülük eden yabanıl zıpkıncılar, şimdi ya gururları, ya göreve bağlılıkları, ya da alınyazılarına boyun eğdikleri için, direklere çakılmış gibi iniyorlardı denize. Derken okyanusta dönmeye başlayan geniş halkalar, tek başına kalmış sandalı, gemicileri, sularda yüzen kürekleri, kargıları, canlı cansız her şeyi, Pequod'dan kalan en küçük tahta parçasını bile alıverdi içine. Hepsi birden, bu girdabın ortasında döne döne, yokoldular denizde.

Sular, grandi direğinin tepesindeki Kızılderili'nin başını kapladı. Direğin yalnız bir iki parmağı görünürde kalmıştı. Ama upuzun flama, nerdeyse değdiği o acımasız dalgalarla alay edercesine, rahat rahat

çarpıyordu rüzgârda. İşte tam o sırada, kırmızı bir kol ve bir çekiç, sulardan çıkıp, batan direğe gittikçe artan bir hızla çiviledi bayrağı. Direğin tepesi tâ yükseklerde, yıldızlar arasındayken ona musallat olan bir şahin, bayrağı gagalıyor, Tashtego'nun başına belâ kesiliyordu. Bir an, kuşun geniş, titrek kanadı, Tashtego'nun çekiciyle direğin tahtası arasına giriverdi. Sulara gömülen yabanıl Kızılderili, göklerden gelen bu ürpertiyi duyarak, son bir çabayla kuşu direğe çiviledi. Kuş, yeryüzünde bugüne dek duyulmamış çığlıklar atarak, görkemli gagasını gökyüzüne doğru kaldırarak, Ahab'ın bayrağıyla sarmaş dolaş, battı gemiyle birlikte. Pequod da, tıpkı şeytan gibi, göklerin canlı bir parçasını beraberinde sürüklemeden dalmak istememişti cehenneme.

Geminin battığı hâlâ açık duran uçurumun üstünde, küçük kuşlar uçuşuyordu şimdi çığlık çığlığa. Bembeyaz köpüklü, dertli bir dalga, bu uçurumun dik yamaçlarına çarptı. Sonra, her şey yok oldu birden. Ve denizin alabildiğine geniş kefeni, başladı dalgalanmaya beş bin yıl önce dalgalandığı gibi.

SONSÖZ

«Ve bir tek ben kurtulup geldim,

sana haber vermeye.»

— Eyyub.

Dram burada bitti. Öyleyse nasıl oluyor da bir adam geliyor şimdi sahneye? Çünkü bir adam canlı kaldı gemi battığı halde.

Fedallah yok olduktan sonra, kaderin buyruğu üzerine, Ahab'ın sandalında birinci küreğe ben geçmiştim. Birinci kürekçi ise, Fedallah'ın yerini almıştı. Son gün, sandaldan denize fırlayan üç kişiden biri de bendim; öteki iki gemici gibi sandala çıkamamış, denizde kalmıştım. Böylece, olup bitenlerin tümünü seyrettikten sonra, yavaş yavaş, gemiyi yutan girdabın çekişine kapıldım ben de. Ama artık girdap hızını yitirmiş, suların üstü süt gibi olmuştu. Daralan bir çemberin içinde lxion gibi, ağır ağır dönüyordum.. Altımdaki fırıl fırıl sularda, gittikçe dibe doğru inen kara bir köpük vardı. Sonunda girdabın tamı ortasına geldiğim sırada, bu kara köpük suyun yüzüne doğru yükselmeye başladı; ve cankurtaran-tabut, dikine havaya fırlayıp yanıma düştü. İşte bu tabuta, tutunarak, bütün bir gün, bütün bir gece, bir ağıt gibi uğuldayan, ağır ağır kabaran okyanusta yüzdüm. Bana bir kötülük etmeyen, ağızlarına sanki kilit vurulan köpekbalıkları, kayıp geçiyorlardı yanımdan. Yabanıl deniz şahinleri, gagaları sanki kılıflıymış gibi, dolanıyorlardı başımın üstünde. İkinci gün bir yelken göründü. Gemi yaklaştı, gittikçe yaklaştı; sonunda kurtardı beni sulardan. Rachel adlı gemiydi bu, dolana dolana denizlerde gezen Rachel... Geri dönüp yitirdiği çocuklarını ararken, başka bir yetim bulmuştu bula bula.

SON